

A. L. L. 590 ~~P~~ - 2

<36631697400018

<36631697400018

Bayer. Staatsbibliothek

משום דז יהודא או משום דזי יהודא והי' מדקדק שלא יחליף השמועות והי'
 שונה דזי - ואמר דזינו יחי לעד אינו כן אילו הי' אומר דזי ולא הי' אומר
 לא דז ולא דזי ואינה מלה כלל ואינו אומר טעם ולא כבוד לו וכך אמר יחי
 לעד כי רחצא לא דאז דזי יהודא מעולם ולא דאז חלל דז יהודא וסופר
 טעה וכתב דזי יהודא ודאו הגאונים בזמן הזה שאין צאותו הדור דזי ואמר
 כך אילו דזרי דזי חננאל זל"ל וכו' עכ"ל. דזרי הערוך צכאן קשים להולמם.
 ומהרי"צ שאל מגיסו ד"י שטיינהארט פירש דזרי הוצא צו"ת זכרון יוסף
 שאלה ט'. וז"ל מהרי"צ לגיסו הכ"ל שם. צהיות שידי עסוקים צתודת הערוך
 אשר מפיו אנו חיים צכמה ענינים ודאיתי צו צערך דז אומר רחצא אמר דזי
 יהודא הר הצית סטיו כפול הי' פי' הוה מספקא ליה וכו' ואמר דזינו וכו'
 ודאו הגאונים וכו' אילו דזרי ד"ח ז"ל ולפירש הראשון וכו' נא יעיין מד שם
 ויצרר לי פירש על הדזרים האלו וכו' עכ"ל מהרי"צ שם. ותשובת מהר"י
 ש"ה שם קשים ודחוקים כאשר יראה הדואה צתשובתו הכ"ל (שאלה יוד) ועיין
 סה"ד סדר תנ"ח אות ריש. ופליאה נשגבה כי מהרי"צ לא העיר צזה כלום
 צחצורו על הערוך צמקום שהי' לו להאריך ולפרש. וציותר תמוה כי שם שאלה
 י"א הוצא תשובתו למהרי"י ש"ה וז"ל ומה שכתב מד גיסי הגאון כי' צישוצן של
 דזרים הדזרים צגדסת הערוך. אם לפניו הגון לפני לא כש"כ. ואעתיק
 הדזרים צסם אילן גדול כמוהו צפירושי לספר הערוך שם. ואולי דזר מזה
 צקונטרסיו ואנחנו לא זכינו לאורם :

רש ערוך ערך רש צ' צריש במדא דפרק ואלו נאמרין צסוטה. ריש קטיעה
 ממלל פירש להכי קרו ליה ריש קטיעה וכו' עכ"ל. ולדקו צזה יותר
 דזרי המעריך ערך צעל. כי ראש קטוע היינו שחסר משמו מדאילטרך משה
 לקראו יהושע אתה למד שהי' חסר ראש שמו צזמן שהיה שמו הושע ע"ס :

הגדה מכבוד גיסי הרצ הגאון מוה' משה ילחק מפאנעוויז. ולהסציר הענין
 י"ל פשוט הרי שקרא לו משה יהושע. יה יהושיעך. וע"כ הצין צו שלריך
 לסיוע שתכונתו היתה רעה. ועיין. וצדדושי הארכתו צענין זה.

שפך ערוך ערך שפך צפרק צ' צפיאה צזמן שהוא שפכוני או ציישוני פי' זתים
 שצופכין שמן הרצה שזיתיו מצושלין הן צטוצ. ציישנין יצטין שאינן עושין
 שמן. פ"א ממקום ששמו צישאן וכו' עכ"ל מהרי"י שווארץ צספרו ת"א נצא מלצו
 כהאי פירש אחר והשיג על הר"ש ע"ס :

תה ערוך ערך תה ד' צפרק לא יחפור צצ"צ צבמדא חנות שצחלר (צ"צ ע"א)
 א"ל דצא לרצ אדא צר אהצה פוק תהי ליה צקנקניה עכ"ל. גרסת הערוך
 משונה מגרסת הר"ח ז"ל צתום ד"ה אמר שם דגרס א"ל דצא לרצ אדא צר אצא
 ועיין תוספת קידושין (ע"צ. ע"צ) ד"ה האם. וצפירוש דס"י שם ד"ה היום
 ותום' תענית (כ' ע"צ) ד"ה א"ל. ועיין סה"ד ר אות א'. והתימא כי מהרי"צ
 לא העיר על גרסת הערוך פה.

צ"ל דצא לרצ אדא צר אהצה פוק תהי ליה צקנקניה עכ"ל. גרסת הערוך
 משונה מגרסת הר"ח ז"ל צתום ד"ה אמר שם דגרס א"ל דצא לרצ אדא צר אצא
 ועיין תוספת קידושין (ע"צ. ע"צ) ד"ה האם. וצפירוש דס"י שם ד"ה היום
 ותום' תענית (כ' ע"צ) ד"ה א"ל. ועיין סה"ד ר אות א'. והתימא כי מהרי"צ
 לא העיר על גרסת הערוך פה.

צ"ל דצא לרצ אדא צר אהצה פוק תהי ליה צקנקניה עכ"ל. גרסת הערוך
 משונה מגרסת הר"ח ז"ל צתום ד"ה אמר שם דגרס א"ל דצא לרצ אדא צר אצא
 ועיין תוספת קידושין (ע"צ. ע"צ) ד"ה האם. וצפירוש דס"י שם ד"ה היום
 ותום' תענית (כ' ע"צ) ד"ה א"ל. ועיין סה"ד ר אות א'. והתימא כי מהרי"צ
 לא העיר על גרסת הערוך פה.

ויעצרו קול צמחנה לאמור איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתר' הקודש:
קר ערוך ערך קר ו' צהגדה דמגילה (י"ז. ע"ז) וצפרק קמא צסוטה (י'
 ע"א) איכו צקרי ואיתתיה צצוליני. פי' האיש אם לא ימלא וכו' עכ"ל
 עיין פירש"י דקרי וצוליני מין אחד הם. אלל שאלו גדולים ואלו קטנים כלומר
 צמה שהוא עוסק היא עסוקה. והערוך לשיטתו ערך צלין דצוליין היינו
 קשואין. וקרי הוא דלועין ושני מינים הם. ופירש"י ד"ת סוכה (כ"ו. ע"ז) ד"ה
 צולינא. ולפירוש ד"ת הקשה הטורי אצן צמגילה דאי שני מינים הם אין המשל
 דומא לנמשל ע"ס. ותי' ע"פ תשובת מהר"מ מינץ. ולפירש"י הערוך כיחא:

קר ערוך ערך קר ע"ו סך קירי פלחטר וכו' צסוף גמרא דפרק אין מעמידין
 מתרי ותלת קיראי שמינעא לי פירוש אדונים (לפנינו איתא מתלתא
 קיראי) צצראשית דצה פ' ע"א (ל"ל פ'. ע.) והיה שם שלשה עירי לאן אלו
 שלשה קרויים פי' ג' אדונים של ציהכ"נ עכ"ל. לשון מהר"י צו"ל דש"י מתלתא
 קיראי מב' הכמים גדולים שהם כדאי לסמוך עליהם שהם צעלי המקרא עכ"ל.
 צרש"י שלפנינו איתא שהם כדאי לסמוך עליהם כעל המקרא והעתקת מהר"י צ'
 תמוה דמאי דצותייהו לסמוך עליהן צדין נכרי שהציא עריצה וכו' אם המה
 צעלי מקרא. וצלי ספק טעות נפל צדצדיו ולריך תקון. ופירש"י הערוך צמד"צ
 ג' קרויים ג' אדונים דחה המעריך אות קר (צהמערין אשר לפני הנדפס
 צליפסיא שנת תרי"ג נעתק לשון הערוך אדונים. ואולי טעות נפל צדצדיו
 או נוסחא מוטעת נזמנה לפניו והקשה מה שהקשה.) צדקדוקים קלים. ופי'
 ג' העולים לקרוא צתורה. וכבר הקדמנו צזהמ"כ שם. ולפירש"י הערוך הציא
 הבאון דל"ל דאי' מירושלמי פרק ג' דמגילה ה"ז ג' מצהכ"נ צזהכ"נ משמע
 שהי' אללס ג' ממונים צזהכ"נ:

קודקיים ערוך ערך קודקיים צדים גמרא דפרק מקום שנהגו (פסחים
 כ"א. ע"א) יולאין צקודקיים צצצת וכו'. צויקרא דצה פרשה זאת
 תהי'. וצמגילת איכה סידור סודו עמא וכו' וכשהיתה אחת מהן קלרה היתה
 ליצטת קודדיקון ענין וכו' עכ"ל. לפנינו צויקרא דצה איתא קונדידיקון. וכן
 היתה ג"כ ברסת המוסף עיין מוסף הערוך ערך קונדידיקין. וצמגלת איכה
 לפנינו איתא קודקוסין. וכן הי' ג"כ ברסת צעמ"ע א"צ פ' י"א ע"ס. ועיין צדצדיו
 ערך קרקס צ'. וב'. והתימה על מהר"י צ' שלא העיר צשנוים האלו כלום.

קרקס צ' צדים צרייתא דר"א קודקסי השמים צמימי אוקינות אחוץ. ועשית
 קרסי נהשת. צראשית פ' י"ט (ל"ל י"ח.) אפילו קודקוסין של זה
 עשה לו. וצערך קרקס ג' עיזא דקודקסי כצר פירשתי צערך סרצן (ל"ל
 טרצן) עכ"ל. והא"ע ריש צראשית א'. ג'. כתצ וז"ל ומה ככצר דצרי האומר
 שקלית השמים עם קלות מימי אוקינום וזהו הרקיע הוא האויר וכו' עכ"ל.
 וכיונתו מצוארת על צרייתא דר"א הנ"ל מפרש קודקסיה שמים קלות
 השמים. וכן הציא צעמ"ע א"צ פרק י"א את הצרייתא ומפר' קודקסי שמים
 מלשון יווני שקודין לצנצ קודקוס וכו' וכן פי' עיזא קודקוסא דצצחים. ואפילו
 קודקסין של זה צד"ר י"ח. וקודקוסין ענין דאיכה דצתי. והציא גם דצרי הר"א ע'
 הנ"ל ע"ס:

רב ערוך ערך רב ירושלמי צפרק צ' צכתוצות וכו' צפרק. קמא צפסחים
 צגמרא ועוד (י"ג ע"ז) וצפרק לולצ וערצה צסוכה (מ"ה. ע"א) אמר
 רחצא אמר דצי יהודא הר הצית סטיו כפול היה פירש"י הוה מספקא לי' אי

חידושי מהרש"ה

ערוך ערך סרב ל' צריש גמרא דפרק ז"ל צצצ (כ"ח . ע"א) כולהו דצנן לא ליפקו צסרצל חתימי . פי' דת המלך היתה צאותה העת כל הקונה סרצל מייתי לה גצי מוכס ויהיז ליה מכסא וחתימא עלה צמטצע של אינך כדי לידע שניעול מיכסא וכו' טלית שנמלא צלא חותם אינך צכנפיה כתפס לוצסה עליה כבונצ המכס . הלכך מתירא כל אדם ללאת צטלית שתלוי עליה חותם זה היישינן שמא יפסק החותם ומפני פחדו מן המכס יסירה מעליו ויקפלה וישאה על כתיפו כמשאוי . לפיכך אסרו לכל אדם ללאת צטלית שיש עליה חותם . אצל דצ חנינא צר שילא שיש לו נשיאות פנים ואינו חושש מן המכס מותר לו ללאת צטלית שיש לה חותם שאם יחתך החותם אינו חושש שאינו מתירא לא מן המכס ולא מזולתו עכ"ל . עיין פירש רש"י שם דפירש צאופן אחר . ועיין צחידושי רש"י א שפירש צסם דצ האי גאון כפירש הערוך . ומדצרי שניהם . וכן מלשון רש"י שם נראה דלא הוה גרסי צגמרא תיצת "דצרי דיש גלותא" והתימה על מהרי"צ שלא הרגיש צזה לא צפירושו על הערוך ולא צהגותיו על הש"ס .

ערוך ערך פחם צפרק תפילת השחר צצרכות (כ"ח ע"א) מכותלי ציתך ניכר שפחמי אתה פי' ר"ת עושה מעשה מחט שמלאכתן צפחמין עכ"ל . רש"י שם פי' עושה פחמים . וי"א נפח . וצירושלמי פרק ד' דעוצרא דהכא איתא אצל גצי ר"י אשכחי' עצד מחטין וכו' ונראה כוונת הערוך להשוות גמרא שלנו עם הירושלמי :

מוסף הערוך ערך פנטסיא פי' צלשון יווני מחשצה וליוז דצר מה עכ"ל . לפנינו צירושלמי צ"צ פ' יש נוחלין איתא צעי מימר פנסטה ולריך להגיה פנטסיא כגדסת המוסף :

ערוך ערך פרכרגמא צריש פרה ר"י קורהו פרכרגמא פי' לשון יווני הוא מטצע שנפסל צמלך חדש . שאל היה לו מטצע צא דוד וכו' לשון הערוך כאן שוה כמעט מלה צמלה ללשון דצינו האי גאון צפירושו לטהרות הנדפס מחדש ע"ס . ולפנינו איתא פרכדיגמא :

פנ"ם צפרק ח' צפרה צאר אחאצ ומערת פתיים וכו' א"ב נראה שצעל הערוך גרים פתיים וכו' אצל חכמינו ההליפו אות נון לאות מס וכן עשו צמלת אספמיא עכ"ל עיין פרקי דר"א פרק כ"ז ורדף אחריהם עד דן הוא פמיאס ועיין צציאור הרד"ל שם .

מוסף הערוך ערך פנדורא ירושלמי סוף צ"ק וצפרק חזקת הצתים דצ"צ מאי משכוכית אית דמרין חוטרא . ואית דמרין פנדורא פי' צלשון יווני כלי זמר וכו' עכ"ל . צירושלמי קדושין פרק דאשון איתא אית דאמרין חוטרא ואית דאמרין שרקוקותיא ואית דאמרי כגדתא :

צא צא ערוך ערך לא צפרק קמא דקדושין (צ"צ . ע"א) וילא מעמך הוא וצניו עמו וכו' . עיין מהרי"צ ועיין דמ"צ"ס הלכות עצדים פ"ג . וכן חייז צמזכות צניו וצנותיו . ועיין משנה למלך שם .

שם ומנין שהולאה של שצת נקדחת מלאכה וילו משה ויעצירו קול צמחנה לאמור איש ואשה אליעשו עוד מלאכה לתדומות הקודש עכ"ל . צערוך לא נרשם מקומו . ועיין מהרי"צ שוה לעיין שצת (ל"ו) והאמת כי כוונת הערוך על ירושלמי דיש שצת מנין שהולאה קרוי' מלאכה וכו' וילו משה

דתענית מאוחר. כי אחר ר"י מלך אצוי ואחר אצוי מלך רצא. וכמו שהוכיח
הראש חולין פרק הזרוע. ועיין סדר הדורות סדר תו"א אות ריש :

ערוך ערך **נחש** ז' צריש גמרא דפרק ז' דסנהדרין וכו' וזוה פירש ארלה
זנחמה שאמרנו זוה הפרק עכ"ל. עי' תוס' חגיגה (ט"ז ע"ג)
ד"ה ארלה. ורש"י מכות (ה' . ע"ג) ד"ה ארלה וכו' פ"א ארלה זנחמה נשצע
ימותו זכיו וארלה זנחמתן עכ"ל. והתימה על מהר"ז כי לא העיר זוה :

ערוך ערך **נקר** א' והנקרנין תופסין אותו על כך (זרכות כ' . ע"א) פירש
המדקדק שלא צדד לורך. ירושלמי וצאש לרצי זעירא כגון
לזוח עכ"ל. עיין נדרים (מ"ט. ע"ג) וצר"ן שם ד"ה נקרני :

ערוך ערך **סדר** ג' סדר אלי' דזה וסדר אלי' זוטא צריש גמרא דפרק שני
דיוני זכתוצות (ק"ו . ע"א) פי' משניות חילונות הן ודזה
הוי שלשה צדי א' פירקין וזוטא שנים עשר פירקי וכו' עכ"ל. לפנינו צסא"ר
נמלא ל"א פרקים וצסא"ז כ"ה פרקים. ועיין צמצוא הפרד"א להגאון רד"ל
ואכת"ל.

ערוך ערך **סלקנרית** צפרק אין מעמידין (ע"ז ל"ה ע"ג) ומלח סלקנרית
גמרא מאי מלח סלקנרית מלח שכל סלוקתי רומי
אוכלים זה וכו' עכ"ל. ז"ל מהר"י שווארץ צמפר תה"א צלשון רומי נקרא מלח
סל. ולפי דעתי מה שנזכר צע"ז פ"צ משנה ו' מלח סלקונטית מורכב מן סל
וקונטית מלשון קונטיטין (צלשון רומי יין מצושס) ומדקחת והכונה מלח
צשמי והוא סל קונטית.

ערוך ערך **עכבר** א' לא שצקו ליה צני עכצריא צויקרא דזה זאת תהי' על
להביא עכצרי' והוא מכריז מאן צעי למיזצן סמא דחי
פירש שכונה עכ"ל. מהר"ז צהצריא פירש"י עכצריא שם מקום וכן הצריא מהר"ז ש
את שם המקום עכצרה צספרו תה"א והשיב על הערוך. והרואה יראה כי
גרסת הערוך צמד"ר הג"ל משונה מגרסת הספרים שלפנינו ומהר"ז צ לא העיר
זוה :

ערוך ערך **על** וסימנך עילאי צעי מיא תתאי לא צעי מיא. פי' שמואל צנהרדעא
ודצ צקורא ותרווייהו על פרת ונהרדעא לעיל מן סורא עפי
מן צ' פרסא שמואל ונהרדעי צעו מיא. ודצ וסוראי תתאי לא צעי מיא וכו'
עכ"ל. וז"ל רש"י תענית (יו"ד . ע"א) ד"ה תתאי לא צעו וכו' ה"כ דצ שהיה
מא"י וכו' מכי אתא דצ לצצל וא"י בצוה מכל הארלות וכו' וצצל צבולה וכו'.
ועיין יוחסין שהקשה על פירש"י כי דצ ושמואל שניהם מצצל. ושניהם עלו
לא"י. ועיין סה"ד אות שי"ן.

עלת ז' צריש גמרא דכילד מעצדין צעידוצין (כ"ג . ע"ג) עלת נקפת צכד וכו'
וצעון נשריא ספר אחר ידאון פי' ילכו התלמידים לציתס. או תעדי
כתר היינו מגופה של חציות וכו' לפנינו שם איתא כד הוה צעי דליתצון
הוה אמרה להו יעדו צתר חצותי' מינה. ופירש"י נסוד מגופת חציות האחרת
ונמצוג עוד. ונראה שז"ל כתד חצרתה. ומשמע שכן הי' גם גירסת רש"י
ז"ל שפירש מגופה כפירוש הערוך וממלת או המוסגר צספרים שלנו ונמלא
צערוך נראה שהיתה גרסת רש"י בגרסת הערוך והמגיה הסגיר מלת או לפי
גרסת ספרים שלנו וכד הוה צעי וכו'.

לו פחות עכ"ל. וכן פירוש רש"י שם וכן פירש הרמב"ם וכל גדולי הראשונים.
 ודברים צעלמא תפס המעריך את דברי הערוך ע"ס:
 ערוך ערך מל' ד' שצת כ"ט לענין עומאה וכו' עיין דברי מהר"י ועיין
 פירש הב"ד כלים פרק כ"ח משנה ז':

ערוך ערך ממלא צ"ר פ' כ"ט ואזרהם ר"מ אזל לממלא דאה אותן וכו'
 ט"ס ול"ל כ"ט מהרי"צ העתיק צטעות כ"ט ועיין ערוך
 ערך מל' ז':

ערך מל' ח' צפרק חין מעמידין וכו' כאשר הוא מפורש בגיטין (מ"ה ע"א)
 שהיה ד' עילש יודע שיחת העופות וכו' עכ"ל. וכן הביא גם
 היוחסין ד' עילש גזרל דצא הוא וידע צלשון העופות וכו' והוא תמוה
 דגמרא גיטין הכ"ל איתא צנתיה דר' נחמן וכו' יומא חד הוה יתיב גציה
 ההוא גזרל דהוה ידע צלישנא דליפורי אתא עורצא וקא קשי ליה. אמר ליה
 (עילש) מאי קאמר וכו' ומוכח דר' עילש לא ידע דק דגזרל דהוה צהדיה
 הוה ידע. אחר כותבי זאת מלאתי זאת לצעם"ה דו שהרגיש צזה:

ערוך ערך מטרקא צפרק יוה"כ (ע"ז. ע"צ) ודילמא מסוסיא ומטרקא
 לפנינו ציומא שם איתא ומדעקא. ופי' רש"י שוט הסוס
 ונדאס ש"ל מטרקא וכן גירסת ופי' רש"י שם (כ"ג ע"א) מטרקא דטעייעי
 דלועות ישמעאלים העשוית שוט לסוסים:

ערוך ערך גבר צפרק אלו טריפות (כ"א ע"צ). נצרא חייטין פירש ר"ת
 על עיקר הדקל עכ"ל. ורש"י פירש סיצ הבדל סצוצ הדקלים
 ומייצטין אותו ונחלק לרלועות וכו' ע"ס:

ערוך ערך גוות צפרק א' צצצת (י"ח. ע"א) אזל אצימי ניותאה והרגו
 נוותי אחר פירש שם מקום וכו' כתב מהרי"צ וז"ל צגמרא
 דילן לא מלאתי ומה ששמו צלדו דף י"ח לליון מכלל דצעי דרישה והקירה. וגם שם
 ליתא דאה זה מלאתי וכו' ולענ"ד דברי הערוך נכונים וצדורים וכוונתו
 מצוארת על שצת (י"ז ע"צ) אמר צאלי אמר אצימי סנוותאה פתן וכו'
 והיתה גרסת הערוך אצימי ניותאה כדאיתא צע"ז (ל"ו ע"א) אותו ענין
 צעלמו צסם אצימי ניותאה ע"ס. והרגו נוותי אחר (ל"ל אחד) כוונתו צאמת
 לשצת (קכ"א ע"צ) פעם אחת נפל אחד צצ"ה ועמד ניותו אחד והרגו ע"ס
 וט"ס הנדאה נפל דצרי הערוך וצמקום אזל אצימי ל"ל אמר אצימי וכו'
 והצדדים צדורים. והתימה על מהרי"צ כי לא העיר כלום על מלת סנוותאה
 צצצת (י"ז ע"צ) שצריך להיות ניותאה או ס"א ניותאה כדאיתא צע"ז
 וכדרכו צהבהות הש"ס:

ערוך ערך גזף צפרק הזרוע צחולין (קל"ג ע"א) צגמרא ולקרויה לרצא
 נזוף הוה פירש אותו מעשה המפורש צתענית עכ"ל.
 עיין רש"י חולין (קל"ג ע"א) ד"ה נזוף הוה אני שמעתי משום דהטיח כלפי
 מעלה צמסכת תענית (כ"ד ע"צ) [והוא פי' הערוך] ולי נדאה נזוף משום
 האי מעשה. ועיין רש"י תענית (כ"ד. ע"צ) ד"ה צסכיני וכו' והיינו דאמרינן
 צשחיתת חולין צפרק הזרוע (קל"ג ע"א) ולקרויה לרצא דצא נזוף הוה ולא
 מלינו לו נזיפה צכל הש"ס אלא צזה המעשה כשצקם הגשמים צתמוז שלא
 לצורך עכ"ל. וצאמת נדאה פי' רש"י נזוף משום האי מעשה דאותה מעשה

העופות ומגדש הזבובים עכ"ל. לפנינו נראה איתא אצוי צאלי דידני דצא צאלי פרוחי. ומהרי"צ העתיק לשון הערוך ולא העיר השינוי שלפנינו. ופליאה למעיין סתירת דש"י ערכין (וי"ו ע"א.) ד"ה אמה כלים עורצ להכי נקוט וכו' כמו כייל דידני כייל פרוחי וכו'. ונדה (כ"ו ע"ג.) ד"ה צאלי ואתי שהי' מתהר לצוא כמו (לעיל י"ז ע"א.) צאלי דידני ע"ס. והתימה על מהרי"צ שלא הרגיש גם כזה:

שם ערך הכ"ל ס"א כליל דידני פירש אילטמא היא ציוני כלומר חוטין הרצה ממיני לצעונין ותולין אותן צפני הכלה שלא ילערוה הזבובים שמתצייסת להסיר הזבובים. עיין מהרי"צ דצערך ערך פרח צ' פירש צאופן אחר ע"ס. ועיין אלפס שנת פרק צמה אשה שפירש כפירוש הערוך ערך זה:

ערך בלב צראשית דזה פרק מ"ט ונצלה שם שפתם אר"א משפתם אעשה נצלה אחר חד לחצרא אייטי לי כולצ וכו' צלשון עדני קודין לצת כילאצ. (א"ב תרגום ואת קדומו. וית כולציה.) וצעל הערוך גרים כולציה. ונראה כי גם צתרגום צסנך עץ קדומות דמתרגם למיקטע צכולציה היה גרסת הערוך צכולציה. ויפה היה עושה המוסיק אס הי' מציא מקום כזה שלא הזכיר הערוך גרסא אחרת:

ערך ערך מבאי א' צצראשית דזה פ' וישמעו אל חמור שכס נסיצ ומגצאי קטע וכו' מצגאי מלשון צגא. מבגאי ב' צראש גמרא דפרק הדר (ס"ד ע"ג) מצגאי קח גלוסקין הללו וצראש תוספתא צפסחים שם אדם עכ"ל. עיין דברי מהרי"צ ולא דייק המעריך ערך מצגאי את דברי הערוך כאשר דייק מהרי"צ לא כתצ צחצחו וצחנס דחק וכו' עיין שם. וצפי' דברי המדרש הכ"ל לא ינא הרצ צעמ"כ שם ידי חוצות ציאור הלורך. והאמת דקשה למדרש דיוקא דקרא פעמים וישמעו אל חמור ואל שכס צנו כל יולאי שער עירו וימולו כל זכר כל יולאי שער עירו. וקמפרש דשינה הכתוב להורות כי רק היוולדים אשר שמעו את דברי רלווי חמור ושכס והצטחתם מקניהם וקנינם וכל צהמתם הלל לנו הם. שמעו להם וימלו. אך הכנסים אשר לא שמעו ההצטחה הזאת מיאנו צדצד ולא מלו. צאגדס שכס נסיצ ומצגאי קטע:

ערך ערך מגד צ' צפרק כל שעה (כ"ו. ע"ג.) וכו' וצפרק אלו מליאות (ל'. ע"א) לא ישטחנה לא ע"ג מעה ולא ע"ג מגור לצורכו פירוש דצר שמזמן לשטוח עליו כלי כציקה. פ"א גודא עמש עכ"ל. עיין מהרי"צ וכתצתי על הגליון דמה שמלינו עירוצין טעות ול"ל צכורות (מ"ד ע"ג.) עכ"ל. צעירוצין (ל"ד ע"א) איתא כפל גודא וכו' שקילו גלימא נבירו זה. והראיה מצוארת רק הלשון משונה. ומהרי"צ לא הזכיר על הגליון טעות רק הג' צפסחים (כ"ו ע"ג) ויותר מפירש צכורות (מ"ד ע"ג):

ערך ערך לפי וכו' עיין מהרי"צ ועיין נדה (ס' ע"א) א"ל אין חולין מה טעם לפי שאין חולין וצפירוש דש"י שם:

ערך ערך מד א' צסוף גמרא דפרק א"מ וכו' וצראש גמרא דפרק איזהו נשך (ס"א ע"ג.) צמדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחר צימות החמה ולאחר צימות הגשמים. פירוש צאותו חצל עלמו לפי שצימות הגשמים החצל לח ומתפשט וצימות החמה החצל יצס ונכוון ויצא

והיה זו מים עכ"ל. ודע"י שם פירש חישתא שם הנהר. ועיין מדרש דזה דיש פ' שמות כחשים של קנים :

ערוך ערך **שרם** א' צצצ צסוף גמרא דפרק כירה (מ"ז ע"א) המחזר מעה של טרסיים צצצצ וצסוכה צריש גמרא דפרק החליל (כ"ו ע"א) צצצכ"נס של טרסיים. צחולין צפ' א"ט (נ"ז ע"ז) צגמרא נשתצרו דגליה מטלית של טרסיים. פירוש מולאי הנחושט מעיקרו יש להן מטלית של עור צפניהם וכו' ומסתצרא הפירוש שכתצנו מפני שמלרפי נחושט מצוהמין כצורסי וע"כ הי' להם ציהכ"נס לצדס. צפרק קמא דע"ז (י"ו ע"ז) רצן של טרסיים חני חיותי ליה תרי קצורי הי דשיתא ובי דערצא. עכסיו משמע העורסי הוא גדדי. וקסי' לן אותו דפרק החליל עכ"ל. שרסי צ' צהגדה דפ"ק דמגילה (י"ז ע"ז) צ' טרסיים היו והיו מספרין צלסון שורסי עכ"ל. **מהר"ב** העתיק לשון התוס' חולין כ"ו ע"ז ד"ה מטלית וכתצ ע"ז והיו יודע דזה שכתצו וקסה דפרק החליל וכו' היינו קוסי' שמקסה הערוך צזה הלסון וקסי' לן אותו דפרק החליל. והא דלא הקסה גם כן ממגילה מצבתן ותרש וכו' יש לומר דוולאי תוס' לפי גרסתם שפיר מקסו חצל דציוו שכתצ צסמוך צערך טרס ד' הגרסא וז"ל שני טרסיים היו והיו מספרין צלסון שורסי עכ"ל. אפשר שהיו טרסיים צאומנת שלהם והיו משנים את לשונם לצד צלסון שורסי. שהוא לשון מאומה אחת הנקראים שורסי. חצל מלת טרסיים צלא ויו הוא על שם אומנות או גדדי או לורפי נחושט כמשמעות הש"ס צסוכה או כמשמעות הש"ס צע"ז הכ"ל עכ"ל. תרולו וחלוקו צין לשון שורסי שכתצ הערוך וצין ל' טרסיים לגרסת התוס' הוא דוחק גדול. והאמת יורה דרכו לכל מעיין צלסון תוס' חולין הכ"ל וצדצדי הערוך ערך טרסי א'. וצ'. כי צטעות נחלקו שני הערכים טרסי א'. וצ'. צדפוס הערוך אשר לפנינו. ושניהם צדצור אחד נאמרו לפני צעלי התוס' וכן לריך להיות וקסי' לן אותו דפרק החליל וטרסי צהגדה דפרק קמא דמגילה צ' טרסיים היו והיו מספרים צלסון שורסי. והוא ממש לשון קוסיית התוספות חולין הכ"ל. והתוס' שם צכל דצריהם מעתיקים לשון הערוך הכ"ל. כנראה מכל המסך לשונם שם ד"ה מטלית פירוש הקונטרס וכו' וכן פירוש הערוך וכו' וצפר"ק דע"ז (י"ז ע"ז). וקסה וצפ' החליל וכו' ועוד דאמרינן צאגד' דמגילה י"ג ע"ז צצצצ ותרש שני טרסיים וכו' דקוסי' הראשונה היא ודאי העתקת קוסיית הערוך וממכתצו ע"ז ועוד ולא הזכירו שם המקסה אחר ש"מ דגם קוסי' שניה מהכ"ל. וגם מלסון צאגדה דמגילה המוזכרת צתוס' נראה צעליל שהוא ל' הערוך ולא לשון התוספות כידוע לרגיל דצריהם. ומהר"י צ' צהעתיקו את דצדי התוס' החסיר מלת צאגדה צאגרתא דלישנא. והוא צדור.

מוסיף הערוך ערך **שורמיות**. ירושלמי דסוטה פרק משוח מלחמה עצרו כנגד שורמיות שלהם. פירוש צלסון רומי כת של פרשים עד כאן לשונו. והכי חיתא צמכילתא שמות י"ד שורמיות שלהם וצטעות נדפס צירושלמי סוטה שלפנינו שורמיות ופירש המפרש מה שפירש מדעתו. וכן על מלת שורמוטין שם פירש מדעתו ולא ראה דצדי המוסיף כאן. ע"ס :

ערוך ערך **כל**. וצפרק כל היד צודה (י"ז ע"א). צגמרא צ"ס אומר לרובה שני עדים חצי כל דידצי דצ פפא כלי פרוח. פירוש מגרש

מוסף הערוך ערך **דכסוסטום**. והאומר לר"ת שזלשון יוני קורין
לצטר סוסטום כחש לו עכ"ל. ז"ל.
י"ד תוס' ד"ה צנוויל כתבו זלשון מדי קורין לצטר סוסטום. ועיין תוספות
שנת ע"ט ד"ה סוף. ועיין חתם סופר חלק א"ח תשובה ג' :

ערוך ערך **דר ג'** צגיטין פרק השולח (לד) צגמרא צראשונה היו אומרים
דרא ר' אצינא לסילתיה ואזיל לגצי דרצ הונא דציה עכ"ל
ט"ס ול"ל צגיטין פרק האומר (דף ס"ה ע"ג) :

ערוך ערך **הרג** (פסחים נ' ע"א) ושמעתי שהיו אומרים הדוגי מלכות
אין כל צדיה יכולה לעמוד צמחילתן וכו'. עד שני אחין
דלוד. פירוש נמלאת צת קיסר הדוגה וצקשו להרוג כל יהודי צשצילה ואמרו
הם אנו הרגנוה כדי להליל כל ישראל וכתלנו הם והם שמעיה ואחיו עכ"ל.
מהרי"צ הביא פי' דש"י. ועיין ירושלמי פרק ד' דשצעות על משנה שדה
שכתקוולה ועיין ס"ה ד' ס' תו"א אות פ' :

ערוך ערך **זקן א'** צרכות (י"א ע"א) לאחד שאמרו לו זקנך מגדל אמר להן
יהיה כנגד המשחיתים פירוש המשחיתים המבלחים ומשחיתים
זקנם כנגדם זה מגדל זקנו. כלומר זה חלוק מעשיהן (מהרי"צ העתיק זה
קילום מעשיהן) ונמלא זה חולק עליהן עכ"ל. עיין דברי מהרי"צ ז"ל הכה
לפירוש דש"י היה יותר טוב לומר יהי' למשחיתים. אמנם מלת כנגד הוא עזר
לפירוש הערוך עכ"ל. ההצדל שצין פי' דש"י לפי' הערוך נראה לכל מעיין
דלפי' דש"י זקנך מגדל הוא שצח וכפרשו זקנך נאה ומגדל. ולפירוש
הערוך הוא להיפוך גמאי כלומר למה תלך צזקן מגדל ותתגנה והוא משיצ
להם יהיה כנגד המשחיתים היינו דלוי צזה להתנגד ולחלוק על המשחיתים
ומבלחים את זקנם ולהראות היפוך מעשיהם. ודאיה צרורה לפירוש הערוך
ז"ל הוא מירושלמי צרכות פ"א אמר דאצ"ע לר"י. אומר לאחד מן השוק מה לך
זקנך מגדל והוא אומר נגד המשחיתים וכו' פי' מה לך שתלך צזקן מגדל
ותתגנה. וכן יש להוכיח מספרי פרשה ואתחנן ומתוספתא פ"א צרכות
דאיתא התם משל לא' שאומרים לו מפני מה זקנך מגדל. והמפרש צירושלמי
צרכות. וכן המפרש צספרי פרשה ואתחנן נמשכו אחר פירוש דש"י הכ"ל
ופירשו זקנך נאה ומגדל. ולא הרגישו צזה ע"ס :

ערוך ערך **חליקופרי** צדיש מכשירין א"ר יהושע משום אצא יוסי חליקופרי
איש טצעון פי' כינוי שם הוא. איש טצעון ראש מקום
ששמו טצעון כמו ויען איש ישראל עכ"ל. היוחסין הביא אצא יוסי חליקופרי
איש טצעון חליקופרי פירוש הערוך כינוי לשם מקומו. אצל הרמב"ם ז"ל פי'
חליקופרי הוא כינוי וטצעון שם מקומו עכ"ל. ודבריו תמוהים דדברי
הערוך ודברי הרמב"ם מכוונים ועולים צקנה אחד צלי שום שינוי :

ערוך ערך **חל ד'** צגיטין (מ"א ע"א) גמירי דיומא צתרא כל דצעי מנהו
עצדי ליה כי היכי דליחול אדמיה. פירוש כיוון שעושין לו
דלוננו מתמתק דמו ויש להן צו טעם עכ"ל. ודש"י שם ד"ה דליחול אדמיה מפרש
שימחול על דמו מלשון מחילה ע"ס :

ערוך ערך **חש ג'** צסוף גמרא דפרק כ"ט צפסחים (דף מ' ע"ג) ההיא
ארצא דחוטי דטצעא צחישתא פירוש טצעה צמקום קנים

הספינה ד"א לא הועיל כלום. דאם יש גלים צים הספינה הולכת מהר
מצליח גלים. וצסוף דצדיו ורליתי מי שפירש גליני מלשון גלוי שהים מבולה
מכל לך. ואיני יודע לכוון פירושו עד כאן לשונו. סותר דצדי עלמו צפירושו
צמסכת יצמות פרק האשה צתדא אמר ד"א אם היה הים גליני והציע לארצע
רוחותיו. ורלה שאין שם צריח משיאין את אשתו. ופי' גליני שהים מבולה.
והאמת כפירוש המיסוף וכשהים שקט הספינה הולכת לאט וליכא למימר
האי טעמא מכוון שעוקרין אותה מד"א אלו ונותנין אותה צד"א אלו
לחצריא מותר דהא איכא מחילות ולר"ז אסור:

מוסף הערוך ערך גול תרגום קפדתי כאורב חיי אתקפלו כבול גרדאין
חיי. אולי יש לגרום ככול צאות נו"ן פרושו אריבת
עכ"ל לא ידעתי מי הכריחו לכך הלל בול הוא צבד עיין ערוך ערך גל ו'
ופרושו כצבד של גרדאין:

ערוך ערך גרנף צסוף במדא דפרק קמא דסוכה וכו' צסוף במדא דע"ז
ע"ו ע"א רצ עוקצא צצן דודא מבוי עצד ליה בדנפא וכו' עכ"ל.
לפנינו צע"ז איתא דההיא דודא דהואי ציה רצ עקציה וכו' אמר רצא מאן
חכים למיעצד כי הא מילתא אי לאו רצ עקציה:

ומהרי"ב צגליון הש"ס שם הציא גרסת הערוך מערך דר' ה' דגרס רצ עוקצא.
והיה לו להציא גרסת הערוך מערך הזה מקודם. גם מה שהציא
צסס התוספות שצת מ"צ ע"צ ד"ה. אצל גרסת רצ עקציה. לפנינו צתוס'
איתא מר עוקצא צגרסתם צפסחים מ' ע"צ ד"ה האלפס. וכן הציא צעסה"ד אות
עין גרסת התוס' מר עוקצא. והוכיח לחוק צדאיות' גרסת ספרים שלנו
ע"ס. והתימה על מהרי"צ כי לא העיר כלום צזה לא צערך זה ולא צערך
דד' ה':

ערוך ערך דגם צעדיות פ"ה דוכמא השקוה כלומר וכו'. שאלו לפני
רצ האי באון אשכחן צפירוש דאית בצן דדוכמא מלצע
א"ה מפרשי רצנן מי לצע למאי טעמא אשקוה וכו' עכ"ל. עיין תוס' צדכות
י"ט ע"א ד"ה דוגמא שהציא מידושלמי דפירוש דוגמא דכוותה כפירוש רש"י שם
ועיין עטרת ראש שם שהקשה מהירושלמי על פירוש הערוך. ותדן צטוצ
טעם וקושייתו הראשונה שם לפי' הערוך למה נדהו לדעת ת"ק דמתניתין כצד
תרלו הרמז"ס והראש"ד צמשנה וי"ו פרק ה' דעדיות ע"ס:

ערוך ערך דין א'. דייני בולה קרנא דייני דא"י ר' אמי ור' אסי (סנהדרין
יז) עכ"ל עיין רש"ס צ"צ ע' ע"א. ק"ז ע"צ דפי'
דייני בולה שמואל וקרנא. ונדאה כי כן היתה גרסתו צסנהדרין דייני בולה
שמואל וקרנא. והתימה על מהרי"צ כי לא עמד צכאן על גרסת הערוך
שהיא כגרסת ספרים שלנו. וצגליון הש"ס סנהדרין י"ז ע"צ העיר מהר"יז על
גרסת הרש"ס נגד גרסת ספרים שלנו. וכצד הקדמו צזה צעל היד מלאכי אות
קמ"ב ע"ס:

ערוך ערך דסקר. צצ"ד ויאמר שלחני. וצריש ויגש אליו יהודה (פ' צ"ג)
תפוחי זה צצמשכיות כסף תרגום אונקלוס חזורין
דדה צבו דסקרין דכסף עכ"ל. מלת אונקלוס ט"ס. ול"ל עקילום כי
אונקלוס לא תרגום דק התורה! וכצד הזכיר זה צעל"א צ"ע"ס:

חידושי מהרש"ה

איסתרוקנית ערוך ערך איסתרוקנית צ"צ (דף כ' ע"ג) כאן צמלח סדומית כאן צמלח איסתרוקנית. וכן צצילה (דף לו ע"א). פי' מלח סדומית ומלח איסתרוקנית מקומות הן ומלח סדומית אינו נמוח צמים עד שיטחק וכו' עכ"ל מהרי"צ. לשטתו דס"ל דסדומית הוא חזק וכו' וז"ל רש"י צ"צ שם מלח סדומית עזה וקשה כאזן. וצצילה שם (ל"ט ע"א) פי' רש"י סדומית הוא דקה מאוד וצטלה. ותדע שהסדומית היא דקה וכו' וצמנחות דף כ"א ע"א לא תשצית מלח וכו' רש"י מלח סדומית דקה איסתרוקנית בסה עכ"ל אינו סותר לת"ש רש"י צ"צ (דף כ' ע"ג) דהיא הנותנת מה שנוכל צטצע קשה וחזק וכו' כשנעטחן או נכתש נעשה דק. ולכך צ"צ דמיירי לענין מחילה וכו' דאוי למחילה. משא"כ צצילה וצמנחות דמיירי צמלח שריכין למלוח צו והיינו שכבר נעטחן וכו' עכ"ל. צתצות נז"צ מהדורא תנינא חא"ח סימן כ"ז בשאל הגאון ר"ש על סתירת רש"י הכ"ל וטעם גרסת הספרים שלנו והגיה צ"צ צד"ש צמקום דמלח סדומית הוא עזה ל"ל מלח איסתרוקנית. וצמנח צמקום איסתרוקנית ל"ל סדומית ללא לורך כי דצרי מהרי"צ צדורים וכוונתם. וצעיקר הקושיא על סתירת פי' רש"י כצד הקדיתו צעל לאן קדשים. וזה"ל עיין שם. ועיין ערוך ערך בן צ. וצדרי מהרי"צ שם.

ערך אביי * מהרי"ב רצ אצא אמר שאלתי את סומכוס ע"כ. ודע דמלאתי עוד נזכר ר' אצא צצרייתא דחולין פ"ד אמר רבי אצא זה אחד מן הדברים וכו' והיא תוספתא פ"א דצילה עכ"ל. ונמלא גם צתוספתא פ"ו דחולין. וכצד הקדיתו צזה הרצ צעל היוחסין. והוצא גם צס"הד אות אצא אריכא ע"ס:

מהרי"ב ערך הנ"ל שם. ולכאורה י"ל דצלתי ספק מורה הערוך דאצא לשון חשיבות הוא כמו אצי אצי רכצ ישראל וכו' עכ"ל עיין ת"י יומא פ"ז ד"ה קאזיל:

מהרי"ב ערך הנ"ל. והגע צעלמך מי שיש לו אצ שטמו אצא היאסר לו לקרות אצא וכו' עיין צדכות י"ח ע"ג צעינא אצא צד אצא אצוב דשמואל:

מוסף הערוך ערך גליני. ירושלמי דשצת (ל"ל דעידוצין) פרק מי שהוליאורו אס היה הים גליני על דעתהון דחצריא אסור. פי' צלשון יוני ים שקט צלא גלים עכ"ל. הקרצן עדה צפידושו שם מפרש גליני שהגלים שצים הולכים וסוערים על דופני הספינה ואין המחינות נכדין. ופידושו נגד האמת דגליני הוא ים שקט כפידוש המוסיק וממילא דחוק כאשר הדגים צעלמו צתוספתו שם. וצמה שצצ גרסת הספרים וגרס אס היה הים גליני על דרך דחצרייא מותר ע"ד דר"ז אסור. וה"פ גלים צים והספינה הולכת לאט ויכול לילך ד"א צספינה קודם שתלך

שכחת המלקט

הקלושה לא אחרול ממך ואשיז לך דצר המתקצל. ודאי לא לחנם האריך
צדוצ מקומות להציא כל הסוגיא רק משום שצאותה הלכה. או צרייתא היו
נוסחאות שונות ונוסחאות מחלפות לכך העתיקו דצינו להודות הנוסחא
אמיתית. וצזה תצין גם כן שצכמה מקומות הציא דצינו הנשנית מאוחר
והיה נאות להציא המוקדם צכמה וכמה עלין אכן מפני שהיה לפניו צסוגיא
המאוחרת גרסאות ונוסחאות שונות לכך העתיק המאוחר ועוצ את המוקדם
צמקומות שהיו לפניו צסוגיא המוקדמת נוסחא ישרה והלכה צרורה. ועיין
ערך משה. וערך נעש צ'. וערך סגן. וערך סן ג'. ועוד כיוולא צאלו ותמלא
נחת צנוסחתו:

א"ש צכמה וכמה דוכתין כתצ דצינו צסתם ומלאתי צמפורסים גדולים
הלל המה התום' והרל"ט ודומיהן שכתצו דצדים ההם צשם דצינו
חננאל ודומיהן. אלא משום דהערוך תלמיד של דצינו חננאל היה. ולכך דוצ
דצדיו סתמא אליצא דרצינו חננאל הם כמו שאמרו יצמות דף ל"ו: יהושע
יושצ ודורס סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא וכך דצי אלעזר תלמיד
דצי יוחנן דורס סתם והכל יודעין שתורתו של דצי יוחנן היא:

א"ש דרך דצינו למלאות החסר כגון שני כותצ שיני. הלכות צהין. מהא
כותצ מיהא. זמניה הוא כותצ זימניה הוא וכדומה לאלו. ועיין
מה שכתצ דצינו צערך ספר צ' תנא תוספתא ספרא צלירא:

א"ש כלל זה מסור צידך כשאלני מעתיק הלשון של רש"י גמרל ותום' או
שאריו מחצרים. כשאלני כותצ כו' דע שהמחצר הוא שאלני מעתיקו
כתצ כך צעלמו. וכשאלני כותצ וכו' דע שהמחצר הוא האריך עוד ואני
מקלרו צהעתקה:

שכחת העומר

צערוך ערך הכוז כתצ צי"ן וסמ"ך אחד הן כמו יעלות יעלום:

פירש ששילתות גדולות צויהו ציוס השמיני מי שאוכל דב שנמלא כשחורש הארץ לא מיחייב אלא מלקות מדרב יהודה וכן הלכה :

מדרש רבה ויקרא ריש פרשה יו"ד אמר ישעי' מעייל הייתי בצית תלמודי וכו' אמר לו הקדוש צרוך הוא ליסעי' אהבת לדק אהבת לדק את צניי ותשנא דשע ששנאת מלחייצן :

רבינו נתן צעל הערוך היה משצט יהודה ממספחת התפוחים והי' שנת ד' אלפים תשנ"ח כנראה צערוך עד זומס והוא תלמיד רצינו חננאל ורצינו משה הדרסן וחצירו רצינו גרסון מאור הגולה ורש"י שאל שאלתא מהרב הערוך כמו שכתב בספר אגודה דף קע"ג. ד"ה דוקח וכו' וצנימין זאב סימן דל"ג וחיצר רצינו צעל הערוך תשוצות וזכרום לפעמים הפוסקים ומהם המדרכי פרק שלשה שאכלו והיתה מנוחתו שנת תתס"ו [מלאתי צספר שם הגדולים מהגאון החכם רצי יוסף דוד אבולאי. רצי נתן בעל הערוך היה ראש ישיבה צרומי חכם גדול בכל החכמות ומת 4866 בשנת תתס"ו לאלף החמישי יוהסין דף ק"ל. ושלשת הקצלה דף מ"א. ויש כותבים זמן אחר עיין למח דוד :

4865 רש"י נפטר תתס"ה לאלף החמישי אגרת היוחסין והרש"ל. אמנם השלשת הקצלה כ' שרש"י הי' צמי הרמז"ס ונראה כדצרו עיין למח דוד :

4964 הרמב"ם נפטר בשנת תתקס"ד לאלף החמישי. ועיין מה שכתצתי צערוך גויה א' מה שמלאתי שרש"י כתב צסם הערוך צשצת דף י"ג : גצי אוכל אוכל ראשון ואוכל אוכל שני. ע"ס :

רצינו חננאל קיצל מרצ האוי. ורצינו ילחק האלפסי. ורצינו נתן צעל הערוך קצלו מהם רש"ל צתשוצה סימן כ"ט.

4930 רבינו חם נפטר שנת תתק"ל לאלף החמישי :

כל מקום שנאמר אי"ש ר"ת אמר ישעיה

אי"ש שאלני תלמיד אחד למה זה הציא צעל הערוך צכמה וכמה מקומות הסוביא כמות שהיא צבמדא ולא הוסיף כלום הן צעעס או צפידוסו ולמאי הלכתא הזכיר הסוביא :

והשבתי לו שאלת הראשונים צמקלת שאלת כי התעורר על זה חכם התשצי צהקדמת הללה עיין שם. וז"ל התשצי צהקדמה צהללה 4944 וכבר קס הרצ רצינו נתן צן הרצ רצינו יחיאל איש צרומי שנת תתקצ"ד לילידה וסדר ספר על סדר האלפ"א צי"ת וקרא שמו ערוך כי הוא כשולחן הערוך לפני האוכל כי אדם גדול צתלמוד היה אצל לא הציא הרצ רק מלות החמורות הנמלאים צתלמוד וצמדדשים מלשונות הנזכרות [כגון צרמי פרסי יוני ערצי צרומי ודומיהן] ורצים מהם הציא ולא ציאדם ועל זה אני צתמיה הרצה מאוד על מה הציאם גם יש שרשים הרצה מאוד שלא הציא כלל (אמר המעתיק זה כבר תירץ החכם המוסיף צערוך תמד שלא זכה להשלים חיבורו) ואף אם הציא איזה מלה מהם לא הציאה רק להצין איזה דין או פשוט ולא צאר המלה ההיא עכ"ל. ואולם העולה על דעתי

רבי מליוח ערך אמפליא . פירוש כי אמפליא עור הוא וכו' וצערך כחל
א' פירש שנת דף פ' שכן לכוועות כוחלות עין אחת פירוש כוחלת עין
אחת של שמאל ומכסה פניה כולו וכו' :

רבי משולם צרני משה צרני איתיאל . פירש המשנה א' פרק ד' דפאה
צפאה אפי' ל"ט אומרים לחלק וא' אומד לצוז שומעין לזה שאמר לצוז
שאמר כהלכה וצדלית וצדקל שומעין לחלק פי' כי אחר שריצה הכתוב תעזוז
הנח לפניהם וכו' מיעט הכתוב וכתב אותם תלמוד לומר קליר מה קליר
שהקטן שלט צו כבודל ילאו דלית ודקל שאין קטן שולט צו כבודל (וכן פירש
הרמב"ם) דלא כהר"ם :

רב עמרם צערך פסד פירש צצא מליעא דף קי"ז : כמה מפסדא עליו'
זהאי ציתא תולתא הלכך אית ליה תולתא . קסצר דצי נתן דעליו'
חצסתיו' לציתא ודקתיו' דאי קאי צית צלא עלייה קאי שתין שנין וע"י עלייה
קס מ' שנין וכו' :

ר' משה ראש ישיבה צן מרנא יעקב . ערך דד פירש צסוטה דף מ' : על שאנו
מודים לך משמע דקא מודן ליצורא על שליח לצור אכן סמיכין ומאי
על שאנו מודים על הודאה דקאמר שליח ליצור וקא ענו אינון אמן :

רבי נתן צערך גה ר' מליוח הלכות גדולות . דצינו משולם צרני קלונימוס
ערך סער פירש המשנה ויהיו עניים צבי ציתך שיהיה צבי ציתך עושין
מלאכתך ולא אחר כההיא עניא סצא דלצעי' לרישא ולדיקנא צאוכמא דסוף
פרק הזהב צצא מליעא דף ס' :

רבי משה צר יעקב צר משה צר אצון מן כדצונא צערך פרקד א' היה
מפרש (מלת פרקד) אפוריא קדי . רצ שר שלום צערך קן :

אבא מארי דצינו יחיאל ערך רק . פירש ציצמות דף כ"ד : דוק שהוא
למעלה מן הכילה אמר דצי הואיל ומכוער הדצר תלא . פירוש דוק
שהיא זרוק צכח ועלה למעלה מן הכילה שזה וודאי כח אים הוא ולא כח אשה
והי' מספר צמשל סוחר אחד היתה לו אשה יפה וצינתה עליו וצשעת תשמיש
רק אותו האיש למעלה צשמי הקודה העליונה והיתה הקודה מלופה זהב
כולה אח"כ צא צעלה לשבצ עמה ולשמוח עמה נשא עיניו למעלה וראה
דוק למעלה צקודה אמר לאשתו מי רק שם ואמרה אני אמר לה עשה כן לפני
ואראה זה הכח שיש לך ולא יכלה והרביש מה שעשתה :

רבינו גסים . דצי דניאל . רצ הא . רצ שרירא . דצינו חננאל אחי דצי
דניאל :

ערך נגר ואני קצלתי מר' משה הדרסן מעיר כדצונא כפירוש דצינו חננאל
ציומא דף כ"ב . מחוי רצ יהודא כמגדנא כמכה שמעלה ידו ומורידה
וכל ההכאה צמקום אחד הוא :

ערך שגר הולין דף מ"ח חזנהו דהו קיימו טנדי טנדי פירש צהלכות גדולות
למחים קטנות וכנדי גדולות וכו' :

ערך בגית מכות דף ט"ז : ההוא דאכל ציניתא דצי כדצא ונגדיה רצ יהודה

עוף הטהור כולן טהורין וכו' ודבר תימא הוא מנא ליה הא עכ"ל. הנה
 צריך דרם לא מלאתי גם צארי ערכים לפי שעה לא מלאתי. [אמר
 המעתיק אמנם אחד החיפוש אני מלאתיו אלל עעות הדפוס הוא צהר"ס
 וז"ל צריך דרם ב' צסס גאון אחד שמפרש כן על משניות האלו. וז"ל אלו
 הפירושים שפירש גאון אחד צפרק ח' של פרה הרי זה אומר מטמאין לא
 טמאוי ואתה טמאתני וכו' והמשנה השלישית היא ששנינו השורף פרה
 ופרים והמשלח את השעיר לעזאזל מטמא פרה ופרים ושעיר המשתלח
 עלמין אינן מטמאין צבדים הרי זה אומר מטמאין לא טמאוי ואתה טמאתני
 נתחיל צפירושה ונאמר כי חלקינו לזה השורף את הפרה ואמר והשורף
 אותה יכנס צבדיו צמים ורחץ את צפרו וגו' וכן אמר על פר ושעיר הנשרפין
 והשורף אותם יכנס צבדיו ובומר ועוד כתיב והמשלח את השעיר לעזאזל
 יכנס צבדיו הרי ידענו שחייצין כולן לכנס צבדיהם ואנחנו יודעין כי צבדים
 שאינן על השורף אותם אם יגעו צפרה וצפרים הנשרפים וצשעיר המשתלח
 אינם מטמאים ואינם לריכים כיצום אלל צבדים שעל השורף לריכים כיצום
 אע"ג שלא נגעו צפר' ולא צפר ושעי' הנשרפין ולא צשעיר המשתלח (וכיון שנטמאו
 צבדים שעל השורף וחזרו וטמאו את השורף ואלו לא היו על השורף צבדים לא היו
 מטמא). על כן אין לתמוה ולומר אם שורש טומאה צבדי השורף היא הפרה
 והפר והשעיר מדוע לא יטמאו הם צבדים אחרים צנבעם כך נשיזהו ונאמר
 לו כי זה אשר טמא צבדי השורף לא מפני נגיעה טומאום אלל מפני שריפתם
 ראיה לדבר שאם נגע זהם איש ולא שרף אותם אינו מטמא לא הוא ולא
 צבדיו ולכן יהיה השורף כאומר לצבדיו מטמאין לא טמאוי וכו' והמשנה
 הרביעית היא האוכל מנצלת עוף הטהור והיא צצית הצליעה מטמא צבדים
 ונצלה ענמה אינה מטמאה צבדים הרי זה אומר מטמאין לא טמאוי. ופי'
 כי נצלת עוף טהור אינה מטמאה לא אדם ולא כלים צנבעם זה וכשאוכל
 אדם אותה (היא מטמאה את צבדיו והן מטמאין אותו) וכן אומר לצבדיו
 מטמאין לא טמאוי וכו' עכ"ל. הלכך לעניננו. ומעתה כי נשים לצ ונפקח
 עין על ההסגור צתוך חלי עגול אשר שמתו לפניך הן הן דצרי הר"ס כי מפני שאמר
 אלל פרה ופרים ושעיר המשתלח וכיון שנטמאו צבדים שעל השורף וחזרו וטמאו
 את השורף ואלו לא הי' על השורף צבדים לא הי' מטמא אף שעסוק צשריפתה הרי
 לפניך דערום העוסק צפרה ופרים ושעיר שלח אינו מטמא צעלמו אף
 טומאה צמדרגת צבדים. גם מפני שאמר אלל נצלת עוף הטהור וכיון
 שאוכל אדם אותה היא מטמאה את צבדיו והן דהיינו הצבדים מטמאין אותו.
 הרי לפניך דעל ידי הצבדים שהוא לצום נטמא ואלו על ידי אכילתה לצדה
 צלא הצבדים לא היה נטמא ועל זה הקשה הר"ס ודבר תימא הוא מנא ליה
 הא אשר על כן פירש הר"ס ז"ל פירוש אחד וז"ל צשורף פרה ופרים ומשלח
 את השעיר ואוכל נצלת עוף טהור צכולהו כתיב צצום צבדים לא שכל צבדים
 שהוא לצום ולא שכל צבדים שהוא נוגע וכו' (פי' ואפילו אינו לצום) ופרה
 ופרים עלמין ושעיר ונצלת עוף אם נגעו צצבדים טהורים והיינו שהצבדים
 אומרים לאדם מטמאין לא טמאוי:

רבי משה כלפו מן צארי ערך חרש. הציא ראיה מתרגום ירושלמי כי קרש
 הוא קרח צעזרי ע"ז:

שכחת המלקט אחר המאסף מחמת בלבול הדברים

צערוך ערך דגם צראש השנה דף כ"ה שלחו לו לרצן במליאל כל המעכצ את
הרצים לעשות מלוא נידוי עכ"ל הערוך. לא ידעתי מקומו.
(אמר המעתיק חולי כוונתו להא דאיתא שם סוף פרקא קמא וז"ל דף כ"א :
מעשה שעצרו יותר מארבעים זוג ועיכצן רצי עקיזא צלוד שלח לו רצן במליאל
אם מעכצ אתה את הרצים נמלאת מכשילן לעתיד לזא עד כאן צמסנה.
עוד איתא שם צבמרא דף כ"ג. תניא אמר רצי יהודה חם ושלום שרצי עקיזא
עיכצן אלא שזפר ראשה של גדר עיכצן ושלח רצן במליאל והורידהו מגדולתו
(והוי כעין נידוי) :

אות חם ושלום ראש השנה דף כ"ג. חם ושלום שרצי עקיזא וכו' (ועוד
אחד צעדיות פרק ה' אמר רצי יהודה חם ושלום שעקציא
צן מהללאל נתנדה וכו' לא מלאתי צסום מפורט פירוש על ענין הסמיכות)
[ודע דתרבוס חלילה חם] (וכן מליי צתלמוד דוגמתו צקידושין דף מ"ד :
צסוביא דקרנא חם לי' לזרעא דאזא צר אזא דנימא הכי ועוד אחד חולין
דף קי"א : צענין דגיס שעלו צקערה חם ליה לזרעא דאזא צר אזא דליספי
לי מידי ולא סצירא לי) ועוד אחד ידיס פ"ג משנה ה' אמר רצי עקיזא חם
ושלום לא נחלק אדם על סיר השירים וכו' ועיין תשצי שבס הוא על הסמיכות
לא יהיז טעמא :

אות סכוכית ז"ל דש"י שצת דף פ"א. סכוכית על שם סוכין קרי סכוכי
ועל שם שהיא זכה קרי זכוכית לא מלאתי צערוך :

אות קשייתא צערוך דף קס"ט עמוד ד' הציא קשייתא דיומא פרק יוס
הכפורים דף ע"ט : היינו דאמרי אינשי תרי קצי תמרי חד
קצא קשייתא וסרוח. ודחולין דף מ"ט. ההיא קשייתא דאשתכח צמרירתא.
ולא נזכר עוד צצצת דף כ"ט. ת"ש דכי אתא רצ לצצל אכל תמרי ושדי קשייתא
לחיותא :

אות קישור המזרחי צפרשת תרומה. כ"ה פסוק כ"ט הציא צסם הר"א אצן
עזרא שכתצ על רצי נתן צעל הערוך צעצור שאמר כי הקסות
הם דמות קנים כי כן יקראו צלסון יסמעאל. וכתצ הר"א אצן עזרא שהמגיד
לו לא ידע לטון ערצי וכלעג היה וכו' והמזרחי האריך להתנלל ולהלדיק את
הערוך ע"ס [ועדיין לא מלאתי דברים אלו צערוך] :

בערוך דף ס"ג עמוד ד' זלוע דרצס פי' צקצוק דצס דאשת ירצעס. הלון
וקנית צקצוק עכ"ל חסר המראה מקום :

לשון הר"ס צפרק ח' דפרה סוף משנה ג' ד' וצערוך פי' צערוך רדם דערוס
העוסק צפרה וערוס המשלח את השעיר וערוס האוכל נצלת

שכחת המלקט

לס' חפלאה שבערכין מהמחבר עצמו אשר מצא המלקט
את עמריו רשום הנה והנה

ותוספות הערות וחרושים

מהרצ הכריף וזקי

החכם חשלם מו"ה שמעון הלוי איש הורוויטץ

מזלגר חדס

הרשומים בשם

חידושי מהרש"ה

החכם חשלם מו"ה שמעון הלוי איש הורוויטץ
הרשומים בשם

החכם חשלם מו"ה שמעון הלוי איש הורוויטץ
הרשומים בשם

Anhang.

דף עמוד שורה	תחת	קרא
פח א	לט זלי	צני
פח ב	ג פהול	שהול
פח ב	לב ותוכו גזו	וגזו תוכו
פט א	א מיינו	מלינו
פט א	ל ודוקע	ודקוע
פט א	לח מל	על
פט א	מ ז"ל חזי	חזי חזיה
פט ב	ד שמי קטוע	דאש שמו
פט ב	י דן	דף קטוע
פט ב	כא רשצין	נישצין
צ ב	כט להס	להס
צ ב	מג דלו	רתוי
צא א	ז צמקומי	צמקומו
צא א	ט דף ס"ד	דף ס"ז
צא א	יא מרתע	רצ שסט
צא א	יז הטציליון	הטצילן
צא ב	ד נחמי	נחמן
צא ב	ה ושאול	לשאול
צא ב	כז רצ	רצי רצ
צג א	כ ומיישצת	ומיישצת
צג א	כ מתנווה	מתנווה
צג ב	כה (דף ס"ד)	(דף י"ד)
צג ב	מג פרדנא	פרדנא
צד א	ב פרדנא	פרדנא
צד א	כה זגרס	זגרס
צד ב	כג שהשאר	השאר
צד ב	לב לאורצני	לאורצני
צה א	יד ליקח	ללוקח
צה ב	כח מדצינו	ורצינו
צי א	ג אות שחר	שחת
צי א	ו טעס	טרס
צי א	מ כלומו	כלומד
צי א	מ זיינין	זיידין
צח א	ו להסקותה	להסקותה
צח א	ו נפרדת	נפסדת
צח א	ט דצריהט	דצריס
צח א	ט לומד	לומד
צח א	טו כדת ליין	כדת ליין
צח א	יט מתשעי	מתשעי
צח א	יט צתשייה	צתשייה
צח א	כט עלן	על

דף עמוד שורה	תחת	קרא
צח ב	ט וית	ויט
צח ב	יד ולהוה	והוה
צח ב	לח מספיקין	מספיקין
צט ב	יט דמראש	דהראש
צט ב	לה ד"ה	ד"ה
ק א	כב לו	לוי
ק ב	ב לו ונצזה	ונצנה
קא א	ו שצ	שף
קא א	טו עוונתן	ענוותן
קא א	יט פתוחה	פחותה
קא א	כו שפיר	שיפה
קב א	יז דף ט"ז	נדה דף ט"ז
קב ב	יג מיתכל	דמיתכל
קד ב	לב צן	כן
קה א	יג תיוצתא	תיוצתא
קו א	א ציני	כיני
קו א	לד דכרוול	דכוורל
קו ב	יג תמהתא	תמתתא
קו ב	כז דנקיט	דנקיט
קז ב	ו הפי	תפי
קח א	כא הדקיל	הדקל
קח א	כז הדלק	הדקל
קח א	ה תרס	תרסס
קח ב	ח לכן	לצן
קח ב	לו וה	זה
קי א	יד לאי	לא
קי ב	ג צמה	צזה
קי א	יב מהרי"ט	מהרי"צ
קיא א	יט וכורכסן	וכורכסן
קיב ב	ה ודלו	ודלי
קיב ב	ו דוקא	דנקא
קיב ב	ו דינא	דינר
בחידושי מהרש"ה		
ד ב	ט דף י"ו	דף י"ז
ד ב	יג חולין כ"ו	חולין כ"ז
ד ב	לב וממכתצו	ומדכתצו
ד ב	מב לרובה	לריכה
ה א	כ ולא	ולאו
ה ב	ל חזוימי	חזימו

דף עמוד שורה	תחת	קרא
נח ב לה יד	נח ב לה יד	יד
נט ב ה	נט ב ה	זמוסף
נט א ה	נט א ה	זה יעיד שדעת
נט ב י	נט ב י	שחזני
נט ב מב	נט ב מב	אות צץ
ס ב לו	ס ב לו	ראש השנה
ס ב מא	ס ב מא	גנו
סא ב יט	סא ב יט	מציתו
סב א טו	סב א טו	צפרוד
סג א ט	סג א ט	צידיה
סג ב ח	סג ב ח	המקצץ
סד א לא	סד א לא	הש"ס
סד ב יב	סד ב יב	הקוטע
סד ב כג	סד ב כג	חשה
סה א כב	סה א כב	ועיקר לשון
סו א א	סו א א	נדה דף כ"ד
סו א ח	סו א ח	נעות הוא
		צכ"י ול"ל
		צנדה
סו א מ	סו א מ	אמריני
סו ב כד	סו ב כד	דמקוהו
סו ב כט	סו ב כט	דמקוהו
סז א יז	סז א יז	ודמונקי
סז א לט	סז א לט	צצא מליעא
		דף ל דף צ
סח ב יג	סח ב יג	אותא
סח ב מא	סח ב מא	שריותא
סט א כח	סט א כח	הסקד
סט ב כח	סט ב כח	לישא
סט ב מ	סט ב מ	חקולם
ע א ג	ע א ג	קוריהן
ע א טז	ע א טז	שצמוך
ע א לו	ע א לו	נג"ד
ע א מ	ע א מ	דתניא
עא א לה	עא א לה	וידוע
עא ב לד	עא ב לד	הש"ס
עא ב לט	עא ב לט	ד"ה
עב א ג	עב א ג	העורות
עב א יח	עב א יח	אהכי
עב ב א	עב ב א	פירוש
עב ב א	עב ב א	קולמסא
עב ב כב	עב ב כב	רשאי

דף עמוד שורה	תחת	קרא
עב ב כח	עב ב כח	חסיק
עב ב לה	עב ב לה	עעשה
עד א כו	עד א כו	להם קעילין
עד ב ב	עד ב ב	ממתינין
עד ב ט	עד ב ט	צסער
עה א יג	עה א יג	לא יספר
עו א לד	עו א לד	ולהסיר
עו ב ה	עו ב ה	ומסניין
עז א ב	עז א ב	תחתכם
עז א ג	עז א ג	שגירדם
עז א לט	עז א לט	רלועי
עז ב ב	עז ב ב	דדרעא
עז ב ה	עז ב ה	לו
עז ב יג	עז ב יג	מתפילין
עח ב יד	עח ב יד	ומכלינהו
עח ב כה	עח ב כה	תולעים
עט א א	עט א א	קרכ"סט
עט א ו	עט א ו	קושיא
עט א יג	עט א יג	דר"ה
עט ב לו	עט ב לו	שמעזיעין
עט ב מא	עט ב מא	צקדקייסין
פ א מ	פ א מ	מהנהן
פ ב ח	פ ב ח	אות קרניא
פ ב טו	פ ב טו	שמלצנותיה
פ ב כב	פ ב כב	צכל
פא א ז	פא א ז	צקדונה
פא ב כט	פא ב כט	שתי
פא ב ל	פא ב ל	צעלמן
פא ב לה	פא ב לה	גולגולת
פב ב כה	פב ב כה	דף ל
פג א טז	פג א טז	הוא
פג א כח	פג א כח	זכיותיו
פג ב לח	פג ב לח	מדקדק
פד ב ד	פד ב ד	ל"ל לפני אות
		ד' א'
פד א ל	פד א ל	ילדה
פד ב לג	פד ב לג	שכלוליתא
פו א ט	פו א ט	יהיו
פו א כד	פו א כד	חי
פז א לג	פז א לג	תומי
פז ב מ	פז ב מ	דון
פח א לא	פח א לא	וזנין

דף עמוד שורה	תחת	קרא
לד א ח	זלזל	זלזל
לד א בח	סרפס	סרפס
לד ב יז	אל כדקיימאן	יתר היצת אל
לה א יא	סתהר	סתרה
לה א טו	טורמסין	טורמסין
לה ב מב	והזמס	והזמס
לו א ב	לפרע	למפרע
לו א כג	פרס	פרסי
לו א כד	דוסינרל	דוסינכא
לו ב ח	אישתריוא	אישתריוא
לו ב ט	ונהסה	ונחוסת
לו א ב	דתפילת רצי	משמע
לו א ג	לחטז	לחטז
לו א כה	רצו	רצי
לו ב ט	זלום	זלים
לו ב ל	לגדולים	גדולים
לח א א	לי	לן
לח א יט	קני	קתני
לט ב יב	עילת	עילתא
לט ב יט	ידעתו	ידעת
מא ב בח	דמוניח	דמוניח
מב ב כא	חולו	חולות
מב ב כה	זור יין	זוריין
מג א ה	מסייח	מסייע
מג א יא	קיממא	קיימא
מג א כ	לעקדתא	לעקדתא
מג א כז	מאסני	מאסאני
מג א מ	היינו גזל	היינו עושק
מג ב ב	לאכל	לאכל
מד א ג	אנשים	אנשים
מד א כא	שפתי	שפתו
מד א מ	עוד	עד
מד ב יז	ילא	לא
מד ב יח	וגע	יגע
מד ב לז	זאכני"ר	זאל"ייר
מה א טז	לאדוני	לאדוני
מה א לז	פיחז	פיחח
מה ב י	איכא	איכה
מו א ד	ילא	ילאן
מו ב יח	ועריכת	ועריצת
מז א יב	ספסל	ספל

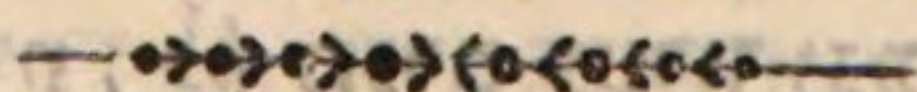
דף עמוד שורה	תחת	קרא
מז א א	מא זקעה	חסר פי'
מח א ט	ריס ד" פ"ט	פלומא זקעה
מח א יא	החילו	ריס ד' פ"ט
מח א לה	ממנו	זסנהדרין
מח א מא	לא	החילו
מח ב כה	פונתק	ממונו
מח ב כז	שמסיפין	אל
מט א א	זפיסלא	פונתק
מט א ח	שפייסתנו	שמפיסין
נ א יא	אפול	נפל זפיסלא
נא א יד	דפוסקת	שפייסתני
נא א טז	פוסקת	אזל אפול
נא א כד	דהמלייע	זרתא
נב ב כ	רגלי	דפוסקת
נג א ב	איתא	פוסקת
נג א יד	רופליא	דהמלייע
נג ב כה	שנאמר	רגלים
נד ב ב	תורה	איתתא
נד ב ח	ופרלה	רופילא
נד ב טז	כסיעשו	כדאמריין
נד ב יח	יולא	תורת
נד ב יח	שילא	ופרלת
נה א יז	אפרקיה	כסיעתו
נה ב לא	מפומדיתא	יולא
נו א כח	לעיל	שילא
נו ב יב	המשנה	אפרקיד
נו ב כא	שהפוסקים	מ"ם וניו"ן
נז	וכל זכאס	הוא זכ"ל וז"ל בון ולמד
נז ב יד	זאורחא	מתחלפין עיין רש"ל כדה ד' י"ד
נז ב טז	איתא	מפומדיתא
נז ב כ	פי' מין	לקמן
נז ב לא	דף ל"ו	השמנה
נז ב מ	עמנו	שהפוסקים

לוח השעות ותיקונים.

קרא	דף עמוד סורה	תחת	קרא	דף עמוד סורה	תחת
דמדיתא	כז א	דמדיתא	מכין	ב א	מכין
תנשוט	כז א	תנשקט	וכותשן	ב א	ולותשן
כסצכה	לז א	כסצכה	דמלא	ב א	דלמלא
כגון	יט א	כגון	כך	ט ב	כד
כרצ יוסף	לה ב	כתצ יוסף	חושכן	לג א	חושכין
פי הכוס	ח ב	כי הכוס	כייך	ו א	בכייך
חנוכי	לז ב	חנוכי	דב"ז	ח ב	דב"ז
כלאחר	יח א	כל אחר	דלמלא נקטו	ח ב	דלמלא נקטו
הוא	כז א	שהוא	צערך מעזב על תיצת וסמינו		
אלא לא קשיא	מ א	אלא קשיא	מלאתי ככון להעיר מה		
נכסף	ב ב	נכסף	שמלאתי צמערכי הלשון של		
ששת	לד ב	שישא	רמ"ל צערך קר ד' שכתצ		
שמקלצים	כז א	שמקלצים	מצעל סד"הד כיוסטינו הוא		
על אחת	יב ב	אחת כמה	יוסטינו צחסרון יוד ועיין		
דכיי"טלא	לז א	דכיי"טלא	עוד צירושלמי סוף צצ"ק		
חייזי	יד ב	חייזין	צענין ההוא ר' יוסטא צסס		
אולי	לג ב	לולי	ר"ל אמר התחתון כותן תקרה		
אמר רב	ח א	אמר	ולוחים וכו'		
סנוארתא		סנוארתא	עולא	ג א	עולה
דיכי	כט א	דיכין	ואף שפירש	ד א	ואף שפירש
ציפיו	לה א	ציפיו	כמגדנא	לד ב	כמיגדנא
קלונימוס	א ב	קלומוס	שתלא	ח א	שתלה
צפניו	לז ב	צפיו	כנגד מדה	ל א	כנגד שקרא
דידה	לז ב	דידה	שקרא		
צטפסא	יח א	צטיפסא	על	ד א	אל
צילמדנו	לד א	צילמדו	כלי	ה א	מכלי
טיפוח	כג ב	טיפוח	צאופן	מג א	צאופי
כי לא יראני	לב ב	כי יראני	מיהו	יב ב	ממיהו
כי לא יראני	לג ב	כי יראני	צאה	א ב	צאס
וכל המסתב	לח ב	וכל המסתכל	צסיז	ב א	צסיף
וכו			עייין	יג ב	עדיין
צצאי	ב א	צצא	כתוצ	לג ב	כתוצו
ומראות	ג א	ולראות	שצישראל	לט ב	שצישראל
צמדכזה	י א	צמדכזה	מכלל	ח א	צכלל
מתלקחת	י א	מתקלחת	צחלוזך	כ א	צחלוזח
עדילדין	כז א	עדילדין	כומי	יג ב	כומי
יוספות	ל א	יוספות	כוחא נפשא	יז ב	כוחא דרצי
ונלטין	יח א	וגלטין	777		
רע קרצתו	כב א	דעקדצתו	וטלאים	כד ב	ושחלים
סדירא	כט ב	סדירא	צעדי	לה ב	צעד
כאן חסר צכ"י	לג ב	פני	לומד	כד ב	לומד
ול"ל פני הלחם עיין צד"מ			כמי	ה א	כימא
פ' ט"ו דכלים משנה צ'			מדדיתא	כד א	מדדיתא

מאדן ליטא, המחבורה פה לתועלת צריאותו, ענה דודי ואמר לי: אולי גם ושער ראשה כעמר נקא (דניאל ז' ט') יהיה פירושו למד כשזה, למד רחלים. אשתוממתי כשעה חדל איך לא עלתה זאת כלצי, ולא כלצ המפרשים והמתרגמים אשר היו לפנינו. ופתחתי אולר בעזעניוס, וראיתי כי גם הוא מפרש ענין נקיות וטהרה, ולקחתי פירוש ראזענמיללער, וראיתי כי גם הוא מפרש כך, ולא הזכיר שום מחלוקת ושום פירוש אחר. אז בדקתי אם יש לשדש נקא הודלת הנקיון כלשון ארמי, וראיתי כי כלשון סורי ההודלה הזאת כלתי ידוע שדש הזה, אזל כלשון ההיא אומרים השדש הזה לענין זיכוח וניסוך (וכבר זה שנים רבות פירשתי כך ומנקיותיו אשר יוסך בהן, שהם כלים שבהם מנסכין הנסכים), ובעזעניוס אומר כי הודלת הפעל הסורי נקי היא הזאה צמים טהורים או קדושים, כדי לטהר ולנקות. אזל מה ענין להזאת מים עם הזיכוח והניסוך? וצלעקסיקון סורי נמאל לשדש זה גם הודלת ההזאה, ומיכעלים מוסף שהוא נאמר בקרצנות, ולא הזכיר כלל ענין הזאת מים לטהר. ואולי מהודלת יליקת הנסכים הושאל השדש הזה לקלת יליקות והזאות אחרות שהיו עושים בקרצנות צלי שתהיה לשדש הזה הודלת הנקיון. ודקתי צמתורגמן, ושם נאמר כי איי נקי (מלכים א' ט"ו כ"ג) מתורגם לית דנקי, וכל שאר נקי מתורגם זכאי. וצוקסטורף מלא עוד כמא דמנקן צבוריתא (ישעיה א' כ"ה), לא אשתטיף לאתנקאה (יחזקאל ט"ז ד') וצתרגום ירושלמי (דברים ו' ג') נקיון כחלצא. מכל זה נראה צדור כי לשון נקיון לא היה נוהג כלשון ארמי, רק היהודים שהיו אומרים אותו צלה"ק, הכניסוהו לפעמים גם צתרגומים, אז אמרתי לידידי: נראין דצריך, שיהיה עמר נקא שצדניאל למד רחלים. אז הוסיף ידידי ואמר לי: גם צתלמודאמלאנו למד נקי, ויהיה גם זה כעמר נקא. ומיד הראני צצצועות (דף ו' ע"ג) וצצצ (דף כ"ד) מאי למד לצן, אמר ד ציצי צר אזוי כלמר נקי צן יומו שמכצנין אותו למילת—ועיינתי צצצ, והיה רחוק צעיני שיחצרו מלת נקי הארמית עם מלת למד העצרית, ולמה לא אמרו עמר נקי צארמית, או למד רחלים צלה"ק? אזל ראיתי כי גם מלת מילת ממקור שם הרחלים לקחה, כי Melon צל' יוני רחל, ומזה קראו Melote ללמד רחלים דק, דך וחשוב (כן נכון כפי) צוקסטורף, ולא כדעת צעל המוסף ורמ"ל והמשציר, שפירשו מן האל (Malta). והנה קדוצ הדצד כי תחלה קראו ללמד לצן דק וחשוב עמר נקא, מן נקיא שענינו רחל, ואח"כ נהיתה מלת נקא כנוי ללמד חשוב, ואמרו גם צלה"ק למד נקי, כמו שעשו צמלת מילת, שגם היא מלת נכרית, וענינה למד רחלים, ונתקצלה כלשון חכמים:

ופה אשים קנני למלין, כי אז לי הזמן מאד, ואתה ידידי היקר בלילא דורדא שלום וכל אשר לך שלום, כנפסך וכנפס הכ"וח פה פאצוצה היום י"צ אדר ראשון שנת תרי"ט, ידידך שד"ל,

צידנו על היות תיזה פלונית כתוצה חסדה או יתרה, ויש לסמוך על חסרון
הוי"ו או היו"ד לדרוש וללמוד עניני הלכה. ואחר זמן כשנכתבה תורה שזעל
פה על ספר צימי רצון סגוראי, ונעשו הנקודות והטעמים לזלתי תשכח
הקריאה המקובלת, התחילו לכתוב צבלין הספרים סימנים, חדשים גם
ישנים, על החסדות והיתדות, ועל שאר חלופים הנמלאים צלחיות וצחצוחות,
ועשו ג"כ סימנים על ניקוד התצות ועל טעמיהן, וקראו לכל זה מסורת
או מסדה, כלומר סימנים. והנה ידוע כי צמסדה לא נזכרו שמות הנקודות,
רק שנים, קמץ ופתח, וכלל הלידי צקמץ והסגול צפתח, ושאר התנועות נזכרות
צמלות אי, או, אי, (עייין מסורת המסורת, הקדמה שליטת). וידוע
כי קמץ ופתח הם שמות מורים פתיחת הפה וקמילתו, ואין זהם שום דמיון
ללודת התנועות הכתובות צספר. וכן השוא והטעמים הם נרצזים צמסדה
צסס רפי, מפני שהאות שאלדיהם לריכה להיות רפה, וגם תאר רפה
אינו מורה רק על קריאה צלי חזק, לא על הקו הכתוב על האות.
לפיכך אם ירלה אדם להאמין שגם צימי חכמי המשנה היו חכמי הקריאה
מלמדים לתלמידיהם ד' פתחין ה' קמלין, או לית קמץ, או ו' רפין או חכמיא
רפין ערטילאין דחיקין (סימן למלת ערומים), אענה ואומר כי זה דחוק,
אך איננו מזהמנעות. וכל זה שאמרתי על הוראת מלת מסורת, הוא
מלצר הוראתהפשוטה, כגון מסורת צידנו שהוא כמו קצלה צידנו; כי מה
שהאחד מוסר חזירו מקצל:

חלק סידרא, צס' ישרון מחצרת שניה (לצוז, תרי"ז) כתצתי: צצראשית
רצא פרשה מ"ט, אולי יחסרון חמשים הלדיקים חמשה, א"ר

לוי לחלק סידרא מלאה מים וכו'. ר' דוד כהן די לארה צספרו עיר דוד
(שנדפס שנה אחת קודם לליקסיקון הגדול של צוקסטורף פירש Clepsydra,
ויפה פירש, ואחריו החזיקו צעל מוסף הערוך ורמ"ל. והנה רמ"ל (ואולי
גם צעל המוסף, כי אמנם אין ס' המוסף צידי) אומר שהנחלות מוטעות,
שעשו מתיצה אחת שתי תצות, והוא צספרו הדפים חלפסדרא תיזה אחת,
ואני צדקתי צצראשית רצא כ"י שציד ידידי ר"י אלמנלי ומלאתי שתי תצות, וכן
הוא ג"כ צילקוט רמז פ"ז, ומלצר זה יש לתמוה, למה לא כתבו קליפסידרא
צקו"ף, כמו שהוא צלשון יוני. לכך אומר אני כי ידוע כי כל עם ועם רביל
לדרוש המלות הנכדיות ולפרש אותן (אם אפשר) על פי לשונו ולפעמים יסנה
מעט המלה הנכדית צאופן שתהיה כאחת ממלות לשונו אם יוכל
למלא קלת קודצה ואחזה צין הוראת המלה הידועה צלשונו והמלה הנכדית.
והנה הקליפסידרא היא כלי מים שמתמסין צו לשער הזמן, והיונים והרומיים
היו מגבילים צו הזמן שיכול הסניבור או הקטיבור לרצר דצדיו צפני השופטים,
ואולי גם היהודים נהגו (צקלת הזמנים וצקלת המקומות) להבציל זמן
הלמוד צצית המדרש, או זמן משך דרשת החכם הדורש, ומזה קראו לכלי
השעות חלק סידרא, כי כשהיה פוסק מלהטיף מים, אז חלק ונשלם סידרא
שהיא קצון העם ללמוד, לשמוע הדרשה:

נקיף, צאחד מפינקסי מלאתי שכתצתי צשנת תר"ג כדצרים האלה: נקיף,
ovis, מלת סורית, לא נזכרה צערוך וצמתודגמן, ומלאתיה צהלכות
גדולות, צצכורות סוף דף קל"ט:

ועתה ראיתי כי ידידי החכם החוקר הר"י רייפמאן כ"י, צקונטרס קול
מבשר (עמוד כ"א) הציא הלשון שהוא מהלכות גדולות, ואמר כי צמקום
נקיף ל"ל נוקצא; ואם היה ליקסיקון סורי צידו לא היה אומר זאת,
וכשהראיתי הדצר הזה לידידי היקר, האצרך ר' יוסף ישראל איינהארן,

כֵּן מֵלֵאנֹו שֶׁהִמְקִיז דָּם נִקְרָא ג"כ גִּרְעָה . וְאִין הִדְצָר כֵּן , אֲלֵל שֶׁרֶשׁ גִּרְעָה מִוְרֵה
זִלְשֹׁן אֲדָמִי וְסוּרֵי גִלְחָה , וְאִין לֹו כֻלָּל זִלְשֹׁן סוּרֵי הוֹרֵאֶת הַגִּידֵעוֹן , דֶּק
הוֹרֵאֶת הַגִּלְוֹחַ ; וּמִפְּנֵי שֶׁהַסֵּפֶר הִיָּה ג"כ מִקִּיז דָּם , נִכְלָל זִכְנוֹי גִּרְעָה גַם עִנִּין
הַהִקְזָה . וְכֵן מֵה שֶׁאֲמָרוּ 'צִירוּסְלָמִי (זִרְכוֹת פֶּרֶק ט') פִּירוּשׁ הִיזָאִי , עֲצִיד
חֲדָל חוֹצֶה וְחֲדָל מֵלוֹה וּמִקְזֹו חֲדָל זִחְדָל , הוּא מִפְּרֶשׁ מִגִּרְעָה וְאִין לֹזֶה טוֹם
רֵאִיָּה :

קוֹפֶד , קִפּוֹד , קִיפּוֹף . צִפִּירוּשִׁי לִישָׁעִיָּה (י"ד כ"ג) כִּתְצִתִּי כִי
קוֹפֶדָא צִאֲדָמִי וְסוּרֵי הוּא שֶׁרֶן מֵלֵל קוֹלִים
הַנִּקְרָא אֵיגֵל (herisson, riccio) , וְהוּא הַנִּזְכָּר זִמְשָׁנָה וְלֹא פֶדָה צִעוֹר
הַקּוֹפֶד , וְזִכְלָאִים (פֶּרֶק ח') אֲמָרוּ שֶׁהוּא מִין חִיָּה , וְזִצְצָל קִמָּא (דף פ')
אֲמָרוּ חֲתוּלִין וְקוֹפֶדִין שֶׁעֲשׂוּיִים לִנְקֹד אֶת הַצִּית , אֲזַל קִפּוֹד זִלְשֹׁן מִקְרָא
הוּא מִין עוֹף וְלֹא יִדְעָנוּ אִיזֶה עוֹף הוּא . וּמֵה שֶׁמֵּלֵאנֹו זִצְדָּכוֹ ' (כ"ז ז') כֻלָּ מִינֵי
חִיּוֹת יִפּוֹת לַחֲלוּם חוּץ מִן הַפִּיל וְהַקּוֹף וְהַקּוֹפֶד , אִינוּ אֲלֵל טֵעוֹת , וּגִידָסֶת
הַעֲרוּךְ הִיא וְהַקִּיפּוֹף , וְכֵן זִצְכּוֹדוֹת (דף ח') מֵלֵאנֹו הַפִּיל וְהַקּוֹף וְהַקִּיפּוֹף ,
וְגַם רֵש"י הִיָּה גוֹרֵם זִצְדָּכוֹת כ"ז קִיפּוֹף , שֶׁהָרִי פִירֶשׁ חִיָּה שְׂדוּמָה לְקוֹף וַיֵּשׁ
לָהּ זִנָּב אֲרוּךְ , מִמֶּנּוּ כִמוֹ שֶׁפִּירֶשׁ קִיפּוֹף זִצְכּוֹדוֹת . אֲזַל קִפּוֹד לֹא פִירֶשׁ כֵּךְ
זִשׁוּם מִקּוֹם . וּגִידָסֶת הַקּוֹף וְהַקּוֹפֶד הִיָּתָה כִּצֹּר צִימֵי הַתּוֹסֵפּוֹת , עֵיין זִכּוֹדוֹת
ח' . וְכ"ל כִּי אֲנָשִׁים מִתְחַכְמִים הַגִּיבּוֹ זִצְדָּכוֹת כ"ז הַפִּיל וְהַקּוֹפֶד , מִפְּנֵי שֶׁמֵּלֵאנֹו
לִמְטָה זִדָּף הֵהוּא קִיפּוֹפָא שֶׁסַּע עוֹף (וְהוּא תִדְגּוּם שֶׁל יִנְשׁוֹף) , וְהִיָּה קֶשֶׁה
זִעִינִיָּהֶם שִׁיבִיָּה קִיפּוֹף שֶׁסַּע חִיָּה וְשֶׁסַּע עוֹף . וְהֵם לֹא הִצִּיגּוּ שֶׁאִינוּ דְחוּק שִׁיבִיָּה
מִין קוֹף שִׁיבִיָּה פִּנִּי דוּמִים קֶלֶת לִינְשׁוֹף , וְהִיָּה שִׁמּוֹ זִלְשֹׁן חֲכָמִים לְקוֹחַ
מִשֶּׁסַּע הִינְשׁוֹף צִאֲדָמִי (כִּי אֲמָנָם עַל הִינְשׁוֹף לֹא מֵלֵאנֹו קִיפּוֹף זִלְשֹׁן מִשְׁנָה ,
אֲלֵל קִיפּוֹפָא זִלְשׁוֹי אֲדָמִי , עֵיין נִדָּה כ"ג) . וְרֵש"י עַל קִיפּוֹפָא (שֶׁסַּע זִצְדָּכוֹת)
כִּתְצִיט שִׁיָּם לָהּ לִסְתוֹת כֻלְחִיָּי אֲדָם , וְזֶה לְקוֹחַ מִן נִדָּה כ"ג ; וְאִם יֵשׁ קֶלֶת
דְּמִיוֹן צִין פִּנִּי הִינְשׁוֹף לִפְנֵי הָאָדָם , אִין סִפֵּק כִּי גַם צִין פִּנִּי הַקּוֹף וּפִנִּי
יִנְשׁוֹף יֵשׁ קֶלֶת דְּמִיוֹן :

מִסּוּרָת , צִפִּירָקִי הִיכְלֹוֹת שִׁצִּידֵי כ"י (וְאַחֲרֵי זִמָּן צִאֲוֹ ג"כ לִדְפּוֹם עַל יַד
הַחֲכָם הַמִּפּוֹדֶסֶם הַדְרֵשֶׁן הַמִּפּוֹאֵד מוֹהֲר"ר אֶהֱרָן יִילִינֶק כ"י) רֵאִיתִי : וְסִימָנָא
דִּהֲדָא הַלְכְּתָא לְמִיגְרָם אִילִין שֶׁמֵּהֲתָא דִּצְרִיָּא מִטּוֹטְרוֹסִיאִי עַד טוֹטְרוֹסִית ,
נִיגְדוּם הֲדָא מִסּוּרָתָא : יָה אֲחֵל גִּר פֶּן שִׁכְנָם עֵקֶת—הַתִּיצוֹת הָאֵלֶּה יָה אֲחֵל
וְכוֹ' אִין אֲלֵל סִימָן לְאוֹתִיּוֹת שֶׁלִּידֵךְ לְהוֹסִיף זִסּוֹף הַשֶּׁסַּע מוֹטְרוֹסִי הַנִּכְפֵּל
כֹּאֵן כִּמֵּה פִּעֲמִים , וְתַמִּיד אֹת אֲחֵרֶת זִסּוֹפּוֹ , אֲח"כ רֵאִיתִי זִאֲזֵהֶרֶת רֵאִשִּׁית
(מוֹסָף לְיוֹם ז' דִּשְׁזוּעוֹת) בְּסִימָנִיּוֹת וּבִמִּסּוּרֹת . וְאַחֲרֵי כֵּן מֵלֵאנֹו גַם כֵּן
צִיּוֹלָר לְהַפְסָקָה רֵאֲשׁוֹנָה (אוֹר זִרְעֵי זוֹרֵחַ כִּצּוֹדוֹ) וּמִפְּסִיקִין אֲחֵר מִגִּילָה זִמ"ר
סִימָנֹו , וּמִפְּסִיקִין לִשְׁצִית הַצֹּאֶה מִסּוּרָת ד"ד מִסִּימָן , שְׁתֵּי הַפְּסָקוֹת יִהְיוּ ,
לְאַחֲרֵי וְלִפְנֵי פוֹדִים בְּצִיּוֹן וּבִי—הָרִי מֵלֵת מִסּוּרָת הִיא שֶׁסַּע נִדָּף לְסִימָן
וְצִיּוֹן . וְאַחֲרֵי כֵּן רֵאִיתִי כִי רֵש"י ז"ל (עֲרוּצִין כ"א ס"ע ז') עַל מֵאֲמָדָם דִּאֲגִמְרִיָּה
זִסִּימָנִי טֵעֵמִי , פִּירֶשׁ : קִצֵּעַ לָהּ מִסּוּרֹת (כֵּךְ הִיא הַגִּידָסָא זִעִין יַעֲקֹב ,
וְזִש"ס זִמְסוּרָת) וְסִימָנִין , צִין זִתִּיצוֹת הַמִּקְרָא , צִין זִגִּידָסָא שֶׁל מִשְׁנָה—
מִכָּל זֶה נ"ל כִּי מִסּוּרֹת וְסִימָן שְׁמֹות נִדְרָפִים , כִּי תַחֲלָה אֲמָרוּ : סִימָן מִסֵּד
לָהֶם , וְאַח"כ קִדְּאוּ לְסִימָן הַנִּמְסָד מִסּוּרָת . וְהִנֵּה מִסּוּרָת (אוֹ מִסּוּרֹת)
כִּמוֹ שֶׁכִּתּוּב זִמְחִזּוֹר וְיִטְרִי) סִיג לְתוֹרָה , אִין עִנִּינוּ אֲלֵל שֶׁהַסִּימָנִים הֵם
סִיג לְזִכִּירַת הַתּוֹרָה , וְהַכּוּוֹנָה שֶׁהִיוּ מוֹסְדִים לְתַלְמִידִים סִימָנִים לְעִנִּין
הַתִּיצוֹת הַמֵּלֵאֹוֹת וְהַחֲסָדוֹת שִׁצְתוֹרָה , וְכֵן לְקֶלֶת הַלְכוֹת שִׁצְמִשְׁנָה , כִּמוֹ שֶׁעָשׂוּ
אֲח"כ גַּם אֲחֵרֹנֵי הָאֲמֹרָאִים זִסִּימָנִים הַנִּמְלָאִים כִּה וְכִה זִתְלָמוֹד הַכֵּל לְסִיג
נִגְדֵי הַשְׁכָּחָה . וְאַמָּרוּ יֵשׁ אִם לְמִסּוּרָת , וְהַכּוּוֹנָה יֵשׁ עֵקֶד לְסִימָנִים הַמִּסּוּרִים

פורה, כתב המחדל לפנינו איתא פוחח י"ש לדעת כי גם ר' נתן כתב פוחח וכן הוא צערוך כ"י וצדפוס ראשון שלי שנה ומקום, אלל צדפוס דע"ז אחד מן המתחכמים ראה אחרי פוחח, פחו, והוא צחצחו הגיה וכתב פוחח תחת פוחח, וכתב פוחח צמקום פוחח כדי שלא להקדים חי"ת לזי"ן. והוא לא זכר כי כן דרך הקדמונים (וכן גם דר"ק וצעל מאיר כתיב) צכל השרשים הכפולים, רואים שתי האותיות הדומות כאלו אינן אלא אחת, וכותבים בלל ואח"כ בלג, גלל ואח"כ גלב, פלל ואח"כ פלא, וכן תמיד: **פוטאלום**, תימה על המחצר, שלא העיר כי הערך הזה כלו אינו מצעל הערוך, ואיננו צדפוסים קדמונים, וכן איננו צכ"י שצדי:

פלם מימרא דחגיבה איננה כאן צדפוס ערוך, לא צדפוסים קדמונים ולא צכ"י: **פלסתר**, צערוך כ"י הוא תמיד צתי"ו, רק פלסטון הוא צטי"ת:

צל, המחצר העיר כי צדכות לא נמלא למה נקרא שמה לולה — אך צכ"י שצדי כתוב וצירושלמי צדאש פרק תפלת השחר, וצאמת צירושלמי איתא שם א"ר יוחנן למה נקרא שמה לולה ששם ללו מיתי דוד המצול:

ועתה לקולר הזמן לעצוז את המלאכה הארוכה הזאת לצדוק ס' הערוך צכ"י וצדפוס הראשון, רק על שני ערכים אטיף עוד מלתי:

קלע, צכ"י כתוב צאיסא הוה צקילעא דרצ הושעיא, ציור כמו למעלה צערוך באש, וצספרי הדפוס (גם צדאשון) כתחלפה היו"ד צו"ו:

קנבי, צכ"י יש כאן צגליון מלות שאינן צדפוס דפוס, והיד הכותצת נראה שהיא יד הסופר שכתב הספר כלו. אחד מלות דצ הונא אחד קונכי יש כאן למעלה עיבול קטן לסימן, וצגליון כתוב כך פירוש לשון לעז הוא, כלי שרוחלת צו פניה ורגליה, ד' משה כלפו מן צארי פירש קונכי (כלי מטרה וכו'). ולפי זה, הפירוש שצערוך הנדפס הוא דעת ד' משה כלפו, אלל דעת צעל הערוך איננה אלא כמו שפירשו אח"כ ר' דוד כהן די לארה צספר עיר דוד, ואח"כ צוקסטורף ומוספיא ולנדא, שהקונכי היא מזרק, שקורין צל' וון Gonche, וצדומי Concha, וצאיטלקי Conca. והנה אחד מן המעתיקים הראשונים דלב מן קונכי לקונכי ואחריו עשו הרצה מעתיקים וכל המדפיסים; ומי שכתב הכ"י שצדי גם הוא נעשך אחד הספר המוטעה והשמיט המלות ההן, אלל אח"כ ראה העתק אחד והוסיף צגליון מה שהשמיט צגוף הספר. ולא לעצוז הכ"י שצדי צלתי אם אודיע כי צערוך אשלב הוא מסכים עם מה שהגיה רפאפורט צחכמתו, שאינו אלא ערך אחד, אלל הדפוס הראשון גם הוא מוטעה, ונדפסה צו מלת אשלב שצאמלע המאמר, צאותיות גדולות: ועתה ידידי היקר והנכבד אריה יהודה בלילא דורדא, קח עוד מידי שנים שלשה גרגרים ממלות לשון דז"ל, שיש צהס איזה חדוש:

זלב (זלבו עיניו דמעוה) השרש הזה אין עיקר ענינו כזילה ונטיפה, אלא אור וזוהר, כידוע צלשון סורי, ונ"ל כי אמרו על הצוכה שנעשו עיניו מצדיקות מפני הדמעוה, ומלילת זלבו דמעוה היא מלילה קלרה, זלבו והצדיקו על ידי הדמעוה. ואולי אחד זמן נשכח עקר הוראת המלה ותרבמו עיני עיני יורדה מים, תרתין עיני זלבן דמען:

הקצה צלשון סורי קורין לנקודה בוקצא, ונ"ל כי מזה אמרו הקי' להורות עשיית נקודה, כלומר חתוך קטן כעין נקודה, צוודירין, וכן אומרים צלשון איטלקי punger la vena. ואחר שאמרו דס הקצה, אמרו הקי' דס, אע"פ שראוי היה לומר הקי' הוודירין. ודע כי צערוך כ"י ערך קי' כתוב צכור שאחזו דס אין מקיזין אותו (לא: אין מקיזין לו דס). וצעל המסציר חסצ כי עיקר הוראת מלת הקי' הוא ענין חיסור וגרוע, ואמר

אי הכי והכוונה לומר אי לאו הכי או שא"כ והכוונה שאם לא כן. ולפי זה הוא מתרץ גם אותה דסנהדרין, צאמרו כי אותו איכו הוא כמשמעו אי הכי (ולא במקום אי לאו הכי), והכוונה: אם כן כלומר מאחר שנכשלת צעון ולא עמדת צנסיון, עוצ היה לי אם נפל מתב צפי. **סממית**, יש מפרשים דטייכלא, ל"ל רכייטילא, וכן הוא צערוך כ"י שצירי והוא לשון איטלקי (ragnatela), והתימה על צעל מערכי לשון שהדפים דנייטלא דל"ת:

סתר, גם צספר מערכי לשון העיר על עת לסתור צסימן שאלה (?), ואין מנוס מלהודות כי דצנו נתן אגב שיטפיה נתחלף לו עת לפרוץ (קהלת ג' ג') צעת לסתור, וכצד הראיתי במקום אחר כי גם גדולים אחרים טעו לפעמים צהציאס המקראות על פי מה שהיה צצכרונס. ולענין לשון התלמוד דלא ניסתרי עצדיה, אין ספק שאמת עם דש"י ז"ל שהתי"ו איננה מן השדש, אלא סימן צנין אלתפעיל, שאם היתה המלה משרש סתר, לא היה מקום ליו"ד צסופה והיו"ד ההיא היא עדות שהמלה מנחי למ"ד על דרך אלתגלי מן גלא, וניסתרי הוא עתיד צנו"ן (כמו ניעא קרא, ניתני), והנו"ן או הלת"ד צראש העתידים מורה צלשון תלמוד צצלי על הסוציונקטיף, וצלשון סורי צכל העתידים צאה נו"ן במקום יוד. והנה שדש סרא הוא תרגום של באש וזה (וכן סרח) הושאלו מענין הריח הרע לענין קלקול המדות ואמרו פיש להוראת הרע צכלל ואמרו סרחון להוראת חטא ועון, ואמרו גצבא סריא והכוונה גנצ סרוח ונמאס. וכן כאן דלא נסתרי עצדיה, שלא יתקלקל עצדו ויהיה איש צטלן כזה ונמאס: **עכב**, שדי עציטך ל"ל שדי—יפה הגיה המחצר זל"ל, וכן הוא צערוך כ"י: **עגב**, צפי' דש"י על מלת העגבה הושמטה כאן מלת דגש, ול"ל (כמו שהוא צמקראות גדולות) שאם כן היה לו לנקד הנו"ן דגש, או לכתוב שני נוכין. ואין הכוונה כלל על ניקוד הבימל צלירי או צסבל. ואני לא אדע מה כתב המחצר צערוך מאה. אצל מה שהוא למעלה מכל ספק הוא כי חכמי המשנה והתלמוד לא היו להם ספרים מנוקדים:

עדי, יפה כיון המחצר, דום כיצא, ושם אדם, אינם צערוך כ"י וצדפוסים עתיקים. אך ראוי לידע כי צלשון המוצא כאן מפירוט מגבלא כתצו צערוך כ"י שצירי, (לא דוסינכא. אלא) דום ניובא (צנו"ן). גם ראיתי כי צמקום כד עדי, כתוצ צכ"י בר עדי, וכן ל"ל צלי ספק:

עגב, כתצ המחצר ולולא דמסתמינא הייתי אומר וכו'—ואני צדקתי צספרים עתיקים וצערוך כ"י, וצכלס כתוצ כמו צדפוסים אחרונים, ונ"ל כי לא נמנע צעל הערוך לפרש ענובה מלשון ענוה, על דרך שלמה שאלה וזולתם רצים:

פרק, לריך לידע כי צערוך דפום פיזרו שנת דע"ז נדפס צעעות ארלי, אצל צדפום קדמון ממנו (ולא נזכר צו מקום הדפוס וזמנו), וכן צכ"י שצירי, כתוצ אלרי, והוא alare, והוא מלה ידוע צאיטליאה, אך איננה נוהגת צטוסקאנה, ואיננה מלויה צספרים, ואומרים צמקומה sbadigliare! עוד לדעת כי צכ"י אחר מלת אלרי כתוצ ויש אומרים—א"כ המלה האחרת יש לה הוראה אחרת. וצכ"י כך היא כתוצה אישטינדיקלרי, ונדאה שבוה estendicolare, ואולי היו אומרים כך צדומי צזמן צעל הערוך על אדם שפושט איצדיו (estendere ענינו פשט ומתח), והוא כאותו פי' שהציא המחצר צסם הרא"ש שהציא צסם דש"י, ושם כתוצ אשטדילייר, ונדאה שריך להוסיף נו"ן אחר העי"ת, והוא estendiller, אולי אמרו כך צל' נרפת וגם הוא ענין מתיחה, נבצר מן etendre:

קיה

דהוה קאים דאין, דהוה קאים דדי. וצעל המשציר כתצ: קא, קא פסיק ותני, קא משמע לן, קא מסהיד. קאמדין, מלה נוספת צלשון התלמוד, אס לחזוק, או להמשך זמן הענין וקיומו. וכזה יש גם צשאר לשונות—ומי יתן ואלדע צאיה לזון מוסיפין Ca ציגוניים. ואס אולי כוונתו על Co הכמאל נוסף צראש במה פעלים צלשון דומי הלל ידוע כי מלת co אינה אלא קלור ממלת con, שענינה (כמלת cum) עם כבון cogo, colligo, conjungo, ועל הדוד קומ וקוצ וקו המוספות דאש הפעלים מורות חזור וקשר, ולפעמים מורות על חזק הפעולה, וכיוצא בזה. התעלה על דעת אדם שהקוף שצמלת קאמר הוא כגזרת ממלת con או cni? וכן על מלת איזי (אימא לי איזי) כמה חלומות והצלים נכתבו דוד הזה כדי לעשותם מלה יונית. והנכון כדעת תלמידי וידידי מוהר"ר משה הלוי עהרענרייך נ"י שהיא תיבה מקולרת משרש אזל אשר מניו הלוי צספר עזרא אצל, וצס"ס אומרים זיל, אך לפעמים היה אומרים גם כן צהשמטת הלמד איזי, והמלה הזאת לא היתה נוהגת כשהיתה הכוונה ממס לך, אלא כשהיתה מלת הזירוז, כבון אימא לי איזי, הכוונה: מהרה חושה ואמור אלי. וכיוצא בזה מלת איבו צתחלת קלת מאמרים, כבון איכו השתא שכיצי לא אמרי לכו הא מלתא (שצת קנ"צ צ', יצמות ת"ו, מליעא ע"ג צ'), היא לדעתי מלה מקולרת מן אביל, לוי משרש אביל, וענינה קרוד למלת to צל' איטלקי, שהיא מקולרת מי togli, שענינו שול קח, וצקלת מדינות צאיטליאה אומרים צמקומה chio וזו וזו נוהגות דרך קריאה לתמיהה, כאומר טול קאה והתצונן צדצד זה. ועומק הודאת מלת איבו הוא שהמדצד אומר לעלמו: אכול, כלומר שמח והתענג צמה שאירע לך. כבון איכו השתא שכיצי וכו' המכוון צו: שישו צני מעי שישו על היותי עדיין צחיים שאס הייתי מת לא הייתי יכול ללמד לתלמידי דצד זה; תחלת הדצוד היא כנבד לצו, ואח"כ המדצד אומר דצדיו לנכח השומעים. וכן איכו השתא לא אתאי סכנתון לצדי (צדכות כ"ה צ') הכוונה שישו צני מעי כי צאתי לכאן, שאס לא צאתי הייתם מציאים את צני לידי סכנה. וכן איכו השתא אשתלאי ואמרי לך (צילה ד' צ') ענינו אביל ואשמה שלא השיצותין אתמול, שאס הייתי משיצך צאותה שעה הייתי אומר לך דין מוטעה. וכן איכו השתא מנעתן מהא צדכתא (חגיגה ה' צ') פירשו אביל ואשמה שלא שמעתי צקולך וזלזלתי צנשיאותי ודליתי לצקר את החכם הזה, שאס הייתי שומע לך היית מונע ממני הצדקה הזאת. וכן איכו השתא ספיתו לכו, איסודא לצני צרת (חולין ל"ה צ') פירשו אביל ואשמה שלא סמכתי עליכם, שאס סמכתי עליכם הייתם מאכילים לצני ציתי דצד איסוד ולפעמים הלשון הזה מורה על ההפך, כלומר אוי לי, דאה מה הועלתי צמה שעשיתי כבון איכו השתא צממא נפל צפומא דמאן דסני לי ולא אמר כי הא מלתא (סנהדרין ק"ז) דוד המלך מתחרע על שאמר צחכני ה' ונסני, ואומר ללכו: אכול פרי מעשיך, ומי יתן ונפל מתב ורסן לתוך פי צאותה שעה שאמרתי הדצד הזה, ולא אמרתי. וכן איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתי (יצמות ס"ה צ') אוי לי מה עשיתי שאמרתי לך שאין האשה מלוות על פריה ורציה, שאס לא אמרתי לך כך, היית יולדת לי עוד פעם אחרת תאומים. ותלמידי ילחק יהודה קלינעצערבער אומר כי מלת איבו אינה אלא קילור מן אי לאו הבי, ויהי' פירוש איכו ילדת לי וכו' אי לאו הכי שאמרתי לך שאין האשה מלוות על פריה ורציה, היית יולדת לי כרס אחר וזה מתיישב צכל המאמרים הכ"ל, חוץ מאותו דסנהדרין. מלצד שאין צידנו לפרש למה החליפו יו"ד הבי צוי"ו אך השמעת מלת לאו איננו ענין צד צעיני, כי פעמים דצות מלאנו צס"ס

דומי: אך היה נעצר צדק העולם, ומה מקום לומר יוצים דרומי?
 ורמ"ל וזעל המשציר העתיקו דבר זה, כאלו הוא אמת וליצ ונכון וקיים, וכדי
 ציון וקלף. ומהרמ"ז (צייטרעגע ח"א עמוד ק"ח) עשה מן בפא agape,
 ונפתה אחר הגירסא המסוצסת דרומאי, ועשה בפא דרומאי כזוי של כבוד
 לנוכח מי שמדברים עמו (כאלו תאמר: כבוד מעלתך וחינוכתך הדומיית),
 וראה גם הוא שאין כאן מקום לתארי הכבוד, ואמר כי אחר כך
 הושאלה המליצה גם כשלא היה המכוון לעשות יקר למי שמדברים עמו.
 אזל איך יתכן שהמדבר עם היהודי יאמר לו חינוכתך הדומיית? וזפרט
 אותו המין שהיה אומר ליהודי אנחנו עוצים מכם, איך יאמר לו המליצה
 הזאת? וכל כך הצקי צטעם לשון קדמונינו יצין כי בפא דרומי וגפה של דומי
 אינו אלא לשון שצועה, ואם לא תמלא ידינו לפרש המליצה צלמנוס, כאמר
 שנאצדה ממנו גזרתה, אך לא נוליד אותה מפשוטה. ומה שדעתי נוטה הוא
 שהיתה השצועה צהיכל אשר דרומי, צראש הר קפיטול (Kapitolium), והוא
 הגדול והנכבד מכל ההיכלות שהיו צעיר ההיא, והיה מקודש ליופיטר היותר
 עוז והיותר גדול (Opt. Max.) וההר ההוא הי' גבוה הרבה, וממנו היו משליכים
 לארץ קלת מן החייצים מיתה. והנה מלת בפא או גפה היא מלשון על בפי
 מרומי קרת, ענין גבוה, והנה ידוע כי גף צארמי כמו כנף צלה"ק,
 וגם צלשון חכמים אומרים עוף שיצא גפה, וצלשון סורי אומרים כנפא
 דהיכלא על כותל גבוה שעל גב ההיכל, ואולי ככה היו אומרים גף (אחי
 כנף) על כל צנין גבוה ועליון, והצנין היותר גבוה דרומי אולי היה ההיכל
 ההוא שצראש הקפיטול, וצו נשצעו הנכדי והנכרית הנזכרים צמאמרס הכ"ל,
 או רז"ל נתנו צפיהם השצועה הזו, מפני מנהגן של ישראל להשצע
 צהיכל וצעצודה וצכל דבר של קדושה. ואין אני מחליט שהיה הדבר כן
 כמו שפירשתי, אזל מה שר"ל צדור הוא כי גפה היא כאן מלת עצרית או
 ארמית, לא יונית ולא דומית והנה זאת עלתי, שאלתי וצקשתי, לכל
 דורשי ספרי קדמונינו ולסונס, שלא ימארו לשפוט ולומר דאך זה יוני דומי,
 אם לא יהיה הדבר צדור כשמש, כמלות אסטונים וקלמוס וחצריהם אזל ילכו
 צחקירותם מתון מתון, וידקדקו ויחקרו היטב צעומק הודלת המלה ושמושה,
 והדק היטב יחקרו אם אי אפשר שתהיה לקוחה ממקור לה"ק ולשון
 ארמית, ואם צהלקה ממקור יוני ורומי תתפרש יפה צמקומי אשר היא
 שמה. לדוגמא צעל חמשביר מפרש מלת אשו (גזדיק הא אשו הא) מלשון
 יוני oti, אזל המלה היונית היא conjunctio (כמו מלת פיי) לא praepositio
 (כמו שהיא מלת אשו), ומלצד חילוף המצטא צין oti ואשו. ואני זה כ"ג
 שנים (צכרס חמד ח"צ עמוד קע"ו) הראיתי כי מן פשוטל שענינו משאוי אמרו
 ממשולתה (כתוצות ס"ז ע"צ, והוא מלוי הרבה צלשון סורי) להודלת
 צעצור. ואח"כ השמיטו הלצ"ד צסוף התיצה (כמו שהשמיטו האות
 האחרונה צמלות אימא, תימא, כימא, וצס' עזרא פגמא, וכמו שאמרו
 ב' צמקום בית, תו צמקום תוב, צוטא צמקום צוטר, קאי צמקום קאים,
 ציקו, ציקו, צמקום נקום, תקום, ורצות כאלה) ואמר אמשוי צמקום
 אמשויל, שהוא צמקום על ממשול והכוונה בעביר. ועל הדרך הזה (כאשר
 העירני תלמידי וידיד כפשי מהור"ר אצרהס לאטיס כ"י) עשו צמלת
 טוענא או טונא, שענינה משאוי (כמו ממשול) ואמרו אמשוי צמקום על שונא,
 להודלת צעצור, כמו שאמרו מטולתיה ואמטו. וכן צמקום הכ"ל
 פירשתי גזרת אות ק, או מלת קא, הנוספת צציוונים (קא אמר, קאמר,
 קתני) ואמרתי שהיא צמקום קאי, שהוא צמקום קאים, והכוונה עומד
 ואומר, עומד וטונה, והצלתי ראיה מתלמוד ירושלמי (צרכות פרק ז')

וכתב כלל יכולת, וכל הצאים אחריו הדפוס: ככה כלל יכולת!! וגם
דכנו יסעיה לא הרגיש צזה):

עור שם: ערסא דגדא, פירוש מיטה עשויה לכבוד מזל הצית ואין אדם ישן
עליה (וכו'). לגדא דהר פירוש לשיר ההר (וכו') כן הוא צכ"י:
גד, דדרו צדווקא נידרו צדיבלא, דדרו צדיבלא נידרו צאבדא, כן הוא צכ"י
צדיבלא צדל"ת:

גד, גודא דבימלא צכ"י הוא כאן תמיד ציו"ד אחר הבימ"ל, אצל למטה צערך
במל הוא צלל יו"ד, ונ"ל כי הנכון צלל יו"ד, אצל במלא שהוא מין צהמה
מנוקד במלא, ומה שהוא שם לגשר של נסרים מנוקד במלא, כך מלאתי
צלשון סורי:

גד, צון שטומי (לא שוממי) כן הוא צכ"י וצדפוס ראשון ושני. ואח"כ
דצ יהודה וכו' אגודא דנהר פפא (לא פרת): כן הוא צכ"י:
גה, כגון מקרא קורהו מקרא, כך מנוקד צכ"י:

גל, הגוד והמשמרת, כן הוא צכ"י צבימ"ל.
גדגל, זיתי קלוסעא המבולבלים, כן הוא צכ"י (לא בלוסערדא), אצל צערך
קלסקא, כתוצ (גם צכ"י) זיתי קלוסקא:

גלדן, צכ"י כתוצ לא תיכטוש גילדנא מאוכיה, וצדפוסים גם צדאשון לא
תשלח—ס"א גילדא מאוכיה, פי' לא תפשוט העור מן האוזן של
צהמה (וכו'), כן הוא צכ"י, ויש לתמוה על דצינו יסעיה, שהרגיש מה
הוסיף צזה שכתב צסס ס"א? ולא הצין כי צאותם ס"א לא היה כתוצ גילדנא,
אלא גילדא, שעיננו עור. ולצסוף הוא (ר' יסעיה) נדחק לפרש גילדנא
מלשון גלודה, ולא עלתה על לבו לומר שצאותם ס"א היה כתוצ גילדא
כלל כון:

גליון, דע כי הערך הקודם לערך אונברי כך הוא צדפוס ראשון: און, צדאש
גמ' דפרק כל כתבי, און גליון פי' און נכתב על הגליון, שהוא
הנייר. אונא צדאש גמ' דעשרה יוחסין, עד אכצרא ואונא, פי' מקומות הן:
גנח, מוליא קול כעין שעול, כן הוא צדפוס ראשון, כהגהת צעל התשצי,
וצכ"י מוליא קול מן שעול, וצדפוס פיזרו השעול נעשה שועל:

גם, קרי עליה ר' יוחנן גיסא גיסא, כן הוא צכ"י וצדפוס ראשון, ציו"ד
אחת, אלא שדפוס ראשון מוסיף וי"ו, גיסא וגיסא, ודפוס שני
הוסיף עוד שני יודי"ן:

גם ואיצריה כצידין עליה ודותתת וגוסה, כן הוא צכ"י וצדפוס ראשון, ענין
דתת וצדפות פיזרו הפכוה לדותחת:

נפא מה שכתוצ צמנחות דף ע"ד גפה של פרס, וצפירוש דש"י שרה של פרס,
אינו אלא שינוי שעשו המדפיסים מפני היראה, ונ"ל של רומי, ומה שכתוצ
צפסחים פ"ז גפא דרומאי. הוא טעות, ונ"ל דרומי, כמו שהוא צערוך. והנה
מלת דרומי נכונה צפסחים, שהדצור הוא צלשון ארמי (זהא סלקינן וזהא
נחתין) אצל צמנחות שהמאמר הוא צלה"ק (אינו מביחחך עד
שתאמר לי מה מוס ראית צי), ונ"ל של רומי, וכן הוא צילקוט פ'
שלח לך וכאן ענור צמלין לא אוכל נגד הר"צ מוספיה שאמר כי גפא הוא
שם האליל יוצים (יופיטר) כי מי שמע כזאת שתהיה הגימ"ל עומדת צמקום
יו"ד, והפ"א צמקום וי"ו, ותנועת פתח צמקום^ו (כי ודאי אס היו מצטאים^ו
היו כותצים גו צו"ו), והקמץ צמקום^י או^ו וכל התמורות האלה קרו
צמלה אחת צת ג' אותיות. ומלצד כל זה יופיטר לא היה אליל מיוחד לעיר
במ 68

מיתה יפה) נמלא גם דפוס ראשון. ומה שכתב רצנו כזר פירשנו צערך
בו זכ"י כתוב צערך בז ומלאה כי תדרשנו צערך בז' , ציונא דידיה. עדיף
טפי מלערא דגופא וכו' :

בר , צרותא היא , כך הוא הערך הזה זכ"י צפרק קמא דצא מליעא צגמ'
היו שנים דוכצין , אלא הא דרצי אזהו צרותא , היא וצפרק מי שמת
צגמ' האחין שעשו מקלתן , דצ אשי אמר גיטה מוכיח , והא דרצ אשי צרותא
היא , וצסוף גמרא דפרק המוכר פירות לחצירו , והא דרצ הונא צדיה דרצ
יהושע צרותא היא , וצמנחות צפרק ישמעאל צגמ' צא לו לעשרון , אלא דרצ
אשי צרותא היא וציצמות צפרק כילד אשת אחיו צגמ' כלל אמרו ציצמה , והא
דרצ אשי צרותא היא , התם שלפנינו מיהת משתמר (וכו'). וצספרי
הדפוס (גם דראשון) הוסיפו אחת , והיא אותה דצפרק איזהו נשך , והשמיטו
שתיים , אותה דפרק מי שמת , ואותה דיצמות , ומלות התם שלפנינו מיהת
משתמר נמלאות שם ציצמות דף כ"א אחר מלות והא דרצ אשי צרותא היא ,
ותמיהה לי עוצא על צעל ההפלאה , שהזכיר אותה דיצמות (ונדפס ק"א ,
ול"ל כ"א) , ולא ראה כי שם כתוב מפורש התם שלפנינו מיהת משתמר , וכתב
שאולי צעל הערוך היה בודם המלות ההן צמליעא דף ט'. וה' יליכנו משגיאות :

בר הריא , זכ"י וצדפוס ראשון כתוב תמיד צרי"ס , צראש הערך כתוב
בר הריא , וצאמלע כתוב בר הוריא צתוספות וי"ו , רק
דפוס א' צפעס האחרונה כתוב צר הריא צלי וי"ו :

בר קשא , צספרי הדפוס ואי לא מאי צולירות , אצל זכ"י ואלא מאי
כו לירות , וצספרינו (צצא קמא דף ק"י ע"צ) מאן כו
לירות . ולדעתי ל"ל מאן פיי לירות , מלת פיי מלויה צלשון סורי צלשון שאלה
כגון מנו פיי , שענינו מי הוא אפוא ?

ברדס , הכ"י מוסיף צסוף : פירוש אחר מי הדם שותת מחוטמו ואינו
פוסק , וצלשון ישמעאל אלרעאף : צסוף אות הצו"ת זכ"י כתוב כך :

צסיוע ניחלנו משמי מדום נשצית ,
הוחסל מספר הערוך ערך צית ,
חסד לחייצים גומל , יזריני צערך גימל :

גבה , פיי גצחת גצחות יש צסדדה שלו , כן הוא זכ"י וצדפוס ראשון גצחות
זה"א , לא צחי"ת :

גג , כך הוא זכ"י : גג , גבה קודש גבה חול , צפרק צ' מעשר שני צתוספת ,
וצמנחת כילד הרגל מועדת הכלצ והגדי שקפלו מדאש הגג , וצסוף גמ'
דפרק מדוצה מידת , ועל אותה שעה שנינו מעשה שצא מגבות הלדריפים
ושתי הלחם מעין סוכר , וצמנחות צפרק ישמעאל אומר עומר ומפורש צגמרא
ת"ר כלרו מלכי צית חשמוניי זה על זה וכו' עד מטא עומר ולא הוה
מהיכא אייתויי , אכדו (וכו') אמר להו מדדכי (לא דצ מדדכי) מי איכא (וכו') :

גגמי , כך הוא זכ"י : צסוף גמ' דהוריות , מפני מה הכל מושלין צעכצד ,
אמר להם מפני שסודו דע (וכו') שאין נכססין (לא : נכנסין) צשיני
אדם (וכו') ופירוש גיילי מקדטמין , גיילי וכייסי לשון אחד הוא (וכו')
יכולין לכסום אותן , ויש מפרשים (וכו') לא ויש גודסין , כמו שהדפים דמ"ל ,
גם צסאר דפוסים כתוב ויש מפרשים (מפני מה חתול מושל צעכצד מפני
שסיאורו דע (וכו') :

גד , אושכי וצושכי (כן הוא זכ"י וצדפוס ראשון שניהם זכ"ף) שיכול צשיכול
כלומר צכח , צכל יכולת (כן הוא זכ"י , והמדפים הראשון טעה

אם , וזעל ההפלאה כתז על זה : לפי שעה לא מלאתי לא צערך אם , ולא צשאר ערכים—ותחלה היו דצרו פליאה רצה צעיני והלא כלל דפוס הערוך אסטגנין וחצרו כתוצים למעלה זאל"ף וסמ"ך , ואיך לא מלאם מהרי"ז ? ואח"כ ראיתי כי המדפיסים שצטו לשון הערוך וכתצו : צערך אם , אלל צכ"י וצדפוס ראשון כתוצ : צפרק אם והמדפיסים השמיטו חלוקת הערוך לפרקים , וכאן המירו פרק צערך , ולדקו דצרי דצנו ישעיה כי אלטגנין וחצרו אינם נמלאים צערך אם :

אשם דצי ירמיה אומר יעלינה לאמה , צכ"י וצדפוס ראשון ושני כתוצ ר' יהודה , ודצנו ישעיה שכת לעיין צדפוס פיזרו שהיה צידו והקשה על צעל הערוך כי צערך חט העתיק ר' יהודה , והעלה צל"ע , וצאמת לא היה לדיך לעיין אלל צדפוס יסן שצידו :

אשר אמר דצא היינו דאמרי אינשי , צכ"י וצדפוס ראשון אמר דצ. ודע כי מלות אשר ולא תאשר , ואשור הצו לה , הכל הוא מענין שריר , ענין חוזק , כפידוש דש"י ז"ל , וכן יישר כסך אי אישיר חילי , כלם ענין שריר וחוזק , עיין פירושי לשיעיה א' י"ז . צסוף אות האל"ף כך כתוצ צכ"י :

אשריך ספר הערוך שערך אל"ף נכנס צאור וילל צהדר סליק ערך אלף מספר הערוך והוא כ' פרקים שצח ורון והלל להקים כל אפסי ארקים משפיל ומדומם המגציהי לשצת יסייעני לחוק ערך צית

בב , צכ"י : סליק נוסף איתיצ צצאלי צצא פידוש על גצי כיפת השער צמחצא , צצאלי כמו שפירשנו אצולאי :

בהל , **בהם** , העעות שהעיר עליה דצינו ישעיה היא גם צדפוס ראשון , אך לא צכ"י , אלל מלת בהמה כתוצה צאותיות גדולות , והכ"י מוסיף ב"כ דצרים צשרס בחל , וז"ל בהל , צפרק ד' אחים צבמרא שנים שקידשו שתי נשים , צתרומה צערצ הפסח דזמנה צהול גצי תיכוקת דזמנן צהול , וצסוף במרא דאילו דצרים . בהמה אינה מקצלת טומאה מחיים מפורס צפרק קמא דסוכה (וכו').

בהר . מלות דצן צן במליאל אומר אינן צכ"י , אך נמלאות צדפוס ראשון : **ביא** , צעל המוסף ואחרים פירשו צדוחק מלשון יוני , ולדעתי היא מלת סודית . שרס ב"א צל' סורי הוא פעל , וענינו גיחום אצלים , והנה ב"א ב"א לפי הדקדוק הוא ליווי , וענינו גיחם , גיחם , ולפי הענין הוא לעקת מי שצאה עליו דעה גדולה שאין לה תקנה , והוא מצקש מי שינחמהו ; ואח"כ נתרצז שמוס המלה , ואמרו צמקום ארי ואצוי , צכל לער שאלם מלטער : **בית פך** , צכ"י וצדפוסים ישנים כתוצ כאן תמיד כירה צכ"ף , אלל שצדפוסים ההם הצ"ת והכ"ף צלתו כיכרות יפה :

בן הנפל , צכ"י למינהו להציא חצדצר (צחי"ת ושני ציתי"ן) , וצספרינו (צחולין קכ"ז) כתוצ הערוד . וכיולל צזה מלאנו צערך ערוד כתצ הערוך ס' אחרים חצדצר :

בן ערל , ואצא מרי זל"ל היה שונה צן תדל , כך הוא צכ"י וצדפוס ראשון , והכוונה תד"ל נוטריקון תן דעתך לומר , וצדפוס פיזרו נדפס צעעות צן ערל :

בעץ צכ"י וצדפוס ראשון איין עושיין משקלות לא של צעץ , וצדפוס פיזרו טעו וכתצו של עץ :

בר , צדור לו מיתה יפה , כך הוא צכ"י , והלשון המשועש (צדור לך יוס

ועתה הנני נותן לפניך גזרת מלה אחת אשר היא צליזי מכמה שנים ,
ועדיין לא כתבתיה , והיא פירוש מלת קרטוב . הנה דמ"ל ע"ה כתב :
קרעצ' , eine Quart — והמלה הרומית הזאת היא לו להציאה (כמו שעשה
זוקסטארף) אלל מלת קרטא , קרטיין , הכמלאת צירושלמי דסקלים
פרק 3' הלכה ב' , אלל זמלת קרעצ לא תספיק מלת Quart לפרש גזרת
המלה , כי מהיכן באה הצ"ת שאיננו זמלת קרטיין ? ואשר אני אחזה לי הוא כי
קרשוב הוא Quartum ovi , או Quarta ovi , רציעית צילה , והוא אחד
מכ"ד צלוב , ומה שאמרו צצתרל דף ל' אחד משמנה צשמינית זהו קרטוב ,
איננו מדוקדק , וצתוספתא אמרו שהוא חלי שמינית , וגם זה איננו מדוקדק ,
והנכון שהקרטוב הוא א' משלשה צשמינית והקרטוב אלי כי צאורך הימים שכחו
גזרת המלה וקראו קרטוב למדה היותר קטנה כל מקום לפי מנהגו . עד כאן
מאגרתי למהרית"ז נ"י ועתה אשובה לס' הערוך וס' הפלגה שצערדין :

אנרפי , צספרי הדפוס חסר קלת , וצערודך כ"י שצירי כתוב כך : פירוש אחד
שנתות שהוא משים סימנים בכלים למדות (לא : לעדות) ומכיר (לא : ומלוד ,
או ומלייר) צתוכן צצילת הביר דושס , וזהו שיעיר הולאת הסיד לר' נחמיה ,
ולכן נראין דצרי דצי יהודה צחצוט , ודצרי ד' נחמיה צצילת הביר . אפותא
מלח . עדעיתא לרעה (צרי"ס , כהגהת צעל ערך מלין , לא דל"ת כמו
צספרי הדפוס) :

אעצי , גם צדפוס ראשון וגם צכ"י הבירסא היא דרייק ונפיץ העומד
לטוויה ,

אסמא , גם כאן אין חילוף צכ"י וצדפוס ראשון ממה שהוא צדפוסים
אחרונים :

אסמומבא , צכ"י וצתי הנפש איסעומכריא , וצדפוס ראשון אסעמכרי'
וצדפוסים אחרים (גם צדפוס פיזארו) השמיטו הרי"ס :

אפיפורין , הרי"ס אינה אלל טעות , ול"ל דל"ת וכן הוא צכ"י , אלל
צדפוס ראשון כל רי"ס ודל"ת צלתי ניכרות זו מזו :

אפותא , צכל הדפוסים כתוב דמנחל ליה ידא אאפותיה צשני אלפי"ן ,
וכן טרק צאיסקוטלל אאפותא צשני אלפי"ן , אלל צכ"י כתוב צאל"ף אהת ,
והאלף היא משמשת צמקום על , והסס היא פותא , אלל שצעל הערוך
כתב המלה כאן ולא צאות הפ"א , להקל על הקוראים . וכבר הארכתי צזה
צפירושי ליטעיה ב' י"ז ופירשתי פתהן יערה יגלה מלחן ויוליכהו עדום
מתכטיטים . וצשעה שכתצתי והדפסתי הפירוש הזה שכתי לעיין צערודך
כ"י שצירי , על כן חשצתי וכתצתי שלבירסת הערוך האל"ף היא מן השדש .
אך עתה אחרי ראיתי גירסת הערוך כ"י נראה לי כי גירסתו היתה
כגירסת ספרינו , והאל"ף איננה מן השדש . ויש אפותא שהאל"ף צו שרשית
וקריאתו לפי דעתי אפּוּתא , מנחיריו ילא עסן , תרגומו מאפותיה (מאפּוּתה) ,
וכן (תענית כ"ה) ונפק לויתא דנורא מאפותיה , פי' מחוטם שלו
(כמו שכתוב צעיין יעקב צסס פירוש דס"י מוגה) , אלל צסוף המאמר ההוא
ומחיין צאקוסעלל אפותאי , הכוונה על מלחי , והאל"ף משמשת . וכן ידא
אפותא (פסחים קי"ג) האלף לשימוש , והכוונה על המלח . וכן (צרכות
מ"ד) עד דשדיק ליה דודצא מאפותיה , צעל הערוך (ערך שרק) גורס
יתיב דודצא אפותיה ושדיק . וגם כאן האל"ף לשימוש . וצשאלתות דרצ אחאי
סימן פ"ז דהא נפק אפותיה צרישא ל"ל פותיה :

א'צטגנין צדפוסים שלנו (גם צדפוס פיזרו) כתוב כצד פירשנו צערך ,

(עם היותה מלויה זכמה מלות עצריות וארמיות) זמלה רומית, קשה צעיני, ואולי עשו כך להסתיר הגנאי, ולהפוך המלה המבונה למלה נקיה: עמוד 107 צעיני תרדא זה לשוני זאגרת לר' משה לאנדא ע"ה ציוס כ"א שצט תר"א: תרדא שענינו משועמם, פירוש צעל המוסף שהוא ל' רומי Tardus, וכמה זה רחוק מן הדעת! ולדעתי אינו זו מלשון תרדין, שהוא beta, וידוע כי הלמח הזה מכונה אלל הקדמונים צתאר חסר טעם (Fatuae betae) והנה תרדא הוטאל על מי שהוא חסר טעם, (Fatuus inupidus).

באגרת הנ"ל כתבתי לרמ"ל עוד בדברים האלה:

אור לארבעה עשר, ומזה צל' תלמוד אורתא, וכן נגהי ארזיסר, וכן נגה צל' סורי, כלם לדעתי על דרך סני נהור נאמרו (א) ונמשך המנהג הזה ממה שהיו קלת מן הגוים הקדמונים מאמינים בשתי דשויות, ומי שצדא אור לא צדא חשך, והיו אללם החשך והלילה סימן האל הרע, על כן היו להם כדצר נתעצ, כמו שהם אללנו השטן ומלאך המות וסערדא אחרדא, על כן קראו ללילה צסס אור ונגה, שהם סימן האל הטוב. והמנהג הזה אע"פ שלא נולד צקרצ צני ישראל, נשתרצצ גם צקהלנו ונשאר צמסנה וצתלמוד. עד כאן לשוני צשנת תר"א, ועתה צשנת תר"ו אני מוסיף כי גם מלת סני נהור היא דאיה למה שאמרתי כי כל שאר המומים לא נמנעו לקרוא אותם צשנים, חיגר חרש שוטה אילונות ודומיהם, והסומא לצדו קראוהו סני נהור, אין זה אלל שלא היו רואים להזכיר מלות המורות על העדר האור, כי החשך היה צאמונת זורואסטר חלק האל הרע. אלל מה שאמרתי ירדי (עמוד 82) שנקרא הערצ אור מפני שמדליקין בו את הנרות, הוא דצר שאין הדעת סובלתו. ואם צלשון רומי נקרא תחלת הלילה prima Fax, הנה Fax הוא נר ולא אור, לובנום (צמלילה היונית שהצאת) הוא נר, לא אור סתם. ומלילת sub lumina prima לא מלאתיה, ועל כל פנים lumina איננו lux, ואע"פ שאומרים לפעמים lumen להוראת lux, מכל מקום עקר הנחת שם lumen הוא על הנר, לא על האור, וגם serwius lumen a luce distinguit quod, in lumine sit splendor, sed cum fumo, in luce solus splendor.

עמוד 108 אין ספק אללי כי מיטטור לחוד ומטטרון לחוד. ומה שהצאת מן הספרי מס' כפתור ופרח אלצעו של הקצ"ה נעשה מטטרון למשה, אינו אלל טעות הסופר שלא ידע מלת מטטור. זעליג קאססעל (ענליקלאפעדיע, ארטיקל יודען, עמוד 41, הערה 84) לא הוכיח כלום. הערוך מציא צסס ילמדנו שסלח מטטרון לפניו, וצתנחומא שלנו כחוצ שלוחין, ומה יש להוכיח מכאן? אלל שאדם אחד כתב צגליון (דרך פירוש) שלוחין, והמעתיק שלא ידע מלת מטטרון, חשצ שהיא טעות סופר, ושהנכון כמו שהיה כתוב צגליון. הגירסא הקדמונית (צימי צעל הערוך) היתה מטטרון, וצספרי הדפוס כתוב שלוחין, ומתוך כך ויירד באנץ דייטליך דאס מעטאטאל דאס זעלבע מיט מטטרון איזט!!! ואתה אומר כי הוא הוכיח הדצר מיט ערטעפפֿענדער גרינדליכקייט!!! והכני מוחל וסולח לזעליג קאססעל, שהזכיר פראנק כאלו הוא הראשון שמלא בזרת מלת מטטרון מן מיטה—טרוכט, ולא זכר שד"ל צכרס חמד רציעי עמוד 179; כי צמה נחשצ הוא הסקר הזה נגד כמה הצלים שכתב בהערה הביא.

(א) חמר שד"ל וכן היה דעת רצינו נהן לענין מלת נגהי וצשעה שכתבתי לרמ"ל סכחתי לעיין צערוך.

וזהו צמינו בעליונו, ואם גוי ויהודי ילחמו יחד, או שאל אומות שאמנתם חלוקה, ינלח המועט, וזהו שלל צמינו צתחתונו. ואומרים שלכך לא נלחם משה עם עמלק, אלא יהושע, כך דצרי הפילוסופין, כי מנלח צמינו היתר, ושלל צמינו המועט. ולשון נחצו, כגון וכל אחר ע' ע' או יותר ולשניהם צוה (אמר שד"ל ל"ל אס אחר ע' ע' יותר לשניהם צוה), הנתצע ינלח את התוצעו למלחמה. ואם אחר ע' ע' ישאלו זוגות לכל אחד, כגון צ' צ' או ד' ד' או ו' ו' או ח' ח', אז התוצע שמתחיל צתחלות ינלח, וזהו צוגות צתוצע —

הערוך הזה חסר צראשו וצסופו, תחלתו צאמלע ערך אנדיפי, צמלות זה צלד זה הן, וסופו צערך שרתוע, צמלות ויהי ה' את יוסף. ואם תעשה חשצון תמלא הם' מתוקן. כי ניטל ממנו המעשר.

לענין שהצאת צהעדה 62 שצעל הערוך מרשים לעיין צערך אחר ולא נמלא שם, ראה זה מלאתי כי ערך שא המוצא צערך עלם ואיננו צדפוס, הנה הוא נמלא צכ"י שלי, והוא צאות הסמ"ך אחר שלשת הערכים סא, שא, שא, כתוצ כאן שא אחר וז"ל:

שא, צפרק החולץ צגמ' דסמך ד' אחין נשואין ד' נשים, נישואין צלל סעודה איכא שמחה, אירוסין צלל סעודה מי איכא שמחה, נישואין ומלקיות כד', וסתות ושור המועד כדצ"ג, מפורש צסוף גמרא דפרק הצא על יצמתו, דצא אמר נושא ארץ (sie ומזה אדני הסדה) כמה נשים והוא דאפשר צסיפוקייהו, נושא כוצס, כצר פירוש צערך כצס, צפרק מעשר צהמה צגמ' דסמך ג' גרנות, ומי שדיא לה והכתיב כנף דננים נעלסה, וגרסינן צמנחות צפרק ד' ישמאל צגמ' קלרוהו וצסיפרא צפרשת ואם תקריז נושא עולה ונתחתה. פירוש נושא ומעלה לצילתה ונתחתה ומניחה צתוך קן שלה, וכשהיא רולה להטיל צילתה יורדת לארץ ומעילה צנחת שגא' כי תעוצ לארץ ציניה אלמא דלא שדיא לה שתישצר, ההיא דנפלה מוצרתא הואי, דלא חששה לה:

מלבד ארצע הלורות שרשמת שהושמעו צדפוס, מלאתי עוד אחרות, כגון צערך בר שניא: ולמעלה ממקום חזרת המים וכן הוא, כאן יש לורה גדולה, גם צערך כף: פי' היו צונים מרחללות ומנהגם לעשות צו ציכין כמו צו הלורה, ויש כאן לורה קטנה. ואולי עוד לורות אחרות נמלאו כאן, כי עדיין לא יכלתי לצדוק הם' כלו:

בסוף כל אות יש כאן חרוזים, וצתחלה הייתי סצור שהם מהמעתיק, אך מלאתי צקלתם דשים שם נתן, ולפעמים נתן ברבי יחיאל, כגון זה: נפס"י תצר"ך נאו"ר ואדיר, צרצ"ס יחיד"י אלצ"צ צתדיר, שחיזקי ערך הא להסדיר וצערך ויו הלעיר מכל, כח יחליפי כופר אשכול:

עד כאן דצרי צאגרתו לרפאפורט, ועתה אציאה לפניך קלת מדצרי שכתצתי צערצ סכות שנת שישו למהרית"ז כ"י על דצר ספרו הנכצד צייטרעגע חלק ראשון:

עמוד 8 אין א' לריכים לבזור בריוני מן balliones, אלל כ"ל כי בריון נבזר מן בר"ה, וצדיוני הם צדיות גדולות, וסיוע לדצרי ממכילתא ויצא עמלק (ילקוט דמזרס"צ) העמידו עליו צדיונות קשים אשר לא ידעו אשה מימיהם. לא היו אומרים צדיונות אלא צדיונים, לולא שהמלה נבזרה מן צדוה. ואח"כ נשכחה גזרת המלה ואמרו צארמי צדיוני. ואגב גררא דאוי לצקס מקר למלת שפוטים הנמלאת שם וצסאר מקומות להוראת המשגל, וזה כמה שנים עלה צרעתי שהיא מן השרש הרומי Futuo, אלל תוספת השי"ן

הוספות מהרב החכם שד"ל

לכבוד היקר והנכבד הר"ר אריה לייב רוזנקראנץ נ"י שלום שלום.

בשמחה רבה קבלתי היום (3' אדר ראשון) שני חלקי ספר הפלחה שצערתיך ושני חלקי ס' המשני והכני מורה לך עליהם. ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה כי הולאת ממחשכים חלק השני ממלכת אותו לדיק ישעיה ברלין. נפשו צעור תלין וצדוק ה' אשר זכני לשתף שמי צעמו מלאתי צמלאתו, כזנב לאריות. רק לך לי מאד כי אלטרך לעשות מלאתי צחצוח גדול, כי הדפוס כבר נשלם, ואתה יכזר עליך להתעכב הרבה צעיר הממלכה. ויהי מה, אעשה מה שאוכל, ואשלח אליך ההגהות וההערות אשר יקרה ה' לפני, וחלופי נסחאות שאמלא צערך דפוס ראשון (סקדס חולי) ארצעים שנה לדפוס פיזארו שנת זר"ע שהיה ציד מהרי"צ) וצערך כ"י יסן נוש"ן על קלף. כ"י זה היה צתלמוד תורה צעיר מולדתי טריאסטי, ואני ראיתי צהיותי לומר שם זה חמישים שנה, וראיתי ערום ועריה וחם ראשו וסופו, ושאלתי מה הוא, ואמרו לי שהוא ספר הערוך, ומעולם לא זכיתי לעיין בו, ואף שום אדם אחד לא היה מעיין בו, אזל היה מונח צקן זוית צאחד מארונות ספרי צית המדרש, ונשאר רישומו צלוח לצי, ונפטי דצקה אחריו, ודוחי נכסף לו תמיד. ויהי אחרי ל"ג או ל"ד שנים הלכתי עיר מולדתי לקחת אחות אשתי לי לאשה, וצאה אלי אשה אחת ואמרה לי כי היא אלמנת פלוני שהיה מורי ורבי וצקשה ממני שאזל לציתה ואראה מעט הספרים שהניח צעלה, חולי אמלא צהם דצד לקנות, והלכתי ומלאתי הערוך כ"י שהוא, וקניתי ופרעתי כס' יקר, ומהרתי לכסות מעדומי לצלתי ידח ממנו נדח. [ומיד צסוצי לציתי עם אשתי פה פאדוצה חשתי ולא התעמהתי לצדוק הכ"י היקר הזה, ומהרתי להודיע טיבו לידיד נפטי ועטרת ראשי, דצי ודצם של כל חוקרי קדמוניותינו, מוהר"ר שי"ר כ"י, וזה מה שכתצתי לו על זה:

ברבני ה' והציא לידי וקניתי ערוך כ"י על קלף יסן נושן, והוא נחלק לפרקים כאותו שצחצורג אשר הזכרת צכרם חמד שטי עמוד 200 צערך הזה מלאתי הלידו צערך פקע וצערך חליון וצערך מבחל וצערך מלבן, אשר העירו על חסדונן צהערה 62, וצו מלאתי אשלג כלו ערך אחד, כהגהתך צתולדות ר"ן עמוד 58, וצו מלאתי צערך פרדא פירוש פרושה פירא (כאשר הזכרת צהערה 18), וצו מלאתי חיורא דצי דצ שמו (כאשר הגהת צעמוד 64), וצערך אפשא מלאתי. פירוש אחד שפירשנו אנו (מלות שפירשנו אנו חסרות צדפוס). צגליון (אצל צכתיצה לא כל כך נוסנת כשאר הספר אשר הוא נראה צאמת קדמון מאד) מלאתי צין מחרש למחתה ערך אחד אשר עם היותו הצל הצלים, נראה מלשונו שהוא ענין קדמון צאומה, על כן ראיתי להציאו לפניך, גם כ"ל שכזר ראיתי כיולא צו צאחד המקלועות, ואיני זוכר מקומו איו וז"ל:

מחשבי' ט' ועל הנשאר דואין העתידות, כגון זה, מין צמינו מציע צעליונו, שלא צמינו מציע צתחתונו ולשוה צכתצע, וצזוגות צתוצע. וזהו פירוש, צמינו כגון אס שנים הנלחמים יש להם אמנה אחת, או שניהם יהודים או שניהם גוים, תחשוב שם כל אחד ותעציר ט' ט', אס נשאר צידך ששה מאחד. ומחצרו חמשה או פחות, או יותר עד ט', למי שיש הרוצ יכלח,

אמרו לי' מקצלי שוחדא תדין יתיב. לא מלאתי צערוך גם צתרגום וצתשצי
וצמתורגמין לא מלאתי (ואני המעתיק מלאתיו אות שבא צ' וצמוסף הציא
פי' רש"י שבא כפף כאשר הציא גם הבאון):

אות **שבועה** גיטין דף ל"ה. כתצו תוס' ד"ה לא שנו וכו' כמו שמפרש
צערוך לשבועה דאורייתא היא צכצוי נדות וכו' עכ"ל. עיין
סס. עדיין לא מלאתי צערוך:

אות **שעיר** כתצו תוס' צצצועות דף ט'. צד"ה שעיר זה יהא כפרה עלי.
פירש צערוך שעיר זה וכו' עכ"ל. עד הנה לא מלאתי דצד זה
צערוך [אכן צדצ אלפס סוף פרק א' צצצועות פירש דצד זה צקלת אריכות
דצדים להסציר הענין ציתר ציאור]:

אות **תוכחה** ז"ל רש"י שצת דף קכ"ט: תוכחה לשון לכו נא וכווכחה (ישעי'
א') להתווכח ולהודיע מי שסרח על שכנגדו (עוד זה מלאתי
אני המעתיק סס דף קכ"צ. עקרא שליפא תוכחה. ז"ל רש"י אתה הסרים
להקניטני ולהתווכח עמי צאתה:

אות **תער** ז"ל הרמצ"ן צספר תורת האדם [דפוס ווינעליא שנת ש"ה לפ"ק
דף ס"ג ע"צ] לרצינו האי תער ומספרים משונים זה מזה ותער
צלסון תורה מספרים וכן מתרגמין אותו והוא אלמו"ם העשוי לגילוח
ולהשחתה ואשר איננו משחית לבמדי קודין לו חכמים תער וכו' כך מלינו
זהלכות הר"י צן גיאות ז"ל. וצעל הערוך ז"ל הקשה מהא דאמרינן צנזירות
מיקל אדם כל גופו צתער והוינן צה ומתדן הא צתער הא צמספרים
והא דצ תער קאמר כעין תער. וצווראי שתצוצה זו משוצשת היא
דתער צין צלסון תורה צין צלסון חכמים הוא המשחית לבמדי כדאמרינן
צקידושין איצהו גילוח שיש צו השחתה הוי אומר זה תער ומשחית לבמדי
הוא ולא הזכירו גילוח אלא למעט המלקט צמלקט וכו' ומספריים צין צלסון
תורה וצין צלסון חכמים יש צהן גילוח ולא השחתה וכן מצכירים צכל מקום
גילוח דהשחתה צתער ולא צמספרים והחמיר מדצדיהם צמספרים כעין תער
כדאיתא התם צנזירות וזה שאמרו כאן מיקל צתער הטעתו לבאון ז"ל צפידוש
זה וכו' ולסון התרגום שהזכיר הבאון אינו כדצדיו ותרגומו של תער צאדמית
מספר צלסון יחיד והוא הסכין המחודד המשחית שער ומספרים צכל מקום
לסון דצים והוא הצוג המגלח הנקרא אלמו"ם ודצרים פשוטים הם עכ"ל.
הנה מה שהעתיק הרמצ"ן צסס הערוך. תמלא צערוך ערך נגסטר:

וכו' עד הלך לציתו צפחי נפש פי' רש"י דלא צון נפש. ורצונו לא זכרו. ואולם
צתרגום אונקלוס נמלא ויקרא ד"ו פסוק ט"ז ומדינת נפש ומפחי נפש וכן
דצרים ד"ח פסוק ס"ה ודאצון נפש ומפחת נפש :

צערוך דף קל"ח. אות פטרותא צרים במרא דפרק איזהו נסך צצא מליעא
(כרסם צלירו דף ס') מה ודאו פטרותא צת
דנקא או ספקי פטרותא צת דוקא. פירוש כצם שסוה סתות דינא כדאמרינן
חטאת צת דנקא עכ"ל. לא מלאציו סם צצא מליעא חלא צצורות דף י"א.
איתא פטרותא צד דנקא. חלא דצרי רצונו אשר העתיק. לדין חני עדיין לחפש
אחריו כי לא שלם ספרו עיין מוסף ערך תמר :

צטורס פקע לא הציא הערוך ענין פקע דאיתא צנדדים דף כ"ט. קדושת
דמים פקעה צכדי קדושת הבוץ לא פקעה צכדי. עוד צמסנה
צצחים דף פ"ו. וכולן ספקעו מעל המצח. וכן צצצעות דף מ"ו. ואי לא
מייתי דאי' פקע :

צערוך דף ק"כ. צערך צד' צפרק צני העיר צמגלה צבמרא חין מורדין
צית הכנסת דף כ"ז : וצפרק איזהו נסך צצא
מליעא דף ס"ב. צבמרא לקח הימנו הימים לד אחד צריצית איכא צינייהו פירוש
חס תהיה ההלואה צ' דינרים צשלשה וכיולא צו הדי צו ריזית גמורה מצ'
לדין צצו מלוה וצצו לוח ושניהם עוצרים חלא העושה שדהו מכר על תנאי
צצו לוקח הוי ריזית דאי מייתי לי' צווי מהדר לי' צעל כרחו חלא צצו מוכר לא
הוי ריזית דאי צעי לא מהדר לי' לעולם ולא צא לידי ריזית ואפילו למיהדר
לי' לא הוי ריזית חלא כשיחזיר וכן מוכח מהשתא שיחזיר דשמא לא יחזיר
לעולם (ל"ל שדרך להיות ואין מוכח וכו'). ריזית על מנת להחזיר פירוש
כשיציא לו מעות יחזיר מה שאכל מן הפירות רצו יהודה מתיר ותנא קמא
אוסר עכ"ל. דצרי לריבין פירוש.

צערוך ערך קסדור צבמרא דפרק צמה טומנין צצצת דף מ"ט. ראהו קסדור
אחד ורץ מפניו צענין תפילין דאלישע צעל כנפים.
פירוש קסדור שליט וצלע"ז קסטלד"ו עכ"ל. ורש"י פירש שם מנישטראל שהיה
ממונה על כך. ודע דצמסנה צכורות דף ל"ה. איתא מעשה צזכר של דחלים
צקן ושערו מדולדל וראהו קסטור אחד ואמר מה טיבו של זה אמרו לו צכור
הוא ואינו נשחט חלא חס כן היה צו מוס נעל פיגוס ולרם חזנו וצא מעשה
לפני חכמים והתירו וכו' חכן צרש"י איתא קסדור פי' ממונה. וכן צמסנה
צצמסניות שם איתא קסדור ופירש הרצ מצרטורה קסדר ממונה מהמלך.
(אמר המעתיק עוד אחד מלאצתי ציומא פרק קמא דף י"א. ואמר רצו יהודה
מעשה צארטצין אחד צליפורי שה' צודק מצות צסק העליון ומלאו קסדור
אחד ונטל ממנו חלא צו ופירש רש"י קסדור שם פקידות הוא כגון סרדיוט
והוא שוטר) :

אות קלי שצת דף קנ"ב : אמר רצ חלא צר חצבה היתה חצילתו מונחת לו
על כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לציתו דוקא רץ חלא קלי קלי
לא וכו' פי' רש"י קלי קלי מעט מעט כלומר צנחת. עידוצין דף כ"א. אמר רצא
חשכה לו כי מסגי קלי קלי וכו' פי' רש"י הולך מעט מעט. וצצצין לא מלאצתי :
אות שנא יצמות דף ס"ב : אמרו לי' לרצו יוחנן אתו חצרי לצכל שבא נפל

מגלה כדי לחלק להם מעות פורים ציוס הקריאה לפיכך אין קורין אותה אלא
 בזמנה שאם יקראו אותה קודם זמנה יחלקו להם מעות פורים ציוס קריאתה
 כדאמרינן לקמן (דף ד':) גוצין צו ציוס ומחלקין צו ציוס ומוליאין המעות
 קודם י"ד ולא יהי' להם זמנה לשמוח בפורי' ואמר לקמן אצל שמחה של מלוא חונה
 נהגת אלא בזמנה. והא דאמרינן צומן הזה דמלויין רוצ עניים עכ"ל. הרא"ש נמנה
 אין כאן לריך עיון כלל על דצינו הערוך דוודאי כיון לדצרי הרא"ש אלא שקילר
 צלשונו וצא דצינו הרא"ש ז"ל וחקרו. וגם פירוש השני של דצינו האזי הרא"ש ז"ל
 וז"ל ויש שבודקים הואיל ומסתכנין זה כלומר צאותן הזמן שהיו ישראל יכולין
 להעמיד צדקותיהן ואין צאין לידי טכנה (היו יכולין להקדים) [אצל צומן הזה]
 מסתכנין ישראל צדקותיהם אין קורין אותה אלא בזמנה וכדא"ל לפענ"ד פירוש
 שלא היו ישראל יכולין בכל פעם לשלוח שלוחין להודיע מתי קדשו צ"ד את
 החדש ואם יקראו קודם זמנה יכשלו צחמן צפסח שע"כ היו אומרים אין
 מעצדין את השנה אחר הפורים ותידולא דהתם דשתא מעצרתא לא שייך
 הכא. וגם הדרשנים לא היו יכולין לחזור בכל מקום לדרוש דציס הלכות
 פסח מפני סכנות שמדות וזה מפני שמסתכנין זה אין קורין אלא בזמנה
 שלא יצאו לידי מכשול צפסח. וזה הפירוש קרוצ לפירוש דש"י ז"ל לגרסת
 הואיל ומסתכלין זה וז"ל אצל צומן הזה. שפסקו כל אלה וישראל נפרדו
 ולא יגיעו שלוחי צית דין אללם הכל נופין למקרא מגלה ואומרים יום י"ד צאדר
 קרינן המגלה נשאר לאחד ע"ו יום וע"ו של ניסן עושין פסח ואם תקדים
 קריאתה יעשו פסח ליום שלשים של קריאה ונמלאו אוכלין חמץ צימים
 אחרונים של פסח עכ"ל. (ומה מאוד נפלאתי על הגאון מוהר"ר ישעי' צרלין
 שהי' יחיד צומנו ונהידין לי' שצילי דהש"ס וכל המפרשים והפוסקים וצעת
 כותצו קושיא זאת לא נזכר דצרי הרא"ש הכ"ל שאלו נזכר צהם אין מקום
 לתמוה עוד):

צערוד ערך **עומקין** על עדסתהון תרבוס וסרוחיס על עדסותם עכ"ל.
 נעלם ממני כוונתו:

צערוד ערך **עקר** עקודי קטניות מהיות דעות (צערוד שם כתוצ מחיות
 דעות) כצד פירשנו צערוד נקר עכ"ל הערוך. ולפי שעה
 לא מלאתי. ודע דענין עקודי קטניות נזכר צסנהדרין דף ס"ה: צענין כיחוש
 וז"ל דש"י שם עיקודי קטניות מהיות דעות. כלומר העוקר קטניות ואינו
 קולרן שוצ אינן מתליעות ואינן מרקיצות:

עוד שם צערוד הכ"ל. צפרק החולץ ציצמות דף מ"ג: צגמרא אחר צתולות
 וכו' או שהיתה עקרה וזקנה קטנה וכו' עד כולן לריכות להמתין
 שלשה חדשים דצרי דצי מאיר דצי יהודה מתיר ליאדם ולינשא מיד ותנן צפרק
 הצא על יצמתו ציצמות דף ס"א: לא יצטל אדם מפריה ורציה אלא אם כי
 יש לו צנים וכו' עכ"ל הערוך. לא ידעתי מאי צעי צזה שכתצ ותנן וכו' ומאן
 דכר שמי':

אות **פחי נפש** משנה צראש השנה דף כ"ג: ושאר כל הזוגות שואלין אותן
 ראשי דצרים ולא שהיו לריכין להם אלא כדי שלא ילאו צפחי
 נפש. ולא פירשו דש"י והר"צ והתי"ט כלום. אמנם צשצת דף קכ"ז: צענין
 הדן את חצירו לכף זכות מעשה צאדם אחד וכו' ונשכר אלל צעל הצית אחד
 צדרום שלש שנים ערצ יום הכפורים אמר לו תן לי שכרי וכו' אמר אין לי מעות

צפרק מקום שנהגו (דף כ"ו) מפרש דמנחי כופרל דיכרל צגו נקוצתל ותימל דהתם (דף כ"ג) אמרינן גצי רצי אלעל קץ כפנייתל צציעית צדניסחני קץ ופירוש צקונטרום שם דקלים זכרים שאין עושין פירות לכך נראה איפכא דניסחני הם הנקצות אלל הזכרים עושים פירות וצערון פירש צערון ניסחון דניסחני הם התמרים קטנים שצקטניתן הם מתוקים וכשבגדילין נעשו מרים כעין שקדים מרים דסוף פרק קמא דחולין (דף כ"ה) ולכך מותר לקוללן פן יופסדו עכ"ל תוס'. אמר המעתיק ערך ניסחון לא כמלל צערון והתוס' כיונו אל מה שכתב רצינו הערוך ערך נסן כי רצינו גורם בכל מקום צמקום ניסחני ניסחי. וז"ל רצינו שם ואסקינן רצי אלעל צדניסחי קץ דעלמל הן גמר פדיו ולא כלה קרינן צי' וכו' כפנייתל הם פרי של דקל זכר וכשהן קטנים נאכלין ויש בהן טעם תמרים אלל כתמרים שהן מתוקין אלל טעם אכילה צלצד ולכשיגדלו לזמן מועט יוגדלו לאכול אלל מהנים לדרך אחרת כילד יתצרך שם צורל כל העולם וכו' כאשר הביאותיו לעיל צאות מרכיזין. ולזה כיונו התוס'. וכתב המוסף (א"ב נסחני כתוב לפנינו):

צערון דף קט"ז. צערון נפש צ' וז"ל צצא צתרל צפרק יש נוחלין דף קכ"א. וצנדרים צפרק נערה דף ע"ח. צגמרל רצ אסי צר נתן קשיא לי' הא מתניתל אתל לקמיה דרצ שסת לנהרדעל נפיש הוה אתל אצתריה למחוזל. פירוש לא מלאו צציתו אלל מלא הצית ריקם ונפנחש לומר לא מלאותיו צציתו ואל' מלא הי' צציתו הלך למחוזל ושאלו הא דתניא עכ"ל שם. וכתבתי צמקומו צלירו לפנינו ליתל כך אלל כך איתל לנהרדעל ולא אשכחיה ע"כ. נדרים אלו שכתב רצינו לא ידעתי פירושו:

אות נצא שצת דף כ"ז: היינו דכתיב וצן יונתן מריצ צעל וכי מריצ צעל שמו והלל מפיוצסת שמו אלל מתוך שעשה מריצה עם צעליו ילתה צת קול ואמרה כלל צר כלל וכו' דכתיב ויצא שאלו עד עיר עמלק וירצ צנחל וכו'. ולא הביאו רצינו הערוך ואולי משום שהוא לשון תורה ממש אשר הלן צני ישראל צהלותם וכו' וכן וכי יכלו אנשים וגו':

אות סאסא סוטה דף ה'. מאי וכראש שיצולת ימלו רצ הונל ורצ חסדל חד אמר כי סאסא דסוצלתל וחד אמר כשיצולת עלמה פי' רש"י כסאסא דסוצלתל. גבהו של סוצולת שקורין זקן השיצולת והוא נשצר ונופל מאליו. וצחולין דף י"ז: דמיא לסאסא מאי פי' רש"י אריסט"ל זקן הסצילים. וצערון לא מלאתי:

צערון דף קכ"א. ערך סכל מגלה דף צ'. אלל חכמים אומרים צזמן הזה הואיל ומסתכלין צה אין קורין אותה אלל צזמנה פירוש הואיל ומסתכלין האציונים צקריאת המגילה כי צעת קריאת המגילה מחלקין מעות פורים לעניים ומשלחין להם מתנות אין קורין אותה אלל צזמנה צי"ד. והגאון זל"ל פירש כך אנו שונין ומסתכנין צה ופירש אס השנים כתיקנן שיכולין ישראל להעמיד דתותיהם ואין עליהם סכנה אין קורין אלל צזמנה עכ"ל שם. פירוש רצינו הערוך לריך עיון דהל צכל אימת דנקראת המגלה לו צי"א לו צי"צ וצי"ג יכולין לחלק מעות פורים לעניים ורק צצצת מהאי טעמל נדחה לדעת רצ יוסף ותניא נמי הכי אף על פי שאמרו וכו' עיין מגלה דף ד': וגם פירוש רצ האי גאון לא זכיתי להצין. (אמר המעתיק שני הפירושים האלו כתבם הרא"ש וז"ל. כלומר הואיל ועיניהם של עניים נשואות למקרא

צערדוך ערך יתום דף פ"ה: צפרק האיש מקדש דף מ"ו. כגון שנעשו זה מעשי
יתומה צחיי האז לע"ב ועיין פי' רש"י בגמרא ושם איתא
הוא ונעשו זה:

אות כיזבא מנחות דף ס"ט: ז"ל רש"י רום כיזבא וכו' שני טפח וכו'
וכתבתי על לידו שלדך להיות שני טפחים. שו"ז דאיתי זלמן
קדשים דמוחק תיבת שני ד"ה רום כיזבא כו' כיזבא טפח כו' כל"ל וכן הוא
צערדוך עכ"ל. ואני יגעתי ולא מלאתי צערדוך הלזה ולא זאחד משאר דפוסין
שום דמז מזה ולולא עידותו של גדול לאן קדשים ז"ל אמרתי צהפזי כל אדם
כיזבא. ועין מה שכתבתי צערדך עדי כמה דאיות דלא היה לפני הערדוך הנוסחא
שלפנינו רום כיזבא. וכל מעיין צלדק לא יכו"צ רום כיזבא. פי' רש"י שני טפחים
צוקיפת גודל. לא מלאתי ועיין מ"ש צערדך עדי:

אות כלך צצת דף קמ"ה: כלך למדצר עזה וכו' פי' רש"י כלך. לך לך
אלא שקינר הלשון. ועיין תוס' י"ט פרק צ' משנה ה' דצצת כחם
על הכר וכו' מה שכתב צענין כלך. לכאורה אישמיטתי פי' רש"י זה שזכרתי:
אות מורשא פירוש צליטה צרכות דף כ"ד. וכן כתבו התי"ט משנה צ' פרק
א' דחולין ד"ה מבירה עיין שם וצערדוך לא מלאתי:

אות מרכיבין תוס' מנחות דף ע"א. ד"ה מרכיבין דקלים וכו' פירוש צערדוך
שהם דקלים נקיצות שמתאווים לזכר ומשיר פירותיו עד שמציאין
זכר וכורכסן צו ומשתמדין פירותיו עכ"ל התוס'. לפי שעה לא מלאתי דצר זה
צערדוך. אמר המעתיק אולי כוונת התוס' למה שכתב הערדוך צערדך נסן אף
שלין ז"ל ממס. וז"ל הערדוך יתצרך שם צורא כל העולם כדלוננו כך צרא את הדקלים
זכר ונקצה וצלעדי השני האחד לא ילליח והאידך הוא מעשיהן צהגיע זמן הדקל
הנקצה ומשלחת המכצדת שלה עם תמריה ועדיין התמרים הן כעדשין מציאין
הכפניות ומסציצין צעוקן ידה מהן ומזהמין אותן וכורכין לה אגד והמכצדות של
תמר' מלליחו' ומוליח' פירות נאים וצלצד שלא תאחר זמן אפי' יום א' שאם תשהא
הדכצ' הדקל יום א' יופשדו פירו' הדקל ואותן התמרי' שאיחרו צלל הדכצ' לא ילליחו
ואם ילערכו הדקלים הדכצה יום י"ד צניסן על שהקצ"ה חס על ממוני ישראל והדכצ'
ידוע שלדיכין הדכצה צאותו יום י"ד וידוע שאם יעצור זמן אפילו יום אחד
יופסידו לפיכך אלופינו הורונו צמאירת עינים (פסחים דף כ"ה:) מרכיבין
דקלים כל היום יום שמקלתו מותד ומקלתו אסור וכו' עכ"ל. וכדאם לעכ"ד
צוודאי פשוט של דצרים אלה כווננו התוס' אלא שקלרו צלסונם וקראו צסם הפסד
האילן תאות אילן הנקצה אל הזכר וזו התארה כי צלעדי הזכר לא תלליח
כמאמר דצינו הערדוך ז"ל:

אות מששא צצת דף קכ"צ חז"י דאית צי' מששא ודצינו הערדוך גורם ממשא
וערך מששא לא מלאתי. וז"ל התשצי שורש משא צפסוק וימש
חסך פי' רש"י לשון ממשות מלשון ממש צלהרים ואינו מחוור כי שורש ממש
מש צצתי סיני"ן וממש שרש ממש צצתי ממי"ן:

צערדוך דף קי"א: ערך **מתן** ה' צפרק הזהב צבמ' כילד משך האומר לחצירו
מתנה אני כותן לך וכו'. לדיך תיקון אחד
עיין בגמרא דצצא מליעא דף מ"ט:
אות נסחן ז"ל התוס' צמנחות דף ע"א. ד"ה מרכיבין דקלים כל היום.

מן חריות והוא מן חורין ויש מפרשים שהוא מערך של מעלה עכ"ל. לפי פירוש הראשון משמע שיש להך גיבית כמה חורין וזקעים שהרוח יכול ללאת ולכנוס. ול"ע דא"כ צזה הזיקו צלמא ליש מפרשים שהוא מערך שלמעלה והיינו שהוא גיבית שמטילין לתוכו שכר או מים והוא סתום מכל לדיו כיחא וכמו שפי' רש"י כפה עליו בגיבית ומת צהצלא אצל לפירוש הראשון קשה [גם צסוגיא דשצת קשה דאין זה דרך קצורה] ועיין צסוגיא דסנהדרין:

עיינ ערוך ערך **דבק** א' אמר לי' דצ יוסף האי דוצקא דידך' הוא צעירוצין צהלכה קמא דפרק הדר [ונרשם צלדו דף ס"ז] לפי שעה לא ידעתי מקומו לא צעירוצין ולא צסאר מקומות [ומ"ס עוד שם וצמעילה צפרק קדשי מצנח עיין מה שכתצתי צלדיו צסויעתא דשמיא]:

עוד שם צערך הכ"ל דצק כדי ליתן על הכתית צצצת דיש גמרא דפרק המוליא יין [ונרשם צלדו דף ע"ו:] וכתצ הגאון מהרי"ש שם הגה"ה צשולי העמוד לפנינו צמשנה ע"ו: איתא דצס כדי ליתן על הכתית. לכך נראה דל"ל דצק כדי ליתן צראש השפסף משנה צצת דף ע"ח: עד כאן הגה"ה (אמר המעתיק עיין ערך כתית א' הציא צעל הערוך צעלמו המשנה דף ע"ו. כלשונה וכמו שהציא הגאון צעל ההגה"ה דצס כדי ליתן על הכתית ועיין עוד צערך שפסף שם הציא צעל הערוך צעלמו ג"כ המשנה דף ע"ח דצק כדי ליתן צראש השפסף):

אות **דלמא** פירוש מעשה. נמלא צירושלמי כמה פעמים. וצערך לא מלאתי:

אות **דראתא** צצת דף ל"ח. ופי' לש"י ד"ה צדראתא צריוח צצין שורות הסדר: צערך דף ס"ח ע"צ ערך **חמ** ז' וצנזיר צסוף גמרא דפרק מי שאמר הרינו נזיר ושמע. ועליקה מי מיחייצ עלה משום חולין שנשחטו צעזרה והתניא הנוחר והמעקר כו' אין צו משום שוחט חולין צעזרה ונכסמן צלדו נזיר דף כ"ט. לפי שעה לא ידעתי מקומו ודע דדין הנוחר והמעקר צעזרה דפטור כתצו הרמצ"ס צפרק צ' מהלכות שחיטה דין צ' וכתצ הכ"מ דילא לו להרמצ"ס מסוגיא דקידושין דף כ"ז: דעשמע דלא מיתסר צהנאה אלא צשוחט דומיא דוצצת וכל הכי לאו שחיטה פיהו עכ"ל. הרי דגם הכסף משנה לא ידע מהך צרייתא שהציא הערוך. ואחר החיפוש נמלא צרייתא זו צירושלמי דנזיר פרק מי שאמר סוף הלכה י':

אות **חייתא** פירושו שק חולין דף מ"ה. וצצא קמא דף ט'. חיתא דקטרי. פי' רש"י שק קטורה מלא רוח. אצל צצא מליעא דף י"ד: פי' רש"י חייתא דקטרי שק מלא קטרים. וצערך לא מלאתי:

אות **טרקסמון** ז"ל תוס' גיטין דף פ"א. ד"ה טרקסמון לשרן סער וכו' וצערך פירש טרקסמון מין ירק דצמשניות חשיצ ירק ששמו טרקסמון רולה לומר דרך שמכניסין צו ירק שפטור ממעשר ואין נראה וכו' וכן צמהרש"א כתצ וכן הוא צערך ערך טרקסמון. וצערך שלפני לא מלאתי מלת טרקסמון לפי שעה:

ערך **טרש** ד' צפרק איזהו נשך כו' וכתצ צערך הצר. לא מלאתי שם:

צערך אנדרוג'ינוס. לליין מה שכתב מבין אצדדס ומה שהחשה עליו צצאר
היטיב ומה שיישצתי צסייעתא דשמיא :

אות אישתלאי פירוש שכחתי. לא מלאתי :

אות אלון רש"י קידושין דף מ"ז. ד"ה צאלון דף פ"ב. מלאתי שם אלון בלכ"ט צלע"ז
והוא מאכל חזיר יער. וצלסון אשכנז אייכלן וגם צני אדם אוכלין
אותן צאט כמו עדמוכים. וז"ל רש"י גיטין דף כ"ט. ד"ה פוסתקא. בלכט"א
אוכלין חזירים. וז"ל רש"י עצודה זרה דף י"ד. ד"ה פירי דארזא בלכ"ט.
ועיין תוס' שם ד"ה פירי דארזא פי' צקונטרום גלוינין והוא מאכל חזירים.
ורש"ם פירש וכו' :

אות בד"ייני צרכות דף כ"ו. צדייני דמלכא איתצד. פי' רש"י אולר המלך
וצערוך לא מלאתי :

אות בול סוכה דף מ"ח : וצוצחים דף ס"ז. אותו היום נפגם קרן המצח
והציאו צול של מלח וסתמוה פי' רש"י צול. מלא אגרוף. צערוך
לאי מלאתי. (ואני המעתיק מלאתיו צערך צול א' כ"ד עמוד ד' :

צערוך דף ל'. צאות בעל פסחים דף מ'. אמר רצה צעל נפש לא ילתות. פי' חסיד
וכו' ויש מפרשים צעל נפש שאין לו אכילות הדעת
שיכול לאכול כל פת. קלת לריך עיון הא דאמר רצ נחמן מאן דליית לי' לאצא
אכיל נהמא דעיפושא דהא צי רצ הונא לתתי וכו' צלמא לפירוש ראשון דהיינו
חסיד שפיר הוכיח מצי רצ הונא דנהגו וודאי צחסידות. אצל לפירוש שאין
לו אכילות הדעת מאי הוכיח מדצי רצ הונא דלמא שאני התם שהיו מפונקים
ותו הא דקאמר מאן דליית כו' אכיל נהמא דעיפושא הלא גם רצה רק למאן
שיכול לאכול כל פת קאמר :

אות ברדיוני כזה דף ס"ז : צרדיוני נפל. כתב רש"י צרדיוני איני יודע לשונו
ונראה שהוא לשון שכסוך וכו' וצערוך לא מלאתי :

שם דף ל"ב : צאות ברית שצת דף ס"ב. צרית עהורה ויולאין צה צצצת
[לפנינו איתא בירית פירוש זו שלשלת וכו'. לריך
עיון גדול דהא צס"ס מסיק דהיינו כצלים ע"ס. ודע דצערוך דפוס צ' שכת
שנט. וצדפוס ווינליאה שכת תי"ג דף ל'. ליתא לזה כלל. וכן מה דאיתא צסמוך
אות צרית צ' צרית צצצת צפרק אמר רצי עקיזא ג"כ ליתא שם :

אות בצננא נזיר דף כ"ז. ופי' רש"י צליננא היינו לצסוף דכל דצר שהוא חס
מלטננן לצסוף וצערוך לא מלאתי :

אות בר"בי עיין מה שכתצתי ערך קלר וצערוך לא מלאתי :

דף ל"ה : צערך ג'גית צ' צצצת צפרק אמר ר' עקיזא וכו' דף פ"א. וצעצודה זרה
דף צ' : מלמד שכפה הקדוש צרוך הוא על ישראל ההר
כגיגית ואמר להם אס אתם מקצלין את התורה מועצ ואס לאו שם תהא קצורתכם
וצסנהדרין דף ע"ז. איתמר כפה עליו גגית ופרע עליו את המעצצה פירוש כלי עשו

תרת-אנהתת

ל"ל) הילך צצא מליעא דף כ': אמר לי' תרדא שטרי חליזה ומיאונקיתנן עכ"ל.
עיינ לעיל צמוסף ערך תרדא :
אות **תרת** זרכות דף ל"ז : וצסוף גמרא דפרק (אלו מליאות צצ"מ) [ל"ל אלו
מנחות דף ע"ה :] והוא דליכא עלי' תוריתא דנהמא . פירוש
שיש עליו תואר לחם וידוע וניכר לכל כי לחם הוא אצל חם נימוח וליכא
עלי' תוריתא דנהמא צורא מיני מזונות הוא שמצרכין עליו ורצנן שטפי וגדסי
צמקום תואריתא תוריתא דנהמא ומצליעין את האל"ף כי דרכן צאחע"ה
להצליען צמקומות הדצה עכ"ל :

אות **תתר** א' צצשנה שצת דף כ"ז : זכרים יולאין לצוצין . גמרא דף כ"ג :
מאי לצוצין אמר רב הונא תותרי . פירש רב האי ז"ל תותרי אמר
שעושין לו חצלים וקושרין אל דגליו זו מזו כדי שיתקדצו פסיעותיו זו לזו ולא
יתרחקו ויצא לידי רילה ומן הכי מפיק לי' מלשון קירוצ . פירוש אחר תותרי
סמרטוטין של רקמה ושל משי שמייפין צה את הצהמה פי' אחר תותרי קשורין
שנים שנים צלע"ז אקופיי"טו עכ"ל . ורש"י פירש קופל"א שמחצדין אותן צקשר
שנים שנים שלא יצרחו :

נשלם אות התי"ו ובזה נשלמו כל סדר האותיות

לקוטי אמיר אחרי המאסף

אות **אוד"א** דדנרי וצעין יעקב איתא אוריא דדנרי פי' רש"י כלי מלא זהוצים.
צערון לא מלאתי :

אות **אברא** ולפנינו צצא צתרא דף קס"ח . וצחולין דף כ"ט : איתא איצרא
והמוסף פירש מלשון צרי :

אות **א"ה** כתב הרצ אלפסי צסנהדרין פרק ששי [דפוס זולנזאך דף רע"ג .] צס
דצנא האי זל"ל איה ואין שניהן צלשון ארמי טעם אחר הן ע"ס
כוונתו דמלת איה צלשון ארמית הוי כמו אין צלשון ארמית . שפירושו הן או כן .

אות **אי"ז** כמה פעמים צס"ם כמלא אימא לי איזא גופא דעוצדא וכו' וכפי העלות
על זכרוננו צסיעתא דשמיא אליגה פה . שצת דף קל"ח : יומא דף ל' :
כתוצות דף ס"ט . ודף ע"ט . ודף ק"ד . צצא מליעא דף ע' . ודף ל"ח : צצא
צתרא דף ל"ז : גיטין דף ל"ט : נדה דף מ"ז : וצכל הנהו לא פירש רש"י כלום
וכן צשאר מפרשים לא מלאתי גם צערון עד הנה לא ראיתי . ושאלתי פירושו
מכמה צעלי תדיסין גדולים וקטנים זה אומר צכה וזה אומר צכה וכלם ישא
רוח והצל יפלה פיהם ואעתיק על ככה לשון הרשצ"ס צראשית דף פסוק ל"ג
מי איפוא תיקון לשון הוא כמו איזי שצתלמוד וכו' ע"ס :

אות **איכו** צילה דף ד' : חגיגה דף ה' : זרכות דף כ"ה חולין דף ל"ה : איכו
השתא . צצא מליעא דף ע"ג : השתא איכו . ציצמות דף מ"ו .
איכו שכיזא . לא מלאתי צערון :

איתנה צחולין דף כ"ז איכגיד ואיתנה כל אלה לא מלאתי צערון . ערך
אנה"ת צחולין דף קל"ז : אנה"ת לן חדא } אצטגנין וכו' כצר פירשנו צערך אס .
אנהתת אנהתת לן חדא צצא דף קכ"ט . } לא מלאתי לפי שעה צכל ספר הערוך
שלפנינו :

כלומר אפילו הוסיפו על המעצב כמשקל תדעו לו ואפילו עשאוהו
 כי נפה משלם לו עכ"ל. ז"ל רש"י בחולין דף קכ"ד. אפילו כי תרעל רוצע הקצ
 לשון תורי ליטנא אחרינא כף מאזנים. וצצא קמא דף ל"ז: ז"ל רש"י כי תרעל.
 סלע גדול צמדה מחזקת רוצע. הרי דמסוגיא צצא קמא מוכח כלשון הראשון
 שכתב רש"י בחולין והיא פירוש דצינו:

אות **חריס** ז' יצמות דף קכ"א לא כך הי' מעשה צאושעיא צידושלם שהתרים
 עם פ"ה זקנים עכ"ל. צגמרא שלפנינו איתא שהתירם וכו' וטעות
 גדול הוא אלא גרסת דצינו עיקר ועיין צצא צתרא דף קי"א. השתא כי נח
 נפשיה דרצ הונא איתריוס לקיצלי:

אות **חרף** ז' פסחים דף כ': (ודף ט"ו). צכורות דף ל"ג: תרומות פרק ח'
 משנה ח' חצית של תרומה שנוולד זה ספק טומאה דצי אליעזר
 אומר אם היתה מונחת במקום התורף יניחנה במקום המולנע. פירוש מקום
 מצוזה שאינו מולנע. נדה דף כ"ז: הרואה כתם על צמדה כנגד צית התורפה
 עמאה. פירוש מצית עדוה ולמטה עמאה שחזקתו מן המקור צא. נדרים דף
 כ'. כל המסתכל צעקיה של אשה וכו' אמר ריש לקיש עקיה דקתני מקום
 התורף שהוא מכוון כנגד העקצ. פירוש כשהיא יושבת ולשון יוני הוא וצלע"ז
 נמי לדבר שאינו הבון קורין תורפ"י. שצת דף ס"ד: (וצצרות דף כ"ד. כל
 המסתכל צאלצע קטנה של אשה כאלו מסתכל במקום התורף. עצודה זרה
 דף כ"ט: ההולכין לתרפות אסור לשאת ולתת עמהן. פירוש אלילים קרי לה
 תרפות לשון גנאי כמו תורפה של אשה מקום הטנופת. לעג וקלם תרגומו
 ממקנותא ותרפותא עכ"ל. וז"ל תוס' דף ל"ז: ההולך לתרפות פירש ה"ר
 שמעיה מקום טנופת כמו צית התורפה וצידושלמי פירש לשון תרפים עכ"ל:

שם צדייתא דרצי אליעזר צפרק ל"ו ומה הן התרפים דצרו און שוחטין אדם
 צכור ומולקין את ראשו ומולחין אותו צמלח וצשמים וכותצין על לין של
 זה שם רוח טומאה ומניחין אותו תחת ראשו ונותנו אותו צקיר ומדליקין
 לפניו נדרת ומשתחוין לפניו ולכן היה מדבר עמהם ומניין שמדברים שנאמר
 כי התרפים דצרו און לפיכך בגצתם דחל שלא יבדו ללצן שצרה יעקצ ועוד
 להכרית אלילים מצית אציה עכ"ל. כל הענין הזה נמלא ג"כ צתרגום יונתן
 צראשית ל"א פסוק י"ט. ושמעתי מפי אחותי המלומדת מופלגת מאוד ציראה
 וחכמה מרת קרינדל תחי' הרצנית צק"ק פיורדא. זה הדבר אשר אמרה
 דחל לאציה לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי לפי מה דאיתא צסנהדרין
 דף ס"ז. מכשפה אחד האיש ואחד האשה א"כ מה תלמוד לומר מכשפה מפני שרצ
 נשים מלויות צכשפים נמלא כי התרפים שהיו מעשה כשפים עליהן אמרה
 דרך נשים לי צאמת שרצ נשים מלויות. ואמרתי לאחותי חכמה את כי חכמה
 עמדה לה שכיוונה אל הדבר שראיתי נדפס אח"כ צסם גדול אחד. עוד שמעתי
 על דרך דאיתא צצצת דף פ"צ. שעצודה זרה מטמאה צמשא כדה לכן אמרה
 כי דרך נשים לי ומתרגמינן אורח נשין. וזה מכוון מה שכתב כאן ועוד להכרית
 אלילים מצית אציה:

אות **חרף** ג' כתובות דף ל"ט: תרפתא דסיכורי. פירוש כהקזת דם מן הלואה
 עכ"ל. צמוסף (א"ב פירוש תרפיון צלשון יוני רפואה) עכ"ל.
 לפנינו איתא כי ריצדא דכסוליתא וז"ל רש"י ריצדא. ניקור: כוסילתא. כלי
 אומן מקיז ואית דגרסינן כי תרפתא דסיכורי והיא היא:

אות **חרר** צצ"ק דף ק"ה: אמר לי' תרדא כי תניא הריא דקאמר לי' (הילכך

צפרק המוכר פירות דף ס"ז. כי פליגי דאמר לי' דרתא רצי אליעזר סצר תרצינא
משמע שכן תרגום חלד דרתא על כן אמר לא מכר אלא חירא של חלד.
וכטצת ארמלתא שלא ידו בשמים צטצת שהמטר צעל לארץ שהמטר צעל
לארץ לא ציירי תרציני כלומר אין מניחין שממה החלרות אלא שוכנין שם שלא
צאו בשמים כדי ליכנס לצית לא תרם מתרגמינן לא תצור. פירוש אחר לא ציירי
תרציני כיון שיש חוס יושצין צאיר החלרות להתרווח לרוח לפיכך אין מניחין
איר החלד צורה צלל צני אדם אלא שוכנים זה: פירוש אחר תרציני מקומות
סנתרצנו צמים כמו המרצן שדהו ומרצלים שדה לכן צטציעית וכסירד יורה
צמדהשין וכסלו והשדות מתרצלות ומתויצטות צטצת הורשיו אותן וזורעין
אותן אצל כסירדין בשמים אף צטצת אין יכולין לזרוע וציירי תרציני. פירוש
אחר תרציני צתי מדרשות כלומר אין חריצין צתי מדרשות שיכולין תלמידים
לצא שאין מעכצין להם הגשמים וצטצת יש להם פנאי יותר מכל ימות השנה.
איכא דאמרי דלא שקיל שודפנא כלומר לא נסתלק החום אלא ישלים צפתחים
פתוחים מפני חוזק החום עכ"ל כלשון האחרון צפירוש תרציני כן כתב רש"י
צתענית דף ו': כלשון הראשון. ועין עוד רש"י צרכות דף כ"ז. ד"ה תרצינא
(דלא שקיל שודפנא. ז"ל רש"י אין השדפון כאחז ומתדצק צתצואה):

שם צסוף האות חולין דף מ"ג. איזהו תורצן הושט רצי זירא אמר מצלעתא
עכ"ל. עיין לעיל צערך צלע מה שכתצתי שם על הגליון:

אות **תרגם** קידושין דף מ"ט. המתרגם פסוק כלורתו הרי זה צדאי.
פירוש כבון ויראו את אלקי ישראל וחזו ית אלהא דישראל הרי
זה צדאי שאין הקדוש צרוך הוא כראה והמוסיף עליו ומתרגם וחזו ית מלאכא
דאלהא דישראל הרי זה מחרף ומגדף שעושה הכבוד מלאך אלא יתרגם וחזו
ית יקר אלהא דישראל עכ"ל. כל הפירוש הזה כתבו תוס' צסס רצינו חננאל:

אות **תרגימא** יומא דף ע"ט: מאי מיני תרגימא צאתרא דלא שכיחי פירי
ואי צעית אימא מאי מיני תרגומא פירות כינהו עכ"ל.
לפנינו מאי מיני תרגימא פירות ואי צעית צאתרא דלא שכיחי פירא:

אות **תרדא** צצא מליעה דף כ': אמר לי' תרדא שטר חלילה ומיאוכין תנן.
כריתות דף י"ח: אמר לי' תרדא ופירש רש"י שוטה לשון אחר
אין לצ. אצל צצא קמא דף ק"ה: אמר לי' תרדא פירוש תרדא צלשון דומי
טפס ועלל. צעל הערוך גרם תרדא עיין למטה עכ"ל. לפנינו צצא קמא
איתא תרדא וכן צרש"י ופי' רש"י אין לצ. ועל הגליון נדפס ספרים אחרים
תרדא משועמם. צצא מליעה דף כ"ה: תרדא פי' רש"י משועמם. וצכריתות
דף י"ח: תרדא פי' רש"י שוטה לשון אחר עלל. וצצחיים דף כ"ה: תרדא
ופי' רש"י שוטה צהול:

אות **תרה** עצודה זרה דף י"ח. קא מתרהנא (ואי אמרה לי' ומאי נפקא
מינה) עכ"ל. כל זה ליתא לפנינו שם דף י"ח. אלא צנוסחא
אחרת ועיין שם:

אות **תרמ** צ' צילה כ"ט. תריטא ופליגי תריטא כצר פירשנו לעיל צערך
(אזיא) ז"ל אצא:

שם צאות הכ"ל צצא קמא דף ל"ז: חולין דף קכ"ד. אפילו כי תריטא אמר
לי' אין אפילו כי נפילא אמר לי' אין. פירוש תריטא משקל רוצע הקצ

אות תר ח' פסחים דף ק"כ : מגלה דף י"ח : יצמות דף כ"ד . היכי דמי מתנמנמם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר (דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סדרא ואי מדכרי ליה מידכיר) עוד נמלא סוביא זו צתענית דף י"ז : וכתבו תוספות ד"ה : נים ולא נים צתוך השינה כשניעור משנתו תיר ולא תיר צתחילת השינה אך לא נראה צערצי פסחים (דף ק"כ) דקאמר נתנמנמו יאכלו ואמר רב אשי הכי דמי נתנמנמו נים ולא נים וכו' והתם מיירי צתחלת השינה צין נים ולא נים וצין תיר ולא תיר לכך כפי' רש"י דאי הוה אמר נים ולא נים הוה אמינא דנים הוה טפי מתיר ואי הוה אמר תיר ולא תיר הוה אמינא דתיר הוה טפי מנים הילכך אילטריכו לי' תדוויהו וכולהו צתחלת השינה וכו' ע"ס. מיהו צודה דף ס"ג. כתבו תוס' נים ולא נים צתחלת שינה תיר ולא תיר צסוף שינה כשניעור משנתו וצערצי פסחים (דף ק"כ.) נמי גצי נתנמנמו יאכלו ונקיט כי האי ליטנא נים ולא נים תיר ולא תיר איכא לפורשי צכי האי בונא נים ולא נים שעתה צחלות הלילה מתחיל להתנמנמם תיר ולא תיר שיטן צחלי הראשון ועתה כשמביע צחלות הלילה מתחיל ליעור והוא תיר ולא תיר עד כאן :

שם צאות הכ"ל עצודה זרה דף ל"ד : תיר מינך שעתך . פירוש תתעורר לך שעתך . צאומר צגמר צציחה הוא עוצדה פירוש אחר תור מינך שעתך תשא איהך שעתך שמועה זו צאומר צגמר צציחה הוא עוצדה וישנה לשחיטה מתחלה עוד סוף עכ"ל . לפנינו איתא תרמינך שעתך וז"ל רש"י תרמינך שעתך ירים מזלך :

אות תר ט' שצת דף ל' : לורי הדקיל שתיס תורי דקל אחת . (פי' לורי כתצ רצינו לעיל צערך לר יו"ד מציחין כלדים והולין וקורעין אותן ועושין אותן כמיין חוטין ועושין מהן חצלים) תורי דקל חד . פי' צנצרא צר קורא למטה ממנו יש כמיין (גדרים) (אמר המעתיק לדעתי לריך להיות כמיין גידים) דקיס ותופדין צהן וראוי אחד מהן לתפור צו פי דלעת יצסה קענה ששותין צה יין לפי ששנו לענין הולאות שצת תורי דקל אחת שאפילו אחת ראוי' לתפור צה פי דלעת עכ"ל . וז"ל רש"י לורי הדלק . כלדים קלופים לעשות סלים : שתיס . לשתי צתי כירין : תורי דקל . דקין מלורי והן מן הסיצ הגדל סציצותיו ולא ידעתי למאי חזי . עכ"ל רש"י . עכ"ל :

שם צאות הכ"ל והיינו ריתא דקאמר רב הונא (צר נתן) עכ"ל מגלה דף כ"ז : לפנינו צמגלה שס ליתא צ"ר נת"ן אלא רב הונא אסר ריתא וקאו לקמי' דרב ושס פי' רש"י מין גמי :

אות תר י"א צכורות דף ל"ח : חרין של עין שנפגם שנסדק גמרא אמר רב פפא תורא צרא דעינא . פירוש שחן מן העין (שס דף ל"ט . שפתו שניקצה גמרא אמר רב פפא תורא צרא דשפותיה . פירוש עוד החילון עכ"ל . לפנינו איתא כדים של עין צמסנה וצגמרא עיין שס :

אות תרביץ צצא צתרא דף ל"ה : תנא וקנטר שנים עשר על שנים עשר מאי קנטר תרצין אפדני עכ"ל . קנתר כך איתא לפנינו וכן כתצ רצינו לעיל צערכו :

שם צאות הכ"ל תענית דף ו' : (אמר רב יהודה) טצא לשתא דטצת ארמלתא איכא דאמרי דלא ציירי תרציני . פירוש חלירות וכן מפורש צצצא צתרא

אות תפל ד' זרכות דף ה' : תניא אבא זכיימין אומר על שני דזרזים הייתי
מלטער כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי וכו' עד אלא אימא
סמוך למטתי. פירוש שלא ישאר לי דצר מלאכה לעשות ויהא לצי טרוד עלי
אלא מאחרי תפלתי אסוב על מטתי לאכול. דצר אחר שתהא תפלתי קודמת
למטתי שם אקדים מטתי לתפלתי אני מתיירא שמה תחטפני שיכה וארדס
ונמלאתי ישן צלל תפלה. דצר אחר שיהא מקום תפלתי סמוך למקום מטתי
כדי שיהיו עניים מלויים שם אגז התפלה עכ"ל. ורש"י פירש צזה הלשון סמוך
למטתי כלומר נזהרתי שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק צתורה כשעמדתי
ממטתי עד שאקרא קריאת שמע ואתפלל. וגם תוס' פירשו כך רק התיירו
ללמוד קודם ע"ס. וחידוש שלא הביאו אחד מן הפירושים שכתב דצינו :

אות תפס תפוסת כדריס דף מ"ו : אם יש לו צהן תפוסת יד אסור
במרא כמה תפוסת יד אחר דצ נחמן למחלה לשליש
ולרציע אצל צצילים מותר. פי' שייר לעלמו הצילים שגוצין צמרחן פי' אחר אם
שייר לעלמו מקום צמרחן כדי לייצש שם צילים של יולד והן עיגולין קטנים
של אדמה שעושין מהן כלי חרס עכ"ל. עיין פירוש רש"י והר"ן והרא"ש :

אות תפתח צצא צתרא דף ל"ו. אומר דצ נחמן תפתיחא לא הוי חזקה
פירוש שדה שלא חרש אותה אלא הוגשמה ונשצה הרוח וזרח
השמש ונתצקעה וזרע זה כגון זה אינה חזקה עד כאן לשונו. הראש"ש כתב
פירוש זה צסס ד"ח :

שם פתח יסוד עכ"ל. הכוונה דעל פתח נקרא תפתיחא. ופתח הוא היסוד
ומקור משום שנעשה כעין פתחי חריטה :

אות תק (צצא צתרא דף ס"ז) : צסירובין מהו תיקו. פירוש כמו דצר
העומד צתוך התיק ואין ידוע מה צתוכו ודין תיקו כצר פירשנו
צעדך גם עכ"ל. צמוסף (א"ב לפי דעתי כמו אישתיקו ומפי הרצ מהוד"ר
יעקב שפורטש נרו מעיר אוראן שמעתי פירוש אחר של תיקו והיא תיקום
כלומר תיקום צצעיא ואני הוספתי סמך לדצדיו כי צפועל קם מלינו צלשון
במרא שאות מ"ס חסרה פעמים הרבה כי מלינו קאי אוקי מוקי צמקום
קאים אוקים מוקים וזה פי' הוא נכון אצל מה שאמרו שמלת תיקו צנוטדיקון
תשצי יתרן קושיות והויות סימן הוא ואינו פירוש) עכ"ל. ועיין תוס' י"ט
סוף עדיות דיצור המתחיל שנאמר וכו' :

אות תקב כריתות דף י"ג. אומר דצה צר אצוה צתיקצא אחת. פירוש כגון
שינק צתקיפה אחת צמליה אחת צכח ולא הניח טיפה מלוכלכת
על פי הדד. עכ"ל לפנינו איתא צתקיפה ופי' רש"י צכח :

אות תקל א' כתובות דף קי"ז. דצי חנינא מתקל מתקליה. פירוש היה
שוקל האצנים והיה מולאן קלות כיון ששקל ונמלא כצדות אחר
נכנסתי צבצול ארץ ישראל כדכתיב ארץ אשר אצניה צרזל עכ"ל. לפנינו איתא
ר' חנינא מתקן מתקליה וז"ל רש"י מתקן מתקליה משוה ומתקן מכסולים העיר
מחמת חיצת הארץ וכו'. אצל צתום איתא ר' חנינא הוה מתקל מתקלה פירוש
שוקל האצנים וכו' ובן מפורש צתנחומא פרשת שלח לך כשעלה דצי חנינא
הגדול מצצל וכו' היה שוקל אצנים וכו' :

להו צדוקא דהרדי תפיתו. פירש כולכם צדוק אחד תדוקו. עכ"ל וכן איתא
בשבת דף ל"ט:

אות תפוח מנחות דף כ"ט: כפתורים למה היו דומין לתפוחי הצרתיים.
פירוש כמין תפוחי הצרתיים שרחצן יתר על עציין עכ"ל. אולי
ל"ל הכרסיים וכן איתא בגמרא שלפנינו:

אות תפי ז' זרכות דף ל"ט. והוא דיתיב אצי חפי ועציד תוך תוך. שבת
דף ע"ז: משום דדאיר אצי תפי צצראסית דצה פרשה י"ח וצויקרא
דצה וכי ימוך וצילמדנו סוף ויקהל לפה ההיא קדרה על תפייה תנוד וכירים
תרבוס ירושלמי תפיין. שפות הסיר תרבומו תפי דודא. ועלמותי כמוקד
נחרו תרבומו ואצרי היך תפיל חדרו עכ"ל לפנינו בשבת דף ע"ז: איתא
דדירי אדפא. ועיין פירש דס"י (וז"ל שעולה צלילות על הקרשים והקורות
לדין שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס צעיניו עכ"ל) וגרסת
רזינו מכוונת יותר דאצי תפי שם העשן וכן כתב רזינו לעיל צעדך תמור
החמישי:

אות תפל א' שבת דף קכ"א: תנו רבנן דב מליח מותר לטלטלו דב תפל
אסור לטלטלו צמר צין מליח וצין חי אסור לטלטלו עכ"ל. צמוסף
(א"ב לשון מקרא זה (איוצ'ו' פסוק ו') היאכל תפל מצלי מלח פירוש דב
תפל חי ואינו מליח כי יש דב מליח נאכל כמות שהוא חי ותרבוס צפסוק
צין תפל ולצי דאיתפלו על מנא. פי' שאמרו שהוא תפל ואין צו טעם) עכ"ל.
לפנינו בגמרא בשבת איתא צמר צין חי וצין תפל וכו'.

אות תפל ג' שקלים דף ו' צפרק ג' אין התורה נכנס וכו' ולא בתפלה ולא
צקמיע. מקואות פרק יו"ד משנה ד' ותפלה של יד צומן
שאינה חולה. (ועיין פירוש חולה לעיל צעדך חז' א' צסופו) פירוש תפלה
היא האחת של ראש או של יד תפילין הן השתים של ראש ושל יד. כלים פרק
י"ח תפלה ארבעה כלים. מגלה דף כ"ד: העושה תפלתו עגולה סכנה ואין
זה מלוא. פירוש תפלתו עגולה כאבז סכנה ואין זה מלוא פעמים שנופל
על פניו צרחום וחנוך וידללו את מוחו וזו היא סכנה ואין מלותן אלא
מרוצעות. מנחות דף מ"ד. (צמסנה התכלת דף ל"ח תפלה של יד אינה מעכצת
של ראש וכו') אמר רב ששת כל שאינו מניח תפילין עובר צמסנה עשה עכ"ל.
לשון התצדי תמהתי מאיר הציא תפילין צסורש תפל ואין שרשו אלא פלל
והת"ו נוספת כתי"ו תפלה ותהלה וענין תפילין מצואר צפוסקים וצלסון יחיד
קראו תפלה צאמרש תפלה של יד ותפלה של ראש עד כאן לשונו ועיין צטור
אורח חיים סימן כ"ה והציאו התוספות י"ט פרק ד' דמנחות משנה א' דצור
המתחיל תפלה.

שם צאות הנ"ל כתב ר"ה ז"ל צפרק אלו נאמרין צהלכות צרכת כהנים ומלאכו
שאמר רב נחשון גאון הא דאמר רבנן תפילין צראשו וספר תורה צצורעו
זהו ספר תורה שאמר מן אנכי עד אשר לרעך שהן תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג
מלות שצתורה עכ"ל. המונה וסופר ימלא כי תר"ך אותיות וסימנה בחר
תורה. ואין כתב גאון הכא תרי"ג אותיות. אולם תן עיניך צצעל הטורים
פרשת יתרו. גם צשל"ה שער האותיות ריש אות צ' האריכו צרמזים ענין צצע
אותיות העורפים על מנין תרי"ג אותיות:

תלמוד-תף

תלחא ונפלה תילחי תילחי וכו'. שם דף כ"ט. אותציה צתנורא וכו' נפל
תילהי תילהי. פי' מתרעת ונפלת איזרים. מנחות דף ל"ד: סניפין למה
לי אגז יוקרא דלחם תלה. ושם איתו תרגום יונתן ויתלה יתיה עכ"ל.
צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב תלחי וצתרגום כתוב ויתלע יתיה) עכ"ל.
אמנם צילקוט פרשת תרומה דמו שם"ט איתא תלה:

אות תלמוד יצמות דף מ"ט. איזהו ממזר כל שאר צטר שהוא צלל יצא דצרי
דצי עקיצא שמעון התימני אומר כל שחייצין עליו כדת צודי
שמים והלכה כדצדיו. פירוש דצינו חננאל ז"ל קיימא לן הלכתא כוותי' ולא
משום דתני צמתניתין הלכה כדצדיו דצבדיא קיימא לן אין למידין הלכה מפי
תלמוד וזהו מפי תלמיד ולא מפי מעשה שא משום דתני לה גצי הלכתא פסיקתא
עכ"ל. ועיין תוס' ד"ה שמעון התימני וכו' אע"ג דאין למידין הלכה וכו':

אות תמהתא חולין דף כ"א: תמהתא לא חיישינן פי' עלין עכ"ל. (צמוסף
(א"ב צנוסחאות כתוב תמהתא פירוש צלשון יוני חתיכות)
עכ"ל. ועיין צרש"י שם:

אות תמר א' (כתובות דף יו"ד:) תמרי מקמא נהמא כי נרגא לדיקלא. פי'
האוכל תמרים אליצא דיקנא שוצדין הבוף כגדון לאילן והאוכלן
אחר הסעודה מחזיקין הבוף כצדיח לדלת עיין צערך (כגר) עכ"ל. ל"ל.
צערך נרג:

אות תמר ה' שצת דף ע"ז: מאי שנא האי תימורא דתרנבולא דקאי לעיל
משום דדאיר אצי תפי. פירוש גלגל עין פירוש אחר מפני מה
עפעפים של מטה של תרנבולין עולים על העין ומכסין העין מפני שעולין
צדף שעל הכירה ואלמלא עפעפס שהוא כך הי' העשן מעורר עכ"ל. עיין לקמן
צערך תפי:

אות תנב יומא דף פ"ג. (וכן צעירוצי דף ס"ח.) אימור תונצא צעלמא
נקיט ליה וספק נפשות להקל. נדה דף ל"ז: שפירש מן הלער
ולא מן הדם אימר כי היכי דמדס לא פסקה מקושי נמי לא פסקה והא
תינצא צעלמא הוא דנקיט לה פירוש כעין טרירות דעת צעלמא הוא דנקיט
לה קמשמע לן כיון דשפתה מן הלער עמאה זיזה. וזיהמתו חיתו לחם
תרגומו ומן תונצא דנקט לי מרחקא נשמתיא מזונא עכ"ל. (ציומא ז"ל דש"י
תונצא. שעות אשטורדישו"ן מחמת חליו: צעירוצין דף ס"ח. ז"ל דש"י
תונצא. אשטורדישו"ן ואכלה ואינה יודעת מה: נדה דף ל"ז: ז"ל דש"י
תונצא. אשטורדישו"ן שאינה מרגשת צלערה מחמת שעמומית החולי:

אות תסיל חולין דף ק"מ: צעי ד' ירמיה יונה על גצי צילי תסיל מהו עכ"ל
לפנינו איתא צעי ד' זירא:

אות תסם צריש מגילה (כרשם על הגליון) (דף ה') והעלמות יחרו אתה
מולא צסעה שגלו ישראל היה גופן תוסם כהדא מרחקתא עכ"ל.
צמוסף (א"ב פירוש דצר מחמין ורותח) עכ"ל. צס"ס דילן ליתא:

אות תף נדה דף מ"ז. איתא שילי' לרצא אמר ליה רואה הויא הדר איתא
שייליה לרצ יוסף אמר רואה הויא הדר איתא לקמיה דאצי אמר

ודע דאסך ירושלמי שהציא רצינו ציני מתניתין וכו' ז"ל המפרש צין תכלת
 שזה היינו שני חוטי לצן שעם שני חוטי תכלת לאפוקי צין למר לצן לצן
 למר לצוע תכלת שזה צלילה כמי יכול להכיר ודריש ליה הכי מן הקדא מן הסמ וך
 לו היינו לצן שעם התכלת שאלו. ולכאורה לריך עיון גדול לפירש רש"י מ הכ
 ירושלמי שדרש הת"ק מן הסמוך לו. וגם מה שלא הציא תוס' ראיה לפירושם מהך
 ירושלמי לריך עיון. ואתן הודאה אם אוכל להליל רש"י מהשגת התוספות
 שהקשו עליו צזה הלשון וקשה דאמרינן צמנחות דף מ"ג : דאם מלוא זו
 שתלוי צה מלוא אחרת ואיזו זו קריאת שמע כדתנן עד שיכיר צין תכלת לצן
 ואי קאי אגזת למר אינה תלוי' צלילית ואפשר לומר דמה דקאמר הש"ס
 צמנחות היינו אהא דמקשה ורצנן האי וראיתם אותו מאי עצדי ליה [פירוש
 דרצנן ס"ל דכסות לילה חייצ] על זה משני מצעי' להו וכו' דאם מלוא זו וזכור
 מלוא אחרת התלויה צה ואיזו זו קריאת שמע כדתנן וכו' אמנם לדין דקיימא
 לן כרצי שמעון צסוביא דהתם [וכת"ס גם כן תוס' שם דכסות לילה פטור
 והוכיחו זה לעיל דף מ' : ד"ה משום וכו' מכמה סוגיות הש"ס ע"ס] וראיתי
 אותו פרט לכסות לילה להכי לא ביחא ליה לרש"י המסנה דתנא קמא דצרכות
 שלא אליצא דהלכתא. והנה הירושלמי שנתן טעם מוראיתם אותו דאין
 ענין לינית לזמן ק"ס שייכות כלל אלא מכא מה דאתמר וראיתם אותו דאם
 מלוא זו וזכור מלוא אחרת וכו' אמנם לשיטת רצי שמעון אין זה מוכרח כלל
 כדאמרן. ומעתה הירושלמי נתן טעם לשיטת רצנן. צדס לפי מה שזכרתי
 דרש"י שידס אליצא דהלכתא אתי הכל שפיר. וראיתי להרצ מצרטורה צפידוסו
 כתצ צין חוטי תכלת לחוטי לצן שצלילית פידוס אחר גזת למר שצעה תכלת
 ויש צה מקומות וכו' והיינו כפידוס רש"י הרי שלא נדחה פי' רש"י מן הפידוסים
 [וחידוש שלא העיר התוספות ו"ט כלום צזה שהרצ הציא פירש רש"י שהתוס'
 השיבו למאור על פידוס רש"י] ודע דצמנחות פירש רש"י זו קריאת שמע
 דכסתכיר מכיין של לינית קרא את קריאת שמע. וכתצ הצרכת הזבח שזהו
 סוף הדיצור. והלאן קדשים הגיה ללריך להיות כסתכיר לצע וכו' ועיין
 קונטרס סימן ל"ב :

אות תכף פסחים דף ה' תכף לאכילה שריפה עכ"ל. לפנינו ליתא ולא
 מלאתיה ונוסחת רצינו היה כמו שכתצ :

אות תכתק שצת דף קי"ט. רצי אצהו הוה יתיצ אתכתקא דשאגא ומשייף
 נורא עכ"ל. לפנינו ליתא דשינה. של סן ורצינו הלוי גרס
 דשאגא תדהר. עיין רש"י :

אות תל א' שצת דף ק"מ : אמר רצ חייא צר אשי האי תלא דצטרף שרי
 לטולטולי דכרווא אסיר. פידוס יתד של עץ עשוי לתלות צו צטר
 ופעמים שתולין צו זולתו אצל העץ שתולין צו דגים כיון שהדגים ריחן דע
 וקשה אין תולין צו דצר אחר ומסיחין דעתן ממנו ומוקלה מחמת מיאוס הוא
 ואטור עכ"ל. הציאו תוס' והסכימו עמו לדחות פירש רש"י שפירש משום
 דחזי לאומלא וכו' (עיין לעיל דף קל"ט : ד"ה תלא דצטרף וכו') ומה שהקשו
 דרצ צמוקלה לטלטל ס"ל (כרצי יהודה ז"ל) כר' שמעון ע"ס. ואם כאמר
 דרש"י היה גורם כמו הערוך אמר רצ חייא צר אשי האי תלא וכו' לא קשה מידי :

אות תלה חולין דף ג"ב : אמר רצ אשי כי הוינן צי רצ כהנא אייתו קמן
 ההיא ריאה דכי הוו מיתצא לה יתצא שפיר וכי הווי מדלו לה הוה

אות תך ז' פסחים דף ע"ד. תניא רבי ישמעאל קוריהו תוך צר. פירוש
נותן כרעיו מצחוץ לתוכו ויש שסונים תוכצר ומדמין לו וחמש לאן
עשוית דמתרגמינן תכצרא עכ"ל. לפנינו איתא קוריהו תוך תוך וכן גרס רש"י
וכתב רש"י עוד ליטנא אחרינא כתוצ צספרים ישנים תכצר לשון תוך וצר
וכו' צסס רצינו קלונימום חמש לאן עשויות מתרגמינן חמש עכן תכצרינן :

אות תך ג' זרכות דף ל"ט. אמר אביי והוא דיתיב אצי טפיועציד תוך תוך.
פירוש כשמתצטלת הקדירה צטוצ זועקת תוך תוך עכ"ל. וכן איתא
צעירוצין דף כ"ט:

אות תכי צצא קמא דף קי"ט. מאי אריב תיכי חלילתא עכ"ל. לפנינו לא
נזכר חלילתא:

אות תכל א' זרכות דף כ"ו. חזאי תכלא דנפל צאלצעתיו. פירוש תולעת
עכ"ל. עיין שם:

אות תכל צ' כתוצות דף ס"ז. אמרי אינשי דמלפא תכלא לא צהתא. פירוש
המלומדת להיות שכולה אין לה צסת עכ"ל. וז"ל רש"י אשה
המלומדת לשכל צניה לקוצרם אינה תמוהא ומפחדת צמות אהד מהם שכצר
לימודת. והנה לפירוש רש"י הוה לי' למימר צעית אצל לפירוש רצינו אתי שפיר
עיין לעיל ערך בהת:

אות תכלת זרכות דף י"ח. הוה קא גדרה תכלתא דרבי יונתן עלוי קיצרי
עכ"ל. לפנינו איתא קסדיא:

שם צאות הכ"ל זרכות דף ט': תנא צין תכלת שצה ללצן שצה. פירוש שיש
צה ו' חוטיין של למר לצן וצ' חוטיין של למר הלצועין צתכלת ואחד
מאותן שנים הוא שכורך על הצ' ואין כיכר אלא ציום ירושלמי כינו מתניתא
צין תכלת שצה ללצן שצה מאי טעמא דרצנן ורצייתם אותו ען הסמוך לו ומאי
טעמא דרצי אליעזר ורצייתם אותו כדי שיהא כיכר צין הלצועין ותכלת וכרתן
שניהם למר לצוע צסני עינין עכ"ל. וז"ל רש"י צין תכלת שצה ללצן שצה גיזת
למר שלצעה תכלת ויש צה מקומות שלא עלה שם הלצע יפה. ותום' הקסו עליו
וכתצו אח"כ צזה הל' על כן יש לפרש צין תכלת שצה צליית שהי' קצוע צו תכלת
וגם שני חוטיין לצן ועוטיין צו חוליא של תכלת וחוליא של לצן והוי יודע צה שכתצ
רצינו שיש צה חוטיין של לצן וצ' חוטיין של תכלת דלא כהרמז"ס שכתצ צפרק א'
מהלכות ליית הלכה ו' מכנים שם ד' חוטיין וכופלן צאמלע כמלא שמה חוטיין וכו'
ויהי' א' מהשמה חוטיין חוט תכלת והשצעה לצנים וכו'. אלא ס"ל לרצינו הערוך
כמו שכתצ הראצ"ד צהשגות צזה הלסון טעות הוא צה אלא השנים של תכלת
והששה לצן עכ"ל. וע"ס צכסף משנה טעמו של הרמז"ס וכמו שהשיצ לחכמי
לוני"ל מדכתיצ פתיל תכלת פתיל חד משמע. וכן משמע צספרי עכ"ל.
וכתצ הכ"מ עוד שם הלכה ח' שהשיצ הרמז"ס שיש לטוות חוט אחד מקלתו
תכלת ומקלתו לצן דפתיל חד משמע ע"ס. וסמ"ג עשין כתצ צזה הלסון אמר
דצ פפא הלכתא ארצע וכו' פי' רש"י חוטיין נותקן צכנף וכו' שתיים של לצן
ושתיים של תכלת או שלשה של לצן ואחת של תכלת וכו' וכפולו לשמה. אמנם
תום' צמנחות דף ל"ח סוף ד"ה התכלת וכו' כתצו דספרי פליג אגמרא דילן.
וצגמרא דילן משמע דלריך שני חוטי תכלת ושני חוטי לצן דוקא ע"ס. כתצו
התום' צצרכות הכ"ל וגם שני חוטי לצן:

אות תה ד' כתובות דף ק"ה. קרנא צטילה דמוכח הוה שקיל תהי צחמרא. פירוש טועם היין ויודע אם יחמיץ או לאו. פירוש גאון זיקא דמפיק אדם מפומיה ודמעיל לפומיה נקרא תיהא צלשון ארמי וצת תיהא נקצ הוא שנוקצין צמבופת החצית ומניחין פיהם על פי הנקצ ושואפין את ריחו של יין ויודעין אם החמיץ ואם טוב הוא עכ"ל. והיה צת תיהא סוגיא היא צעזודה זרה דף ס"ו: ועיין שם פי' רש"י ומה שכתבו תוס' שם ד"ה צת תיהא צסם ר"ת ועיין צית יוסף ציורה דעה סימן ק"ח העתיק פירוש הערוך דהכא ושכן הסכימו הרש"א והרמב"ן נגד פי' רש"י ופסק בן צשולחן ערוך סעיף ה':

אות תהם צצא קמא דף כ'. אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא לא הוית גבן צאורתא צתחומה. פירוש צצית המדרש שהוא תחומה של תורה עכ"ל. וז"ל רש"י צתחומא לא היית קרוב אללינו שתוכל לצא ליטנא אחרינא צתחומא צצית המדרש ראשון שמעתי:

אות תיובתא אמרו הרצנים ז"ל כל היכא דאמור צתלמוד תיוצתא צטלו דצרי מי שהתיוצתא עליו לבגמרי אצל היכא דעלתה צקושיא לא צטלו דצרי דאמר לא הוה צדורה להון דצטלה שמועה זו לבגמרי אלא לא אשתכח לה פירוקא צהביא שעתה ותליא וקיימא והיכא דקשיין תדווייהו אהדרי צטענה ולא מפריק קשיא עצדינן כי הא צדוכתא וכי הא צדוכתא ולא חיישינן אלא שבחי צהו טעמא לפדוקינהו כגון הא דאמר שמואל ומודה לי אצא שאם מת על האחין להציא ראי' שאלו האונות והשטרות מן הממון של אמלע הן אלא צהא מילתא עצדינן כשמואל זה פירוש ר"ח ז"ל צפרק חזקת הצתים דף כ"ג. וציצמות דף קי"ח. פירש פעם שני אצל היכא דקתני קשיא לפלוני לא צטיל מימרי' דאמרינן עיין צה דאית צה פירוקא ולא צטלה לבגמרי ועלתה צקושיא עכ"ל. כל הדצרים האלו כתב הרש"א צצא צתרא דף כ"ג: וכתב הרש"א ואינו כדאב אלא לא טנא תיוצתא ולא טנא קשיא דקאי אמילתא דאמורא חדא היא ולא הוי עיקר אלא לבגי תיוצתא ממטנה או מצרייתא שייך לומר תיוצתא ומפידכא דאמוראי שייך למימר קשיא וכו' וכן צפי' ר"ח כתב מרי"ט גאון כי זה שאמר שמואל וכו' אין הלכה כמותו עכ"ל. ומפני היות שהלכות דצות תליות צזה והיא מקלוע שצתורה. עמדת צשנת תקמ"צ לפ"ק צעזרת החונן לאדם דעת לחצר קונטרס מיוחד על המקומות דאיתא בכל הש"ס קשיא. וענפי הלכותיהן צרי"ף ורמב"ם ורש"ט ועור ושלחן ערוך:

אות תי"ם סוכה דף ל"ג. וצ"ק דף ל"ו. נחלקה התיומת פסול. פירוש תיומת גצא דהולא דמתיים להו לשני לדי העלה ומשוי להו כי כל אחת כפולה לשתיים והאומה מגבה אם נפרדו ההולין זה מזה ועמד כל אחד ואחד כשהוא כפול לשנים והתיומת שלהן קיימת כשר ואם נחלקה התיומת הרי הן כאלו נפרדו העלין ופסול. וצגמרא דף ל"ו כסדק ויש אומרים אף התיום רצ הא"ז אמר התיום שאמרו שני פנים הן שנים דצוקין צצדייתן ואחת שהוא שני חללין חלוקין מלמעלן ומחוצדן מלמטן כל שהיא כך ראינו קדמונינו אומרים צראותם זהו תיום עכ"ל. פירוש הראשון כתבו תוס' צצא קמא וצקוכה צסם צעל הלכות גדולות:

אות תך א' שצת דף כ"א. חלצ מותך וקרצי דגים שנימוחו. פירוש חלצ מצושל עכ"ל. לפנינו איתא מהותך:

הי' קודם מתן תורה [והי' להם דין צני נח עיין תוס' צצא קמא דף ל"ח].
 סנהדרין דף כ"ט. עצודה זרה דף ג'. וצתום' צצא צתרא דף כ"ח. [לכך כתב
 הרמב"ם וסמך לזה למה שאמר וכו' אלל יעקב גומי' וודאי שפיר ליה ממלרים
 טול מעפר מלרים משום דהאצות קיימו כל התורה וגזי ישראל דינא הכי
 א"כ ידעין שפיר דהדין אחר מתן תורה לישראל כך הוא. ועיין צנזיר דף כ"ד.
 או צקצר זה קצר שלפני הדיבור וצתום' שם צד"ה או וכו'. זהו הכוונה שכתב
 הרמב"ם סמך לזה [וצמחילה מכבוד תורתו של דודי זקני הגאון תוס' י"ט
 שהצין צדצרי הרמב"ם דאסמכתא בעלמא היא]. והוי יודע דהנוסחא שכתב
 רבינו הערוך מניין לתצוסה אמר רצ יהודה דכתיב ונשאתני ממלרים ממלרים
 טול עמי וכמה שיעור תצוסה רצי אליעזר [ול"ל ר' אלעזר כי זהו צן פדת
 שהוא אמורא מדמסיק הש"ס והוא דאמר כי האי תנא וכו' וכן משמע צתום'] היא
 אמת ודלא כמו שדפס לפנינו צגמ' היכי דמי תפוסה אמר רצ יהודה אמר
 קרא ונשאתני ממלרים ממלרים טול עמי וכמה שיעור תפוסה פירש רצי
 אלעזר צדצי לדוק וכו'. הנה העשות נראה צעליל ועל גליון הש"ס כתבתי
 נוסחת רבינו הערוך. וילא לנו התועליות ממה דאמר הש"ס מניין לתצוסה
 ועלה אומר רצ יהודה דאמר קרא ונשאתני ממלרים וכו' משמע דמציא רצ
 יהודה דאי' מפורשת איצרא ממה דלא אמר הש"ס מנא הכי מילי [עיין צד"ן
 דפסחים דמשמע מנא לן או מנא הכי מילי היא מדאורייתא ממש] משמע דעכ"פ
 ליתא מדאורייתא ולזה השכיל הרמב"ם לכתוב וסמך לו למה שאמר וכו' :

אות תברא א' צצא קמא דף ת"ז : תצרא מי ששנה זו לא שנה זו. פירש רבינו
 חננאל ז"ל שצועה היא שנשבע כדגרסינן צמועד קטן דף י"ז :
 מאי תצרא אמר רצי ילהק צדיה דרצ יהודה תצרא צתי. פירוש אחר צוודאי
 שצרות זו את זו ומי ששנה זו לא שנה זו עכ"ל. וז"ל רש"י תצרא. קשה
 אהדדי רישא לסיפא דתנא קמא ומי ששנה זו לא שנה זו וכו' וצתום' כתוצות
 דף ע"ה : ז"ל תוס' תצרא פירש ר"ח ז"ל שצועה. וז"ל רש"י תצרא. קשיא רישא
 לסיפא. וחידוש שלא הקדימו לפרש דצדיהם צצצת דף ל"ז : וז"ל רש"י יצמות
 דף י"ב : תצרא קשיין אהדדי ע"כ. אלל צתום' לא פירשו כלום שם :
אות רגל ג' הנהו מיא דאיייתו מצי צלועי שדינהו צתיגרא צכורות דף ט'.
 פירוש תיגרא כעין כלי אגנא עכ"ל. עיין שם וצפירוש רש"י :

אות רה א' עירוצין דף ס"ו. תהו צה נהרדעאי. תהי צה ר' אלעזר אמר
 רצי זירא מאי תיובא דרצי אלעזר (ע"ס). צצא קמא דף ע"ו : תהי
 צה ר' אלעזר עכ"ל צן איתא שם צסוגי' תהי צה ר' אלעזר לר' יוחנן שחיט' מתרת
 והלא זריקה מתרת פי' רש"י תהי לשון מריח כמו תהי לי' צקנקני' (צ"צ דף
 כ"צ.) כלומר דיין לה רצי אלעזר ופריך :

שם צצא קמא דף קי"ז : תהי צה רצי יוחנן ומי מקצלין עדים שלא צפני צעל
 דין פירוש תהי תימה עכ"ל. וז"ל רש"י עירוצין דף ס"ו. תהי צה רצי
 אלעזר צהא מילתא דאמרן לעיל וכו' ותהי לשון מריח כמו צת תיהא (צעצודה
 זרה דף ס"ו) כלומר מעיין ומחשצ לדעת טעמו של דצר עד כאן. וקלת יש
 לדקדק שלא כתב רש"י דצרים הללו צמוקדם אהא דאיתא התם צאותו עמוד
 תהו צה נהרדעאי. ואוליא דלעיל ניחא לי' לרש"י דפירשו תימה לפי הענין
 דסתרו דצרי רצי יוחנן אהדדי ולכן שפיר יש לפרש צלשון תימה משא"כ דאין
 תימא כל כך אלל מדשמואל ומכח דיוקא הילכך ניחא לי' לרש"י לפרש לשון
 מריח וכו' כלומר וכו' :

תורה תצלין. נדרים דף נ"א. תצל הוא תצלין יש זה מי שניא הדא ציאה
מכולהו ציאות פירוש יש צו טעם יותר מאחרות כלומר כל ציאות היתר הנחת
ותפסת צו מה הנאה יש צו משאר ציאות של היתר וכן פירוש תועבה עשו
שניהם תועבה אתה זה הנחת כל ציאות של היתר וכו'. עדכין דף י"ג: לא היו
אומדין לא צנצל ולא צכנור אלא צפה כדי ליתן תצלין צנעימה. פירוש לפי
שקול הילדים הוא דק היה קולן מנעים את השירה כמו התצלין המנעימים
את המאכל עכ"ל. ענין איזה נקרא תצלין עיין תוס' שצת דף קמ"א. ותוס'
י"ט משנה ה' פרק ט' דשצת. וז"ל תוס' צמועד קטן דף י"ג: ד"ה וצתצלין
וכו' וצערון פירוש מיני צממים:

אות תבם אהלות פרק צ' רציעית דם ורציעית דם תצוסה ממת אחד ר"ע אומר
משני מתים. נזיר דף ס"ה. צצא צתרא דף ק"א: אהלות פרק
י"ו נוטלו ואת תצוסתו גמרא מניין לתצוסה אמר רבי יהודה דאמר קרא
ונשאתני ממלרים ממלרים טול עמי וכמה שיעור תצוסה (ר' אליעזר) (רבי
אלעזר ז"ל) (והוא ר' אליעזר צן פדת דהוא אמורא) א' אומר נוטל עפר תוחח
וחופר צצתולה שלש אלצעות. צצא קמא דף ק"א: וצנדה דף ס"ג: מקולי
רציעיות שנו דם תצוסה דרצנן. פירוש דם מעורב צשאר משקין שצנן אינו
דם שהנפש יולאה צו: נדה דף ע"א. תנו רצנן איזהו דם תצוסה רבי אליעזר
צן יהודה אומר הרוב שילא ממנו רציעית דם וכו' רבי שמעון ללוז שהי' ללוז על
העץ ודמו שותת לארץ ונמלא תחתיו רציעית דם טמא עכ"ל. צמוסף (א"ב)
פירוש צלשון רומי דם וצטר מעופש הזצ מן המתים ונצלע צקרקע עכ"ל.
לפנינו איתא תפוסתו וכן צמסנה וגמרא דנזיר איתא כך איצרא צמסנה צצמסניות
וכן צפירוש הר"צ איתא תצוסתו [כגדסת רצינו] וגם הרמז"ם צפירוש המסנה
על נזיר זה לשונו ופירוש תצוסה המקום שמתגלגל צו כגזר מלשון מתצוססת
צדמיך וציארו זה שמתסף עם המת העפר הלח וכו' ואז יטהר זה המקום
וסמך לזה למה שאמר ונשאתני ממלרים וידוע שהם ישאיהו משם אצל הכוונה
טול עמי מעפר מלרים שאני שוכצ צו עכ"ל. וכלשון הזה כתצ הר"צ צמסנה
דנזיר פרק ט' דכתיצ ונשאתני ממלרים וקצרתני צקצורתם שאין לריך לומר
ממלרים אלא הכי קאמר מעפר של מלרים טול עמי וז"ל התוס' י"ט ומה
שכתצ הרצ דכתיצ וכו' מעפר של מלרים לא נמלא צכתוצ שנקצר צמלרים.
הרמז"ם כתצ דאסמכתא צעלמא הוא עד כאן לשונו. ולכאורה דצרי התוס'
יום טוצ שכתצ ולא נמלא וכו' דאסמכתא הוא לריך לעיין דא"כ הקושיא
צמקומה עומדת שאין לריך לומר ממלרים ולכן מהנראה לומר דממה דאמר
יעקצ ונשאתני ממלרים אף דלוח ונשאתני וקצרתני צקצורתם והשציע ליוסף
על כך שהי' יכולת צידו לעשות אפילו הכי הי' מתיירא שמתא יעכצ פרעה או
יתהוו שארי סיצות הנעלמים מצני אדם שעל ידיהם יעוכצ הדצר זמן רצ עד
לאת צני ישראל ממלרים [ותדע צזה לכוון מה דכתצ סוף לוואת פסוק כ"ט
וילו אותם ויאמר אליהם אני כאסף אל עמי קצרו אותו אל אצותי אל המערה
וגומר לכאורה תמוה דלעיל צתחלת הפרשה ציקס זאת מיד יוסף והשציעהו
על ככה אלא הוא הדצר אשר דצדנו דלכל צניו לוח על ככה אס יעוכצ הדצר
מאיזה סיצה שיהיה שלא יכול יוסף לשמור ההצטחה אז מוטל הדצר לכל צניו
לעשות כן] לכן על ההצדמנות כצו שאז צהכרח יכתן לקצורה אומר יעקצ ונשאתני
ממלרים שיטול עמו מעפר מלרים. אמנם מלד שהדיצור וכל מעשה דיעקצ

או אשקיאן קאמדת כלומר שהשקך כוס של טעם צשציל חציצות העעם שנתקצל לפניו. זה פירוש הרצ של חכמי מגנל"א. פירוש אחר אשקיאן קאמדת דשתיק ולא אמר הכי או אשקיאן קאמדת שנסאל והי' שותה ואדהכי ילאת וכשחזר' לא לא מלאת ולא ידעת אי אמר הכי או לא עכ"ל. (וע"ס פי' דש"י) נדרים דף ע"ז. אמר לי' אשקיאן קאמר או אשקיאן קאמדת עכ"ל. ע"ס צר"ס וצר"ן וצר"ס:

נשלם אות שי"ן ונתחיל אות התי"ו

ת

אות תאמר כתוצות דף ה'. שצת דף ק"כ. הולכין לעאטריות ולקרקסאיות לפקח על עסקי דצים צשצת. מגלה דף ו'. ועקרון (היצוסי ל"ל) כיצוסי אלו תיאטריו' וקרקסיות שלהן שעתידין ישראל ללמוד תורה בהם. ע"ז דף י"ח: אין הולכין לתיאטריות ולקרקסיות. צמגלת איכה דצתי ישיחו צי יושצי שער אלו אומות העולם יושצין צצתי תיאטריות וצצתי קרקסיות. צצראשית דצה פרשה פ"ה ויהי כהיום הזה דצי נחמי' אומר יום תיאטרון הי' והלכו הכל לראות. פירוש צלשון דומי קורין לנצלה תיאטרון קרקסיות צתי כסאות צלשון ברמטקא קורין תיאטרון למקום שיושצין שם צבוצה ורואין השחוק שעושין למטה צין צצני אדם וצין צחיות רעות ועד היום קורין לקוליסיא"ו תיאטרו כי צאותן המעלות היו צני אדם זה על גצ זה ולא הי' מוכעין הראי' אחד מחצירו והיו רואין השחוק שעושין למטה. צתי קרקסיות צתי משתאות של יין צלשון יון קורין ליין קרסי וכגינות שותי שגר תרבוס וצמריהון דאזלין למישתי מרית צתי קרקסיהון עכ"ל. (א"ב פירוש צלשון יוני ורומיי צנין מיוחד לראות לחוק הללים וכן קרקוס צנין עגול וגם הוא מיוחד למיני לחוק וצומן קדמון היו צעיר דומי שלשה צניינים מפוארים אשר נקראו כן) עכ"ל. צכתוצות דף ה'. פי' דש"י טרטיאות פלעי מלכים ושלטונים. צשצת דף ק"כ. ז"ל דש"י טרטיאות וקרקסאות וצסילקאות מיני פלעין הם ששם נאספו לצית הוועד. אכן צמגילה דף ו'. וצעצודה זרה דף י"ח: לא פי' דש"י כלום. אמנם תום' צמגלה דף ו'. כתצו טאטריות וקרקסיות יש מפרשים צתי עצודת אלילים ומכנין אותן ערטאנה לשון חרפה וקרקסיות רולה לומר צית הכסא צלשון ערצ וקסה לומר שאותן מקומות מטוכפות יכול ללמוד תורה אלא וכו' ור"ל צתים שמתאספים שם לוועד של עוצדי עצודת אלילים עכ"ל. [וקלת חידוש שלא הזכירו תום' את פירוש דצינו הערוך]:

אות תבל א' חולין דף ל"ט. והתכן ערלה פ"צ ולמה אמרו כל המוחצן והמתצל והמדמע (להחמיץ ל"ל) להחמיר מין צמינו וכו'. פירוש בותן תצלין צמאכל של חולין כגון פלפלין או כמון או שאר מיני תצלין. שצת דף פ"ט. תצלין כדי לתצל צילה קלה תצלין שנים ושלשה שמות ממין אחד זו משנה צפרק צ' צערלה. פירוש כגון פילפול ארוך ופילפול לצן. חולין דף קי"ג: צר גוזלל ואי מתצל צה צתצלי' כוליה אסור. פסחים דף קי"ו. צואו וקחו לכם תצלין למנוה. צצא צתרא דף י"ו. צרא הקצ"ה יגר הרע צרא לו

מילתא זעעמא. וכל הסוגיא דף ל' עמוד א' ועמוד ב' איירי זענין נתינת מעשר ללוי. וכסדרת הרמז"ס איתא נמי בתום' קידושין דף כ"ז. ד"ה נתון ליהושע וכו' מקמי קנסא הי' ללוי ולא לכהן ולצתר קנסא הי' אף לכהן:

אות **ששורא** צא קמא דף ל"ו. חופיה ועצדינהו ששורא. פירוש עשאן כמין אזור. פסחים דף פ"ג. איכא מפנקי. פירוש מפונק ללאו צר עצודה הוא הלכך יכנס שאין שם חסד. אינמי דקא גדול ששורא. פירוש אין שם ציוס שהרואה אומר צמלאכתו הוא מתעסק עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב ועצדינהו ששורא) עכ"ל. היינו צצא קמא איתא ששורא ופי' רש"י חזל. אזל צפסחים דף פ"ג. איתא ששורא. וז"ל רש"י אי נמי דקא גדיל ששורא. מפשילי הצלים שהיא אומנות קלה ושכרה מועט ואין צני אדם חושדין שיחדלו מלצא לעצודה מפני ציטול מלאכה זו עכ"ל:

אות **שת** וי"ו שצת דף קכ"ד: אייתו לי' שותא לכהנא (פי' רש"י מלודה). עירוצין דף פ"ג: הכו' שותא דהוה צי רצי פדת דהווי שקלי לי' צי עשרה ושדו לי' אדשא. פירוש שותא היינו שורתא והיא קורה כמתרגמינן צלל קורתא צטלל שרותי עכ"ל. צמוסף (א"ב שריתא כתוב) עכ"ל. לפנינו איתא שריתא ופי' רש"י קורה כמתרגמינן צלל קורתא וכו':

אות **שת** זי"ן צא קמא דף קי"ז. ההיא שיתא דהווי מיכלו עלה ציתרי. פירוש שיתא שיחתא ח' מוצלעת. צשחתם נתפס כלומר צמלודתם נתפס וכו' עכ"ל. לפנינו איתא שותא ופי' רש"י מכמורת לדגים או לחיות:

אות **שתי** א' צסופו שצת דף ע"ח: תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות צכת צ יוכי שהן גדולות מאותיות שלכו. פירוש אותו קשר שהיו מכירין אותו צאותו פרק עכ"ל. לפנינו איתא תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות של קשר מוכסין. ולצ משכיל יצין שיש לדקדק צה עוצא. אזל לבירסת רצינו מצואר הכל יפה:

אות **שתך** שצת דף ק"ג: כיון דמשתכי לא עצדי הכי. צצא מליעא דף כ"ו. לא לריכא דאשתין טפי (לפנינו איתא דשתי טפי). פירוש עלה צהן סיג הרצה כלומר משנים הרצה נתנו צזה המקום לפיכך עלה צהן סיג. צצא צתרד דף י"ט. סלעים היינו טעמא דלא קתני התם משום דמשתכי לי' לקדירה. ספר אחר דמשכרי צתעניות דף ח'. אס יסך הנחש צלא לחש אס ראית דור שהשמים משותכין כנחשת מלהוריד טל ומטר. פירוש יסך משותך נחש נחוסת כלומר שהעלו חלודה כנחשת. צלא לחש שאין מי שיתפלל עכ"ל. ועיין בתום' צ"צ שם וצתום' דתענית האריכו צזה:

אות **שתם** שצת דף קל"ד. האי ינוקא דלא מנשטים פירוש שאין יכול להשתיין עכ"ל ורש"י פירש שאין נשמה ניכרת צו שאין דופק כגבר לצו כדרך כל אדם:

אות **שתף** צ' שתפך וחוטרך תרגום חותמך ופתיך ומטך עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב שוטיפך) עכ"ל. עיין תשצי.

אות **שתק** כתוצות דף ק"ד: אמר לי' אישתיקן אמר לי' אישתיקן קאמינא. פירוש דכי אמרת הלכה זו קמי' אישתיקך דלא סצירא לי' הכי

אות שרף ד' זרכות דף מ"ד. כל סעידה שאין זה שרף אינה סעודה.
פירוש שרף שמפיג את המאכל שצמעים עכ"ל. ולפנינו איתא
שרף פירש רש"י תצטיל לח שיש צו מרק כמו שודפה חיה:

אות שרפרף שצת דף ק"ט. רצא קלא שרשיפא עכ"ל. לפנינו איתא לרצה
ללחי ליה שרשיפא:

אות שרף ג' שצת דף ק"ט. אמר רב חסדא שירקא טויה שרי. פירוש מים
של מעי אצטיוח שמוליאין אותן צממרת ושותין אותן לצדן ויפין
לשלוש. פירוש אחר מותר לשרוק צטר ללי צממן צצצת ואף על פי דמתקן
המאכל טויה מלשון טוי נור עכ"ל. צגמרא אמר רב חסדא שריקא טויה שרי
פיעפועי ציעי אסור דציתהו דזעירי עצדא ליה לחייה צר אשי ולא אכל אמר
לרצך עצדי ליה ואכל ואת לא אכלת זעירי לטעמי דאמר זעירי נותן אדם
יין ללול ומים ללולין לתוך המשמרת צצצת ואינו חושש אלמא כיון דמשתתי
הכי לאו מידי קעציד הכא נמי כיון מיתכל הכי לאו מידי קעציד. וז"ל רש"י
שריקא טויה לשרוק ולטוח שמן וצליים מבולגלים על הללי כשהוא חם משחשיכה
שרי וצלצד שלא יהא דותח כדי לצטל ולא אמרינן דמי מתקן: פיעפועי ציעי
לשרוק צליים מבולגלין אסור דמיחזי כמאן דצעי למיטדינהו צקדרה: עצדא
ליה שריקי טויה לרצך זעירי: משמרת שמסננין זה שמרים: כיון דמישתתי
הכי. שראוי לשתותו כמו צלא סינון: דמיתכיל הכי. צלא שריקא עכ"ל.
וז"ל תוס' שירקא טויה פירש ת"ח מים שמסננים ממעי אצטיוח ושותים כדי לשלוש
ודולה לומר שמותר לסנן מים שצמעין כדמסיק כיון דמיתכיל הכי לאו מידי
עציד אצל פיעפועי צעי אסור דלא מתכיל צלא סינון שפיר והשתה אתי
שפיר לפירוש ר"ח דשייכא הא מילתא להכא דמיירי צרפואה עכ"ל. הכך
רואה צעיניך הפירוש הראשון שכתב הערוך הוא פירש של ר"ח והפירוש השני
הוא כפירוש רש"י ז"ל עיין צקונטרוס סימן: ד

אות שרף ד' שצת דף ל"ה. אשה לא תעציר שרק על פניה מפני שלוצעת.
פירוש שרק צשי"ן למר בפנים שלוצעין אותו צחדיע ומעצירין
אותו על פני כלות שתתראו אדומות ונקרא שרק מפני שדומה כמו שהוא טח
כי הטיח צלשון אדמי משרק כדאמרן צריש זה הערך והמעציר כן צצצת לו צע
הוא וכו' עכ"ל. לפנינו איתא שרק ופי' רש"י צצע אדום הוא הצא צקנים
סקורדין טיפוניין:

אות שרש חולין דף קל"א. גיטין דף מ"ד. שאני התם דקא משתדשי לי'
פירוש דמי המעשר עלמא חסדו לו הגוי ונפרע מחוזו שנוטה
לפיכך חייב לתת הדמים שחשצ לו הגוי צמעשר לתתם ללוי עכ"ל. ז"ל רש"י
צחולין דף קל"א. חייב לעשר. מתקום אחר וליתן לכהן שהרי הוא כמוכר.
משום דצדייתא הרי שאנסו וכו' וודאי לאחר דקנסינהו עזרא כיטנית ולצתר
דקנסינהו עזרא המעשר לכהן ולא ללוי צין לרצי עקיזא וצין לרצי אלעזר
צן עזריא כדאיתא שם צסוגיא דף קל"א: וציצמות דף פ"ו: אכן דצינו דנקיט
לפיכך חייב צמעשר וכו' לתתם ללוי צריך עיון קלת ואפשר ליישצ דרצינו סצירא
לי' כשיטת הדמצ"ס פרק א' מהלכות מעשר דין ד' שכתב ועזרא תיקן את
הלויים צצמנו יתנו להם וכו' וכתב הכסף משנה כמה דאיות לרצי הדמצ"ס
דעזרא קנס צצמנו דהיינו לדורו שלא יעול הלוי כלום אלא ינתן דוקא דק
לכהן אצל אחר כך כשאר הדצר דמי שדולה ליתן לכהן או ללוי דשאי עיין שם

אות שקע עצודה זרה דף ל"ז: (האי ל"ל) הא מילא צשיקעא זיל טבול
עכ"ל. עיין שם:

אות שקף ז' כדרים דף כ"ה. ולא עוד אלא ששוקפין אותו צקרקע שחמור
ונשקפה על פני הישימון עכ"ל. צתוסף (א"ב צנוסחאו' כתוצשוקעי')
עכ"ל. לפנינו איתא ששוקעין ופירש"י ששוקעין אותו צארץ כמו המשקוף ודע כי
הסוביח זו איתא ג"כ צעירוצין דף כ"ד. ושם לא נזכר ועוד שינויים הרבה:

אות שר זי"ן ראש השנה דף כ"ו. מאי משור פר שור שהוא מפר. פירוש
השור הכולל מפר חמין צכחו לפיכך הוא חזק ושמן ומוצח
שצורים ולא משור זקן שכזר תשס כוחו עכ"ל. לפנינו איתא שהוא גדול
כפר ועיין פי' רש"י שם:

אות שר י"צ השנה דף ח'. צומן שהציבולות אומרות שירה פירוש צומן
שהתצוה גדולה ונמלאת קמה וכשהרוח מנשצת צה נשמע מתוכה
קול הצרה וזהו כעין שירה עכ"ל. וכן פירש רש"י:

אות שר י"ג צסוף במרא דפרק השואל צצא מליעא דף ק' שרי שקין
ועייל צי נהמא. פירוש פתח פין ואכול לחם. עכ"ל. שם ליתא.
ולריי להיות צפרק שואל צצצת דף קכ"ז:

אות שר י"ז דף ט"ז: שר הנרגל צצית המשתאות. פירוש שר גדול ששותה
הרבה צצית המשתה ומשתכר ומתצזה ואמרי לה הנרגן שעושה
דצדים מכווערין שמתרגנין עליו אפילו צצית המשתה כמו ותרגנו צאהליכס
עד כאן לשונו. ורש"י כתצ צזה הלשון. שר תלמיד הכס: הנרגל. רגיל:
הנרגן. מרצה דצדים: וז"ל תוס' ד"ה שר (הנרגל וז"ל) הנרגן פירש צערוך
שמתרעמים עליו צצית המשתאות. ונראה דרצינו פירש כך כדי לקרצ
הלשונות ר"ל דגם ללישנא דאמרי לה הנרגן לא פליגי אמאי דאמר תחלה
צצית המשתאות משא"כ לפירש רש"י לריך חני לומר דלישנא דאמרי לה שר הנרגן
פליגי גם צזה דלא אמר צן סירא מעולם צצית המשתאות.

אות שריוול כלים פרק כ"ו משנה ג' השרוולין טמאין. פירוש צית יד של
עור דחוק שמשים האומן על זרועותיו שלא יפלו צבדיו הרחצין
על ידיו ויעכצוהו וצלשון רומי היד שירא עכ"ל. התוס' י"ט העתיק לשון
הערוך צלשון רומי הי"ד שירא וטעות הוא מה שדפס הי"ד צזה כאלו גם היד הוא
לשון רומי:

אות שרד מגלה דף ו'. אוהצי שרידים יושצי דקת. פירוש אוהצי תלמידי
חכמים יושצי צצית המדרש של עצריא עכ"ל. וז"ל אוהצי שרידים
אוהצי ישראל. ופירוש רצינו מצואר יפה לפי מה דאמר הש"ס צחולין דף
קל"ג. אין שריד אלא תלמיד חכם שנאמר וצשרידי אשר ה' קורא וכו' אצל
פי' רש"י לריך ציחור.

אות שרכף חולין דף כ"ג: ההוא שרכפא דספק דרוסה. וכי ידים קנו
תרבותו וארי שרכיפיה. ואמר עם קני אגוע ואמריית עם תוקפי
ושרכפי איתנגיד עכ"ל. לפנינו איתא שרכפא וכתצו תוס' ודרוד קן לה (תהלי'
פ"ד) מתרגמינן שירקפא וכו' ולריך עיין קלת שינוי צין התרגומין:

שפיחלא-שקל

אות שפיחלא קידושין דף ע"א : רצ איקלא לצי שפיחלא פירוש שם משפחה
עכ"ל. לפנינו איתא לצי צר שפי חלא. ופירוש רש"י שם
האיש טופה חומץ כמו השופה יין לחמרים :

אות שפט א' צא קמא דף פ"ה. לקטוע לו ידו וכו' ועוד צופטני עסקינין
דלא קפדי עכ"ל. (שייך לקמן) תיבות דלא קפדי ליתא צבמרא. ואולי
רצינו הוסיף מדעתו לפרש הכי. ודע דצצועות דף ת"ח : איתא אטו
צופטני עסקינן עם נצל ולא חכם תרבוס ירושלמי עמא שפטא ולא חכימא.
ספרים אחרים צוטעים עכ"ל. (השתא שייך) דלא קפדי וכו' עד צופטני עסקי'
נמלא לפי גירסת ספרים אחרים שכתב רצינו לריך להיות גם כן צצועות הכי
וכן צצא מליעא דף מ'. וכי צופטני עסקינין וכן עוד צ"מ דף מ"ו :

אות שפל עבודה זרה דף מ"ז. למיא דקמיה קא סגיד וקמאי שפיל להו
עכ"ל. לפנינו איתא וקמאי קמאי אצדא :

אות שפע נדה דף ס"ג. ושופת שפע עכ"ל. צמסנה וצבמרא איתא ושופעת
אצל מלת שפע לא נזכר :

אות שפיץ מגלה דף ד'. אתא ושפלינהו דייקא נמי דכתיב ויצן ערי מלודות
ציהודה וכי כל הערים אסא צנאן אלא צנויות היו ושפלינהו כך
יש לומר אלפעל שפלינהו. ספרים אחרים דכתיב ויאמר ליהודה נצנה את
הערים האלה מכלל דערים צלודות הוו מעיקרא שמע מינה עד כאן לשונו.
כך הנוסחא שלפנינו.

אות שפר כתובות דף ס"ה. והוה משקי לי צספר זיני. פירוש כוס של
זכיית ארון שיעור טפח או יותר וקורין אותו צריזנא כאותו
צצטלים שצת דף ק"ט : צריזנא לציצודא אף זה קורין אותו ספרזינא וכשהדאחה
חומה דהוה משקי לה צספר זינא הוליאה זרועתיה עכ"ל. לעיל צערכו פי'
צריזנא אחד משמינית צרציעית לכך נראה לדרך להיות ספר זינא :

אות שופר ד' שקלים שקלים פרק ז' י"ג שופרות היו צמקדש. פירוש תיבות
היו שמניחין צהן המעות. גיעין דף ס' : ההוא שיפורא דמעיקרא
הוה צי רצ יהודה. פירוש תיבה שנותנין צה המעות המתקצלקת ציסיצה
וכשמת עלה רצה צמקומו ראש יסיצה ונעתקה התיצה לציתו וכן כולם (ורש"י
פירש שופר תוקעין צו צכל ערצ שצת) עירוצין דף ל"צ : עד שיכלו כל מעות
שצשופר. פירוש גם זו תיצה שנותנין צה מעות עכ"ל. פירוש הזה כתב רש"י
צסם רצ שרירא גאון ועל פירוש הראשון של רש"י שהוא שופר שתוקעין צו
צכל ערצ שצת הקשה תוס' עליו ע"ס :

אות שקד א' סנהדרין דף ה' הוה משתקד צרצי יוחנן למסמכיה עכ"ל. לפנינו
איתא צנוסחא אחרת ע"ס :

שם כתובות דף מ"ג : שקוד מנו שמואל פירוש זה נקרא שמואל שהי' שוקד על
דלתי התורה עכ"ל. ז"ל רש"י שמואל הוה קרו ליה שקוד על שום דהלכתא
כוותיה צדינא ושוקד על דצדיו לאומדס כהלכתא :

אות שקל ג' חגיגה דף י"ג : מהיכן שקיל אמר רצ יהודה אמר רצ מזיען של
חיות עכ"ל. לפנינו איתא מהיכן נפיק :

דף י"ב. דשף ויתיצ שם מקום המוצלע צמלכות נהדרעא מפי מורי הזקן
עכ"ל דש"י :

עוד שם מגלה דף כ"ט. רצ שסת הוה יתיצ צצי כנישתא דשף יתיצ צנהדרעא.
פירוש צגלות יכניה וסיעתו כד אתו לנהדרעא צנו כנישתא ויסדוה
מאצנים ועפר דאיתיאו צהדיהו מצית המקדש והו קריין ליה כי רנו עצדין
את אצניה וגומד וקריוה שצ יתיצ כלומר שנסע מקדש ויתיצ שם והות שכינה
עמהון כדאמרינן צצצל היכא שריא שכינה רצ אמר צכנישתא דהולל ושמואל אמר
צכנישתא דשף יתיצ שף יתיצ צנהדרעא וכנישתא דהולל קרוצה לצית המדרש של
עזרא הסופר למטה מנהדרעא עכ"ל. לפינו איתא אמר אציי צצי כנישתא דהולל וצצי
כנישתא דשף ויתיצ צנהדרעא ולא תימא הכא והכא אלא זימנין הכא וזימנין
הכא עיין שם :

אות שף ה' צצא מליעא דף ס'. רצי יהודה אומר השופה יין לשמרי. פי'
ענין הרקה שמן תורק עכ"ל. לפינו איתא לחצירו. וכן צרש"י
צצצת דף קכ"ט. ד"ה דילמא שפי וכו' כמו השופה יין לחצירו. אצל צרש"י
צצצא קמא דף קט"ו. כתצ צד"ה דמנח מידי וכו' כמו השופת יין לחמרי :

אות שף ח' סנהדרין דף פ"ח : איזהו צן העולם הצא עוונתן ושפל צרך
שיף עייל כפיק עכ"ל. לריך להיות שיף עייל שיף כפיק :

אות שף י"צ גיטין דף כ'. מאי עדית שפאי עידית. פירוש נשחתה והיא
פתוה מן הזיזורית עכ"ל. צמוסף (א"ב רש"י פירוש קפלה
מלפניו כגון שנשדפה או שטפה נהר ולפי דעתו שיך צערך צ') עכ"ל. ותוס'
ד"ה מאי עדית וכו' השיב על רש"י צבמה קושיות ולכן פירש ר"ת מאי עדית
שפאי עדית כמו וצכל שפיים מרעית' (ישעיה מ"ט) דדרך שדות הטו צו' שאלל הנהר
ססוף השדה שאלל שפת הנהר ממס עומד למדעה צהמות וגרוע מזיזורית מפני
סנהר שוטף תמיד וכו' ומעתה יתצאר דעת ופירוש רצינו הערוך שלא פירש
כפירוש רש"י אלא כפירושו שכתצ והסכים ר"ת על ידו :

אות שף י"ב סוכה דף כ'. מחללת של שפיר ושל גמי. פי' של חלף והוא
מין גמי עיין צערך לולצ עכ"ל. רש"י פירש שיפה פו"ל וחידוש
קלת דלעיל צסוכה דף ט"ז. פירוש רש"י שיפה ליסק"א :

אות שפד צצא צתרא דף ל"ז : האי מאן דוצין דיקלא לחצריה קני ליה
צשיפורא עד תהומא. פירוש אף על גצ דחד דיקלא הוא ואין
לו צסדה קנין קרקע שהוא עומד צו שלו הוא עד תהום ואם נקצן יש לו
ליטע אחר צמקומו עכ"ל. צמוסף (א"ב צשיפוליה עד תהומא כתוצ צנוסחאות)
עכ"ל. וכתצ רצינו לקמן ערך שפל :

אות שף ט"ו סוטה דף ז' : צצא קמא כ"צ. מכות דף י"א : עאל איצריה
לשיפא פירוש ארון כדברסינן צקידושין דף מ'. מאן גרם ליה לאו
עניותא יהצ ליה שיפא דדינרי. זה הפירוש למאן דגרם לא הוה מעייל איצרי'
לשפא פירוש זרועו היה עומד חוץ לארון ואחר כך נכנס ולמאן דגרים היו
עלמותיו מבולגלין פירוש הזרו איצרו למקומן כמו האי צוקא דאטמא דשף
מדוכתיה עכ"ל. וכן פי' רש"י :

שנתות-שף

יש לדקדק ללא מיתני קרא לתהילים מ"ה פסוק ו' חיליך שנונים . עוד שס ס"ד
פסוק ד' שנונו כחדצ לשונם . עוד שס ק"ע פסוק ז' שנונו לשונם . ודע דמלת
שיננא נזכר דרכות דף ל"ו . שצת דף כ"ה . ודף קכ"ז . עירוצין דף כ"ד . חגיגה
דף ע"ו : ראש השנה דף כ"ד : כתובות דף י"ז : ודף י"ד . ודף כ"ג . קידושין דף
ל"ג . ודף ל"ג : צצא קמא דף ל"ו : צצא צתרל דף קל"ג : עצודה זרה דף מ"ג :
סנהדרין דף פ' : נדה דף י"ג . ודף י"ז . ודף כ"ה : כריתות דף י"ט : גיטין דף
ע"ח : וצכל אותן המקומות לא פירש רש"י וכן צתום' שום דצר צפירושל
דחך מילתא :

אות שנתות אלא אמר רב כהנא שנתות היו צהין עד כאן לפר עד כאן לאיל .
פירוש סימניות כגון שיניים שעושין צחתיכת עץ זכרון חשבון
שיניים צולטין ויוצאין צתוך ההין עכ"ל . שצת דף פ' : איתא אלא אמר רב
כהנא שנתות היו צהין [והיא משנה מנחות דף פ"ז : (ועיין צתום' שס) ועיין
עוד צצא צתרל דף פ"ו : צפירוש הרש"ש וצתום' שס . ועיין עוד צתום'
דמנחות דף פ"ו : מה שמקשו על פירוש הרש"ש . אמנם על הערוך שהציא הא
דרב כהנא ולא מיתני המשנה דמנחות' לדיך עיון קלת . ואולי יש חסרון ולדיך
להיות צערוך כמו דאיתא צסוגיא :

אות שםקי צצא מליעל דף ס' . צצא צתרל דף כ"א : אלא פליגנא אמבוי
ואת פליג שיסקי . פירוש שקדים . פירוש אחר אפרסקן עכ"ל .
צצ"מ פי' רש"י שיסקי פרוכ"ס . אכן צצ"ז פי' רש"י שיוסקי שקדים :

אות שף צ' שצת דף ע"ה : השף צין העומדים חייז משום ממחק . פירוש
השף צין העומדים שעושה כדי להחליקן חייז משום מוחק וכן
הממרח את הרטיה . ירושלמי מה מחיקה היתה צמשכן היו שפין העור
על גצי העמוד רצי יהודה אומר חייז משום מוחק פי' אחר ששף את הקרקע
של צין העומדים עכ"ל . וז"ל רש"י השף צין העומדים כגון עמודי אכסדראות
שעשוים חלונות חלונות ונסמכים צלונות צין עמוד לעמוד והשף שס
צקרקעית הצנין שנעשין עליו כדי שיהא חלק חייז משום ממחק עכ"ל . וז"ל
תום' השף וכו' . פירש ר"ח השף העור על העמוד כדי להחליקו חייז משום
ממחק וכן משמע צירושלמי ורש"י פירש ששף קרקעות שצין עמודי . חלונות
ולא נהירא עכ"ל . עפ"י הולעה קלה זו מוצנים דצרי הערוך . פי' הראשון
שכתצ שעושה כדי להחליק [וכך ז"ל שהחליקו ולא להחליקן כמו שדפס צטעות]
והציא קלת דאיה לזה וכן הממרח את הרטיה שהיא ג"כ צענין זה עוד הציא
הירושלמי דאיה דהיו שפין העור על גצי העמוד וכו' פירוש אחר ששף את
הקרקע וכו' והיינו כפירוש רש"י :

שם צאות הכ"ל ראש השנה דף כ"ד : והא צי כנישתא דשף ויתיז צנהדרעל
דהוה ציה אנדרעל עכ"ל . צראש השנה כתצ רש"י דשף ויתיז צנהדרעל
מקום הוא ויש פותרין שחרצ וחזר ונצזה ותמיד היתה שכינה מלויה שס
ויכניהו וגלותו צנאוהו שנשאו עמהם מאצני ירושלים ועליהם נאמר כי
לנו עצדיך את אצניה . וכן כתצ רש"י צעצודה זרה דף מ"ג : ויתיז שס
מקום שהיה צמדינת נהדרעל ויש אומר יכני' וגלותו נטלו עמהם מאצני
ירושלים ומעפרה וצנאו שס . והיינו דשף ויתיז צנהדרעל כיסוף כאן וכתיישצ
כאן וכו' . וצמגלה דן כ"ט . כתצ דשף ויתיז וצנאוהו יכני' וסייעתו וכו' . צנדה

תיתי כדכתיב וצאה אל צית הבגד עכ"ל לפנינו איתא ושמאלא אמר שממה יהי'.
והמהרש"א צחידוש. אנדות העתיק בדסת דצינו :

שם צאות הכ"ל אמר דצי שמעון צן לקיש משום דצי יהודה פעם אחת שכחו
ולא הציאו איזמל מעדצ שצת והציאוהו צצצת והי' הדצד קשה לחכמים
היאך מניחין דצרי חכמים ועושין כר' אליעזר חדא דר' אליעזר שמותי הוא
ועוד יחיד ורצים הלכה כרצים. פי' שמותי הוא. מצדך הוא פי' אחר מתלמידי
שמאי הוה והכי מסתדרא וכן מפורש צמסכת שציעית. (ירושלמי ז"ל) צירושלמי
צפרק ט' משנה ט' מי שהיו לו פירות שציעית שפלו לו צירוסה או שכתנו
לו צמתנה דצי אליעזר אומר ינתנו לאוכליה (ואמר התם) דהא ד' אליעזר
שמותי הוא דתנינן אוכלין פירות שציעות צעוצה ושלל צעוצה (הכי איתא שם
צציעית פרק ד' משנה צ' ר' יהודה אומר חילוף הדצרים וכו') כדצרי צית
שמאי אליצא דר' יהודה (ועיין צהר"ש) עכ"ל. וכן הכריע תוס' שם דשמותי
היינו שהוא מתלמידי צית שמאי והציאו ראוי מירושלמי צמסכת תרומות [ולדין
עיון קלת שלל הציאו מירושלמי דשציעית]. ורש"י כתב צזה הלשון שמותי הוא.
צרכוהו כדאיתא צהצח (דף כ"ט :) וצה"ש ירושלמי מפרש שמותי הוא מתלמידי
שמאי הי'. וצכדה דף ז' : פירש רש"י שמותי לשון שמתא שהרי צרכוהו כדאמרינן
צהצח. וכתבו תוס' פי' רש"י צצרכוהו וקשה דמסתמא לא הי' מזכיר לשון
שמתא וצמעשה גופיה דפרק הזהב לאינו מזכיר לשון שמתא אלא צרכוהו לשון
צרכה. ופירש ר"ת ורש"ש דשמותי הוא היינו דהוה מתלמידי שמאי וכן איתא
צירושלמי פרקא קמא דתרומות דתנן וכו'. ולכאורה אפשר דרש"י צכדה ממאן
לפרש שמותי שהוא מתלמידי שמאי [אף דרש"י צעלמו הציא פירוש זה צצצת]
משום דאמר עלה וסצר או עצדינן כוותי' צחדא עצדינן כמי כוותי' צאחריניתא.
ומשום כצודו דר' אליעזר לא מלינו מחינן צהו ע"ס. ואי אמרינן דכל עיקר
דשמותי הוא מפני שהוא מתלמידי שמאי. א"כ וודאי דליכא שום מיחוס דעצדינן
כוותי' צאחריניתא דהא כצר ילאה צת קול דהלכה כצית הלל. לכך צחר דרש"י
כאן דק צפירושו שהרי צרכוהו. ורצינו שכתב והכי מסתצר היינו מחמת
קטיות התוס' דמסתמא לא הי' מזכיר וכו'. ודע דצתקונו כלי שרת הגהתי
דזה דאיתא צתוס' כדה הכ"ל צירושלמי פ"ק. לדין להיות צירושלמי פרק ה'
דתרומות וכו' על כל פנים יש לדקדק שלל הציאו תוס' ראוי מירושלמי דשציעית
[שהציא רצנו] שהיא מוקדמת :

אות שן ד' סנהדרין דף פ' : סינכא לא תימא לי' לאצוה הכי. כדה דף י"ג.
סינכא אחו צאמה והשתן מים לחוץ. פירוש סינכא מחודד צתלמוד
לשון חץ שכוון. ויש אומרים גדול הסינייס עכ"ל. צשיטה מקוצלת על כתוצות
[צפרק קמא דף ס"ה עמוד ד'] כתב צזה הלשון כתב רצינו האי גאון ז"ל
סינכא דהוה אמר לי' שמואל לרצ יהודא פשוטו צלשון ארמי שסינוי גדולות שכל
מי שהוא גדול הסינייס קרו לי' סינכא ויש שדורשין שמעתתי' חריפין כחץ שכוון
ולא דמו דהכין הוה אלא מחזיא מילתא [דצין ז"ל] דרצין סיני' כמשמעו ע"כ.
וקלת חידוש על השיטה מקוצלת דהעתיק דצרים הללו אהך סוגיא דאיתא
צדף י"ד. ולא העתיק לכתוב כך צמוקדס צכתוצות לעיל דף י"ז : ועל רצינו
הערוך שכתב מלשון חץ שכוון דכתיב צמשלי כ"ה. קלת יש לדקדק דלא מן
המוקדס דכתיב צתורה ושננתם לצניך שפירושו מלשון חידוד כדאיתא צקידושין
דף ל'. וכן פי' רש"י צחומס. ואך צזה יש לומר על פי תרנוס אונקלוס
ותתנינון לצנך. וכן יש לומר צקרא אס שנותי צרק חרצו ע"ס. אמנס אכתי

אות **שמש** ז' כתובות דף ס' : דמשמשא על ארעא הוו להו צני שמוטי . פירוש ארוכים ודקים עכ"ל . וז"ל רש"י שמוטי . ארוכי לואר :

שם זאת הניל זכורות דף מ"ה : זאריכא שמיטה סניא . פירוש ארוך ודק הסנאוי לראות עכ"ל . עיין צערך גנח הוסיף רצינו צפירוש הזה עיין שם :

אות **שמים** יצמות דף קי"ז . נדרים דף ל' : שמים ציני לצינך יעשו דרך צקסה ירושלמי כמה דשמיא רחיקין מעל ארעא כן תהא אסתא אייה רחיקא מעל ההוא בצדא . שאינו יורה כחן יעשו דרך צקסה אמר רז הונא יעשו סעודה והן מתרגלין לצא דרך סעודה . פירוש אחר שמים ציני לצינך שמים ישפטו ציני לצינך שאין שכזת זרע יורה כחן שארגיש צך ושתעצר יעשו דרך צקסה שיצקשו הימנו שלא תחשוש שאינה מלוה על פריה ורציה עכ"ל . שני הפירושים שכתב רצינו הלא המה כתובים צפירושי הר"ן והרא"ש והרז צרמורה צענין יעשו דרך צקסה ע"ש . אלל תום' ציצמות דף קי"ז . כתבו צסם ד"ת יתפללו למקום ויתן להם צנים (וז"ל רש"י יצקשו הימנו שיפטרנה צגט כראוי ואין מכריחין אותו) :

אות **שמכי** כתובות דף ס' : אפילו שמכי והרסנא עכ"ל . צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב אפילו כמכא והרסנא ופי' רש"י כותח) עכ"ל גרסת רז אלפס כך היא אפילו שמכי ושכרל והרסנא . פירוש שמכי צללים גדולים וכו' עכ"ל [ודע עוד דצערדין דף י"ט . איתא זארתא דסקלי שמכי פטור כפשו' אפילו צשמכי ופירש רש"י שמכי צללים] וחידוש קלת דמרא"ש לא העתיקו וגם לדינא לא מלאתי לפי שעה צטור ושלחן ערוך :

אות **שמע** א' עירוצין דף ע"ב . אמר רז יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא . רז יוסף . חלש איעקר לי תלמודי' אהדרי' אציי קמי' וצכל דוכתא הי' לומר רז יוסף לא שמיע לי הא שמעתא ואמר אציי את אמרת ניהלן עכ"ל עיין נדרים דף מ"א :

אות **שמץ** פסול כזר פירשנו צערך שמץ עכ"ל . ז"ל שחן ועיין מה שכתבתי שם :

אות **שמרקע** עוקלין פרק ג' שמרקועין ופטריות . פירוש מין צלל עכ"ל . שם פרק ג' משנה ז' הביא הר"ש פירוש זה צסם הערוך . אלל הרמז"ס כתב צלל חריף משתמשין צו צרפואות והרז כתב צלל חריף :

אות **שמש** א' נדה דף ט"ז : צית שמאי לומדים אסור לשמש מטתו ציום שנאמר והלילה אמר הורה גזר ריש לקיש אמר מהכא וצוזה דרכיו עכ"ל . עיין קונטרס סי' :

אות **שמש** ראש השנה דף י"ג . כתובות דף ק"ד . כצילה חסר שומשום אינו מטמא טומאת אוכלין . פירוש צלשון ישמעאל שמשם וצלע"ז שושמ"י זרעונין ירוקין הן עכ"ל לפנינו צכתובות ליתא אלל צד"ה דף י"ג . וצמנחות דף ק"ג . איתא כל הסוגיא . אלל גירסת רצינו וודאי ככונה היא דגם צכתובות לריך להיות כך כמו צד"ה וצמנחות :

אות **שבת** מועד קטן דף י"ז . מאי שמתא אמר (רצה) ז"ל רז שם מיתה ושמואל אמר שם תהא . פירוש שם מיתה צה שם תהא שם

דצר המקוצץ • (המחלקת שלל לאגפי' שמסקין אותן ממנה והן עושין פירות)
 אות **שלף** א' שצת דף ס'. שלפי הבזירה היו. פירוש שהיו כמלטין מן הבזירה
 עכ"ל. וזה לשון רש"י בני אדם הכשמתין מן הבזירה היו:

שם יצמות דף קי"ו: אמר שמואל שלפי קלור חטים היו. כלומר צמולאי קליר
 חטים עכ"ל. וכן לשון רש"י שלפי סוף קליר חטים שלפי לשון שלף
 איש שכצר היה הקליר משתלף ועוצר:

אות **שלף** ז' צצא קמא דף ל"ג: שינוי דהדר למילתי' הוא דאי צעי משלף
 להו עכ"ל. לפנינו איתא שינוי דהדר לצרייתו:

שם ביטין דף ע"ח. דעייק לה חדליה ושלפתייה עכ"ל. עיין לעיל צערך:

אות **שלש** נדה דף י"ז. תנו דצנן שלשה דצרים נאמרו צלפרנים זורקן דשע
 שורפן חסיד קוצרן לדיק. פירוש משום הכי נקרא חסיד דאף
 על גז דידע שסריפת לפורניו מוסיק לבופו אפילו הכי שורפן שלא יהיו צעולם
 למכשול קוצרן לדיק שזה דינס עכ"ל. דצרים אלו כתבו תוס' צסס הערוך ד"ה
 שורפן וכו' צקלת יתר ציאור. ודע דצמועד קטן דף י"ח. איתא להך סוגיא
 ולא כתבו שם תוס' כלום:

אות **שם** שצת דף ס"ז: הוא צשמה והיא צשמו אין זו משום דרכי האמורי.
 פירוש אם קורא איש אשתו צשמה ואשתו קוראה את צעלה צשמו
 עכ"ל. וז"ל רש"י הוא ואשתו מחליפין שמותיהן זה צזה צלילה משום ניחוש:

אות **שמאי** עירוצין דף י"א. וצמנחות דף ל"ג: כי תניא הריא צפתחי
 שמאי. פירוש אומר צלשון ערצי צלר אל שאם והיא ארץ ישראל
 דלית לה תיקרה פירוש דרך צעלמא שעושין על גבס תיקרה לשצת תחתיה
 צמסיצה צפתחי שערים להגן מן החמה ומן הגשמים וצפתחי שמאי אין דרכן
 לעשות תיקרה ואחרים אומרים אין דרכן לעשות משקוף לפתחיהן עכ"ל. צעירוצין
 כתצדש"י פתחי שמאי פתהין שוממין ליטנא אחרונא פתחין מקולקלין מחוסרין
 תיקון כמו זקן אשמאי הסר מתורה עכ"ל. וסוגיא כזו ג"כ צמנחות כתצ
 שמאי מקולקלין ואשמאים כמו זקן אשמאי דאמרינן צקידושין. צקידושין דף ל"ז:
 זקן אשמאי אשם דשע ועם הארץ וז"ל תוס' זקן אשמאי פי' צקונטרוס אשמאי
 דשע ועם הארץ וקשה דהיכי קאמר וכו' לכך פי' ר"ת אשמאי לשון שוממין כמו
 פתחי אשמאי דמנחות (דף ל"ג) כמו צור ועם הארץ כמדתרבמינן והאדמה
 לא תשם וארעא לא תציר עכ"ל. וז"ל תוס' צעירוצין דף י"א. פתחי שימאי
 פירש ר"ת פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם ע"כ. הנה לכאורה דצרי ר"ת
 סותרין זה את זה לכן נראה דחדא מינייהו לריך להיות ר"ח וחדא מינייהו
 ר"ת אומרה [ומסתדרא דהך דעירוצין דצינו חנכאל אמרה דקרוצין לפירוש
 הערוך קלת שם של שמאי כגזר מלשון ערצי ואפשר דערציים קורין על שם פתחי
 ארץ ישראל שהיא ארץ בני שם] אמנם דצרי רש"י אהדדי יש לדקדק צהן ולוישצן.
 לצ כל משכיל וכצון:

אות **שממ** א' צצא מליעא דף קי"ד: משכנו ומת שוממ מעל גציו עכ"ל.
 לפנינו איתא מעל גציו צניו:

דעוקלין שלל הכוזסין והצד שהוא תפור זכלאים חיזור לעומאה עד שיתחיל
להתיר. צסוף פרה פרק י"ז משנה ט' שלשלת המפתחות ושללה הכוזסין
והצגד שהוא תפור זכלאים חיזור לעומאה ואינו חיזור להזאה. פירוש מכהג
הכוזסין כשמכזס הצגדים אם הם חתיכות קטנות מחצר ד' או ה' זיחד ואין
תופדן צטוצ אלל מכלל כדגדסינן צסוף גמדל דפרק ואלו מגלחין צמועד
קטן על כל המתים כולן שולל עכ"ל. לפנינו צס"ס רמי לי' רצי ירמי' לרצי
זירל תניא שלל של כוזסין ושלשלת של מפתחות והצגד שהוא תפור זכלאים
חיזור לעומאה עד שיתחיל להתיר וכו' וז"ל תוס' חיזור עד שיתחיל וכו' וא"ת
אמאי לא מיייתי מתניתין דפרה [פרק י"ז משנה ט'] וית לומר משום דלא
קתני זה עד שיתחיל להתיר ולא הוי מלי לאכוחי מינה דשלל וכו' ע"ס. וכן
כתב הר"ס צמסכת פרה פי"ז משנה ט' [שלשלת המפתחות ושלל הכוזסין והצגד
שהוא תפור זכלאים חיזור לעומאה ואינו חיזור להזאה] וזה הלשון וצדיש
צמה עומנין (דף מ"ח) מיייתי צדייתל דקתני זה חיזור עד שיתחיל להתיר
ולזה מלי לאתויי התם ממתניתין אלל צדייתל ניחל לי' לאתויי משום דקתני
עד שיתחיל להתיר עכ"ל. והנה זמן רב הייתי תמה דצין לתוס' וצין להר"ס
עדיין הוה מלי לאתויי משנה דעוקלין פרק צ' משנה ו' דהתם קתני שלל הכוזסין
והצגד שהוא תפור זכלאים חיזור לעומאה עד שיתחיל להתיר ולדין עיון גדול
[ושיצו לומר משום דצדייתל קתני גם שלשלת של מפתחות להכי מיייתי
מצדייתל דעכ"פ מלי איכפת צזה אם היא שנוי' או לאו מוכח דשלל צשעת
מלאכה נמי הוי חיזור ועיקר הוכחה היא משלל של כוזסין שלל הולדך לשלל
אלל משום שעת כיצום ואפילו הכי חצי לי' חיזור אלף אחר כיצום וכן פי' רש"י
להדיא ע"ס. וצאמת טעמל צעי שלל חצצה המשנה דעוקלין שלשלת המפתחות
כמו דקתני לי' צמס' פרה ואפשר דתני וסייד] איצדל כהיום הזה דעתי נתקדדה
ועיני כהנו מאודה. ומתורתו של צעל הערוך הסוביל צרודה. וגדסתו היטדה.
לנו הדרך כלך זה מודה. ולדין להיות דמי ר' ירמי' לרצי זירל חנן [והיא
משנה דעוקלין פרק צ'] שלל הכוזסין והצגד שהיא תפור זכלאים חיזור לעומאה
עד שיתחיל להתיר אלמל שלל צשעת מלאכה וכו'. ולדעתי גם לפני רש"י
שלל פירש כלום על שלשלת של מפתחות [ואילו הי' כתוצה לפניו לא הי' מנע
מלפרש עליו שהיא שלשלת יתחצרו המפתחות כמו שפירש הרמב"ם. או שתולין
זה המפתחות כלשון הרצ מצרטורה] הי' גירסת הספר כגירסת הערוך. והא
דמייתי ממשנה דעוקלין ולא מיייתי ממשנה דפרה שהיא מוקדמת וודאי ניחל
למאוד משום דצעוקלין תנל עד שיתחיל להתיר וכדלמדן. ומעתה לא נפלאת
ולל דחוקה היא לומר דגם לתוס' היתה הגירסל כסובית הערוך דמייתי ממשנה
דעוקלין ועל זה הקשו וא"ת ואמאי לא מיייתי ממתניתין דפרה [שהיא מוקדמת]
ותירלו משום דלא קתני זה עד שיתחיל להתיר וכו'. אמנס הר"ס שכתב להדיא
צלשונו וצדיש צמה עומנין מיייתי צדייתל וכו' מלזה לפדוק. עיון צקונטרוס
דלש הספר סימן בית :

אות שלל ג' פלה פרק צ' משנה א' ואלו מספיקין לפלה הנהל והשלולית .
מפרש צצצל קמל דף ס"א. מלי שלולית אמר רצ יהודל אמר
שמולל מקום שמימי הגשמים שוללין. פירוש יודדין ונקוין מלשון כי ישול זיתין
וכתיצ וגם שול תשולו לה ורצי יוחנן אמר אמת המים המחלקת שלל לאגפיה.
פירוש כשתמלא אמת המים מתמלאין גדותיה סציוציה עכ"ל. וז"ל רש"י שוללין.
מתקצנן כמו מן השלל של צילים (צילה דף ז':) דצד אחר לשון שלל ומלקוח

אות שלח ג' שצת מ"ט. משנה טומנין צשלחין. פירוש עורות שגולשין
ניטל למדן ועדיין לא נעצדו (ז"ל דש"י שלחין. עורות כמו
והפשיט תרגום וישלח צבמרל שם אמר דצי יוסי אצא שלחא הוה. פי' אומן
מפשיט עורות עכ"ל. וז"ל אצא שלחא הוה אומן לעצד עורות :

אות שלח ה' מועד קטן דף ז'. משקים צית השלחין. צמועד פירוש שדה
שעומדת צהר ולריך להתקוותה ואם אינו משקה נפרדת גמרל
מאי דהאי השלחין ליטנא דלחותא הוה דכתיב והוא עיף (צדאשית כ"ה)
תרגומי והוא משלה אעד כאן לשונו. לפנינו איתא דכתיב ואתה עיף ויגע
(דכתיב דצריהם כ"ה) מתרגמינן ואת נשלהי (לריך לומר משלהי. ומימי
הייתי מלטער על מקרא זה דלא מייתי הש"ס. מהמוקדם צפרשת תולדות
גצי עשו איתא תדי זימני צפסוק כ"ט ופסוק ל' עיף ומתורגם משלהי ועתה
צא לידי גרסת דצינו שהיז על פי האמת [וטעות לפנינו צש"ס נעשה על פי
המדפוס או זולתו] ואודיע פלאי צתוספות שם ד"ה עיף ויגע למא למים
דכתיב ונפש עיפה למים (ירמיה ל"א). הנה צמילתא דעצידא לאי גלוי
שלא כדתיילין [ירמיה ל"א] כי שם איתא. ודע דצכל ספרי תנ"ך לא נמלא.
ודאיתי כתוצ צתום י"ט מועד קטן משנה א' צזה הלשון ונ"ל שהוא טעות
סופר ונ"ל מים קדים על נפש עיפה משלי כ"ה. וכתצתי שם על הגליון לריך
עיון ציומא דף ע"ז. דמוקי הש"ס להך קרא מדכתיב על נפש ולא צנפש שמע
מינה דצרחילה מתשעי ולא צתשייה ע"ס ויש לייצצ דדוחק :

אות שלחן כתוצות דף פ' : וכן לא יאמר לאשתו הרי כתוצתיך מונחת על
השלחן אלא כותצ לה כל נכסיו אחראין לכתוצתה. פירוש על
השלחן המעות שעל השלחן מתעסק צהן השולחני ועלה טוצה קמטמע לן
דלא לימא הכי שמא יגנצו או יאצדו היכא דייחד לה. פירוש אחרל לא מייחד
לה כלים שמתשמם צהן על השלחן וצבמרל צסוף הפרק דף פ"צ. תניא כמי
הכי צדאשונה היו כותצין לצתולה מאתים ולא למנה מנה. פי' צלא אחריות
והיו מזקינין לא היו מולאין נשים התקינו שיהיו מניחין אותה צצית אציה
כשהיה כועס עליה היתה קלה צעיניו להוליאה אומר לה לכי אלל כתוצתיך
התקינו שהיו מניחין אותה צצית חמיה עשירות עושות קלתות של כסף ושל
זהב. וזהו ששנינו לא יאמר לה הרי כתוצתיך מונחת עלן השלחן ומסייע לפירוש
השני. עד צצא שמעון צן שטח והתקין שיהא כותצ לה כל נכסיי אחראין
לכתוצתה ואחר שנושא ונותן צכל נכסיו ואינו מייחד לה כתוצה קשה
צעיניו לפדוע לה ואינה קלה להוליא והיינו דגרסינן צצצת דף י"ו : שמעון
צן שטח תיקן כתוצה לאשה. פירוש אחר של דצינו חננאל ז"ל ולא סצידא
לן אמר דצ יהודה צדאשונה היו כותצין לצתולה מאתים. פירוש שהיו כותנין
לה כתוצה קודם שתיכנס לחופה ולפיכך לא היו הנשים נושאות אותן
ומסתייע הדין פירוש מדקאמר לקמן לא יאמר הרי כתוצתיך מונחת על השלחן
אלא כל נכסי אחראין לכתוצתיך עכ"ל. וכן כתצו צכתוצות דף פ"צ, צתחלה
צשם ד"ח וע"ס :

אות שלחך צצא דף ל"ו : ודלמא שלחופי הוו משלחפי ידיהו. פי' שלחופי
הוו משלחפי כנ"ף אל כנף תרגום ירושלמי שלחפינון לידוהי
עכ"ל. גם הרשצ"ס כתצ כן צשם ד"ח :

אות שלל א' צריט גמרל דפרק צמה טומנין צצצת דף צ"ח : תכן צפרק צ'

אות של ג' (צילה דף ל"ה:) (ודף ל"ז.) משילין פירות. פירוש משלשין
משחירין משילין משירין כולן פירוש אחד להן לשון הורדה
ושלשול. שצת דף ה'. שלשל ידו למטה מג' וקצילה. סוכה דף ע"ז. המשלשל
דפנית מלמעלה למטה (ז"ל רש"י כל מלמעלה למטה קרי שלשול. תרגום
ותורידים צחצל ושלשתנון צאטונא. ושלחה מציתו תרגום מישליתך מציתי'
עכ"ל. צתרגומים שלפנינו לא מלאתי:

אות שלב ז' שצת דף קי"ז: דאית ליה שלבא. פירוש כגון דדי הכיור שמקלחין
המים אף על גז דיכול לאורוקי המרק מן השליצה מותר להתיירה
עכ"ל. צמוסק (א"ב צנוסחאות כתוב דאית ליה שלבא) עכ"ל. לפנינו איתא
שלבא ופי' רש"י צלון:

אות שלר צבא קמא דף ל"א: רצ פפא אמר דפסקא לארחה כשלדא. פירוש
כגון שפסע ידיו ורגליו לרחצה של דרך ופסקה מלעצור בני אדם
עד כאן לשונו. ורש"י פירש כשלדא כנצלה וכו' ע"ס. וצדף ל"ז צד"ה מתני'
דפסקה וכו':

אות שלח א' צצראשית דצה פרשה ל"ז כתיב ויצרכם יהושע וישלחם מה
תלמוד לומר וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם ויצרכם אלל
צתחלה נטלו רשות מיהושע וצירכם ושהו עוד ימים וחזרו ונטלו רשות ממנו
וכן ציוס השמיני שלח את העם ויצרכו את המלך מה תלמוד ציוס (י"ג)
ל"ג לחדש השביעי שלח את העם ויצרכו את המלך אלל נטלו ממנו רשות
ועוד המתינו ימים ונטלו רשות ממנו פעם שנייה עכ"ל. וכך איתא צמועד
קטן דף ט':

אות שלח ז' כתובות דף ס"ה: האי תנא שליח ערטל וסיים מסאניה סוטה
דף ז'. היתה מכוסה צלצנים מכסה שחורים היו עליה כלי זהב
וקטליאות נזמים וטצעו' מעצירין הימנה גמרא דף ח': השתא נוולי מנוויל לה הכי
מצעיא מהו דתימא דהכי אית לה צזיון עפי כדאמרי אינשי שליח ערטיל וסיים
מסאני קמשמע לן: ופסע ושלח (צפרשת לו את אהרן פסוק ד') תרגום
ערום ערטילאי כלומר יותר צזיון לו לאדם להלך ערום ומנעלים צרגליו כן
הסוטה הייתי לומר נצזה אותה האשה שתהיה ערומה ועליה כלי זהב קמשמע
לו היו עליה וכו'. מעצירין הימנה. פשוטה ועורה (ישעיה ל"ז) תרגומו
שלחו ואתערטלו עכ"ל. גם רש"י צסוטה דף ח'. מייתי הך תרגומו ופסע
ושלח. אכן צכתובות דף ס"ה: מייתי הך תרגומו של והפשיט דכתיב ויקרא
א' פסוקו' מתרגם וישלח. וכתצתי צקונטרס שטרי המאחרין דהוה מלי
להציא מן המוקדם צפרשת ויש צ סימן ל"ז פסוק כ"ג ויפשיטו תרגם אונקלוס
ואשלחו. גם רש"י צצצת דף ט"ע. צמשנה ד"ה שלחין עורות כמו והפשיט
תרגומו וישלח. עוד צרש"י תנחות דף ל"ה. ד"ה שילחא עוד כמו והפשיט
וישלח. גם צתום' קידושין דף ס"ו: ד"ה שלח ואחוי תרגום ושלח ואחוי
תרגום של והפשיט (ויקרא א') וישל"ח. וכן יש לדקדק צפירוש הרמב"ם
והרצ מצדענורה צמשנה דצצת פרק צמה צומנין ככ"ל. וצרש"י נחמי' ד' פסוק
י"ז שכתוב ופסע את צגדיו (ויקרא ו') תרגום ושלח וצרש"י דסוטה הכ"ל
איכא למידק יותר שלל כתצ מן המוקדם והפשיט דכתיב ויקרא א' וכת"ס
צעלמו צכתובות וצצצת. צת"ס דצינו הערוך תרגום ופסע ושלח צעי טעמא
שלל כתצ והפשיט דכתיב צמוקדם או ויפשיטו דכתיב צמוקדם עוצא. ודע דצפי'
הרצ צפרק ה' דמכסירין משנה ו' כתצ על כגון תרגום ויפשיטו ואשלחו:

מנהוג שחרית שחרית: עכ"ל תרגום אונקלוס על קרח לא חמור אחד נשאתי
צמדצד ט"ז פסוק ט"ו:

אות שחר פאה פרק ז' הקולר לשחת מפסיק. צצא צתרא ל"ו. אמר רב
יוסף אכלה שחת לא הויל חזקה. פירוש דלית להויל גמר פירא
שכך עושין זורעין התצוה כדי להאכילן צירק לצהמות וקולרין אותה כשהיא
לחה טעם תעשה גזי המלך תרגומו והויל למיח דעדק (צטר) ל"ל צתר
דלתגזרת שיחתא דמלכא עכ"ל. עיין רש"י צתחלת עלות הלקט וכו' עמוס ז'
פסוק א' וכן יונתן וכו':

אות שש ז' צילה דף ל"ד. ואין שטין אותן צמטלית. צצא מליעא דף ל"א.
(וצפסחים דף ל': וצצחים דף ל"ה:) אין טטין את הטכור צאלי'
ואם טע כל הפת אסורה. פי' כמו טטין ויש קורין טטין ומיהו טטין שפין
עכ"ל. ועיין תוספות צצא צתרא דף ק"י. ד"ה נשוט וכו' דרוז פעמים
מתחלפים האותיות וכו' ע"ש:

אות שש ב' שצת דף ע"ז: שטתא שוט איתי. פירוש מטה שיטוט אדם עמו
צחון להציאו ריוח צציתו כמו תרגום המשענת. ספרים אחרים
שוטיתא. פירוש ענף של הדם שמשחקין בו למשתה משום הכי נקרא שוטיתא
כעין שטות עכ"ל. כך הוא לפנינו וכן פי' רש"י:

אות שש א' פסחים דף. מ"ד. כזיר דף ל"ו: הנח לכותח דלית כזית צכדי
אכילת פרס אי דקא גרף ואכיל צטלה דעתו אלל כל אדם אלל
מישטר קא שטר ואכיל לית ציה כזית צכדי אכילת פרס ספר אחר אי דקא
שרף מישרף (וכן איתא לפנינו) עכ"ל ז"ל רש"י מישטר קא שטר. צטצל
לתוכו כדרכו:

אות שך א' עצודה זרה דף ס"ט: מאי טעמא לא מפקדנא חמרא לבזי
נכרים משום שיכא. פירוש צתשויות כשחותם פי החצית ועושה
למיד פתיל מציא כוש או צלצון ונוקצ צתוכו שילא הצל של יין ויכנס אויר וינדף
ריחו ונקרא הנקצ צלסון ארמי שיכא וחוטטין שמא מדיח צו הבוי ויכנס קנה
קטן ויולא צו היין. פירוש אחר משום שיכא משום נקצ שעושין צחצית שילא
הדיח שלא תצקע החצית. וי"א אי קרינא שיכא מלסון מישך שייך ואי קרינא
שיכא מלסון שאיז משיצ עכ"ל. ז"ל רש"י משום שייכא נקצ דק מאוד שהוא
צמגופת החצית להיות ריח היין יולא ויש לחוש שמא יקדח שם צמקלת ויטעום
מן היין. וז"ל תוס' דש"י גרים שייכא צכ"ף משום דהיין כמשך ויולא דרך שם
וצערוך גרים שיכא צצית על שם צרזא שסותמין אותו צהו כמו סנהדרין
(דף ז'): שיכא דכשורא הוא נקצ קטן שעושין להדיח ריח היין דרך שם וקורין
לו שותיא"ל. ומהנראה שנוסחא אחרת כזמנא להתוס':

אות שך ב' שצת ס"פ קמא דף כ': אמר רבי יוחנן עלים של צצל אינן לריכין
רוז וכו' אלל אמר רב יוסף שוכא דארזא רפ"צ: משנה ולא צלכש.
במרא לכש שיכא דארז"א עיין לעיל ערך לגש:

אות שכרבוזא סנהדרין דף ל"ה. יומא חד נפק לשכר צזאי ארמי ליה
כטציא. פירוש שכר רשת כל עושי שכר ארמי נפש וכן צלסון
ישמעאל צאז כלומר ללוד חיות ועופות צרשת וכן עיין צערך זייכין עכ"ל.
ז"ל רש"י שכר ציזאי לשון פרסי קריע"א ליטנא אחרנא כפר היא:

הגדיל יפה] לכך צחר דזכרים עוזים. דהפירוש הוא שמן עצודה זרה ומלאוהו
 שהחמין. ודע דצתירון הראשון דלא אסיק עדיין שאני התם דאיהו דארע נפשי
 וסצירא לי' להס"ס דדינא דהאי גצרא כשאר כשרים שציראל וסצכהונה. ומהיכי
 תיתי לצדוק אפסול עצודה זרה חלילה לא נחשדו ישראל על כך וצוודאי הפירוש
 של שמן היינו פסול חלל בגון שנסצית אמו או נאנסה ולכך שפיר מקשה והתנן
 אין צודקין מן המזבח ולמעלה ואגסות הרוח אם מצזה העצודה או לא היה
 תמיד הצדיקה אחר שהעלוהו למזבח דמקודם לכן אי אפשר לצא על הצדיקה
 ואי צעית אימא. ר"ל לעולם שמן פסול דהיינו עצודה זרה והא דחשדוהו
 על זה אף דלא צדקין לשום אחד וכולן צחזקת כשרים שאני התם דאיהו
 דארע נפשי מעתה כסתתצונן קלת תצא על כוונת הערוך שמפרש כסדר
 להצין ולהורות כל הדברים הנזכרים מתחלה ועד סוף כפי פירוש דצינו
 חננאל. ומסוס הכי כתצ הערוך דצדיו צדישא צזה הלשון פירוש פסול משפחה
 וכו' והיינו פסול כהונה חלל [דא"א לומר פסול ע"ז דמהיכי תיתי לצדוק אחר זה
 וכדאמרן לעיל ולכך מקשה הס"ס היטיצ והתנן אין צודקין וכו' ומתדן הס"ס] (פי'
 רוס אחר שחן פסול גסות הרוח וכו') [ועל זה לא היו יכולין צית דין הגדול לצדוק
 קודם שצוצד וכרצתיצנא]. והנה לפי שתירוצ זה לא תימא שמן אלא שחן הוא קלת
 דחוק דהא להדיא תני צצרייתא שמן ולכך קאמר הס"ס ואיצעית אימא [לעולם
 שמן פסול] פירוש אחר (שמן דצד עדוה ואלילים וסניהם פסולים) [הנה
 כיוון הערוך צזה דכתצ פירוש אחר וכו' דהיינו לפי תירוצ אי צעית אימא
 שאני התם דאיהו דארעא נפשיה וכו' וכפירוש דצינו חננאל שזכרתי למעלה]:

אות שחר א' יומא דף כ"ח: ללותיה דאצרהם מבי משחרי כותלי. פירוש
 תפלת אצות כלם ולא הזכיר אצרהם אלא שהוא עיקר וכתצ
 וילא ילחק לשוח צסדה לפנות עדצ משעה שיכנס השמש צמעדצ וצאותה העת
 מתחילין הכותלים שצמצרח להשחיר וזה השיחה תפלת הלהדים כדת המסורה
 לו מאציו. אכן מאצרהם ניקום וכגמור. כלומר אצרהם קיום המלות ועדיין
 לא נתנה תורה ואין לנו ללמוד אלא ממנהג הנציאים כגון דניאל וכיוצא צו מפני
 שנהגו כהלכה למשה מסיני עכ"ל. וז"ל דש"י ללותיה דאצרהם תפלת העדצ
 שלו ע"כ. והכוונה על מנחה שהיא לעת העדצ. מיהו מלת שלו שכתצ דש"י
 לדין ציאור קלת. וצצרכות דף כ"ו: מצואר אצרהם תיקן תפלת שחרית ילחק
 מנחה יעקצ עדצית. אכן עפ"י מה שכתצ דצינו וזו השיחה וכו' כדת המסורה
 לו מאציו וכו' עולה פי' דש"י יפה: [הנהגה]

שם צאות הנ"ל יצמות דף י"צ: צנים עדיפי מסימנים ואפילו לרצי יהודה
 דאמר עד שירצה השחור על הלצן צצנים מורה. כתוצות דף ל"ו. עד
 מתי הצת ממאנת עד שתציא שתי שערות דצדי רצי מאיר רצי יהודה אומר
 עד שירצה השחור על הלצן. פירוש עד שיהא דוצ השער שחור פירוש אחר
 עד שירצה עיקר השער שהוא השחור על ראשו של שער שהוא הלצן אלו
 פירושי דצינו חננאל ז"ל. פירוש אחר עד שירצה שער השחור על הצסר שהוא
 לצן עכ"ל. דצדי רצי יהודא אלו איתא גם צצצא צתרא דף קכ"ו. ולמיאוכין
 לאפוקי מדרצי יהודה דאמר עד שירצה וכו' ועיין תוספות שם:

אות שחר צ' צצא צתרא דף מ"ז: ממטי ליה לדידיה ולחמדיה לשחור. פי'
 היה מוסרו לעצודת המלך כגון אנגריא בענין לא חמרא דחד

על שם חמה כדאיתא בצצא צתרא דף פ"ד. הכ"ל. חולין דף כ"ה: אייתי
משיכלא שחימי (וז"ל רש"י שחימי שאינן מלכות כל כך). עצודה זרה דף ל"ג: אמר
רז עורא הכי חלזי שחימי דארמאי כיון דלא זלעי טוצא משכסן צמים ומותרין
(וז"ל רש"י שחימי מקרקע שחימתית דרש"א זלע"ז):

אות שחן א' יומא דף כ"ג: ומתפלל שתהא שנה זו שחונה וגשומה וכו' צסוף
האות כחוס לח תרגומו (כשמין) ל"ל כשחין צליח עכ"ל. וז"ל
רש"י צתענית דף כ"ד: שחונה חס חמותי דאיתי אור (ישעי' מ"ד תרגום
יונתן בן עוזיאל שחינת):

אות שחף צ' סוטה דף כ"ו: שחף מקנין על ידו. פירש רצינו חננאל ז"ל
שחף הצועל כדרכו ואינו מזריע דתניא (צבורות דף מ"ד:)
איזהו מרוח אשך זה הקליטום שנכנס רוח צאשכיו דצרי ר' עקיבא ר' ישמעאל
אומר זה השחף עכ"ל. (צזה הלשון הציאו ג"כ תוס' צסוטה שם צסס ר"ח)
אצל לפנינו צצבורות דף מ"ד. איתא צתשנה צסיגנון אחר (צזה הלשון איזהו
מרוח אשך ר' ישמעאל אומר כל שנימחו (ורש"י מליין כל שנימחו) אשכיו ר"ע
אומר כל שהרוח צאשכיו ע"ס):

אות שחץ פסחים דף ג': צדקו אחריו ומלאו צו שמן פסול. פירוש פסול
כדכתיב לשמלה צקמיהם פירוש אחר שחץ פסול (כן איתא צבמר
שם מכח קושיא דמקשה שמן פסול והתניא אין צודקין בן המזבח ולמעלה ומשני
לא תימא שמן פסול אלא אימא שחץ פסול) גסות הרוח והיינו עדל לצ. פירוש
אחר שמן דצר עדום ואיללים כדתנן מנחות דף ק"ט. הכהנים ששימשו צצית
חוניו לא ישמשו צצית המקדש צירושלם וכיון דצצית חוניו פסול כל שכן לאיללים
שנאמר אך לא יעלו כהני הצמות אל מזבח ה' שחץ גסות הרוח ולעיבות לשון
כדאמרינן אנשי ירושלים אנשי שחץ היו עכ"ל. צבמר דפסחים דף ג': הכי
איתא הכהו תלתא כהני וכו' צדקו אחריו ומלאו צו שמן פסול [רש"י פסול
כהונה חלל] והא תנן אין צודקין מן המזבח ולמעלה [רש"י אס שמש צמזבח
אין צודקין למעלה הימנו וכו' ליטכת הגזית שם היו צית דין יושצין מייחסים
כהונה וכו'] לא תימא שמן פסול אלא אימא שחץ פסול [פי' רש"י הוא עלמו
היה גם רוח ומצוה קדשי שמים ואין ראוי לשמש וכו'] ואי צעית אימא שאני
התם דאיברו דארע נפשיה [והלריך צדיקה אחריו וגילה שלא צדקוהו יפה צתחילה
רש"י] וז"ל תוס' שמן פסול פירש רצינו חננאל דצר עצודה זרה כדכתיב
לשמלה צקמיהם וכו'. והנה כשנדקדק צצרי הערוך שהציא כאן פירוש שמן
שאינו ענין דהכא ועוד שנתן ריווח צין הדצקים צין פירוש הראשון לפי' אחר
שמן וכו' הפסיק צפירוש השחץ אמנם יצא על ככון מתחלה לריך אני להצין
לפי פירוש ר"ח מה פריך הש"ס מאין צודקין מן המזבח וכו'. והנה המהרש"א
כתב דשפיר מקשה דגם על עצודה זרה היו צודקין ע"ס כי צצין קלת סתומין
ומה גס דהא שפיר יש לומר דמלאו צו שמן דהיינו ע"ז מזמן קרוצ ואחר
הצדיקה זמן מה או זמן ארוך החמין (ואז צשעת הצדיקה כשר היה) כמעשה
דיוחנן הוא ינאי הנזכר צצרכות דף כ"ט. ואולם עוד לריך אני ליתן טעם
אחר דכמה ראיות יש צקידושין דף ע"א: וצמגלה דף כ"ה: דשמן פסול היינו
פסול יחוס. למה מפרש ר"ח מלפרש כפירוש רש"י. אכן כדי שלא יקשה כיצד
מלאו צו פסול חלל הלא צדקוהו צ"ד הגדול צדקוהו קורס שנכנס לתחלת
עצורתו [ודחיקא לי' טוצא לומר כמו שכתב רש"י שמתחלה לא צדקו צית דין

כדי שיצקו עליו רחמים עכ"ל. צמוסף (א"ב מענין היסח הדעת כלומר יסירנה מדעתו) עכ"ל. וז"ל רש"י ציומא ישיחנה לאחרים שמא ישיאזהו ענה. וצמוטה ז"ל רש"י ישיחנה מדעתו. ישיחנה מדעתו: ישיחנה לאחרים. וצלתי ספק כוונת רש"י לפרש למאן דאמר ישיחנה מדעתו כאלו כתוב ישיחנה צמ"ך [שהשי"ן והסמ"ך מתחלפין כנודע שהם ממולא אחד כדאיתא צממה דוכתי] ובמ"ס הרצ המוסף מענין היסח הדעת כלומר יסירנה מדעתו אזל למאן דאמר ישיחנה לאחרים הוי מענין שיחה ממש [ודע דצממה דריין דף ק': איתא כמי הכ סוביא ולא פירש רש"י כלום] והוי יודע סיפא דקרא איתא ודצר טוצ ישמחנה וז"ל רש"י צמלי סימן י"צ פסוק כ"ה דאבה צלצ איש ישמחנה ישיחנה מדעתו ודצר טוצ ישמחנה יעסוק צתורה והיא תשמח את הדאבה שצלצו ותליצו ממנה ולדצרי האומר ישיחנה לאחרים כך סופו של מקרא ודצר טוצ שינחמנו חצירו ישמח את הדאבה עכ"ל [משמע קלת ישיחנה לאחרים כדי שינחמנו] ולפירוש דצינו הפירוש ודצר טוצ היינו מה שיתפלל חצירו עליו ישמחנה [על דרך שאמרו צצדכות דף ה' ואמאי לוקים ד' יוחנן לנפשי' אמרי אין חצוש וכו']:

אות **שחר** כתובות דף ק"ה: אמר רבא מאי טעמא דשחרא כיון דשקיל מיני' הוה לי' בגופו ואין אדם רואה חוצה לעלמו מאי שחר שהוא אחד עכ"ל. לפנינו איתא חד אמנא ידוע דחד אינו לשון תורה לכך גרסת דצינו אחד צרור:

שם צצא צתרא דף ט': ושחר צחיק חימה עזה. פירוש שחר צחיקו של עני כופה חימה עזה עכ"ל. גירסת דצינו צמלתא דר' אלעזר שנאמר מתן צסתר יכפה אף ושחר צחיק חימה עזה [וסצר ד' אלעזר דהאי שחר צחיק ארישא קאי ושחר צחיק יכפה חימה עזה עיין רש"י] וכן גירסת רש"ל:

אות **שחמ** צצא מליעא דף ק"ט כי מטות שחיתת קדשים תא חקשי לי. פי' אם קרית כל התלמוד וידעת דרכו אז תצא תקשי לי שכיון שקרית הכל תרגיש ותצין העעם שאומר לך עכ"ל. עיין קונטרס סימן...:

אות **שחלא** צ' חולין דף כ"ח. הכא צמאי עסיקינן צשיחלא קמא. פירוש הדיון הראשון כלומר הצילים שנתקשרו צשלל עד שתלך כולם עכ"ל. לפנינו איתא התם צשיחלא קמא מדצינו העתיק הכא צמאי עסיקינן וכו' נראה וודאי דגרסתו היתה כך:

אות **שחלים** א' עבודה זרה דף כ"ט. תנו רבנן ד' דצרים מחזירין את החולה לחלו וכו' עד והשחלים והתגלחת עכ"ל. לפנינו איתא עשרה דצרים דקחשיז התם:

אות **שחלנית** חולין דף ס"ה: וצחגצים למינהו להציא את כרסנית והשחלנית לפנינו איתא הכרספת ואת השחלנית:

אות **שחם** א' צצא צתרא דף פ"ד. שחמתית וכמלתא לצנה גמרא אמר רב פפא שמע מינה האי שמשא סומקתי היא. פירוש התנה עמו לתת לו חטים אדומים שנתאדמו מהחמה הזורחת עליהם ועל שם החמה קורין שחמתית (וכן פירש שם הרשב"ם ע"ס). צצא קמא דף ל"ו. שחומי ועצדינהו חדתא לא קני. פירוש אדומים ישנים. (וז"ל רש"י שהימי שחורין כעין ישנים. אזל לא ידעתי מאי לי' לרש"י דשחורין נקראו שחמים. אכן פירוש דצינו מצואר

שם צלות הכ"ל קודם לזה אמר ר' כהנא ומשתנה צית סאה פירש באון כלומר שמשנת מים ונשפכין לארץ והולכין ע"ד צית סאה תנא ר' יוסף קצר שלה אמה. דתני ר' יוסף קצר שלה הוא כינוי לרחם שלה עכ"ל. לפנינו צבמרא איתא ומוסבה. פי' רש"י על שם שהיתה רחבה ביותר:

אות שור צבא קמא דף ס"ה: אמר ר' שור צבא קרוי שור דכתיב שור או כשצ או עז כי יולד איל צבא קרוי איל שחמא ואילי לאכך לא אכלתי אילים הוא דלא אכיל הא טלחים אכל אלא ש"מ איל צבא קרוי איל עכ"ל לפנינו איתא הא כצעים אכל:

אות שור פסחים דף קי"ג. לא תשור כנרא עכ"ל. ע"ש פירוש רש"י ורש"ס:

שם צבא צבא דף ל"ו. ושמואל אמר חמרא אכפא דגברי שור. פירוש כשנושאין אותו מצית מוכר מדלב ומפיק טעמא ממנו עכ"ל לפנינו איתא חמרא אכתפא דמאריה שוואר וז"ל הרש"ס על כתף האדם מדלב כלומר מזלו בורס חטא של צעל היין כדכפא לן לקמן ל"ח. מדכתיב אף כי היין צוגד בצר יהיר וכו' והלכך פטור המוכר דאמר לי' מוכר לוקח לתאי דידך קברים וכתבו התוס' ד"ה ושמואל אמר חמרא אכתפא דגברי שוואר וכו' פי' רש"ס ואין נראה וכו' ונראה לר"ת לפרש חמרא אכתפי' דגברא שוואר כלומר היין כיון שנשאו צכתפאם נתקלקל על ידי שנענע ומיהר להחמיץ ע"ש הנה לפי הגירסא שלפנינו אכתפא דמאריה שוואר נראה דפריש רצינו ותוס' דחוק ופירוש הרש"ס יותר צרור דצציל מזלו של לוקח אמר אכתפא דמארי'. אכן לגירסת רצינו חמרא אכפא דגברי שוואר שפיר פירש כשנושאין אותו וכו' על כוונת התוס' שנתקלקל ע"י הניענוע והיינו צכל אדם הנושא ומנענע ולכן גם פירש רצינו תם שכתבו התוס' היינו לפי מה שליינו צתחלת הדיצור חמרא אכתפא דגברי שוואר. ודע דצמה שסיימו התוס' ולפירוש ר"ש קשה דצשיכרא וכו' לכאורה גם אפירוש ר"ת יש לדקדק כך דהא שמואל נקט חמרא אכתפי' וכו' מדנקט חמרא משמע אצל שאר משקין מודה שמואל וקלף לריך עיון:

עור שם צלות הכ"ל צסופו עצודה זרה דף ע'. אמר ר' שור צבא שרי דוצ משורי ישראל עכ"ל. לפנינו איתא דוצ גנצי.

אות שור צ' חולין דף מ"ג. צמסכה נצורה השיזרא. תמיד פרק ד' היה חותך ויורד עד שמגיע לשיזרה. פירוש הוא העלה כדמתרגמינן לעומת העלה לקצל שיזרתא. עוקצין פרק א' ושזרה של שיזולין. פירוש הוא בצ השזילות ושזרה היא שזרה עכ"ל לפנינו צכל מקומות שהזכיר רצינו איתא שזרה וכן הוא צחרבוס לקצל שזרתא:

אות שח א' סוטה דף מ"ד: שח צין תפלה לתפלה. פירוש צירך להניח תפילין ולצט תפילין של יד ושח שיחת דצרים והפסיק ואחר לצט תפילה של ראש זו היא עצירה דאצי ורצא דאמרי תרוויכו לא שח מצרך אחת שח מצרך שתיים כמפורש צמנחות דף ל"ו. על תפילת יד אומר להניח תפילין על של ראש אומר מלות תפילין עכ"ל. מ"ש רצינו והפסיק ואחר לצט תפילין של ראש זו היא עצירה כלומר אם לא צירך על מלות תפילין והיינו כפי' רש"י צסוטה וציתר ציאור צמנחות ועיין תוס' צמנחות ד"ה עצירה:

אות שח ו' יומא דף ע"ה. סוטה דף מ"ג: דאבה צלצ איש ישחנה רצי אמי ורצי אסי חד אמר ישחנה מדעתו וחד אמר ישחנה לאחרים. פירוש

לפנינו איתא ושמריא וכדפס צלדו ושריא ועיין. צערך גלף א' איתא ושמריא.
ועיין רש"י צע"ז דף ס"ה : ד"ה הוה שפיר וכו' גרים ושריה :

אות ש"ה צ' צרכות דף ו'. הכי צרכי דשהי מנייהו הוי. פירוש הצרכים
שמתעייפים מפני המזיקין שסומכין עליהן עכ"ל. צמוסף (א"ב
צנוסחאות כתוב צרכי דשלהי עכ"ל. ופי' רש"י צרכים עייפים עכ"ל. ועיין
מועד קטן דף צ'. ואתה עיף ויגע מתרגמינן נישלהי [ול"ל משלהי וכן איתא
צפירוש המשניות להרמב"ם וצצרטורה וצתוספות י"ט עיף ויגע מתרגמינן
משלהי ולאי וכן הוא צתרגום אונקלוס שלפנינו וכן כתב רצינו צערך של"ה]
ולפ"ז פי' רש"י עולה לככון מאוד. ואולם מה שהעלים רצינו ולא הציא שלהי
שפירושו עייפות צערכו ל"ע :

אות ש"ה צצת דף ק"ו : וצצילה דף כ"ד. ומטי ליה צחד שיהיא פירוש
כגון דולה אחת ואינו לריך לפוש ציני וציני עכ"ל. (א"ב
צנוסחאות כתוב שחיא) עכ"ל. צצצת פי' רש"י מדולה שהוא שוחה לאחור
צה. וצצילה ז"ל רש"י צחד שחיה צפעס אחת שהיא שוחה עליו לתופסו אין לו
להשטט ממנו עכ"ל :

אות ש"ו צצת דף לג' פי' משרתיהן עכ"ל. לפנינו איתא לשואליהן ומדהקשה
הש"ס על זה ותו מי שילי מהדרי וכו' משמע קלת כבירסא
שלפני וכדמשמע צרש"י :

שם צאות הכ"ל פסחים דף ק"ח. כי תניא ההיא צשווליא דנגרי. צ"ק דף
ל"ז : שווליא דנפחי למקטלי קאי. גיטין דף כ"ח. שנתן עיניו צאשה
(לפנינו איתא צאשת רצו) ושווליא דנגרי הוה. פירוש תלמיד עכ"ל. לפנינו
איתא צכל המקומות צשווליא. ופי' רש"י תלמיד כמו שכתב רצינו ועל פירוש
רצינו צצצת לשואליהן שכתב משרתיהן לא ידעתי למה לא פירש כמו צכל שהשאר
תלמידיהן שהיו לומדים אומנות וקלת לריך עיון :

אות ש"ו צצצת דף פ"ז : אמר רב צצצת לא כזי שמה אלא שולנאי
צצ צור שמה ולמה נקרא שמה כזי שכיזזה צאציה וכו' והיינו
דאמרי אינשי צין קני לאורצני שולנאי מאי צעיא. פירוש ועל שם שולנאי שזינתה
נקראו שאר זונות צשמה צין קני לאורצני שולנאי מאי צעיא כלומר צמקום
ייחוד לא אלא אלא משום זנות כך היא לא צאה צין ישראל אלא משום זנות
צהדי קליפי דקני שילנאי גפתתה לאמה צין קליפות הקנים זונה עשתה חרפה
לאמה שמזנה שם. פירוש גאון וכו' רב צצצת מפי השמועה אמרה כי כן היה
שמה שולנאי ואשר אמר צין קני לאורצני שולנאי מאי צעיא שמענו צמשל הקדמונים
על גידולה של זונות השם הזה דאמר רב צצצת מפי השמועה הי' שמה וזה אשר
אמרו המושלים שולנאי לכזי כתווננו ופתרון המושלים כן הן אומרים צין
קנה לבומא מה זונה גדולה מצקשת כלומר שלא יטעה כאן אלא אורצת לזנות
כענין שנאמר איפוא לא שכצת ועל דרכים יצצת להם והאחר כך פתרונו עם
קליפה של קנה נאפה שולנאי את אמה כלומר שמנאפת צפני אמה ואינה
חוששת ונקליפת השום חסוד לה עכ"ל (וז"ל רש"י שולנאי גפתתה לאמה.
הנאיפה אמה כלומר הוליאה שם גפייתה על אמה שכיון שזינתה קוראין אותה
זונה צצ צונה) :

ופי' רש"י תשי. עכ"ל. דע דעל פי בירסת דצינו אין מההכרח הוכחת ר"ת
צצצת דף כ': ד"ה אכן שירא פדנא וכו' ע"ש היטיב:

אות (שדכן) ל"ל שדר' צ' צצצת דף פ"ה שאני התם דליכא שדכא. פירש
באון שדכי עלין דחצין שאוחזין צאדן ודווחין ונכנסין
אלו צאלו כדגרסינן צעירוצין דף ק': תני חדא אסור להלך על גבי עשבים
צצצת ותניא אידך מותר וכו' הא דליכא שדכי והא דליכא שדכי. וצצ"מ דף ל"א:
אמר רב שיטא צריה דרצ אידי צשדכא. פירוש עלין וזמורות משוכין מכרם
זה למקום שהשורש (ל"ל שהשורש דש צו שהם הם עכ"ל. צצצת איתא לפנינו
שדכא פירש רש"י זמורותיהן ארובות ומתערצות הדצה מלמעלה. וצעירוצין
איתא לפנינו הא דליכא שדכי והא דליכא שדכי פירש רש"י פתילה ארובה
שהעש צאדן. וצצא מליעא איתא לפנינו צשדכא צזמורה ארובה מאד ומבעת
עד לפני השור:

אות שדר' ג' צצא צתרא דף קל"ט. מתניתין צשדכא. פירוש אדם צטל
שאינו מרוויח כלום מן הנכסים אצל אדם אחר שמרוויח מאי דעצד
עצד צשדכא פשיטא דאין מתפרנסין הואיל לית להו הנאה מיניה לא מחלי
ליה. צצצא קמא דף ל"צ: שייך ואזיל דיקלא צישא צהדי קינא דשדכי. פירוש
צדקל דע מלוי קן של יונים שאינן פריין כשאר יונים. צפירוש מבגלא דיקלא
ציטא לגבי גנה דסדקי. פי' דקל דע מחשצ אותו עם אילני סדק עכ"ל. צמוסף
(א"ב צנוסחאות כתוב מטייל ואזיל דיקלא צישא גבי קינא דשדכי צאות רי"ש)
עכ"ל. ז"ל תוס' מתניתין צשדכא צכל הספרים כתוב שדכא צרי"ש. וצצצצ
גדס גם שדכא צדלי"ת והוא לשון שקט כמו ותשקוט הארץ מתרגמינן וסדיכת
ארעא כלומר אדם צטל ושקט ואינו עוסק צכלום וכן יודע ליד איש שדה
מתרגמינן נחשדכן שהיה נח ושקט וצבהחוצל (דף ל"צ) מטייל ואזיל דיקלא צישא
לגבי קינא דשדכי עכ"ל הנה ממה שכתבו התוס' וכן יודע ליד וכו' משמע דעוסקין
עדיין צצצרי גרסת הערוך צגדס שדכא צדלי"ת וא"כ ל"ל גם צתרגום של איש שדה
(לדעתי נראה דצשיגרת הקולמוס כתב תרגום איש שדה ול"ל תרגום של איש יודע
ליד כי תרגום של איש שדה הוא בצד נפק חקלא) ומ"ש התוס' יודע ליד איש שדה
מתרגמינן נחשדכן קאי איודע ליד) נחשדכן צדלי"ת [ולא כמו שנדפס נחשדכן
ועשות הדפוס הוא] וכן סיימו התוס' וצבהחוצל כו' קיני דשדכי כגרסת הערוך
וז"ל תוס' צצצא קמא דף ל"צ: דשדכא צטלמים וכן צשדכא (צפרק יש כוחלין
צצא צתרא דף קל"ט.) כמו איש יודע ליד ומתרגמינן בצרא נחשדכן ומפרש
ר"ת נח וצטל וצצצצ גורם שידכן צדלי"ת ומפרש לשון שוקט וכו' עכ"ל.
משמעות תוספות שכתבו וצצצצ גורם שידכן דקאי אלתרגום ר"ל צצצצצ
של איש שדה (ל"ל יודע ליד) גורם נח שידכן צדלי"ת. והיינו כמו שכתבו
צצצצ צ' דף קל"ט. וכאשר הגהתי כך מלאתי צצ"ס דפוס צצצצ צתוס'
דצ"צ וכן יודע וכו' מתרגמינן נח שדכן ועיין לעיל צצצצ נחשדכן מה שכתבו
החכם המוסיף צצס המתורגמן ע"ש:

אות שדר' א' אצות פרק צ' וצמקום שאין אנשים השתדר להיות איש וצפרק ד' ואל
תשתדר לראותו צצעת קלקלתו עיין צצצצ אל. ס"א אל תשתדל
עכ"ל לפנינו איתא תשתדל וכן צפרק צ' השתדל. וראיתי צפירוש הרמב"ן
צמפטיס כ"צ פסוק ע"ו הציא המשנה וצמקום שאין אנשים השתדל להיות
איש ויש נוסחאות כתוב צהם צמסנה השתדר:

אות שדר' צ' צצא מליעא דף מ': איכא גולפי וסדריא. פירוש שמרים עכ"ל.

אות שד' א' עירוצין דף ל"ו: חוטינ נמי לימא אדעתא דבלימא שדנהו צשזורין
עכ"ל טוינהו איתא לפנינו.

שם צאות הכ"ל סוכה דף ע"ז. למיתצ עלה ולמיסדא אשלי. פירוש למיתצ
עלה דאוייה היא ליטצ עלי' לטוות נעודת או פשתן או קנצום לאשלא לפי
שכל הנעווה לריך ליטצ גם הטוה על מקום גצוה כדי להשפיל וירד למטה
וכשזוקפין ארוכה או קלרה על שתי כרעים וסומכין אותה צכותל ויושצין עלי'
ככלי היא חסוצה אעפ"י שאינה מטה על מתכונתה לפיכך מטמאת ומטהרת
איזרים עכ"ל עיין פי' דש"י. אצל פירוש רצינו עולה יפה דלפירש דש"י לא
יתצאר מלת למיתצ עלה:

אות שד' ה' כתוצות דף ל"ד. אתמר שני שטרות היולאין ציוס א' רצ אמר
חולקין ושמאל אמר שודא דדיינו (וז"ל דש"י שודא לשון השלכה
כמו ירה ציס מתרגמינן שדי צימא. וכפי' דש"י לעיל דף פ"ה: דק שם נמלא
צטעות ולריך הגה"ה ע"ס.) (ר"ל שנמלא צהיפוך שמהפך התרגום למקרא
והמקרא לתרגום). פירש רצינו חנכאל ז"ל אין לעשות שודא דדייני אלא דיין
המומחה לרצים כבון רצ נחמן צדורו דהא רצ ששת בצרא רצא הוה ואמר לי'
רצ נחמן שם: צעוצדא דרמי צר חמא ומר עוקצא אכא דיינא ומר לאו דיינא
אינך דיין ואינך רשאי לעשות שודא ואין דנין דין שודא אלא צמקרקעי אצל
צמטללי לא ואמרין ממון המוטל צספק חולקין עכ"ל. גם תוס' צכתוצות
דף ל"ד: ד"ה אימיה הציאו פירוש ר"ח דקצלה צידינו שודא דדיינו דוקא
צקרקעי ולא צמטללי ודוקא דיין מומחה כרצ נחמן צדורו דהא רצ ששת בצרא
רצה הוה ואמר ליה רצ נחמן אינך דיין לעשות שודא דדייני ולי נראה שודא
נמי צמטללי דבצי שליו מיייתי לה צגיטין פרק קמא (דף ס"ד:) ולא כתצו
התוס' לשון ואם תאמר או תימא מהך דגיטין שיהא הסגה וקושי' על רצינו חנכאל
משום דצאמת לא קיימא לן הכי דכל מה שירלה השליח לעשות יעשה. ועיין
צחושן המשפט סימן קכ"ה סעיף ח'. ואולי רצינו חנכאל פסק שם צגיטין
נחכמים דאמרו יחלוקו ולכך סיים רצינו משמו ואמרין ממון המוטל צספק
חולקין. ומה שכתצו התוס' שודא נמי צמטלליין מהא דגיטין ולא הוכיחו
נמי גם צזה לחלוק עליו שכתצ ר"ח דדוקא דיין מומחה דהא צגיטין יכול
השליח לעשות שודא וסתם שליו דהתם אינו בצרא רצה לריך עיון:

(שם צסוף האות הכ"ל דף י"ד: וכאן אמרו מה שירלה השליש יעשה שודא
עדיף כלומר נתינתו לאחד מהן עדיף מחלוקו פירוש למה שהוא נוטה
דעתו לידע צאומדנא שהוא שלו יתכנו לו עכ"ל. נראה לענ"ד שרצינו הערוך
מפרש שודא כפירוש דש"י מדכתצ לשון אומדנא ולא כפירוש התוס' דהוכיחו
כתוצות דף פ"ה: מהך דשליח דגיטין שודא דדיינו מה שירלה הדיין צלא
אומדנא ול"ע:)

אות שדה' א' שצת דף ק"כ. על גצי שדה תיצה ומגדל. פירוש שידה דומה
לתיצה כדכתיב שידה ושרות. ואף על גצ דצגיטין לאו כי האי
בוונא דגרסינן צריש גמרא דפרק מי שאלחו צגיטין דף ס"ח. שדה ושרות הכא
תרבותו שידא ושירתיין קיימא לן צצצת דף ס"ג וכן ציצמות דף י"א: וק"ד. אין
מקרא יולא מידי פשוטו עד כאן לשונו. ע"ש צגיטין צהגדה דמשמע שידא ושירתיין
מתש דהיינו שידים:

אות שדה' צ' סוטה דף מ"ח: משחרצ צית המקדש ראשון צעלה שידה ופרידה
וזכויות לצנה עכ"ל. צמוסף (א"ב שירא פרדנא כתוצ צנוסחאות

דאי יהצין לכוון טפי פורתא על חולקהון להווי להווא דקא ערחיתן צהדיהון
 צארעא ולא מיחזי כריצותא. פירוש אחר דזצני שצסי המקדימין פירות לצעלי
 הכרמים צומורות צכך וכך משואות וצשעת שזומדין הכרמים שזה המשאוי
 יותר אמר שמואל ללקחות הפיכו צארעא צקרקע הכרם דניהוו כמאן דקני
 לכוון קרקע הכרם לצומורות שצו עד שיחתכו ואי לאו הווי לכו הכי דמי הלואה
 ואסור למשקל טפי מכדי הנהו דמי עכ"ל. כפירוש הראשון פירש רש"י שם
 וכתצו תום' עליו צזה הלשין ולא אשכחן צשום דוכתא שקודין זה שיצושי
 וצצט היינו צומורות צמתרגם שלשה שריבים תלת שצשין וכן צצן שיצשתא מאריסי
 [ולא ידעו המדפיסים איה מקומו והניחו חלק וכתצתי על הגליון צצא קמא
 דף קי"ט.] ודצינו חננאל פירש שנותנין מעות וכו' ע"ש והוא כפירוש אחר
 שכתצ הערוך:

אות שבת ז' פסחים דף ל"ו: מלשצות שציתת הרשות יחזור מיד. ירושלמי
 לשצות שציתת הרשות לשצות אלל דצו או אלל שהוא גדול ממנו.
 עכ"ל. עיין צאשר"י:

שם ירושלמי גדול השלום שהוקש לצ' דצרים שחייצין עליהם כרת מילה
 ושחיתת פסח עכ"ל. גם זה שם צירושלמי. ועיין מה שפירש עליו בגאון
 צעל קרצן העדה:

אות שיבתא תענית דף כ': איכא דאמרי מילתא דשיצתא הוה גמיר. פי
 צתשצות דוח רעה האוחצת התינוקות צלואר צמפרקת
 צגידים שאחורי הצואר ומייצצת אותם מתכווה והולך עד שימות ושמה צלשון
 ארמי שיצתא וצמנה מצן שני חדשים ומתיירא ממנו עד ז' שנה וממה היה
 צשעה שאמו צאה מצית הכסא או מנהר ומניקה את צנה לאלתר. פירוש
 אחר צהלכות גדולות ושיצתא רוחא היא דשריא על ידא דאינשי צליליא ומאן
 דנגע צמיכלא לא מימשי ידוהי שריא ההיא רוחא על מיכלא ומיסכנא ומשום
 הכי שרו דצנן למימשא ומיספא לינוקא. וי"מ מילתא דשיצתא דתענית משקה
 של רפואה עכ"ל. עיין מ"ש תום' ציומא וצחולין צשם ד"ח.

אות שגדן חולין דף כ"א. אמר רצ יימר האי שיגדונא נקטה פירוש חולי
 היגיעתה על הירך לפיכך מושכת כרעא צתרייתא וי"מ צלע"ז
 בוט"א עכ"ל לפנינו איתא שגדונא ופי' רש"י קרנפ"א:

שם גיטין דף ס"ט: לשגדונא ליתא פתיא דמיכוני עכ"ל. צמוסף (א"ב פירוש
 צלשון יוני הירך צאטמא עכ"ל. עיין כאצ לעיל ערך פתיא צ' (שם
 העתיק הערוך לשגדונא וכן הוא לפנינו ופירש שגדונא חולי הנקרא בוטא
 ליתי דלי מלא ליד של דבים וכן פי' רש"י אמנם הוסיף ליד של דבים קטנים):

אות שגש' א' צצא צתרא דף ט': עולא משגש אורחתיה דאימיה. פירוש
 (צגמרא) למה נקרא שמו משגש מפני שגרם לה להתגלות לפני
 רצ ששת ואמרה לו דאה השדים שלי שינקת מהם כלומר אני חשוצה כך
 להתגלות לפניך כאם מינקת עכ"ל. עיין מה שכתצו תוספות צשם דצינו חננאל
 ד"ה איתא אמיה וכו':

אות שגרא כתוצות דף פ'. אמר רצי אצא אמרי צי רצ ואפי' שגרא דתערי.
 פי' כוצם של תמדים עכ"ל. עיין קונטרס סימן . . .:

אות שבל ג' כלאים פרק א' השעורים ושכולת שועל אינן כלאים זה צזה . פסחים דף ל"ה . זכוםמין ושכולת שועל . פירוש סיק"ל לא ויש אומרים וויכ"ה העשוי' כזנב שועל עכ"ל . וז"ל רש"י שכולת שועל אציינ"ל שכולת שלה עשוי כזנב שועל . וז"ל רש"י שועל המדצרות וז"ל רש"י הר"ז צרטנורא שעורי' מדצרי' וז"ל רש"י שועל כזנב הר"ז צלט"ז אינ"ל ושכולת שלה עשוי כזנב שועל רש"י פרק כל שעה וקלת קשה שהרי רש"י לא הזכיר שעורים מדצריים :

אות שבלול עבודה זרה דף ל"ח : כורא שכוליתא . פירוש זרע תלתן עכ"ל . לפיכך איתא ביורא דשכוליתא . וז"ל רש"י פגנרי' א והוא תלתא . ועיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא בערך רוציא :

אות שבע א' צא קמא דף פ' . צא צתרא דף ס' שזוע הצן . פי' לצית המילה ישוע הצן . פירוש יום הולדת הצן כדכתיב והמליטה זכר ישוע ומילוט אחד הן והיה מנהגם לכבד אצו הצן צצורת צן זכר זה פי' ד"ח ז"ל עכ"ל . וכן כתבו התוס' צצא קמא דף פ' צסס ד"ת :

אות שבק פסחים דף נ"ט . שצקיה לקרא דהוא חקיק ומוקים אנפשיה . פי' שצקיה לקרא כיון דלית לי דרשא אחריתא הוא דחוק ומוקים נפשיה הכי עכ"ל . ועוד לן כן כי האי ליטנא צנדה דף ל"ב :

אות שבור צא צתרא דף קט"ו : וזפסחים דף כ"ד . אמר רצא אמינא מילתא דלא אמרה שצור מלכא ומנו שמואל אמר קרא הוא ענה דמעיקרא . פי' חסוד שמואל צין ישראל כשצור מלכא צין האומות שהוא מלך עכ"ל . וז"ל רש"י שמואל קרי ליה רצא שצור מלכא לפי שהיה צקי צדיקין והלכתא כוותיה צדיקי כדן היואל מפי המלך שמתקיים ושצור מלך פרסיים היה צימי רצא עכ"ל וצגמרא עוד איכא דאמרי אמר רצ פפא אמינא מילתא דשצור מלכא לא אמרה ומנו רצא והנה לפירש רש"י וודאי אתי שפיר טפי דהלכתא כוותיה צכל מקום חוץ מיע"ל קב"ס ומשום הכי קרי ליה רצ פפא שצור מלכא . וכן לריך אני לומר דרצא היה חסוד צין ישראל לפירוש רצינו הערוך . ודע דצצא צתרא דף קט"ו : איתא אמר רצא אמינא מילתא דלא אמרה שצור מלכא ומנו שמואל אמר קרא הוא ענה דמעיקרא [ופירש רש"י] לפי שהלכה כמותו צדיקים קרי ליה הכי והיא שם של מלך פרס] ואיכא דאמרי אמר רצ פפא אמינא מילתא וכו' ומנו רצא ופירש הרש"י רצא נמי קרי ליה שצור מלכא משום דהלכתא נמי כוותיה צר משדה ענין ומחלה . ואמנם לפירוש רצינו לריך אני לומר דרצא הוא חסוד [וחידוש שצחדא עניינא ברס"י רצא וגרסת הרש"י רצא] והוא על פי האמת צא קמא דף ל"ב : ד"ה הכי ברסינן הא נמי רצא אמרה דאמר רצא וכו' . רצא אדם חסוד היה ומאדם חסוד כגון רצא רצא פרכינן מיניה כאלו כתוב צמשה או צצרייתא :

אות שברא שצת דף כ"ז : פתילת המדצר שצרא . פירש צתצוצת לתת סממנים שלו אי איפשר אלף ממיני זרעים היא ואינו כאכל וזרעו מין סממנים הוא וחס ציותר ושותה אותו מי שיש לו לנה ושמו צלסון ערצי חרמל ומירק שלו עושין פתילה ואנו שמענו שקורין אותו צלט"ז פירול"א עכ"ל . וז"ל רש"י שוצרא מין עשצ ארוך וקורין אותו אורטי"א :

אות שבש א' צא מליעא דף ע"ב . אמר להו שמואל להנהו שצשי שצשא . פירוש צעלי צתים והצין חיטין לאריסא סייעו צהדיהון צארעא

20

אות **שב** ה' שנת דף ק"ט וליסליקה לשיכרא צי שיצצי . פירוש צין השמשות .
פירוש אחר צין שכניו תרגום משכנתה . משצנתה . ס"א צי שיכצו .
פירוש צצית הקצרות עכ"ל . עיין פי' רש"י :

אות **שב** וי"ו שנת דף קכ"ט . האי מאן דעצד (פי' הקזה) לא ליתיז היכא
דכריך זיקא דלמא שאיז לי' אומנא ומוקים לי' ארציעתא ואיתי זיקא
ושייז מיני' וכו' . פירוש ענין שאיזה עכ"ל . לפנינו כתוצ ושאיף פי' רש"י
ושייף לי' מדם הנותר צבופו ומחסרו משיעורו ומסתכן ע"ס :

אות **שב** זי"ן צצא מליעא דף ל"ג : אזל שצאי שמעוי' מינוי' עכ"ל לפנינו איתא
אזל שצו וז"ל רש"י שצו שם הגנצ ליסטס מזוין הי' :

אות **שבה** צצא קמא דף ל"ה : צצא מליעא דף ט"ו : צצא צתרא דף מ"ז :
שצח המגיע לכתפים . פירוש מגיע לכתפים כגון עכצים והגיעו
ליצטר ולישאים על כתפיו עכ"ל . וכך פי' רש"י צצ"ק דף ל"ה : וכן פי' רש"י צצ"ס
צצ"ז דף מ"ז : [ועיין תוס' שהקשו על פירוש זה וכתצו פירש אחר צסס ר"ת]
אזל צצ"מ דף ט"ו : פי' רש"י קרוצ לקלור אללא שעדיין לרויכין לקרקע וכו' ע"ס :

אות **שבטא** שנת דף קי"ט . קידושין דף מ"א . רצא מלח שיצוטא . צצא
קמא דף נ"ה : סנהדרין דף נ"ט : הנהיב צעיזא ושיצוטא מהו .
חולין דף ק"ט . אמרו לי' ילתא לרצ נחמן כל מאי דאסר לן רחמנא שרי לן
וכו' חזיר מוחא דשיצוטא עכ"ל לעיל צערך אספנין :

שם סנהדרין שם הנהיב צעיזא ושיצוטא מהו . פירוש שיצוטא דב גדול כעין
זהמה גדולה צים עכ"ל וז"ל תוס' צעצודה זרה דף ל"ח . וסמך עמא
טהור . טהור טמא לכאורה לא קא יביצ האי סימנא וכו' דהא צקידושין דף מ"א .
רצא מלח שיצוטא והוא עז של ים כדאמר צצצא קמא דף נ"ה . הנהיב צעיזא
ושיצוטא מהו עכ"ל . וז"ע דמנא להו להוכיח מסוגיא דצצא קמא דשיצוטא
הוא עז של ים אף אם הוא דב ממס שפיר קמיצעיזא לי' למאי דקיימא לן
דכלאים נוהג צדבים שצים צמין ושאינו מינוי' כמ"ס תוס' צד"ה הנהיב וכו'
ע"ס . רק מספקא לי' כיון דעיזא לא נחית צימא ושיצוטא לא סליק ליצסה
לאו כלום עמיד או דילמא וכו' וה"ה דמלי למיצעא צסתם הנהיב צעיזא ודג
שצים אללא שהשיצוטא הוא דב גדול כענין זהמה גדולה צים כמ"ס רצינו הכא .
אורחא דמילתא מפני שהוא גדול ראוי הוא להנהיב . והי' לי משא ומתן עם
צעלי תריסין צפלפולא ארויכא צדצרים הללו . וענין רצ צעמקות הסוגיא :

אות **שביל** צצא קמא דף פ"א : מתקנת יהושע צן כון ומהלכין צצצילי הרשות
עד שתדר רציעה שניי' . פירוש צצילין שהן רשות לצני אדם
כלומר שאינן מופקדין לרצים אללא שיש להם צעלים אמר רצ פפא השצילין שלנו
אפי' כל קשי לי' ומשימה חלקלקות וכל שכן מער . פי' אחר כמו ויפקדם צעללים
עכ"ל . וז"ל רש"י דף פ"א . ומהלכין צצצילי הרשות סתם צני אדם משהכניסו
תצואתם עד שעת הזריעה מפקירין שדותיהם ליכנס צהן כל אדם לקלר את
הדרך שלא יקוף והן נקראין צצילי הרשות לפי שצדשות עושין והחנה יהושע
שלא יקפידו על כך עכ"ל . אזל רצינו לא רלה צפירוש רש"י משום דאס כן
תקנה שתקן יהושע למה דהא צלאו הכי סתם צני אדם אינם מקפידים ודוחק
לומר משום מיעוטא דקפדי . ודי למצין :

נשלם אות רי"ש נתחיל אות שי"ן

ש

אות שי"ן חולין דף ל"א : למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר נשתה בצורתם היו לנשים עכ"ל. צמוסף (א"ב אין זה עיקר) עכ"ל. כל זה בגמרא הנ"ל מצואר ותמה אני על החכם המוסף:

אות שאל צא מליעא דף ק"ב. אמר רב נחמי שאל צעזעו לעולם. פירוש יש לשאל להשתמש בכלי ששאלו לעולם צעזעו שהחזיק למשאל כשהשאלו והני מילי צתשמים שאינו מכלה אותו הכלי ואם קנה מן המשאל שהשאלו לשאל להשתמש בו בכל מלאכה שיחפון יש לו להשתמש בו בכל מלאכה ואף על פי שהוא חסר וכלה ואם לא נשאר ממנו אלא ידו של אותו הכלי וכלה וחסר כולו מחמת מלאכה שהיה משתמש בו מחזיר לו אותו היד ופטור וזהו ומהדר לי קתיה עכ"ל. ז"ל התוס' שאל אדם צעזעו צערוך צערוך שאל מפרש צעזעו צעזעו שמחזיק השואל למשאל יכול השואל להשתמש בכליו של משאל ואין נראה עכ"ל :

שם צאות הנ"ל צסופו סנהדרין דף קי"ב. חזאל שושציגיה דאחאז הוה וכו' עכ"ל ז"ל חיאל :

אות שאר א' ציומא דף ס"ח : וצסופה דף מ'. ועל שאר תפלה מפורש בגמרא עכ"ל. ועיין לקמן ערך שמן ג' :

אות שאת פסחים דף ל"ז. כי לא תוכל שאתו ואין שאתו אלא אכילה וכו' עכ"ל. כן איתא גם צצ"מ דף כ"ב. מכות דף י"ט : סנהדרין דף קי"ז :

אות שב ד' סנהדרין דף ז'. והוריות דף ב'. רב הונא צדינא מכניף רצנן ורצ אשי צטריפתא מכניף לכולהו טצחי אמר כי היכי דלימטיין שיצא מכסורא. פירוש חתיכה קטנה מן הקורה עכ"ל. צסנהדרין דף ז' : רב הונא כי הוה אתי דינא לקמי' מכניף ומייתי עשרה רצנן מצי רב אמר כי היכי דלימטיין שיצא מכסורא רב אשי כי הוה אתי טריפתא לקמי' מכניף ומייתי לכולהו טצחי דמתא מחסיא אמר כי היכי דלימטיין שיצא מכסורא [שיצא. נסודית כמו (הושע ח')] כי שצצים יהי' עגל שומרון ומתרגמינן לניסרי ליוחין. צהוריות דף ג' : רב הונא כי הוה נפיק לצי דינא מייתי עשרה תנאי רב לקמי' כי היכי דלימטיין שיצא מכסורא רב אשי כי הוה מייתי טריפתא לקמי' מייתי עשרה טצחי ומתא מחסיא ומותיז קמי' אמר כי היכי דלימטיין שיצא מכסורא. פי' רש"י שיצא אופתא. הרואה יראה כמה שינוים צתרי מסכתות צחדא עוצדא. ותו מאי טעמא דוקא מכניף רב הונא עשרה הלל טוצ לקצן כולהו רצנן כי היכי דלימטייהו שיצא יותר קטן. והנה מגירסת רצינו נראה האמת שהיה כך דלא גרים עשרה אלא גרים מכניף רצנן :

לו כאלו לא זא לעולם . ספר אחר ראוי לו כי טוב ממנו הנפל שלא זא לעולם
עכ"ל . וז"ל רתוי הוא לו טוב ויפה הי' לו אם לא זא לעולם ואומר אני שהוא
לשון רחמנות כלומר מרוחם היא אם לא היה זא לעולם ודוגמתו צתורת
כהנים אל אלעזר ואל איתמר זכיו הנותנים ראויין היו לשרף אלל שריתה
הכתוב לאהרן עכ"ל :

אות רת ד' רז חיננא זר נתן הנה אסר ריתא פירשנו צערך תור ספר אחר
דיתא וזכר פירשנו במקומי עכ"ל . לפנינו צמגלה דף כ"ז . איתא
רז הונא וכן הוא לעיל צערך רתאה :

אות רת ב' עירוצין דף ס"ד : רז ששת מרתת כולי גופה מפלפולו של רז
חסדא עכ"ל . לפנינו איתא רז חסדא מרתען שפוותי' ממתנייתא
דרז ששת מרתע כולי גופי' מפלפולי' דרז חסדא . והנה רזינו שהוא רז ששת
מרתת על כרחך דגם דרז חסדא גרם מרתת ויש לדקדק מעתה מאי טעמא
הניח רזינו המוקדם . ויותר לריך עיין דלקמן צערך רתע הציא רזינו מאמר
זה כמו שהוא לפנינו מרתע :

אות רתך שצת דף כ"ז : ועוצלן במקומן אמאי והאיכא חלילה ופריק רזי אמאי
כשריתכן . פירוש דיתכן צאור וצעוד השירים כמו גחלים לוחשות
העציליון והמים צאין אליהן עכל לך וליכא חלילה ואמר רז (ל"ל רצא . אמנם
לפנינו סתמא דש"ס קאמר הכי ע"ס) האי פריקא דרזי אמאי דלא כרז ילחק
נפחא היא דאי אליצא דרז ילחק נפחא עצעת של צהמה יורד לקצל טומאה
אפילו אם יחשוב עלי' להיות עצעת אדם ועצעת של אדם אינה עולה מידי
טומאה להציטל מתורת כלי אלל צסנוי מעשה כדתנן כל הכלים יורדין וכו'
ואי כשריתכן הנה עשה צהן מעשה ונסתלקה תורת כלי מעליהן ואין לדיכין
לא הזאה ולא עצילה כי צעינן מעשה לסלק תורת כלים מעליה לקלקל כגון
שצירה וכיוצא צה אלל דיתוך ותיקון שהוא חוזק לכלי מתכות אינו מעשה
לטהר ולא לצטל הטומאה מעל העצעת לעולם (זהו תירוצן צגמרא דרזי אמאי
מאי סצרי כד' ילחק צצאין מנוי אדם וכו' ואפילו הכי מעשה דריתך לא מצטל
טומאתו משום דהוי מעשה לתקן ע"ס) פירוש אחר דיתכן צאור והסיר קליפתן
וכדקדקו וז"ל העצילין והמים צאין אליהן מכל לך וליכא חלילה . ולפי זה
הפירוש אפילו לאחר שמלענן יכול להעצילו עכ"ל . אחר העיון צגמרא תצין
דרזי ופירוש רזינו :

שם שצת דף ט"ז : מעשה צסל ליון המלכה שעשתה משתה לצנה ונטמאו
כל כליה ונתנתן ללורף וריתכן ועשאן מיד כלים פירוש דיתכן זה התיכן
עכ"ל . וז"ל דש"י וריתכן שולד"י צלע"ז שמחצר כסף במקום שצר :

אות רתע עירוצין דף ס"ז . רז חסדא מרתע ממתניתי' דרז ששת ורז ששת
מרתע מפלפולי' דרז חסדא עכ"ל . ועיין לעיל ערך רת ב' :

שם עירוצין דף מ"א: תנו רצון שלשה דברים מעצירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו ואלו הן כותיים ורוח רעה ודקדוקי עניות למאי נפקא מיני' למיצעא דחמי עלייהו מלפני הקצ"ה שיליהו מהן דלא ליייתי לעצור על דעתו ועל דעת קונו בויס ורוח רעה מילתא ידיעא היא דמעצירין אותו על דעתו ועל דעת קונו שאונסין אותו על כרחו לעשות מה שאינו רשאי ולעצור על המלות וגם דקדוקי עניות מציאין את האדם לידי גזל וגניבה וכזב כדכתיב פן אורש וגנצתי ותפסתי את שם וכו' והרשות שהן משרתי השלטונים שהן תמיד צפחד ואימה ומתייראין על נפשם וחייהן תלוין לנכדן ואלו ג' יסודין קשין אפשר שיש להן כפרה דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות עד כאן לשונו. צמוסף (א"ב פי' ענין ממעלה וסדרה לשון ראש) עד כאן לשונו. צבמרא דעירוצין דף מ"א: תנו רצון שלשה דברים וכו' אלו הן כותיים ורוח רעה ודקדוקי עניות למאי נפקא למיצעא דחמי עלייהו. שלשה אין דואין פני גיהנם דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות וכו' למאי נפקא מינה לקצולי מאהבה פי' דש"י והרשות מי שיש לו נושין. וז"ל תוס' והרשות פירש דצינו חננאל עול מלכות כדאיתא צמסכת אבות הו' זהירין צדשות ורש"י פירש נושה עכ"ל. הנה הא דצינו חננאל והערוך מילאנו לפירש והרשות מי שיש לו נושין כדפירש רש"י [ומלינו צדכות דף ו': כאלו כדון צאש וצמים שנאמר הכצת אנוש לראשינו צאנו צאש וצמים ופי' רש"י להיות נושה צנו כדמתרגמינן כנושה כרשיא] משום דהי' קשה להם ממה נפשך אם ידו משגת ללאת ידי חוצתו לפרוע לצעלי חוצו מלוא וחוצה לפרוע ואם אינו צהשג יד היינו צכלל דקדוקי עניות. ועוד אם אין לו אטו צרשיעי עסקינן שיתצעו לו ועוצרים על לא תהי' לו כנושה ומאי לקצולי מאהבה דקאמר. ואמנם גם צפי' ד"ח יש לדקדק דהיינו צכלל דאמר לעיל דמעצירין על דעתו וקחשי' צותיים וכן הקשה הרי"ף ותירץ עיין שם. אצל לפי מאי דאסצרי' הערוך פירש דצינו חננאל דהיינו צשות שהיא משרת השלטון ומחמת חמת מלך מלאכי מות חייו תלויין לו מנבד אתי שפיר וזה עיקר הכוונה של דצינו חננאל שהציאו תוס' עול מלכות. [וזהו לשון התי"ט הו' זהירין צדשות כתב הר"צ אף על פי' שאתם לריכין להתוודע לצדשות כדין לפקח על עסקי צדים דעל כיוולא צזה לא אמר שמעי' לעיל אל תתוודע לצדשות כי זה הוא מלוא צזה להתוודע להם לפקח על עסקי ליצור ומרדכי ורצינו הקדש יוכיחו] כתב הרצ מצרענורה צפרק א' משנה יו"ד דאצות המלכות קרוי' צשות שהרשות צידה לעשות כדלונה:

אות רת' א' ששה דברים מרפאין את החולה מחוליו ורפואתו רפואה ואלו הן כרוצ ותדדין וסיסין יצשים וקצה והרתת (ל"ל והרת) ויותרת הכצד, פירש קצה לא הקיצה שצבהמה גדולה היא אלא שצבהמה קטנה שמעמידין צה את הגצינה היינו חתיכה רכה ולצנה של צשר שיש צכצשים הקטנים שעדיין יונקין החלצ הויא על לוצן כלפי לואר חתיכה יתרה וזו היא הרת וקורדין אותה צלשון לעז אנת"לי' וותרת הכצד כמשמעה מרפאין צה שצדירדין שצעיין צה פירוש צה הא' גאון ז"ל פירוש אחר צערך הרת מסתפקא לן אי ה"א יסוד אי לא עכ"ל. צמוסף כצד הציאו צערך הרת ופירשו רחס) עכ"ל. וכן פי' רש"י והרת וידלייר"א שהשליל צתוכה:

אות רת' צ' חגיגה דף י"א. ומייתי לה צקידושין דף מ'. ושם איתא דאוי וכו') כל המסתכל צארצעה צצדים דאוי לו כאלו לא צא לעולם מה למעלה ומה למטה ומה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו דאוי

הצא שנאמר לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר
רחמי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התדועעי לי גלעד זה אחאב שנפל
זרמות גלעד מנשה כמשמעו אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקלתי מאפרים
יהודה מחוקקי זה אחיתופל דקלתי מיהודה מואב סיר רחמי זה גחזי שלקה
על עסקי רחילה על אדום אשליך נעלי זה דואג האדומי וכו' (פי' דש"י דורשי
רשומות. דורשי פסוקים כדכתיב את הדשום זכתצ אמת). זרמות דף כ"ד.
דורשי רשומות אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפילין. פירוש
פסוקים הרשומים עכ"ל. לפנינו זכרונות איתא דורשי חמורות אמרו וכו' ורש"י
ליין דורשי רשומות קשרים וסתומים הכלולים זתורה דורשי חמורות ברסינן
והיא היא עכ"ל:

שם צאות הכ"ל סנהדרין דף כ"ז. מה מיתה האמורה צידי שמים אין זה
רושם. פירש שהרי כשמת אדם שלם זבופו הוא ואין זו חצורה עכ"ל.
וז"ל רש"י נאמר מיתה צידי שמים וימת גם איתא (זרמית ל"ח) ונאמר מיתה
סתם צידי אדם: אין זה רושם. אין זה חצורה וסימן עכ"ל. וזמ"ג לא
תעשה ק"ג נאמרה מיתה צידי שמים ואת קדשי צני ישראל לא תחללו ולא
תמותו (זמ"ג י"ח):

אות רשון נדה דף כ"ה. ת"ר איתא שפיר מרוקס אצא שאל אומר תחלת
זרייתו כדשון ושתי עיניו כשתי טיפין של זבוב וכולי עכ"ל. זמוסף
(א"ב זנוסחאות כתוב תחלת זרייתו מדאשו וכו' עכ"ל) וז"ל תוס' תחלת
זרייתו מדאשו תימא דזסוטה דף מ"ה: קסדר אצא שאל תחלת זרייתו
מטיצורו ומשלח שרשיו אילך ואילך ונראה לר"ת דברסינן (זרשון) וז"ל כדשון
וכן פירש דצינו חננאל. וזתוספתא פירש כעין חבז דסלעס מתרגמינן דשון
וכן משמע דמיירי זשיעור האזדים מעתה לא ולמד הן הן פירוש דצינו חננאל
כמו דאיתא זערוך לפנינו [ודע דזתוספתא דנדה פרק ד' איתא תחלת זרייתו
מדאשו ולריך הגה"ה] וכן כתבו תוס' זיומא דף פ"ה. ד"ה אצא שאל וכו'
להכי ברם ר"ת תחלת זרייתו כדשון וכו' וכן פירש זערוך עכ"ל. והרז המוסף
עשה את עלמו כאלו לא ידע ממה שכתבו התוספות זסם ר"ת זשני מקומות
מיהו זילקוט איוצ סי' ז' איתא כדשום ונדפס זלדו על הגליון פירוש חבז:

אות רש"י א' נדה דף ח': ת"ר איתא היא זתולת קרקע כל שמעלה רשטין.
פירוש כשחורשין אותה מעלה המחרישה חתיכות חתיכות אדמה
ואין עפרה תיחוח זידוע שלא כעצדה עכ"ל. לפנינו איתא רשטין פי' דש"י
רשטין. אצנים דקות שקורין פרדוי"א לשון אחד דגזי אדמה קטין שאין
עפרה מתפזר:

אות רש"י א' אצות פרק א' ואל תתודע לרשות. שם פרק ז' הו זזהירין
זרשות. שצת דף י"א. חללה של רשות. פירוש שמעללין עלילות
על צני אדם עכ"ל. נראה דזה הפירוש שייך אחד הו זזהירין זרשות. פירוש
שמעללין עלילות על צני אדם. אמנם על הא דחללה של רשות אין ענין פירוש
זה חל עליו. אלא יתכן פירוש דש"י חללה של רשות. עומק לצם שהוא לריך
להיות לו לצ לכמה מדינות למס הקנוצ ולכמה מלחמות ולכמה משפטים
והכל ציוס אחד עכ"ל:

שם יומא דף פ"ז: והרשות מקרצת זעליה עכ"ל. ל"ל מקצרת:

שלא תסור נחלה משנע אחר לשנע בנימין. עכ"ל פירוש של רציבו דלא כפי' הרש"ם עיין שם שהאריך :

אות רש"ז סועה דף ל"ה. דין ראש קטיעה ימלל. להבי קרו ליה ריש קטיעה לפי שקראו משה יהושע כלומר שמי קטוע לפי שהיו"ד אות קטיעה היא עכ"ל. (ורש"י פירש ראש הקטיעה ידבר מי שראשו קטוע שאין לו זנים ליטול חלקווארץ ידבר עכ"ל.) עיין קונטרס סימן ... :

שם אות הנ"ל צופו חולין דף ל"ב : רישא צכצסן חליה אצית השחיטה שריא אלדדין אסור אנחירי' אי דף ציה מידי ופתחיה כדי שיזוז הדם מותר ואי לא אסיר וכן הלכה עכ"ל. לפנינו איתא רישא צכצסן אותציה אצית השחיטה דייצ דמא ושרי אלדדין. מקפא קפי ואסיר אותציה אנחיריה אי דן ציה מידי שרי ואי לא אסיר. וז"ל רש"י כצסה. העמנה : וצרכות דף יו"ד ז"ל רש"י כצסי דרחמנא סתרים של הקדוש צרוך הוא כמו רישא צכצסן (חולין דף ל"ד) צהעמנה האפר :

אות רשבא א' תענית דף יו"ד : מכי מעיילי לוצי טעות רישא. פירש הבאון כאשר כתוב נשיא צית אצ תרגומו רצ צית אצא צא זה ראש צית אצ עכ"ל. לפי גירסת רצינו לעיל ערך נשצ אי אפשר לפרש כפי' רש"י צתענית ולפיכך פירוש הבאון מוכרה ועיין מה שכתוב צסייעתא דשמיא לקמן צסמוך צאות רשצא צ' צציאור היטצ :

אות רשבא צ' טצת דף ק"ל. חולין דף קט"ז. לוי איקלע לצי יוסף רישא. פי' רש"י לייך עופות לשון אין פורסין רישצין ליונים וצנוסחאות כתוב פורסין (רשצין ואין כתוב רישצין) עכ"ל המוסף. אהא דכתב רש"י חולין דף קט"ז. לייך עופות רישצא לשון אין פורסין רישצין ליונים כתצתי צגליון הש"ס צזה הלשון צצצא קמא דף ע"ט : וצצא צתרא דף כ"ג. איתא אין פורסין ניצצין ליונים וכן צרש"י שם ניצוצין וכן צמסנה צצמסניות וצפירוש המסניות להרמצ"ס והרצ ותי"ט איתא ניצוצין. ועיין עוד רש"י צתענית יו"ד צזה הלשון רישצא לייך עופות כמו אין פורסין רישצין ליונים. והוי יודע דרש"י צצצת ק"ל. לא כתב שום דאי' אלא כתב רישצא לייך עופות. וצחולין דף כ"ד. ז"ל רש"י רישצא. לייך. וצצצת דף קמ"ו : לא פירש רש"י כלום. וצצצת דף י"ז : ז"ל רש"י רישצא פורס ניצצין ללוד חיה ועוף. כמלא דגירסת רש"י היתה אין פורסין רישצין ליונים. אמנם צכתוצות דף ק"ג : ד"ה ומבדלנא נצצים קלע אני מכמורת ודומה לו אין פורסין ניצצין ליונים וצכן דצרי רש"י לריכין תלמוד. וכתצתי צגליון המסניות צ"ק סוף פ"ז דאין לומר דגירסת רש"י צצצא קמא דף ע"ט : צמסנה. היתה רישצין. וצצא צתרא דף כ"ב : היתה גרסתו ניצצין או אפכא דאם כן לריך אני לומר דמה דמייתי צצצא צתרא דף כ"ג. היא צרייתא ולא המסנה צצצא קמא דף ע"ט : והוא תמוה דהיא גופה קשיא למה לא מייתי המסנה ול"ע :

אות רשם צצא קמא דף פ"צ. וילכו שלשת ימים צמדצר ולא מלאו מים דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה (פי' רש"י דורשי רשומות מקראות) סנהדרין דף ל'. צמסנה שלשה מלכים וארצעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הצא וכו' גמרא דף ק"ד : דורשי רשומות אמרו כולן צאין לעולם

לפני ואראה זה הכח שיש לך ולא יכלה והרגיש מה שעשה וכן מיינו צפירות
רצינו ז"ל חננאל כפי' הראשון כך פירש רש"י ז"ל:

אות **רק** ז' נדרים דף כ"ח. אם היו עליך שלהן שחורין אסורים הוריקו מותרין
פירוש אם היו העלין שחורים שמחמת צריחות שיש להן כח (הן)
(ז"ל) אין נוטין ללך שחרית אסורין גדול מצטל העיקר הוריקו שהן
כמוטין ומוכספין מותרין דאינן חסוצין גדולין עכ"ל. לשון הר"ן לאו שחורים
ממש אלא נוטים לשחרות.

אות **רקד** ג' שצת דף קכ"ז. הא דמשתלקי ג' ג' בקופה כדקודי דהרפנאי
פירוש כדות שעושין צהרפנא והן קטנות ונוטלות ג' ג' בקופה.
צצא מליעא דף פ"ד. איצריה דרצ פפא כי רקודי דהרפנאי עכ"ל. (צמוסף
א"ב צנסחאות כתוצ דקורי עיין ערך דקר) עכ"ל. עיין מה שכתבתי שם
שדצריו לריך עיין:

אות **רקם** א' ביטין דף ז'. רצן במליאל אומר אף המציא מן הרקס ומן
החגר. דף כ"ו: כל הכתמים הצאין מרקס טהורין. פירוש קדש
צרנע תרגום רקס ביאה עכ"ל. לאפוקי מגרסת ר"ת שכתבו תוספות שגורם
רקס צסמ"ך וע"ש:

אות **רקם** ז' נדה דף ל"א. רקמתי צתחתיות ארץ דרתי לא נאמר אלא
רקמתי. פירוש לא נגמרה הנורה אלא צמדור התחתון שהוא
תחתיות ארץ עכ"ל. לפנינו איתא דרתי לא נאמר אלא וכו'.

אות **רקע** ז' צצא צתרא דף כ'. מטלניות הוו למרקע לצושא עכ"ל. לפנינו
איתא חזי ליה לקריעה דלצושא. פירוש רש"י לעשות טללי:

אות **רקע** ה' מועד קטן דף כ"ח. מאן חשיז מאן ספין מאן רקוע. כלומר
מי יכול להתפשט ולהתבצר צאותה שעה עכ"ל. וז"ל רש"י מאן
ספין רקיע מחוקן לאיצעא מיני' עכ"ל וז"ל תוס' צמועד קטן מאן רקיע מתוקן
ותפור. ונעלות צלות ומטולאות תרגום צלן ומרקען למתפרות כסתות תרגום
דמחנטיין רקעי חסוך והוא לשון ישמעאל חתיכת צגד תפורה על הקרע צערוך
ועוד הציא דאמדינן צפרק לא יחפור חזו למרקע לצושא מיהו יש ספרים כתוצ שם
לקרעא עכ"ל. הרואה יראה כי נוסחא אחרת נזמנה להתוס' וזה שהעתיקו התוס'
צסם הערוך הוא לפנינו צרקע ז' צענין אחרת. ואהך דמועד קטן פי' רצינו צענין
נאה. ורוקע וודאי דהוא לשון התפשטות:

אות **רר** חולין דף ע"ז. דילמא התם דקני משכא ריריה. פירוש צמקום
שנמשך צעלם ריר וממלא מקום השצר שהריר צתוך העלם חסוצ
כצצר אצל העלם שלא נמשך אליו ריר והיא הלהוחית אין העור חסוצ כצצר
עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ דקני משכא רירי'. ופירש רש"י
שהחזיק העור צסלו) עכ"ל אצל תוספות כתוצ צסם ר"ת וד"ח דגרסו רירי'
צרי"ש ועיין שם:

אות **רש** א' צצא צתרא דף קט"ו. ויאמרו ירושת פליטה לצנימן. פי' התנו
על שצט צנימין מל עסק ירושה ואחר כך נתנו להם פליטה וכך
התנו שאותן הנשים שיחטפו כל צת שהיא יורשת אציה שלא היה לה אח
לא תירש נחלת אציה (אלה) ז"ל אלא תשאר ליורשי (אציה אציה) ז"ל אציה

ונתקלקל שני מן הראשון (לדעתי ל"ל נתקלקל ראשון מן השני) וכן המפלת
שיליא אף על גז דאין זה שפיר חשז לזכר ולנקזה דחיישינן שמא הי' עמו.
לדג (על) ל"ל של ים פהוא רחצ ודק וחד כלפי ראשו. שגדלם שנתקלקל כגון
שפור שגדלם עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב שגדלף) עכ"ל. עיין
קונטרס סי' ... :

אות **רצן** צא צתרא דף ל"א : דצ נחמן אמר צלא דלינתא. פירוש שלא יאכלוה
תולעים עכ"ל עיין לעיל ערך דר גרם צלא דלינתא ופירש תצואה
שגדלם מלחלוהית הארץ. ולע"ג :

אות **רצף** שקלים דף י"ט : מעשה צכהן אחד שהי' מתעסק וראה את הרגפה
משונה מחצרתה עכ"ל וכן איתא גם ציומא דף כ"ד :

שם צאות הכ"ל שצת דף ט"ז : איכא ציניהו דרלפיניהו מרל"ף. פירוש כגון
שפור שגדלף ששוקע כותלי הכלי צתוכו ונעשה כאלו נשצרו כותליו לציו
דחייש שמא (יקצנו) ל"ל שמא לא יקצנו צכדי טהרתו אף על גז דרלפי' חייש
ועדיין טומאתו ישנה עליו לרצא פדחה טומאתו ממנו דהא דלף הוא ולאו
כלי הוא. פירוש אחר דרלפיניהו מרלף ששיצדן מהכל למאן דאמר (שלא יקצנו)
ל"ל שמא לא יקצנו צכדי טהרתו ליכא למאן דאמר שמא יאמרו טצילה צת יומא
עולה לה איכא. דרלפיניהו כמו מאכולת רגופה עכ"ל. גם דש"י כתצ שני
הפירושים האלו וכתצ על הפירוש שמא לא יקצנו איכא שמא יאמרו ליכא דזה
נראה צעינים :

שם צחים דף ל"ה. כלי נחשת פוחתו והא כלי אמר דחמנא ולאו (כלי) ל"ל
כלי הוא דרלף לי' מירלף עכ"ל. ע"ש צרש"י דלפניו לא היתה הגירסא
כתוצה כלל אלא שחמתו עמדה לו לאקומי הגירסא צכך. וז"ל דש"י נראה
שחסר מן הספרים וכו' ע"ש. וחכם עדיף מנציא שהסכימה דעתו לגירסא
אמיתית כפי מה שהעיד דצינו ודע שלפנינו איתא כלי נחשת פוחתו והא
לאו כלי הוא וכו' אצל וודאי דשגבת הדפוס הוא ולדיך לומר כלי אמר דחמנא
והא לאו כלי הוא כי כך איתא צגמרא לעיל צסמוך כלי חדס שינא וכו' כלי
אמר דחמנא ולא כלי הוא וכו' וכן צרש"י ותוספות איתא הכא בגירסת דצינו.
והוי יודע דצמה דמשני הש"ס דרלף ליה מירלף [ולפנינו כדפס צטעות דרלף
מרלף הוא אצל העיקר בגירסת דצינו וכך איתא צרש"י ותוספות ע"ש:]
חלקו התום' אפירושא דרש"י שפירש דרלף ליה מירלף. אחר שפיחתו מכין
עליו צקורנס ומחצרו וחוזר שם כלי עליו. והקשו עליו ולכך פירשו דרלף ליה
היינו שהופך לד פנים ללד חוץ ולד חוץ ללד פנים ונעשה תוכו גזו ותוכו גזו
וצכך מיטהר מטומאתו ע"ש ודצרי דצינו צזה סתומים ולא ציאר מה שהוא
פירש צסוגיא דצחים :

אות **רק** א' יצמות דף כ"ד : רוק שהוא למעלה מן הכילה אמר דצי הואיל
ומכוער הדצר תלא פירוש שגמלא רוק צכילה איכא למימר ששכזה
פרוקדנית צשעת תשמיש דקקה למעלה מן הכילה זה פירוש מבגל"א ואצא מורי
דצינו יחיאל ז"ל פי' רוק שהוא זרוק צכח ועלה למעלה מן הכילה שזה וודאי
כח איש הוא ולא כח אשה והיה מספר צמשל סוחר א' היתה לו אשה יפה וצינתה
עליו וצשעת תשמיש דק איתו האיש למעלה צשמי הקורה העליונה והיתה הקור'
מלופה זה צולה אח"כ צא צעלה לשכצ עמה ולשמוח עמה נתן עיניו צקורה
וראה רוק למעלה צהורה אמר לאשתו מי דק שם ואמרה אני אמר לה עשה כן

אות רם ז' גיטין דף ס"ט : למורסא אנפקא דחמרא זאהלה תולענא עכ"ל.
לפנינו איתא תולאנא. אצל לפי' רש"י ע"ש מה עוז גירסת רזינו
צעי"ן :

אות רסק שצת דף נ"א : אין מרסקין את השלב עכ"ל. לפנינו איתא ואין
מרזקין לא את השלב וכו' וז"ל רש"י ואין מרזקין כמו מרסקין
משצדין לחתיכות דקות עכ"ל. וכתצתי שם על הגליון דצתוספתא דשצת פרק
ד' [וכל הצדייתא כולה שהציא הש"ס עמן וכיסה דדצר הכיטל צשצת וכו' עד
סופו הוא מתוספתא הנזכר] איתא מרסקין וגם תוס' ליינו דדיצור ואין מרסקין
וכו' אשר על כן הואיל וצלתי ספק מאור עינינו רש"י ז"ל עיניו ראו גוף
התוספתא. לולא דמתפינא הוה אמינא דכל דצור הזה ואין מרזקין כמו
וכו' גליון הוא ועיקר הגרסא לפנינו כמו שהיא צתוספתא וצערון צסמ"ך וכדאי
הוא אפילו שלא צשעת הדוחק עליו לסמוך :

שם מכות דף ע"ז : ריסק ע' נמלים והציא אחד והשלימו לכזית לוקה.
פירוש ענין כתישה וכתיתה עכ"ל. לפנינו איתא אחד חי ועיין שם צתוס'
שפירשו שלם :

אות רעין סנהדרין דף כ"ז. אלא שנהפך להם לרעץ כיון שחטאו. פירוש
לער להיפוך ספר אחר לדעץ תרגום וילג ודעץ. כלומר צקושי
כמו דצר כעוז ודעוז עכ"ל. ורש"י פירש לשון תרעץ אויז ששכחו :

אות רפידים זכורות דף ה' : (וסנהדרין דף ק"ו : מה לשון רפידים רצי אליעזר
צ"ן יע"ק צאומר רפידים שמה רצי יהושע צאומר על שרפו ידיהם
מדצרי תורה וכן הוא צאומר לא הפכו אצות על צנים מרפיון ידים עכ"ל לפנינו
לא נזכר צן יעקב :

אות רפט שצת דף קנ"ז. שצתויהם של (לדויקים) מתרפעות עכ"ל. לריך
להיות של זקנים :

אות רפם ד' צצא צתרא ק קע"ג : כך התרפס ורהצ רעך אם ממון יש לו
צידך התר לו פיסת ידיך עכ"ל. וכן איתא גם צצא מליעא דף קט"ו :

אות רפק תענית דף כ"ג. אשכחי' דקא דחיק רפקא עכ"ל. לפנינו איתא
דהוה קא רפיק. ודע דצצ"מ דף ק"ג. איתא למידפק וכו' וכן
איתא צרש"י ותוס' אמנם עעות נפל בכל הדפוסין וז"ל רפיק למידפק צי'
צרי"ס. וכן איתא לפנינו צצא צתרא דף כ"ה. רפיק צרי"ס וכן צרש"ס שם :

אות רין א' צצא צתרא דף מ"ח : תליהו ווצין צציני' צצינא עד דלא ארזי
צוצי עכ"ל. הורה רזינו צזה דלא גרסינן ארזי לי' עיין תוס' דלא
גרסינן לי' צד"ה ואפילו צשדה :

אות רצם צילה דף כ"ח : שפור שגדלם אסור לתקנו ציוס עוצ. נדה דף כ"ה :
תנו רצנן סנדל דומה לדג של ים ולר הוא מתחלתו אלא שגדלם.
פירוש סנדל ולר שנתמעך ואין ניכר אם זכר אם נקבה שנסעיצרתו אמו עיצרה
שוצ ולר אחר וצא שני וקלקל לורת הראשון ולהכי קרוי סנדל סנאוי ודל
מפני שנתקלקל ואף על גב דאין האשה מתעצרת וחוזרת ומתעצרת
קודם שתלד הכי מילי למיהוי תרווייהו צלי קיימא אצל חוזרת ומתעצרת

שופט עליהם. [ולא ידעתי למה לא הציא ומהמוקדם תחלת פרשת וירא והוא ישב פתח האהל חסד כתב ציקס לעמוד וכו' והוא צצראשית רצה הציאו דש"י צפירוש החומש] והוא יודע צויקרא ט"ו פסוק כ"ג צצזה כתיב אשר יצצת עליו ונמסר עליו ט' חסדים. מעתה לפירוש רצינו ותוס' צכל התשעה דכתיבי חסד לדשה צא. ודש"י כתב צזה הלשון רכצת כתיב ואע"ג דמלו למיכתב נמי יצצת חסד מיהו כל חסדים שצתורה לדרוש הן צאים וכאן למדך צחסרון זה שצתפוס לשון קלרה ואפילו הוא מבונה שהרי כאן תפס לשון מבונה וקלרו עכ"ל והנה לידע לתפוס לשון קלרה ואפילו מבונה זה צצר ידעינן מדכתיב צאורייתא עמא וצכן דצרי דש"י לריכין ציאור וכן הקשה הרש"ל ועל תירונו צצר השיבו המהרש"א ומה שצירץ המהרש"א ע"ס גס זה הי' נראה צעיני רצינו דחוק ולכך פירש צציאור מה שנראה לו צדרך רחצה וכמ"ס ג"כ תוס':

אות רכן תרומות פרק י"א משנה ח' הרכינה ומילא הרי זו תרומה. נטוי על ראשיהם תרגום מרכין על רישיהון עכ"ל. חידוש קלת שלא הציא תרגום פי' חיי שרה העי נא כדך ארכיני כען קולתיך:

אות רכס א' צצא מליעא דף פ"ט: תנו רצנן פירות המרכסות צצצואה לקלפה שאינה נידושת כשאר צצואה עכ"ל וז"ל המרכסות צצצואה. שטורין שטורים צמים ומייצטין אותן צצנור ודשין אותן צפרות להסיר קליפתן והוא חושלא:

אות רם א' שצת דף ק"י: רמות דוחא הוא דנקיטא לי'. פירוש משום הכי מותר ליטול ברצלתו שצמנו אינו מסתדס אלא משום הכי אינו נזקק שוב לצווג שרמות דוחא נעלה צמנו אצל לעולם אס הי' אפילו צמילא הוה אסיר והא דקאמר דמיעקר שמותר הוא שצצר סדים הוא עכ"ל. הרולה לעמוד על עיקרן דצרי רצינו יעיין שס צסוביא ואז יצין:

שם נדרים דף י"ח: האומר תרומה ציהודה אסור וצגליל מותר. פירוש ציהודה היינו ירושלם דהויא צחלקו של יהודה אסור דאיכא למימר כתרומת הלשכה נדר דלישכא הויא צארץ יהודה דהויא כדצד הנדיר וצגליל מותר דאס אמר (כתרומת הלשכה) הוילי ואין צגליל לשכה אלא תרומת הגורן היינו דצד אסור שאין אנושי גליל מכירין תרומת הלישכה לפי שאינה ציניהן עכ"ל. וצגליל מותר כו' כתרומת הלשכה. ז"ל כתרומה סתם (דאס אמר צפירוש תרומת הלישכה אף צגליל אסור דהרי מכירה והרי נדר לשמה אלא וודאי ז"ל סתם תרומה וע"כ צגליל מותר דסתמא לאו לשמה נדר דאינס דגילין צה):

אות רנגר יצמות דף ע"ט. ודלמא דונגר צעלמא. צצ"צ דף קכ"צ. אמר לי' דצ פפא לאציי אימא דונגר צעלמא. פירוש לשון פרסי דון יוס בר שכיר כלומר שמה שכיר יוס הוא עכ"ל. וז"ל הרש"ס צצצא צתרד דף קכ"צ. דונגר. שכירים צעלמא לעצוד לו כתלמידים לרצ ורצינו חננאל פירש דון בר דון צלשון פרסי יוס וגר שכיר כלומר שכיר יוס. ודע דציצמות דף ע"ט. איתא לפיניו ודלמא דובגר צעלמא פי' דש"י דובגר. שכירים. וז"ל תוס' דונגר גרסינן מדת שכירות דדון לשון מדה כדאמר צצצא צתרד דף ל'. וקרי לי' דון פפא [ועיין ערך דצ' מה שכתצתי שס] וחדוש גדול שלא כתצו תוס' גירסת ר"ה כי צלתי ספק לגרסת ד"ח שגורס צצצא צתרד דון בר כמו שכתצ הרש"ס משמו וודאי גס ציצמות עיקר הגירסא דונגר:

זטלית מקופלת ומנוחת על כתפיהן צצת חייצו חטאת ולא סוחרי כסות
 צלצד אמרו וכו' וחכמי היוכל צמעות הלודין לו צסדינו חייצ חטאת ולא
 חנוני צלצד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכו של חנוני ללאת כך והרענין יולאין
 צסודרין שעל כתפן ולא רענים צלצד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכן של רענין
 ללאת צכך וכן הוא צאשר"י וכן צאלפסי וכן כתצ הצית יוסף צסי' ש"א צד"ה
 יולא אדם וכו'. ומלאתי צתושצת הרשצ"א וצ"ל כתצ מר וכו' תשובה כל ארץ
 ספרד נהגו ללאת וכו' ודרך מלצוש הוא להם והרי זה כלותן שאלמו הרענין
 יולאין צסודר שעל כתפיהן ולא רענים צלצד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכן
 של רענין ללאת צכך. לא ולמד הסכמת כל הגדולים כגרסא שהיא לפנינו.
 והנה צבליון הש"ס נדפס צזה הלשון ס"א היולאת וכן גירסת ר"ח עכ"ל. והנה
 לפי ס"א חסר ענין שלם צמימרא זו חייצ חטאת או אסור והדצד לדיך תלמוד
 שלא הערו צזה אחד מכל הפוסקים ואדרצא החליטו שהוא מותר מפני שדרכם
 צכך ומדצרי כלם נלמד שלא היתה הגירסא של ר"ח לפניהם. ודע דצתוספתא
 סוף פרק ח' דצצת איתא יולאין:

אות **רמון** צ' סוטה דף כ"צ. מסתצדא כרצ אחא צר יעקצ דאמר מי שלא
 שמע תלמידי חכמים הרי זה מבוש דאמר רטיין מבושא ולא ידע
 מאי אמר. פירש כמא דאמבושא רטיין ולא ידיע מאי רטיין תני תנא ולא
 ידע מאי אמר צצציל שלא שמע תלמידי חכמים ולא פירש תלמודו ולא סצד
 סצדא. וחוצר חצר תרגום ורטיין רטן עכ"ל. וצ"ל רש"י רטיין. תרגום של חוצר
 חצר (דצרים י"ג) רטיין רטן: מבוש. מכסף האוחז את העינים וגונצ את
 הלצצות:

אות **רש"י** צצא מליעא דף ל"ח: ערכין דף כ"ה: נקראת שדה רטושין עכ"ל.
 צמוסף א"ב תרגום ויטש דוד ורטיש דוד) עכ"ל. צצא מליעא
 דף ל"ט. מיייתי הש"ס קרא אס על צנים דוטסה:

אות **רך** א' צצא קמא דף פ"א. כדקיימא ציני עשצים מירככא לשון ריכוך.
 ליטנא אחרינא מירצצא שוטחת עלמה על צני עשצים וגדילה צאורך
 עכ"ל לפנינו איתא מירכצא ופי' רש"י מתפצטת וגודלת על העשצים ונעשין
 לה סמיכה כעין דלת של כרס:

אות **רכב** א' פסחים דף ג': צצור קראו מרכצ וצאשה קראו מושצ. פירוש
 מרכצ פיסוק רבלים ודרך גנאי צאשה להצכירו אצל צרכיצת גמל
 וכיוכל צו שהוא משום פחד שמתיייראת שלא תפול א"א שלא להצכיר רוכצת.
 רכצת כתיצ ואס תאמר לכתוצ ישצת חסר ו' לא אשכחן ישצת חסר ו' אלא
 למדרש או לרמוז שכל יושצת מלא יושצת צארץ עון יושצת תחת תומי לפיכך
 רכצת צלשון קלרה עכ"ל. אהא דאמר הש"ס שס לעולם אל יוליא אדם דצר
 מגונה מפיו מקשה וצאורייתא מי לא כתיצ טמא ומשני אלא כל היכא דכי הדדי
 כינהו משתעי צלשון נקיי' כל היכא דנפישיין מילי' משתעי צלשון קלרה כדרצ
 הונא אמר רצ דאמר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קלרה ומקשה וכל היכא
 דכי הדדי כינהו משתעי צלשון כצוד והא רוכצת ויושצת דכי הדדי כינהו וקאמר
 רכצת כתיצ ועל זה מקשה דצינו וא"ת לכתוצ ישצת חסר וי"ו ויהא כי הדדי
 [וכן מקשו רש"י ותוס'] ועל זה מתרץ דצינו שכל יושצת מלא צוי"ו לצד היכא
 דאיכא למדרש כתיצ חסר וכן כתצו תוס' צתידון קושיא זו והציאו לראי'
 מצראשית דצה דדריש ולוט ישצ צשער סדום חסר כתיצ אותו היום מנוהו

רום-רשן

ופחה עכ"ל. נראה צעליל דצטעות הדפוס חסר להטון. ול"ל לגיון ורהטון
וקרטון וגסטרא ולזה המסיל רש"י אותן ארצע שדרות כגד ד' כגון שלטון
והגמון וכו':

אות רו צא מליעא דף ל"ג. א' ומחלה צמיל זהו רוס פי' מהו רוס כמטחוי
קשת ולמה נקרא מטחוי קשת לשון רוס זה הרוס חשזון הוא מאתים
וששים ושש לפי שמאיתים וששים ושש הוי מטחוי קשת ותמנהו ותמלא ז'
פעמים ר' הרי אלף וארצע מאות וז' פעמים ס' הרי ארצע מאות ועשרים
סך אלף ושמנה מאות ועשרים וז' פעמים ו' ארצעים ושתיים וחלי רוס קל"ג
סך הכל אלף תשע מאות ותשעים וחמש הרי אלפים פחות ה' אמה וזה
חסרון הה"א אל יקשה צעיניך לפי שלא היה יכול לעשות רוס. (ל"ל רוס) שהי'
עולה החשזון יותר מאלפים ולכן העמידו צרוס עכ"ל. צמוסף (א"ב
צנוסחאות כתוב רוס) עכ"ל. ז"ל תוס' ד"ה וזהו רוס אית דגרסי רוס
דז"ן ומחלה רוס עולה אלפים דהוי שיעור מיל וכו' וצלתי ספק שעיקר
כוונת התוספות כפירוש דצינו אלל שקלרו הרצה ועיין מהר"ם ומהרש"א:

אות רז צ' צא צתרא דף ל': וקרי ליה רוז פפא. פירוש מדות רז פפא
שחיש צדזי לצו. פי' אחר למידה היו קודין צלשונו רוז. חדש לאמר
תרבותו צדז למימר. ותצא אליו צלט תרבות ועלת דות צדז עכ"ל. ז"ל הרש"ם
רוז פפא לשון מדה הוא צאותה המלכות ואית דגרסי רז פפא כלומר עלת
רז פפא ולא נהירא דאינו לשון גמרא. וצתוס' יצמות דף ע"ט גרסי דון
פפא ועיין מה שכתב לקמן צערך דונגר:

אות רח"ן צ' מה הצטחון הזה אשר צטחת (מלכים ז' י"ח) מה רוחלנא
הדין דרחלת עכ"ל המוסף ולשון גמרא סנהדרין דף ז'. בצרא
דרחלנא עלי'. וכתבתי צתיקוני כלי טרת תרבות צטח דכתיב צראשית ל"ד
ודצרים י"ז ול"ג. לרוחלן ולא ידעתי מדוע הביא הרצ המוסף מן המאוחר
מלכים ז' י"ח:

אות רחש א' תרומות פרק ח' חולין דף י'. כדי שילא הרחש ממקום קרוז
וישטה. תרבות שרץ ריהשא כגון הנחש והלטאה וכיוצא בהן
עכ"ל. הכי מוכרח לפי גמרא דילן דמקשה ישטה הא קחזוי ליה ומשני אלל
ישטה ויחזור לחורו [וכ"כ רש"י הרחש נחש רחש תרבות של שרץ] לאפוקי
מידעלמי שכתבו תוס' דשפיפון שמו ע"ס:

אות רחש צ' מנחות דף ס"ג. מרחשת דאיתא (ארחשושי הפה) ל"ל ארחושי
הלל. כצר פירשנו צערך חצת עכ"ל צמוסף (א"ב לשון מקרא
זה רחש לצי דצר טוצ.) עכ"ל וכן מיייתי הש"ס שם מקרא זה:

אות רטב א' פסחים דף ע"ה: נטף מדרוטצו. חולין דף ק"כ. העור והרוטצ
עיין צערך קף השלישי וכו' וצגמרא העור והרוטצ צחולין דף ק"כ.
מפרש חלצ דקרוס עכ"ל. לעיל צערך חל גרס חלל:

אות רשן א' שצת דף קע"ז. הרענין יולאין צסודר שעל כתפן. פי' הרלים
יולאין צסודר שעל כתפיהן מקוצץ ולא משולשל צשזיל שלא יעכצו
לרוץ עכ"ל. ורש"י פירש והרענים על שם מקום. וז"ל תוס' הרענים כמו
הרענים (הערוך פי' הרלים) עכ"ל. ודע דז"ל הצר יתא סוחרי נסות היוולאין

שניטל כל הדרה ואי אמרינן כסדרת הרא"ה והרא"ש יקשה למה נקרא הדראה ועל כרחיק ממה דנקראת הדראה פירושו שהיא פת סוצין כללית מקשה שפיר על הדי"ף ולפי זה גם על הדמ"צ"ס איננו מספיק מה שתירץ הרא"ה ז"ל ולכך איפשר לומר דגרסת הדמ"צ"ס ז"ל היא בגרסת דצינו הערוך הדראה פירוש לחם עץ ותו לא קשה מירי. ועיין קונטרס סימן ז'

אות רד ז' שצת דף ל"ט. וכמה דוחצ עגלה שתי אמות ומהלכה למה לי צאמתא ופלגא סביא כי היכי דלא לירדו קרשים פירוש אם הם שתי אמות ומהלכה אפשר שיטמע הקרש וירד ולא יכון עכ"ל. ע"ס (ולפינו איתא כי היכי דלא לירדו הקרשים. וז"ל דש"י שלא הוי הקרשים המוטלין לארכן על דפנותיהן לרחצן מירדן וכוטין לכאן ולכאן שאם מושצות הקרשים קלר מתוך שהן ארוכות ויולאות לחוץ הרצה יכצד אחד מן הראשין כשהן מירדן זהליכתן ויפלו עכ"ל דש"י.)

אות רד ח' יומא דף כ': ג' קולן הולך מסוף העולם ועד סופו וכו' עד וי"א אף רדיא. פירוש זה דומה לרדיא דתעניו' צסוף במדא דסדר תעניות דף כ"ה: ושם מפורש דמי. לעגלא תילתא והיינו קול התור כשמע צאדלנו. ופירוש תור היינו עגל שהוא עגלא תילתא צן ג' שנים עכ"ל. ז"ל דש"י דמי לעגלא. ולא גרסינן תלתא. ואולי דש"י לשיטתיה שפירש עגלא תלתא שהוא שלישי לצטן [ועיין תוס' צכורות דף י"ט. ז"ה דהך שלא וכו'] ולכך מוחק תלתא. אצל דצינו שהוא גורם תילתא ופירוש צן ג' שנים שפיר יש לגרום דנתן סימן דמי לעגלא תולתא צבולו [ועיין תוס' ביטין דף כ"ו ד"ה עגלא תלתא]:

אות רד ט' צצא צתרא דף י"ג. צצצל מאי אמר רצ יוסף כי דדי יומא. ומקשינן עלה שדה שחורש זה יום אחד אין זה כשיעור זריעה ציום אחד משלים זריעתה צחלי היום מה יעשה הפועל צשאר היום יש צצ צטל או יומא זרעה לא הו' צ' יומי כדצא. ופרקינן אי צעית אימא יומא זרעא והאי דאמרת לא הו' צ' יומי כדצא. כרוצ יומא ופלגא והדר תני וכרוצ עד דשלים יומא. אי צעית אימא יומא כדצא וכשיצא לצורעה חורש וצחזירתו עוד מושך המחרשה על הקרקע וזורע וזהו פירוש דזרעי לה כי דודי והוא חורש תרגום והוא דדי וכו' עכ"ל. גירסת דצינו הוא כלסון דש"י צפי' הראשון וצפי' השני כתצ דש"י בגרסא שהיא לפינו אצעיית אימא יומא דכדצא דכריצ ותני ועיין שם דהסכים דש"י לגרסא השנייה. ועיין צתוס' מה שכתצתי צסס ר"ח בגרסא ודע דצבמרא ודש"י איתא צי דדו יומא וגרסת דצינו כי דדי יומא:

אות רהט ז' תענית דף י"א. חגיגה דף י"ו. אצני ציתו ורהיטי ציתו של אדם הן מעידין צו שנאמר כי אצן מקיר תזעק וגומר עכ"ל צמוסף (א"ב לשון מקרא זה רהעינו צרותים) עכ"ל. וכן פירש דש"י צשיר השירים סימן א':

אות רהטון צרכות ל"ז: על כל דהטון ורהטון צו ל' לגיון. פירוש ענין שרים עכ"ל. לפינו איתא שלשים לגיון ועל כל לגיון שלשים דהטון ועל כל דהטון שלשים קרטון ועל כל קרטון שלשים בסטרא. ועיין לעיל צערך בסטרא וצערך קרטון תראה כי נוסחא אחרת היה לדצינו. ודע דש"י כהצ לגיון וגסטרא וקרטון שמות של סדרה הם כגון שלטון והגמון ודוכס

כלל ללמד שאין שאין דומה זה לזה עכ"ל. ועיין תוס' צצצ דף ג' : ד"ה
התירו לו לא הזכירו מדצרי דציו חננאל כלום. אמנם צתוס' ראש השנה
דף כ"ט : ד"ה דדיות הפת. הציאו וע"ש מה שהשיבו עליו. וכדאי לעיין
צדצרי ההעתקות צדצרי דציו הערוך דהכא לעת הכושר :

אות רד' ה' פרה פרק ב' רצי יוסי אומר אל תתנו מקום לאפיקודם לרדות
אלא הוא נוטל ומקדש. יומא דף מ' : עלה צצמאל מהו שיחזירו
לימין אמר אל תתנו מקום לאפיקודם לרדות. פירוש לרדות אותנו למלוא
תשוצה להשיצ אותנו לומר כיון שתעשו כך וכך יאמרו עזאזל רשות אחרת
היא מיהו אחת גדולה לפיכך הולך לכצדו צימין שהוא משוצחת והן אינן
יודעין כי גזרת הקדוש צרוך הוא ואין להרהר אחריו עכ"ל. צמוסף (א"ב לרדות
פירוש ליסר אותנו וכו' תרגום מוסר מרדותא וכו' פירוש אחר לרדות לשלוט
עלינו מלשון מקרא וידדו צדגת הים) עכ"ל : ז"ל דש"י אל תתנו מקום
ללדוקים. תלמידים החולקים על התורה לרדות ולמשול צהן לקפח אתכם
צדצרים שיאמרו לפי רגונם הם עושים :

אות רד' ו' שצצ דף קי"ז : תנו צצנן הליל פת נקי' אינו מליל פת הדראה.
פסחים דף ל"ז. תנו צצנן יולאין צפת נקיי' וצהדראה. פירוש להם
עצ וצלשון לעז הוא ארד"ו עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ הדראה)
עכ"ל. ופי' דש"י צצצצ הדראה. פת קיצר שניטל הדרי'. וצפסחים דף ל"ו :
פי' דש"י הדראה שניטל כל הדרה דהיינו פת קיצר וכן כתצ הרי"ף צפרק כל
שעה תנו צצנן לחם עוני וכו' יכול לא ילא אדם ידי חוצתו אלא צפת הדראה
וכו' פירוש פת סוצין ע"כ וכתצ הר"ן פת הדראה פירש הרי"ף פת סוצין ונקרא
פת הדראה שנטלה כל הדרתו [וכן פי' דש"י] ולא נהירא דהא אמדינן לקמן
יולאין צפת נקיי' וצהדראה וצוודאי שאין יולאין ידי מלה אלא צלחם שחייצ
צחלה [ופת סוצין אינו חייצ צחלה] כדתנן צמסכת חלה וכו' לפיכך כתצ
הרמז"ן ז"ל שהדראה מלשון הכנה והדירה שצצצוואה שאמרו צמסכת פרה
והיא התולעת הנעשית צצצוואה והצצוואה הנאכלת ממנה נקראת דראה עכ"ל.
והר"ש כתצ צזה הלשון פת הדראה פת סוצין וכן פי' דש"י שניטל ממנה הדרה
והרמז"ס ז"ל כתצ אין יולאין צפת סוצין ולא צפת מורסן אצל לש הוא את
העיסה צסוצין וצמורסן שצו ויולא צו וכן דעת הרצ אלפס שכתצ פת סוצין
כלומר שלא הוליא ממנו הסוצין דאלו פת סוצין לא מיקרי לחם ופטור מחלה
עכ"ל. הנה מדצרי שניהם. הר"ן והר"ש כלמד דצדרי דש"י שפירש שניטל
הדרה. נשאר צתמי' רצה דהא אין יולאין צפת סוצין מטעם שאין צו דין
חלה. ולריך עיון גדול. והרצ המגיד צפרק ו' מהלכות מלה כתצ אדצרי
הרמז"ס שאין יולאין צפת מורסן. זה ילא לרציו ממנה שאמרו צמסכת חלה
נטל מורסנן וכו' ומוכח משם שאין המורסן והסוצין חסוצין פת ומה שאמרו
צפרק כל שעה דף ל"ו : יכול לא ילא אדם אלא צפת הדראה ת"ל מלות מלות
ריצה וכו' הדראה כתצ צהלכות פירוש פת סוצין ומשמע דיולא צפת סוצי
כצד כתצ הר"ה דלאו למימרא פת סוצין לחודייהו דהוא לא חסיצ פת כלל
אלא לומר שלא נטלו סוצין עכ"ל : ולדעתי מאן דקמותיצ ה"ה הר"ן על
הר"ף שפיר קמותיצ ולהכי האריך הר"ן והקדים לכתוצ ונקרא פת הדראה
שנטלה כל הדראתו אשר לכאורה הוא מיותר והוא לו' להקשות על הרי"ף צלאו
הך הקדמה ונקרא וכו'. אמנם דלא נימא דהרי"ף מיירי כצצרת הר"ה
והר"ש ה"ל דהיינו שלא נטלו סוצין לכך הקדים הר"ן וכתצ ונקרא פת הדרא'

דס על צנדי העליון הרי זה מכווער עכ"ל. וצמוסף (א"ב לפי דעת התוספות
רצב ורצד מענינן אחד וכו') לשון רש"י שצת דף כ': רצב שומן ושעוה וכל
רצד הניתך. ורצף ע"ח: פי' רש"י רצב שומן או שמן. ורצף קי"ר. פי' רש"י
רצב שומן וחלצ. ורצחים דף ל"ח: פי' רש"י כל רצד הניתך כגון שומן וחלצ
ושעוה. עיין קונטרס סימן ב"ג:

אות רבע א' סוטה דף ל"א: ומה יש שיש בו כמה רציעות דוח קמעה
עוכרתו אדם שאין בו אלא רציעות אחת על אחת כמה וכמה. פי'
הוא הדם הלול שצלב שממנו משתיית הלצ אין בו אלא משקל כ"ה כספים
שהוא רציעות לוב עכ"ל. תוס' כתבו פירוש זה צסס ר"ח ד"ה אדם:

שם באותו אות הכ"ל ר' אמי ור' אסי טעמו עד רציעתא. פירש גאון טעימה
זו אין זה צליעה כל עיקר אלא טועם ומשליך ואין לדיך צרכה לא לפניו
ולא לאחריו ודאי לא פורש צכל טעימה כדי רציעות או ציוס כולו צכמה
פעמים עד כשיעור זה ומן הכלל למדנו דאכילה ושתי' הוא דקציל עלי' והא
לא אכיל ושתי' אצל הנאה לא קציל עלי' אף על גב דקא מתהני אין צכך כלום
הלכך טועם ואין צכך כלום ורצי אמי ורצי אסי דהו טעמי עד רציעות אס
תאמר כך הי' מעשה שכל זמן שהן מצקשין לטעום מכניסין רציעות לתוך פיהן
הרי אין לריבין לכל כך כי פחות מכך הדצה מאוד צצואו אל הפה הרי הטעם
נודע אלא שמע מינה שאין טועמין ציוס התענית כולו מכל העינים צכמה
טעימות אלא עד רציעות אצל יותר מכאן לא ואין זה מותר עד שיהא מתכוון
מעיקרא לטעום שיהא נזהר מצית צליעתו שלא יכנס בו כלום עכ"ל. כתבו
התוס' והרא"ש והטור ומצואר צצית יוסף אורח חיים סימן ר"י ותקס"ז
צאריכות עיין סס צסס רצינו חננאל:

אות רבע ג' צפרק אין עומדין (צדכות דף ל"ג) רש"ב אומר בשמים שירדו
שצעה ימים זה אחד זה יש צהן כדי רציעה שני' עכ"ל. ל"ל
בפרק מאימתי מזבירין במסכת תענית דף ו':

אות רד צ' כלים פרק כ"ט נומי הסגום והרדיד. פירוש רדדי צלשון ישמעאל
רדא והוא לעיף דק שמכסה האשה על ראשה ולעיף תרגום ירושלמי
רדידא ותכס צלעיף ותתעלף ויש מדמין לו נשאו את רדדי והלכיפות והרדדיים
תרגום ורדדיא וכצינתיא וזה פירוש תנתן צצינתי לצתי עכ"ל צצצא צתרד
דף קכ"ו: והציאו תוס' סס ד"ה צצינתי:

אות רד ד' שצת דף ג': הדציק פת צתנור צצצת צמזיד התיירו לו לרדותה
קודם שתאפה שיצא לדי אסור סקילה. שהאופה צצצת מאצות
מלאכות הוא ולא איפשיטא וקשיא לן מכדי רדיית פת חכמה ואינה מלאכה
דגרסינן צפ' כל כתצי צצצת דף קי"ז: תנא דצי שמואל כל מלאכת עבודה לא
תעשו ולא תקיעת שופר ורדיית הפת שהן חכמה ואינן מלאכה וכיון שאינה
מלאכה אמאי לא פשטו לה להיתירא ואומר רצינו חננאל זכרנו לצרכה קצלנו
מדצותינו כי צעיא זו להיתר יכפטור ומותר הוא לפיכך לא איפשיטא. וי"א כי
רדיית הפת האפוי' היא חכמה ואינה מלאכה אצל רדייתא צעודה עיסה קודם
שיקדמו פני' מלאכה היא הלל תראה הפת האפוייה אפשר לרדותה צסכין
וכיוולא צה אצל העיסה אי אפשר לרדותה אלא צידים שנמלא כמו לט ועורך
ומתקן הוא ואינו מקלקל ולפיכך לא הזכירו צמקום הזה הא דתני דצי שמואל

לצנים זה על גבי זה כדתינא צדים תורת כהנים לענין זריקה יכול יהא זורק ורובג ופירוש שיתן אחד כמו מדבג של לצנים עכ"ל. לפנינו צצצת איתא כדצך. פי' רש"י לצנים סדורות ומוקלות לצנין. (וצסוכה דף כ': איתא לפנינו מדצך ולדעתי קרוב לשון זה ללשון כדצך כי מ"ס וכו"ן מתחלפים) עיין פירוש רש"י:

אות רוביא כריתות דף ו'. וזהוריות דף י"ג אמר אצוי השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל אינש למחזי צדים שתא קרא . רוציא . כרתייסילקא . ותמרי . פירש רש"י (רוציא.) תלתן ולא נהירא לי כי תלתן נקרא כלסון תלמוד שצוליתא ולפי דעת רש"י יש לברוס למיחזי צדים שתא ולא למיכל צדים שתא כמו שכתוב צמקלת נוסחאות כי התלתן אינו נאכל אלא צצעת הדחק עכ"ל המוסף . זכריות דף ו' . איתא למיכל אצל זהוריות איתא למחזי ועיין ערך קר'ו' כתב רצינו במדא דכריתות וגרם למחזי וכתצתי שם דצטור אורח חיים סימן תקפ"ג גרים למיכל וכן צסולחן ערוך אורח חיים שם סעיף א' כתב יהא אדם רגיל לאכול צראש השנה רוציא דהיינו תלתן וכו' הרי אף לפירש תלתן גרים למיכל וס"ל ללא כסצרת הרצ המוסף . דלעיל כתב רצינו סימן ק"ר כס"ת היינו לאפוקי מטור שכתב אחרובא . וצמ"ס הרצ המוסף דיש לברוס למיחזי ולא למיכל כי התלתן אינו נאכל אלא צצעת הדחק . אמת שכך כתב הרמז"ס צפרק י"א מהלכות תרומות דין ט' וצפרק י"ג דין ז' שהתלתן אינו למאכל אדם ופירש הכסף משנה אלא על ידי הדחק . אצל צפרק ז' דין ח' כתב התלתן אע"פ שאינו אוכל אדם כשיקשו הואיל ורוב האדם אוכלין אותן צתחלתן הרי הן חייצין צתרומה וצמעשר עכ"ל הרי דצתחלתן נאכלין התלתן לרוב צני אדם . וכן מוכח ממה שפירש הרצ מצרענורה דיש פרק קמא דמעשרות כלל אמרו צמעשרות כל שהוא אוכל למעוטי סטים וכו' שאלו אינם אוכל אעפ"י שהן נאכלין ע"י הדחק אינם חייצים צמעשרות . ואלו צתלתן תנן שם צמשנה ג' התלתן מצתלמח חייצ צמעשר שמע מיניה דנאכל לרוב צני אדם אפילו שלא על ידי הדחק . וכן מוכח מצצא קמא דף פ"א . כאן לאדם כאן לצהמה שאריה משארי לאדם לא שאריה משארי לצהמה ע"ס . הרי שזרעין התלתן למאכל אדם . אמור מעתה אין דצדיו מוכרחין למחוק גרסת למיכל . ודע דצצ"ק שם צדים הענין פי' רש"י תלתן מין קטניות ושמה פנגרי"א . וצר"ה דף י"ג : פי' רש"י תלתן מין תצלין ושמה פינגרי"א . וצמ"ס עוד הרצ המוסף על פירוש רש"י רוציא תלתן דלא נהירא כי תלתן נקרא כלסון תלמוד שצוליתא . אמת שכך נקרא צגיטין דף ס"ט : ופי' רש"י תצוליתא תלתן פינגרי"א . אצל וכו' לא נראה פעמים הרצה דצצר אחד נקרא צצמות הרצה ואדרצה מדפירש רש"י צצניהם פינגרי"א חזינן דצצר אחד הוא וכן צעצודה זרה דף ל"ח : פי' רש"י שצלילתא פנגרי"א והוא תלתא . הרי דתלתן ושצוליתא אחד הוא . וכן צמנחות דף מ"ג : מילא דשצלילתא . מים היולאין מין התלתן שקורין פנגרי"א :

אות רבב שצת דף כ': (שייך קודם אות דצ"ג) של צפת ושל גפת ושל דצבוטל צצניה . שם דף ע"ה : דצצ כדי לשום תחת אספוגית קטנה . שם דף קי"ד . כל תלמיד חכם שנמלא דצצ על צגדו חייצ מיתה שנאמר ולמשניאי אהצו מות . פירוש דצצ שומן וקירא ונפטא וצפת וכיולא צהן אס נמלא על צגדו של חכם חסוד ממשניאי התורה שאין צני אדם דצקין צו שלא יתלכלך מלצושים צו . ופירוש (דצ"צ) (ול"ל דצד) דס' צצ כמו ריצדא דכסוליתא וכו' ותלמיד חכם שנמלא

22

לא דאח רצי יהודה מימיו לא רצי יהודה צד' אלעאי ולא רצי יהודה נשיאה ועוד כולהו אמוראי כמי דייקי לומר דצר צסס אומרו ועוד ליכא למימר מהא דדייק ליכא דשמעתא אללא ספיקי דרצותא עכ"ל.) עיין קונטרס סימן ק"ו:

אות ראתן גיטין דף ע'. (שייך לעיל אות רצא) נדה דף י"ז. הקיצו שניהם ושימשו הויין להן צנים צעלי ראתן. צצראשית רצה פרשה מ"ח וינגע ה' את פרעה וצויקרא רצה פרשת זאת תהי' אמר רצן שמעון צן גמליאל מלאתי זקן אחד מוכה שחין צליפורי ואמר לי כ"ד מוכי שחין הן ואין לך מכולן דע לתשמיש אללא ראתן צלצד וצו לקה פרעה הרשע עכ"ל. וצמוסק (א"ב פירוש צלשון יוני כל מין כזילה וגם צו צ דס שכצת זרע ושלשול) עכ"ל. עיין כתובות דף ע"ז: (סס איתא צהא ליכא תניא אמר ר' יוסי סס לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן וכולין תשמיש קשה להן וצעלי ראתן קשה מכולן ממאי הוה דתניא וכו' הקיצו שניהם ושימשו הויין להו צנים צעלי ראתן וכו' ומאי סימני' דלפן עיני' ודייצי כחירי' ואיתא לי' דירא מפומיה ודמו דידצי עילוי'. פי' רש"י צעלי ראתן. שרץ יש לו צמוחו):

אות רב ד' חולין דף ל': תמיד דף כ"ט פרוכת דתנן צסוף שקלים דף י"ז ומשמנים ושתים רצוא נעשית. פירוש פ"צ כיכרין פירוש אחד ומשמנים ושתים רצוא כלומר פ"צ צתולות ארבה עכ"ל. וצ"ל רש"י צחולין משמנים ושתים רצוא חוטיין ליכא אחריתא ריצות נעדרות העוסקות צה. וצ"ל הרמז צ"ס צפירוש המשניות שמונים ושתים רצוא שמנה מאות אלף ועשרים אלף דינר וכל מה שנזכר צזה הפרוכת הכל לשון הצאי וכן ציאלו צס"ס. וצ"ל הרצ מצדע' פ"צ רצוא כך הי' מנין החוטיין שהיא נעשית מהן פירוש אחד מנין דיכרי צה צהיו מוליחין עלי' ויש ספרים שכתו' צהם וצשמנים ושתים ריצות כלומר צפ"צ נעדרות צתולות היו מתעסקות צעשייתה. ואמנם מדצרי רצינו נראה שאינו משנה הגרסא מדצוא אל ריצות אללא הכיח הגרסא כמות שהיא צתוספת יו"ד צין די"ס צצ"ת:

שם גיטין דף ל"ח: (שייך לאות רצ א' דצור ג') רצ תנא הוא ופליג. פירש רצ האיי גאון צל"ל דליכא דייקא מפומא דרצותא מלכנו רצ אצא צג' מקומות חד צפרק שלשה שאכלו צצרכות דף מ"ט. רצ אצא אמר לריך שיאמר הודאה תחלה וסוף. ואידך צכתוצות דף פ"א. רצ אצא אמר שאלתי את סומכוס. וצצצת דף קל"צ רצ אצא אמר העזילה ואח"כ. ילדה ואצא הוא רצ כאשר פירוש צערך אציי. פירוש אחד רצ תנא הוא ופליג רצ הוא מכלל לוי וצד קפרא ורצי שמעון צד רצי ורצן גמליאל צד רצי ועוד הוא מכלל אמוראי כגון שמואל ורצ הוכא קמא וזולתם ואין צרייתא דוחה דצדיו לפי שהוא תנא חולק עם תנא עכ"ל. לפנינו צצצת דף קל"ה. [ולא כמו שמליין צלד הגליון קל"צ] איתא להך עניינא רצ חמא אמר ילדה ואח"כ העזילה וכו' העזילה ואח"כ ילדה וכו' וכן משמע לעיל צערך אציי שכתצ הערוך ויש צתנאים שקורין רצ צמקומות ידועים כגון רצ חמא אמר צצצת עכ"ל. והנה לדעתי צאשר לא מלאתי זולת רצ חמא הנזכר צצצת דף קל"ה: הכ"ל כיון להך רצ חמא ול"ע:

אות רבג אהלות פרק (צ) (ל"ל ג משנה ז') וצסוכה דף כ': וכן מדצג של אצנים וכן סוור של קורות. שצת דף קכ"ה: פעם אחת הלך רצי למקום אחד ומלא מדצג של אצנים. ס"א מדצך. פירוש מדצג כמו צנין של

שם צאות הכ"ל ראש השנה אסור צתענית מהבא ירושלמי צדיש גמרא דפרק סדר תעניות האלו רצי עקיבא מתדיעין אצל לא מתענין שכן מלינו צראש השנה מתדיעין אצל לא מתענין עכ"ל. עיין צזה צהרא"ש שילהי מסכת ראש השנה וכן כתב הטור אורח חיים סימן תקל"ז עיין שם:

אות רב א' מכות דף מ': רצי מאיר אומר הוא מדבר על ידי עלמו שנאמר וזה דבר הרולח אמרו לו הרצה שליחות עושה כלומר יותר מועיל דבור שני תלמידי חכמים שהן שלוחי צית דין מדברי הרולח עכ"ל. ודע דצמסנה דף ט': איתא רצי מאיר אומר אף הוא מדבר וכו' וכתצתי שם מלת אף הוא צטעות אלא דלרצי מאיר לריך דוקא לדבר צעלמו כמשגעות צצרייתא. ושז מלאתי צתום' י"ט שמוחק מלת אף:

שם צאות הכ"ל צפסחים דף י"ג: וצסוכה דף מ"ה. אומר רחצא אומר רצי יהודה הר הצית סטיו כפול הי'. פירוש הי' מספקא לי' אי משום דצ יהודה אי משום דצי יהודה והי' מדקדק שלא יחליף השמועות והי' שונה רצי ואמר רצינו יחי לעד אינו כן אילו הי' אומר רצי ולא הי' אומר לא רצי ולא רצי ואינו מלה כלל ואינו אומר טעם ולא כבוד לו וכך אמר יחי לעד כי רחצא לא ראה את רצי יהודה מעולם ולא ראה אלא רצי יהודה וסופר טעה וכתב רצי יהודה ודאו הבאונים צזמן הזה שאין צאותו הדור רצי ואמר כך אלו דברי חננאל ז"ל ולפירוש הראשון מלאנו סיוע צפרק מקום שנהגו צפסחים דף כ"ג: אומר רצי ספרא גקוט דרצי הונא צר איקא צידך דדייק וגמיר שמעתא מפומי' דרצי' כרחצא דפומצדיתא וכו' עכ"ל. צפסחים דף י"ג: ז"ל תום' אומר רחצה אומר רצי יהודה לפי שהי' רצי מוצהק קרי לי' רצי עכ"ל: וצפסחים דף כ"ג: אומר רצי נקוט הא כללל דרצי הונא צידך דדייק וגמיר שמעתא מפומי' דרצי' כרחצה דפומצדיתא דאמר רחצה אומר רצי יהודה הר הצית סטיו כפול הי' סטיו לפנים מסטיו [וזה הסוגיא שהציא רצינו צסמוך ולפירוש הראשון מלאנו וכו' צפסחים וכו'] וז"ל רס"י ד"ה דקים לי' דאיהו דייק שמעתא מפומי' דרצי' כשהשמועה יולאה מפי רצי מדקדק ואומר לרצי לשנותה פעם שני' ומצחין הימיני הן או לאו: כרחצא דפומצדיתא שהיה מדקדק צשמועתו לדעת ממי קצלה: רצי יהודה. ספק שמעה מרצי יהודה או מרצי יהודה נשיאה דהוה נמי צההוא דרא עכ"ל. וצצרכות דף ל"ג: (רצי צירא הוה רכיז חמרא הוה שקיל ר' חייל צר אצין צתרי' אומר לי' ודאי דאמריתו משמי' דר' יוחנן הלכה כרצי אליעזר ציוס טוצ שחל להיות צצצת (פי' רס"י שאין עתפללין אתה חונן) (שאמר הצדלה צהודאה) אומר לי' איך וכו' אומר לי' לאו הלכה איתמר אלא מטין איתמר רצי ילחק צר אצדימי אומר משום רצינו הלכה ואמרי לה מטין ר' יוחנן אומר מודים ורצי חייל צר אצא אומר כראין אומר רצי צירא נקוט דר' חייל צר אצא צידך דדייק וגמיר שמעתא מפומא דמריא שפיר כרחצא דפומצדיתא דאמר רחצא אומר רצי יהודה הר הצית סטיו כפול הי' סטיו לפנים מסטיו. וז"ל רס"י נקוט דרצי חייל צר אצא צידך. שהוה מקדק צלשון רצי וקוצע צו סמנים שלא יתחלף לו מטין צמודים או צכראין: כרחצא. שהי' מדקדק צלשון רצי ואומר סטיו כפול הי' ואע"פ שצלשון משנה קודמו אלעצא צפסחים וצסוכה על גצ האלטצא הוה דקדק צלשון רצי ולא אומר אלעצא כפולה היתה ויש פותרין הא דרחצא מדאמר רצי יהודה דדייק ספיקי דרצותי' אי מדרצי יהודה או מדרצי יהודה וקשיא לי' צבוה טוצה חדא דרחצה

זרש"י איתא כתלי דחזירי זקוני"ס שמינים ומתוך אונסה לא נענשה. וז"ל
 תוס' קדלי דחזירי וחם ושלום היא לא היתה אוכלת. וכן נראה עפ"י הערוך.
 שינוי לדעת צחולין איתא כתלי וצמבלה איתא קדלי. משום דצחולין הסוביא
 איתא שם דהותר להם צמצע שכצשו דזר טמא משא"כ צמבלה דחם ושלום היא
 לא היתה אוכלת ולכך הוכרח לגרום קדלי דחזירי דהיינו עורף של חזרת.
 והנה לכאורה דזרי תוס' שכתבו שהיא לא היתה אוכלת לריבין זימור דהא
 צהדיא איתא צמבלה ושמאל אמר שהאכילה קדלי וכו' כמו דז דאמר שהאכילה
 מאכל יהודי וכן לר' יוחנן שהאכילה זרעונים וכן איתא צעין יעקב צכל הכך
 מאן דאמר שהאכילה הרי להדיא כפירוש רש"י דאכלה. וראיתי דר"ף שדלה
 לדחוק אנפשי' תמה דגבי שמואל לא נאמר שהאכילה עיין שם. ולדזרי לריבין
 אני למחוק צכל הספרים תיבת שהאכילה. הגם צילקוט ראיתי שמואל אמר
 כתלי דחזירי אמנם שם גם דזרי ר' יוחנן לא נזכר שהאכילה אלא ד' יוחנן
 אמר זרעונים. וצכן דזרי תוס' מלוה להציגם. ועל פי האמור יש לדקדק
 עוד טווא הא דהעתיקו התוס' קדלי דחזירי ועיקר השם כתלי או קותלי כמו
 דאיתא צחולין דף י"ז. ולפיכך נראה דרפואה מתוכו הוי דזה הוא כל עיקר
 כוונתם דח"ו הוא לא היתה אוכלת אם היה זה כתלי דחזירי ולכך על כרחם
 לגרום קדלי דחזירי. וזהו המשך דזריהם קדלי דחזירי. ויהי' קשה למה זה
 שינה כאן ולא כתוב ואמר כתלי או קותלי דחזירי ולכך סיימו התוס' ח"ו דהיא
 לא היתה אוכלת אצל קדלי דחזירי והיינו ראש של חסא שפיר אכלה ומתיישבו
 דזרי שמואל שאכלה קדלי דחזירי וכפירוש הערוך :

נשלם אות קיף ונתחיל אות ריש

ר

אות **רא** זרכות דף ז' : אמרה לזה (ראוי) מה צין צני לצן חמי עכ"ל ז"ל ראו :
 אות **ראש** ראש השנה דף י"ז תנא דזי ר' ישמעאל מעציר ראשון ראשון
 וכך היא המדה פירוש אדם ישר ותמים דדרכיו אם נכשל צחטא
 ועדיין לא צא חטא על ידו מעודו אותו החטא אין הקצ"ה כותבו עליו אלא
 מעצירו וכך היא מדתו של הקצ"ה שלא לחייבו מצתחלה כדכתיב הן כל אלה
 יפעל אל פעמים שלש עם גזר אמר דצא ועון עלמו אינו נמחק אלא תלוי
 הוא ועומד עד שעת מיתתו ואם נמלאו זכויותיו מרוצין עונותיו עצרו ראשון
 והלכו להם ויהיה צמחילתן של לדיקים ואם נמלאו עונותיו מרוצין מתחשצ
 גם הראשון התלוי ועומד צכלל העונות שעשה אחד כן וקיימא לן דהני כולהו
 צזמן שמת צלא תשובה אצל אם מת צתשובה הקצ"ה מוחל לו על כל עונותיו
 שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל זה ציום שובו מרשעו עכ"ל. כן פירש דז
 אלפס והציאו הרא"ש :

שם פירוש אחר והיא המדה היא המדה השציעית צויעצור שנקראו י"ג מדות
 והוא ורצ הסך צית הלל אומרים מעה כלפי חסד ופירש דזי ישמעאל
 מעציר ראשון ראשון ומתדצה החסד עכ"ל. צרא"ש שם כתב פירוש אחר לגאון
 ושאלתם וכו' ושם כל הפירוש הזה :

קרתן-קתל

שם תענית דף כ"ט. מקרקר עליהן כתרגולת שמקרקת על צני'. פירוש
מקרקר קיר ושוע אל ההר עכ"ל. לפנינו איחא אף זהקצ"ה נאמר מקרקר
קיר ושוע אל ההר. וז"ל מקרקר. לשון יללה. קיר ושוע. מקוקן וזועק לשון
הנה קול שועת צת עמי (ירמ' א') קיר כמו קירי דצחיתת חולין (דף קל"ט)
ע"כ. ול"ע דחולין דף קל"ט: איתא קירי קירי ופי' דש"י לפי עניינו קירי.
אדוני קירי הוא לשון אדון וכו' ע"ס. ואפשר דכך לריך להיות דש"י קיר כמו
מקרקרן. דצחיתת חולין דף כ"ג:

אות **קרתן** דמאי פרק ו' משנה ד' קרתני שקבל שדה מירושלמי. פירוש
כלשון ערבי קורין לכפר חלקריא"ה עכ"ל. התי"ט כתב שמלא
כן בפירוש אחת. ואשתמיטתי' שכן מתבאר דצניו הכא. ועיין מה שכתבתי
צמיעתא דשמיא דחזורי יש סדר למשנה ומה שכתבתי לעיל ערך קרי' א' :

אות **קש"ג** פסחים דף מ"ג. מנחות דף כ"ד. כהי דחמץ גמור לא הוא נוקשא הוי'
פי' כגון עמולין של טעמים וזמן של לזעים וקולן של סופדים שנתחמץ
מאליו צלי שאור עכ"ל. צפסחים דף מ"ג פי' דש"י וז"ל כגון שיאור דנכקשה הוא דאינו
ראוי לאכילה הואיל והחמץ קלת ולא גמר ולהחמץ עיסות אחרות כשאור
כמי לא חזיא צמנחות דף כ"ד. ז"ל נוקשה לשון דעוע כלומר חמץ שפל :

אות **קש"ד** צא צתרא דף קס"ז: היא היא קשיא וצגר לה קלא עכ"ל.
לפנינו איתא קלת צנוסחא אחרת :

שם צא מליעא דף ק"ח: ההוא בצרא דקבל פרדיסא לעשר שנין וקס לחמש
שנין עכ"ל. לפנינו איתא דמשכין :

אות **קשקש** וי"ו מועד קטן דף ג'. תרי קשקושי הוו חד אצרויי אילכא וחד
סתומי פילא. כצר פירשתי צערך אצר יש מפרשים קשקוש
היינו עידור אלא שעידור צבפנים וקשקוש צזתים עכ"ל. וכן פי' דש"י צמועד
קטן וצעצודה זרה דף כ': פי' דש"י קשקוש חפירה תחת הזתים :

אות **קשב** צ' צא קמא דף כ"א: ההוא בצרא דף ל' קשצא מחצרי'. פירוש
קשצא ליני והוא מין דקל והוא דקלא פרסאה שמעולה ושמין
ודיקלא ארמאה הוא קל וכחוש עכ"ל. ספר אחר דקן תלתא מחצריה. פירוש
דקן מיני' תלתא דיקלין לרידי חזי לי הנהו דיקלי דקן וג' ב' צחדא קינא הוו
קיימי שהיו עומדין ב' דקלים צשרא אחר וקן חד מהנהו תלתא עכ"ל. גרסא
ראשונה ופירושה הציאו תוס' ד"ה קשצא :

אות **קשר** א' סנהדרין דף ק"ח: תנו רבנן שלשה שימשו צתיצה וכולן לקו
ואלו הן עורצ וחם וכלצ כלצ נקשר עורצ דק חם ולא ממנו כוש
שלקה צעורו ויטנו צערך פחם עכ"ל. לפנינו איתא חם לקה צעורו. פי' דש"י
שילא ממנו כוש. וגרסת דצניו יותר נכונה :

אות **קתל** מגלה דף י"ג. וישנה זאת בערותיה לעוז רצ אמר שהאכילה
מאכל יהודי ושמאל אמר קותלי דחזירי. חולין דף י"ז. וצתים
מלאים כל עוז קותלי דחזירי. פירוש צלע"ז פכ"ס. פירוש אחר של גאון התיבות
צשר שמן מצטר חזיר שבושין אותו מקמח וסולת ונקרא קתל וצטיית כותל
ויש שמונין הא דמגילה קדלי דחזירי ומפרש עורף של חזרת כלומר ראש של
חסא עכ"ל. לפנינו צחולין אית' בתלי וצמגלה צגמרא איתא קדלי. אמנם

אזוי עלמו לא מלינו שהלך ללמוד תורה שם [ועוד שלא ראה אזוי את רבי
 יוחנן כך גירסת הרש"ל] אצל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה עכ"ל. וכן
 כתבו תוס' ציצמות צזה הלשון חזיתיה לרישא ציני עמודי דרך דמלינו שהלך
 רבה ללמוד תורה לפני ר' יוחנן צשילהי כתוצות (דף קי"א.) הנה מה בכתבו
 תוס' ראיה מכתוצות לא זכיתי להצין דהתם ליתא שהלך רבה שם אלא ששלחו
 אצוהי לרבה יודע היה יעקב וכו' אע"פ שחכם גדול אתה וכו' יש לך רב ומנו
 ר' יוחנן ואם אין אתה הזהר צשלשה דברים. הרי שנתנו לו הצחירה לעלות
 או לאו ומנא להו להתוס' לחתויי ראיה משם שהלך [וכמעט ראוי צמקלת
 דאי למד לפני רבי יוחנן לא היה שצ לחולה לארץ כמו רב אסי צקידושין דף
 ל"א: ע"ס] (ראיה במורה אינה לכאורה דאפשר משום דקיימא ליה שצתא
 שם שהיה ראש ישיבה ומרצין תורה צפומצדיתא כמו שמלינו רב שהלך מא"י
 לח"ל ואי משום דחזא ליה ר' חנינא חלמא והכריחו ללאת משם עיין סוף
 יומא דף פ"ז: אפשר דהכריחו לרבה ענין אחר לרדת לצבל) ולכאורה הוה
 חמינא הא דכתבו תוס' צצצא צתרדא דף קכ"ה. ד"ה אתמר קטן וכו' כמו הא
 דסוף פרק המלניע (דף ל"ה:) דחמש מדות צכלי חרם גרם התם רבה מדאמר
 לי' רב אסי רבה אתה אומר כן דאלו רצא עלה לארץ ישראל כמו רבה ע"ס
 ציאור דצריהם צאמת כך הוה מאחר דמסוביא דפרק המלניע הנזכר מוכח
 להדיא דאחר מהם רבה או רצא עכ"פ היה צארץ ישראל מועצ לצחור
 המסתצר ולומר דרבה הוה שעלה לארץ ישראל דרבה נמלא סצה צפרק שני
 דייני גזירות אצל צרצא לא נמלא צסום מקום איזה סיצה ועליה שעלה [זהו
 הפירוש העוז והישר והיפה צצרי תוס' צמה שכתבו דאלו רצא לא
 עלה לארץ ישראל כמו רבה אשר לכאורה מחוסרין הצנה] והנה דהגירסא
 צהמלניע דף ל"ה: הוה רבה. חזינן שעלה רב אסי לארץ ישראל ממה
 דאמר ליה רב אסי. וכדי שלא נימא דלמא הגירסא צהמלניע הוה רבה להכי
 מיייתו תוספות לראיה גמרדא סוף שני דייני גזירות וכדאמרן. מיהו עיקרדא
 דמלתא מה שהוכיחו ממה דאמר ליה רב אסי רבי אתה אומר צגירסא זו
 לא נמלא לפנינו והיתה כתוצה לפני תוס' וחידוש שלא הרגישו צזה המפרשים]
 דרבה עלה לארץ ישראל מנא להו דלמא רב אסי היה צצצל קודם שעלה
 לארץ ישראל או אחר כך צאחד הזמנים היה צצצל. וראיה קלת שסמו מוכיח
 עליו כמודע דכל רב מצצל ועיין רש"י כתוצות דף ע"ג: ד"ה רבי זירא. עוד
 ראיה גדולה שאין עליה תשובה מסוביא קידושין דף ל"א: רב אסי הוה ליה
 אימא זקינה וכו' שצקה ואזיל לארעא דישראל וכו' הרי דרב אסי היה צצצל.
 ועיין עוד צמועד קטן דף כ"ה. כי הוינן התם ולריך עיון גדול. ומעתה
 סצירא להו לרש"י והערוך לשני הפירושים שאין שום ראיה שהלך רבה לארץ
 ישראל עדיפא להו דהפירוש חזיתי' לראשך קאי אאזיי גופי' והוה הלך לארץ
 ישראל וודאי התוס' לסצרתם דנמלא דרבה הלך לארץ ישראל ניחא להו לומר
 דקאי ארבה מלומר דקאי אאזיי שלא נמלא עליו וכדאמרן למעלה אמנם הערוך
 ורש"י דלא סצירא להו כך פירושו דעדיפא לומר דרישך קאי אאזיי גופי':
 איצרא ראיה גדולה יש צצצועות דף יו"ד: אמר ליה רב חסדא לרבה מאן
 ציית לך לר' יוחנן דרך משמע להדיא שלמד רבה לפני רבי יוחנן:

אות קרקר א' צצא צתרדא דף כ"ג. אפיקו לי' קרקור מהכא. פירוש לפלוף
 בעורצים וזעקתם עכ"ל. ז"ל רש"י עורצין שדומין צלעקתם
 בקורין קורקור:

קרסטל-קרקה

מתנגד להמכוון. ועל כרחיק דאקרים שאנו עסוקין צו הוא מלשון ארמי או זולתו ולא מלשון רומי. והוי יודע דמה שכתב רצינו פירושו צערך פרלס כוונתו אדלעיל שהציא צצצא צתרא על היין שהקרים וכו' :

אות קרסטל שצת דף כ"ג. תולין קרסטל לזהמה צצצת. צצא מליעא דף ל'. מציא פיל מאותו המין ותולה לה צקרסטל שצפיה. צצראשית רצה פרשה י"א רצי ירמי' שלח לרצי זעירא חד קרסטל דתאנים. היינו טרסקל פידוש סל עכ"ל. לפנינו איתא טרסקל וכן צרס"י ורל"ש. אצל צאלפסי איתא קרסטל וכן צהר"ש כלים ריש פרק כ' :

אות קרפטא קידושין דף ע'. ליתיצ מר אקרפיטא אמר לי' גיסני (לפנינו מי סני) למר למימר ספסל כדאמור רצנן או אסעווה כדאמרי אינשי עכ"ל. לפנינו איתא איצטבא :

אות קרין א' עירוצין דף ס"ה. אי קרלתן כינה לא גרסינן עכ"ל. לפנינו איתא לא תנאי :

אות קרצית ביטין דף פ"ו : מאי קרלית אציי אמר (דירצתא) ל"ל דירצתא דציני כיפי. פירשתי צעריך (דרצ) ל"ל דרצ עכ"ל. צמוסף (א"ב זצוצ צין האצנים) עכ"ל. נעלם ממני מה שכתב הרצ המוסף הלא רצינו פירש לעיל דרב שהוא זצוצ שצין העומדים [וכן פי' רש"י בגיטין סס] :

אות קרקז נדרים דף כ"א. מאי דלעת הרמולה אמר שמואל קרי קרקוזאי. פי' דילועין עגולין עכ"ל. רש"י והר"ן והרא"ש כתבו קרי קרקוזאי. על שם מקומן וסיים רש"י שאינם מתצטלים לעולם יפה :

אות קרקן נדרים דף כ"א. צקורקני דאימך פירוש צמזיבת עמך עכ"ל. וכן פי' רש"י צקירקנו דאמך. צמזיבתא שאמך תמזוג לי הכוס. אצל הר"ן פירש שיהא אמך מקרקת ומזמרת. לכאורה מתוך עוצדא דאמר לי' צר קפרא לרצי תיתי דציתכי חרמי לי' נעלל אחת רמיא לי' ולרצי אמר קוס רקוד לי' ע"ש מוכרח כפידוש רצינו ורש"י ע"ש היטוב וקלת לריך עיון על הר"ן. והר"ש והרא"ש גרים איפכא ע"ש גם עליון לריך עיון קלת ועיין לקמן ערך רקד :

אות קרקס ד' צתי קרקסאות וצתי תיאטריות פירשנו צערך תיאטריות. עכ"ל. צמוסף (א"ב תרגום ונבינות שויתי וזמריהון דאזלין למישתי מרות צצית קרקסון) עד כאן לשונו. וכ"כ הערוך צעלמן לקמן ערך תאטר :

אות קרקף יצמות דף ע"ח. עירוצין דף כ"ז : קרקפתא חזיתי לרישך ציני עמודי כי אמר רצי יוחנן להא שמעינא פידוש אדם גדול ראיתי ראשך צין העמודים של צית המדרש עכ"ל. ציצמות פי' ר"ש קרקפנא. אדם חשוב. וצעירוצין ז"ל רש"י קרקפנא. צעל הגולגלות כלומר אדם חשוב :

שם פידוש אחר צעל גולגות גדולה נקראת קרקפנא עכ"ל. ותוס' כתבו צעירוצין צזה הלשון קרקפנא חזיתיה לרישך רישך היינו רצה שהיה רצו של אציי והוי כמו רישך צקיררי (שצת דף כ"ה.) ומלינו שהלך רצה לארץ ישראל ללמוד תורה לפני רצי יוחנן צמוף פרק שני דיינו בזירות (דף קי"א.) אצל

עור שם צא צתרא דף ט"ז : קרן הפוך אמרי דצי דצי שליל קרניא דקדש פירוש קרן חיה ששמה קדש לקותא היא כלומר אינה יפה מפני שיש צו בוונים אלא כי כודכמא דישקא צמיני' כלומר קרן כדכוס שהוא חשוץ צמינו מכל שאר מיני כדכוס עכ"ל. וכן גירסת רש"י ככודכמא דישקא. ופי' כדכוס של גן הבדל צמינה : צמינה. שהוא מעולה ממין שאר צמנים. אכן תוס' הקשה על גירסא זו. ולכן גרסו ככוחלא דישקא צמינה.

אות קרונה מגלה דף ה' : ורחץ צקרונה של לפורי. פירוש מים נוצעים וקרים עכ"ל. וזה לשון רש"י צקרונה של ליפורי ציוס השוק צפרהסיה צשעת הילוך קרונות. וכתבו תוס' לאו דוקא צקרונה אלא כלומר צפרהסיה :

אות קרנם צ' חולין דף כ"ח : מאני דפרזלא תלו לצקא צקודנסי'. פירוש צקרנו. ופרק קמא צכלים שלהן לפי משהן קטנים כך כליהם קטנים וכך שנותיהן דבעין הן עכ"ל. טעות גדול נזדמן הכא וצכל הדפוסין כי אין ענין מסכת כלים שייך הכא כלל. אלא כך לריך להיות ופירוש צכלים שלהן לפי שהן קטנים וכו' וזה פירוש למאי דאיתא שם צחולין דף כ"ח צמיני דידהו ועיין שם פירוש רש"י ותמלא הכל צדור :

אות קרנסא נדרים דף י' : קודנשא לא אמר כלום. כלומר אינו כינוי לקרצן עכ"ל. לפנינו איתא קודנשא אמנם גרסת רצינו נדאית עיקרית ויפה ע"ש צמסנה וצגמרא :

אות קרים א' שצת דף ק"ה. העושה שתי צתי נירין צנירין וצקידום בלים. פרק כ"א צקידום וצחוט. גמרא (שצת דף קפ"ה.) מאי קידום אמר רבי יהודה מלוצייתא. פירוש כלי שאורגין אותן מן הסיצ או מן זולתו ומסננין צו ודומה לו דלצתא מנבצן וקורין אותו מסננת. פירוש אחד אומנות שעושין מן קנים דקים חלקים שצו האורגין אורגין צידים וצרבליים והוא קלוט צשתי כמו הנירין עלמן ודומה לו וקא מצלצל מלוצייתא עכ"ל עיין לעיל ערך מלוצייתא :

אות קרים צ' צרכות דף ת' : צא צתרא דף ל"ה : על הפת שעופשה ועל היין שהקרים ועל תצטיל שעצרה לורתו אומר שהכל נהי' צדצרו. עצודה זרה דף ל'. האי חמרא דאקרים ל' יום קמאי יש צו משום גילוי. פירוש צערך פרלס עכ"ל. וצמוסף (א"ב וכן צלשון רומי חומץ חזק אקרים) עכ"ל. לפנינו אימא שהקרים. פי' רש"י צועי"ר צלע"ז. וצא צתרא פי' רש"י אייגר"א והיינו קוסם. וצע"ז פי' רש"י דאקרים. החמין ולא חומץ הגון : וז"ל תוס' האי חמרא דאקרים עד תלתא יומין ולא גרים תלתין יומין דהכי נמי מלינו צו חילוק צשלשה ימים הראשונים צפרק המוכר פירות (דף ל"ו.) דקאמר כל ג' ימים וודאי מכאן ואילך ספק וכו' עכ"ל. ונדאם דראיית תוס' אלימא הוא ולכך מה שכתב כאן האי חמרא דאקרים ל' יום טעות נפל צספר והי' כתוב מתחלה תלתא וכדפס אח"כ תלתין ונשתרצצ הטעות אחר זה וכדפס ל' אצל האמת לריך להיות תלתא וכגירסא שהוכיחו התוס'. עכ"פ לכל הפירושים מוכח או דאקרים כגירסא שלפנינו או דאקרים לפי הגרסא של רצינו היינו שאיננו עדיין חומץ חזק וכן צסוגיא דצא צתרא דף ל"ו. חלא סיפקתא ע"ש וכן פירש הרש"י להדיא. ולכן כתב רצינו עיין לעיל צערך פרלס. שהוא כבון חומץ תקיף וכו' אצל לא חומץ חזק ממס. ולכן איכני מצין עדות שכתב הרצ המוסף וכן צלשון רומי חומץ חזק אקרים הלא העדות הזה

קריה-קרן

אות קריה א' צדאשית דזה פרשה י"ט ויציאה אל האדם אמר דני ארון
טצוי לקריה דמלכא שושני. פי' כפר צלשון יון כוריאן והוא
קרתני שצסוף זה הפרק עכ"ל. ועל דרך זה יש לפרש צדכות דף י"ח צני דני
חייא כפיק לקרייתא. ופי' דש"י להתעסק בעבודת אחרות. וכן צצילה דף ט'
צני דני גמליאל כפוק לקרייתא פירש דש"י לכפרים לראות שדותיהם. אצל
צצא מליעא דף פ"ה: פי' דש"י לקרייתא. לעירי: ועיין עוד מה שאכתוב
לקמן ערך קרתן צסייתא דשמיא. ועיין עוד דש"י פסחים דף ג':

אות קרניא עבודה זרה דף ל'. אמר ריש לקיש קרינא אין צו משום גילוי
מאי קרינא אמר דני אצבו חמרא דאיתא מצי אסיא עכ"ל. צמוסף
(א"ב פירוש צלשון יוני ורומי תירוש מצושל עד שיעמוד על שליש ויהי צארן
עסיא מחוז הנקרא קריא ויין הגדל שם קרינא. צנוסאות כתוב חליא דאיתא
מעסיא) עכ"ל. לפנינו איתא חמרא חליא דאיתא מעסיא:

אות קרמן שנת דף קל"ח. אף מטה אסורה בקרמנאי. פירוש היא מטה
של פרסיים דאמר שם דף מ"ז: לא יתכן להחזירה אלא אם כן
יתקע לפי שכלצנותיה וכרעיה דחוקין ואינן נשלצים אלא אם כן יתקע צהון
וכיון שתוקע צהן חייצ עכ"ל. וז"ל דקרמנאי היינו גלגליתא שפורקה ומחזירה
והוא שם מקום לשון אחר קרמנאי מוכרי צבדי פשתן:

שם צצא קמא דף כ"א. קרמנאי הוו דיירי צה. פירוש מדקדקי ומנפלי
פשתן וצלע"ז קרמנאורי עכ"ל. וז"ל דש"י קרמנאי שם אומה ליטנא
אחרת קרמנאי קרמנאים היו יושצין צה וכו':

עוד שם נזיר דף ל"א: צתורא דקרמנאי. פירוש הם אנשים שהיו צאותן
השנים צכל צארן קירמאן שהיו אחורי פרס והיתה מלאכתן שיש
להם שוורים שמטכיתין אותן לחרישה ולא היו צודקין אלא שוורים לצנים שהם
לצנים ציותר ולא היו צהן צהרות שחורות כי הלצן יפה לחרישה אצל לעורו
השחור עדיף ולעולם אובמא צחירי מעלי חון מלחרישה צלצד עכ"ל. וז"ל
דש"י צתורא דקרמנא. של חרישה:

אות קרן א' צדכות דף ס"ז: קרניא קריא צרומי צר מוצין תאיני צרון תאיני
דאצון. פירוש רגילין צרומי להכריז צקל קרנא משרוקיתא ולומר
כי צן מוכר תאנים כאצין ואל תשנה מאמותו כי כן יפה לך עכ"ל. ודש"י פי'
צענין אחר עיין שם:

שם שנת דף ק"ח. נפקא ליה קרנא צעיניה. פירוש קרן של צצר ילא צעינו
עכ"ל. לפנינו צצצת איתא אמנס צצצא צתרא דף פ"ט. איתא וכתצ
הרשצ"ס ד"ה נפקא ליה קרנא צעיני' ואע"ג דאכרינן צצצת דרצ לטיי' כצצא
מצצל ותהא ליה צקנקני' איכא למימר דגרמא ליה הא והא עכ"ל. וראיתי
צגליון שלפני נדפס צזה הלשון ס"א לא גרס נפקא ליה קרנא צעיני' דלא הוה
ליה הכי ע"כ. ולא ידעתי מניין לו לחלוק על הרשצ"ס והערוד ומי כתן
לצעל הגהה זו כח וחיל לחלוק על שני עמודי עולם הללו וכצר אמרו
צצדכות דף נ"ו. וסנהדרין דף ל': ומכות דף י"א. קללת חכם אפילו על
חכם היא צאה ומכל שכן קללות שני חכמים כרצ ושמואל ושלל על חכם שהיא
צאה ומה מאוד נכון לפי גרסת הערוך דגם צצצת איתא נפקא ליה קרנא
צעיניה א"כ קללת כל חכם עשה רושם קללת רצ צצצת צעינו האחת וקללת
שמואל צצא צתרא צעינו השנית מעשה אין לומר לדוחק שכתצ הרשצ"ס:

ארוכה היתה מציאה שתי קלרות אחת מכאן ואחת מכאן כדי שתראה טפה על גביהן וכשהיתה אחת מהן קלרה היתה לונגת קורדיקון עזין שתראה ארוכה פירוש זלע"ז פטיטין וכזר פירשנו צערך עכס עכ"ל. וצמוסף (א"ב מין סנדל) עכ"ל. עיין שצת דף ס"ז:

אות **קרר** זכורות דף מ"ג. הקרח פסול איזהו קרח כל שאין לו שיטה של שער מקפת מאזן לאזן. מפורש בגמרא צסוף זכורות דף כ"ח. אמר זן עזאי כל חכמי ישראל לפני כקליפת הסוס חון מן הקרח הזה ומנו ר' עקיבא זן יוסף ורבי יהושע זן קרחה הוא זן רבי עקיבא הקרח כדגרסינן (התם) (ל"ל צסזועות דף ו'). אמר לו רבי יהושע צנו של רבי עקיבא לרבי עקיבא. עיין קונטרס סימן (וע"ש צתום):

אות **קרמ** ז' סוטה דף י"ד: כדתנן צפרה וצסיפרא והציאה אל צני אהרן קמץ ועלה צידו לדור או בדגיר מלח או קורט של לצונה פסול עכ"ל כן הוא משנה מנחות דף ו':

אות **קרמל** צצא מליעא דף מ"ז. אותצינהו צקרטליתא ואיגניצו. צצא צתרא דף ע"ד. מאי צעיתון צהאי קרטליתא. פירוש טנא צלשון יון קרטילי וצלע"ז קרטילי"א. צצ"מ ז"ל דש"י קרטליתא. ארבו אשקד"א צלע"ז. וצצא צתרא פירש רש"ס קרטליתא. ארבו:

אות **קרמס** פסחי' דף מ"ז תולתא שערי תולתא קורטמי עכ"ל צמוסף (א"ב פי' צלשון ערצ ורומיי מן נטע אשר פרחו כמו כרכום ונקרא כרכום יערי וזרעו כמו שעורה ויש לו סגולה צרפואות) עכ"ל. ז"ל דש"י קורטמי מוריקא קרוב:

אות **קרמון** כל גסטרד צרתי לו שלשים קרטון עיין צערך גסטרד עכ"ל. צמוסף (א"ב גסטרד פירוש צלשון יון בצור ומנלה) עכ"ל. האי ליטנא איתא צצרכות דף ל"ז: ועיין לקמן צערך דהטון מ"ש שס.

אות **קרמס** ד' ביטין דף ס"ט וקירטסא וזריקיא. פירוש כייר של עשצ. עכ"ל וז"ל דש"י כייר של תוכין.

אות **קרמע** חולין דף ע"ה. דג המתקרטע איכא צינייהו. צפסקא דרכי עקרה ולפניו תדון דאצה מקרטעא כהדא ריפתא צצראשית דצה פרסה ל"ט וישצו שס אמר רבי לוי צכל מקום שאתה מולא אכילה ושתיה ארכילסטים מקרטע. צילמדנו פרשת צהעלותך וכיון שהוא יולא ורואה את הכר מיד הוא שמח ומקרטע פירוש ענין דילוב עכ"ל. תוס' ד"ה מאי צנייהו וכו' כתצו פירוש הערוך ע"ש צקילור כמרץ. ודע דשס ליינו ולפניו תדון דאצה מתרגמינן קדמיה מקרטע [ישעיה כ"א] וטעות הוא ול"ל איצ מ"א. ועיין מה שכתצתי צחיצורי יש סדר למשנה ריש משנה ה' פרק ג' דעוקלין.

אות **קרמפן** צצא קמא דף פ"ו. לער דאית לי קרטופני צרישיה ושקלנוהו וכיחי ליה צעו אחווי גוני ארישי' ולא מלי מחווי מהנהו קרטופני עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ קרטפני צרישיה ולוחי אצל לגרסת הערוך נוח היה לאיש זה שלא יסודו החצורות כי הם מלילים לאיש מיד חולאים פנימיים של ראש) עכ"ל. לפנינו איתא לער דאית לי קרטופני צרישי' ולוחי מהנהו קרטיפני. שצת דהוה מרקיד צי כוצי דצעי מחוי גוני ארישא ולא מחוי מהנהו קרטופני ועיין פי' דש"י:

קרדייקום - קרדקיים

102

דקרי עלי' מכל אצקת דוכל תנא קרא קרוצן ופייטן. וצימיו היו מקדשין. ע"פ
הראי' שמעולם לא יסד רק קרוצן מיום א' עכ"ל וכן איתא בהרא"ש פרק אין
עומדין דף ל"ד. אמר רב יהודה לא ישאל אדם לרכיו לא צב' ראשונות וכו'
ומטעם זה נהגו לומר קרוצן צלש ראשונות וכן רצי אליעזר הקליר ז"ל שהי'
מארץ ישראל מקרית ספר וצימיו היו מקדישין עפ"י הראי' שהרי לא תיקן שום
קרוצן ליום שני ויש אומרים שתנא הוא כדאמר בפסיקתא כד דמיך רצי אליעזר
רב' שמעון קראו עליו דורו מכל אצקת דוכל דהוה תנא קרוצן דרסן ופייטן
והוא תיקן קרוצן לאמרו צלשה ראשונות עכ"ל. וכן צטור אורח חיים סימן
ס"ה איתא כמה פעמים קרוצן וכתב ר"י שמעתי שהוא ראשי תיבות ק"ו
ר"ה ו"יטועה צ"א הלי ל"ד יקים. והנה לכל הגדולים הנזכרים שהעתיקו קרוצן
א"כ יהי' כמעט שני תוארים פייטני [שפירושו משורר ומחבר השירים עיין לעיל
ערך פייט] וקרוצן הכל אחד ולמה זה קלסוהו שני פעמים צתואר האחד.
אמנם לגירסת רצינו קרוצן [ופירושו דרסן] ניחא שקלסוהו שהיה דרסן ושהי'
פייטן. וכן מוכח להדיא ממדרש דזה ויקרא פרשה למ"ד דאיתא שם צזה הלשון
כד דמיך ר' אליעזר רב' שמעון היה דורו קורא עליו מי זאת עולה מן המדרג
כתמודות עטן מקוטרת מור ולצונה מכל אצקת דוכל מהו מכל אצקת דוכל
אלא דהוה קריי ותניי פייטן ודרסן. עוד צמדדש דזה שיר השירים איתא צזה
הלשון כד דמיך ר' אליעזר היה דורו קורא עליו מי זאת עולה מן המדרג
ובומר מכל אצקת דוכל מהו מכל אצקת דוכל שהיה ר' אליעזר רב' שמעון
קראו ותנוי וקריצוי ופייטוי. הרי לך לפניך דקריצוי ודרסן אחד הוא לפי פירושו.
שז' ראיתי צמעדני י"ט שלהי פרק אין עומדין ד"ה קרוצן וכו' וצערך העתיק
קרוצ ונדחה שכוונתו לפרש לשון קריצה כלומר שמקריצין אל השם יתצרך
צצח והודיות כך נ"ל לפי עמינו שהציאו וכו' עכ"ל המעדני י"ט. ולא זכיתי
להצין דצרי המעדני י"ט הלא דצרי רצינו הערוך מצואר שפירושו דרסן כאשר
פירש להדיא וגם נאמן הדצ המוסף צעדותו שצלסון יוני [שהרצה השתמשו בו
חז"ל] נקרא איש צקי וכו' וכן מוכחין דצרי המדרש דזה ול"ע. וזהגהות
שולחן ערוך אורח חיים סימן קי"צ איתא קרוצות פירוש קרוצות ליוולר הציאו
המעדני י"ט הכ"ל וכתב עליו עשה המלה מורכבת מן קרוצ ויוולר. וצריצ"ש
סימן ע"ה מלאתי קרוצות ומזכירו שם כמה פעמים. וגם התשצ"י האריך
לקיים מלת קרוצות לפי שמקריצין אותם אל התפלה וכן זכרם הדר"ק צשורש
עתר ודוחה מכמה טעמים מלת קרוצן ע"ש: ועיין מה שכתצתי לעיל צערך קלר:

אות קרדייקום גיטין דף ס"ז: מי שאחרו קרדייקום. פירוש רוח הדופקת
צלצ נקרא קרדייקום והוא לשון יון עכ"ל. וצמוסף (א"ב
וצחולי זה הלצ נפוג וזיעה קרה צצרת מהגוף) עכ"ל. וז"ל רש"י קורדייקות
שם שידה השולטת צשותה הרצה יין מביתו. ואמר צבמדא וליתני מי שנשכו יין
חדש ומשני דהא קמשמע לן דהא רוחא קורדייקום שמה למאי נפקא מיניה
לקמיעא פי' רש"י שמציעין זה את הרוח צצמו. ומעתה דצרי רצינו לריכין
עיון קלת. וכן צפירוש המשניות להרמז"ם קורדייקום חולי המתחדש ממילוי
הדרי המוח ומתצלצל הדעת מפני כך והוא מין ממניי חולי הנופל. לריכין
עיון קלת:

אות קרדקיים פסחים דף נ"א. יולאין צקדקייסין צצצת וצצירי אין יולאין
וכו' צויקרא דזה צפרשת זאת תהי' וצמגלת איכה סורו
סורו עמא. וצפסיקתא ותאמר ליון הלוך ועפוף תלכנה כשהיתה אחת מהן

דגיל אינש למיחזי צדיש שתא קרא ורוציא כדתי סילקא ותמרי סימן קרכס"ט
עכ"ל: לפנינו איתא למיכל וכן הוא צעור א"ח סימן תקפ"ג אמנס צהוריות
איתא למחזי. ועיין לקמן צידך רוציא:

אות קר ז' ראש השנה דף י"ז. תצואה שאירע זה קרי או חונס. פירוש
קרי צידי שמים כמו מקרה לילה חונס צידי אדם עכ"ל וז"ל קרי
כגון צרד או שדפון. וז"ל קרי. מקרה לשון אולי יקרה אי נמי לשון קושיא כמו
ואם תלכו עמי צקרי:

אות קר ח' ראש השנה דף י"ו. (וצדכות דף כ"ה. שלשה מזכירין עונותיו
של אדם קיר נטוי ועיון תפלה והמוסר דין על חצירו. פירוש קיר
נטוי ליפול והולך זה ויושע תחתיו סומך צדיותיו להגלל וכן המעיין צתפלתו
סתקצל ותצא שאלתו וסומך צדקותו וכן המוסר דין על חצירו הוא נענס
תחלה שאומר לפניו מה הן זכיותיו של זה שעושה כך והלא יש צידו כך וכך
עון עכ"ל. ככל השיטה צפירוש הזה מסקו צתום' דר"א דף ט"ז: צד"ה ועיון
תפלה וחלקו על ר"ת ע"ש שרונה לפרש דעיון תפלה היינו שאינו עכוין לצו
צתפלתו:

אות קר ט"ו עבודה זרה דף מ'. מתדי ותלת קיראי שמייע לי. פירוש
אדונים עכ"ל. וז"ל רש"י אלתתא קיראי מב' חכמים גדולים שהם
כדי לסמוך עליהם שהם צעלי המקרא:

אות קרא חולין דף קל"ח: קורא זכר רצי אליעזר מחייז עכ"ל (וצמוסף
א"ב שם עוף טהור והוא לשון מקרא קורא דגר והוא עוף טהור
כדמוכח בהדיא בגמרא שם (הוא) ל"ל הא טהור וטהור חייז דלמא צקורא
וכן פירש שם צקונטרס וכן צפירשו על המקרא כאשר ידווק הקורא (שמואל
א' כ"ו) מפרש שהוא העוף הנקרא פרדי"ץ ולכן יש לומר שיש טעות צגדסאות
צפירוש הקונטרס צמשנה קורא זכר טעם הוא ולא נהירא אלא יש לגדוס טהור
הוא אך יש לתמוה שרש"י פירש צפסוק (ירמיה י"ג) קורא דגר שהוא קוקו
(והוא עוף טמא) עכ"ל המוסף. צש"ס שלפני כדפס צלד גליון רש"י לריך להיות
טהור. ודע צצפירוש המשניות להדמ"צ"ס איתא קורא עוף ידוע פרדי"ץ צלע"ז.
והרצ צרטורה כתצ קורא צערצי קורין לו שונא"ר וצלע"ז פרדי"ץ. ומסיים
זה התוי"ט וז"ל רש"י עוף טהור הוא ולא זה שקורין קוקא ע"כ [הנה התוי"ט
כתצ צש"ס רש"י מה שלא נמלא לפנינו] וצשמואל א' כ"ו כאשר ידווק הקורא
צהדים כתצ רש"י עוף ששמו קורא וצלע"ז פירדיין וכן קורא דגר ולא ילד (ירמיה
י"ז) ומרדך אחר קני שאר עופות ויושע על ציליהם. וצכן פי' רש"י צירמיה' סותר
דצרי עלמו והוא פלאי. ועיין תום' חולין דף ס"ג. ד"ה כן פי' צקוק' וכו' וכן אמר
דקירא הוא קוק"ו צלע"ז ואינו דאותו קוק"ו צחזקת טמא מחזיקין וקורא טהור
הוא כדמוכח צפרק שולח הקן דרצי אליעזר מחייז צשלוח מפני שהוא טהור וכו':

אות קרוב קריי ותניי קרוצ ופייטן עיין צערך פייט. פירוש צעל מקרא צעל
משנה דרשן ופייט וצמוסף (א"ב פירוש צלשון יוני איש צקי צדינין
וצעל הלכות עכ"ל). צתום' חגיגה דף י"ג. ד"ה ורגלי החיות יש מגיהין
צקדושתא שיסד הקליר וחיות וכו' ומיהו צחנס מחקוהו שיסד דצדיו על פי
הירושלמי וכו' וכן הוא דרכו שצכמה מקומות הי' מניח שיטת הש"ס שלנו כדי
לאחז שיטת הש"ס ירושלמי והוא היה תנא והוא היה רצי אליעזר צד' שמעון

קקל-קר

אות קק' ז' זרכות דף כ'. דמיין זאפאי כקרי חיורי. פי' אוזין לצנים. כתוצות דף פ"ה. ביטין דף ע"ב. קקי חיורי משלחי גלימי דאינשי. פירוש אוזין לצנים כלומר אנשים קשים זקנים מלשון קש לי' שנין צעלי שיצה מפטיטין צגדי אנשים. נדאין הדברים שגם אלו עופות טמאין כעופות של מעלה וכולן שוין עכ"ל. לפנינו איתא קאקי חיורא. פי' רש"י אוזין לצנים וכן פי' רש"י צהכות צ וגיטין:

אות בקל' א' פסחים דף קי"ד. דאכיל איתא טשי צעליתא דאכיל קקולי אקיקלי דמתא שכיז. פירוש מי שמנהגו לקנות צמר שמן זאשראי ואוכל מתחצא צעליות מפחד הקלצ שתוצעו זה פי' דאכיל איתא טשי צעליתא והנהוג לאכול קקולי שהן ירקות הסדה שמציאין צלא דמים ואם קונה אותן דמיהן מועט יושב על אשפה שצטוק ואינו חושש שאין מי שנוסה צו עכ"ל. וכן פי' רש"י. ודע דצעודה זרה דף ס"א. איתא ואשפה כדשות הדצים דמי פירש"י דרך אשפה לעמוד צני אדם עליה:

אות קקל' ז' פסחים דף קי"ד. אקיקלי דמתא שכיז. ביטין דף ס"ט. ונזכלינהו אקיקלי דמתא. כריתות דף ו'. (וכן צהודיות דף י"ז.) אקיקלי דמתא מחסיא תיצו ולא על אפדני דפומצדיתא. שער החרסית תרומו תרע קוקליתא. חצקו אשפתות תרגום בפיפו קיקלתן עכ"ל ודע דרש"י צצ"ק דף כ"א. וצעודה זרה דף נ"ח. כתצ תרגום של מאשפות ידים אציון (תהלים קי"ג) מתרגם מקילקלתא מדים חסוכא עכ"ל. גצה מן המוקדם צתהלים:

אות בקב' שצת דף ק"ט: איזוצ יון למאי אכלי לי' לקוקאני. זרכות דף ל"ו. אצל קמחא דשערי כיון דקשו לקוקיאני לא עצידי אינשי דשדו לפומייהו. חולין דף ס"ז: אמר שישא צרי' דרצ אידי קוקיאני אסירי. פי' תולעות עכ"ל. צצת פי' רש"י קוקיאני. תולעים שצצני מעים ע"כ. וקאמר הש"ס ממאי הוי מקימחא דשערי ולזה אמר הש"ס צצרות אצל קמחא דשערי הואיל וקשה לקוקיאני פי' רש"י תולעים שצמיעים. וצחולין ז"ל רש"י לקוקייני תועלים שצכצד ושצריאה ועיין תוס' דרצינו תם משיג על פי' רש"י ולכן פירש דצדגים איירי ע"ס וכן פירש דצ אלפס והסכים עמו צעל העמוד ע"ס. והנה מה שפי' רש"י קוקייני תולעים שצכצד לריך עיון גדול דהא ממה דאמר הש"ס צצת דף ק"ט: מאי יועזר וכו' למאי אכלי לי' לאדקתא ממאי הוי מאומלא וכו' ופי' רש"י אדקתא תולעים שצכצד וא"כ ע"כ אין זה קוקייני דמזכיר הש"ס שם דהוי מקימחא דשערי ודפואתו על ידי איזוצ יון ע"ס:

אות קר' ז' שצת דף ז': שעוה קיריתא פסולתא דדוצשא. שם דף ק"י: תלתא קפיצי קירא דניצתרופי. פירוש שעוה שנעשה מאותו דצס שצז מן הכוורת כשהיא מלאה עכ"ל. עוד איתא צסנהדרין דף ז"ט. אטו צקצא דקירי:

אות קר' ד' זרכות דף ל"ו. עידוצין דף כ"ח: קורא דצ יהודה אומר צורא פרי האדמה ושמאלא אמר שהכל נהי' צדצרו. שם דף ע"ג: תלא לי' קורא לדצר אחר והוא לדידי' אציל. פירוש תלא לי' קורא לדצר אחר דליכול והוא לדידי' אציל ואכיל הלוואה. פירוש קורא דאש הדקל כשהוא דך עכ"ל. לפנינו איתא ואיהו דידי' עציר. פי' רש"י קורא דך הגדל צדקל תלה אותו לחזיר והוא יגלגלנו צאשפה שזו היא אומנתו:

אות קר' ו' כריתות דף ז' אמר אציי השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא

מין זרעים הוא שזרעין אותו צאצא ישתעלל. ודע דהראש"ד פרק ה' משנה ג' דעדיות הקשה על פירוש דצינו הערוך ודחה לפירושו. אלל דע כי הר"ם צעוקלין פרק ג' משנה ו' פירש ג"כ קלח כיל"א צלע"ז והוא דכתיב והפין קלח וכמון יזרוק הרי ללא השגיח לקושיית הראש"ד ואף דהראש"ד השיג שלא דאח מימיו אדם שזרעה צכוונה אפילו הכי שצירא להו לרצינו ולהר"ם דצימי הנציא היו רבילין לזרעין ועוד מלינו דצדים הרצה שנשחתו עכשיו עיין תוס' מועד קטן דף י"א

אות קצע ד' צצא צתרא דף ט"ז. קליעה שהו' ריחה נודף בקליעה. כריתות דף ו'. מר וקליעה שצלת נרד וכרכוס. מר ואהלות קליעות. צלשון ערצי קסיעה וצלשון קודש קדה עכ"ל. צצא צתרא פי' רש"י על קליעה מין צסס. (וצתורה ס' שמות ל' פסוק כ"ד קדה תרגום אונקלוס ויונתן וקליעתא. וכן פי' רש"י צתהלים מ"ה על קליעות. מתרגמינן קדה קליעתא):

אות קציר צ' שצת דף י"ג. כי הוה אזלינן צתרי' דר' אלעזר לשיולי צקלירא. ס"א חלשא. ס"א תפיחא עכ"ל. לפנינו איתא צתפיחה. פי' רש"י צחולה.

אות קציר ג' צכורות דף ת"ד: רוח קלרית צאה עליו. פירש צלע"ז דימוכ"ס עכ"ל. ורש"י פירש רוח שד:

אות קציר ו' שצת דף י"ט. האי מאן דיהיב מנא לקלרא כימסח וכייתצ לי' כמסח ונשקל מיני' אי' טפי אפסדי' דמתחי' איצליר אפסדי' דכוולי'. ס"א צלר לא גרם מיני' כלומר לא חתך ממנו מלשון גידם טפי אפסדי' צי' כלומר דמתחי' והוא קריצ ליסצר. צמנחות דף ת"א: רצ יהודה מסר לי' לקלרא. פירוש מסר לי' גלימי' עם התכלת לקלרא ומפייסו שיזהר שלא יקלקל מראה התכלת וכו'. צצא קמא דף קי"ט: קלרא שמיא וקלרא שקיל לי'. פירוש הכי שני חוטין או שלשה שחורים שהן על גבי הלצן קלרא שמי' שכן קורין להן צציל שהן דצר קלור ומעט וקלרא שהוא כוצם שקיל להו והכל עולין למנין תכלת. פירוש רצ ענן לשלשולי התכלת צכנף העלית מלא קשר גודל ואמר רצ יהודה ואלו חוטין דשמייהו קלרא עולין למנין מלא קשר גודל וילחק צרי' הוה קפיד ולא הי' מכניסין צחשצון מלא קשר גודל זה פי' ד"ח ז"ל. ור' משה הדרשן מנרצונא שנה לנו צקלרה שויה וקלרא שקיל לי'. פירוש הוא הכוצם שסס אותן החוטין לשמור חוטי הצגד שלא ילאו והוא לוקח אותן אחר כציסתו עכ"ל. צצת דף י"ט. ז"ל רש"י לקלרא. כוצם: וצמנחות דף ת"א: לא פירש"י כולם. וצצ"ק דף קי"ט: ז"ל רש"י קלרא שמי' וקלרא שקיל לי' הכוצם נקרא קלרא צלשון ארמי וקלרא שהוא מקלד מן הצגד שקול לי' ודידי' הוא. וצתענית דף כ"ט: ז"ל רש"י ד"ה קלרי כך שמש צלשון ישתעלל והם כוצסים שמעתי אומרים על שם שמקלרין צבדי הלמד כשדורסין אותן צרבליהן צמים. והיינו דמתרגמינן עין רוגל (שמואל צ' י"ז) עינא דקלרי. הכה הטעם ששמע רש"י על שם שמקלרין צבדי הלמד וכו' [ועיין צתום ד"ה קלריו] שייך שפיר אס הוא לשון ארמי דהוא תרגום וקרוצ צלשון הקודש אלל אס הוא לשון ישתעלל אין טעם זה נכון. וגם שלא יהיו דצרי רש"י סותרים טוצ להגיה [צתענית] כך שמש צלשון ארמי וכו' כן לדיך להיות:

אות קק א' חולין דף ס"ג. קאת זה הקיק עכ"ל. לפנינו איתא זה הקוק:

לדקדק דאי הכי פירושו של נמלאו זראשי א"כ למה דחיק הש"ס לומר ולא פליגי
הא דרישא והא דדרשא עדיפא הו"ל לומר דרצ"ח אמר התפילין של השמים
ורצי ינאי ומתניתא אמרו צתפילין של עמא דארעא. עוד כתב דודי זקני
הגאון מהרמ"ש זזה"ל וכדומה לי שראיתי כתוב משום שהדין הנושא משאוי
צדוע מניחו לא על ראשו משום דמקום יש צראש להניח צו שני תפילין
וצטעת מלחמה שנושאין כלי זיינן על זרוען ומחזיקים צדמחים ונתנו תפילין
של יד ג"כ צראש עכ"ל. ולא זכיתי להצין לדודיו שהיו להם תפילין של ראש
וגם של יד מונח על הראש וקחשיב רצ"ח אמר ר"י שנמלאו ארצעים סאה.
א"כ וודאי דר' ינאי ומתניתא פליגי דאמרו ג' פעמים מרוצה ואין לומר כתיב
של רש"י שכתבתי לעיל. ועיין מה שכתב לקמן צסייעתא דשמיא צסוף הדיבור.
ולצדאמן כל דין קשה היכי תעלה על דעתין דפליגי הא שפיר נאמ' דרצ"ח סיפר
שנמלאו אראשי הרובי ציתר. כלומר שנמלאו התפילין מונחין על ראשיהן אחר שהרגו
אצל ר' ינאי ומתניתא שלא אמרו צראשי ספרו ותפילין שנמלאו מפוזרין אשר אצדו
[סס] אלא ניחא לפרש דמה דאמר הש"ס ולא פליגי קאי אהא דר' ינאי דאמר שלש
קופות של ארצעים וכו' לא פליג אמתניתא דתני ארצעים קופות של שלש וכו'
א"כ חסר לר' ינאי ל"ז קופות וכן למתניתא דתני ארצעים קופות עודפות
עלי' דר' ינאי ל"ז קופות. וע"ז קאמר הש"ס דלא פליגי כלומר דשניהם אמת
הך דתני שלש קופות והך דתני ארצעים קופות זה וזה הוו מספר אחת
צתפילין של ראש ומספר האחרת צשל יד היינו דדרשא. אצל לא נחית הש"ס
לפרש דרצ"ח אמר רצי יוחנן לא פליג אמתניתא ורצי ינאי משום דצלא"ה
ידענא דלא פליגי מטעמים שכתבתי לעיל. ומדויק צזה היטיב דלא אמר
הש"ס ולא פליגי מיד אחר דצרי ר' ינאי. אצל לפירוש הראשון שכתב רצינו
קאי הך דולא פליגי דוקא אמתניתא וכדאמרן. מיהו לכאורה יש לפקפק הא
וודאי זה דמיידי צשל ראש היו אותן כ"ך סאין [דהיינו שלשה פעמים ארצעים]
מחזיק פחות מכדי שיעור תפילין של יד דהא וודאי צשל ראש גדול משל יד
וא"כ איך אפשר דלא פליגי הלל אס נמלאו ק"ך סאין של יד וק"ך סאין של
ראש א"כ הוו של ראש צמספרן לכל תפילין ותפילין צפני עלמן פחותין
צמספר לכל של יד צפני עלמן. אך תדע מה שירוע כי כן הרצה מהן נאצדו
והרצה מהן נעצעו צמהומת המלחמה ואין לתמוה על חסדונן צכמה וכמה
וצה מצואר ונגלה שצצהלות המלחמה יאצדו כמה דצדים. ועפ"ז אפשר לייסצ
קצת דעת מד דודי זקני מהרמ"ש שהיה קשה מה דוחקיה לרש"י להאריך
כל כך ואס תאמר ד' וכו' צקילור היה יכול לייסצ דכמה וכמה של יד נאצדו
ולכך כתב דודי זקני מהרמ"ש וכדומה לי שראיתי וכו' כלומר דכל התפילין
שנמלאו היו על ראש הרובי ציתר הן של ראש וגם של יד ורצ"ח סיפר מאותן
של יד שנמלאו על ראשי ההרובים היו ארצעים סאה. ורצי ינאי ומתניתא
ספרו מתפילין של ראש שנמלאו על ראשי ההרובים היו ג' פעמים מ' סאה
והשתא מקשה רש"י שפיר וא"ת ד' והאריך לתרן וכתב לא היא שצית אחד
של צדוע וכו' :

אות קצח עזול יוס פרק א' הקלח השמשום והפלפל. עוקלין פ"ג הקלח
צית שמאי מטמאין וצית הלל מטהרין. מנחות דף כ"ג: (עיצלה)
ל"ל תיצלה צקלח וצסומשין וצכל מיני תצלין כשרה. צדכות דף מ' הרגיל
צקלח אינו צא לידי כאצ לצ וכו' עד ריחא קסי וטעמא מעלי. והפיץ קלח
וכמון יצרוק (ישעיה כ"ה). פירוש קלח דומה לכמון אלא שהקלח שחור וצלע"ז
כ"ל עכ"ל. וז"ל רש"י קלח דצותינו מפרשים כ"ל צלע"ז אצל אני שמעתי

אות קץ וי"ו מגילה דף ל"א : ואל תקון צתוכתו אל תעס קולים קולים.
פירש ענין חתיכות כלומר אל תתחכם אלא כלם ציחד עכ"ל. נראה
שגירסא דצינו כך הי' בגמרא. אצל לפנינו ליתא אלא כך איתא אין מפסיקין
צקלות מנא הני מילי דאמר קרא מוסר ה' צני אל תמאס. וז"ל רש"י אל
תמאס. והמפסיק זהן מראה עלמו שקשה לו לקרותן וצמסכת סופרים (פרק
י"ג) מפיק לה מסיפה דקרא ואל תקון צתוכתו אל תעס קולים קולים פסקים
פסקים לשון קליטה:

אות קץ ט' צא קמא דף ל"ו. עצדינהו קלוייתא קני פירוש שעושין ממנו
לינור עכ"ל. לפנינו איתא קלוייתא פי' רש"י קרשים:

אות קץ י"ג כלים פרק י"ח משנה ח' תפלה ד' כלים התייר קליטה ראשונה
ותיקנה טמאה טומאת מת וכן שני' וכן שלישי' וכו' פירוש יש
לתפלה של ראש ד' צתים ומכונסין לתוכה ד' פרשיות שמע והיה אם שמוע.
קדש לי. והיה כי יציאך וכל צית שמו קליטה לפי שהיא קלולה מחזרתה. פי'
אחר קליטה היא העצלה עכ"ל. וז"ל התוס' י"ט כל צית נקדחת קליטה לפי
שהיא קלולה מחזרתה ועיין עוד צערוך פירוש אחר קליטה היא העצלה.
וכ"ל שהוא ג"כ כמו הפירוש הראשון צמסמעות שם קליטה אצל איכא צינייהו
דלפי' הראשון על שם שקלולה ונפרדת מחזרתה נקדחת כן ולפירוש השני
על שם שקלולה ונפרדת מן התיאורא שהוא העור המכסה פי' הצתים וכו'
ע"ש ולפע"ד נ"מ טובה דלפי' אחר לא ס"ל כרש"י עי' תוס' מנחות דף ל"ה ד"ה
תיאורא וכו' מתוך פי' הקונטרס משמע ש-צתים והתיאורא [שמכסה פי' הצתים]
הכל מעור אחר ואין נוהגים כן עכ"ל [מיהו רש"י יש לו פירוש צקליטה כמו
שאכתוב לקמן צממו ולכאורה עוד איכא צינייהו דלפירוש הראשון לא שייך
לקרות תפילין של יד צמס קליטה. משא"כ לפירוש האחר דקליטה היא העצלה
על שם שקלולה ונפרדת מן התיאורא שייך לפי זה גם אצל יד והנה סייעתא
לפירוש האחר מהא דביטין דף כ"ז : אמר רבה דר חכא אמר רבי יוחנן
ארבעים סאה קלוי תפילין נמלאו צראש הרובי ציתר רבי ינאי דר' ישמעאל
אמר שלש קופות של ארבעים סאה צמתניתא תנא ארבעים קופות
של שלש סאה ואין ולא פליגי הא דרישא הא דדרעא ופי'. רש"י דדרעא ארבעים
סאה ודרישא שהם גדולים ד' צתים צכל קליטה הו"ג זימני מ' סאה ואם
תאמר ד' לא היא שצית אחד של זרוע גדול מאחד מצתים הראש לפי שבאין כל
ארבע פרשיות צצית אחד וכו' ע"ש. והרי דרצ"ח אמר ד' יוחנן מיירי דדרעא
וקאמר קלוי א"כ חזינן להדיא דגם תפילין של יד מיקרי קלוי. אמנם י"ל
דמזה לא הוי תיוצתא לפירוש הראשון שכתב דצינו. דוודאי רש"י פי' שפיר
לשיטתו שכתב שם ד"ה קלוי תפילין דפוס תפילין חוץ מן הרלועה קרוי
קליטה כדאמרינן צמסכת סוכה : (דף כ"ו) אוחז צרלועה ואינו אוחז צקליטה
עכ"ל. נמלא לפי' רש"י עיקר שם קליטה היינו לדפוס תפילין חוץ מן הרלועה
ע"כ וודאי דגם לשל יד אין הפרש צזה. אמנם לפירוש הראשון איכנו מפרש
כך [משום דחיקא ליה דלפי' רש"י יש לדקדק דאם הפירוש קליני דנקט דרצ"ח
אמר רבי יוחנן משום דצלא דלועי הוי א"כ הוה מלי הש"ס לפרש דלא פליגי
דרצ"ח אמר ד"י להדיא אמר צלא דלועות אצל ד' ינאי דר' ישמעאל ומתניתא
מיירו עם הרלועות. תו יש לדקדק דאיך איפשר לומר דרצ"ח אמר ד"י
דרעא כלומר צתפילין של יד הא קאמר נמלאו צראשי משמע להדיא דאשל
ראש קאמר ודאיתי צספר של מורי דודי זקני הבאון מהר"מ טיף שדחק את
עלמו לפרש מלשון ראשים ושרים. הנה מלצר שפירוש הזה דחיק טוצא יש

אות קפסא שנת דף ס"ז. ומנחתה צידה עד שמגעת לקופסא. מנחות דף מ"א. כלי קופסא חייזין ציליות. פירוש כלי שמשימין שם תכשיטין (וצבדים) ומכסין אותו עכ"ל. וז"ל רש"י לקופסא אישקריינ"ה צלע"ז כדי להלניעם שם. וי"מ שהקופסא וכו' ולא נהירא וכו'.

אות קפיפה שנת דף קל"ט. ומסוכין את היין צסודרין וצקפיפה מלרית כלים פרק כ"ו דצי יהודה אומר אף קפיפה מלרית. מנחות דף ס"ט. פיל שצלע קפיפה מלרית. כצד פירשנו צערך פיל עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחלות כתוב כפיפה) עכ"ל. ועיין צערך לעיל ערך כפפה פירושי וסיים עוד דקפיפה צקוף וכפיפה צכ"ף אחד צפירושא דמילתא.

אות קפיפיות צבורות דף כ"ז. דצי אלעזר צרצי לדוק אומר משירא קפופיות וכו' עד כך הי' (מפרש צידושלמי צפרה) ז"ל כך היו מפרשים צידושלמי כפרידה זו שבורעת להטיל מימיה ונרלית פיקה מתוך פיקה עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחלות כתוב טפיפיות) עכ"ל. פירש"י כפרידה זו שבורעת יותר מצהמה וחיה ומתוך כריעה נפתח רחמה מאוד ונרלית קמטים צרחם:

אות קפיץ א' צבורות דף כ"ד. צמשנה השוחט את הצבור עושה מקום לקופיץ מכאן ומכאן עכ"ל. צמשנה איתא עושה מקום צקופיץ. אכן צבמרא דף כ"ה. אמר תני לקופיץ:

אות קפיץ צ' גיטין דף כ"ט. צמשנה חדש דומז ונרמז צן צתירא אומר קופץ ונקפץ: שם דף ע"א. חדש לא הלכו צו אחד דמיזותיו ואחר קפילותיו. פירוש חדש דומז ונרמז ציד או צעין שיוכל לישא וליתן צרמיזה קופץ ונקפץ שיכול לישא וליתן צרמיזה הפה עכ"ל. וצמוסף (א"ב פירוש עקימת וסגירת שפתים והוא לשון מקרא קפלה פיה) עכ"ל. וכן פירש"י קפילה עקימת שפתים שנאמר קפלה פיה (איוב ה'):

אות קץ ג' שזועות דף י"ז. אמר דצי יוחנן מקילין צהן את המזבח תכיל נמי הכי מה הן מציאין מן המותרות קיץ כצנות שצע למזבח והכתוב כי כל שאור וכל דצש וכו' תני דצ חנניה כצנות שצע לאדם. פירוש מקריצין אותם שלא לשם תמידין אלא כמו מיני מגדים שאינם מעיקר הסעודה אלא לקינוח סעודה כך ענין קיץ למזבח תכיל נמי הכי מה הן מציאין מן המותרות קיץ למזבח כצנות שצע שהן תאיני חירותא לאדם שאוכל אותם צקינח סעודה עכ"ל. לפיכך איתא קיץ כצנות שוח למזבח והכתוב כי כל שאור וכל דצש וגו' תני דצ חנינא כצנות שוח לאדם. וז"ל רש"י קיץ כצנות שוח למזבח. כאדם שמציא צקינח סעודה מיני מתיקה וכו'. וז"ל תוס' כצנות שוח לאדם משמע שהן טויות וצקרא נמי כתיב (צדאשית ג') כי טוב העץ למאכל והיינו צנות שוח כדאמר צדאשית דצה כי גרמו שוחה לאדם אי נמי צנות שצע שגרמו ז' ימי אצילות וכו'. ודע דהתוס' צעצודה זרה דף י"ד. הי' גרסתם כמו גירסת דצינו. שכתבו צזה הלשון צד"ה צנות שוח. לכאורה משמע דפירא גרוע הוא וכו' וקשיא דצפרק קמא דשזועות אמר גצי מותרות לקיץ המזבח כצנות שצע לאדם שאוכלין אותן צקינח סעודה וצנות שצע הם צנות שוח כדאיתא צדאשית דצה תאיני שאכל אדם הראשון איכא דקרו להו צנות שוח לפי שגרמו שוח לאדם ואיכא דקרי להו צנות שצע שגרמו שצע אצילות לאדם. וצפרק ד' דנדרים (דף כ"ז). נמי גצי הנודר מן הכלכלה והיו צה צנות שצע [ודע דצסוביא דנדרים איתא כמה פעמים צנות שוח] וכו' ע"ש:

תלתא קפיתא. ט' לובין דקפיזא הוא קצ חסר לוב דהיינו ב' לובין כדליתא
צמסכת שצת דף כ"ב. דחק קפיזא צקצא :

אות קפח א' שצת דף ט"ז. ואידך מאי היא דתנן צאהלות פרק י"ז אמר
רבי טרפון אקפח את בני שהלכה זו מקופחת. צצא מליעא דף
פ"ה. רבי אקלע לאתרי' דרבי טרפון אמר להן יש לו צן לאותו לדיק המקפח
את בניו. שצת דף קי"ו אקפח את בני שאם יצואו לידי אני שורף אתהן ואת
אזכרותיהן עכ"ל. צצצת ז"ל רש"י אקפח את בני מלטער הי' על תורה המסתכחת
מישראל ומקלל את עלמו. וז"ל תוס' אקפח לשון שצועה הוא כלומר אם אין
דצר זה אמת שהלכה זו מקופחת ובענין זה מלינו צמקרא חי פרעה אם תלוא
מזה כלומר לא תלוא מזה עכ"ל ופירוש התוס' כן פירש הרצ צרטורה צאהלות
פרק ט"ז משנה א'. וצצ"מ ז"ל רש"י שמקפח את בניו. שהי' רגיל לומר אקפח
את בני כשנשצע עכ"ל (וכן איתא צצצחים דף י"ב. אהא דאמר רבי טרפון אקפח
כו' ולא פירש"י כלום). אין הכוונה של רש"י צצ"מ אהא דשצת דף ט"ז : דהא
איהו גופי' פירש שם שמלטער הי' וגם אין זה שצחו דמתוך כך צא לידי גנותו
שהי' רבי טרפון שכח דצר אחד ממשתתו. אלא דמפני כך כיון רש"י לומר
כשנשצע היינו צעוצדא דשצת דף קט"ז. דשם וודאי לשון שצועה הוא ולא שייך
מלטער הי'. ועדיין ל"ע קלת אחרי דגם רש"י עכ"פ מודה צהך דשצת דף
קט"ז. דהפירוש הוא לשון שצועה מאי טעמא לא פי' רש"י צריש שצת דף י"ז.
ג"כ כך :

שם תרבוש וערפתו ותקפיה עכ"ל. צתרבוש אונקלוס וכן צתרבוש יונתן
שלפני איתא ותקפיה :

אות קפל א' נדרים דף ס"ז. עד סיעצור הקיץ עד שיקפלו המקלועות.
פירוש שיקפלו הסכינים שקללו צהן התאינים ומלניעין אותן.
ס"א שחורזין הקליעות צקיסמון שקורין סירט"י עכ"ל. כפירוש הראשון כן כתב
רש"י והר"ן מסיים דהכי אשכחן דקרי קרא סכיני מקלועות ויעשהו צמקלועות
ואף העיבולין עלמן נקראין כן על שמן :

אות קפל ב' צצא צתרא דף ד'. קיפולא מידע ידיע עכ"ל. לפנינו איתא
קילופא וכו' אצל המעיין שם יראה דלדיך להיות כגירסת רצינו :

שם (פסחים דף כ"ז) ומקפל לי' לטינא עכ"ל. צגמרא ליתא. ואולי דגירסת
רצינו הערוך הי' כך צסוגיא דפסחים דף ל' : דאיתא אמר לי' אכא כעין
חדתא קאמינא קתייהו צעינא ופרדלייהו צנורא והדר מעלינא לקתייהו
צרותהין. והי' גירסת רצינו אכא כעין וכו' ופרדלייהו צנורא ומקפיל לי' לטינא
והדר מעלינא לקתייהו צרותהין. והאמת עד לעלמו כי וודאי קודם דמעיל
לקתייהו צרותהין לדיך לקלוף ולהסיד הטינא [אשר שם על הקתא להגן עליו
שלא ישרפהו האור כל זמן דפרדלייהו צנורא]. ואח"כ מעייל צרותהין כי כל
הטינא עליו מעכצו מלפלוט שפיר :

אות קפל וי"ו גמרא דפרק (השואל צצצא מליעא) (דף ל"ט) הנהו קפולאי
דהוו קפלי צארעא דרצ נהמן צר ילחק. פירוש חופרים עכ"ל.
שם ליתא ולכך נראה דל"ל פרק שואל צצצת דף קכ"ז : [ואף דשם ליתא צר
ילחק אלא דצ נהמן סתם מוכרח דגירסת הערוך הי' כך]. ופי' רש"י קפולאי
חופרים כמו שפירש רצינו הכל :

כטרדת צמים חמין אלהכי והכי פידוש עד כה וכה שיצאו לו מים חמין נימא הכי קפא קפא דכירנא לך ולז' צנתיך ולתמני כלותיך. דצדים אלו אין לפרשם וקצלה הם כגון לחש שאין לו פידוש וצלחש וצקמיעין אתה מולא דצדים כאלו אדם מדצר עם האצן או עם הארץ וציותר רוחות שיש צאוכלין כי כן רואים כי רוחות מן השדים קשורים בהם וזה הלחש וכן כל דצרי לחש וקמיעין אין אנו יודעין טעמיהם ומאין נאמרו עיין צערך פם. ורצינו גרסום פירש משום קפא למיקטל אדם שצירקות עכ"ל. וז"ל רש"י משום קפא אדם שצחזרת שהשרף צחזרת יש צו אדם כדרך הצללים :

שם ואצי רצי יחיאל פירש קפא תולעת כדי שתמות התולעת שצירקות מן החומץ שצחזרת וכן פי' ר"ח קפא תולעת דתניא צתדומות האוכל תולעים שצעיקרי חילנות ואת הקפא שצירק עכ"ל וכן הציא הרש"ס פידוש ר"ח זה דקפא היינו תולעת. וכתבו תוס' אחר שכתבו פידוש ר"ח וא"ת תיקשה מינה לשמואל עיין קונטרס סימן ד"ג :

אות קף י"ז צרכות דף ל"א. רצ מדרכי אלווי' לרצ שימי צר אשי מהגדוניה עד צי קיפאי. פירש מקום. ספרים אחרים עד צי כיפי. פירש גשר וי"מ דאישתכח צי קפאי צין הגפנים כמו קיפא סצא דלעיל עכ"ל. ז"ל רש"י צי קופאי צין גפנים של כרם והיא של ישראל. וז"ל תוס' צי קופאי פירש צערך מקום כדאמרינן (סוטה דף מ"ז) רצ מדרכי אלווי' לרצ שימי צר אשי לצי קופאי וצכי האי גוונא הי' דהוה קורצא דמוכח עכ"ל. הנה המורה דרך מראה מקום לא לצד שנדפס צטעות סוטה דף מ"ז ול"ל דף מ"ו. אלא שנשמע ממנו להורות דרך מן המוקדם דהך עוצדא איתא נמי בצרכות וגרס לו העלמה זו שלא הסתכל בדצרי הערוך עלמו. ודע דצרכות איתא רצ מדרכי אלויה לרצ שימי צר אשי מהגדוניה ועד צי כיפי [והיינו כבירסת רצינו צסס ס"א] אצל צסוטה איתא רצ מדרכי אלויה לרצ אשי וכו' :

אות קפד א' צרכות דף מ"ד: על הציעה ועל מיני קופרא צתחלה מצרך עליהם שהכל נהי' דצרו עכ"ל. לפנינו איתא קופרא. וז"ל רש"י קופרא. כל מיני צסר :

אות קפד ד' שצת דף כ"ד. ולא פרה צעור הקופד (לפנינו איתא הקופד אצל צמסנה שצגמרא איתא הקופד) כלאים פרק ח' הקופד וחולדת הסנאין צצא קמא דף פ'. חתולות וקופדין (לפנינו איתא וקופין) ישעי' ל"ד שעה קננה קפוד וכו' עכ"ל. ציסעי' ל"ד פסוק ט"ו איתא קפוז ופי' רש"י קפוז היא קפוז :

אות קפה צצא צתרא דף ח'. תנו רצנן קופה של לדקה נגזית צסנים ומתחלקת צשלשה. פידוש קופה שיש צה מעות של לדקה ידוע סכום כל אחד ואחד כמה יתן אצל צחילוק לדיך לחלק ולעיין לפי העני כל אחד כדאוי לו ואינה נגזית אלא מערצ שצת לערצ שצת והוא לעניי העיר תמחוי הוא כגון קערה שמתקצלין צה לחס ומיני תצטיל להאכיל לעניי עולם ונגזית צכל יום צב' ומתחלקת צב' מפני שגיזוי וחילוקה שוין עכ"ל. וכך כתבו תוס' צסס ר"ח ליישצ צזה למה קופה אינה נגזית צשלש' דהוא כדיני ממונות ע"ש צד"ה ומתחלקת :

אות קפז צ' צצא צתרא דף נ'. רצ פפא צר שמואל תקין קצא (לפנינו איתא כיולא פי' רש"ס מדה) צר תולתא קפיצו עכ"ל. לפנינו איתא

לעולם הצא וכל דבר מלוי ציד דמים כדכתיב והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר צול הוא עכ"ל. הפירוש שכתב דמינו היינו אליצא דרצי יוחנן דאמר אלו נבעים ואהלות שיקדין הן צעולם הזה וקפויין הן לעולם הצא:

אות קף ט' שנת דף כ"א. אצל להקפות מותר. פירוש להעצות ראש הפתילה כדי שירצה האור עכ"ל. ודש"י פירש סומך עליו הפתילה להניפה שלא תטבע בשמן וילך הצדל מתרגמינן וקפא פרזלא:

אות קף יו"ד צ"מ דף ק"ט: קופא סצא פלגא. פירוש גפן זקן כיון שהזמורות הזקינו לריך לעקדם ולשתול חדשים לפיכך נועל פלגא עכ"ל. עיין קונטרס סימן:

אות קף י"א יומא דף כ'. זכאים דף ז'. אחיו הכהנים זקציעותא או זקפיה מתכפרים. פירוש אין כפרה לאחיו הכהנים צפר כהן גדול ציוס הכפודים עד שעת הקפת הוידוי ובשתמקצלין ציוס הכפודים להאזין הוידוי צאותה שעה מתכפרין ואם המיר קודם לכן תמורתו תמורה או לאיספד אחד כנופיא עכ"ל. עיין קונטרס סימן:

אות קף י"ב חולין דף קי"א. קריצו לן קניא זקפיה ואכלינן פירוש קריצו לו הכבד והריאה והקנה והלצ דנשלק כולו ציחד עכ"ל. לפנינו איתא זקופיה. ופירש דש"י הקנה עם כל המחוצר לו הריאה והלצ והכבד וכולן נתצטלו יחד:

אות קף י"ג צצא מליעא דף ל"ח. דלמא מפומצדיתא את דמייעלי פילא זקופא דמחעא. פירוש שאומרים דבר שאינו הוה עכ"ל. וז"ל דש"י דמעילין פילא וכו' ומשני שנוייה דחיקא כמצקא להכנים פיל שהוא חי גדולה צנקצ מחע:

אות קף י"ד צצא קמא דף ק'. אי נמי דלצע צהו קופא. פירוש כגון דאיתא קוף ולצע האי למר צהני סתמנים שאין לצוע יפה ולא שצח לענין דמי ויש אומרים דלצע צהו קופא של נלרים ולצע קופתו צסתמניו וקא מהדר לי' קופתו לצוע דלא שצח ענין דמי ויש אומרים דלצע צהו הגזלן קוף של הנבזל דקוף הוה מעיקרא וקוף לצסוף ולא שצח לענין דמי עכ"ל לפנינו איתא ואי צעית איתא כגון שצליד צהו קופא אצל הדיבור המתחיל דש"י איתא אי נמי דלצע צהו קופא וכו' ע"ס מה שפירש וכן תוס' שם פירשו צענין אחר ע"ס ד"ה דלצע צהו קופא וכו':

אות קף ט"ו שנת דף קט"ו. משום דמקפיה נפשה. פירוש מכבדת עלמה עכ"ל. וז"ל דש"י מקפיה נפשה מבזהת עלמה מן הארץ ונמלא זה מטלטל וכו' מקפיה כגון אקפו ידיכו דחגיגה עכ"ל. ופירוש הערוך לא אוכל לכונו ול"ע:

אות קף ט"ז פסחים דף קט"ו: מדור לריך לסקועי' משום קפא. פירש רצ האי באון עיקר היפה צלסון ארמית מלסון קיפוי כגון נפיהה והרוח שאוחזת צצני מעים מן המאכולת נקראת קפא מפני שמנפחת והחרוסת סם הוא שטורדת אותה הרוח ולא הי' שונה מריחה דחלא מיית אלא מריחא דחלא פקע. ופירוש קפא דחסא חמה הרוח והניפוח שיש צחצחת פוקעת צלסון וקפא דחמא אסותי' כרתי שצלסון נטרדת צכריטין קפא דכריתי חמימי הרוח שצכריטין

נפרע ממנו מעט מעט ומשנאלו כפרע ממנו צצת אחת. וצערוך פירש פירוש
 אחר אין ממתינ לו עד שיעשה זכות כנגד אותה העצירה כדי לדחותה כמו
 הנוטל מן החנווני היום ומחר פורע עכ"ל. ותו לא קשה מידי עכ"ל
 המהרש"א. ולכאורה יש ליישב דברי רש"י המלודקין דצמח דסיים רש"י אלא
 נפרעין ממנו מיד דהיינו כל ההקפה ביחד ומיד משא"כ צשאר עצירות אף
 צערך המשל כשנפרע משנאלו עכ"פ מקיף לו לזמן מרובה ונקיט רש"י אף
 צענין החמור יש חלוק דהיינו צשאר עצירות מקיפין לזמן אף לשנאל שנפרעין
 ממנו צצת אחת אצל צחילול השם אותו הפירעון אין מקיפין לו אלא מיד
 נפרעין ממנו צאותו הערך שנפרעין צשער עצירות לאחר זמן. ואמנם צפי'
 רצינו מלה לצאר. עפ"י מה שכתב הרא"ם בפסוק ולא יקח שוחד צפרשת
 עקצ דצרים יו"ד פסוק י"ז צזה הלשון ולא יקח שוחד המלה צמקום עצירה
 שיותר לו עונש העצירה צעצור המלה שעשה אלא יתן לו שכרו צעצור
 המלה שעשה ועונשו צעצור העצירה שעשה עד כאן לשונו. וכן כתוב
 הרמז"ם צפירוש החומש. והענין הזה צעלמו [אף שרש"י פי' ולא יקח שוחד
 לפייסו צממון] מוסכם צספרי מוסר וצמפרשים וכן כתב הרמז"ם צפירוש
 המשניות צסוף פרק ד' צאצות ולא מקח שוחד ע"ס וכן פירשו הר"צ ותו"ט.
 ואם כן למה זה כתב רצינו הערוך וגם המהרש"א צהסכמה דצחילול השם
 אין ממתינ לו וכו' כדי לדחותה וכו' משמע להדיא דצשאר עצירות עושין
 כך והדבר נריך תלמוד. ואולי להלדיק דברי רצינו דזה שכתב פי' אין ממתינ
 לו עד שיעשה זכות [ולא כתב שיעשה מלה] על דרך כל המזכה את
 הדמים זכות הדמים תלוי בו והיינו שיקודש השם על ידו וצאופן זה הוה
 אמינא שיתקן את המעוות לבגמרי צאשר יקדש השם ויתוקן החילול שנעשה
 על ידו. לפיכך נריך להודיע דאפילו צאופן זה אין מקיפין. וצזה כל דברי
 רצינו עולים יפין:

שם צסוף האות הכ"ל חולין דף מ"ו: אין מקיפין צצועי. פירוש ריאה שיש
 צה למחיס ונמלאת אחת מהן נקוצה ואין ידוע אם קודם שחיטה נקצה
 או אחר שחיטה אין אומרים נקוצה לזה האחדת ונראה נקצ זה אם דומה
 לנקצ זה אלא כיון שנמלאת נקוצה ערפה. אצל צצני מעים מקיפין (לקמן
 צחולין דף כ'). אם נמלא נקצ צצני מעים ואין ידוע אם ניקצ קודם שחיטה
 או אחר שחיטה נוקצין נקצ אחר צצני מעים ומדמין עכ"ל. וכתב רש"י דף
 מ"ו. בצי ריאה דכיון שנעשית צה צועי אין מראה כיכר צה ועשוי להסתנו'
 כל שעה וכו' עכ"ל:

אות קף ד' צצא מליעא דף ל"ז: עצודה זרה דף כ"ו. והתני דצ צזיר צר
 אשיא יין משירר לצור ויקפה רצי עקינא אומר משיעלה. פירוש
 קפוי הנוטל מן החדלנים והזגין והקיסמין וכיולא צהן שמעלה היין צרתיותו
 והן לפין על פי הצור או על פי החצית רצי עקינא אומר משיעלה צחציות
 גם זה לשון קפוי הוא והוא מלשון שילוי מלשון השולה דגים ופי' משיעלה
 מסיסיר הקלף שעל היין והחדלנין והזגין מפי החציות פירוש אחר משיקפה
 משירתיח ויקח הדתיחה שלו וכו' עכ"ל. לפנינו איתא משיעלה וז"ל רש"י
 משיעלה צחציות לשון השולה דגים מן הים (חולין דף ס"ג.) משיעלה היין
 מן הצור להכתין צחציות וכו':

אות קף ה' פסחים דף כ'. מאי אור ירקות וקיפאון אור שיקר הוא צעולם
 הזה קפוי הוא לעולם הצא. פירוש אור שיקר כלומר התורה
 כדכתיב כי נר מלה ותורה אור וכתוב ודבר ה' היה יקר קפוי הוא מלוי הוא

לשון ערצו וכלעב היה וכו' וע"ש מה שהתנולל המזרחי להלדיק את צעל הערוך
קחנו משם :

אות **קסמ** קוסטא דמוריסא צלומא עיין ערך לס. פסחים דף ק"ט אמר ר'
ינחק קיסטא דמורסיא דהוות צליפורי היא הות לוגא דמקדשא
עכ"ל. צעזודה זרה דף ל"ד: איתא קיסתא וכן איתא צפסחים קסתא. מיהו
צדש"י איתא קיסטא שם המדה וכן איתא צהרא"ש :

אות **קסם** עידוכין דף ע"ז: אמר רבי טרפון תמיה אני אם יש צדור הזה מי
שיוכל להוכיח עול קיסם מצין שיניך עול קורה מצין עיניך.
כלומר יותר תועצות עשה השופט משאר העם עכ"ל. לפנינו איתא עיניך.
אכן צעין יעקב איתא שיניך כבדסת רצינו :

אות **קסום** כלאים פרק ה' האירוס והקיסום ושושנת המלך. אהליות פרק
ח' הארום והקיסום וירקות החמור. סוכה דף ל'. הדלה עליה
את הבפן ואת הדלעת ואת הקיסום מפרשים אותה צלע"ז אילר"א עכ"ל.
לפנינו איתא הקיסום פי' דש"י קיסום איר"א צלע"ז והוא נדלה כגפן. וז"ל
הרצ צרטנורא קיסום אירד"א צלע"ז והוא נדלה כגפן ונדלעת :

אות **קסר** סנהדרין דף ל"ח צענין משיח עתיד הקצ"ה להעמיד להם לישראל
דוד אחר וכו' עד כגון קיסר ופלגו קיסר פירוש מלך ומשנה
למלך צן דוד צן ישי מלך ודוד אחר שני לו וכו' עכ"ל. צמוסף (א"ב שם המושל
הראשון אשר צחזקה כצט הרומיים תחת ידו ואחריו נקראו כן מושלי הרומיים
על שמו ואובוסטוס צן אחותו משל תחתיו אחר הדיגתו ועל שמו נקראו
המושלים אחריו וזה ענין קיסר אובוסטוס) עכ"ל עיין צתוספות דע"ז דף
יו"ד: ד"ה כל נשיאיה על שם הראשון שמתה אמו צלדתה וקיסר הוא לשון
כרות צעצרי :

אות **קעילה** עירוצין דף ס"ג: היסן צקעילה שאיש ואיש ישנין. פי' צקעה
גלויה. ויש אומרים עליה. ויש אומרים קוצה כגון הא דגרסינן
צסנהדרין דף ק"ו. צוא ואשיאך ענה להם קעילין והושצ להם זונות. ספר
אחר קלעים. לפנינו צעירוצין איתא היסן צקילעא פירש דש"י צחדר :

אות **קעקע** א' מכות דף כ"א. הכותצ כתוצת קעקע כתצ ולא קעקע
קעקע ולא כתצ. גמרא אסור לו לאדם שיתן אפר מקלה ע"ג
מכתו מפני שנראה בכתוצת קעקע. פירוש מנהג היוונים שישרטו צצטרם
ויכתצו שם עכ"ל. עיין קונטרס סימן :

אות **קף** א' קידושין דף מ' א' אין מקיפין צחילול השם. פירוש אין ממתינין
לו עד שיעשה זכות כנגד אותה העצירה שיש צה חילול השם כדי
לדחותה כמו הנוטל מן החנווני היום ומחר פורע עכ"ל. צגמרא מאי אין
מקיפין אמר מר זוטרא אין עושין לו כחנווני [המקיף כך איתא צעין יעקב] וז"ל
דש"י אין עושין לו כחנווני המקיף לאדם פעמים רצות וגוצה כל הקפותיו
צפעם אחד. אין עושין כך למעלה למחללי השם אלא נפרעין מיד. וכתצ
המהרש"א צחידושי אגדות צזה הלשון וקטה לפירושי דעצא ליה עצדי ליה
למחללי השם כדאמרינן צפ"ק צעצודה זרה דף ד'. אפסוק רק אתכם ידעתי
מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את עונותיכם משל מאוהצו

קניא-קסוה

אות קניא פסחים דף ל': עצודה זרה דף ל"ב. צעו מיני' ממדימד הכי
מאני דקוניא מאי. כתוצות דף ק"ז. והלכתא כוותי' דרז ציד
צקוניא. חולין דף מ"ז: מייתינן לעא דקוניא: פירוש קוניא תחלתו חדשוסופו
טחין אותו צזוכית כדבדסינן צע"ז דף ע"ה: קוניא פליגי צה רז אחא
ודצינא חד אמר כתחלתו וחד אמר כסופו חד אמר כתחלתו חדש הוא ואין לריך
טזילה וחד אמר כסופו זוכית הוא ולריך טזילה עכ"ל. צכתוצות דף ע"ה:
הסכים תוס' לפירוש הערוך ע"ס ד"ה הכי:

אות קנת מכות דף ז': נשמט הצדל מקנתו עכ"ל. לפנינו איתא מקתו:

אות קנתר פסחים דף ס"ו. התחיל מקנתרן צדצדים. כדרים דף מ"ח:
אנשי גליל קנתרנין הם. נזיר דף מ"ט: קידושין דף כ"ז: אל
יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרנין הן. פירוש מכעיסין הן עכ"ל.
לפנינו איתא התחיל מקנתרן אלל צנזיר וצקידושין איתא צתי' וצדש"י איתא
צטי"ת וכן צמטנה איתא צטי"ת:

אות קם א' סנהדרין דף ל"ג. היינו דאמרי אינשי תרי קיסי יצישי וחד דטיצי
אוקדוה יצישי לרטיצא. עלי עולה תרגום ירושלמי קיסי עכ"ל. אודי
איתא צנוסחאות:

אות קסדור שצת דף מ"ט. ראהו קסדור אחד. פירוש שליט וצלע"ז קסטלדו
עכ"ל ורש"י פירש מנישערא"ל שהיה ממונה על כך:

אות קסוה סנהדרין דף פ"א: הבונצ את הקסוה. פירוש כלי שרת כדכתיב
ואת קשות הנסך עכ"ל לפנינו צסנהדרין דף פ"א: צמטנה הבונצ
את הקסוה וכו' גמרא מאי קסוה אמר רז יהודה כלי שרת וכן הוא אומר
ואת קשות הנסך. וז"ל הרמב"ם קסוה כלי שרת נבזר מן קשות הנסך. וז"ל
הרז צרענודה הבונצ את הקסוה מכלי שרת מלשון קשות הנסך וז"ל התי"ט
הבונצ את הקסוה כתצ הרז וכו' מלשון קשות הנסך גמרא כלומר שקסוה
הוא שם מושאל ומלאתי לו חצר צמטנה ג' פרק ד' דכלים. והנה כשנדקדק צמה
שכתצ רצינו פירוש כלי שרת כדכתיב ואת קשות הנסך לא ידענא מה הוסיף
צזה הלל כתוצה היא להדיא צגמרא. ואולי לפי הגירסא שלפנינו
דומה קלת ליהודה ועוד לקרא דמייתי הש"ס וכן הוא אומר ואת קשות הנסך
לפרש מתורה אלשון חכמים ולא נמלא כזה אלל צמקום דמפרש הש"ס פי'
צפסוק מייתי דאיה על זה הפסוק מקרא אחרנא וכן הוא אומר וכו' כדי
לחזק הפירוש ההוא. [עיין צכורות דף ה': וסנהדרין דף ק"כ. ומעילה דף
י"ח. וצשאל דוכתי טוצא] וצכן גירסת רצינו כדכתיב וכו' היא יותר נכונה.
אמנם לכל הגירסות קשה קלת דמייתי קרא ואת קשות הנסך שהוא צמדצר
ד' פסוק ז' וז"ל רש"י שם קערות וכפות וקשות ומנקיות כצר פירשתי צמלאכת
המשכן. ולמה לא הביא הש"ס דאיה מן המוקדם צמלאכת המשכן שמות
כ"ה פסוק כ"ט ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו וגו' ופירש רש"י כל
דצר החלול קרוי צלשון ערצי קסו"א וע"ס. והוי יודע דכל המפרשים שפירשו
שהוא מלשון ואת קשות אף דהתם צשי"ן והכא צסמ"ך ואם כוונתם דשי"ן
וסמ"ך מתחלפים הוי להו לפרושי כך אלל דעיקר כוונתם על המתרגם
צמתרגם ואת קשות. ודע דמה שהשיג הראצ"ע צפרשת תרומה הביאו
המצדחי צזה הלשון והחכם ראצ"ע טען על ד' נתן צערוך צעצור שאמר כי
הקשות הן דמות קנים כי כן יקראו צלשון ישמעאל. ואמר שהמגיד לו לא ידע

קטנים אם ניטל ציוס טוצ מאותן העלים שלא אחזה צהן האור שרי עכ"ל.
 לפנינו איתא אמר רז קנצא שרי וז"ל רש"י קנצא. למחוט ראש הפתילה שנעשה
 פחם שקורין מוקיי"ר זלע"ז. וז"ל תוס' קנצא שרי פי' רש"י וכו' ולא נהירא
 דלקמן (דף ל"ז:) קרי לי' מוחטין את הכר ולא קרי הכא כי הריא ליטנא
 דהתם לכן נראה דתרי חטויי יש אחר זשעה שדולק והיינו הריא דלקמן ויש
 אחר לאחר שכלה שמתקנין אותה כדי שידליק מהר ומסיר הפחם שצראש הפתילה
 וזכך נוהג כשידליק אותה והיינו הריא דהכא דשרי עכ"ל והנה לקמן דף
 ל"ז: איתא אמר רז נתן צר אצא אמר רז מוחטין את הפתילה ציוס טוצ
 וכו' ולפ"ז עדיפא הוה לי' להתוס' להקשות תרתי דאמר רז למה וגם אפילו
 למסקנתם קושיא זו צמקומה עומדת אחרי דאמר רז לקמן מוחטין והיינו
 עדויי חושכא אין לורך לרז לומר הכך דהכא דאיתי' צקל וחומר דשרי ולפיכך
 כתבתי שם על הגליון גירסת הרי"ף והרא"ש אמר רז יהודה וכו' ומעתה נראה
 דגם לפני התוס' הי' כתוצ כך וכ"ל גם לפי מסקנת התוס' הגירסא אמר רז
 יהודה קנצא שרי כדי שלא יהיו דצרי רז כפולים וכדאמרו [ועיין מה שכתבתי
 לקמן צסוף הענין] גם הרא"ש מקשה על פי' רש"י כקושיית התוס' צזה
 הלשון וקשה דלקמן צפרק המציא מפיק לה צליטנא אחריתא מוחטין את הפתילה
 ומפרש לי' לעדויי חושכא ונראה כמו שפירש הערוך אחר שכזה הכר חותכין
 ראש הפתילה הנשרף וקמשמע לן דאין כאן משום תיקון כלי שמתקן הפתילה
 כדי שתהא נוהג לידלק ודוקא שרוא להדליק צאותה לילה ולשון הינצא כמו
 קניצת ירק ועוד פירש מדורה העשוי' צעלים דקים שמותר להסיר מהם קודם
 שחז' צהן האור עכ"ל הרא"ש. הנה הרא"ש פרושי קמפרש לה צסם דצינו
 מה שאין לפנינו דלזה שכתב דצינו להתוך ראש הפתילה שנעשית בחלת ע"כ
 אין הכרע דאפשר לומר דסוצל כפי' רש"י דהיינו חטויי זשעה שדולק [ואולי
 נוסחא אחרת הי' להרא"ש צדצרי דצינו] ופשטא דלשון של דצינו משמע כפי'
 רש"י וכן משמע צהגהת מיימוני להריא אהא דכתב הרמב"ם צפרק ד' מהלכות
 יום טוב הלכה ג' אגודה של עלים שהודלקו צמדורה כל עץ שלא אחז צו
 האור מותר לשומטו ואינו דומה למסמר שמן מן הכר ע"כ כתבו ההגהות
 צזה"ל כך פירש האלפסי הא דאמר רז יהודה (פי) קינצא שרי וכ"כ ס"ה
 משמו וכן צערוך יש מי שאומר כן וד"ח פירש קסמים דקין יש צאור ועדיין
 לא הוסק האור צרוצן ופירוש הראשון פירש הערוך צעלמו לקון ראש הפתילה
 הנעשית פחם וכן פי' רש"י ולא נראה לר"י דהיינו מוחטין צפרק המציא ואומר
 ר"י דמיידי לאחר שכנתה הפתילה ויש שם פחם מותר לחותכו דלאו מתקן
 מכא הוא דניחא לי' להדליק צפעם אחרת עיין קונטרס סימא ב"ב.

אות קנבם שצת דף ק"כ. הקנצם של פשתן. פירוש הוא החלוק התחתון
 שלוצטין אותו לא על צשרו אלא על אונקלי וצלע"ז בונ"א והוא
 תחת החלוק שלמעלה. עכ"ל לפנינו איתא קלצום.

אות קנז תמורה דף י"ו. אמר רזה חורגיה דקנז הוה דיקא נמי דקתני
 הקנזי. כלומר שנקרא על שם צעל אמו כמו אדם על שם עירו
 שאינו אציו דיקא נמי דקתני אל תיקרי צני' אלא צוני' עכ"ל. לפנינו צבתרא
 ליתא דיקא נמי וכו' וגם אל תיקרי צניה אלא צוניה ליתא אלא צסוטה דף
 י"א: איתא לכל זה ע"ש. ועיין רש"י צתמורה משמע דהי' בורס נמי דיקא
 דכתיב הקנזי וכו' ע"ש.

שחתך הסופר לכתוב זה הגט קטע אחר. פירוש אחר קן קולמא דשמע
דאמר לי' לסופר תקן קולמוסך לכתוב זה הגט ותקן מגלתך שהוא הקלף.
פירוש אחר שמע קל תיקון הקולמוס וקול תיקון המגלה עכ"ל. ז"ל דש"י
תיקון הקולמוס והקלף לשמה כשתיקנוהו לשמה כשחותכין אותו ומחליקין אותו
ולי נראה קן קולמוסא קול הקולמוס כשהוא כותב וקול הידיעה שהוא נשמע
כמי שאומר קן קן ואית דגרסי קל קולמוסא :

אות קן ז' קנה של סיידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אצל אסור. פירוש דז
שר שלום קנה של ליידין הוא ולא של סיידין ומורידין זהן העופות
מן הפילנות הגזוהים דדצק כדאמרינן דפרק אלו טרפות דחולין דף כ"ז. דצקא
אמימר אסור משום דיסוק איצרים כשגזוה שלשים אמה או הסר או יתר אין
מביעו קנה אחד אלא או ד' או ה' ומתקנין אותו כדי שיכנס עיקרו של זה דראשו
של זה והעליון שכולן מלוכלך דצק ומלכלך דכנפיו של לפור ונדצקין זה בזה
וגופל וצנין של אותו קנים קל הוא מקני מנורה אף על פי שאסור לפיכך
המחזיר קני מנורה צצת חייז חטאת קנה של (סיידין) (נראה לפי הענין
דל"ל כאן של ליידין) לא יחזיר ואם החזיר פטור אצל אסור. ואמרו דאידך
פירקין דף ע"ח: דצק כדי ליתן דראש השפסא. ויש מפרשים של סיידין האומנין
ססדין את הצית שיהא לצן משימין קנה זה על גבי זה כדי שיהו מביעין למעלה
עכ"ל. כעין זה פי' דש"י ע"ש:

אות קן וי"ו צצא מליעא דף ע"ה: והקונה אדון לעלמו ומאי ניהו זהו שתולה
נכסיו בגוי. פירוש דהשתא אחי גוי ושקיל להו מיני' וקאמר כיון
דקמודית לי דדידי כינהו לא שציקנא להו לך. ולא חזיל למתא אחריתא.
דהיינו קונה אדון לעלמו כאלו קנאו שר העיר ואינו דשאו לזוז משם עכ"ל.
כתב מהרש"א צחידושי אגדות בזה הלשון צהאי מתא לא ידעתי אמאי קרי לי'
קונה אדון לעלמו ויש לפרש דקאי אלוועקין ואינן כענין דאפשר דצמקום אחר
יהי' נענה כדאמרינן דראש השנה דף ע"ז. שינוי מקום מקדע גזר דינו של
אדם שנאמר לך לך מארנך וק"ל עכ"ל. הן אמת שדברי הגאון מהרש"א ז"ל
טוב להשכיל ומלוחחין המה. אצל פשטא דהש"ס אינו סובלתו דהא אהך
דקונה אדון לעלמו לפרשו מאי היא אסיק הש"ס איכא דאמרי התולה נכסיו
בנכרי [ופי' דש"י] והערוך מסכימים יחד שנעשה הנכרי לו לאדון ליקח ממנו
צדין] איכא דאמרי הכותב נכסיו לצניו צחיו איכא דאמרי דציש לי' צהאי מתא
ולא חזיל למתא אחריתי הרי דכל הכי א"ד לפרש כוונת הקונה אדון לעלמו.
ותו לפירוש מהרש"א אין שייכים א"ד והכי הו"ל למימר ויש אומרים אף דציש
לי' וכו' דהא הכך יש אומרים מוסיפין על התנא קמא דחשיז דק שלשה לוועקים
וכו' ועוד דלמה נקטו דוקא שינוי מקום הא גם לדקה ושינוי השם ושינוי
עעשה מקדעין גזר דינו כדחשיז דראש השנה שם. ולדעתי אלו ראה המהרש"א
דצרי ופירוש נכון של דציו הי' מונע את עלמו וחדל מלעשות פתח פירוש אחר:

אות קנב שצת דף ע"ג: האי מאן דקניז סילקא חייז שמים. פירוש מי שחותך
תרדין המחוצרין דקרקע. שם דף קי"ד: יום הכפורים שחל להיות
שצת מותר דקניזת ירק. כלים פרק י"ז כלכלה משיחסים ויקנז. פירוש לאחר
שחוסס חסימת הכלי ונשארו קסמין קטנים שם פוסקין וקוטעין שמו קניזה
כדגרסינן בצילה דף כ"ז. צבמרא דפרק יום טוב קניזא שרי פירוש לחתוך ראש
הפתילה שנעשית גחלת ויש מי שאומר כגון אצוקה שהיא עשוי צחתיכת עלים

וכו' עד סוף הדבר גליון הוא ואינם מפי' רש"י. וכדי שלא לשגשג כל הניסחאות]
 לדין אני לומר דזה דכתב לא ידעתי מה לורך זה וכו' היינו משום דממשמעות
 הש"ס מקמץ הזה שמקצץ לואות הכללים לאו היינו צורסי [שמעצד העושות כמ"ס
 הערוך צערך צרסי פירוש אומן המעצד עורות וע"ס צמוסף צורסי הוא עיקר
 השם של המעצד עורות] אלא אף דלאו צורסי הוא שמעצד העורות אפ"ה
 כופין אותו להוליא מלך שמקצץ לואות הכללים ולכך מקשה הש"ס שפיר על
 ר' יהודה דוקא ממה דתני צצרייתא איזהו מקמץ זה צורסי והיינו על כרחיך
 צורסי קטן [ממה דתני צמסנה והצורסי והוא צורסי גדול ע"ס צסוגיא] ואי
 רצ יהודה צצורסי מיידי קשה מאי איריא שמקצץ לואות כללים אפילו צצורסי
 אף שהוא קטן כופין אותו אלא ע"כ דרצ יהודה דאמר זה המקצץ לואות כללים
 ע"כ נקיט צאיש דלאו צורסי הוא להכי מקשה הש"ס דצרייתא לא תני הכי אלא
 תני איזהו מקמץ זה צורסי ולפיכך הולך הש"ס לומר תנאי היא דתני מקמץ זה
 צורסי [היינו צורסי קטן] ויש אומרים זה המקמץ לואות כללים ד"ל דמקמץ
 לואות כללים כופין אותו להוליא גם דאינו צורסי. והשתא שהמקמץ הזה אינו
 צורסי שפיר כתב רש"י לא ידעתי מה לורך זה [דאין לומר דמקצץ כדי למוכרו
 עיין קונטרס סימן כ"א]:

אות **קמר** ג' הוריות דף י"ג: אמר לי' רש"י ג' לר' נתן כהי דאחני לך קמרא
 דאצור למיהוי את צית דין למיהוי נשיא מי אהכי לך. פירוש קמרא
 חגורה שחובדין אותה צאצנט אלא שהיא רחצה יותר מאצנט וקוצעין עליה
 כסף וזהו ומשמשי מלכים לוצטין אותם וזהו דברסינן צפרק צמה אשה צצצת דף
 נ"ט: אמר רצ יהודה קמרא שרי איכא דאמרי ארוקתא ואמר רצ ספרא מידי
 דהיה מטלית מוצהצת ואיכא דאמרי אנסכא מידי דהיה אאצנט של מלכים ופירוש
 דוקתא מטלית שעושין אותה מעשה אורג וקוצעין עליה חתיכות של כסף ושל
 זהב ומדמין אותה למטלית מוצהצת ומותרת צצצת ופירוש נסכא חוטין שעושין
 אותן מעשה עצות כשרשרת וכאצנט וקוצעין עלי' חתיכות של כסף ושל זהב
 ומדמין אותו לאצנט של מלכים ומותר צצצת. וזה מעשה דרצן שמעון צן גמליאל
 כצקס רצי נתן לחלוק עליו להיות נשיא שהיה רצי נתן צצלי וצכמה מקומות
 אמרינן רצי נתן צצלאה הוא והי' אציו ראש בולה צצצל והיו ראשי גליות דגילין
 ללבוש חגורות דאינון קמרי ולעמוד לפני מלכי פרסיים עד סוף מלכות פרס
 ועלה רצי נתן לארץ ישראל והי' אצ צית דין לפיכך אמר לו אם הועילה לך
 חגורה של ראש גלות שלצש אציק להיות אצ צית דין הלא די לך זאת וצקסת
 להיות גם נשיא זהו פירוש רצ שרירא גאון וכעין זה הפירוש פירשנו צערך נסך.
 חגרו שקיס תרגום קמרו שקיס על צצרהון עכ"ל. וצמוסף (א"ב פירוש צלשון
 יוני חגורי וגם מין תכשיט של נשים) עכ"ל. ותרגום יונתן צכל מקום דכתיב
 אצנט מתרגם קמרא ול"ע:

אות **קמרין** שצת דף פ'. אות אחת צקולמוס ואות אחת צקומדין. פירוש כמו
 קלומדין שפירשנו צמקומו) עכ"ל. המוסף לפנינו איתא צקלמדין:

אות **קן** ז' ביטין דף וי"ו. שמע קן קולמוסא וקן מגלתא. פירש אפילו שמע
 שאמר הצעל כתוצ גט לאשתי פלונית שאני מגרשה וראה שהסופר
 לקח הקולמוס והמבילה לכתוצ זה הגט לשמה דיו ורצ האי פירש שמע
 קל קולמוס שמע חיתוך הקולמוס וחיתוך המבילה שחתך הסופר לכתוצ זה
 הגט שכן צלשון ערצי קורין חיתוך הקולמוס קטע אלקנס וחיתוך המבילה

קם-קמץ

אֶת הַקּוֹשִׁיָא עַל צַעַל הָעֵדוּךְ דְּאִיךְ יַחְתּוּם אֶת עֲלָמוֹ גְּדוּל הַדּוּר ע"ס צִסְיִמָּן
 י"ז ס"ק א'. וְלֹא הַצִּינּוֹתִי וּלְכַאֲוֶרָה דְּצִרִי דְּצִינּוֹ עוֹלָה יִפָּה דֶּהֱא צִמְכוֹת דָּן ה':
 תִּנָּא צִרִיזִי אֹמֶר פִּי רִש"י צִרִיזִי כִךְ הִיָּה שָׁמוּ . וְכֵן אִיתָא צִסְנֶה־דְרִין דָּן י"ז :
 רִמִּי צִרִיזִי [אֲכֵן גִּירְסַת הָעֵדוּךְ צַעוּךְ נִהַר צִרִיזִי] וְכֵן אִיתָא צִרִש"י צִלָּה
 דָּן ח': צִד"ה נִהַרְצִלָּי אֲמֵרוֹ צִסְנֶה־דְרִין (דָּן י"ז :) אֲמֵרוֹ דֶּהוּא רִמִּי צִרִיזִי .
 וְצַע"ז דָּן מ"ד : רַצ חֲמַל צִר יוֹסֵף צִרִיזִי מַעֲתָה לְפִירוּשׁ דְּצִינּוֹ הִיָּה לוֹ שְׁנֵי
 שְׁמוֹת אֱלֹו אֲלַעְזֵר צִרִיזִי . וְצִזָּה נִיחָא שְׁלִכְאֹרָה קָסָה לְמַאֲוֵד עַל דְּצִינּוֹ שְׁלֹא זָכַר
 צִשׁוּם עֵדוּךְ מִלֵּת צִרִיזִי עֵינָן קוֹנְטֵרוּם סִימָן ל"ז :

אות קם צ' צִרְכוֹת דָּן ל"ה . קָמָה תּוֹכִיחַ . פִּירוּשׁ קָמָה הִיָּה הַתְּצוּאָה דְּכִתְיִז
 וְחֲרַמֵּשׁ לֹא תִנִּיף עַל קָמַת רַעַךְ וְחִיּוּצַת צִצְרָה לְאַחֲרִיָּה שְׁנֵאֲמַר
 וְאֲכַלְתָּ וְשָׂצַעַת וְצִרְכַּת פִּירוּשׁ אַחַר קָמָה הִיָּינוּ לְחַם דְּכִתְיִז אֲשֶׁר לֹא צִמְסְכוֹת
 תִּאֲכַל צֶה לְחַם וְכִתְיִז צִתְרִי וְאֲכַלְתָּ וְשָׂצַעַת וְצִרְכַּת עַכ"ל . כִּלְשׁוֹן הַזֶּה פִּי רִש"י :
אות קמא א' פִּסְחִים דָּן ג' : מֵאִי דְקָמַל . פִּירוּשׁ מֵאִי קָאֲמַר עַכ"ל . לְפָנֵינוּ
 אִיתָא מֵאִי הֵאִי דְקָמָן . וְז"ל רִש"י מֵאִי דְקָמָן . מֵה הַדְּצִר הַזֶּה
 שָׂצָא לְפָנֵינוּ :

אות קמח צִפְסְחִים דָּן פ"ד . צִפְרָק כִּינֵר לוֹלִין צִגְמֵרָא (חֹל שָׁשָׁה עֶשְׂרֵי) ל"ל
 צִגְמֵרָא כֹּל הַנֶּאֱכָל אֲמַר לִי דְרַמָּא לָךְ הֵאֱלָא חַם לְקִימָחִי הַדָּר
 צִי' וְכו' . יוֹמָא דָּן מ"ו . אֲמַר רַצָּא (הֵאִי מֵאֵן) ל"ל מֵאֵן הֵאִי דִלָּא חַם לְקִימָחִי .
 יִצְמוֹת דָּן מ"ז : דְרַמָּא לָךְ הֵאֱלָא חַם לְקִמָּחִי סִתָּם וְאַח"כּ מַחְלוּקַת וְכו' .
 פִּירוּשׁ אֲכִילְתּוֹ לְהַפְסֵד הוֹלְכַת שְׁאִינוּ מִתַּעֲסֵק צִתוּרָה כְּרָאוּי לֵה . וּי"א לֹא שִׁימַשׁ
 כֹּל לוֹרְכוֹ וְלֹא יָדַע שְׁמוּעָה זֹו וְאַתָּא לְפִוְרָקִי לָן . סְפָרִים אַחֲרִים לֹא חַם לְקִמָּחִי
 כְּלוּמַר לֹא חַשַּׁשׁ לְפָנֵינוּ הַקּוֹשִׁיָא שְׁתַּצָּא לוֹ עַכ"ל . ז"ל רִש"י צִפְסְחִים לֹא חַם לְקִמָּחִי
 לְמַה שֶּׁהוּא טוֹחֵן אִם חֵיטִין אִם פְּסוּלָת . וְיִצְמוֹת ז"ל רִש"י לֹא חַם לְקִמָּחִי לְמַה
 שֶׁהוּא טוֹחֵן וּמוֹלִיא מִפִּי כְּלוּמַר לְדִיצוּרֹו . צִיּוּמָא לֹא פִי רִש"י כְּלוּם . אֲמַנִּם
 צִסְכּוּהָ דָּן כ"ד ז"ל פִּי רִש"י מֵאֵן הֵאֱלָא . דְּתִרִין הֵכִי . דִלָּא חַם לְקִימָחִי . טוֹחֵן
 וּמוֹלִיא סוּצִין וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ כְּלוּמַר מַדְצָה דְּצִרִים וְאִינִם עַכ"ל :

אות קמניא צַעְצוּדָה זֶרֶה דָּן יו"ד : כֹּל דְּזָכִי לְמַלְכָא אֲשֶׁדִּי לִי לְקִימוּנִיא
 חֲלִילִיא . פִּירוּשׁ חֲפִידָה מְלִיאָה אֲפֵר מְנוּפָה שְׁמַשְׁלִיכִין צוֹ חִיּוּצִי
 מִיתָה . פִּירוּשׁ אַחַר לְכַצֵּן הָאֵשׁ עַכ"ל . וְז"ל רִש"י לְקִימוּנִיא חֲלִילָא . צִית
 מִלָּא עֵפֶר :

אות קמץ צ' כְּתוּצוֹת דָּן ע"ז . הַמְקָמָן וְהַמְלָרָף נַחֲשַׁת מֵאִי מְקָמָן אֲמַר רַצ
 יְהוּדָה זֶה הַמְקָמָן לוֹאֵת כִּלְצִים וְתִנִּיָּא מְקָמָן זֶה צוֹרְשִׁי קֶטֶן
 עַכ"ל . צִגְמ' שְׁלִפְנֵינוּ אִיתָא זֶה הַמְקָצֵן וְכו' אֲמַנִּם רִש"י מִלִּיָּין מְקָמָן לוֹאֵת
 כִּלְצִים [אֲכֵן צִצְרִיָּתָא דְּמִיָּיתִי הִס"ס אִיתָא וַיֵּשׁ אֹמֶרִים זֶה הַמְקָמָן וְכו'] לֹא
 יָדַעְתִּי מֵה לוֹרֵךְ צֶה אֲצִל צֹאשְׁכֵנוּ דְּאִיתִי שְׁשׁוּרִין צֶהן הַצְּבָדִים יוֹם אִו יוֹמִים לְפָנֵי
 כְּצוּסָן עַכ"ל רִש"י וְהַדְּצִרִים תְּמוּהִין דֶּהֱא רִש"י בּוֹפִי כֶּתֶצ צִחְגִּיבָה דָּן ד' .
 הַמְקָמָן מִפְּרִשׁ צִמְסְכַת כְּתוּצוֹת (דָּן ע"ד .) הַמְקָמָן צִידוֹ לוֹאֵת כִּלְצִים וְאֹמֶר
 אֲנִי [כִּי ל"ל] כְּדִי לְתַקֵּן צֶהן עוֹדוֹת שְׁקוּרִין קִרְדּוּ"ן שְׁמַעְצִדִין אֹתָן צִלּוּאוֹת
 כִּלְצִים עַכ"ל . וְכֵן מְצוּאֵר צִצְרְכוֹת דָּן ח"ה . צִגְמֵרָא וְצִרִש"י ד"ס צִזְמָן שִׁישׁ צֶהן
 עוֹדוֹת כֶּתֶצ צֶה"ל אֲלוֹאוֹת כִּלְצִים וְחִזִּירִים קָאִי שְׁדִרְכֵן לְתַתָּן צַעְצוֹד הָעוֹדוֹת
 כו' [וְלוֹלִי רַמְסְתִּינָא הִיָּיתִי אֹמֶר דֶּמָה דְּאִיתָא צִכְתוּצוֹת לֹא יָדַעְתִּי מֵה לוֹרֵךְ

דהיא קרקע ירוקה שקודין אותה וידריאו"ל ור"ת נמי פוסק דמותר לתת
 אדרמנ"ט לתוך הדיו לספר תורה דלאו היינו קנקנתום וא"ת דצמסכת נדה
 דף כ'. דתנן שחור כחרת ומפרש התם חרתא דאושכפי וצפרק צ' דגיטין דף
 י"ט. קאמר דקנקנתום הוא חרתא דאושכפי א"כ משמע שהוא שחור ואלו
 וידריאו"ל היא ירוקה ודומה לזכוכית ועל שם זכוכית נקראת וידריאו"ל ור"י
 מפרש דאחר שטוחנין אותה יפה לתת לתוך לדיו אז היא משחרת עכ"ל. וכן
 כתבו דגיטין דף י"ט. צמס ד"י דשיחור הוא אדרמנ"ט וקנקנתום כפידוש דצינו
 שמואל דהיא קרקע ירוקה שקודין וידריאו"ל וצפרוך לו עזו וידריאו"ל ור"ת
 דצנידה דף כ'. דתנן שחור כחרתא ומפרש דהיינו חרתא דאושכפי ואילו
 וידריאו"ל ירוקה היא לזכוכית ועל שם כך נקראת וידריאו"ל וי"ל כשמתקנים
 אותה וכו'. ובתצתי צמני מקומות הללו צעידוצין וצגיטין על הגליון דאפשר
 דלפני תוס' הי' כתוב בגרסתם נדה דמפרש שחור כחרת חרתא דאושכפי
 אזל לפנינו נדה ליתא כלל ע"ס. מעתה על הרשצ"ס שהי' לפניהם הגרסא
 כמו שהיא לפנינו נדה אין חל עליהם קושית תוס'. ודע דז"ל דש"י צקוטה
 דף י"ז. קנקנתום וידריאו"ל או אדרמנ"ט קודין אותו עכ"ל ויש מקום
 להתצונן צו ול"ע :

שם צמוסף (א"ב פירוש צלשון יוני ודומיי מין דומם צך כמו זכוכית ויפה פי'
 צעל הערוך וקראוהו הרומיים צלשונם דיו הלצעים כי צו יולצעו עורות
 השחורים וזה מאמר דצא צד שמואל צמסכת גיטין דף י"ט. חרתא דאושכפי)
 עכ"ל לפנינו איתא דצה צד [צד חנה אמר] שמואל חרתא דאושכפי. ולא ידעתי
 מה אללוהו להוסיף "צד חנה" אמר ולא ניחא להו לבדום דצה צד שמואל שהוא
 נמלא כמה פעמים צמ"ס אזל דצה צד צד חנה אמר שמואל לא שכיחי ולא
 ידעתי אם נמלא פעם אחת :

אות קלר ג' ציוקרא דצה צראש אחרי מות וצפסיקתא דאחרי מות ויחזו את
 האלקים ויאכלו וישתו וכי קילורית עלת עמהם לסיני. פירוש
 שמענו שיש מקום שקודין לעוגה קליר על כן נקרא דצי אליעזר הקליר שאכל
 עוגה שהי' כתוב צה קמיעה ונתפקח עכ"ל. המעדני יום טו צ שלהי פרק אין
 עומדין אהא שכתב הרא"ש שם וכן ר"א הקליר וכו' כדאיתא צפסיקתא כד דמך
 ר' אלעזר צד' שמעון קראו עליו וכו' [העתקתי דצדיו צערוך קרוצ ע"ס] כתב צזה
 הלשון תמיהא לי דצכמה פיוטים צד' פרשיות וצפורים וצטל וצמוסף ראש
 השנה חתם צראשי חרוזות אלעזר צירצי קליר מקרית ספר. וגם תמיהתי מזה על
 צעל הערוך שכתב שנקרא ר"א קליר שאכל עוגה אחת שהי' כתוב צה קמיעה
 ונתפקח ויש מקומות שקודין לעוגה לקיר. ודוחק לומר דצעל הערוך משום
 הפסיקתא שקראו ר"א צד"ס דהק את עלמו לפרש דקליר לאו אציו הוה אלא
 על שם העוגה דא"כ לדיך לומר דצירצי אלעמו מהדר וידומ שרש"י מפרש
 שהוא לשון גדול הדור ואי אפשר לומר שהוא יחתום את עלמו גדול הדור אזל
 נראה לי לקיים הפסיקתא צענין זה דאציו דצי שמעון ואציו נקרא קליר
 והי' יותר מפורסם מאציו וכו' אלא שראיתי צהגהת מיימוני פרק ז' מה"ת
 שכתבו דמהפסיקתא משמע שהי' ר"א צד' שמעון נראה שדלה לומר צן דצי
 שמעון צן יוחאי וא"כ ודאי שר' שמעון היה יותר מפורסם וגדול מיוחאי אציו
 וגם לא נמלא שנקרא קליר אזל י"ל שאינו מוכרח שהי' צן ר' שמעון צן יוחאי
 דלמא צן ר' שמעון אחר שאציו של אותו ר' שמעון הי' נקרא קליר וכדפרשתי
 עכ"ל המעדני י"ט. וראיתי צאלי' דצה שהעתיק דצרי המעי"ט ודחק לתרץ

קלע-הלכלנתום

להכי כ' תיצות לכך ירד להליל ולהגיה דתניא וכו' וכאילו הוא צריותא. אצל מוכח להדיא מפירוש הד"ש בכלים ע"ש וציותר מהערוך דהגירסא היא כמו שכתבתי. וציותר קשה לגירסת הרש"ל דהיא גופה קשיא על מה עזזה הש"ס המשנה ומייתי צרייתא [וכבר כתבו תוס' זכמה דוכתי דאין זה מדרך הש"ס] לכן נראה הגירסא כמו שכתבתי וגם רש"י ש"ל בלוסטרף דתניא ול"ל דתכן ר"י אומר נגר שיש צראשו וכו' צא רק לפדש מהו בלוסטרף על זה פירש נגר וכו' וכמו שפי' ג"כ הר"ש. ועיין בקונטרס צראש הספר צסימן ג' :

שם ויש מפרשים קלוסטרף נגרף ששנינו צסוף עירוצין דף ק"א: נגר שיש צראשו קולסטרף והוא כמין יתד וראשו עגול כמו דמון וכשיש צפתח צ' דלתות עושין טבעת צדלת אחת וכן צהאחרת ומכניסין צאותן טבעות היתד עכ"ל. הרמב"ם צפרק י"א מהלכות כלים משנה ד' פירש ג"כ כזה. אצל הר"ש שם וכן צרש"י צצצת וצעירוצין פירש רש"י בלוסטרף שראשו עז וראוי לדוך או שומים וכו' עליו צו דלת :

אות קלע ג' צרכות דף כ"צ. כי אתא רצין אמר צאושא הוה צקיליעא דרצ צאושעיא. יצמות דף מ"ח: עצודה זרה דף כ"ד. יתיצ רצ חמי ורצ חנניא צר פפא ורצי ילחק נפחא אקילעא דרצי ילחק נפחא. נדרים דף כ"צ אמר ליה זיל לקילעך פירוש כך לאוהלך וכו' עכ"ל. עיין לעיל ערך צאש. צצרכות פי' רש"י כניסת הצית חדר שלפני הערקלין שקורין פורטיב"י צלע"ז. צע"ז פי' רש"י פנרק"א לפני הערקלין. צפסחים דף ע"ז פי' רש"י לפני הצית כעין צית שער שקורין פורי"א :

אות קלעילון מעילה דף י"ב. הדש קלעילון צסדה הקדש מעל צפי' מבגל"א כתוב הדש מלעין ופירוש מין קטנית עכ"ל. ורש"י פירש קלעילון מין קטנית וכ"כ הר"ש :

אות קלף ג' שצת דף ע"ט: קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שצתפילין כצד פירשנו צערך דכסוסטום. ענחות דף ל"ה. האי קליפא לדיך למיצדקי' עכ"ל. לפנינו איתא האי קילפא דתפילין לדיך למיצדקי'. ופי' רש"י צזה הלשון קולפא קלף :

אות קלף ה' כתוצות דף ס"ה. נפקא אצתרה מחייה צקולפא דשיראי. כלומר מחייה צשיראי שראשו קשור עכ"ל. לפנינו איתא צשירא פי' רש"י צמנעול של ארגז :

אות קלקי שצת דף ס"ד. ת"ר שק אין לי אלא שק מניין לרצות את הקילקי ואת החצק. לפנינו איתא קלקלי פירש רש"י קלקלי מסרק של סוס שוקרין פייטר"ל. חצק. לינגלא של סרגא ואוכף ועושין אותה מנולה של עזים טווי ואריב :

אות קלקלנתום שצת דף ק"ד: מגלה דף י"ז. צצצ צדיו סתם צסיקרא צקומם וצקלקלנתום. פרה פרק ט' דיו וקומם וקלקלנתום. עירוצין דף י"ג. סוטה דף כ'. דצד אחד יש לי וקלקלנתום שמו עכ"ל. לפנינו איתא צכל המקומות קנקנתום פי' רש"י אדרמיכ"ט :

שם קלקלנתום פי' צלע"ז ויטריא"ולי וצלשון ישמאל אלזאג עכ"ל. ז"ל תוס' צעירוצין דף י"ב. ד"ה קנקנתום פי' צקונטרס אדרמיכ"ט ורש"ם פירש

קלסמרא

גדי מקולום עד כאן לשונו. ז"ל רש"י צצרכות דף י"ט. מקולסים. ללויים כשהן שלמים ותולין כרעיהן וקדסוליהם וקדציהם סציותן צטפור ועל שם כך קוריהן מקולם שהיא לשון מזוין כדמתרגם וכוצע נחושט על ראשו (סמואל א' י"ז) וקולסא דנחשא. צפסחים דף כ"ג. ז"ל רש"י מקולסין. ללויין על ראשו ועל כרעיו ועל קרצו כלליית הפסח דתניא צכילד לולין (דף ע"ג.) (ר' עקיבא ל"ל) דצי טרפון קוריהו מקולם לפי שתולה כרעיו חולה לו צלדו כנושא כלי זיינו צלדו וכוצע נחושט דגליות תרגום קולסא דנחשא עכ"ל. וכן פירש רש"י צצילה דף כ"ג: מקולם לשון בצור מזוין שכלי זיינו תלויין לו צלדו כדתרגמינן וכוצע נחושט וקולסא נחשא עכ"ל. אמנם צפסחים דף ע"ד פ' רש"י צענין יותר מכוון [אהא דרצי טרפון קוריהו מקולם]. לשון כוצע נחושט דמתרגמינן קולסא דנחשא דסצירא לי' תולין למעלה מראשו ונדאין ככוצע נחושט על ראש בצור עכ"ל. ול"ע קלת שלא פירוש כך צכל המקומות שזכרתי דהא ודאי על שם הכוצע נקרא מקולם והכוצע צראש הוא מקומו עיין קונטרס ב"ה:

אות קלסמרא א' סנהדרין דף ק"ד: כמדומין אני שדונינו צן קלסמרא של מלך הוא. פירוש הוא קוסטינר שצמדך קס' והוא שר העצחים עכ"ל. לפנינו ליתא לזה מיהו מתוך פי' רש"י ד"ה דף וכו' ואמרו וכו' שהוא צן קלסתר [של] מלך שהי' דיוקנו דומה וכו' מוכח שהיה לפנינו כבירסת דצינו:

שם עבודה זרה דף י"ח. ילתי צת קול ואמרה דצי חנני' צן תרדיון וקלסטורו מזומנין לחיי' העולם הצא עכ"ל. וקלסטורנידו כתוצ צנוסחאות. פירש רש"י תמונה עליו:

אות קלסמרא צ' כלים פרק כ' קלסטור צת ארצעת קצין. אית דאמרי קרסטל פירוש כדגרסינן שצת דף כ"ג. ולא סייחין צקרסטלין שצפיהם והוא כלי של עור ומחזיק ד' קצין שהן שני שלישי סאה שששה קצין סאה עכ"ל. צטרסקלין איתא לפנינו:

אות קלסמרא ג' צצא מליעא דף פ"ז. מיד נהפך קלסטור פניו של ילחק וכדמה לאצרהם. פירוש קלסטור פנים תואר פנים וכו' עכ"ל. לפנינו איתא קלסתר:

אות קלסמרא ד' שצת דף קכ"ד. קנים ומהלות וקלסטרא. פי' קלוסטרא היא משנה צכלים פרק י"א שאסר ד' יהושע לעטלה שצצת. תוספתא צכלים צתחלת צצא מליעא קלוסטרא דצי טרפון מטמא וחכמים מטהרין צרוריה אמרה שומטה מפתח זה ותולה צחצירו שצצת וכסנאמרו דצריה לפני ד' יהושע אמר יפה אמרה צרוריה. פירוש קלוסטרא קטונל"ו צלע"ז והוא מרוצע כמעשה קסת הסופר מחופה כדאמרינן דלוסקות הנעול וקלוסטרא הנעולה עכ"ל. לפנינו איתא גלוסטרא דתנן נגר שיש צראשו גלוסטרא ד' יהושע אומר שומטה מפתח זה וכו' ומלויין צלדו צמסורת הש"ס כלים פרק י"א וכתצתי שם על הגליון דהני שלשה תיצות נב"ד שי"ש צר"אשו הם טעות הדפוס ול"ל דתנן גלוסטרא ד' יהושע אומר וכו' כי כן הוא צמסנה. והר"ש מפרש להא דקלוסטרא צזה"ל היינו נגר שיש צראשו גלוסטרא דסוף עידוצין דף ק"א: וכן מוכח מהערוך דלא גרסינן לה. ומלאתי צרש"ל דתני נגר שיש צראשו גלוסטרא ד' יהושע אומר שומטה כל"ל הנה צלתי ספק שמפני שצמסנ' דכלים ליתא

קלח-קלם

אות קלח ז' חולין דף ל"ו. תנא דזי ר' ישמעאל ודס חללים ישתה פרט לדס חללים שאינו מכשיר את הזרעים. פירוש אין דס הנהרג חסוד כמסקה להכשיר את הזרעים כדכתיב וכי יתן מים על זרע חלל צעת שנעשה חלל צעת וליאת נשמה כדכתיב ודס חללים ישתה חלל המקלח כמרזז ועוד נשמתו זו אינו מכשיר עכ"ל. זהו כפי' דס"י חולין דף ל"ו. ועיין תוס' שם שהסכימו לפירוש דס"י זכריות דף כ"ז שפירש דזה"ל דס חללים ישתה דס היוולא מן החללים כלומר לאחר מיתה קרוי מסקה פרט לדס קילוח שאינו לאחר מיתה וזהו דס הנפש ואינו קרוי מסקה ועיין שם צתוס'.

אות קלח ראש השנה דף י'. וצפרק ז' דשציעית אין נוטעין ואין מצריכין ואין מרכיזין פחות משלשים יום לפני ראש השנה וכו' דצרי ר' אלעזר דצו יהודה אומר כל הרכזה שאינה קולעת צשלטה ימים שוז אינה קולעת דצי יוס' ודצי שמעון אומרים שתי שצתות. פירוש לדצרי האומר שלשים יום לדין שלשים ושלשים לקליטה ושלשים לעלות לו שנה וכן לדצרי האומר שלשה לקליטה ושלשים לעלות לו שנה וכן לדצרי האומר ע"ו עכ"ל. דצרי דצינו כמו שפי' ר"ת. הביאו תוס' צר"ה דף יו"ד: וכן ציצמות דף פ"ג דלח כפי' דס"י דלענין שציעית קאי ע"ס:

אות קליא ח' עירוצין דף כ"ח: מערצין צקליא. פירוש קליא הוא עשז שורפין אותו וכותכין אותו צצורית ורוחלין ידיהם כמו קלם מלך צצל ואלו הירקות ירקות שדה הנאכלים הם ולפיכך אמרו מערצין צהם וכמה מלח היר עכ"ל. ודס"י פירוש קלח של עשז וקסה כעץ:

אות קלון מועד קטן דף ז'. אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון צארץ ישראל. מקואות פרק ח' אפילו נתמלאו צקילון. מכשירין פרק ד' המתלא צקילון עד ג' ימים טמאין פירוש כשהמים מקוצלין צמקום אחד ומצקסין להציא אותן אל שדה אחד עושין לו דרך שיצואו לו המים ושם אותו דרך שנמשכין צו המים נקרא קילון פירוש אחד מי קילון גומא עמוקה שיש צה מים ואינה מלאה וטרחא למדלל מינה מי גשמים אתו לידי מי קילון. כלומר כי מדלו מינה נחסרת וממילא נעשית מי קילון וטריחא מילתא עכ"ל. צמ"ק הכי שתי תיצות צארץ ישראל לישא צמשנה חלל משום דמסיק הש"ס דס"ד אגמים דצצל כמיא דלח פסקי דמו ח"כ מה דתני צמשנה חלל לא ממי הקילון צארץ ישראל מיירי:

אות קלם ז' זצחים דף ק"ה. דצי חליעזר הכי צעי לה כגון דנקטי לה צקלום א (וצמוסף א"ב צצקילסי צנסחאות עיין ערך צקלם) עכ"ל. ועיין מה שכתצתי שם צסייעתא דשמיא צסס דס"י:

אות קלום ד' שצת דף ק"ח. התורה אמרה לא תאכלו כל נצלה ואת אמרת יאכלו אמר ליה קאלום. פירוש יפה ופן צלסון יון עכ"ל. וז"ל דס"י קאלום משוצח טעם זה:

אות קלם זי"ן צרכות י"ט. פסחים דף כ"ג. תודום איש דומי הנהיג את צני דומי להאכיל גדיים מקולסין. צילה דף כ"ג. ועושין גדי מקולס צלילי פסחים. פסחים דף ע"ד. דצי טרפון קוריהו גדי מקולס. פירוש גדי חקולס שתולין צני מיעיו חולה כדרך שתולין התגן לאדם שם. תנו דצנן איזהו גדי מקולס כל שללחו כולו כאחת נחתך או צשל ממנו אצר אין זה

ופירוש שני כיון דלא שרי למיסד צי' צבולה עד שיערצ צו חול הוה ליה קלקולא דקא מקלקל הוא התיקון והילכך משערינן חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד דחשיצ ליה כדי שיהא מותר לסוד צו עכ"ל. ועיין מה שכתב רש"י צסם דצותינו וע"ס מה שמקשה על דצותינו והסכים לפירוש הזה ודע דגם כפי פירוש הראשון שכתב הערוך נחא לא שייך קושית רש"י ז"ל עיין ביטוי :

אות קל צין וי"ו לזי"ן. עדיות דף ח' העיד ד' יהושע וד' יקים איש חדיר על קלל חטאת פרה פ"ג וצפתח העזרה היה מתוקן קלל של חטאת. צפרק יו"ד דפרה קלל של חטאת שנגע צשרן טהור. צריש עצול יום וקולית של מים המחולחלת. וכדה על שכמה תרגום וקולתה על כתפה. וספות וכלי יולר תרגום וקולין ומן דחסף. הספות והמזמרות דשלמה ודיהוא ואת הספים דירמ' תרגום וית קוליא עכ"ל. עיין משנה ד' ה' פרק ז' דעדיות משיג הראצ"ד על פירוש הערוך. ועיין מה שכתבתי צסייעתא דשם יא צחצוריים סדר למשנה מסכת פרה :

אות קלא א' פסחים דף ס"ז : שקלקלא פתק ציה. ראש השנה דף כ"ה : תענית דף ד'. לפרלודא דתותי קלא מהני. צצא קמא דף ל"ז. צירא דשתית ציה מיא חזי קלא לא תשרי ציה. עצודה זרה דף י"ח : הנה כלצי דאכלי אינשי שקל קלא שדי צהו פירוש קלא אצן עכ"ל. לפנינו צצצא קמא איתא צירא דשתית מיני' לא תשרי צי' קלא. ואכן צכל המקומות פירש רש"י קלא פיסת דגצים שקורין מוט"א :

אות קלב א' שבת דף ס'. צקולצ הלך אחר מסמדותיו. פירוש עץ הוא וקוצעין צו אונקליות של צדל ותולין צו הקלצים הצטר פירוש אחר ממניי תכשיט הוא להשמיע קול כדורך צבת ומחזיק צמסמרים להשמיע קול. פירוש אחר הערציים עושין תכשיטין צלוארי גמלים חתיכות חתיכות של כסף או של זהב וקוצעין צמסמרים ומשמעין קול עכ"ל. וז"ל רש"י קולצ הוא כמין עמוד דחצ מלמטה ומטלטל וחכווני מעמידו לפני חלון חנותו ומסמדין קצועין צו ותולין אצנטיים ודלועות למכור :

אות קליבוסת שבת דף קכ"ז. (וינץ) ז"ל וינאץ השקדה צו קליצוסת פי' קליצוסת צין הפקקלות כמו תרצ"א דאחליצוסתא דגרסינ' צפרק גיד הנסה צחולין דף ל"ג. אמר שמואל האי תרצא דאקליצוסתא אסור וזהו חלצ שעל הכסלים עכ"ל. וז"ל רש"י צו קליצוסת עלם של הנק"א שהירך תקוע צו צולט ויולא מרוצ תשות כחו. וצחולין ז"ל רש"י תרצ"א דקילצוסתא. עלם קטן והוא מונח על עלם שקורין הנק"א ומחוצר לחולית האלי' מלמעלה וכו' :

אות קלד שבת דף פ"ט : אצל עלים חזו לצצא דאקלידא עכ"ל. ז"ל לבבא עיין לעיל ערך בבא וכן איתא צרש"י וצגמרא דשבת :

אות קלח א' נדרים דף כ' : שמואל הוה צדיק כפשי' צקלחא. פירוש היה משים קלח של כדור צפיו וצולעו ומפספס כל מייעיו עכ"ל. זה לשון הר"ן צקולחא לא ידעתי מה היא וכו'. חידוש שלא דאה מה שפירש הערוך ועל הרא"ש שפירש צקולחא היינו צילה טרמיטא וכו' יש להפליא טפי שלא פירוש כפירוש דצינו הערוך :

חלוקות וכו' ורצונו ירוחם כתב שהחלקה זו נקראת כסכוס קדמא דשרי
 דצא והרמז"ס פירש קטורי צי ידי היינו לעשות קשרי צתי הידים עכ"ל הצ"י
 מכל זה חדא דלפי' רש"י עיקר הגרסא צי ידי ולפיכך טעות נפל בכל
 הספרים שגרסו צפי' רש"י צירי וגם צפי' רש"י שצאלפסי וזהו ר"ן שם שפירש
 כפי' רש"י ע"ש כתוב צירי אלל לריך אני להביה ול"ל צי ידי:

אות קל א' נדרים דף י"ג: אלל ינהגו קלות דאש עכ"ל. לפנינו איתא
 אלל יקל ראשו לכך:

שם אות הכ"ל חולין דף ל"ח ערכין דף כ"ד. ת"ר ונתן את הערכך ציוס
 ההוא אלל ישהא שאפילו מרגלית צקלים חין לך אלל מקומה ושעתה
 הכי כתב צתורת כהנים פירוש אם הקדים אדם מרגלית ודולה לפדותה
 צזה המקום ונמכרת צזול וצמקום אחר נמכרת ציותר חין משלחין אותה
 לשם אלל מוכרין אותה צטוה וצמקומה צזול וכן אם ממתינין אותה מתייקרת
 חין ממתינין אותה אלל מוכרין אותה צטווייה נשעתה צזול. פירוש אחר ונתן
 את הערכך ציוס ההוא אלל ישהא מרגלית לקלים. פירוש אם העריך
 עלמו והוא אדם קל ועני ויש לו מרגלית ואינה שוה צידו וצמקומו אלל שקל
 מחשצין אותה צשקל וכידון צהשג יד ופטור ואין אומרים ישהא עד שתמכר
 ציוקר אלל יהא נידון צהשג יד תלמוד לומר ציוס ההוא עכ"ל. כך היא
 הגירסא לפנינו (כלשון אחר) ופי' רש"י כמו שפירש רצונו הכא (כלשון השני):

אות קל צ' (צעירוצין דף ל"ג: אפי' איסורה קלילא לא ניחא ליה לחצר
 דליעצד עם הארץ על ידו וכו'. כתובות דף ס"ז: אמר זוודאי
 קלילא ואורחין רחיקא (פי' רש"י נדה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יולל לה)
 צצא קמא דף ו': האני תנא ירושלמא הוא דתני ליטנא קלילא. טוב מעט
 צלדקה (תהלים ל"ז פסוק י"ו) תרגום טוב קליל צלדקתא. יוקה נא נא מעט
 מים (צדאשית י"ח פסוק י"ד) תרגום ירושלמי קליל מים עכ"ל. דע חידוש
 נפלא כי יגעתי צהרצה חומשים מהרצה דפוסים חדשים גם ישנים ולא מלאתי
 שום תרגום ירושלמי על פסוק זה יוקח נא מעט מים והוא פסוק ד' צפרשת
 וירא וע"ש צתרגום ירושלמי צפסוק ג' הרכיז לתרגם על מה שנאמר צפסוק
 ד' הכ"ל והשענו תחת העץ עד לאכנים עיצוריא תחות אלנא וז"ל המפרש
 עיצוריא פירוש עוזרים ושצים ודעתו כפירוש רש"י שאמר להקצ"ה וכו' עד
 עד שאכנים את האורחים עכ"ל. ולע"ג וחיפוש מחיפוש למלא מליאת
 התרגום ירושלמי. ואמנם מדדרי רצונו למדנו כי היה לפניו הת"י על
 פסוק זה:

שם ואכלה אותם כרגע עכ"ל. פסוק על ואכלה אותם כרגע והוא (צמדצד ט"ז
 פסוק כ"א) ת"י ואשילי יתהון צשעה זעירא ולכן נראה דל"ל רגע אחר
 אעלה צקרצך (שמות ל"ג פסוק ה') ת"י שעה חדא קלילא. ודע דצצצת דף
 ק"ג: דוקא דן אלל קלי קלי לא. פירוש קלי קלי מעט מעט כלומר צנחת:
 שם מעט דצש עכ"ל ת"י קליל שרף וקליל דצש כל"ל:

אות קל ד' שצת דף פ': אפילו תימא דצנן קלקולו זהו תיקונו. אית ציה תרי
 פירושו חד דלעניין שופריה דסיד קיימא האני צרייתא לאו לעניין
 שרדתי' וקא סצרי דצנן דסיד שערצ צו חול אע"פ שהוא מתחזק הלך יופיו
 ומותר צגולה והוא שריותא קאמרי חול הגם כדי ליתן על מלא כף סיד.

עלמו ע"ס. אמת שקושית הר"ן חזקה לפי הגדסא שלפנינו אזל אין ספק שהיה לו לרצ אלפס כגדסת (הרי"ף) [רצינו] ולא הותר זו כי אם לרצה אזל לאחרים חוקם חוק נתן עד ארבעין שנין לכ"ע ושפיר עציד הרי"ף לפי גרסתו. ודע דהרמב"ם השמיט שיעורא דמ' שנין וגם הא לרצה אורי דשוין ועיין על זה זכס"ף משנה. וזלחם משנה כתב לייש דעת הרמב"ם דזמן הזה שלומדים צספר ומודים מתוך הספר לא שייך זמן דמ' שנין אזל הרי"ף כתב זמן דמ' שנין הניח זל"ע עיין קונטרס סימן ע"ג.

שם צאות הכ"ל צסופו ביטין דף כ"ט: אמר מר צד רצ אשי הא דאזא קטינותא (לפנינו איתא דקטנותא) היא. פירוש זו שאמר מדעת קטנה. פירוש אחר צימי קטנותא אמרה עכ"ל. וכזה פירש רש"י דקטנותא היא. צקטנותא אמר אצי שמועה זו שיש להשיצ עליו. ויש לכוון מאמר זה עפ"י גמרא דצא צתרא דף קכ"ז: מהדורא קמא דרצ אשי אמר לן קנה מהדורא צתרא דרצ אשי אמר לן יחלוקו. ועיין שם פירוש הרשב"ם העתקתי לשונו לעיל צערך הדרג'.

אות קטספון יומא י'. רסן זה קטספון עכ"ל. לפנינו איתא זה אקטיספון:

אות קטר צ' צילה דף כ"ג: מועד קטן דף י': מאי קיטורא אי קטורא צידא פירוש לקטר את הצושם מצית יד של חלוק כשהוא מונח על הכלי פירוש אחר מכניסין ומלקטין ומכוולין צית יד של חלוקיהון ונדאה כוון ומעשה אומן הוא ואסור עכ"ל. וז"ל הש"ס צצילה קטורא שרי אמר ליה אמימר מאי קטורא אי קטורא צידי מעשה אומן הוא ואי לעשן אסור דהא קא מכזה וכו' פי' אי קטורא צידי. שעושין לצתי שוקים ולצתי ידיים של חלוקי הנשים שקושרין אותן על עץ הלק או על אגודה של קשים וקורין לו אופדונליי"ר מעשה אומן הוא ואסור וקטורא לשון קטר הוא: ואי קטורא. לשון קיטור הכצסן דהיינו לעשן וכו'. צמועד קטן [לענין מלאכה צחולו של מועד] אמר ד צסדא קטורא צידי אסור מאי טעמא מעשה אומן הוא. וז"ל רש"י קטורא צידי אסור. למיעצד צמועד שכן היו עושין שהיו נוטלין כלים חלוקין והיו מחליקין עליהם צית יד של חלוקיהון מעשה אומן הוא ואסור ליטנא אחרינא לכולן קמטין שאלם עושה צצית יד שממלאין אותה צקנה של שצלים חלקים ומקמטין פרוגלי"א צלע"ז. וז"ל תוס' קטורי צידי גרסינן צרי"ש ולא צידי צדלית והוי מענין צידית טהורה צפרק צמה אשה (דף ס"ג.) וצפרק חזקת הצתים (דף כ"ד) עכ"ל. הנה צפרק חזקת הצתים לא נזכר מאומה ולא ידעתי על איזה מקום דמזה תוס'. וגם פירש רש"י על צידי דאיתא צצילה ועל צידי דאיתא צמועד קטן מטין לכוונה אחת ועל כודחין דטעות נפל צאחר המקומות. והנראה מדצינו דצסני המקומות לריך להיות צידי צדלי"ת. ולפי פירוש התוס' ז"ל צסני המקומות צידי צרי"ש ואולי מאי דאיתא צתוס' וצפרק חזקת הצתים ז"ל וצפרק משקין צמיעד קטן ודע דהפירוש שכתצו תוס' צידי צרי"ש כתצו ההגהות מיימוני צפרק י"ו מהלכת י"ט צסם רצינו חנכאל וצסם הערוך ורש"י גרים קטרי צי ידי ע"ס. וגם צצית יוסף אורח חיים תקמ"א כתב צזה"ל ומה שכתב ואסור לעשות הקמטים שצצתי ידיים והשוקים גם זה שם קטורי צי ידי אסור מ"ט מעשה אומן הוא ופירש רש"י קטורי צי ידי לכוון הקמטים שאלם עושה צצית יד שממלאין אותן צקנה של שצלין חלקות ומקמטין וכו' ועיד פי' רש"י קטורי צי ידי שהיו נוטלין כלים

וכו'. וצמנחות דף כ"ז: כגון שלם על גבי קטצליא וז"ל דש"י קטיצלא. עור:
 זכלים פרק כ"ו מ"ה עור קטצוליא פירש הר"ז עור שמליעין אותו ע"ג המטה
 ושוכצין עליו. וכ"כ הר"ש. צמנחה ד' פרק ט"ז דכלים קטצוליא ז"ל הר"ז
 קטצוליא עור שמליעין. ע"ג המטה וקורין לו צערצי נט"ע וכו'. צמנחה
 א' פ"ח דאכלות קטצוליא ז"ל הר"ז קטצלא עור שמליעין למטה ושוכצין עליו
 וקורין לו צערצי נט"ע. וצמנחה ד' פרק ג' דשקלים פירש הר"ז עור שלוק.
 צמנחה דף כ"ד. קטצלא. פי' דש"י קטצלא עור שלוק. ואולי לדין להיות
 זלא רי"ש קטצלא. ועיין תוס' יו"ט רפ"ח דאכלות סתירת פירוש הרמז"ס:

קטל צ' מעילה דף י"ח. קטלה צלוארה טצעת צידה. פירוש תכשיט
 שעושין צלואר האשה והוא רחצ שחונקות עלמה ודוחקת צצטר
 לוארה ואין לה לער ונראית כצעלת צטר וצלסון חכמים צא"י פתיכאתא וצלע"ז
 מוריק"א ויש מפרש מן הן יקטלני עכ"ל. צצצת דף כ"ט: מאי קטלא מנקטא
 פארי. וז"ל דש"י משועני"א והוא צגד שיש לו שגלים כעין מכנס' ומכנסת צו דלוע'
 רחצה וקוסרה סציצ לוארה והצגד תלוי על לצה והוא חסוצ ומלוייר צזהצ וי"מ
 כמין חלי עבול עשוי ואוחזת צו מפתח חלוקה והפגם צולע לוארה והוא של צזה.
 צסועה דף ז': וקטליאות פירש דש"י תכשיט הוא כמין חלי עבול פתוח וסוגרת צו
 חלוקה ומקיף את גרונה מן הלודים. צמעילה דף י"ח פי' דש"י קטלה ענק
 של צזה וכו'. ותוס' כתצו קטלה היא דציד וצירושלמי אלעדה מתורגם קטלה
 [ועיין מ"ס לעיל צערך פתרא]:

קטליזא עצודה זרה דף מ': הנמכר לפני חנווני צקטליו לסירין פי'
 שוק כמו אטליסא עכ"ל. לפנינו איתא הנמכרין צקטליוזא
 לפני חנווני אסורין. אכן צתוספתא דע"ז פרק ה' איתא הנמכרין צסלולה.
 וצרא"ס איתא צסלים. אצל צרי"ף איתא צסלולא ופי' הר"ן צסלים. וצמנחה
 דף ל"ט: איתא החגצים הצאים מן הסלולה אסורין פי' דש"י צסלים ע"ס:
קטן א' סועה דף כ"ז: מאי קטן שלא כלו לו חדשיו זה תלמיד שלא
 הגיע להוראה ומורה ומקשינו והא דצה אורי פחות מכ' שנה
 ופרקינן שאני דצה דלית כוותי'. פירוש מצני עלי הכהן היה וחי' מ' שנה
 ומפורש ציצמות דף ק"ה. וצראש השנה דף י"ח. ויש צראש ישיצה כ"ז שנה
 כמלא שהורה מצן י"ח ולמעלה ומשנינן צדורו לא היה כמותו עכ"ל. לפנינו
 איתא והא דצה אורי צשוין. וצעצודה זרה דף י"ט: איתא התם צשוין. וז"ל
 דש"י והא דצה אורי. וכל שנותיו אינן אלא ארצעים כדאיתא צר"ה (דף י"ח)
 דצה ואציי מצית עלי קאתו דצה דעסיק צתורה חיה ארצעין שנין וכו' צשוין.
 אם שיה לגדול העיר צחכמה מותר לו להורות או שאין זקן ממנו צעיר.
 ותוס' כתצו דיותר מסתצר לפרש הא דמשני הש"ס צשוין קאי אמה דקאמר
 שאין להורות עד ארצעין שנין היינו כשסוה לגדול העיר צחכמה וגדול העיר
 הגיע למ' שנין. והוא לא הגיע לכך אין לו להורות אצל אם הוא גדול
 צחכמה אע"פ שלא הגיע למ' שנין מותר ודצה גדול העיר צחכמה היה ע"ס
 שהאריכו עוד. והנה פירוש התוס' ופירוש של דצינו עולים צקנה אחד אצל
 הגרסאות מחולקות ולפירוש דצינו מוכח להדיא דדוקא דצה דלית דכוותיה
 שאין צדורו גדול ממנו שדי אצל לאחרים אסור מעתה נסתלקה תמיהת הר"ן
 על הדי"ף שהציא כל הסוגיא ולא הציא והא דצא (נראה דל"ל דצה) אורי
 התם צשוין והצית יוסף ציורה דעה סימן דמ"צ וכן צכסף משנה פרק ה'
 מהלכות תלמוד תורה דין ד' דולה לייסצ ע"ס וגם צלחם משנה דחק את

מעמיד עלמו מלקצלה כשמואל זהם פגם . אכן הרמז"ן צפידוש החומש ויחי
מ"ט פידוש ולו יקרת עמים העיד על הגירסא דקהי אלוזי וכו' וע"ס:

אות קהרמנא צא צתרא דף מ"ו: עדים מאי טעמא אימר קהרמנא שווי'.
פידוש אפיטרופא עכ"ל. לפנינו איתא אימור הרמנא צעלמא
שווה. ופידוש הרש"ס דשות נתנו לו להוריד אריסין עמו אס טורח הוא
לעשות לצדו. ומיהו דצינו לא גרים צעלמא וגם לפידוש הרש"ס מלת שווה
אינו מכוון ועדיפא לומר הרמנא הוא נקיטי או הרמנא נתן לו. אצל לפידוש
דצינו עולה יפה אימר אפיטרופא שווי'.

אות קוואי שצת דף ק"מ: אמר דצה ואס היה כלי קוואי מותר. פידוש אס
היה הצגד שטוח צכלי האורג מותר וכלי האורג נקראין כלי
קוואי עכ"ל. לפנינו איתא אמר דצה:

אות קוויץ א' סוכה דף כ"ג. זימנין דמייתי קוולא (כוולא) ולאו אדעתו'.
סס דף ל"ג. לולצ כפוף קוון סדוק. חולין דף מ"ג. איזהו וושט
עלמו כל שחותכו וקוון (וכוון). פידוש ענין למיתה וכצר פירש ענין זה
צערך כוון עכ"ל. הציאו תוס' ד"ה קוון פירש צקוק' שיולאין צסדרה שלו
עוקלין כמין קולים. וצערך פירש ענין למותה:

אות קווק א' סנהדרין דף ע"ד: הכי קוקי ודימונקי היכי יהיצינן להו.
פידוש מיני תחתות שמוליאין צהן אס ומוליכין לאלילים ציום חג
שלהם אלמא הנאת עלמו שאני. פידוש אחר קווק כלי של טיט ודומה לעלין
ובשמתחמס אדם כנגד המדורה ודולה ליטן כופה אותו על הגחלים כדי
שלא תלת אס צצית. דימונקי כלי עשוי לחתות צו גחלים ממקום למקום
וצמלכות פרס היו חצדין שלהן מחזדין צכל צתי ישראל ומכצין הנרות
וחותין הגחלים ומוליכין לצית האור שלהן שהיא עצודה זרה ולא היו עוזצין
לא אס ולא גחלים שילינו צלילה חוץ לעצודה שלהן שהוא צית האור כדאמרין
צביטין דף י"ז. איתא שהוא חצרא שקלה לשדגא מן קמייהו והי' מוליכין אותו
צקווקי ודימונקי דהוו להו משמשי אילים ואע"ג דמשמשי ע"ז הן כיון דלאו לעצודי
איסורא לישראל קא מכיווני אללא להנאת עלמן מותר לנו ליתן להם עכ"ל. ודימונקי
איתא לפנינו. ועיין לעיל מה מה שכתצ הרצ המוסף צערך דימונקי:

אות קוורתא מועד קטן דף י"א: כמאן מדלינן האידנא קורתא דדשא צהולא
דמועדא כמאן כרצי יוסי. ס"א כוואת. פידוש כשיולאין מסמדין
דעץ של קורה שעל הפתח צחולו של מועד לחוץ ונופלת הקורה מחזדין אותה
ותוקעין המסמדין צחודין דהיינו כרצי יוסי דשרי למיעצד צלא שינוי עכ"ל.
לפנינו איתא קציותא דדשא. וז"ל דש"י כשיולאין מסמדין של עץ מן הקורה
שעל הפתח דשרי למיעצד צלא שינוי:

אות קט א' צא מליעא דף ס"א: לא תבנוצ על מנת למיקט. פי' להכעיסו
ולבקניטו ואחר כן יחזיר לו עכ"ל. עיין מה שכתצתי לעיל צערך:

אות קטבל שקלים פ"ג תרס את הראשון וחפה צקטצלות. כלים פרק כ"ו
עור סקורטיא ועור קטצליא. אהלות פרק ח' סקורטיא וקטצליא.
צא מליעא דף ל': פורס קטצליא על גצי (רישי') ל"ל דישה. פידוש עור שמכסין
צו צני אדם מלמעלה צלשון יון שמו אכצולי ושהוא מולע מלמענה קודין אותו
קטצולי וצטיית שמו נטע וצלע"ז נטה ושוכצין עליו עכ"ל. צצ"מ פי' דש"י עור שלוק

קדש-קה

יתמי אמתנא ואמר דזא קניי' מיתנא ואמדינ דזא לטעמיה כיון דשדיי' אמתנא איתסדא דהנאה דהוה ליה כקדושת הבוץ וכן אמר דזא אשי קונמית קדושת הבוץ כינהו וכדדזא אצל הקדש מידי דלל הוה קדושת הבוץ אלל קדושת דמים לא מפקע מידי שיעצור דהא מקדים נכסיו והיתה עליו כתוצת אשה משוינן לה הקדש טעות וסקלה כתוצתה ולא מפקע הקדש לשעצור כתוצתה. שיחרור כמפורש צפרק החולץ ציצמות דף מ"ה: אמר דזא חמא הלוקח עצד מן הבוי וקדם ועצל לשם צן חודין קנה עלמו צן חודין וכו' עכ"ל. וכן פי' דש"י צכל דוכתי והסכים ד"י על ידו צגיטין דף מ': ד"ה הקדש וכו' דדוקא קדושת הבוץ. מפקיע מידי שעצור אצל קדושת דמים לא מפקיע. ולזה כיון דצינו מידי דהוה כלומר דזר שהוה קדושת הבוץ וכו' :

אות קדש וי"ו ע"ז דף ל"ט. קדש נונא אסיר עכ"ל. לפנינו צע"ז דף ל"ט. אמר דזא אשי שפר נונא שרי קדש נונא אסיר וסימנך קדש לה' איכא דאמרי קצר נונא אסיר וסימנך קצרי נכרים. וכתצו תום' כך היא גירסת דש"י אצל ר"ח גורם איפכא שפר נונא אסור קדש נונא שרי ואיכא דאמרי קצר נונא שרי וכו' ע"ס. והנה דצינו שכתצ לעיל צערך קצר וי"ו קצר נונא שרי משמע דגירסתו כגירסת ר"ח ואפ"ה גרס צקדש נונא אסיר כגירסת דש"י והוה חדוש:

אות קה צ' יצמות דף ק"י: יתצי וקא מקהי קהייתא. פירוש מדקדק צטמועה זו עד אחריתה כאלם המדקדק הדצה דזר כדגרסינן דצי יהושע אומר כהה עיין צערך כה (ג') כלומר מילין לחזור צו ודקדק דזר הדצה וטיהרו כדגרסינן צפרק הזהצ צא מליעא דף נ"ז: האי מאן דקהי אצוי מיקרי נפש רעה וכן הצרזל כשתחתוך צו הדצה קהה הצרזל זה פירוש ד"ח ז"ל עכ"ל. וז"ל דש"י ומקוה אקוותא. מקהילים תלמידים הדצה סציצם שהיו צאים לשמוע דצריהם ליטנא אחרונא דמקוה אקהתא מציצין קושיות זה לזה. וז"ל תום'. וקצקו אקוותא פירש צקונטרס מקסין קושית זה לזה וכן פירש ד"ח והציא דליה מד' יהושע קיהה וטיהר (נגעים פ"ד) דקדק דזר הדצה וטיהר. ועפ"י הדצרים האלה נראה דמ"ס דצינו כדגרסינן ד' יהושע אומר כהה לריך להיות קיהה. וכן צתום' שלייו דמקוהו אקוותא פי' צקונטרס ל"ל דמקוהו אקהתא פי' צקונטרס וכו' דהא לפי הגירסא דמקוהו אקוותא פי' דש"י מקהילים תלמידים וכו' אלל דלפי הגירסא דמקוהו אקהתא כתצ ליטנא אחרונא מציצין קושיות זה לזה. [ועיין היטיצ צתום' דף ע"ה: וצנדה דף י"ט. ויותר מצואר דצצריהם צסנהדרין דף פ"ז: צזה"ל ונראה כגירסת ד"ח קיהה צקו"ף ול"ג אומר כלומר ד' יהושע הקשה ודקדק דזר כמו הקהה את שיניו וכן מקוהו אקהייתא צשוקא (יצמו' דף ק"ה: מאספס אסיפות של צני אדם כלו' עמדו למנין וכו') ודע דש"י צפי' החומש פ' ויחי מ"ט פי' ולו יקהת עמים אסיפת עמים וכן עין תצו לאצ ותצו ליקהת אס (משלי ל') לקצוץ קמטים צצפניה מפני זקנתה וצגמרא דיתצי ומקוהו אקהתא צשוקא דנהדרעא צמסכת יצמות ויכול היה לומר קהיית עמים עכ"ל. הרי מצואר דס"ל לרש"י צחומש כפירוש הראשון שכתצ ציצמות דהיינו מקהילים ומאספס תלמידים וגורם מקוהו אקהתא דהיינו כגירסת דצינו הערוך וד"ח שכתצו תום' צסנהדרין דף פ"ז: וצפידוטיהם:

שם צמוסף (א"ב דמקוהו אקוותא כתוצ צנוסחאות. מאן דמוקי אצוי כתוצ צנוסחאות.) עכ"ל. צגמ' שלפנינו איתא דמוקים. פי' דש"י דמוקי אצוי

נדה דף כ"ד. והרי עוף שאין עיניו הולכות לפניו כשל אדם קדיא וקיפא דעיניהם הולכות לפניו כשל אדם. הכוס והינסוף תרגום קדיא וקיפופא. פירוש עיניהם הולכות לפניו כשל אדם אצל שאר עופות עיניהם צלידי הראש עכ"ל. לפניו איתא קדיא ופי' דש"י קדיא. ייצנן: וקיפופא. לואיט"א צלע"ז ויש לה לסתות כלחיי אדם. וצנדה ז"ל דש"י קדיא וקיפופא. עוף הלועק צלילה ופניו דומות לחתול ועיניו לפניו. [ול"ע דפתח צתדתי קדיא וקיפופא. זסיים צחדא דמפרש הלועק צלילה. ותו למה סינה כאן ולא פירש כמו שפירש צצרכות] וז"ל תוס' צצרכות ד"ה קדיא וקפופא ג' מיני קיפוף יש הכוס והינסוף מתרגמינן קדיא וקיפופא [ומזה תראה כי טעות נפל צגמרא וצתום' ול"ל קדיא כי כן הוא לפניו בכל החומשים צתרגום אונקלוס שלפניו צפרשת שמיני וצפרשת דאה כמ"ס דצינו וכן הוא צמתורגמן קדיא וקיפופא] והתנשמת כמי אמר וכו' צאות שצעופות קיפוף ועוד קיפוף מין חיה כדאמר צהרואה (דף כ"ז:) כל מיני חיה יפין לחלום חוץ מן הקוף והקיפוף עכ"ל. וכתצתי על הגליון דהרואה צהרואה יראה דלפניו ליתא כן אלא כך איתא כל מיני חיה וכו' והקיפוד. [ופירש דש"י קיפוד חיה שדומה לקוף ושמה מדטיכ"א] כל מיני עופות יפין לחלום חוץ מן קדיא וקיפופא. ודע דש"י צפירוש החומש כתצ כוס וינסוף הם לואיטו"ס הלועקים צלילה ויש להם לסתות כאדם ועוד אחר דומה לו ושמו יצ"ן עכ"ל. ומזה תראה דגם צפי' דש"י שזכרתי לעיל לדיך להיות עופות הלועקים צלילה:

אות קדקד צכורות דף מ"ג: קדקדא דצשרא צעלמא. פי' תלתול עכ"ל. לפניו איתא קדקודא פי' דש"י חתיכה:

אות קדר א' שצת דף ל"ג. נפישי קטילי קדר מנפיחי כפן. פירוש קדר דעי שמשהין עלמן ואין נפנין עכ"ל. וכזה פי' דש"י נפישי קטילי קדר. דצים הרובי נקצים וכו' קדר לשון קדרה על שם שסופך כקדרה:

אות קדש א' סוטה דף מ"ט. אלא עלמא אמאי מקיים אקידושא דסדרא ואיהא שמיא דצא דאגדתא. פירוש החוזה קדיא שמת צצרכותיה והתפלה. מפני שמוסיפין האידנא ארוממך אלקי המלך וצא לליון וקרא זה אל זה ועונין קדושה וגם קורין משנה או תלמוד ואומר קדיש ועונין יהא שמיא דצא על אלו שמוסיפין על החוזה צהן מיקיים עלמא האידנא ופירוש ללמות ולא סדרים ומפני מה הארץ ללמות לפי שאין צה סדרים כגון קידושא דסדרא ויהא שמיא דצא מכלל אי הוה צה הכי סדרים ותופע כמו אור אחרי האופל אסמכתא צעלמא עכ"ל. וז"ל דש"י. אקדושה דסידרא. סדר קדושה שלא תיקנוה אלא שיהיו כל ישראל עוסקים צתורה דצד מועט שאומר קרייתו ותרגומו והן כעוסקי צתורה וכיון שנוהג בכל ישראל צתלמידים וצעמי הארץ ויש כאן שתיים קדושת השם ותלמיד תורה חציז הוא וכן יהא שמיא דצא שעונין אחר הגדה שהדרשן דורש צצרים צכל שצת היו נוהגין כך ושם היו נקצלין כל העם לשמוע לפי שאינו יום מלאכה ויש כאן תורה וקידוש השם:

שם יצמות דף מ"ו. כתוצות דף כ"ט: כדרים דף פ"ו: צצא קמא דף פ"ט: וכדרצא דאמר דצא הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין שיעצוד. פירוש חמץ כגון ישראל דשיעצד חמץ (של גוי) ל"ל לגוי והגיע שעת הציעור לא אמרינן כיון דמשועצד ליה לגוי והגיע שעת הציעור דגוי הוא אלא חל עלי' איסור הקדש מידי דהוה אקדושת הגוף כההיא דעיילא אאילטלא דמילתא ופרסוה

קד—קדיא

כמין ארוצה פי' ענין נקיזה וחתיכה. וכן קודר בקופץ עכ"ל. לא ידעתי
את מקומו :

שם צלות הכ"ל קידושין צפרק קמא צבמרל והכרלע צאזנו וצדלת קודר ויודר עד
שמגיע אלל דלת עכ"ל. לא מלאתי שם אלל צדק כ"צ : איתא דוקר
והולך עד שמגיע אלל דלת ועיין צפירש רש"י שם :

אות קד' צ' סנהדרין דף ל"ג : טעה צנואף ונואפת מהו אמר ליה אדמוקדי
קרי קוז קריך וללי. פירוש כבון שאמרו על הנואף החמירה תורה
שכאמר ואל אשת עמיתך לא תתן שכנתך לנואפת לא הזהירה מהו אמר לי'
אדמוקדי קרי קוז קריך וללי עד שהאש יוקדת ללליות קרי דאה כמו שולין
אותו ורוץ חתוך ללה גם אתה כלומר אם אינך יודע לליית קרי הנה מוקדה
לללייתם רוץ דאה ולמד כך אינך יודע דין נואף ונואפת הא מקרא מלא מות
יומת הנואף והנואפת ילך וילמוד עכ"ל. לפנינו איתא יקיד. ועיין פירוש
רש"י ותוס'. ופירושו של רצינו לא הזכירו :

שם שצת דף י"ט : ומאחזין את האור צמדורת צית המוקד. פירוש מקום
היה צעזרה שמדליקין צו האש תמיד ומשם מוליכין אש על בצי המזבח.
פירש צתלמוד עירוצין דף ס"ג. יומא דף כ"א : אע"פ שהאש יורדת מן
השמים מלוא להציא מן ההדיוט עכ"ל. ורש"י פי' ליטבה גדולה היא שהכהנים
מתחממין שם צמדורות אש הניסקת שם תמיד מפני שמהלכים יחפים על
רלפת שיש צעזרה וכו' :

אות קד' ג' סנהדרין דף כ' : גיטין דף ס"ח : ויקרא דצה פרשת אחרי מות
וזה היה חלקי מכל עמלי דצ ושמואל חד אשר מקלו וחד אמר
קודו. פירוש מקלו מקלו שסומך עליו והולך ממקום למקום קודו קעדה של
חדם שאוכל עליה צכל מקום שהולך כמו מקידה של חדם והוא מכלי גולה
המפורשין צערך שטח עכ"ל. לפנינו איתא בונדו וז"ל רש"י צגיטין בונדו לצושו
וצציאור טהרות דרצ האיי ראיתי קודו מקידה של חדם לשתות מים (סוטה
דף ל"ג :) וצסנדרין דף כ' : ז"ל רש"י בונדו עליתו וצסדר טהרות (כלים פרק
י"ו) פירש דצ האיי מקודה הוא מקודה של חדם ודומה לו חד אמר קודו וחד
אמרו מקלו (ויקרא דצה פרשת אחרי מות) והוא מקידה ששותה צה מים.
ודע דהרמז"ס והר"ש ורצינו אשר צפירושם למשנה א' פרק ט"ז דכלים אייתו
ראיה מהא דרצ ושמואל חד אמר קודו. ולא ידעתי מעתה למה זה טרח
המדפיס להראות מקום צרש"י ויקרא דצה פרשת אחרי מות הלל כל עיקר
כוונת רש"י להורות דגירסת דצ האיי הוא צפלוגתא דרצ ושמואל המזכרים
צסנהדרין חד אמר קודו ולא כגירסא שלפנינו בונדו וזה שכתב דצ האיי ודומה
לו חד אמר קודו וחד אמר מקלו אסוגיא דגיטין וסנהדרין עיקר כוונתו ולא
כמו שהצין המדפיס :

אות קד"ח ה' צצא צתרא דף כ"ח : אכלה תלתא פירי צתלתין יומי כבון
אספתא והכי דמי דקדיח ואכלה ליהווי חזקה. פירוש דקדיח
ואכלה. לאחד שלמחה חתך ואכל ועוד למחה ליה י' ימים חתכה ואכלה עכ"ל.
למחה ליו"ד ימים כל"ל ומשום דאמר צבמרל תלתא פירי צתלתין יומי וכו'
נקט רצינו למחה ליו"ד ימים אחד פירא ועולה לתלתא פירי צתלתין יומי :

אות קד"א צדכות דף כ"ז : כל מיני עופות יפין לחלום חוץ מקדיא וקיפופיא.

או קציוסטם שאתה מתיירא משחר. זכורות דף ה'. וכי משה רצכם גנז
 היה או קציוסטם. קידושין דף י"א. צא צתרא דף ל"ז: ונמלא גנז או
 קציוסטם הגיעו. פירוש גנז גנז ממון קציוסטם גנז נפשות. זילמדנו
 צדיק והיה עקב אלל זה קציוסטם הוא עכשיו הוא הולך ומאצד את כליו
 עכ"ל. צמוסף (א"ב פירוש צלשון יוני זולל וסוצא) עכ"ל. צכל המקומות
 פי' רש"י קציוסטם גנז נפשות וכן פירש רש"ס אלל תום' הקשו עליו
 מהא דאמר בגמרא סתם עצדים הכי איתנהו וכי סתם עצדים גנזי נפשות
 הם לכך פירש רצינו הנמאל קציוסטם משחק צקוציא וצקידושין וצכורות
 הקשה תום' על פירוש רצינו הנמאל מדאמר צצראשית דצה שלחני כי עלה
 השחר וכי גנז אתה או קציוסטם אתה וכו' וכתצתי על הגליון דלריך עיון
 דמייטו תום' מצ"ר ולא הביאו בגמרא דילן חולין דף ל"א: וצאמת צצ"ז
 וצחולין (וכן צכתוצות דף כ') הקשו על ר"ח בגמרא דילן צחולין דף ל"א. ועיי
 לקמן צערך קצסתן מ"ס רצינו צסס ר"ח ז"ל:

אות קבסתן קידושין דף כ"ו: א"ל רצ יוסף קצסתן איכפל תנא לאשמועינן
 מחט. סנהדרין דף כ"ה. צעא מיני' רצ אחרצוי צר אמי מרצ
 שסת המעדה צעלמו מהו איר ליה קצסתן. פי' מכעים (ורש"י פי' קצסתן
 לעדתני) ר"ח ז"ל פירש גנצת דעתינו כדאמרינן נמלא גנז או קציוסטם
 והוא צלשון יון מטעה צני אדם צדצרי מרמות כגון גנז צעלמו. פירוש אחר
 צתסוצות קצסתן צלשון ישמעאל גיתתנו צרפה ולא צדגש כאדם שמראה את
 חצירו דצר מטונף והוא אומר הפכת כל מעי עד שהבעתני להקיא ומשל זה
 אומרים למי שאומר ומדצר דצרים רחוקים ורחוקים. כלומר היאך יוכל אדם
 להערה את עלמו ועיקר לשון האדם המרצה צמאלל ואוכל אכילה גסה
 ומלטער ומגיע לו שילשול מלמטה וקיא מלמעלה נקרא צלשון ארמי קיצסא
 עכ"ל. צפירוש קציוסטם שכתצ רצינו כאן צסס ר"ח עיין לעיל ציגרך
 קציוסטם מה שכתצתי צסס תום' פירוש ר"ח:

אות קבע א' שצת דף ס"ז: המקצעת צילים צכותל פי' לאחר שילאו האפרוחין
 מן הקליפה לוקחין קליפי צילים ונוקצין אותן ונועלין אותן צמקל
 צכותל כדי שיתקיימו האפרוחין עכ"ל. וכן איתא צרש"י לאית דגרסי המקצע
 אלל גירסא ראשונה המקצעת:

אות קבע צ' ראש השנה דף כ"ו: קצען פלגיא. פירוש גזלני פלוני כדכתיב
 היקצע אדם אלקים עכ"ל. פירוש זה איתא להדיא בגמרא:
אות קבר ד' חולין דף ע"ח. כמאן תלינן קיצורא צדילקא כי האי תנא וכו'
 עכ"ל. לפנינו איתא כוצסא:

שם סנהדרין דף כ"ו: חד גנז קיצורא ופסלי' עכ"ל. לפנינו איתא קיצורא
 דאחיני:

אות קבר ו"ו עצודה זרה דף ל"ט. קצר נונא שרי וסימנך קצרי גויס עכ"ל.
 וצמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ קצר נונא אסור עיין התוספות)
 עכ"ל. גירסת רצינו הערוך זהו גירסת ר"ח הביאו תום' ד"ה ה"ג רש"י וכו'
 ע"ס ועיין מה שכתצתי לקמן צערך קדש וי"ו:

אות קד א' עצודה זרה דף ל"ז. איזהו עור לצוצ כל שקרוע כנגד הלצ וקדור
 ין R

שם יומא דף ס"ז: עד טילת האור צרוצן. מלשון וילת אש צליון עכ"ל.
צמטנה איתא משילית האור וכו':

נשלם אות צדי' נתחיל אות הקו"ף

ק

אות קאת חולין דף ס"ג. קאת זה הקיק עכ"ל הקוק איתא לפנינו:

אות קב א' עירוצין דף ס"ז: יצמות דף מ"ט: גיטין דף ס"ז. צכורות דף
כ"ג: משנת רצי אליעזר צן יעקב קצ ונקי. פירוש מעט וצדור
מכל ספק שהיא (פסלת) ל"ל בסלת נקיה עכ"ל. עוד ציצמות דף ס'.
ורא"ט פרק מי שהוליאורו סימן צ' כתב ר"ח מפי הקצלה דצק"צ דצרים
הלכה כמותו ותו לא:

שם שצת דף י"א: אלף מעתה הדיוט שחקק קצ צקעת צצת לרצי מאיר
הכי נמי ללא מחייצ. פירוש לקח חתיכת קורה וחקק צה כדי שיניח צה
הקוטע שוקו כדתנן שצת דף ס"ה: הקיטע יולא צקצ שלו ופירוש עושה
דמות רגל מן העץ וחוקק צו ומשיצ צו כדי שלא יראה רגל קטוע ומשיס
צו כתייתים כדי שלא יכאצ מקום חתיכת שוקו צעץ שהוא מקיס עכ"ל עיין
פי' רש"י שם:

שם צאות הכ"ל כתוצות דף ס"ז: סוטה דף כ"א: רולה אשה צקצות פלות מתשעה
קצין ופרישות. פירוש כילד המסרה את אשתו על ידי שליט לא יפחות משני
קצין חייטין צצת ומשמש עמה והמודר על אשתו מתשמיש המטה מוסיפין לה
על כתוצתה ג' דינרין צצת וג' דינרין עוטיין י"ח קצין לפי חשבון ד' סאין
צסלע כילד הסלע ד' דינר והולכין ד' סאין צסלע הרי סאה צדינר ולג' דינרין
ג' סאין וג' סאין הם י"ח קצין נמלאו כשאין משמש עמה י"ח קצין וכשמשמש
עמה צ' קצין הרי ט' קצין לכל קצ וקצ זהו שאמרו רולה אשה צקצ ותפלות
מט' קצין ופרישות. פירוש אחר רולה אישה סיהא צעלה (חסר) ל"ל חמר
ויהא מלוי אללה צכל שצת לתת לה עונתה ולא יהא גמל שהולך צדרך
דחוקה ואינו כותן לה עונתה אלף אחת לשלשים יום ואף על פי שמציא
לה צצת ט' קצין חציצה לה העונה צצת וקצ אחר מט' קצין ופרישות
לשלשים יום עכ"ל. כתבו תוס' צסם הערוך הפירוש ע"ס הראשון שכתב דצינו
כאן. וצסוטה כתבו תוס' צסם ר"ח רולה אשה סיהא צעלה חמר וכו'
[והיינו כפירוש השני שכתב דצינו כאן ע"ס] ורצי' פי' צסם רצ האוי המסרה את
אשתו ע"י שליט לא יפחות לה מקציין חייטין מן שצת לשצת כדמוכח צפרק
אע"פ (דף ס"ד:) ועונתה מלוי לה ואלו המודר על אשתו מוסיפין לה על
כתוצתה ג' דינרין צצת ושער צינוני הוא ד' סאין צסלע וכו' ע"ס. נראה
שהפירוש הראשון שכתב דצינו הוא פירוש רצ האוי. ודע מ"ס דצינו [וכן
איתא ג"כ צתוס' דכתוצות] והמודר על אשתו וכו' ל"ל והמודר [כמ"ס תוס'
צסוטה] שהרי צמודר אין מוסיפין על כתוצתה והעעם כתבו תוס' צכתוצות
דף ס"ג: ד"ה אינו דומה וכו' ע"ס:

אות קבייטש חולין דף ל"א: ויאמר שלחני כי עלה השחר וכי גנצ אתה

עכ"ל. הרי דפירש הש"ס דהיא מולאת משמע לשון מליאה שמלאה סימני
 וא"כ אין אל"ף נופלת ממנו ועל כורחין שכתוב בספר תורה מולאת זאל"ף.
 וגם לפי סוגיא דסוטה קשה דע"כ אין הוכחת הש"ס דנוח לו מלשון וילת
 אש צליון וצדוך אל תיקרי מולאת אלא מולת כמו שכתב הערוך דא"כ תיקשה
 דר' יוחנן גופי' אמר לאחר שנתרחקה סימני' וכו' משמע דדריש היא מולאת
 לשון מליאה מדלל כתיב מתולאת ואין אפשר דאמרי לה אמר רבי יוחנן משום
 רש"י נוח לו לאדם וכו' מכלן מתמר. אצל לפי' רש"י כיחל דמוכח דנוח לו
 מדכתיב היא מולאת ופשיטה דקרא שהיו מוליאין אותה לשריפה ולא אמרה
 ליהודה נצלעתי וכו' ומדלל כתיב מתולאת נדרש [ג"כ לדרשא לאחר שמלאה
 ואי להכי לחוד על שם מליאה הוה ליכתוב היא מצאה ומדכתיב מולאת ש"מ
 תרווייהו אצל לפי' ר"ח והערוך קשה. ומהנראה דהיה קשה להר"ח
 והערוך על פי' רש"י דאכתי מכלן שיפיל או שימסור עלמו לכצטן האש ממס
 ויהיה יהרג ואל יעצור להלצין פני חצירו [וכמ"ס בתום' דהא דלל קחשיב
 צהרי הנך שלשה עצירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עצודה זרה גילוי
 עדיות ושפיכות דמים משום דעצירת הלצנת פנים אינה מפורשת צתורה ולא נקט
 אלא עצירות המפורשות עכ"ל צסוטה] דלמא ודאי דאסור להלצין צעוד שאין
 לריך לכך שלח תמר לאיש אשר אלה לו וגומר אמנם אם לא היה מכיר
 ומודה מעלמו היתה אומרת להדיא שמהיורה נתעצרה [שוב מלאתי צשפתי
 חכמים שכתב ג"כ צזה הלשון וא"ת מכלן דלמא מה שתמר לא היתה מודה
 משום שעדיין לא הפילוה לאש ולא היה האש צוער אצל אם היה האש צוער
 היתה מודה ויש לומר דפירש ר"ח צפרק הזה צמדכתיב היא מולת חסר אל"ף
 שהוא מלשון וילת אש צליון א"כ ש"מ שהיה האש צוער ואפ"ה לא היתה מודה
 ולכך מכאן אמרו וכו' עכ"ל]. עוד צבמרא דסוטה דפריך הש"ס ותימר ליה
 מימר [פירש רש"י לשליח אמור לו שמתנו אני הרה ואלו סימניו] אמר רצ
 צוטרד צר טוציה וכו' נוח לו לאדם שיפיל עלמו לתוך כצטן האש ואל ילצין
 פני חצירו צרצים מכלן מתמר. יש לרקדק טוצא מה זה דמסיים מכלן מתמר
 הלא התירוצ הזה הוא דקאי דצטציל כך לא אמרה להדיא ומה שייכות לסיום
 המאמר מכלן מתמר. לכך נראה דאעיקר קושיא ותימר ליה מימר לריך
 והוכרח המתירן להודיע דאסור להלצין פני חצירו צרצים ואכתי על רצ צוטרד
 דהפריז על המדה שאין עומד בפני פיקוח נפש ונוח לו שיפיל עלמו לתוך
 כצטן האש קשה מכלן על זה מסיק הש"ס מתמר והיינו מדכתיב היא מולת
 [כדמסיק הש"ס צכתוצות וצצ"מ וצצרכות]. ומעתה כן יצורך. אחרי שכבר
 הוכחנו למעלה שצ"ת כתוב מולאת נראה דס"ל לר"ח כפירוש הערוך
 כידוע דעל פי הרוצ דצרי הערוך צסתם הם הם דצרי ר"ח וידעת עם
 לצנך מה שכתב הערוך אל תקרי מולאת אלא מולת אין פירושו צדוחק כמו
 כל אל תקרי הנזכרים צהש"ס [ואל תקר' זה לא נזכר] אך דע נא וקצל האמת
 ע"פ מה שכתב המהרש"א צחידושי אגדות סוטה צד"ה נוח לו לאדם מתום'
 ומתוספות דכתוצות היא מולת צלא אל"ף כמו וילת אש וכחצ הריעצ"א דלא
 מלינו כן צכל הספרים עד כאן לשונו. ואין מקום לתמיהתן דאיו רלונס
 שהוא חסר אל"ף צכתוצ צלא דרנה לומר שהוא חסר צקרי שהאל"ף נחה
 ואינה נקראת אלא מולת צלא אל"ף וכן פי' רש"י צהדיא צצראשית רצה ע"ש
 עכ"ל. מעתה מה נמלך שפירש הערוך שפיר לשיטתי' ולגירסת ר"ח אל תקרי
 מולאת [ר"ל צנקוד האלף ותהיה האל"ף נעה] אלא מולת קרינן צאלף נחה.
 וצזה נחה שקעה. כל הגמגומים צדעת נוטה:

לקיט אומר משינרפן צמים והלכתא כריש לקיש דהודה לו ד' יוחנן והני מילי
 צכלי נחושט דלירופן צמים אצל כלי חדש וודאי לירופס צכצסן דתנן צסוף
 פרק ד' צכלים כלי חדש מאימתי מקצל טומאה משינרפס צכצסן והוא גמר
 מלאכתן עכ"ל. עיין קונטרס סימן ע"א:

שם צילה דף ל"ז. כלי חדש מאימתי מקצל טומאה משכבמר מלאכתו רצי
 יהודה אומר משינרפנו צכצסן עכ"ל. לפנינו איתא רצי יהושע:

אות צֶרֶף ה' חגיגה דף ד' המקצן והמלרף נחשת והצורסי פטורין מן הראי'
 עכ"ל. לפנינו איתא המקצן ועיין מה שאכתוב לקמן צערך קמן:

אות צֶרֶף ז' סנהדרין דף מ"ד. אדרת שבער שמואל אומר סרצלל לריפא.
 פירש רצינו חננאל ז"ל טלית נקי לצן כדמתרגמינן ותרצי לך צורית
 ותסבי לך לריפתא וכו' עכ"ל. וז"ל רש"י לצוע צלריף שקורין אלו"ס:

אות צֶרֶצֶר סנהדרין דף ק"ו. וצילמדנו פרשת אל תנר את מואב ולרנור יין
 העמוני מונח אללה ועדיין לא נאסר יין העמוני עכ"ל. לפנינו
 איתא ועדיין לא נאסר יין העמוני ולא יין של נכרים. אמנם הגירסא צעין יעקב
 וצילקוט ועדיין לא נאסר יין של נכרים ולכאורה גירסת העין יעקב והילקוט
 עיקר ולא כגירסא שלפנינו דאחדי דאמר יין של נכרים וודאי דגם עמוני
 צכלל. ואולי לפני רצינו לא היה כתוב יין של נכרים. ונקיט יין העמוני משום
 דאיידי ועסיק זהו ע"ס:

אות צֵת צצא עליעא דף כ"ט. אל חיקרי מולאת אללא מולת עכ"ל. צצרכות
 דף מ"ב: נוח לו לאדם שיפיל עלמו לתוך כצסן האש ואל ילצין פני
 חצירו צרצים מכלן מתמר שנאמר היא מולאת וגומר. צסוטה דף יו"ד: נוח
 לו לאדם שיפיל וכו' מכלן מתמר ע"כ. פיר' רש"י ולא ילצין וכו' ואף זו נוח
 היה לה לישרף ואל תלצין פניו לפיכך שלחה לו כן אס יודה ויגלה הוא
 עלמו את הדצר יגלה ואס לאו תישרף ולא תגלה היא את הדצר עכ"ל.
 צכתוצות דף ס"ז: נוח לו לאדם שימסור עלמו וכו' מכלן מתמר דכתיב היא
 מולת. פי' רש"י היא מולאת והיא שלחה וגומר אע"פ שצאתה לישרף לא
 גילתה הדצר אללא אס כן יגלה הוא ואס לא יגלה נשרפת עכ"ל. וז"ל תוס'
 היא מולת ד"ח גרים מולת צלא אל"ף לשון וילת אס צליון ע"כ צצ"מ דף כ"ט.
 נוח לו לאדם שיפיל עלמו וכו' מכלן מתמר דכתיב היא מולאת והיא שלחה
 אל חמיה. פירוש רש"י אע"פ שהיו מוליחין אותה לשדיפה לא אמרה להם
 ליהודה נצעלתי אללא שלחה לו למי שאלה לו אנכי הרה ואס יודה הוא
 מעלמו יודה עכ"ל. וז"ל תוס' דכתיב הוא מולת צלא אל"ף כמו וילת אס
 צליון שהיתה קרוצה לאש כצר ולא שלחה לו אללא צרמו אס לא היה מודה
 לא היתה מפרסמתו עכ"ל. הנה לכאורה הוה חמינה ממה דכתבו התוס'
 דכתיב היא מולת צלא אל"ף דצספר תורה שלפני התוס' היה כתוב כך מולת
 [ואין זה מהנמנע אחר שכצר מלינו שינוי נוסחאות עיין מה שכתבתי לעיל
 צערך מאה] אמנם אי אפשר לומר כך ממה דאיתא צסוטה דף יו"ד: היא
 מולאת והיא שלחה אל חמיה היא מתולאת מיצעיא ליה אומר ד' אלעזר
 לאחר שנמלאו סימניה וכו' אומר רצי יוחנן לאחר שנתרחקו סימני' בעשית
 כיונה אלמת וכו'. פירוש רש"י היא מתולאת הוי משמע לשון הולאה
 צעל כרחה היא מולאת משמע לשון מליאה: סימני'. חותם ופתילים ומטה

יד כהה. ועיין תוס' צמנחות הכ"ל הדצד ידוע' שאי אפשר להשמיע קולו אלא כשמכה צלמלעי:

שם מנחות דף ל"ה: אמר ריש לקיש עד אלצע לרדה ומאי לרדה צלמלעית. פי' הוא אלצע הארוכה עכ"ל. ומאי לרדה צלמלעית ליתא לפנינו. ודע דחסרון הרצה יש כאן ול"ל כמו שהעתיקו התוס' דף ל"ה: צמנחות דצרי הערוך וכתצתי לשונם דצור הסמוך הקודם לזה דכתצ צילמדנו:

אות **צרדה** צ' פסחים דף קי"א: האי מאן דזגי אגירדא דדיקלא אחרא ליה רוח לרדה. חולין דף ק"ה: לא שקלי מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא צידי משום דקסי לרוח לרדה. פירוש דאי הוה האי כוס שני מהדר פרלופי' לאחוריו כההוא דרצה צ' נחמיה המפורס צהשוכר את הפועלים דף פ"ו. צצא מליעא עכ"ל רש"י ורש"צ"ס פירשו רוח לרדה כאז חלי הראש. צרם לפי' רצינו כיחא הא דקרי ליה הכא רוח לרדה ולא קרי ליה ללחת שפי' רש"י צצצת דף ל'. וצביטין דף ס"ח: כאז חלי הראש עיין צעדך ללח צ'. ודע שצחולין דף ק"ה: ז"ל רש"י רוח לרדה אשטורדיטו"ן:

אות **צרח** שצת דף ל"ז וצצדכות דף מ'. אצל כל יומא לא משום דקסי ללירחא דליצא עכ"ל. לפנינו איתא לחולשא:

אות **צרים** צחחים דף כ"ה. הלורם און הפר ואח"כ קצל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר וכו'. (פירוש רש"י הלורם אוק"רינר דהיינו מוס) צמועד קטן דף י"ב. וצביטין דף מ"ד. אס תמלא לומר לורם און צכור ומת קנסו צנו אחריו וכו' (חתך צאזנו מעט רש"י). צצא קמא דף ל"ח. אמר רצא לפנינו איתא רבה) הלורם און פרתו של חצירו פטור מאי טעמא פרה כדקיימא קיימא לא עזר צה ולא מידי כולהו שוירים לאו לבצי מצצח קיימי. פירוש סדק און הצכור צידו או מיעכו ועשה צו דושם. שם דף ל'. לרם צאזנו תלם צשערו עכ"ל. פירוש רש"י משך. וצצכורות שמעתי לשון פוגם:

אות **צרך** א' סוכה דף י"ט: צמשנה העושה סוכתו כמין לריף ושם צגמרא דף י"ג: אמר רצה אמר שמואל הכי לריפי דאורצני כיון שהותרו ראשי מדכין שלהן כשרים. פירוש מלון של שומרי השדות ואותן לריפין מסככין אותן צמורציות של ערצה וקושרין את ראשיהן ומשלשלין אותן מהנה ומהנה צגב וקושרין עוד קלותן שלא יפרדו מלמטה עכ"ל. וז"ל רש"י לריף לריפא דאורצני כוך של ליידין שאורצין צה את העופות ועושין כחורת שמספעת והולכת:

שם עירוצין דף כ"ה: יושצי לריפין כיושצי קצרות (פי' רש"י דירה של הולין וערצה) צצא מליעא דף מ"צ. ההוא בצרא דאפקיד זוזי גצי חצרי' אותציהו צלריפא דאורצני ואיגניצו. פירוש מין גמי וצעלי כפרים עושים כן עכ"ל. וז"ל פי' רש"י צית קטן עגול כמין כוצע שעושין לידי עופות לארוצ: דאורצני של ערצה:

אות **צרך** ג' מכשירין פרק ה' המוליק את הספינה לים הגדול ללרפה המוליק מסמר לגשמים ללרפו. פירוש כשהנפח מצקס לעשות סייף או סכין או כל כלי כיון שיחמו צאור ויעשנו צפחמין כועלו צלצת ונותנו צמים זהו לירוף. כמעשה דרצי שמעון צן לקיס. (צ"מ דף פ"ד). הסייף והסכין והפגיון וכו' עד מתי גמר מלאכתן רצי יוחנן אמר משינרפס צכצסן ריש

צאוכמא שחור שזעין הוי עגול צזהמה כשל אדם והא דתני דהוי מים צליריא מקום מושב כל העין לא הוי עגיל צזהמה כאדם וכו' ע"ש ומלאתי צלאן קדשים שבת צד"ה צאוכמא וכו' הצהמה עגול כ"ל. ד"ה הא צליריא וכו' וודאי אינו עגול וכו' כ"ל. שמחתי שמלאתי שהגיה הגאון. צעל לאן קדשים ואולי מטעמא שלא יהיו דצרי דש"י סותרין שלא ידו להגיהה כך על פי האמת:

אות צרב צ' צילה דף ז'. משום דלריצן פי' קשים וחזקים כדאמר לורצא מרצנן חוזק תלמיד חכמים עכ"ל. עיין דש"י תענית דף ד'. וז"ל לורצא מרצנן צחור חריף כמו ציעי דלריצן צמסכת צילה (דף ז') תלמיד חכם זקן לא קרי לורצא מרצנן אלא ההוא מרצנן קרי ליה עכ"ל. והתשצי כתצ ולשני בפירושים הוא נבזר מן אש נרצת שאין דצר חזק וחד ממנו:

אות צרוד ראש השנה דף כ"ז: היה קולו דק או לרוד כשר. פי' דוק"ו ושייך צלריד מה המורסן עז צמינו אף זה עז צמינו עכ"ל. לפנינו איתא צרור ופי' דש"י לשון יצא דוי"ש צלע"ז. אמנם צפסחים דף כ'. וצחולין דף ל"ו. גזי לריד של מנחות פי' דש"י יצא כמו היה קולו דק או עז או לרוד עכ"ל. ודע דלפנינו צד"ה כ' או קולו דק או עז או לרוד ולפירוש הערוך דלרוד פירושא הוא עז ע"כ דלא גרים או עז:

אות צרדה א' יומא ט': צמסנה צקס להתנמנם פיריה כהונה מכין לפניו צאלצע לרדה במדא מאי לרדה אמר רצ יהודה לרתא דדא מאי היא גודל. תוספתא איזו היא אלצע לרדא זו אלצע גדולה של ימין עכ"ל. (א) ז"ל דש"י צימא דף י"ט: לרתא דדא. לרתה של זו אלצע תהי לרה לזו ומאי היא זו גודל צאלצע הסמוכה לגודל היה מחצרו לאגודל צחזקה ושומטה ומכה על כפו וכשמע הקול. ותמוה שלא ראה דש"י התוספתא שהציא רצינו והיא שנוי' צפרק א' דיומא איזו היא אלצע לרדה זו אלצע גדולה של ימין. הרי דתוספתא מפרש להך לרדה שהיא אמה. ודש"י מפרש שהיא אלצע [ואפשר דס"ל לרש"י דבמדא דילן שמפרש מאי לרדה לרתא דדא והיינו אלצע שהיא סמוכה ולרה ממש לגודל משא"כ אמה שאינה סמוכה ואלצע מפסיק לא שייך לומר לרתה דדא. אצל התוספתא שלא פירש מאי לרדא וכו' אלא ס"ל להתוספתא דשם העלם של אמה נקרא צלשון משנה לרדא ודוחק. שוז מלאתי צמנחות דף ל"ה: כתצו התוס' צזה"ל צד"ה וכמה וכו' אצל הערוך פירש צערך לרדא דכתצ צילמדינו צסוף צא אל פרעה ושיעור רלועה של יד עד אלצע לרדא ומאי לרדה אמלעי. פירוש היא אלצע ארוכה [והרי חסר לפנינו מ"ש תוס' צסם הערוך דכתצ צילמדנו וכו'. אכן וודאי היה כתוצ כך צערך שהי' לעיני התוס' והיא ישרה ואמת וכמ"ס על הגליון כאן] ועוד הציא צערך דתניא צתוספתא איזו אלצע לרדה זו אלצע גדולה של ימין וצקונטרוס פירש דהיא אלצע הסמוכה לגודל וכו' ע"ש. וראיתי צתי"ע צימא האריך לצאר לפי פירוש הערוך וכן פירש הרמב"ם שאלצע אמלעי נקרא לרדה מה זה דקאמה"ה"ס לרתה דדא ע"ש. ולזה אודיע מ"ס צפירוש המחזור צסילוק של פרשת שקלים צלרדה היא אלצע אמלעית ולמה נקראת לרדה שנעשית לרה לצ' מכאן וצ' מכאן. וצחצורי לתוספתא כתצתי הא דתני של ימין הא דשל שמאל לא משום דצמסנה קתני פרחי כהונה מכין לפניו וכו' משמע פירחי הראוים לעבודה וכשרים לכל דיני כהונה וצצבורות דף מ"ה: אמרי' דאיטר פסול וגם השולט צשתי ידיו לרצי בפסול א"כ לריך להיות שולט צשל ימין דוקא ושמאלו

על הארץ ויש ללמד עליהם זכות כ"ט דצינו להדיח וכן משמעו רש"י .
וצענין צן לילית הארץ הד"מ להקשות מזה צסימן יו"ד על הצ"י והציאו המב"א
צסי' יו"ד ס"ק י"ב ואין כאן מקום לקבל ארץ :

שם צאות הכ"ל ירושלמי צפרק הרוח העושה לילית לעלמו אומר צא"י חמ"ה
אקצ"ו לעשות לילית לאחר לעשות לילית לשמו כתעטף מצדך להתעטף
צליית וכן ללולצ ומזוזה וכל מלוות עכ"ל . עיין מ"ס תוס' סוכה דף מ"ו. ד"ה
העושה וכו' וצתוס' מנחות דף מ"ז ד"ה ואלו לעשות וכו' כתצו ירושלמי וכו'
והציאו הערוך צערך (לין ל"ל) לך :

עוד שם צאות הכ"ל מנחות דף מ"ז. תנו דצנן אין לילית אלא ענף וכן הוא
אומר ויקחני צליית ראשי אמר אציי ולריך לפרודה כליאת דאדמאי .
פירוש ולריך לפרד התפילין היוצאין מן הגדיל כקוולות שער של צלודית
שדוקה מלמעלה ופרודם מלמעלה עכ"ל . לשון רש"י דצוקות מלמעלה ופרידות
מלמעלה :

אות צק צ' פסחים דף כ"ו. משל לצת מלך שהריחה ליקי קדירה (ארשדור"ה .
רש"י) יומא דף ע"ה . וצטלו צפרוד מלמד שירד להם לישראל ליקי
קדירה עם המן (ליקי קדירה תצלין לתצטיל ערצ ומצוסם . רש"י) צצא מליעא
דף פ"ו : הללו לליקי קדירה (מין מאכל ששמו ליקי קדירה אשרי"ד צלע"ז רש"י)
צצא צתרא דף ע"ה . אני ראיתי ליפורי צטלוותה והיו זה ק"פ אלק מוכרי
ליקי קדירה (מין מאכל . רש"י) כתוצות דף ס"ה מעשה צכלתו של נקדימון
צן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לליקי קדירה (להטעים תצטיל . רש"י)
חולין דף ע"ז : צנצלתה ולא צעלמות ולא צגידין וכו' עד לא נלכה אלא שעשאן
ליקי קדירה . פירוש דצר היורד לקדירה עכ"ל . ולשון רש"י שצטלן הרצה
עם תצלין :

אות צק ג' צצא מליעא דף ל"ג : העלה לראשי לוקין ונפלה (הרים חדים
וגבוהים . רש"י) שם דף ל"ו : אימא דישא עלתה ראשי לוקין ונפלה
הרי זה אונס . פירוש צראשי ההרים הגבוהים והאצנים והלורים שלו כסכינין
עכ"ל . ולשון רש"י הרים חדים ומשופעים :

אות צר צ' צצא מליעא דף ק"ח : הכי לרירי וחתימי והכי שראי ושדאי לית זה
משום דינא דצר מלרא . פי' ציד צר מילר לרור הכסף לרור וחתום
ואומר הניחוהו אללי עד שיעמודו צמסקלס וימסרום לי ועכשיו יצאו עכ"ל .
פירוש זה כתצ הרא"ש צסם דצינו חננאל וכן פסק העור צח"מ צהל' מקח
וממכר סימן קע"ה וכן אם היו מעותיו של לוקח מותרין ושל מלדן לרורין
ואומר שכך ניתנו לו ואינו ראוי לפותחן עד שיצאו צעליהן וכו' וע"ש
צצית יוסף וצדרישה :

אות צר ו' צכורות דף מ' . נדה דף כ"ג . אמר רצ יוסף לא קשיא הא צאוכמא
הא צליריא . פירוש אוכמא של עין דומה לשל אדם ליריא חרין שהעין
עומד צו אינו דומה לשל אדם . צפירוש דצינו חננאל כתיב צליהרא ופירש
אוכמא שחור של עין ליהרא אדום הסוצצ את השחור עכ"ל . ז"ל רש"י אוכמא .
שחור של עין הצהמה אינו עגול כשל אדם : הא צלירא . כל צית מושצ הלוצן
והסירא קרי ליריא והוא וודאי עגול כשל אדם : ולא לצד שחולק דצר ידוע
לכל נבד פירוש דצינו חננאל אלא סותר דצרי עלמו כי צנדה דף כ"ג . פי' רש"י

אות צפדינא יומא דף פ"ד. עצודה זרה דף כ"ח. רצי יוחנן חש צלפדינא.
צצא מליעא דף פ"ה. שית צלמירא וסצ צלפדינא פי' כאצ שינים
עכ"ל. ציומא דף פ"ד. פי' רש"י וז"ל לפדינא חולי השינים והחניכים ומתחיל
צפה וגומר צצני מעים ומסוכן הוא. צעצודה זרה ז"ל רש"י לפדינא חולי השינים
וצלע"ז מיטג"א. אכן צצ"מ דף פ"ה איתא וסצצ צלפדינא. וז"ל רש"י צלפדינא.
חולי שצתוך הפה וסמו מיטגא. ולכאורה טעות נפל צדפוס ולריך לומר וסצצ
צלפדינא ולכך ספיר פירש רש"י עליו כמו ספירש צע"ז דף כ"ח:

אות צפיר יומא דף ס"ו: משוך לפירה זו זעיר וחוצין דדריין סביאין. פירוש
מהר ולא שער זה קטן וחטאת הדור מרוצין ס"א מה שהי ללפירא
למה אתם שוהין השער עכ"ל. זהו הגירסא שלפנינו ופי' רש"י מה מתעכצ
שער זה כאן ועוונות הדור מרוצין והן עליו.

אות צין ג' צילה דף ל"ו: אמר להן אציי נקטוה צלייתא ואפקוה פי' צשערו
מלשון צליית ראשי עד כאן לשונו. לפנינו איתא צזה"ל ת"ס דהיה
עכצרתא דאשתכח צאספרמקי דרצ אשי אמר להו רצ אשי וכו':

שם עצודה זרה דף מ"ג. כל שיש לו ליין צין פרקיו. פירוש שערות כמו
ליית ראשי עכ"ל. ז"ל רש"י ליין תרגומו של סנפיר לשון אחר כמו שערות:

שם צאות הכ"ל. גיטין דף נ"ו. וזהבדה וצדיש צרייתא דרצי אליעזר למה
נקרא שמו צן ליית הכסת שהיתו לייתו נגדרת על גצי כרים וכסתות. פי'
כל אדם כשהולך דרך לייתו נגדרת על גצי קרקע וזה כשהולך מציתי ועד
פתח העזרה היו מולעות כרים וכסתות צקרקע צמקום שהולך ולייתו נגדרת
עליהן עכ"ל. ז"ל רש"י לייתו. ליית של טליתו: נגדרת על גצי כרים וכסתות.
שלא היה מהלך אלא ע"ג מילת. הוסיף רש"י צציאור זה שלא היה מהלך אלא
ע"ג מילת דאם היה מהלך של ע"ג מילת אז היו לייתו נגדרין ע"ג הארץ
כמו כל האדם כמ"ס רצינו. [ודמו לדבר שקראו לו צן ליית הכסת דהיינו
כשהיה לצוש צטלית שחייצ צליית מדה יתירה היתה צו שכל אדם לייתו נגדרת
על הארץ וזה ע"ג מילת וצזה דצרי רצינו מכוונין שכתצ כל אדם וכו' וזה
כשהולך וכו' ע"כ פירוש רש"י ורצינו צסיגנון אחד] ונפקא מינה לדינא
מה שכתצ המתצר צאורח חיים סימן כ"א סעיף ד' יש ליזהר כשאדם לצוש
טלית שלא יגרור לייתו. והקשה המגן אצרהס צס"ק ג' דמשמע לכאורה
מדאמר צן ליית הכסת שהיו לייתו נגדרין ע"ג כרים וכסתות משמע דאנשים
אחרים היו לייתיהם נגדרין על הארץ וכו' ותיורן דיש לדחות דשל אחרים
לא היו נגדרין כלל על הארץ ע"ס. ולדעתי הקלושה אס דאס המגן אצרהס
מה שכתוצ הערוך להדיא לא כתצ זה. ולפיכך נראה תירן השני שכתצ
המ"א דדוקא כשגורדין צשעת לצישה היו ציזוי דנראה כאלו מכצד צהס הצית
אצל אס נגדרין דרך הילוכן אין קפידא כל כך עכ"ל. ועפ"י תירון השני
שכתצ המג"א [והוא לדעתי מתקצב עפ"י האמת לאמתו] מצואר היטיצ דצרי
המתצר שצצית יוסף העתיק צסימן כ"א צזה"ל כתוצ האגור צסס המדכי כל
המגרר לייתו עליו הכ' לומר וטאטיתיה צמטאטי השמדוצסולחן ערוך העתיק
כשאדם לצוש טלית ולא העתיק כל המגרר. אלא שינוי מדעת קונה. למי שיש צו
צינה. דדוקא כשלוצס יש ליזהר דנראה כאלו מכצד את הצית ועליו הכתוצ
לומר וטאטתי' וכו' והיינו מכוון למ"ס המג"א צתירון השני. וראיתי הרצה
מצני עליי' שרוצ פעמים טליתות ולייתות שלהם צשעת ולאהר התפלה נגדרין

אות צף ז' שנת דף כ'. יולאין צפוקרין וצליפי למד. פי' אדם קרח מציא למד ולוצעו וקושרו למעלה ממלחו עם חתיכת צבד כדי שיראה כי שערו הוא ומוליא קלותיו תחת הסודר עכ"ל לפנינו איתא יולאין צפוקרין וצליפא צזמן שלצען וכרכן צמשיחה וכו' פי' רש"י פקורין פשתן סרוק שנותנין על המכה: צליפא. למד המנופץ הכותץ על המכה צזמן שלצען צזמן גלי דעתיה דלמכה קיימי. וז"ל תוס' צפיקורין וצליפא פי' ר"ח כיפה שיש צה שער ונותנין אותה צראש הקרח וכראה שער הראשון עכ"ל. ודע דלפנינו חסר מלת צזמן. וכך הבידסא צהרצ המגיד וצהרי"ף וצהרא"ש יולאין צפיקורין וצליפא צזמן שלצען צזמן וכרכן צמשיחה לא לצען צזמן ולא כרכן וכו' וכן איתא בתוס' שהתחילו הדיצור אלל לא ברכן צזמן וכן הציא והעתיק הצ"י סי' ש"א וכתב עוד צזה"ל פקורין וליפא פשתן סרוק ולמד מנופץ הכיתץ על המכה ופירשו התוספות דלאו דוקא איין יולאין דאפילו לעלטל אסור וכן כתבן רצינו צסימן ש"ח צדינו מוקלה אלל הרמז"ס כתצה צפרק י"ט הלכה ט"ז צדינו ההולאה נראה מדצריו שהוא מפרש פקורין וליפא שלא כדצרי רש"י וגם נראה מדצריו שלא היה גורם צזמן אלל שלצען וכרכן צמשיחה שכתב וז"ל יולאין צפיקורין וצליפא שצראשי צעלי חטטין אימתי צזמן שלצען וכרכן לו שילא צהם שעה אחת מצעוד יום וכתב הרצ המגיד שמדצריו נראה שהוא מפרש כדצרי רצינו האיי דהיינו פאה נכרית שעושה איש קרח לכסות את ראשו כמי שיש לו שער ע"כ. וגם צהגהות כתבו וכן פירש רצינו חננאל שהוא כיפה שצראש הקרח שאותה שער שצכיפה נראה כמו שער הראש וכן נראה לר"י דתכשיט הוא ודוקא כשלצעו הוי תכשיט ולא כפי' רש"י שפירש שהוא פשתן סרוק וכו' ולא מסתצר לר"י דאם יש לאדם חצלה צידו צשצת שלא יטול חתיכת צבד ויתן ע"ג מכתו משום דהוי משאוי עכ"ל. והנה מ"ש הצ"י דהרמז"ס לא גרים צזמן. דע שצדפוסם שלפנינו דפוס אמשטרדם ויעסנין איתא כך צלשון הרמז"ס לו שלצען צזמן וכרכן וכו' וכן נראה קלת שהי' כך צפני הרצ המגיד שכתב על דצרי דמז"ס צזה"ל יולאין צפיקורין וכו' צצמה עומנין תניא יולאין צפיקורין וצליפי למד צזמן שלצען צזמן וכרכן צמשיחה לא לצען צזמן וכו' ומדלא הביהה צנוסחת הרמז"ס לו צגמרא משמע שהיה צנוסחת הרמז"ס שלפניו כמו דאיתא צגמרא:

עוד כתב הרצ המגיד ומתוך מ"ש רצינו שצראשי צעלי חטטין כ"ל שהוא מפרש כפידוש רצ האיי שמפרש פאה נכרית שעושה איש קרח לכסות ראשו כמי שיש לו שער ע"כ ופירוש פוקרין פשתן סרוק אלל רש"י פירש שנותנין אותה על גצי המכה ולא משום דפואה אלל שלא ישרטו מלצושו את המכה עכ"ל. משמע שהרצ המגיד מפרש מלת פקורין לשעת הרצ האיי והרמז"ס. אמנם לכאורה דהם מפדשים כרצינו חננאל כיפה שיש צה שער לו כדעת הערוך. וקלת ל"ע:

אות צף ח' צצא מליעא דף כ"ב: אמר רצ הושעיא צמלוף. פירוש דשום שסם על פי החצית טיט הנזרק ורושם עליו כמין אות לו שום סי' צעולס צרייתא צפתוח שלא טח צפי החצית כלום אי צפתח אצידה מדעת היא שנספכת לארץ ולמאי אילטריך למימר הרי אלו שלו אמר רצ הושעיא צמלוף שמלופה פי החצית ואינה אצידה מדעת עכ"ל. ועיין עוד לקמן צעדך דשם:

אות צף יו"ד נדה דף ס"א. רישא דגניין צלפא. פירוש שוכצות כולן ציחד כשורה. סיפא מיסלפא שלופי. פירוש מתפרדות זו מזו עכ"ל. עיין קונטרס סימן צ"ב:

צע-צף

שם חולין דף ק"ה . האי לינורא דצידקא צארעיה . פירוש אמת המים עכ"ל .
לפניו איתא חזי . וכ"כ לעיל צערך צדק צ :

אות **צע** ח' צרכות דף כ"ג . צעל קרי שונה הוא צרגיליות וצלצד שלא
ייען . פירוש שלא ילמד לאחרים כשהוא צעל קרי ודצד זה אנו
למידין מקל וחומר מסיני אסור ללמד לא כל שכן עכ"ל . וז"ל רש"י
צרגיליות צמטניות השבורות צפיו שהוא מוליאן מפיו צמדולה ואין לרין
להאריך זהן . שלא ייעי צטעמי פירושיהן :

אות **צער** צ' ערכן דף י"ב : ולעירי הלויים נקראין במדא תנא וסועדי הלויים
היו נקראין . כלומר מסייעי הלויים צסיר . ותנא דידן כיון דקטנים
קולן דק והגדולים קולן עצה משום הכי קרו להו לעירי הלויים עכ"ל . צמוסף
(א"ב לשון מקרא לעיר אנו לימים) עכ"ל . לפנינו צמטנה איתא ולעירי הלויים
היו נקראין וז"ל לווערי הלויים שמלעדן הלויים . וכן צמטנה שצמטניות איתא
ולוערי הלויים . וז"ל הרצ מצרטורה ולוערי הלויים היו נקראין שהיו מלעדן
את הלויים הגדולים שאין יכולין לצסם להנעים קולן כמותן . תנא וסועדי הלויים
היו נקראין . ותנא דידן כיון דהני קטין קלייהו הני עב קלייהו הני מקטעי והני לא
מקטעי קרי להו לערי . וז"ל רש"י וסועדי . עוזרי : לויים גדולים עבו קלייהו
קטנים קטין קלייהו דק קולם : מקטעי . כלומר מקטנים ועושין קולם דקדק
ויפה ומלעדן הלויים שאין יכולים לצסם קולן כמותן : ולכאורה נראה דעיקר
הבידסא צמטנה כמו שליין רש"י וכמו דאיתא צמטנה שצמטניות וכמו שמליין
הר"צ ולוערי הלויים היו נקראים ולהכי מסיק הש"ס כיון דהני קטין קלייהו
וכו' ומלעדן הלויים הגדולים לכך נקראין לווערי הלויים . אכן לפי הבידסא
לעירי קשה מה דוחקיה דהש"ס דנקראין על שם הלער עדיפה הוה ליה לומר
דנקראין לעירי על שם לעיר דכתיב כמה פעמים ורצ יעצוד לעיר והלעיר
כלעירתו . וכדומה לזה הרצה צתורה וצנציאים אלא מדמטני הש"ס כיון דהני
קטין קלייהו וכו' מוכח דהבידסא היא לווערי או לערי הלויים . וכו' ועל הרצ
המוסף שכתב לשון מקרא לעיר אנו לימים יש לתמוה צמחילה מצצודו דלפי
פירושו אי אפשר להלום סוגיית הגמרא שהעתקתי לעיל . ולא היה לרין
הש"ס לומר כיון דקטנים דק קולם והגדולים קולן עצה משום הכי קרו להו
וכו' עדיפא הוה ליה להש"ס לומר שהוא ליטנא דקרא . ואשר על כן נראה
דמ"ס כאן דצדי דצינו לעירי ז"ל לווערי או לערי . וראיתי צפי המטניות להרמז"ס
צזה הלשון ולעירי הלויים היו נקראין כגזר מן לער ז"ל שהיו מלעדן אותן
לפי שניבון כליהם היו מסתיר יופי נעימות שיר הלויים שהיו אומרים שירה
צפה . דע דרמז"ס פירש דקאי על לויים גדולים שהיו מנגנים בכלים והיו
מלעדן לאותן שעיקר שירה צפה ע"ס היטיב . ולכך ד"ה ולעירי טעות ולרין
להיות לעירי וכו' :

אות **צף** צ' ראת השנה דף י"ז צינוכיים מלפפין ועולין . פי' שטין פי' אחר
מתפללין צה להקצ"ה ועולין עכ"ל . ז"ל רש"י ומלפפיים . לוועקים
וצוכים מתוך יסורים שעה אחת ועולין :

אות **צף** וי"ו צרכות דף כ"ה . הני מחללי דצי רצ . פירוש מחללות שהיו יושצין
עליהן והיו שולחים זמורה ואחרים צני צי רצ עוסקים צתורה
עכ"ל . לפנינו איתא דהני גננו והני גרסי פירות רש"י ואף על פי שדרך
הישינים להפיח :

שג ציוס הקליר עכ"ל. המעיין שם יראה דאיתא סידם את הזכר וכו' וכן מוכח שם הסוביא וע"כ טעות נפל בדפוס כאן ול"ל סידם :

אות צני סנהדרין דף ל"ו: ותרגמה ליכיייתא דצצל עכ"ל. לפנינו איתא ותרגמה ליכיייתא לרידתא דצצלאי וכתצתי על הגליון לרידתא ליתא צעין יעקב וגם מפי' רש"י נראה דליתא :

שם צאות הכ"ל עירוצין דף ס"ג: דצינא הוה יתיב קמיה דרצ אשי חזיי' לבהוא בצרא דהוה קטר חמריה צליכיייתא צצצת וכו' פי' הי' קושר חמורו דקל עכ"ל. לפנינו איתא דהוה אסר לי' לחמריה :

עוד שם צצא צתרא דף ס"ט: קני לך דקלים ותאלין הולין וליכין. פי' וקלים תמרי' בצוהים תאלין שאר אילנות בצוהי' הולין שאר אילנות קטנים ליכין דקלים קטנים עכ"ל. לפנינו איתא וליין וכדפס על הגליון כ"א ולייני וגם הרש"ס פירש דקלים שגדלו כל לרכן: תאלין. שתילין נטועין צחורין: הולין וליין הם מיני דקלין כדתנן ליני הר הצרזל כשרין וי"מ שאין אלו טוענין פירות עכ"ל נראה דגם ברם הרש"ס וליין והמדפוס טעה צתחלה ליון מדצרי הרש"ס ולריך להיות הולין וליכין :

אות צנב צ' צרכות דף ל"ט. פת הלונמא צקערה מצרך עליה המוליא לחם מן הארץ. פירוש פרורה פתייתין צקערה וילק עליה. פי' אחר לונמא יצשה ואינו יכול לאכלה אלא צקערה צתקפה עכ"ל. וכן פי' רש"י פת לונמא יצשה שנתנה צקערה לשדות וכן לונמות דקות עכ"ל.

אות צנע צ' סצי דנזוניא לא איתו לפרקיה דרצ חסדא אמר ליה לרצ המכונא זיל לנעיניהו. פירוש לך געור ופגע זהם נזוניא שם עיר וקרוצה לסוריא וכשאמרו לו קרנכא חס ושלום לא ציזוהו אלא אמרו לו וכי הדגים חמים הם קרים הם קרנכא ראוי לומר לך עכ"ל. וז"ל תוספות המכונא קרניכא. פי' צקונ' יושב קרנות אתה ולא צעל תורה וד"ח פי' אתה אומר המכונא היינו חס נוכח ואין כן אלא קר נוכח דג הוא (שהוא ל"ל) קר. והן הן דצרי דצינו והן הן פירוש ד"ח אלא שהתוס' קלרו צמוצן :

שם נדה דף ל"ו: כיחא נפשיה דרצ אמר ליה לרצ אסי זיל לנעיה. פירוש מונעיהו מזה. ואי לא לאית גדדיה כלומר אם אינו מקשיב וחוזר צו מכהו צהכאות והפלעים מלשון לא תתגודדו עכ"ל. עיי' רש"א צחידושי אגדות מה שמקשה על פירוש דצינו. ותירץ הראשון שכתב לריך מוצן ואולם תירולו השני הוא כפתור ופרח עיין שם :

אות צנר א' יומא דף י"ג. לצוש שמנה ומהפך צליכורא פירוש מהפך צמולג איצדין של תמיד של שחר. תרבוס מזלגותיו ליכורייתיו דצינו חכנאל ז"ל פירש עלי נורא עכ"ל. הציאו תוס' סנהדרין דף י"א: ד"ה ליכורא וע"ס היטיב. ועיין עוד תוס' מנחות דף ק"ז. ד"ה שמוחטין וכו' ויש קלת סתיר' דצצריהם צצתי מקומות הללו :

אות צנר ג' האי תגרא דמי לליכורא דצדקה כיון דרווח רווח. עיין צצדק. פירוש מרצ של מים עכ"ל. סנהדרין דף ז'. ועיין לעיל צערך צדק צ' :

צ"ח א' ט"ז . ומה שכתב בסיומן ט"ו פסוק י"ט הכ"ל כזר פירוש דש"י שם להשמיע קול הס היו ממוינין על אותן כלי שיר . וזדקדוק פירוש דש"י כך כדי שלא תקשה מקרא דסיומן ט"ז פסוק ה' הכ"ל :

אות צ"ח ג' ועשתה את לפרניה תרבוס ירושלמי ותלמי ית עופרנהא עכ"ל . כמוסף (א"ב גם זה שדעת צעל הערוך כי התרבוס המתיחס אל יונתן הוא תרבוס ירושלמי) עכ"ל . וכ"כ לעיל צערוך פתרון :

אות צ"ח ג' זכורות דף מ"ד . הלימח והלימס איזהו הלימח שאזניו קטנות לימס שאזניו דומות לספוג . פירוש גדולות מקוצלות יחד תנא אף הלימח מאן צעי לימח ואשתכח גדיא חזינא . פירוש שאזניו תלויות לו למטה עכ"ל . לימח ע' תי"ט לפנינו איתא הלומס והלומע איזהו לומע כל שאזני קטנות והלומס כל שאזניו דומו' לספוג . וזבמרא פיסקא הלימס והלימח : תנא אף הלימח לא הוו ידעי רבנן מאי לימח שמעו להביא טייעא דהוה קאמר מאן (דצעי ז"ל) צעי לימח ואשתכח גדיא חזינא . והנה לפי נוסחת רבינו לריכין אנו להגיה צמסנה וזבמרא עיין היטיב . וראיתי צלחן קדשים כתבאף לומס כו' כל"ל מאי לומס כו' כל"ל דצעי לומס כל"ל . ולא ידעתי לכוון בירסת הלחן קדשים דלפי גרסתו ע"כ לא גרים צמסנה הלומס והוה ליה להל"ק להגיה צמסנה ותו דלדצרו ע"כ הגרסא צמסנה הלימח והלימס כגרסת הערוך וא"כ נמי צבמרא יש לגרוס אף הלימח וכו' מאן צעי לימח וכו' כגירסת הערוך ומכ"ל ללחן קדשים להמליא גרסא חדשה שאיננה לא לפנינו ולא כגירסת רבינו הערוך :

אות צ"ח ג' פסחים דף כ"ה : משום דאכתי לא פרח לימרא מינה פירוש עדיין החמות זה והיא תחמם הצילים צ"ק דף ס' . רבי זירא אמר דלמרה למורי וכו' עכ"ל . ז"ל דש"י דלמרה לימורי לשון אשתא למירתא (שצת דף ס"ז) . חמימות כלומר שלא נפח ממש אלא צנסימה כדרך המחמם צנסימתו את ידיו דאין זה ליצוצ כלל . וקלת לריך יסוצ דף כ"ח . ז"ל דש"י אשתא למירתא . חולי חמה צלע"ז מלווי"ד למירתא לשון שריפה וחמימות ודוגמא צהכונס (דף ס') . דלמרא למורי . הלא נראה דהרליה לריך רליה [וצלמת צצצת דף ס"ז] . פירוש דש"י חולי שמחממת וקודחת את הגוף . ולא מיייתי שום רליה] וצפסחים דף כ"ה פירוש דש"י ד"ה דאכתי לא פרח לימרא לא עצר חמימותה וכו' לימרא כמו אשתא למירתא (ע"ז דף כ"ח) . [ודע דמי שהראה מקומו צע"ז דף כ"ח . טעה דוורלי כיון דש"י אל המוקדם שצת דף ס"ז] . וכן צחולין דף כ"א . לימרא חמימות . כמו (שצת דף ס"ז) אישתא למירתא . הרי מצוה דקים ליה לרש"י דהך למירתא דאיתמרא גבי אש היינו וורלי חמימות . ולכן אפשר דהך ודוגמא צהכונס דלמרא למורי אינו מלשון דש"י אלא גליון הוא . מיהו צפסחים דף כ"ה : ז"ל דש"י ד"ה אשתא למירתא . חולי שקורין מלווי למירתא . חס כמו דלמרה למורי צצ"ק דף ס' :

שם פירוש דלמרה למורי פירוש חממא חמומי שלא נשרף צשפתיו אלא פער פיו ונשף מן הגרון דהיינו רוח חס ולפיכך אינו דומה לזורה ורוח מסייעתו עכ"ל . ולכך לא מלמדפי נשיצת הרוח עם הלימור לסייעו כי הם מקלקלים זה את זה כי הלימור חס והרוח קד כמה שכתב התוס' ד"ה ר' זעירא ע"ס :

אות צ"ח צא צתרא דף ע"ד : הרב את הזכר ולינן את הנקבה מלשון כלנת

אות צלע צנדרים דף כ"ו : דהוה שכיח צשוקא דללעי ואמר לו מאי דרבנש
ערסא דללא . (פירש רש"י מוכרי עורות וללעא כמו ללא עכ"ל
לשון המוסף) לפנינו צבמרא איתא צשוקא דללעי אצל צרש"י ליינ דללעי . מוכרי
עורות . וצהר"ן ליינ צשיקא דללעי . מעצדי עורות . וצהר"אש ליינ צשוקא
דללעי . [ונדפס צלדו צשוקא דגלדאי] דלעניס הצקיחים צמלכת עוד :

אות צלף צ' צילה דף כ"ה : ת"ר ג' עזין הן ישראל צאומות כלצ צחיות
תרנבול צעופות וי"א אף ללף צאלינות עכ"ל . ז"ל תוס' פירוש
רש"י לא ידענא מאי עזותו ופי' צתוספתא משום דעושה ג' פירות וכו' ועוד
שטענן פירות צכל יום משא"כ צשאר אילנות וכו' עכ"ל . ואפשר משום דרש"י פי'
צתחלת הענין שלשה עזין הם צזה הלשון עזים . קשים להנלח . ולכך צבי דצד
שאינו צעל חי כמו הללף שפיר קאמר דלא ידע מהו עזות שלו :

שם שצת דף ל' : עתידין אילני סרק שצא"י שמוליאין פירות וכו' עד כפה אחוי
לי' ללף עכ"ל . לפנינו איתא עתידין אילנות שמוליאין פירות צכל יום
שנאמר ונשא ענף ועשה פרי מה ענף צכל יום אף פרי צכל יום ליבלג עליו
אותו תלמיד אמר והא כתיב אין כל חדש תחת השמש אמר ליה צא ואראך
דוגמתו צעולם הזה נפק אחוי ליה ללף עכ"ל . והנה לפי גרסת הערוך
עתידין אילני סרק וכו' אין מהפסוק ונשא ענף וכו' שום דמו על אילני סרק
ולכך נראה דהיה הגדסא לפנינו שנאמר כי עץ נשא פדיו תאנה ובפן נתנו
חילם [כדאיתא צכתוצות דף קי"ג : עתידין אילני סרק שצארץ ישראל שיטענו
פירות שנאמר כי עץ נשא פדיו תאנה ובפן נתנו חילם . פי' רש"י מדכתיב
תאנה ובפן נתנו חילם הרי עץ פרי אמור מה תלמוד כי עץ נשא פדיו אף
אילני סרק ישאו פרי עכ"ל :

עוד שם צצא צתרא דף כ"ח אכלה תלתא פירי צתלתא יומי כבון תאנה
אכלה תלתא פרי צחד יומא כבון ללף ליהוי חזקה . פירוש ללף יש צו
קפריסין ועליו ואציונות ואף על צצ דאציונות אינון עיקר פירא הכי נמי
נפרי הן חסוצין תהוי חזקה עכ"ל . לפנינו איתא אכלה תלתא פירי צחד
יומא כבון תאנה וכו' אכלה תלתא פרי צחד יומא כבון ללף וכו' וכתצו תוס'
ללף קטן הפרי הרצה כשנוטלין האחד כדאמר צצצת דף ל' : עתידין
אילנות שיטענו פירות צכל יום אחוי ליה ללף . ורצינו חננאל גרים תלתא
פירי צחד יומא כבון ללף וכו' וההיא דצצת משמע כספרים שלנו עכ"ל .
הן אמת דלגרסת רש"י ותוס' צצצת דף ל' : יש להם ראיה חזקה . אמנם על
רצינו חננאל ליכא תיוצתא דהוא גרים צצצת דף ל' : עתידין אילני סרק
שיטענו פירות ולא גרים שיטענו צכל יום [עיין מה שכתצתי לעיל צסמוך
לזה] ולכך לשעתו שפיר ברם תלתא פירי צחד יומא כבון ללף וכו' :

אות צלצל ערכין דף י"ג . והללל לצד . במרא מנא הכי מיליאמר רצ אסי דאמר
קרא ואסף צמללתיים משמיע תרי היו כיון דחדא עצידתא הוא
דעצוד ובצרא חד עציד צהוי קרי להו חד . פירוש לללל שני גלילי נחשת ומכין
זה את זה וקורין אותן לומצל"י ועוד קורין פלוסטר"י עכ"ל . לפנינו איתא צבמרא
דערכין י"ג : דאמר קרא ואסף צמללתיים נחשת להשמיע ומלויין צלדו דצרי
הימים א' ע"ו . הרואה שם צפסוק י"ט איתא הימין ואסף ואיתן צמללתיים
נחשת להשמיע . א"כ הוו מללים צשלשה . לכן ברסת רצינו עיקר והוא פסוק

צייץ—צלה

ולא אלס ופי' רש"י ע"ז) פירוש לחור לצן כמו למד לחד (יחזקאל כ"ז) עכ"ל. וז"ל רש"י לחור רו"ם צלע"ז [ועל ביחור הנאמר בענין זו כתוב רש"י שהוא לצן יותר מדאי עכ"ל]. ולריך עיון גדול דלקמן דף כ"ח. פי' רש"י ביחור אדום הדצה רו"ם צלע"ז [ועל לווקי הנאמר שם פי' רש"י לצן יותר מדאי] וכ"כ רש"י לקמן דף כ"ט : והאי דגחירי משום דעשמשי ציממא. לפיכך צניהם אדומים כאדומית היום רו"ם צלע"ז וכ"כ רש"י צצורות דף ת"ה : דמסיק הש"ס ביחור סומקא כדאמרי אינשי וכו' סומקא רו"ם צלע"ז. ודע דעד היום לצע אדום נקרא צלסון לרפת [מקומו של רש"י ז"ל] רו"ם. ולכן נראה דטעות נפל בדפוס וכך ז"ל לחד לצן יותר מדאי ביחור רו"ם צלע"ז. וכבר מצאנו מהראי' שכתב רצינו למד לחד דלחד הוא לצן וכן צשופטים ה' רוכצי אתנות לחדות :

אות צייץ חולין דף פ"ד : כסא דחדשין ולא כסא דפושדין וכו' אלל לייץ לית לן זה עיין בערך חדש עכ"ל. בערך חדש לא פירוש רצינו כלום על מלת לייץ [ואפשר דפירשה שם ונשמע מנוסחאות שלנו כמו שכתב הר"ז המוסף לעיל בערך לצ ע"ס] וגם פה לא פירוש כלום. והנה לפנינו צ"מ דף ק"ט : איתא לון. וצחולין דף פ"ד : איתא לין וצניהם פירוש רש"י דותח :

אות צל א' עצודה זרה דף כ"ח : הנהו מיא דלילי מיניה עכ"ל. לפנינו איתא דנפקי :

אות צל וי"ו שצת דף קי"ג : צצחים דף קי"ג : (צצרות דף כ"ז) למה נקרא שמה לולה וכו'. (צצרות דף כ"ז) לא נמלא שם כלום מענין זה ואפשר ממה שגמלא שם דף כ"ז. רצ ללי של שצת צערצ שצת שייך בערך לל שהוא לשון תפלה לעיל צסמוך לזה) למה נקרא שמה מולה שכל מתי עולם נלעללו שם ורצ יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי עולם ננעדרו לשם עכ"ל. לפנינו צצצת דף קי"ג : איתא אמר ריש לקיש למה נקרא שמה שנער שכל מתי מצול ננעדרו לשם אמר ר' יוחנן למה נקרא שמה מולה שכל מתי מצול [כ"א מתי עולם] נלעללו שם וצצחים דף קי"ג : איתא לפנינו אמר ריש לקיש למה נקרא שמה מולה שכל מתי מצול נלעללו לשם ור"י אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מצול ננעדרו לשם. הנה דואה שדצרי ר"י ור"ל צצרי מסכתות לא צסדר אחד נאמרו. וחידוש שלא העירו צזה גדולים חקרי לצ להגיהם.

אות צלה א' שצת דף ע"ה. לא נחא ליה דלימות כי היכי דלילח ליצעא. פירוש לא נחא ליה דתיפוק נשמה דכל כמה דאית נשמה טפי תלח וצציה שצצו עולה יפה ויהא לצצו יפה כי אז תלחיה עכ"ל לפנינו איתא דלילי וכתב רש"י ז"ל דהכי גרסינן ופירוש שתהא מראית לצצו לולה וכ"כ תורת חיים :

אות צלה צ' שצת דף ל'. עטרן כל שהוא למאי חזי לללחתא (לפנינו איתא לללחתא וז"ל רש"י לללחתא כאז חלי הראש) גיטין דף ס"ח : לללחתא ליתי תרגולא צרא וכו'. פירוש לערא דנקיע צחד גיסא דרישא ושמו צלסון ערצי ללחתא. פירוש אחר מי שיש לו כאז צאמלע ראשו ויצקע עלי עולה תרגומו וללח עכ"ל לפנינו איתא לללחתא וז"ל לללחתא כאז חלי הראש. וקלת קסה דלא חשיצ צגיטין עטרן לרפואה :

(שמואל א' כ"ד) ואתה נודה את נפשי לקחתה והציתוסים והכותים היו אורזים להם לעכצם כדי להטעות את החכמים עד כאן לשונו ורצינו ניהא ליה להציא רחיה מן התורה דכתיב ואשר לא לדה וגומר ותרגום אונקלוס ודי לא כמן ליה והיינו מלשון אורז כי כן אקרא דכתיב (דברים י"ט פסוק י"א) וארז לו וקם עליו תרבוס אונקלוס ויכמן ליה וכן כתב רש"י להדיא אקרא ואשר לא לדה לא ארז לו לדה לשון אורז וכו' ואומר אני פתרונו כתרגומן ודלא כמן ליה וכו' מכל מקום לשון אורז הוא ע"ש שהאריך והרצה דראיות מופתיות. אמנם פירוש רש"י צמטנה דהכא שהציא רחיה מקרא דנציאים לריך עיון קלת. ומלוא לפרק גם הרצ מצרענורה שהציא רחיה מקרא דשמואל. ואולי להיות מלתא דדמי ליה זכולו דצמטנה איתא לודה וזקרא דשמואל ואתה לודה עדיפא להו לרש"י ולהרצ:

אות צדר צנא מליעא דף כ"א. אמר רצ פפא צלדויתא אצל מאני דתשמיתאי דיקירי עלי' לא. שם דף כ"א: אמר רצ פפא צלדווי דיהצי אינשיד' לק'. פירוש מוכרי כסות של צעלי צתים מנהגם להוסיף להם ד' אמות לק' שיריחו אותם. צמוער קטן דף כ"ז וצכתוצות דף ח'. והאידנא נהוג עלמא אפילו צלדרא צר זוזא עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ לרדא. פירוש צבד עז) עכ"ל. צמוער דף כ"ז: וכן צכתוצות דף ח': פי' רש"י לרדא קנצום: אמנם צצ"מ דף כ"א. וגם דף כ"א: דאיתא לרדווי הרי דעל לרדא דהיינו הד' קודם להרי"ש כון לפרש צבדי קנצום וא"כ נראה צעליל דצמ"ק וצכתוצות טעות הדפוס נתחלף. ול"ל כמ"ש רצינו הערוך צלדרא צר זוזי:

אות צדב א' מנחות דף י"ח. להצו פניו של יוסף הצצלי שם דף ס"ח: שתק רצי ערפון להצו פניו של ר' יהודה צ"ר נחמיה חולין דף ו'. רלונך סעוד אללי אמר לו הין להצו פניו של רצי. פסחים דף קי"ג: להצו פניו של רצ ספרא. נדרים דף מ"ט: היום פניך להוצים. כתוצות דף ק"ג: פניו להוצין ואדומין סימן יפה פניו ירוקין סימן רע לו עכ"ל. צמנחות דף י"ח: פירוש רש"י להצו פניו מחמת שמחה. וכן צמנחות דף ס"ח: פי' רש"י שמחה. וכן פירש רש"י צחולין דף ו': אצל צפסחים דף קי"ג: לא פי' רש"י כלום וכן צנדרים לא פירשו רש"י והר"ן והרא"ש כלום. וכן צכתוצות דף ק"ג: אהא דאיתא פניו להוצים ואדומים סימן יפה לו לא פי' רש"י כלום. וצנצחים דף י"ט פירוש רש"י להצו מפני שמחה:

אות צדב ג' סנהדרין דף ק"ה: משל לצ' כלצים שהיו צעדר אחד והיו להוצין זה לזה עכ"ל. לשון רש"י להוצין כעוסין כאדם שכוועספניו להוצין: אות צדור קידושין דף ל"ט: אמר להו לא להריתו. פי' לא נתצדרה השמועה כלהדים לכס לא קיימא לן כרצי יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחדלן צמפולת ידו וזה לא זרע חדלן עכ"ל לא קיימא לן פירוש צתמיה:

אות צו ג' פסחים דף כ"ו. וכל דקאים צד' אמות ולא עצדו לי' הכי נווי (לפנינו איתא לאווי פי' רש"י מתייזש. שם דף ק"י: אצל חצקיה לדקלא פקע בצדא ולווא דיקלא וכו'. פירוש שורף ומתייזש עכ"ל. לפנינו איתא לווא דיקלא ופירוש רש"י והרש"ש יצט והנה לא מלינו דמיון דלווא יהי' פירושו יצט ולכן אפשר דטעות הדפוס הוא והחליף א' לח"ת:

אות צדור צרכות דף ל"א: לא ארוך ולא גון ולא אוכס ולא נחור (לפנינו איתא

טווא . הנה הא דקטנה נבזרת אחר הגדולה ולא הגדולה אחר קטנה איתמר
צבתא לענין שליח ליצור וקיימא לן כך להלכה צ"ע סי' נ"ה סעיף ט"ז וי"ז.
עוד איתמר לענין לואה צבתא אסור לקרות קריאת שמע צקטנה צקטנה
(אסור ול"ל) מותר לקרות ק"ש צבתא והכי קיי"ל צ"ע א"ח סי' ע"ט ס"ק
ג'. אמנם מה דאיתא עוד צבוגיא אשה צבתא ובע צקטנה מתגרשת
אשה צקטנה ובע צבתא אינה מתגרשת לא מלאתי צ"ע וצאחד מהפוסקים
מפורסמים שפסקו והציאו הך דינא להלכה והיא נפלאה ממני . וצגליון
הש"ס צעין משפט ונד מלוא אות קטן א' ליון על זה מיימוני וסמ"ג ועוד
וש"ע ולא נמלא . וצספר זכרון יוסף שחיצר ביסי הבאון מהור"ר יוסף
שטיינהרט אצ"ד צפידא נרו' סי' ר' תמלא מה שהשיצ לי על זה :

אות **צבת** א' שצת דף קל"ט : לא ניהדק אינש לצתא (כינייתא) אפומא
דכוזינתא משום דמיקוזי כמשמרת עכ"ל . לפנינו איתא לא ניהדק
אינש כונייתא צפומא דכוזני וכו' וע"ש פי' רש"י :

שם חולין דף ס"ז . לא ליספי אינש שיכרא צלצתא צאורחא דלמא פריש מינה
לצתא וכו' . פירוש מוך חדש וכדומה לו עכ"ל . איתא צלציתא צאורחא
דלמא פריש לעיל מצייחא וכו' פירוש רש"י צלציתא ליצי שמסנכין אותו דרך
עלים וקשים דקים :

עוד שם עצודה זרה דף ע"ה . הני חילתא דדיקולי דחייטי צחצלי דגרי מדיחין
דלצתא וכיתנא (מייסינן) ל"ל מייסנן . וי"א לוף של דקל וכדומה לו
עכ"ל . חלתא עיין לעיל ערך חלתא דלצתא . פי' מין רש"י מין גמי לישק"א :

אות **צבת** צ' חולין דף ס' . צעינא דאלצית לחמא לאלקינו עכ"ל לפנינו איתא
כהמא . ופי' רש"י סעודה איתקן לו :

אות **צבת** ה' צצא קמא דף ט' : התם לצתא דחדש קא גרים עד כאן לשונו .
עיין שם צרש"י :

אות **צד** א' יומא דף כ"ה . כשהוא מזה למעלה מלדד ידו למטה . פירוש נותן
כף היד למטה ואלצעותיו כלפי מעלה ומזה וההואה עולה למעלה
מן הכפורת כנגד הכפרת מחוץ לכפרת חוזה ונופל למטה צקרקע וכשהוא
מזה למטה מלדד ידו למעלה כלומר כף היד למעלה ואלצעותיו למטה ומזה
כנגד עציה של כפרת שהיא מלחה והיא עפחה כדאמרן ארון תשעה וכפרת
עפח ונופלת צקרקע מחוץ לארון כנגדו עכ"ל . עיין פי' רש"י :

אות **צד** ג' שצת דף ל"ו . צרי' דרצ דמי איתיליד לי' וצבו תלתין ימין שכיז
יתיצ קא (מאכיל) ל"ל מתאצל עלי' אמר לי' אצוה לודייתא קא צעית
למיכל עליה עכ"ל לפנינו איתא לוודייתא . וז"ל רש"י מטעמים שמאכילין את
האצל . וצתום' ז"ל שם לוודייתא גרם צערוך לשון לידה ומזונות . ודע דצמועד
קטן דף ק' : איתא צרש"י לוודייתא סעודות צאצל . ולכך לכאורה נראה דצצת
נפל טעות צספרים וגם צרש"י ולריך להיות כמו צמ"ק לוודייתא וכגירסת
הערוך :

שם צאות הכ"ל ראש השנה דף כ"ז . ואם לודה להם לוקחין צידם מקלות .
פירוש אורצ להם אדם כמו (שמות כ"א פסוק י"ג) ואשר לא לדה ופוחדים
עמנו לוקחין צידם מקלות עכ"ל . ז"ל רש"י ואם לודה להם אורצים צדרך כמו

עכ"ל זנוסחאות ההוא חויל דלרי ואתי ופי' דש"י מצקע וזא כמו (פסחים דף מ'.) [לדיא דחיטוי] ל"ל חיטוי דאית זהו לדיא זיקוע כמו דמלרי זיקי דלקמן:
אות צארי ז' ע"ז דף ל'. פש ליה חמריה זכוזא לאריה צפרנקא עכ"ל.
 זמוסף (א"ב ולרונהי כתוז זנוסחאות עד כאן לשונו עיין לעיל ערך פרנקא:

שם מנחות דף ל"ו: האי מאן דלארי' לבלימא לא עציד ולא מידי כמאן דשרי דמי. פירוש שהיתה עליתו ארוכה מאוד וקיפל הכנף וחזרו ושם זו לילית לא עשה כלום מאי טעמא אף על גב דליירי' שקשרו כמאן דשרי דמי וחשיז כמאן דהוו הליילית זאמלע הכנף והוא לריך להניחו צסוף הכנף עכ"ל. לפנינו איתא דלרי':

אות צב א' ראש השנה דף י"א. חולין דף ס'. כל מעשה זראשית לקומתן כזראו ללזיונן כזראו. פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שריכין לבדל לרעתן כזראו ולא כדעת התיקונות. ללזיונן כזראו לתוארם כלומר זיופיותן וכל זכאם ופירוש ללזיונן. פירוש אחר כל מה שעתיד להיות לאחר זמן כזרא עמו וכשכזראו זין זהמה וזין אדם הראש כזרא תחלה וכשכזרא הראש היו הקדנים זראש ואחר כך כזראו הפרסות היינו לקומתן ללזיונם הקדוש זרוך הוא שאל להם רלונכם שאזרא אתכם עכ"ל. הציא תום' זסם העדוך קלת זנוסחא אחרת ע"ס:

אות צב ז' חולין דף קכ"ד. הנוגע זליז היולא ממנו פירוש זסומן היולא מן העור וי"א אס הפשיט העור ונשאר עליו כזית זסר ונגע אדם זריר שהוא כמים היולא מזסר כזלה טמא עכ"ל. צצא קמא דף ל"ב. זתר מרי כיכסי ליזי משוך ולא פירוש דש"י כלום. ורליתי זחידוסי אגדות למהרש"א כתז ליזי שמן מלשון הנוגע זליז היולא ממנו צפרק העור והרוטז ועל דרך קרז לבזי דהינא ואידהן ע"כ. גם מלאתי זסצט מוסר שילהי פרק ט"ז פי' כמי הכי ע"ס. ונמלא כי הם אזלו לפי פירוש הראשון שכתז דזינו. ועין דרש"י וזהרז מזרענורה דלא פירשו הכי ועיין מה שכתזתי למסכת חולין משנה ד' פרק ט':

אות צב וי"ו צצא מליעא דף כ"ט: אצל שדא זיה ליזי לית לן זה עיין צערך חדש. פירוש כבון הדם וסיאה עכ"ל. זמוסף וז"ל (א"ב לא פירש מימדא זו של צצא מליעא פרק ואלו מליאות צערך חדש ושם היה ראוי לפרשה ואולי פירשה שם ונשמט זנוסחאות שלנו עכ"ל. לא ידעתי מה קשיא ליה הלל הפירוש של ליזי פי' דזינו הכא כבון הדם וסיאה. ולמען נדע היכן אתמר לכך כתז דזינו עיין צערך חדש ד"ל דשם הציא המימדא אשר יליו נאמר זגמדא אצל שדא זיה ליזי וכו' והיינו צצ"מ וזחולין. ועיין מה שכתזתי לקמן צערך ליין:

שם צסוף האות הכ"ל. חולין דף ק"ה: האי מאן דשרא מיא מפומא דהלזא משום לזייתא הוא וכו' וזמוסף (א"ב פי' קסמין וקט) עכ"ל. לפנינו איתא משום ליזתא. ופי' דש"י קיסמין וקטין שעל פני המים:

אות צבר א' עירוזין דף ל"ז: ליזור זגדולה ושליח ליזור צקטנה יולאין ידי חוצתן עכ"ל. סוגיא זו הואיל ואתא לידן אמינא זה מילתא דתמוהא

פתק-צא

עלמך שעל כולן לוי אמר לו מעשה נס הי' ומסודגין עלו עכ"ל. גוף הענין הזה איתא נמי בצצלי סנהדרין י"ז:

אות פתק ז' עבודה זרה דף י"ז: פתקיה (כתב) ל"ל ד' מאה פרסי יצמות דף יו"ד. פתקה לוי צמתניתא. (לפנינו איתא וצסקה לוי צמתניתא' ועיין פי' רש"י) חולין דף כ"א. דיכרא דפתקי גנזי. פירוש שמסליכין הצהמה מן הגדר ולחון (לפנינו איתא דגנזי גנזי עיין פי' רש"י) כמו שקלקל פתק זי' גירא עכ"ל. לא מלאתי אלא צפסחים דף ס"ז: ושם ליתא מלת גירא וכן התוי"ט תרומות פרק ה' משנה ו' לא העתיק צסס הערוך אלא כמו שקל קלא פתק ציה:

אות פתר א' חולין דף כ"ד: יוחנה פתוראה. פירוש יוחנה שולחני עכ"ל. לפנינו איתא רצ חנה פתוראה.

אות פתרון המשנה היא אם רזה תרגום ירושלמי אפתרין עכ"ל. צמוסף (א"ב מכאן ראיה שדעת צעל הערוך היא שהתרגום הנקרא היום של יונתן צן עוזיאל על התורה הוא תרגום ירושלמי ופירוש מלה זו צלשון יוני חולי רזון ואצדון) עכ"ל. וכ"כ עוד הרצ המוסף לקמן צערך לס ג' ולדעתי גם מתום' דמעילה דף י"ח. מוכח כך שכתבו ד"ה. הנהנה וכו' קטלה היא עציד וצירושלמי אלעדה מתורגם קטלא הרי דקראו לתרגום יונתן [דמתרגום כך צפ' מטות] צסס ירושלמי. ואמנם צתרגום ירושלמי סס איתא צאופן אחר ע"ס ומוכח נמי סייעתא גדולה לדברי הרצ המוסף למ"ס לעיל צערך:

אות אשן ז' שהפוסקים שנאמרו צתרגום ירושלמי לא נאמרו מצעל תרגום אחר אלא נמלאו נוסחות שנויות והיינו נמי הכי נוסחאות ממה שנקראו צפי רוצ המון צסס יונתן ע"ס:

נשלם אות הפ"א ונתחיל אות צדי"ק

צ

אות צא קידושין דף כ"ז: ת"ר וילא מעמך הוא וצניו עמו אמר רצי שמעון אם הוא נמכר צניו נמכרין מכאן שרצו חייב צמזנות צניו ואם צעל אשה הוא וילאה אשתו עמו אם הוא נמכר אשתו נמכרת מכאן שנתחייב צמזנות אשתו ולריכא וכו' עכ"ל. לפנינו איתא אם הוא נמכר צניו וצנותיו מי נמכרין מכאן שרצו חייב צמזנות צניו כיולא צדצד אתה אומר אם צעל אשה הוא וילאה אשתו עמו אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה מכאן וכו' ולכאורה נוסחות רצינו אמיתיות דצנותיו מאן דכר שמייהו והראיה שסיים ג"כ צמזנות צניו ולא נזכר מצנותיו כלום:

שם ומניין שהולאה של שצת נקרא מלאכה שנאמר וילו משה ויעצירו קול צמחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש עכ"ל. עיין שצת דף ל"ו:

אות צארי א' עבודה זרה דף ל'. חזיי' להבוא חויה דהוה לארי ואתי להדיא פירוש היה מממש וצא עכ"ל. וצמוסף (א"ב לר כתוב צנוסחאות)

טוואל ואיכא דיזשיין לבמדי והאי דתנא הצוגדת אין לה טענת צתילין לענין דמין קאמדינן אזל לענין פתח פתוח אעפ"י שצברה דאוי הפתח להיות סתום כתיקנו ואינו כפתח צצבד כדרי שהדמין לומקין צצבד לפיכך לעולם יש טענת פתח פתוח וכיון דאית צוגדות דיזשיין דמיהן לבמדי ואיכא דלא יזשיין אמר דצ כגון האי כותנין לה לילה אחת עכ"ל. לפנינו איתא אי דקא טעין טענת דמים הכא נמי הכא צמאי עסקינן דקא טעין טענת פתח פתוח וכן גרס רש"י ותוס' כתבו צסם ד"ח דברים איפכא וכו' ע"ש ועיין עוד מה שכתוב תוספות דף ט'. ד"ה האומר פתח פתוח וכו' :

אות פתיחא צא קמא דף קי"ז : שליחא דרצנן מהימן כצי תרי הני מילי לשמתא אזל לפתיחא לא מאי טעמא ממונא קא מחסר ליה פירוש דצעי למיתצ לספרא פשיטי ולממונא צעינן תרי סהדי ולכך נקראת פתיחא דהיא כתצין צתחלה ואחר כך השמתא דהיא אחרמתא והיא יותר חמורא ממנה ואחר כך אדרכתא השדאה למיפרע מניכסי ודין אדרכתא כצד פירשנו צמקומו עכ"ל לפנינו איתא אזל לפתיחא כיון דממונא קא מחסר לו' דקא צעי לו' למיתצ לו' צוילספרא לא. וכפי מה שפי' רצינו פי' דקא צעי למיהצ וכו' משמע דזה שלפנינו דקא צעי למיתצ וכו' גיליון הוא וקלת כן נראה מפי' רש"י ד"ה פתיחא. שטר שמתא וכי שרי וכו' ע"ש אמנם מתוס' ד"ה דקצעי למיתצ צווא וכו' מוכח דהיה גרסתם כך ואל תתמה דצכל מקום איתא פשיטי דספרא. כי כן מלינו ג"כ צצ"צ דף קכ"ה : שטרא דמר צווא ע"ש :

אות פתיחא פסחים דף פ"ח. מגלה דף י"ד : אמר ליה עינא סצא ואמרי לה פתיחא אוכמא פירוש הוא טפוח כדאמרינן צצכורות דף מ"ה : שחור לא ישא שחורה שמה ילא מהן טפוח ואמאי קרי ליה פתיחא אוכמא מפני שהוא קלר ושחור ופתיחא היא קרוי' כדתנן שצת דף קכ"א : האצן שצקרויה והוא דלי כלומר עצ שחור כמין משל ואחר נקרא פתיחא ורצים פתיותא כדאמרינן צע"ז דף ל"ג : אמר דצ פפי הני פתיותא דצי מיכסי כיון דלא צלעי טווא משכסן צמים ואינו חושש עכ"ל. לפנינו איתא פתותא פירש רש"י כלי חרס :

שם ביטין דף ס"ט : לשגרונה ליתי פתיחא דמינוני. פירוש לחולי הנקרא בוטא ליתי דלי מלא ליר של דגים עכ"ל. עיין לעיל ערך שגדן :

אות פתיחא צרכות דף כ"ח : הרואה את הקטע ואת הסומא ואת פתויי הראש אומר צרוך דיין האמת. פירוש מי שאין ראשו סגלגלת אלא רחצה עכ"ל. וז"ל רש"י פתויי הראש ששערו כנמטי כל שערו דצוק זה צזה פלטר"יר צלע"ז וכ"כ צטור וש"ע אורח חיים סימן רכ"ה סעיף ה' :

אות פתום צ' סוטה דף י"א. אית פתום ואת דעמסם פיתום שמה ולמה נקרא שמה דעמסם שראשון ראשון מתמסמם עכ"ל. לפנינו איתא מתדוסם ופי' רש"י כשהיו צונין קלת היו מתדוסם ונופל וחוצרין וצונין והוא נופל :

אות פתק א' ירושלמי צפרק קמא דסנהדרין דצד תקנה עשה משה צשעה שאמר לו הקצ"ה פקוד כל צכור זכר לצני ישראל אמר אי זה שצט מקצל עליו ליתן חמשת שקלים לגלגלת מה עשה נטל כ"צ אלף פתקין וכתיב עליהון לוי ורע"ג כתצ עליהן חמשת שקלים והטילן לקלפי אמר להן צואו ועלו פיתקיכון כי מי שעלה צידו לוי אמר לו כצד פדאך צן לוי וכל שעלה צידו חמשת שלקים אמר לו ומה אעשה ומן השמים הוא מתיצ תני לחצרייא הגע

וצכן על אחד מהם שכיון רצינו לריך הב"ה ותיקון עכ"פ ודע דצסוף עוקלין
כתב התיו"ט צסס הרשצ"ס שנפסח תרגום ויססף ופסח. אמנם הרשצ"ס צצצ
צתרא דף כ"ד. כתב כמו ויפסחני איכה ג' וכן הרצ צמסנה ו' פרק ד' דשציעית
כתב שנפסח נסדק כמו ויפסחני:

אות פשט א' כתוצות דף ק"ח: הפוסק מעות לחתנו ופסע לו את הרגל.
כלומר שאמר לו טול רגלי שאין לו המעות שאמר ליתן לו לשון צני
אדם הוא עכ"ל. וז"ל רש"י ופסע לו את הרגל צציון הוא ואמר נושא שאינו חש
לדצדיו טול טיע שע"ג רגלי (ז"ל של) ואני שמעתי תלה אותי על עץ ואין
לי מה ליתן לך. וז"ל הרצ מצרענורה ופסע לו את הרגל לשון צציון כלומר טול
טיע ואצק שתחת רגלי פי' אחר תלה אותי צרגלי על עץ שאין לי מה ליתן לך
ורמז"ס פירש ופסע לו את הרגל שהלך צדרך מרהוק:

אות פשפשא א' עירוצין דף י"ג: כמו וגמרו נוח לו לאד' שלא נצרא יותר משנצרא
ועכשיו שנצרא יפספס צמעשיו ואמר לי ימסמס צמעשיו. פי'
ימסמס מעיקרא שיהא זהיר מהחטא או אם חטא יפספס צמעשיו ויחזור צתשובה
לפני צוראו שיזכה לחיי עד וימסס לצן תרגום ופספס לצן וכן ויחפס צגדול
החל עכ"ל. וז"ל רש"י יפספס צמעשיו שעשה כצד ויתוודה ויסוצ: ימסמס
צמעשיו כגון אם צא מלוה לידו יחשוב הפסד מלוה כנגד שכרה ולא יניח
לעשותה צסציל ההפסד שהרי שכרה עתיד לצא ואם צא לידו עצירה יחשוב
שכרה שמתכר צה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו:

אות פשקצא צצא צתרא דף ע"ג: איתא פסקלא וצלעיה לתנינא. פירוש
עורצ נקצה עכ"ל. לפנינו איתא פוסקנלא ופירש הרשצ"ס
פוסקנלא עורצ נקצה:

אות פשישנא שצת דף ק"י: ליתי פשישנא עכ"ל. (צמוסף א"ב צנוסחאות
כתוצ וז"ל רש"י פשעינאק) עשצ שאינו גדול צקומה אלא
הולך ופסע על גצי קרקע:

שם ולישטרא לפנינו איתא וליטלוק:
אות פשתיכנא נדה דף כ"ה: פשתיכנא דפומצדיתא קאי ליה לאדא דיילא
עד חרילה עכ"ל. לפנינו איתא עד פלגיה:

שם פי' אדם צעל קומה ששמו כך עכ"ל. לפנינו איתא פרשתצונה דפומצדיתא
וז"ל תוס' פי' הקונטרס שס איש וכן צערוך ואינו כן דא"כ הו"ל למימר
מפומדיתא אלא פי' רשצ"ס לשון פרנסות וממשלה עכ"ל תוס':

אות פת א' יומא דף י"ח: (ודף ע"ד: כתוצות דף ס"צ:) אינו דומה מי שיש
לו פת צסלו למי שאין לו פת צסלו. פירוש מי שיש לו פת אינו
תאצ למאכל כל כך דמי שאין לו רעצ לעולם. צצא קמא דף י"ט אי צעית אימא
לעולם צצהמה ופתיתה פירוש פתיתא תוך המרק עכ"ל. לפנינו איתא
וצפתורא פירש רש"י וצפתורא שעל השולחן אכלו שאין דרכו צכך:

אות פתח א' כתוצות דף ל"ו: אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי לא
לריכא דקא טעין עענת דמים. פי' טענת צתולין תדין אפיין טענת
דמים וטענת פתח פתוח יש דמין שהן מועטין צאשה וכסצגרה מימעטי

אות **פרצוף** עירוצין דף י"ח. ויצן ה' חלקים את הללע חד אמר פרלוף פי'.
גוף עכ"ל. גם צצרכות דף ס"ח:

אות **פרק** צ' שצת דף קנ"ו: מהו לפרק. פירש ליקח מלפני זהמה זו להניח
לפני זהמה אחרת פירש אחר לפרק טעינה צצצת כמו מפרק עול
מלכות שמים. פ"א לפרק להתיר פקיעים עכ"ל. פירוש הראשון זהו כפירש
רש"י ותוס' הקשו עליו והציאו צצס הערוך ע"ס:

אות **פרקד** א' צרכות דף י"ג: וצנדה דף י"ד. פרקדן לא יקרא קרית שמע.
פירוש השוכצ על שדרו ופניו כלפי מעלה וכן פירש רצ האז"ל
ויש מפרשים היסן על פניו משום דאחי לאיחמומי וצנדה דף י"ד. מפורש
שגזירת חימוס הוא ודייקי אפורקדן אפו צקודה ורצי משה צר יעקצ צר משה
צר אצון מן כרצונא היה מפרש אפוריא קדי עכ"ל. ורש"י פירש צצרכות פרקדן
שוכצ על גציו ופניו למעלה. וז"ל תוס' צנדה דף י"ד. אפרקד פי' הקונטרס
פניו למעלה וכן מלינו צצצא צתרא צהמוכר את הספינה (דף ע"ד). גציו מתי
מדצר דגנו אפרקיד וחליף טייעא תותי צירכיה ורומחי צידי' ולשון אפרקד
אפוריי קדל קדקדו ולא כפירוש הערוך דפירש פניו מטה ולשון אפרקיד אפו קיד
ועוד קשה רי"ש דאפרקיד למה לי עכ"ל. וז"ל הרש"ל תוספות ד"ה אפרקיד
וכו' ולשון אפרקיה אפוריא קדל ולא וכו' כז"ל וכו' צ פירוש מ"ס וכו' מתחלפים
ודו"ק צא"ד ולשון אפרקיד אפוי קיד כ"צ כי פניו צקידה למטה ודו"ק עכ"ל
הרש"ל. וז"ל המהרש"א נראה מדצרי הרש"ל כי מחק מלת קדקדו והנראה
לקיים כל הנוסחאות ולהגיה מלת או וכן לריך להיות קדל או קדקדו וכן
מפורש צפירוש רש"י צפרק היה קורא דמלת קדל מפורש שהוא שוכצ
על הקדל או שהוא שוכצ על קדקדו והכל עולה על דצר אחד ע"ס גם לפירוש
אחד צערוך אפוריא קדי והוא מלשון קדקדו וק"ל עכ"ל המהרש"א. וצצצא
צתרא דף ע"ד. פירש רש"י צצצ"ס אפרקיד פניו למעלה ותוס' כתצו מכאן אומר
ר"ת דאפרקיד פניו למעלה ולא כמו שפירש ר"ח צנדה (דף י"ד ושם) וצצרכות
(דף י"ג:) פניו למטה דא"כ לא היה יכול טייעא לרכוצ תותי צירכיה עכ"ל:

אות **פרקלום** צן פלסלום צפרק כל הללמים צעצודה זרה דף מ"ד: עכ"ל.
לפנינו איתא צן פלוספום:

אות **פרוש** ג' צרכות דף ט"ו: צפרש שדי מלכים צה תשלג. פירוש כשאתה
מפרש ומדקדק אותן אותיות ותיצות שיש צהן מלכות שמים
דהיינו קריאת שמע מלכים צה אותן גיהנס מקום מלכי אומות העולם צה
תשלג תלנן עכ"ל. ורש"י פירש מלכים צה התורה אשר צה מלכים ימלוכו
תשלג ותלנן לך את כל המות:

אות **פשה** שציעית פרק ד' אילן שנפשה וצו צריכה. צסוף עוקלין פרק ג'
יחור של תאנה תאנה שנפשה ומעורה צקליפה: מועד קטן י':
אמר רצא האזי מאן דפשה דיקלא אדעתא דחיותא דסקיל מחד גיסא שדי
אדעתא דדיקלא כגון דסקיל מהאזי גיסא ומהאזי גיסא אסיר. וצצצא צתרא דף כ"ד.
אמר שמואל האזי מאן דפשה דיקלא אדעתא דדיקלא קני והכי דמי כגון דסקיל
מהאזי גיסא ומהאזי גיסא מחד גיסא אדעתא דדיקלא לא קני פי' שזימר הדקל
מן הענפים עכ"ל. צפרק ד' דשציעית משנה ו' איתא אילן שנפשה קושרין
אותו צשציעית וכו' אצל צערלה פרק א' משנה ה' אילן שנעקר וצו צריכה.

של אחר המזון על הפת פטר את הפרפרת. פירש ר"ח פרפרת פת לנומא
זקערה שאין זה תורה נהמא דזורא מיני מזונות וכן הלכה דזירך על הפת
המוליא פטר את הפרפרת וכל מיני מאכל אצל זירך על הפרפרת לא פטר את
הפת אצל מעשה קדרה כולהו פטר עכ"ל. ז"ל תוס' רש"י פירש פרפרת מיני
דגים ופרגיות וקלת קשה א"כ מאי קמשמע לן ונראה כפי' ר"ח דפירש דפרפרת
פת הנומא זקערה וכו' :

אות פרץ א' שצת דף י"ג. צוא וראה כמה פרלה טהרה ציטראל. פירוש
בדולה כמו ויפרץ האיש עכ"ל. וז"ל רש"י פרלה. גזרה כמו ופרלה
ימה וקדמה :

אות פרץ ז' זרכות דף י"ז : אין פרץ שלא תהא סיעתינו כסיעתו של שאל
שילא ממנו דואג שפרץ צנוצ עיר הכהנים ואין יולאת כסיעתו של
דוד שילא ממנו אחיתופל. פירוש שהיה יועץ רע וציועץ רע כתיב ציה יליאה
שכאמר ממך ילא (דוצר) ז"ל חושב על ה' רעה (נחום א') ואין לוחה דרחצותינו
זה גחזי שהיה מלודע ולוחה כדכתיב ועמא עמא יקרא עכ"ל. לפנינו צגמרא
איתא אין פרץ שלא תהא סיעתינו כסיעתו של דוד שילא ממנו אחיתופל ואין
יולאת שלא תהא סיעתו כסיעתו של שאל שילא ממנו דואג האדומי ואין לווחה
וכו' גחזי וכו' ורש"י לא פי' כלום אכן תוס' כתבו צזה"ל פרץ זה אחיתופל שפרץ
פרלה צמלכות צית דוד יולא זה דואג שילאת לתרצות רעה כדמפרש צסנהדרין
פרק חלק (דף ק"ו.) גצי ווי ילא זה לווחה זה גחזי שהיה מלודע וכתיב ועמא
עמא יקרא עכ"ל. מדצריהם של תוס' למדנו שלא ראו מה שכתב הערוך. ותו
לגרסא שלפנינו קשה למה שינה הקרא סדר הדורות והוא ליה להקדים אין
יולאת דנדרש אדורו של שאל ואח"כ אין פרץ דנדרש אסיעתו של דוד אכן לפי
גירסת הערוך ופירושי מסודר על פי סדר כל דור. והנה ראיתי צעין יעקב
כתב על ככון אין פרץ שלא תהא וכו' של שאל שילא ממנו דואג ואין יולאת
שלא תהא וכו' של דוד שילא ממנו אחיתופל וכתב המהרש"א על זה זו גרסת
כל הספרים והתוס' כתבו צהיפך אין פרץ זה אחיתופל שפרץ וכו' ואין יולאת
זה דואג וכו' ע"ש אצל לפי זה הוה לי' לאקדומי לדואג כדאמר' פרק חלק דואג
צימי שאל ואחיתופל צימי דוד ועל כן נראה לקיים גרסת כל הספרים אין
פרץ זה דואג שפרץ פירלה צכהני נוצ עיר הכהנים כדכתיב וכו' ואין יולאת
זה אחיתופל שילא מן העולם להתחייב צנפשו שחנק את עלמו עכ"ל. הנה
הגאון מהרש"א שהרצה פעמים תורתו של הערוך ארוכה מאד ש"ס מדה צידו.
והכא העלים עיניו וקיים מקלת לכווין דצרי הערוך וצמקלת צחר לו לעלמו
דרך. ומדצרי מהרש"א שכתב שהתוס' גרסו צהיפך וכו' משמע דכל הגירסא
כמו שהיא צכל הספרים היה לפני התוס' רק שהוא להיפוך דהיינו אין פרץ
וכו' כסיעתו של דוד שילא ממנו אחיתופל אין יולאת וכו' כסיעתו של שאל
שילא ממנו דואג א"כ היה יכול המהרש"א לכתוב על זה אצל לפי סדר הכ"ל
לאקדומי לשאל שהיה קודם דוד זו דיו ולמה ליה למהרש"א אטרוחי צהצאת
עלתו מדחוק מפרק חלק דואג צימי שאל ול"ע קלת :

אות פרצום צצא צתרא דף ז"ה : מודה רצ יהודה צפרלומא דמזנן אקרנתא.
פירוש יין דקתני הכא הוא יין שהקדים. צפרלומא שהוא כבון
חומץ תקיף דאחמין צפורלני' שאינו כמכר אלא צהניות צני קרנות שהן יושבי
כפרים כדאמר צכל דוכתא יושבי קרנות עכ"ל. והרש"ס כתב דגרסת רצינו
חננאל צפרלומא ע"ש :

וכו' עד פחות מעשרה. שם דף כ"ד. רצי יהודא כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע מיהא שמעיון לא יפרוס על שמע לא יצרך צדכת יולד אור. כי הוא יצרך הזבח (שמואל ט' פסוק י"ג) יפרים נכסתא. ועיקר הדבר על כן אין פורסין על שמע פחות מי' ופרקינן לכן לריכא כהדא דתניא [צירושלמי הציאו תוספות דף כ"ג: ד"ה אין פורסין] אין פורסין על שמע פחות מי' התחילו צי' והלכו מקלתן גומדין וכן כולם השנויין צמנתינו כיולא צהן ועל כולן הוא אומר ועוזי ה' יכלו עכ"ל. דברים הללו משוללי הצנה צטרס תדע כי צירושלמי פרק ד' דמגלה איתא צזה"ל מכיון דתנינן אין פורסין על שמע ליידא מילה תנינן אין עוזדין לפני התיצה פחות מעשרה לכן לריכא כהדא דתני אין פורסין על שמע פחות מעשרה התחילו צעסרה והלכו להן מקלתן גומד אין קורין צתורה פחות מעשרה התחילו צעסרה וילאו להן מקלתן גומד אין מפטידין צנציא פחות מעשרה התחילו צעסרה וילא להם מקלתן גומד ועל כולן הוא אומר ועוזי ה' יכלו. וע"ס צפירוש של קרצן העדה אמור מעתה כי חסדון צפנים שמי' חסדון ע"י הדפוס וכד"ל ועיקר הדבר צירושלמי על כן [כלומר מכיון] מכיון דתנינן אין פורסין על שמע פחות מי' ליידא מילה [פירוש לאיזה לירך] תנינן אין עוזדין לפני התיצה פחות מי' ופרקינן [פירוש צירושלמי שם תירך] לכן לריכא דתני אין פורסין וכו' :

אות פרסבומים מגלה דף ט"ו. זה צא פרסצולי וזה צא צפרסצוטי. פירוש צלשון יוכי שר חסוצ עכ"ל. לפנינו איתא זה צא צפרוצצולי וזה צפרוצצוטי ופירוש דס"י צולי לשון עושד צוטי לשון עניות וכן הוא להדיא צגיטין דף ל"ז :

אות פרסישמנג גיטין דף כ"ח : כי מקצלי שוחדא מקמי דליחתום פורסי שמנג לצתר דליחתום פרסישמנג לא מקצלי שוחד פירוש פרסי שמנג הדיין הגדול עכ"ל צמוסף (א"ב צכוסחאות כתוצ פורסי שמנג ופירש דס"י פסק דין ואולי לשון רומי זה פרסיש דין מנג גדול) עכ"ל. לפנינו איתא צרס"י צזה הלשון פורסי שמנג לשון פרסי הוא פסק דין :

אות פרסתק מגלה דף ז'. ודלמא פרסתקי שדור. צצא מליעא דף פ"ו. פרוסתקא דמלכא. גיטין דף כ"ו : פרוסתקא דרומאי פירוש כתצ עכ"ל. ופירש דס"י שליח. וכמו כן פי' דס"י צצ"מ דף פ"ו. (וכן צמגלה דף ז'. פירש דס"י פריסתקי שלוחים שלחו למרדכי ואסתר שלא נגעו צציה : ועוד א' מלאתי צכתוצות דף ס"ז. היכי דמי טיילין וכו' דאמר רצ כגון רצ שמואל צר שילת דאכיל מדילי' ושתי מדילי' וגמי צטולא דאפדני' ולא חליף פריסתקא דמלכא אצצי' פירש דס"י שליח מלך פרס לשאל עבודת המלך וכו' :

אות פרפל שצת דף קמ"א. אמר רצ יהודה האי פרפלא מידק דייק חדא חדא צקתא דסכינא שרי. פירוש ציוס טוצ רצא אמר כיון דמשני אפילו טוצא והלכתא כרצא ציוס טוצ ויש מי שמתיר אפי' צשצת עכ"ל. צמוסף (א"ב צכוסחאות כתוצ פלפלין עכ"ל. כן כתצו תוספות צסס ר"ח דמיירי צי"ט ור"י חולק דמיירי אפילו צשצת אצל צי"ט אפי' צלא שינוי שרי והנה הערוך שכתצ ויש מי שמתיר כי האי גונא אפילו צשצת משפע דס"ל דגס צעי שינוי. נוטה לדעת רצי שהציא תום' ע"ס :

אות פרפרת דף מ"ז. צירך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת

פרמ-פרם

אות קיפה פורמ"א מיכלייר זלע"ז מחתכו הדק עכ"ל. וצצילה דף י"ז : כתז
רש"י שרסק מיכלר זלע"ז :

אות **פרמא** א' קידושין דף כ"ז : ההוא גזרא דסקיל פירמא דשיכרא פירוש
שכר למתוק לקח מצית חצירו זלל רשותו וקדש צו ס"א פרזומא
וכזר כתצנוהו צזה הפרק עכ"ל. לפנינו איתא דקדיש צפרומא. וז"ל צפרזומא
וכו'. ועיין מה שכתצתי לעיל צערך פרזומא צסס רצ אלפסי :

אות **פרמא** צ' חולין דף ק"כ. והקופה מאי קופא אמר רצא פירמא. פירוש
צטר מלומק שנמחה צקדירה ושייך לענין ראשון עכ"ל. לפנינו
איתא אמר רצה :

אות **פרנדסין** עירוצין דף מ"א : מעשה שצאו מפרנדסין והפליגה ספינתו
ציס. פירוש שס מקום עכ"ל. לפנינו איתא מפלנדסין :

אות **פרנקא** שצת דף קל"ט : אמר רצא האי פרנקא אפלגא דכוצא שרי
עכ"ל. לפנינו איתא רב :

שם עצודה זרה דף ל' : פש לי' חמרא צכוצא לריי' צפרנקא. פירוש נשאר לו יין
צכלי קושר פי הכלי צסמרטוט עכ"ל עיין לקמן ערך לארי צ' :

אות **פרם** א' עדיות פרק ג' חולין דף קל"ה. חמש רחלות גוזזות מנה ופרם
חייצות צראשית הגז. פירוש ק"נ דינר שהן ק"נ זוזין עכ"ל. צמסנה
שצגמרל איתא גוזזות מנה ופרם. ונסחת רצינו עיקר לכל צעלי מדע
וכן ראיתי צמסלה שצמסניות איתא ס"א מנה ופרם :

אות **פרם** ד' אצות פרק א' משנה ג' אל תהיו כעצדים המשמשין את הרצ על
מנת לקצל פרם. צרכות דף ל"ד. אמלעיות דומה לעצד שמצקס
פרם מרצו. צצא צתרל דף כ"ה. ואימא כעצד שנוטל פרם מרצו וחוזר לאחריו
פירוש פרם מתנה עכ"ל. לפי מה שפירש הערוך דמתנה יקרא פרם א"כ כיון
התנא צאמרו אל תהיו כעצדים המשמשין את הרצ ע"מ לקצל פרם דהיינו
על דרך מתנה [רמז כל האומר הקצ"ה וותרן הוא. וותרו חיינו שנאמר צ"ק
דף נ']. אלל העוצד על מנת לקצל שכרו כפי יעודי התורה הרי זה לדיק גמור
אמנם רק על זה הזהיר שלא יעצוד ע"מ שישולם לו יותר משכרו דרך מתנה
ועל הכתיצ והמדרגה זה סוצצ והולך לשון הרמצ"ס צפירוש המשניות פרם
יקרא הגמול אשר יגמל האדם מי שאין לו עוצה עליו אלל יעשה זה) על
דרך העוצה והחנינה כמו וכו' זה הוא אשר צין פרם לשכר כי השכר הוא
סינתן צדין וכו' ועיין תוס' י"ט :

אות **פרם** ז' מגלה דף כ"ו : האי פריסה תשמיש דתשמיש הוא. פירוש וילון
שפורסין לפני התיצה הוא תשמיש לתיצה ותיצה הוא תשמיש לספר
תורה פירוש אחר מעפחת שמכסין צו ספר תורה הוא תשמיש לאותו צגד
התחתון שמגללין צו ספר תורה עכ"ל. ורש"י פירש פריסאי יריעות הארון :

שם סוכה דף כ' : חזיין לפרסי ונפוותא. פירוש כמו נפה וכצרה עכ"ל.
ורש"י פירש לפרסי לוילון נגד הפתח כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא
דתרעא :

אות **פרם** ח' מגלה דף כ"ג : אין פורסין על שמע ואין עוצדין לפני התיצה

שם קידושין דף נ"ג: ההוא גברא דסקיל פירומא דשיכרא ויהיז לה להך איתא ואמר לה התקדשי לי זהא פירוש כלי מלא שר עכ"ל. לפנינו איתא בנוסחא אחרת וזה הלשון ההוא סרסא דקדיש צפרומא דשיכרא איתא מרי' דשיכרא אשכחי' וכו' וז"ל רש"י צפרומא דשיכרא לאחר שהוליא ממנו המסקה וכו' ועיין פירש רש"י צפסחים שהעתקתי לעיל צסמוך וקלת ל"ע. עכ"פ נראה דלדיכין להגיה צקדושין דאיתא צפרומא ול"ל לפי פי' רש"י צפרומא וכן הוא צהרא"ש אכן צהרי"ף ורש"י ור"ן איתא צפרומא ולשון הרי"ף בנוסחת דצינו ההוא גברא דקדיש צפרומא דשיכרא וכו' וכתב פרומא דשיכרא כלי קטן ועדיין קורין צצצל לכלי קטן פרמא ויש מי שפי' שר מתוק [והיינו הפירוש שכתב דצינו לקמן צערן פרומא ע"ס] ומסתברא כפירוש גאון מדאמרינן פרומא דשיכרא ולא אמר שיכרא פרומא עכ"ל הרי"ף ול"ע קלת דרצינו כתב על פרומא פי' כלי ולדצרי הרצ אלפסי שם הכלי פרומא נקרא:

אות **פרזק** צצא מליעא דף מ"ט: שמע דקא צעי למינסצי' דצי פרזק רופילא פירוש גוי אנס עכ"ל. ורש"י פירש פרזק. שם השר: רופילא משנה למלך:

אות **פרח** צ' צרכות דף מ"ז: אמר רצי יוחנן קטן פורח מזמנין עליו. פירש ר"ח זה שנראה עליו למח שער נקרא פורח וזהו שאמר רצ נחמן מי שהוא נכנס צכלל שנת י"ג ולא הציא שתי שערות שהוא חסוד נקטן אף על פי שהוא גדול אין יודע למי מצרכין והוא צן י"ג שנה מזמנין עליו פחות מזה לא והא דשצחו לאצי דנפק לצרא ואחוי כלפי שמיא (וגם לצרא דאחוי לשמי טללא) לאו דוקא לאזמוני עלייהו אלא שצחוהו שיש לו צינה והוא קטן ושלשה שאלו ידק וז' דגן דהו להו רוצא דמינכר מטרפין לנצרך לאלקינו וצלצד שיצרך מי שאלל דגן. ורצ הא גאון ז"ל פירש הא דאמרינן דלית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רצ נחמן קטן היודע למי מצרכין מזמנין עליו ועל הא סמכינן וכיון דאמר קטן אפילו צן ח' וצן ט' צדקינן לי' וחזינן שהוא יודע למי מצרכין עכ"ל פירוש ר"ח מצואר היטיב צתוספות דף מ"ז: ד"ה קטן פורח ע"ס:

אות **פרח** ה' כתוצות דף נ"ח הרולה שילצין צתו יאכילנה פרחין וישקנה חלצ סמוך לפירקה. פירוש פרחים אפרוחים כגון תורים וצני יונה עכ"ל. לפנינו איתא אפרוחים:

אות **פרט** ד' צצא מליעא דף מ"ו. דלמא אידי ואידי צפרוטות שנינו. פירוש כגון אסימון שאין צו מעצע סקונין כדתנן מעות הרעות קונות את היפות (וצמוס"א ב' פרוטות כתוצ) עכ"ל. לפנינו איתא צפרוטות ופירש רש"י מעות של נחשת שהן עדיין צלא נורה כעין אסימון של כסף:

אות **פרך** צ' שצת דף נ"ג: סכין ומפרכין לאדם. פירוש מגרדין עכ"ל. לפנינו איתא ומפרכסין ופירש רש"י גלדי מכה:

אות **פרם** שצת דף ע"ד: אמר רצ פפא האי מאן דפדים סילקא חייצ משום טוחן. פירוש פרום סיקלא שהוא כעין כתישה ואינו כעין חיתוך חייצ משום טוחן ויש מי שאומרים דפדים כמו הלא פרום לרעצ לחמך עכ"ל. ז"ל רש"י דפדים סילקא צמ"ס גרסינן ולא צמ"ך כדפי' צהעור והרועצ דף ק"כ.

וצרש"י צגיטין דף ח': כתב צפרודי. צהיפרכיא דוקייס צלע"ז עוד סס צרש"י על הפיסקא והקונה שדה צסוריא כקונה צפרודאר כתב רש"י צפרודי צפילכי דוקריי"ס צלע"ז:

אות פרזדאות תענית דף ל: וצצא צתרל דף קכ"א: יום שציטל הושע צן אלה פרודאות שהוסיצ ירצעם על הדרכי' שלא יעלו ישראל לרגל גיטין דף פ"ח. כתוב צי' צהושע צן אלה ויעש הרע צעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב עליו עלה שלמנאסר אמר לי' אותן פרודאות שהוסיצ ירצעם על הדרכים וצא הוא וציטלן אף על פי כן לא עלו ישראל לרגל אמר הקדוש צרוך הוא אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו צסצי פי' פרודאות שומרים עכ"ל. לפנינו צתענית דף ל': איתא פרוסדיות וצרש"י סס איתא פרוסדאות צצ"צ דף קכ"א: איתא פרוסאות וצרשצ"ס איתא פרוסדאות. צגיטין פ"ח. איתא פרוסדאות ופירש רש"י שומרים. ומלאתי צתענית דף כ"ח. ת"ר מה היו צגי גונצי עלי וכו' והוסיצו פרודאות על הדרכים וכו' וכיון שהגיע אלל הפרודאות וכו' שלא יציאו עמים למערכה והוסיצו פרודאות וכו' והפי' שומרים מעתה לא ולמד כי ע"י שגבות הדפוס נעשה שינוי נוסחאות צמלה אחת ואמנם העיקר כעדות רצינו ולריך להיות צכל המקומות פרודאות או לאיכא דאמרי שכתב רצינו צסמוך צערך פרודור וכו' ולריך להיות צכל המקומות פרוסדאות:

אות פרודור נדה דף י"ז: החדר והעליי' והפרודור. פירוש עליי' מקום השתנת מי דגלי. צאצות פרק ג' התקן עלמך צפרודור כדי שתכנס לטרקלין. פירוש פרודור לשון יון הוא והוא צין השער לחצר המלך קודם שיכנס לפני המלך ושל אשה צמקום עדות צשפתות עדות שמו פרודור. פרודור איכא דאמרי פרוסצול פרודאות איכא דאמרי פרוסדאות (עיין מ"ס לעיל צערך פרודאות) פרודור איכא דאמרי פרוסדור עכ"ל. ל"תו' צנדה פרודור פרו צלסון יון הוא לפני דור לשון דירה אית דגרים פרודור צדלי"ת וע"פי העדות של רצינו שפרודור הוא לשון יון והוא צין השער וכו' דצרי התוספות הכ"ל לריכים עיון גדול. ודע דהרצ מצרטנורה משה ע"ז פרק ד' דאצות כתב צית שער תרגום אולם פרודורא:

אות פרזומא צ' פסחים דף ק"ז. ומה פרזומא צעלי מיני' דרצ. פירוש שבר התאנים ואסני עכ"ל. צגמרא צעלי מיניה וכו' מהו לקדושי אשיכרא אמר ומה פרזומא מתאיני ואסני דצעלי מיניה דרצ וכו' ולא פשיט לי שיכרא מיצעלי וז"ל רש"י וזה לשונו אפורזמא. שבר שעורים צלסון לע"ז צרוי"ס ותאיני. שבר תאנים: ואסני שבר תותים: וז"ל הרשצ"ס פרזומא שבר שעורים: ותאיני. שבר תאינים: ואסני שבר שעושיין מפרי סנה כגון תותים והללו חשוצין יותר מסתם שבר שלהם שהיה של תמרים והנה רצינו שפירש פרזומא שבר התאינים ואסני לא היה גרסתו כמו שהוא לפנינו ורש"י ורשצ"ס אלל הכי גרים ומה פרזומא תאיני ואסני [וקלת דאי' לפירוש רצינו לפי מאי דאמר הש"ס צפסחים דף מ"צ: שבר המדי דרמו ציה מי שערי ופי' רש"י דרמו צי' מי שערי שמיטלין לתוכו מי שעורין כגון שבר שלנו ועושיין אותן צמדי: שבר המדי לפי שצאוהן הימים אין נוהגין לעשות שבר אלל מתמרים וצמדי עושיין שבר ממי שעורין כעין אותן שלנו קרי ליה שבר המדי עכ"ל ואי הפירוש פרזומא כפירוש רש"י והרשצ"ס שבר שעורין אס כן שבר המדי הוה לי' לקרותו]:

20

אגדות פרק חלק דף ל"ד : אחר שהציא דצרי הערוך כתב צזה הלשון ונ"ל לפום
גירסא דילן נמי יש לפרש כן וכי האי דישנה ואדם חשוב ראוי להאי אפרדישנא
ומנחה וק"ל ע"כ :

אות פרהגבן צצא מליעא דף פ"ג : דצי אלעזר דצרי שמעון אשכחיה להבוא
פרהגבנא דקא תפיש בגצי . פירוש ממונה מן המלך להרוג
הגנבים וכיוצא בהן עכ"ל . בגמרא איתא פרהגבנא פי' דש"י ממונה של מלך :
שם צאות הנ"ל צצא קמא דף קי"ז . קס חד מינייהו מסרה לפרהגבנא דמלכא
ס"א פרהגבנא עכ"ל . לפנינו איתא פרהגבנא דש"י לא פי' כלום :

אות פרוה יומא דף ל"ד : הציאורו לצית הפרוה גמרא דף ל"ה . מאי פרוה
אמר רב יוסף פרוה אמגושא . פירוש פרוה שם אדם מנוש ויש
מן החכמים שאומרים כי הפר מחילה תחת הקרקע (הציאו תוס' שם) צקודש
עד שיראה עצודת כהן גדול ציום הכפורים והדגישו חכמים (צתוספות שם
העתיקו והדגישו הבהגים) צאותה חפירה שצאותו מקום שחפור ומלאוהו
ואותה הלשכה קרוי על שמו עכ"ל . על פי פירוש זה יש ליישב מה שלכאורה
לדין עיון גדול הא דהמתין הש"ס לפרש מאי פרוה עד כה על המשנה דף
ל"ד : מדוע שתיק לפרש כזה על המשנה לעיל דף ל' . דתנן צה וכולן צקודש
על צית הפרוה וכו' אמנם לא צא הש"ס לפרש את השמות שכבר אפשר לומר
על שם הצונה נקראת כך . איצרי דצמסנה דף ל"ד : דקתני הציאורו לצית
הפרוה וצקודש היתה אטו עד השתא לא ידעי' דהיתה צקודש וכבר נשנית
צמסנה לעיל דף ל' . וא"כ שתי תיצות אלו וצקודש היתה הוא מיותר . לכך דייק
הש"ס פרוה אמגושי דהיינו צשציל שהיתה צקודש מסר פרוה אמגושי נפשו
עליה לראות עצודת כה"ג ציום הכפורים [כדרך אמגושי שחוקרין הנסתרות
מרוצ צניאדם] וקרוצ לאמת דהכך חכמים שאמרו כי חפר מחילה תחת הקרקע
וכו' ולא רלו צפי' דש"י שפירש מכסף אחד צנאה ושמו פרוה . משום דקשיא
לבו למה אמר אמגושי יהיה הצונה מי שיהיה רק שהיה שמו פרוה לריכין אנו
לידע דלכך נקרא צית הפרוה אצל שהיה אמגושי אין לנו שום תועלת במלא .
ותו שהיה שם הצונה פרוה נודע מעיקרא גם צלא זה וכדכתיבנא ולכך סידר
הש"ס מאי פרוה וכו' על המשנה דהכא :

אות פרוור כתוצות דף כ"ד . צצל וכל פרווהא נהוג כרצ נהרדעא וכל פרווהא
נהוג כשמואל . גיטין דף ח' : דצי מאיר אומר הקונה שדה צסוריא
נקונה צפרוורי שצירושלים . ושדה מגרש עדיהם (ויקרא כ"ה פסוק ל"ד)
תרגום ירושלמי פרוורי קרויהון וכו' עכ"ל . צכתוצות דף כ"ד . איתא לפנינו
צצל וכל פרוודהא נהרדעא וכל פרוודהא וז"ל דש"י פרוודהא כרכים הסמוכים
לה עכ"ל . צגיטין דף ח' : כקונה צפרווארי שצירושלים . ז"ל דש"י צפרוורי .
צהיפרכיא דוקיי"ש צלע"ז אכן צמסנה י"א פרק ד' דחלה גירסת הרמב"ם והר"ש
צפרווד וכן צמסנה עלמה איתא צפרווד וכתב הרמב"ם מגרשיה תרגום
פרוודהא (וכן על פסוק ושדה מגרש עדיהם תרגום ירושלמי פרוורי קרויהון
איתא צמתורגמן לר' אלי' צחור פרודי) אצל צמסנה שצמסניות איתא כקונה
צפרווד . וכתב הרצ מצרענורה תרגום מגרשיה פרווהא ודע שלפנינו
צתרגום ירושלמי על פסוק ושדה מגרש עדיהם ויקרא כ"ה פסוק ל"ד
איתא פרוולי . וכן ציונתן צמדצר ל"ה פסוק צ' . ג' . ד' . ה' . ז' . ע"ש .

פקע-פרד

אות פקע וי"ו עצודה זרה דף כ"ח: רצי יעקב חס צפיקעא . פירוש מלשון פקיעא והיא פיקא כלומר מקום שנזקע צתחתונות של אדם פירוש אחר צין טבעת לטבעת של גרדת וניכח פיקעא להדי פיקעה פירוש יניח סדק של גרעינה נגד חזירתה פיקעא עילאה מה שיש לו צחץ פקיעא תתאה מה שיש לו צפנים עכ"ל ופי' רש"י כלשון ראשון .

אות פקועות שצת דף כ"ד: צסמן פקועות . כלים צסוף פרק י"ז רצי שמעון אומר אף של פקועות כיוולא צהן וכן צסוף עוקלין . פירות הן כגון אצטריחים קטנים והם מרים ועושין מהן שמן ויש מפרשים דילועים מדצרות עכ"ל . כך פי' רש"י :

אות פקר צ' מגלה דף כ"ח: מתוך תשובתו שהשיב אהרן למשה פקרו האפיקורסים עכ"ל . לפנינו איתא המעדרים וצ"ל רש"י פקרו המומרים העיזו פניהם וכו' וצעזודה זרה איתא פקרו המינים :

אות פקתא צרכות דף כ"ד: אמר רב אשי חליף עלי מאן דמללי צפקתא . פירוש כמו שדה או רחוצ עכ"ל . לפנינו איתא אמר רב כהנא וכו' מאן דמללי צצקתא . ופירש רש"י ותוספות צצקעה שרגילין שם צני אדם לעצור :

שם צאות הנ"ל כזיר דף מ"ג: קאזיל צפקתא דערצות ופסקוה דנצי לרישי' עכ"ל לפנינו איתא גנבי :

אות פר צ' יצמות דף ל"ו: לא יצטל אדם מפריה ורציה וכולי עכ"ל . עיין צפי' רש"י שם :

אות פר ג' מנחות דף מ"ה . וציוס החדש פר צן צקר תמים ושטה כצשים ואיל תמים וצראשי חדשיכם תקריצו עולה לה' פרים צני צקר שנים ואיל אחד כצשים צני שנה שצעה תמימם קשי חדאי אהדדי עכ"ל . לפנינו ליתא איצרא להמעין צסוגיא היטיצ יראה כי נוסחת רצינו עולה יפה למאוד :

אות פרדכש מגלה דף י"ז: אפילו קרחא צציתיה פרדכשא ליהוי . שצת דף ל"ד . ההוא פרדכשא דרתח עליה מלכא ורהיט תלתא פרסי צכרעי' . פירוש פקיד של מלך . צפירוש הגאון כתיצ פרדכשאה עכ"ל . לפנינו איתא פרדכשא ופירש רש"י צמגלה פקיד ונגיד וצצת פי' רש"י סרדיוט :

אות פרדם צצא מליעא דף ע"ג . פרדיסא רצ אסר . פירוש לקבות פרדם לפירותיו של אותה שנה וקנאס קודם חנטה צזול ואחר גידול פירי שוים יותר על כן ושמואל שרי כיון דמקצב תיורא . פירוש שצר כעין צרד או קרח לא מיחזי כי אגר נטר לי דשדי צזוי צספיקא . ומודי רצ צתורי אס פרדם הוא שרגילין לנער ולחצוט ולטעון הפירות צשוורין מפני שמפסידין את הפירות צכמה עכ"ל . ע"ש צתום ד"ה צתורי וכו' רצינו חכנאל גרים צתורא וכו' ע"ש :

אות פרדשן עצודה זרה דף ע"א . תדע דמשדרי פרדשני ולא אהדרי צהו . פירוש משלחין דורונות ואין חוזרין ושואלין אותו להחזירן להם לפי שקנו צמשיכה . צסנהדרין דף ל"ד: האי דשינא להאי פרדשנא . אס היינו מולאין ספר שכתוצ צו האי פרדשנא להאי דשנא הוה ניחא לן פרדשנא מנחה דשנא אדם גדול כדכתיב כל איש שמן וכל איש חיל עכ"ל . ועיין צמהרש"א צחידושי

צזה הלשון טוה שמתקנת שעה צין אלצעותיה ופושטו כשהוא נכרך ולשון
 השני עושה מאותו צלך כמין חוט עכ"ל. לא שכיון דש"י דצטעה שהיא פוקסת
 עושה מאותו צלך כמין חוט דאם כן חייצת משום לש אלל עיקר כוונתו דהחוטין
 נעשו כצד צימות החול והיא נותנת עכשיו צצת חוטין הדקין על פניה ודע
 עוד דמה שכתב דש"י טוה שמתקנת שעה צין אלצעותיה ופושטו כשהוא נכרך.
 צזה הסיר מעליו תלויות תום' שכתבו על לשון הראשון דפוקסת היינו סודקת
 אינו נראה דצגמרא משמע דהיינו כעין טווי' וכו' אמנם דש"י שפירש כאן
 טוה שמתקנת שעה וכו' היינו לשון ראשון והוי כעין טווי' צמה שמתקנת
 שעה צין אלצעותיה אחר הסדיקה. ואולי דניחא גם צזה קושיא השני' של תום'
 דאמאי לא תני סודקת כדתנן צנזיר אלל לא סודק וכו' משום דהתם עיקר
 האיסור צסדיקה צלחוד והכא צאשה צצצת עיקר אסורא גם צמאי שמתקנת
 אח"כ תלוי. צכתוצות דף ד': פירש דש"י פוקסת מעצרת שרק על פניה וכתבו
 תום' עליו ואין נראה דלקמן דף י"ז. אמרי' לא שרק ולא פירכום משמע דתרי
 מילי נינהו דפוסקת דהכא היינו פירכום כדאמרינן צסמוך כי קתני אכיחול
 ואפירכום וצסלהי המלניע [כ"ל ד"ל משקין דף ט': כי שם תנא שניהם צהדדי ממש]
 קתני פוסקת והעצרת שרק על פניה ולקמן צפרק צ' דף י"ז. פירש הקונטרוס
 פירכום קליעת שער קשה דצסלהי המלניע דף ל"ד: ושם) קתני גודלת ופוקסת
 אלל נראה דאחד מתיקוני הנשים הוא עכ"ל. וצפירוש המשניות הרמז"ס כתב
 ופוקסת הוא הנותנת שער על הלדעים והיא ממין גדילת השער והרצ צדענודה
 פי' צזה"ל הפוקסת מחלקת שער שצאמלע הראש מכאן ומכאן אלל הלדעים עכ"ל.
 מלינו למידין דש"י צצצת דף ל"ד: צסם יש מדצותי וכו' ופי' דש"י צמועד קטן והרצ
 מצדענודה מטין לפי' הערוך אולם פי' דש"י צצצת דף ס"ד: ופי' דש"י צכתוצות דף
 ד': שפי' דפוקסת מעצרת שרן על פניה לא לצד משום קושית התום' הוא תמוה'
 דהא דהמלייע דף ל"ד. קחשיז'ר' שמעון צן אלעזר פוקסת ואח"כ תנא וכן לא
 תעצור שרק על פניה ועוד צמ"ק קחשיצ פוקסת ושרק. אלל דקשה עוד לפי'
 דש"י מה דאמר הש"ס צצצת דף ל"ד. כוחלת משים לוצע גודלת ופוקסת משום
 צונה הוה ליה להש"ס לומר כוחלת ופוקסת משום לוצעת ולריכין אנו לומר
 דלדש"י וגם לתוספות שלל הקשו עליו קושיא זו דהיה לפנייהם הגירסא
 כוחלת משום כותצת [כמו גירסת הערוך לעיל צערך גדל ועיין מה שכתצתי
 שם דגם הרמז"ס וסמ"ג והצדענודה היה גירסתם כך] והשתא ניחא ליה להש"ס
 למינקט חדא טעמא צגודלת ופוקסת דמשום צונה

אות פקע ג' יומא דף כ"ג. ולא עוד אלל שלוקה מן הממונה צפקיע מאי
 פקיע אמר רצ יהודה מדוודתא. פירוש פקיע מדוודתא והיא
 מטרקא והיא כמין חצל מפושל תלוי צמקל כגון הדלועה שצית דין מכין צה
 וכו' עכ"ל. לפנינו איתא אמר רצ מדרא מאי מדרא אמר רצ פפא מטרקא:

אות פקע ה' שצת דף ל"ח: ולא יפקיענה צסודרין. פירוש מציאין סודר או
 מטלית ומניחין אותם צשמש עד שמתחממות יפה וכורכין הצילה
 צהם ושונין ומשלשין עד שתגלגל עכ"ל. ז"ל התיו"ט משנה ג' פרק ג' דשצת
 ולא יפקיענה כן הנוסחא ופירושו לא ישצדנה וצערך ערך (צקע) ז"ל
 פקע מפרש שמציאים סודר או מטלית וכו' וכ"ל שכוונתו שהפקיעה היא
 הגלגול שצצילה שעל ידי גלגולה של הצילה ר"ל שמתגלגל צתוך קליפתה וכו'
 פקיעה על שמצקעת וכו' (והכא פ' ל"ל) והפ"א דיפקיענה צמקום צי"ת
 דציקוע שסניהם ממולא השפה וע"ס:

פק-פקם

אפשר קלת שלזה כיון דצינו . וז"ל רש"י שיתפקקו שיראו הפקקים הם הקשרים
כמו שסינינו (צצצא צתרא דף פ' :) צקנים וצגפנים מן הפקק שלמעלה והוא
הקשר שחלל הקנה פקוק וסתום שם עכ"ל :

אות פק ד' עירוצין דף ס"ה . כל המפיק מגן צשעת גאור סוגרין וחותמין
לרות צעדו . פירוש כל המעציר ומכסה ילדו צשעת גאור כלומר
צעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין לרות צעדו . ולשון
מפיק כאפיק כחלים יעצרו . ורצי יוחנן אמר כל שאין מפיק אתמר כלומר
כל שאינו מעציר ומכסהו אלא מגלהו ומפיק מגן לנגדו להלחם כנגדו לכצו
וזו הגאור היא עת שכרותו של אדם . רצי חנינא שצד לכצו צשינה ולהפיגו
טפי עדיף ורצי יוחנן אמר חיישינן ישתקע צשינה וימנע מן התפילה אלא
לגלותו כדי להתעסק צדרך וכיונא צו כדי להפיגו ואח"כ יתפלל טפי עדיף
עכ"ל . כל הפירוש הזה כתבו תוס' צשם דצינו חננאל :

אות פקל צ' נדה דף י"ז . מאן צעי פקולי דנהמא . פירוש פקולין פשתן נקי
כלומר מי רולה לקנות פקולין לצורך צדיקת תשמיש נהמא היינו
תשמיש צלשון נקיה כדכתיב כי אם הלחם אשר הוא אוכל עכ"ל . רש"י
פירש פקולין קוטו"ן וכן כתב צצצכות שמעון הפקולי מוכר למד גפן שקורין
קוטו"ן :

אות פקם צ' שצת דף ל"ד : וכן הגודלת וכן הפוקסת צגמרא גודלת ופוקסת
משום צונה . צפרק צמהאשה שצת דף ס"ד : והדורה צנדתה צקנים
הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס . צפרק קמא דמועד קטן צמשקין דף ט'
צגמרא ועושה אשה תכשיטיה צמועד ת"ר אלו הן תכשיטי נשי' כוחלת ופוקסת וכו'
צפרק ואלו מגלחין צמועד קטן צגמרא הקוצר את מתו דף כ' : וצהלכה קמא
דכתוצות דף ד' : מי שמת חמיו או חמותו אינו רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת
ופוקסת . פירוש פוקסת מחלקת שיערה לכאן ולכאן עכ"ל . צשצת דף ס"ד :
ז"ל רש"י שלא תפקוס סרק על פניה טינפאנ"א צלע"ז והוא אדום . צדף ל"ד :
ז"ל רש"י וכן הפוקסת . יש מרצותי אומרים מתקנת שיערה צמסרק או צידים ויש
שמפרשים טחה כמין צלק על פניה וכשנוטלו מאדים הצטר עכ"ל . וז"ל תוספות
פוקסת ממה שפי' רש"י פוקסת היינו סודקת ציד או צמסרק אין נראה דצגמרא
משמע דהוי כעין טווייה וסדיקה אינה כעין טווייה כלל ועוד דא"כ היה שונה
סודקת כדתנן נזיר חופף ומפספס אצל לא סודק עכ"ל . וצמ"ק פירש רש"י
פוקסת מחלקת שיערה לכאן ולכאן ועל ומעצרת סרק על פניה פירש רש"י
סם אחד כדי שתראה אדומה וז"ל תוס' פי' צקונטרס מתקנת שיערה שלא
יתפזר וקשה דפרק המלניע (דף ל"ד ושם) דאמר מתחייב צשצת משום טווייה
ועוד דסודקת הוה ליה למתני כמו צבי נזיר וצפרק קמא דכתוצות (דף ד'
ושם) פי' רש"י קליעת שיער וקשה דצפרק המלניע (דף ל"ד :) שונה גודלת
ופוקסת ואין לפרש מעצרת סרק על פניה דהכא וגם צפ"ק דכתוצות תני
תרווייהו ויש לפרש דמתקנת שיערה צידיה חוץ ללעיף וריצ"א מפרש שנותנת
חוטין דקין של צלק על פניה להאדים הצטר והיינו טווי' והאי דקורא ליה
צידושלמי לוצע שהוא מאדים הצטר וצניין כמי שייך צתיקון האשה למאי דמפרש
סוף המלניע (דף ל"ה .) משום צונה ומייתא קרא דויצן את הללע עכ"ל .
(וצרש"י שצאלפס צשצת צפרק המלניע מלאתי מתקנת שיערה צמסרק וצידיה
וכן מלאתי צנוסחא צצית יוסף סימן ש"ג) ועפ"י דצרי ריצ"א אלו יוצן כוונת
רש"י צשצת דף ל"ד : שמפרש אהא דאמר הש"ס דמתחייב אפוקסת משום טווייה

הכי הולדכו לצדז כל הממוץ שלא יתעפש הלחם הפנים ונפסלת מאכילה דק לתת טעם וחילוק שהללו פתן מתעפשת והללו אין פתן מתעפשת לכך אמרו חכמים המקרא דכל הנקרא צממי וגומר :

אות פי' א' שצת דף ע"ג : תנא הדש והמנפץ והמנפס כולן מלאכה אחת הן . פירוש גאון המנפץ את האוכל מן עפרוריתו חייז משום דש וכן המולל שצולים עכ"ל . לפנינו איתא והמנפס פי' דש"י למד גפן צקשת כדרך האומנין ולמד גפן גידולי קרקע הוא להכי קרי ניפוט דיליה תולדה דדש שמפרק גרעינין ממנו ולא קרי לי' תולדת מנפץ דלמד עכ"ל :

אות פי' ב' פסחים דף קי"א . ואי פלע מאי תקנתו' נפתח צלא עכ"ל . לפנינו איתא ואי ממלעין :

אות פצל עירובין דף כ"ט : ולא אמרן אלא דלא אפלול זרתא זרתא פירוש אם הוליא עליו דמיפללי זרת זרת עכ"ל . לפנינו איתא אצליל פי' דש"י גדלו :

אות פצע א' יצמות דף ע"ה : אמר רצא היינו דקרינן פלוע . ולא קרינן פליע פי' פליע צידי שמים אצל פלוע כמו פדוע כדכתיב כי פדעה אהרן והוא דצר שנעשה צידי אדם זה פירוש דצינו חננאל . ויצקע עלי עולה ת"י ופלע קליין לעלתא עכ"ל . לפנינו איתא אמר רצ יהודה אמר שמואל פלוע דכא צידי שמים כשר אמר רצא היינו דקרינן פלוע ולא קרינן הפלוע [וז"ל דש"י אי הוה כתיב הפלוע הוה משמע הפלוע מעיקרא כגון ממעי אמו] צמתניתא תנא נאמר לא יצא פלוע ונאמר לא יצא ממזר מה להלן צידי אדם אף כאן צידי אדם לכאורה יש לדקדק טוצא דקאמר ולא קרינן הפלוע איך אפשר לקרות ולשנות מה דכתיב פלוע . ואם עיקר הכונה דה"ל לכתוב צקרא הפלוע קשה למה הניח רצא את העיקר ואחז את הטפל והכי הוה לי' לרצא למימר היינו דכתיב פלוע ולא כתיב הפלוע [וגם דצרי דש"י שלא לייז כדרכו צכל המקומות אלא התחיל הדבור צפני עלמו תמוהא ולולי דמיסתפינא הייתי אומר דגיליון הוא שכתב תלמידא לפרש כוונת רצא] איצרא עפ"י פירוש דצינו אפי' שפיר היינו דקרינן וכו' [וממה דכתיב צוי"ו ליכא למידק שכבר מלינו הדצה דכתיב צוי"ו וקרינן צחידק כמו הוא דקרינן היא וכן צמדצר כ"ו פסוק ט' קרואי צוי"ו וקרינן צחידק אצל ממה דקרינן פלוע ולא פליע שפיר מוכח] ועייז תוס' צד"ה שאין לו אלא וכו' כדאיתא צסמוך גצי פלוע וכו' ה"ה כרות וכו' ואין כאן מקום להאריך :

אות פק צ' צרכות דף כ"ח : שיתפקקו כל חוליות שצסדרה . פירוש פיקפוק זולתי פיקוק דקיימא לן פיקוק סתימא כדגרסינן שצצת דף קכ"ה : פקק החלון . ופקפוק פתיחה כדגרסינן צפרק קמא דסוכא דף ט"ו . מפקפק ונוטל אחת מצינתים וכשכורע אדם וכפוף קומתו מתמתחות חוליותיו ונדאות כי מתפתחות החוליות מצחוץ מאחוריו ומסתתמות מצפנים ודוגמא לדבר קשרי אלצעות עכ"ל . צפנים צערוך כתוב פירוש פיקוק וכך לדיך להיות פי' פיקפוק ד"ל דמה דאמר עד שיתפקקו פירושו שיתפקקו וכן צסאר מקומות פירושו כן דק שצצת דף קכ"ה : פקק החלון ילא מכלל זה ושם פירושו סתימה וזה שכתב דצינו זולתי פיקוק . או אפשר לומר דזה שאמר הש"ס עד שיתפקקו משום דסובל לשון סתימא . ולשון פתיחה וכן הוא הענין כשכורע נדאות מתפתחות החוליות מצחוץ מאחוריו ומסתתמות מצפנים כדמסיק דצינו . אצל

וכן צצצת פרק כל כתצי דף קי"ז דשקיל ליה צצצזי דלא ניחא ליה. וכן צפרק ר' אליעזר צצצת דף קל"ג. ואי איכא ליעצד אחר ולא אצי הצן וכן צלולצ הגזול צסוכה דף ל"ג: והוא דאית ליה הושענא אחריתי אצל פסיק רישיה ליכא לספוקי דלא ימות וצוודאי דניחא ליה דאי לא הוה ניחא לי' היכי הוה פסיק רישיה עכ"ל עיין מה שכתב לעיל צערך סדר ה' ומה שכתצתי שם צסייעתא דשמיא:

אות פסקטר עירוצין דף ק"ד: ושאר כל המקומות כופין עליו פסקטר. ועשית סירותיו תרגום ותעציד פסקטרוותי' פירוש כמין כפיפות של נחשת עכ"ל לפנינו איתא פסכתר. וכן צתרגום שלפנינו שמות כ"ז ול"ח והמתורגמן כתב דציש נוסהאות כתוצ פסקתר:

אות פע א' סוטה דף י"א: פועה זה מרים ולמה נקרא שמה פועה שפועה לולד. פירוש לוחשת לאשה ויולא הולד כמו אלו עכשיו שקורין צאזני האשה עכ"ל פי' זה כתצו תום' צשם דצינו חננאל:

אות פע צ' שצת דף ק"ט. פיעפוע ציעי אסור פירוש לטרוף צילים ציין עכ"ל. ורש"י לא פירש כן ועיין מה שכתצתי לקמן ערך שרק ג':

אות פעל א' יומא דף ל"ח. כל פעל ה' למענהו. פירוש פעל ה' ונתן חכמה לזה יותר מזה למענהו כדי שלא תהא המלאכה אלא צמי שהוא הפץ פירוש זה של דצינו חננאל ז"ל עכ"ל. צגמרא ת"ר צית גרמו היו צקיאיין צמעשה לחם הפנים ולא דלו ללמד שלחו חכמים והציאו אומנין מאלכסנדריא של מלרים והיו יודעין לאפות כמותן וכו' הללו פתן מתעפשות והללו איין פתן מתעפשות וכששמעו חכמים צדצר אמרו כל מה שצדא הקצ"ה צעולמו לכצודו צדאו שנאמר כל הנקרא צשמי ולכצודי וכו' ת"ר צית אצטינס היו צקיאיין צמעשה הקטרת ולא דלו ללמד שלחו חכמים וכו' ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן של הללו מתמר ועולה כמקל ושל הללו מפליע לכאן ולכאן וכששמעו חכמים צדצר אמרו כל מה שצדא הקצ"ה צעולמו למענהו צדאו שנאמר כל פעל ה' למענהו וכו'. הא דהציאו על כל עוצדא פסוק אחר ולא סגי להו צקרא אחד מלאתי צמהרש"א כתב צזה הלשון ונדאה לפי ענינו דלעיל צלחם הפנים שצית גרמו הם צעלמם ידעו לרדות ושלל יתעפש על ידי מעשיהם מייתי קרא כל הנקרא צשמי דהיינו האדם הנקרא צשם ה' שנצדא צללם אלקים וההוא קרא לא שייך צצי קטרת שצית אצטינס לא ידעו לעשות כלום אלא על ידי העשצ מעלה עשן ושייך לאתויי ההוא קרא דכל פעל ה' למענהו דההוא עשצ לתכלית זה נצדא לעלות העשן הקטורת לשמים עכ"ל. לכאורה לפירוש ד"ח דנתן חכמה לזה יותר מזה וכו' מכ"ש צצית גרמו שייך קרא דכל פעל וא"כ הקושיא על דוכתה [וגם לפירוש המהרש"א קלת קשה דעל כל פנים קרא דכל פעל וכו' הוו מלו לאתויי צעוצדא דצית גרמו] וז"ל התוספות ישנים שנאמר כל פעל ה' למענהו הכא לא מייתי קרא דלכצודי צדאתיו שאין כל כך גנאי אם היה מפלע ואין זה אלא מעלה צעלמא משום דכתב כל פעל עכ"ל. הנה ננדאה שלא דאה מהרש"א אית דצרי התום' ישינים ומדצריהם למדנו לזאת הכונה מה שהפריצו חכמים ממעות הקדש גם שהיה די להם צמלאכת אלכסנדריא דאף אם מפליע לכאן ולכאן איין גנאי כל כך ואפ"ה כפלו לצית אצטינס שצדס אמרו כל פעל ה' למענהו דמלינו [עיין שצת דף קט"ז:] דצצזיל הכ דכל פעל התירו חכמים לפשוט את הפסח כשחל ארצעה עשר צצצת מכל שכן דגצי ממונא אמרינן הכי. אצל לעיל צצית גרמו דצלאו

צפיסלא לא אמר ד' יוסף אי הוה ד' אמות על ד' אמות פלג ליה דשותא פי' פיסלא עמוד שהוה גזוה עשר ורחצ ארבעה או כגון זי' היולא למעלה מי' טפחים מן הכותל רחצ ד' אמות ופירוש פיסלא כגון פסל היולא מן הסוכה עכ"ל עיין בגמרא דגיטין וכן כתבו תוס' להדיא שם . וצטת פירשו דפיסלא הוה ד' על ד' ואינו גזוה יו"ד אי נמי גזוהה עשרה ואינו רחצ ארבעה . ולע"ג צכתוצות דף ע"ט :

אות פסים צסוף גמרא דפרק מי שמת דף קכ"ד : וצריש גמרא דפרק האשה שנפלו לה נכסים שטר פסים הוה זה פירוש שפייסתנו צשעה שהיית רולה לישא אשה שאכתוצ לך שטר שדה זו מכורה לך צעצור שיראו אותך ויהיו סצורים שאתה עשיר קונה נכסים ומעולם לא החזרתה לי ולא שלך היא השדה או שטר אמנה שמכדתי לך שדה זו על מנת שאאמיץ לך הדמים עד זמן שקצענו ומעולם לא נתת לי הדמים עכ"ל . שטר פסים הוה זה כן הוה הלשון צצא צתרא דף קכ"ד : אצל צכתוצות דף ע"ט . איתא כותצת שטר פיים לאחרים וז"ל רש"י שטר פסים שטר פיוסים שמפייסתו לקצל מתנה זו להפקיע זכות צעלה קודם ניסואין ולא שיזכה מקצל זה צהם :

אות פסע א' צצא קמא דף כ"ג : ד' אשי אמר דפסעי פסועי . פי' כגון צלע מקום שנתחככה צהן שצרה האצנים ושחקתן והפירות צדריסה טינפתן ודרסתן וכילתן כגון צלע אמרתו לשון כלי' והוה תמימות והשלמות עכ"ל . צסוגיא דאי אמרת פיפרה כחלד המזיק דמי סן דחייצ דחמנא היכי משכחת לה אמר מד צדיה דרצכהנא כגון שנתחככה צכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה מתקיף לה מד זיטרא והא צעינא כאשר יצער הגלל עד תומו וליכא דצינא אמר דסף ללמי ד' אשי אמר דפסעי פסועי . וז"ל רש"י והא צעינא עד תומו . דמכליא קרנא דהא וצער זה הסן מכאשר יצער הגלל עד תומו נפקא לן צפרק קמא והבא ליכא תומו שעדיין האצנים והפירות צעין . דסף ללמי . כשנתחככה צכותל מחקה לורה שעליו דאיכא תוצו : דפסעי פסועי . כשנתגלגלה על הפירות תחצתן צטיט ואי אפשר ללקטן . ליטנא אחרינא דפסאה פסואי כמו פסו אמונים (תהלים י"צ) כלומר ששפכה משקים צגלגולה דכליא ופסיא קרנא . הנה לפי דש"י דצינא מתרץ חדא וד' אשי מתרץ חדא ר"ל אהא דאמר שנתחככה צכותל מתרץ דצינא דסף ללמי ואהא דאמר שטינפה פירות מתרץ ד' אשי דפסעה פסועי אמנס לדצרי דצינו צא ד' אשי לתרץ תרווייהו כלומר צזה דקאמר ד' אשי דפסעי פסועי [והיינו שהפ"א והלך"י מתחלפין צצ"י וסמ"ך והוי כמו צלע אמרתו לשון כלי' פי' שצצרה האצנים ע"י שנתחככה וכן טינפ' פירות ע"י דריסה להנאתה. ותו ללשנא אחרינא שכתב דש"י הוי האל"ף של דפסאי מיותר והכי הוה ליה למימר דפסו פסואי . אצל לפירוש דצינו אתי שפיר :

אות פסק א' כתוצות דף ס"ג . איטרוד לא מד איפסוק ולא מד איפסוק פירוש לא ד' יוסף ולא (רצה צד אצוה) אכלו עד צ יוס הכפורים סעודה המפסקת עכ"ל . ל"ל דצא [שהיה אצוה ד' יוסף ע"ש צגמרא] .

שם צאות הנ"ל . סוכה ל"ג : וצכתוצות דף ו' . וצצת דף מ"ה . ודף ק"כ . ודף קי"ז . ודף קל"ג . ודף קמ"ג . וצצורות דף כ"ה . מודה דצי שמעון צפסיק דישי' ולא ימות . פירוש מי שחתך ראשו של חי הכל יודעין כי צחתיכת ראשו ימות ואם אמר איני מתכוון למיתתו אלא להוליא ממנו דם לצד לורך אין ממס צצדיו אלא הרי הוה כמתכוון להמיהו ודולח הוה והיכא פליג ד' שמעון כגון גרירא דאפשר דלא עציד חרין ואי עציד אפשר דלא ניחא ליה

פירוש אין לריך לדקדק יותר עכ"ל. לפנינו איתא דצא אמר זו לריכה לפנינו ולפני ולפנים הבא סמכא דעתי' וכו'. לכאורה לפירוש הגאונים שכתב דש"י דמאן דאמר זו אינה לריכה לפנינו לבגנאי. א"כ משמע הא דרצא פליג' ואמר זו לריכה ולפני לפנינו דהיינו שהיא קושיא חזקה איצרא משני טעמי ליכא לפירושי הכי חדא דהא הוא צעלמו מסיים הבא סמכא דעתי' וכו' ותו דהא דצא צעלמו אמר לעיל צסמוך בצרא קא חזינא ותיוצתא לא קחזינא משמע דרצא לא החזיק לקושיא זו כלל [וצזה אפשר לומר לפי מה שכתב הרש"ס צצא צתרא וכל צעלי סוגיא דצמקום שאומר תיוצתא נתצטל הדצד לבגמרי וכשאומר קשיא לא נתצטל הדצד אלא אפשר למנוא פירוקא דמלתא ע"ש לכן שפיר קאמר תיוצתא לא קחזינא אצל מ"מ קושיא אלימנא היא ונלטרך למנוא פירוקא הבא סמכא דעתי' וכו'] ולכן מסתצרא לפירוש הגאונים היתה הגירסא אמר דצא זו אינה לריכה ולא פליג מידי אלא דגם דצא קאמר דאינה לריכה ומטעם שמסיים עיין קונטרס סימן כ' :

אות פנים סוכה דף כ"ט. אמר לעצדו טול פנים מפניהם והוסיף צחשך (פי' דש"י לעירכ"א.) (כלים פרק ז' משנה ד') פנים שיש זו צית קצול שמן עמא ושאיין זו טהור. פירוש שנותנין זו הכר מפני הרוח שלא תכבה עכ"ל. (שם כלים הציא הר"ש פי' זה צסם הערוך) :

אות פנקם כלים פרק כ"ד משנה ז' שלש פנקסיות הן האפיפורין טמאה מדרם. פירוש לוח עשוי על אצק של עפר וכותצין זו חשזנות עכ"ל. וכן הציא הר"ש פירוש זה שכתב דצינו הערוך וכ"כ הרצ מצרטנורה ועיין מה שתמה עליהם והתי"ט שהר"ש והר"צ מפרשים צדים פרק ט"ז דכלים כפי הערוך צערך אפיפורין וע"ש :

אות פונתק שצת דף ק"ט : מאי יועזר פונתק כך כתוב צנוסחאות וצעל הערוך גרים פוטנג עיין שם עכ"ל המוסף לפנינו שם איתא פונתק וכן דרש"י ופירש צלע"ז פולא"ל :

אות פם צ' שצת דף קי"ח : מפים אדם עם צניו ועם צני ציתו על השלחן פי' לשון פיים שמסיפין למי יצא חלק זה וצלצד שיהיו החלקים שוין אצל מנה גדולה כנגד מנה קטנה כלומר למי שיצא הפיים יעול הגדול אסור משום קוציא והיינו דומיא דמשחקין צקוציא דהוי אסמכתא ולא קניא עכ"ל. וז"ל התי"ט שצת פרק כ"ג משנה צ' ומפים כתב הרצ מטיל גורל שכן הוא צתדגום משלי א' גורלך תפיל צתוכינו פייסך ארמא צינתנא וכ"ל שענינו כלשון להתחנן לו דאסתד' ד' שתדגמו לפייסא ליה שעל ידי הגורל מתפייסין ומתדלין זה לזה לפי שהושוו המדות ואין קנאה ומחלוקות עכ"ל. וחידוש שעשה עלמו כלל ידע מפירוש דצינו ופי' ד"ח חננאל :

שם ורצינו חננאל ז"ל פירוש מלשון פים כההיא שצת דף ל"ג. מי מפים וכמו שאמרנו על השכר פסחים דף ק"ז. מייסדן ומפים וכצד פירשנו צערך מפים עכ"ל. ועיין לעיל צערך מפים :

אות פסג מועד קטן דף ג' אין מזרדין ואין מפסגין. יש מפרשים מפסגין זה סומכין האילן שהוא רענן יותר מדאי עכ"ל. וכן לשון דש"י :

אות פסל צ' שצת דף פ'. וצצא צתרא דף כ"ה : אצל פיסלא לא דצא אמר אכילו פיסלא דרשות שצת כרשות גיטין דמיא גיטין דף ע"ז : אצל גיטא

ראשונה יו"ד שזירכה עלה ונשתטח לפני הקצ"ה אמר לפניו רצונו של עולם
עקרני שלמה ועשאתי פלסטר. צילמדנו ריש ויקח קרח יודעין אנו שחנן ורחום
שמא יתמלא רחמים על הללו ויאמרו כל צאי עולם פלסטון הוא תורתו של
משה עכ"ל. לפנינו איתא בכל המקומות פלסטר צתי"ו:

אות פלש א' סנהדרין דף פ"ט. צית המפולש לחצירו פסול. פי' אי מתחלה
עציד ה' צתי ופליש חד צית לחצרי' דהיינו ד' צתי כיון דשלא כהלכתא
עצדינהו לאו תפילין דכתיבי צאורייתא כינהו כלל והאי לא איגרע שהוסיף
עליו אלא גודע ועומד מעיקרא דהא פסול הוא כד' זירא דאמר צית המפולש
לחצירו פסול עכ"ל צסנהדרין וצשאר דוכתי לא מלאתי אלא הכי אתי ריש ד' פ"ט
אי הכי תפילין נמי וכו' האמר ד' זירא צית החילון שאינו רואה את האויר
פסול וכן כתב הרמז"ס פ"ד מהלכות ממרים דין צזה"ל שצית החילוני
שאנו רואה את האור תמיד פסול ע"כ. וצקונטרוס אומר השכחה כתצתי
דלריך חיפוש בגדולי הפוסקים וגם צטור וש"ע אם הזכיר ענין זה לדינא דאם
צית חילון אינו רואה את האויר דפסולה ולפידוש דש"י [ותום] סוף ד"ה אי
וכו' דף פ"ח]: אף אם מונח דצר אחר יהיה מה שיהיה אלל צית החילון פסול
ע"ס. ופשיטא דלא מלאתי צאחד מהם צית המפולש לחצירו כפי נוסחת רצינו
הערוך דפסולה ומלוא ליגע ולמלא או ליתן טעם על השמטה:

אות פמבי צצא צתרא דף קמ"ה: ת"ר עשה צפומצי וצקש לעשות עמו צלנעה
צעצודה זרה דף נ"ד: אמר הקצ"ה לא דיין לרשעים שהן עושיי
סלע שלי פומצי. פידוש שחוטאין צפרהסיא שאני לריך לפרסם חטאת שהן
חוטאין וציחוד על הערה ואני מפרסם שאני לר את הולך צמעיה אלא
שמטריחין אותי צעל כדחי להטיל צו נשמה לפי שהעולם כמנהגו נוהג שהנשים
מתעצרות מן האנשים אף על פי שהשומים עושין שלא כהוגן. פידוש אחר
כגון שמערצין כסף צנחשת לעשות סלע גדולה כדגרסינן צצא צתרא דף
קמ"ה: עתיר נכסין עתיר פומצי דצר הנראה גדול אלא שמטריחין
אותי שנאמר הובעתם ה' צדצריכם. צילמדנו צסוף כי תשא וצוהיה עקצ
תשמעון פסל לך לוחות הראשונות על ידי שנתנו צפומצי שלטה צהן עין.
מוליא אסידים צכושרות. תרגום דאפיק צית ישראל דהו אסירין צמלרים
על עוצדי אצהתהון דכשרין צפומצי עכ"ל. (וצמוסף א"ב פידוש צלשון יוני
תיקון ועסק גדול צפני קהל עכ"ל.) ועיין תשצי שורש פומצי דצלשון לע"ז קורין
לשמחה גדולה ומפורסמת פומפ"א:

אות פנה יצמות דף קט"ו: אי נמי לפנחיה שצקיה פידוש צתשוצות לכן הכיח
סימן ת' של תרומה על הכלי ולא מחקו לשמירה שאם יצא אדם
ליטול ממנה ויראה אותו הסימן ויאמר תרומה היא ומתרחק הימנה עכ"ל.
ז"ל דש"י פנחיא לשון שימור צאדם שתולה ממנו צאדם חסוצ כדי שלא יגזלוהו
הימנו ודומה צהגוזל עלים דף ק"ג. הלוקח שדה צסם ריש גלותא וכו'
ופנחיא צעלמא הוא קצעינן וצצ"ק שם ז"ל דש"י ופנחיא צעלמא הוא דצעינא
להללה כתכוונתי פנחיא לשון הוצק וחצירו ציצמות דף קט"ו: לפנחיא שצקי' וכו':

אות פנים צצא מליעא דף ט"ז. זו אינה לריכה לפנים עכ"ל. ז"ל אינה
לריכה פנים אינה לריכה כדי לתרלה להכניסה לפני צני ישיצה
שאין צהם יודע לפרקה ותשוצת הגאונים פידשו לגנאי דליכא קושיא מעליא לא
תעלה לביו עכ"ל:

שם דצא אמר אינה לריכה לפנים ולא לפני פנים הכא סמכא דעתי' וכו'.

פלן-פלם

משלשלין מיעיו וזה פירוש זיקה. פירוש אחר אין יורדין צפילומא משום זיקה לשון לע"ז מתם הנהר פלומ"י. זיקה צקעה עי"ן מוצלעת שמא יצקע הטיט שצתוך המים ויטצע לשם ואינו יכול לעלות משם אלא אם כן מעלין אותו אחרים צטורח. ס"א אין יורדין לקוריאמא גמרא אין יורדין לקוריאמא משום זיקה. וכן פירוש קוריאמא נהר כמו קרמיון ופיגה. פירוש אחר קוריאמא קרמי דאגמא אין יורדין לתוכן צצצת שמא יטצע צטיט שצאגס וכולן טעם אחר עכ"ל. לפנינו איתא אין יורדין לקורדימא פי' דש"י שם הנהר וצגמרא מאי טעמא משום פיקה פירוש אחר טיט של אותו הנהר מחליק וצגדי האדם נסודין צמים כשהוא נופל ואתי לידי סחיטה:

אות פלן א' יומא דף ס"ו: שאלו את ד' אליעזר פלוני מהו לעולם הצא פירוש אצטלוס שצא על פלגשי אציו מהו לעולם הצא מי סצירא הא דאמר רצ צסנהדרין דף כ"א. נשים צקידושין וכתוצה ופילגשים צלא קידושין וצלא כתוצה אחר להם לא שאלתוני אלא על פלוני פירוש על שלמה ושלמה מהו לעולם הצא כלומר עוד שאלוהו על שלמה מי סצירא לן כרצי יונתן דאמר כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה וכו' כדכתיב צצצת דף כ"ז: מהו להליל הרועה מיד הארי. פירוש להליל אורי' מיד דוד מי סצירא לן חולקין כצוד לתלמיד צמקום הרצ. פירוש ליואצ צמקום דוד ומפני שאמר ואדוני יואצ אינו מורד צמלכות וניתן להלילו או דלמא אין חולקין כצוד לתלמיד צמקום הרצ ומורד צמלכות הוא אחר להם דומה שלא שאלתוני אלא על הכצסה אמרו ואת הכצסה מהו להליל. פירוש צת שצע מיד דוד מי סצירא הא דאמר ר' יונתן צצצת דף כ"ו. כל היואל למלחמת צית דוד גט כריתות כותצ לאשתו ואורי' נתן גט לצת שצע זה צריש תוספות יצמות עכ"ל. כל זה כתצו התוספות צסם רצינו חנכאל:

אות פלם ד' יומא דף ע"ז. הוליאוהו לבצריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסי דנורא פירוש פולסי כגון השוטיין שמכין צהן השילטונין עכ"ל. צגמרא שלפנינו לא נדפס. אכן צעין יעקב איתא מאמר ארוך:

שם פירוש הגאון חס ושלום שיש עליו דין למע"ט אלא להראות לאלישע שיש לו ארון שהוא עליו עכ"ל. עיין חגיגה דף ע"ו. ותוס' ד"ה ומחיוהו וכו' וע"כ דחסר כאן צערוך מימרא דחגיגה דאל"כ לא שייך פירוש הגאון חס ושלום שיש עליו דין למע"ט לכאן צסום שייכות:

אות פלוסופה צצצת דף קי"ו. ההוא פלוסופה דהוה צשיצצותיה דרצן גמליאל. פירוש חוזה צכוכצים עכ"ל. וצמוסף (א"ב פי' צלשון יוני ודומיי איש אוהב החכמה וחוקר סצות הדצדים והמפרשים צנו פעל התפלסף) עכ"ל. ז"ל תוס' פלוסופא מין כדפירש צקונטרוס ורצינו שמע דצלשון יון פלוסופיא הוא דוד החכמה ואית דגרסי פילא סצא והוא לשון ללון וסחוק וכו' ודע דרש"י צעצודה זרה דף נ"ד: ד"ה שאלו הפילוסופין וכו' כתצ חכמי האומות:

אות פלסתר [לדיך להיות פלסתר] עצודה זרה דף י"א: סך קירי פלסטר וכו' עכ"ל. צמוסף (א"ב פירוש פלסטון צלשון יון דצר סקר ומזויף) עכ"ל. צרכות דף ל"א: צמעשה דחנה ואי אתה עושה תורתך פלסטר סוכה דף כ"ט. על כותצי פלסטר צויקרא רצה צפרשה זאת תהיה פרשה

דרכי חמי פלי קודמא דדיותא וצדיק צה וכו' עוד שם וכמימי אדמה תנו
דצנן וכמימי אדמה וכו' ד' חכמיא פלי קודמא דגרגשתא וצדק צי' וכו' ולפיכך
דמ"ס כאן ס"א טעות נפל צדפום ולריך להיות ד"ח פלי קודמא דגרגשתא פידוש
היה וכו' :

אות פלא א' סנהדרין דף פ"ז. ת"ר כי יפלא צמופלא שצ"ד שנעשה זקן
ממלא הבתוצ מדצד עכ"ל. צמומחה לצית דין למעוטי תלמיד
לשון דש"י וכתבו תום' ואין זה כשאר מופלא דצכל דוכתין :

אות פלג א' יומא דף פ"ג : אהדרוהו פלוגי ולעי. פידוש חתיכות של פת
עכ"ל. לפנינו איתא צלגי. וז"ל דש"י צלגי ולעי סצורהו צני העיר
צלגינין של דצש ומתיקה וקערות של חצטילין :

אות פלז צצא קמא דף קי"ג : שמואל זצן לקנא דדהצא צמר דפליזה. פידוש
ספסל של זהב צכלל של נחושת מולחצ ואצלע לי' חד זוזא ונתן לו
ה' צד' להראות שטעה וימהר הגוי לילך עכ"ל. צמוסף (א"ב צנסחאות כתוצ
צמר דפרזילא ואולי פלזא הוא לשון דומי דצד מזויף) עכ"ל. וכן העתיקו
התו' צצכורות דף ל'. ד"ה תרצא צמר דפרזילא :

אות פליום פרק כ"ט צכלים כומי הסדין והסודרין והערטין והפליום של ראש
עכ"ל. צדיש פרק כ"ט דכלים איתא לפנינו והפיליון ועיין צפי'
הר"צ ומה שכתב עליו התי"ט. וצמוסף משנה א' פרק ח' דנדה איתא וכן צפליום
והרצ העתיק צפוליון ועיין מ"ס התי"ט. אכן צמשנה שצגמרא דף כ"ז : וצפי'
דש"י איתא צפיליום צסמ"ך :

אות פלך א' צצא צתרא דף י"ג : וחדא ידעה ועצדא צסתדקי עכ"ל.
עיין דש"י :

אות פלך צ' צתרא דף כ"א. התקינו סיהיו מושיצין מלמדי תיכוות צכל
צכל פלך ופלך. וכו' פידוש ה' או' עיירות מקוצלות צמקום אחד
נקראים פלך עכ"ל. צמוסף (א"ב לשון מקרא זה שר פלך צית הכרם עכ"ל.)
צצ"צ דף כ"א. ז"ל דש"י פלך. הרצה מדינות צפלך אחד והוא לשון אפרכייא.
צמכות דף ז'. צסעריי אהה מושיצ צתי דינין צכל פלך ופלך עיר ועיר
אצל צחוץ לארץ צכל פלך ופלך אהה מושיצ ואי אהה מושיצ צכל עיר ועיר
ז"ל דש"י צד"ה אהה מושיצ וכו' פלך. הפרכיא. עוד צמכות דף י"ז : וצצחים
דף קי"ז. צן לוי שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו פלכו קולטתו. צמכות
י"ז : ז"ל דש"י פלך מדינה. צצחים דף קי"ז : לא פידוש דש"י כלום צנחמיה
ג' פסוק ט' שר חצי פלך ז"ל דש"י פלך לשון דוכסות ומלכות [ועל חכם המוסף
שכתב לשון מקרא זה שר פלך צית הכרם מן המוקדם ה"מ לאתויי] (ולי
המעתיק פליאה יותר גדולה על דצינו הערוך שהציאו מן התרגום יהושע
י"א פסוק צ' וצנפות דור מים תרגום וצפלכי דור מערצא התעו את מלרים
פנת שצטיה דצני פילכהא. ולא הציא מתרגום תורה דצדים ג' פסוק ה' ששים
עיר כל חצל ארבוז ממלאכת עוב צצסן ומתרגם אונקלוס וכן יונתן כל צית פלך
ערכונא (וציונתן ערגונא) וכן צפסוק י"ז י"ד ע"ש ועיין דש"י שם צפסוק ה'
מ"ש וא"כ הרי מפורש כי חצל נקרא פלך וחידוש על הגאון מהרי"צ שלא הערה
כלום מזה) :

אות פלם אין יורדין לפילומא צקעה ויש צו מים ותחתיו טיט כמו טפל ואם
יצקע ויטצע צו אינו יכול לעלות אלא עד שמתקצלין צני אדם
הרצה ומעלין אותו משם ויש ומי שאומד הרוחץ צאותה צקעה מלענן ואותן המים

אות פי ה' שצת דף ע"ח. ע"ט. פ': טיט כדי לעשות פי כוש פירוש פי כוש קורין אותו צלשון ארמי ריש פילכא שעוסיין על פי הכוש כמו כדור חלל הליכודא כדי שיכצד הכוש ויסוז ועוסיין אותו מן העלם ויש שעוסיין אותו מן העץ ויש שעוסיין אותו מן העיט עכ"ל. לפנינו איתא טיט כדי לעשות פי כור של נורפי זה. ופירוש דס"י דף ע"ח. פי כור. נקצ שנותנין זו המפוח:

אות פיי ז' צויקרא רצא אמור אל הכהנים פרשת קחו מוסרי וצפסקא דסוכה מהו אצקת רוכל דהוה קרי ותני קרוצ ופייטס עכ"ל. (וצמוסף א"ב פירוש צלשון רומיי מסודר ופייטן) עכ"ל. עיין מה שכתוב לקמן צערך קרוצ. ומשם צארה תמלא דצרים נכונים צסייעתא דשמיא

אות פיי ס' סנהדרין דף ס"ד. שקל פיסא שדא ציה אמר ליה מרקולים הוא מכות דף ח'. האל מאן דשדא פיסא ואתר תמרי. שצת דף פ"א. מאי פייס אמר רבי כרשיני צצלייתא. פירוש פייס חתיכי אדמה שמסתצרות מן הכותל ומטיט של כהר ומכריית צור וצלשון ארמי כרשיני ושיעורין כתפוח כדמון. פירוש גאון אחר פייס האמור כאן שצת דף פ"א. לרורות הן והן קלא דאמדינן צפסחים דף ס"ז: שקל קלא פתק ציה והן הן כרשיני צצלייתא ולמה צצלייתא מפני שכרשיני צצלייתא רכות הן ונוחות הן לפיכך הטזעת כמשך זה. פירוש אחר טיט טיט ונעשה כאצן עכ"ל. צמסנה צ' פרק כ' דכלים ועדיכת פיסונות פירוש הר"צ עריצה שמציאין זה אצנים קטנות ורגצי אדמה וכו' ופיסונות לשון שקל פיסא שדא צי' והרצה התוי"ט מקומו צסנהדרין דף ס"ד. וקלת ל"ע על רצינו הערוך דלא מיייתי משנה זו:

אות פיי צסוף כלאים פיי של אמר צשל פשתן אסור. פירוש ללול של אמר עכ"ל. כך איתא צמסנה שצגמרא וכן צירושלמי וכן צפי' הדמצ"ס והר"ש כתב ג"כ פירוש רצינו הערוך ע"ס. ואודיע חידוש שצכל דפוסים המסניות וכן צפירוש הר"צ איתא פיו והתוי"ט לא הערה כלום:

אות פיי א' צצא קמא דף כ"ה: ומה פכין קטנים שטהורין צצו וטמאין צמת פירוש כלי חרס עגולין שאין צהן לא ישיצה ולא שכיזה. פירוש אחר לפי שהנקצ שלהן מאוד נר ולא יכול הצצ להכניס אלצעו לשם לטמאו לפי שאין מטמא אלא צאור. טמא מת דכל כלי חרס שאין למיד פתיל עליו טמא צמת עכ"ל. זהו כפי' דס"י ע"ס שהאריך:

אות פיי צ' הפכי לך צשמעתא צפסחים דף קי"ג. (כך אמר לי' רצ לאיצו צריה) לפנינו איתא טרחי צך:

אות פיי צצא צתרא דף י"ו: מאי קרן הפוך כוחלא רישקא. פירוש שחור הרצה והוא מצהיק מאוד והוא משוצח צמינו ככורכ"ס רישקא שקורין אותו קרוקו אוריינטל"ו מה אותו לצע יפה הרצה צמינו כך היתה יפה משאר הנשים עכ"ל. עיין שם תוס' דלא כפירוש דס"י:

אות פיי פכח מגלה דף י"ז: נימא ליה קטלה למחר מפכח ליה חמרי. ס"א חזיל ליה חמריה עכ"ל. פסיק איתא לפנינו:

אות פיי צ' נדה דף י'. פלי קודטא דדיותא. ס"א פלי קודטא דגרגושתא. פירוש היה מגלה ומשצר חתיכא מאותה אדמה צלא מים עכ"ל. צסוגיא נדה דף כ'. חרת שאמרו דיו וכו' אצעיה להו צלחה או ציצשתה ת"ס

השנה דף כ"ז: התוקע לתוך הצור או לתוך הפיטם צעלי פיטסין הם צעלי חציות גדולות כלומר יש להם יין הרצה ומשכימין לשתייה צעלי כדים פחות מהן לבינים פחות מן הכדים כוס פחות מן הלגין כת שיטת צעלי מאירה אין להם כלום לא קיימו שמחת יו"ט ולא מלות צית המדרש שכזר ילא עכ"ל. ורש"י פי' שהיה צית המדרש מתרוקן מאוד ובגלוי הדבר וקשה צעיניו:

אות **פטר** ג' טבת דף ק"ח. האי מאן דתליט פיטרא מאונא דחלצא חייז משום עוקר דבר מגידולו. פירוש פיטרא מאונא דחלצא כעשצ צעלין שאינו נקוב דמי עכ"ל. ומסיק בגמרא דאף על גב דצעלין שאינו נקוב פטור דלאו היינו דציתיהו אצל פיטרא מאונא דחלצא דהיינו דצתייהו חייז:

אות **פטרותא** זריש גמרא דפרק איזהו כסף צצא מליעא מה ודאו פטרותא דר דנקא אף ספקו פטרותא דר דנקא פירוש כצס שסוה שותות דינר כדאמרינן חטאת דר דנקא עכ"ל לא ידעתי מקומו צס"ס דילן וע' צכורות דף י"א:

אות **פמיפר** סוטה דף י"ג: ויקנהו פוטיפר אמר דר שקונהו לעלמו צא בצריאל וסדרו צא בצריאל ופירעו מעיקרא כתוב פוטיפר ולצסוף כתיב פוטיפרע. פי' שקונהו לעלמו למשכצכור וסידרו לצילים ופירעו לגיד עכ"ל. רש"י מחק צא בצריאל וסידרו דפירעו היינו סידרו יתירא ע"ס:

אות **פמיתא** צ' עירובין דף כ"ח: פסחים דף כ"ד. מכות דף י"ז: אכל פוטייתא לוקה ארצה וכו' פירוש פוטייתא דג טמא והוא גודיתא עכ"ל. פי' רש"י פוטייתא שרץ המים קטן שאין צו כזית:

אות **פמיש** א' צסוף מסכת מעשר שני וצסוף סוטה מ"ז: ועד ימיו היה פמיש מכה צירושלים פירוש היו עושין מלאכה צחולו של מועד הנפחין המכין צפטיש על הסדן. ותנן צמועד קטן דף י"א הליר והלמוד והקורה והמנעול והמפתח שנשתצרו מתקנן צמועד על ידי פמיש עמד יוחנן כהן גדול וציטלו עכ"ל. בגמרא דמועד קטן אמרנה דקתני הליר וכו' שנשתצרו מתקנן צמועד ודמינהו עד ימיו היה פמיש מכה צירושלים עד ימיו אין מכאן ואילך לא לא קשיא כאן צדנפחי כאן צדנגרי מתקין לה דר חסדא וכו' דר פפא אמר כאן קודם גזרה כאן לאחר גזרה דר אשי אמר הא ד' יהודה הא ד' יוסף ע"ס. ועל תוקף שני תירולים דר פפא ודר אשי כתצ דצינו דעל פי תקנת יוחנן כהן גדול ציטל הוא הלכתא דמשנה דמועד קטן דקתני דמותר. וז"ל הר"ס צמסנה דסוף מעשר שני ועד ימיו היה פמיש מכה צירושלים צצית הנפחים צחולו של מועד לעשות מלאכת דבר האצד שמותרת צמועד ועמד הוא וגזר על הנפחים ואפילו דבר האצד [משום דאושא מלתא ואיכא זלזול מועד] והכי אמרינן צמ"ק עכ"ל. והנה הר"ס דייק דגזר על נפחים משמע כתירון הראשון כאן דנפחי כאן דנגרי ולדין עיון דהא אדחיא לה מכח אתקפתא דר חסדא יאמרו קלא דר חסוד קלא זוטא שרי אלא אמר דר חסדא לא קשיא הא צמגלא הא צחלינה וצפרע לפי תירולם של דר פפא ודר אשי דאינון צתראי גזר יוחנן כ"ג על כל מלאכת דבר האצד יהיה מאיזה מין שיהי' ולמה זה כתצ צהבה"ה משום דאושא מילתא ואיכא זלזול מועד. וכן קשה על רש"י צסוטה דף מ"ז: שכתצ צצית הנפחים ע"ס וכן צפי' הר"ס צמסנה דמעשר שני וכן צמסנה דסוטה ל"ע כזה וצחיצורי יש סדר למסנה הארכתי קלת צסייעתא דשמיא:

אות פחז ז' סנהדרין דף כ"ז. ואידך אפחזייהו הוא דקא מגלי. פירוש אורחיהו דקא מגלי דהכי והכי עצוד וליכא למישמע שאסר להם כלום עכ"ל. לפנינו איתא אורחיהו דקא מגלי וכו' (ופי' רש"י אורחיהו דקא מגלי להודיעך על מה נעשו):

אות פחם זכרות דף כ"ח. מכותלי ציתך ניכר שפחמי אתה. פירוש ר"ח ז"ל עושה מעשה מחט שמלאכתן צפחמין עכ"ל. וז"ל רש"י שפחמי אתה עושה פחמים ויש אומרים נפח.

אות פוטאלום מכות דף כ"ד. ושמעו קול המונה של דומי מפלטיה. שם עיר קרוזה לדומי פוטאלום וצתחומה נוצעים מים חמים כמו חמי טזריא וצסוף מדרש איכא כתיב פטלילום וטעות זה וזה שהגידם נכונה פוטאלום) עכ"ל. עיין שם צמכות:

אות פמם א' עירוצין דף ק"א. מעשה צסוק של פטמים. פירוש מוכרי עופות כדאמרינן צסוף פרק אין לדין צצילה דף כ"ד: אלל פטם הרגיל אללו ואמר לו תן לי תור אחד או גוזל אחד פירוש כולן לשון משמן המה עכ"ל. ורש"י צעירוצין פירוש פטמין. קלצים: וצצילה כתצ פטם. המפטם עופות לשון משמן: ולריך קלת ישוצ פירושו דעירוצין ודע דגם הרצ אלפסי פירוש פטם מוכרי עופות:

אות פמם ז' פיטמא צסוף לולב הגזול דף ל"ד: צסוכה ניטלה פיטמתו פירוש ר"ה ז"ל כראין הדצרים שהוא החוטם כפיטמא של דד כדתנן פיטמא של דימון אלל הא דאמר רבי ילחק שם דף ל"ה: ניטלה צוכנתו הוא קלה העץ הנתון צאתרוב כאותו דשחיטת חולין (דף מ"ג: ודף כ"ד:) האי צוכנא דסף מדוכתי' טריפה (לפנינו איתא האי צוקא דאטמא וכו') ושם המדוך עוד צוכנא ואסיתא וצאתרוב עץ שהוא תלוי צו צאילן כמין צוכנא וצעיקר האתרוג חקוק כמו אסיתא והעץ נתון צה וקיימא לן שאם נעקרה הצוכנא מן האסיתא חיישינן שמה ניטל מגוף האתרוג עמה וחסר האתרוג ופסול אלל אם הצוכנא צאתרוב קיימת צתוך האסיתא ונחתך מן העץ למעלה ממנה כשר שהרי העיקר קיים וזהו ניטל עוקלו כשר רצינו גרשם ז"ל פירוש צוכנתי שהפיטמא נכנסת צאתרוב כהאי צוכנא צא יתא ואם ניטלה הפיטמא כולה שנשתרשה מן האתרוג היינו ניטלה פיטמתו דתנן צמתניתין וזה הפירוש סצירא לן שזה הפיטמא לא יקשה על שאר הפיטמא עכ"ל. כל הפירושים האלו הציאו תוס' צסוכה צסם הערוך ע"ס דף ל"ו. דף ל"ה ד"ה ניטלה:

אות פמנג שצת דף ק"ט: מאי יועזר פוטנג. ירושלמי פוליטריכון צלע"ז פוליו"ו עכ"ל. לפנינו איתא פותנק וזה לשונו רש"י פותנק. צלע"ז פואל"ל:

אות פמם צצא צתרא ל"ג: קנקנים צשרון מקצל עליו עשר פיטסאות למאה. פירוש פיטסאות צלשון יוני כדים וחציות וקנקנים דשחלי. והן הסואצות היין ומזיעות אותו צחון ונדאות מגויירות. נאות ומגופרות. פירוש כשמצטלן כותן צהן גופרית ומלאכתן האור צגפרית מצושלות נאות עכ"ל. עיין פירוש רש"י דף ל"ז: צד"ה תנא פיטסות וכו' ופירוש כתוצ צספרים וכו':

שם הכ"ל צדיש גמרא די"ט דף ט"ו: הללו צעלי פטסין פירוש פטסין הם דני ודומין לקנקנים אלל שהקנקנים ארוכין ואינן עגולין כמה שאמר צראש

פירש וכן איתא סימן קפ"ט מפהקת פירש רש"י כאדם שפושט זרועותיו ויש
מפרשים כאדם שפותח פיו מחמת כוזד ורצינו חננאל פירש כאדם שמוציא קול
דרך הגרון וכו' ועיין צערך גם היטב מה שפירש הערוך שם אהא דוגוסה :

שם צמוסף (א"ב פירוש רש"י פותח חיק מלקוחיו להוציא רוח הפה) עכ"ל.
וז"ל רש"י צצרכות דף כ"ד. פיהק. צאליי"ר צלע"ז חיק מלקוחיו פותח להוציא
רוח הפה מלא כאדם שרוצה לישן או שעמד משינה :

אות **פול** כלאים פרק א' משנה א' הפול והספיר הפרקדן והטופח ירושלמי
פול פולא ספיר פיסונא פורקדן גילצונא וצטיית ליגירקל"י טופח
מיליתא פול הלצן ספרו"א שיעועית פסילתא אמר רבי יונה למה נקרא שמה
שיעועית שהיא משעשעת את הלצ ומהלכת את צני מעיים וכו' עכ"ל. וכן איתא
זהר"ש צסס ירושלמי אכן צירושלמי סלפני איתא ומשלשלת.

אות **פז** צ' שצת דף נ"ה : פזתה חצתה. פירוש פזתה שצצת זרע כמו ויפוזו
זרועי ידיו עכ"ל. ורש"י פירש פזתה מיהרת צעלמך. והציא ראייה
משצת (לקמן דף פ"ח.) עמא פזיזא. אמנם הערוך שפירוש צסמוך על הכ
פזיזא צענין אחר לכך לשיטתו פי' גם כאן דלא כרש"י :

אות **פזז** שצת דף פ"ח. וצכתוצות דף קי"ז. עמא פזיזא דקדים פומי' לאדוכי'
אכתי צפיוצתייכי קיימיתו כלומר עם קשה וסכל עכ"ל. ורש"י פירש
פזיזא כמהר :

אות **פוזמק** שצת דף י'. נקיט פוזמקי ומללי עכ"ל. לפנינו איתא רמי פוזמקי :

אות **פז"ר קש"ב** ראש השנה דף ד'. יומא דף ג'. סובה דף מ"ה. אימור
דאמרי' שמיני רגל צפני עלמו הוא לענין פז"ר קש"ב : פי'
פ' פיים כדתנן צשמיני חוזרין לפיים כצרגלים ז' זמן לצרך שהיינו ד' רגל
לחשוב אותנו ז' ימים לענין אצילות כמפורש צפרק אחרון דמועד קטן אמר
דצינא הלכך יום א' לפני החג והחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א לענין שלשים (פי'
זה הציאו תים' צסס רצינו חננאל) ק' קרצן צכל הימים פדים וצשמיני פר
אחד ש' שיר צפוי עלמו. צ' צרכת המזון ותפלה עכ"ל. כך פירש תוספות
צסס ד"ת :

אות **פח** צ' צילה דף ז'. דהבגא דאמר להו ציעי דפחיא למאן. פירוש חייא
כדכתיב ויפח צאפיו כשמת חיים (צדאסית צ' פסוק ז') ופחי צהרובים
האלה (יחזקאל ל"ז) עכ"ל. צמוסף (א"ב פירוש פיעיא שהתרגולת צהוליד
הציאים פועה ולועקת) עכ"ל המוסף וכן פי' רש"י :

אות **פח** ה' נדרים דף כ"א שקל דיקולא רצה פחיי' כופרא פי' כמו וכפרת
אותה מצית ומחוז ענין חיפוי עכ"ל. לפנינו איתא חפייה :

אות **פחה** מגלה דף כ"ד. פוחה קורא את שמע. פירוש לצוש צגד קרוע
ואין צצגדיו צתי ידים אלא ידיו ערומות כדמתרגמינן כאשר הלך
עצדי ישעיהו ערום ויחף כמה דהליך עצדי ישעיה פחה ויחף עכ"ל. לפנינו
איתא פוחה וכן צתרגום איתא פיחת ויחף וכ"כ רש"י צפסוק ערום ויחף תרגום
יונתן פיחה. ודע דרש"י צמשנה כתצ דתרגום על ערום ויחף ערטילאי ופחה
ותוס' הקטו עליו דליתא כן צתרגום :

פגם-פהק

אות פגם ז' עירוצין דף נ"א : צית נכנס צית יולא פגום נכנס פגום יולא.
פירוש העיקר פגם והוא כגון שוץ העשוי לעופות ואינו חלל
צקנים עכ"ל. פירוש זה כתבו תוס' שם רצינו חננאל וסיימו ומיהו שוץ ממס
אין מתעצר עם העיר :

שם צאות הנ"ל כדגרסינן צפרק דיני ממונות צסנהדרין דף כ"ה : מפריחי
יונים אימתי חזרתן משישצרו את פיגמן והם כלים שלדין זהם עכ"ל.
פירש"י פיגמיהו חלו דפין שמזרזין זהם :

אות פגר שצת דף קכ"ט: יומא דמפגרי ציה רצנן אמרי האידנא יומא דשפמי.
פירוש יום שהיו מתחלשין יגיעין ועייפים ולא יכלו למיגרם.
כדכתיב אשר פגרו היו קוראים אותו יומא דשפמי כלומר יום ציטול צלל
דיוח דהכי אמר מכריז רצ' ק' רישא צוזא ק' קרנא צוזא ק' שפמי ולא כלום.
פירוש הי' מנהג המגלה מאה דישי כלומר מאה צני אדם נוטל שכרו זוז וכן
המשים ק' קרני של זכוכית על צני אדם להקיש נוטל זוז והוא ריצדא דכסוליתא
(לפנינו איתא מאה קרי צוזא . ופירש"י דלועין) וצלשון ישמעאל חל מגומה
אצל לתקן הזקן וליטול השפה לא הי' מנהג האומן ליקח כלום חלל אותן
צני אדם שמגלה ראשם או עושה להם ריצדא דכסוליתא נוטל שכרו כאשר
אמר תתקן שפמס צחנס וכן הי' הדין ויום שהי' עושה האומן השפמות ילל
הי' נוטל שכר והיה הולך לציתו דיקן ועל כן הי' למשל כל מי שהי' וגע
ולא הי' עולה צידו שכר הי' קורא אותו יומא דשפמי עכ"ל. וכן פירשו תוס'
ד"ה מפגרי תשם כחם וכו' כדכתיב (שמואל א' למ"ד) וירדוף דוד וארצע מאות
איש עמו ויעמדו מאתים איש אשר פגרו מעצור את נחל הצסור ע"כ. ומלוא
להצין דעל מה ולמה האריכו התוס' להעתיק כל הפסוק מתחלתו עד סופו.
ודע עוד דמלת עמו טעות הוא דצפסוק ליתא :

אות פדא צצא קמא דף כ"ז: לפדא דמרא ולקופינא דמרא מאי פירוש פדא
קתא שהוא עץ המרא שחופר זה קופינא היינו הצרזל ולא מחודר
חלל מגצו שם החור ששמו קופינא כדאמרינן קופא דמחטא עכ"ל. לפנינו
איתא לפנדא ופי' דש"י צית יד של פוש"י ר :

אות פהק נדה דף ס"ג . מפהקת ומעטשת וכו' . פירוש פותח צכל כחו
וצלע"ז חל"י אשטרינקלר"י עכ"ל . וז"ל תוס' מפהקת פירוש
צקונטרום אישטליי"ר צלע"ז ואין נראה חלל כמו שפירוש צצצת דף קל"ו . פיהק
ומת צאליי"ר כדאיתא צצצות דף כ"ד : גצי רצי שהיה מפהק ומניח ידו תחת
סנטרו עכ"ל . ז"ל הרא"ש מפהקת פירוש רש"י אשטדיליי"ר והוא אדם שפושט
איצדיו וצצצת דף קל"ו גצי פיהק ומת פירוש צאליי"ר צלע"ז והוא אדם הפותח
פיו וכן נראה מהא דצצצות דף כ"ד . גצי רצי כשהיה מפהק היה מניח ידו
על סנטרו . וצערוך פירוש קול היוולא מן הגרון מתוך שאכל מאכל וכולן דצרי
חלקים חיים וכו' עכ"ל . עוד כתבו תוס' ד"ה מעטשת וכו' וגוסה פי' רש"י
צגמרא צאליי"ר ואין נראה [והיינו לפי מה שכתבו תוס' לעיל מפהקת פירוש
צאליי"ר א"כ ע"כ גוסה דאמר צגמרא שלא נישנית צמסנה ע"כ אינו צאליי"ר
ולכך שפיר כתבו התוס' ואין נראה] חלל פירוש רוטי"ר וכן גיה"ק צתפלה
רוטי"ר וצערוך פירוש קול היוולא מן הגרון מתוך מאכל כצד וזהו רוטי"ר
עכ"ל . ולדעתי טעות נפל צהרא"ש שכתב צסם הערוך [פירוש זה על מפהקת]
ולפנינו צערוך פירוש פותח צכל כחו וצלע"ז חל"י וכו' ולכן נראה דל"ל ור"ה

אי אפשי צאשה מגולחת. גמ' דף כ"ח: ות"ק אפשר צפאה נכרית ורזי סזר
 איידי דזהמא ליה פאה נכרית לא ניחא ליה וכו'. פירוש פאה נכרית אשה
 שאין לה רוצ שער לוקחת שיער אנשים אחרות ומשימה על ראשה שנראה
 כמו שהיא שער עכ"ל. לפנינו איתא ורזי מאיר. אכן צמסנה שם דף כ"ח.
 איתא ס"א ל"ג ר"מ אלא רזי ונראה שזהו גירסת רזינו:

שם צאות הכ"ל ערכין דף ז'. אמר רזא צפאה נכרית טעמא דאמרה תנו הא
 לא אמרה תנו גופה הוא ומיתסר והא מיצעא צעי לה רזי יוסי צר
 חנינא צסוף חלק צסנהדרין דף קי"ג. צגמרא הבא שיער נשים לדקניות מהו
 וכו' עד לא לריכא דתלי צסיכתא וכו' עכ"ל. ע"ש צסנהדרין דאיתא צעי רז
 יוסף שער וכו' עד לא לריכא דתלי צסיצטא ועיין פירש"י שם. אכן צעירוצין
 איתא צסיכתא:

אות **פאה** צ' עירוצין דף י"א. מעשה שנעץ ארבעה קונדסין צד' פאות
 הסדה ומתח זמורה על גביהן והתירו לו לענין כלאים אצל לא
 לשצת עכ"ל. צד' פנות הסדה כתוצ לפנינו:

אות **פג** ה' פסחים דף קי"ג. ידא לפגא דרגא לפחדא. פירוש מנהג צני אדם
 כשיש להם פחד לשום ידו על לחייו ודרך צני אדם כשישן ידו על
 פדחתו. שצת דף כ"א: חמרא לוצא צפגי דפרזלא. צצא מליעא דף ע'. זה קנה
 חמור וצי פגיה. דלועות של מוסדה הנתונות על לחייה ועל פדחתה עכ"ל.
 צמוסף (א"ב צלסון יוני דסן ומתג וצנוסחאות כתוצ ידה לאוסיא דרגא
 לפחדא) עכ"ל. ופירש"י ורש"ש ידיו לאוסיא שרגיל להניח ידיו אלל נחיריו
 על שפתי דרגא לפחדא דרך הוא להציא לו פחד רוח רעה:

אות **פגי** חומת צית פאגי שם מקום חוץ לירושלים. פ"א פירשתי צערך צית
 פאגי עכ"ל. ועיין מה שכתצתי שם צס"ד:

אות **פגה** מי קרמיון ומי פיגה. (פרה פרק ח' משנה יו"ד). פירוש קרמיון
 ופיגה וידמוך פניים שם נהרות הם דקאמר צצצא צתרד דף
 ע"ד: מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו ד' נהרות
 וז' ימים שמקיפין ארץ ישראל וכו' עיין ערך צן עכ"ל. עיין לקמן ערך קרמיון:

אות **פגל** פסחים דף ס"א: דלא מיקצע פגול אלא צזריקה. פירוש מי שסוחט
 את הזבח וצשעת השחיטה או צשעת קצלת הדם או צשעת הולכת
 הדם או חשצ צזריקה לאכול הצטר למחר או אפילו כצית מצטר או מעור
 האליה למחר או חשצ לצרוק מקלת מן הדם למחר או להקטיר מקלת אימורין
 למחר פגול הוא וזה חוץ לזמנו ואסור להקריצו על גבי המזבח ואם עצר
 והקריצו ולא עירצ צו מחשצת חוץ למקומו ואם אכל ממנו חייצ עליו כרת
 וזהו שקרצ המתיר כמלותו שלא עירצ צו מחשצת חוץ למקומו ואם חשצ לצרוק
 מן הדם צחוץ או להקטיר אימורין צחוץ או לאכול צטר צחוץ על גבי המזבח
 ואם עצר והקריצו ואכל ממנו אחר כן זהו חוץ למקומו ואין חייצין עליו כרת
 והכל מפורש צצצחים צפרק שני צמסנה וצגמרא דף כ"ז: ודף כ"ח עכ"ל.
 ע"ש פירש"י:

שם צאות הכ"ל פסחים דף פ"ג: פגול טעון לורה כלומר אינו נשרף אלא
 עוד שתעוצר לורתו עכ"ל. ועוד איתא האי ליטנא שם דף ל"ג: ודף ע"ג:

אות עשר כתובות דף מ"ח. רצי יהודה אומר האומר אם מת לא תקצרוהו
מנכסי אין שומעין לו לאכל הימנו שיעשיר את זניו ויפיל עלמו
על הליצור עכ"ל לפנינו איתא רב מחנה :

אות עשית זרכות דף כ"ג. עשית שהיתה דולקת כל היום למולאי שצת
מכזה ומדליקה עכ"ל לפנינו איתא למולאי שצת מזרכין עלי'
ופירוש רש"י עשית לנטידת"א שהיתה דולקת והולכת מע"סוצצית ישראל למולאי
שצת מזרכין עלי' לפי שלא נעצרה זה עצירה שלא הודלקה שצת עכ"ל. הן
אמת שהוכרח רש"י לפרש כך ממה דאמר תניא נמי הכי על מה דאמר דאור
של חי' ושל חולה מזרכין מפני שצת ממלאכת עצירה וא"כ ע"כ דהך
זרייתא דמייתי ה"ס לתניא נמי הכי עשית שהיתה דולקת על כודחין
מיירי שהודלקה מע"ס והואיל שצת ממלאכת עצירה לכך למ"ס מזרכין עלי'.
אמנם כל הדואה יראה דהעיקר חסד מהזרייתא ופסטה דזרייתא משמע
שהודלקה שצת דהזרייתא לא הזכירה כלום מע"ס. ותו מאי אולמא דהך
זרייתא מזרייתא שהציא ה"ס כזר דשל חיה ושל חולה מזרכין עליה. איצרא
לגרסת הערוך אתי שפיר וקאמר תניא נמי הכי על מה דאמר לעיל דעל אור
שלא שצת ממלאכת עצירה אין מזרכין עליה ממה דתניא עשית וכו' למ"ס
מכזה ומדליקה דוקא. וז"ל הרז אלפסי תנו רבנן אור שצת מזרכין עליו
ושלא שצת אין מזרכין עליו מאי לא שצת שלא שצת ממלאכת עצירה תניא נמי
הכי עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו מציאין ממנו אור להצדלה
עכ"ל והנה לפי גרסת הרז אלפסי נמי לריכין אנו לומר מדלא קתני מזרכין
עליה משמע דאסור אלל דשרי דק להציא ממנה אור להצדלה דהיינו שידליק
זמ"ס מאותה עשית כמו דשרי ישראל שהדליק מכותי וקמ"ל דלא בזרינן אטו
עמוד ראשון [עיינן צסוגיא דזרכות סס] הכי נמי לא בזרינן אטו עשית גופה
וא"כ התניא נמי סוצצ והולך לסיוע מה דאסור אור שלא שצת ממלאכת עצירה
כמו שפירוש רצינו והוי יודע שהרז"ס העתיק תניא נמי הכי עשית וכו' למ"ס
מזרכין עליו ונתחלה הציא הסוגיא ככתזה וכלשונה של הרז אלפסי ונפלאה
ממני שלא הציא גרסת הרז אלפס צסוף :

עוד שם זאות הנ"ל דף קכ"ד : היתה זהמתו טעונה טזלא ועשיות מתיר
החצלים והשקים נופלים מאיליהן וכו' פירוש רש"י עשיות מש"ס
זלע"ז אלל לעיל מ"ג. (ול"ל מ"ד.) פירוש רש"י כוס גדול של זכוית שקורין
לנפ"א. זר"ה דף כ"ד ראינוהו צעצים ראינוהו צעשית פי' רש"י קנדיל"א זלע"ז :

אות עתר סוכה דף י"ד. הואיל וראויות להופכן צעתר. וציצמות דף ס"ד.
וצסוכה י"ד. מפני מה נמשלה תפלת לדיקים כעתר לומר לך מה
עתר מהפך וכו' עכ"ל. ודע דצימות פירוש רש"י עתר פל"א זלע"ז אלל צסוכה
פי' רש"י פורקא זלע"ז והסכימו תוספות צסוכה לפי' רש"י והוקשו על פירושו
שכתב ציצמות :

נשלם אות עי"ן ונתחיל אות פה

פ

אות פאה א' נזיר דף כ"ח. נזרק עליה אחד מן הדמים (על האשה
שנדרה זנזיר) אינו יכול להפר ר' אומר יפר שהוא יכול לומר

אות **ערם** ה' גיטין דף ו'. רצה צר אצוה מלדיך מערסא לערסא ורצ ששת משכונה לשכונה ורצה צאותה שכונה עכ"ל. לדיך להיות רצא עיין שם צסוגיא :

אות **ערקא** א' עצודה זרה דף י"ז: לא ישתה אדם מים מן הנהרות לא צפוי ולא צידו מפני סכנת ערקא מאי סכנת ערקא מסייא לי' לר' חנינא דאמר הצולע נימא של מים מותר להחם לו חמין צצצת. תולעת ארוכה ומלוי' צמים וכסנופלת על הצער נתלית צו ומוללת את הדם וכל זמן שהיא מוללת מתמלאת מן הליחה שמווללת ומתנפחת עד שתהיה כמו חצית וכשאדם צולעה צתוך המים מוללת ליחה שצמעיו ומתגדלת צמעיו ונמלאת כריסו לצה ומקשינן עלה צפרק מומין אלו צצכורות דף מ"ד: צגמרא כריסו לצה ותיפוק ליה משום סכנת ערקא אהא קיממא דתניא מעשה צאדם אחד שציקש להשתין מים ולא השתין ונמלאת כריסו לצה ומקשינן עלה מפני מה אמרו שזה שכריסו לצה מפני שלא השתין דלמא עקרא צלע ולצתה כריסו ופרקינן שהיה אותו האיש שותת והצולע ערקא כל לחלוחית שצמעיו מוללת ערקא מכאן ידעינן מפני שציקש להשתין ולא השתין נמלאת כריסו לצה. ס"א עלקא כרום זלות תרגומו כעלקא דמללא דמהון דצני אכשא עכ"ל. וצגמרא איתא עלוקא ותום' ד"ה הצולע נימא וכו' הציאו כל הנזכר כאן עד דמהון דצני אינשי ככתצו וכלשונו צסם הערוך :

שם שצצ דף ק"ט: צמשנה אצל אוכל הוא את יועזר וכו' מאי יועזר פוטנג למאי אכלי ליה לעקרתא. פירוש גם זה תולעת שצצצד כמו אותו שפירשנו אצל זה צצרא מאותו מאכל שפירש צגמרא עכ"ל. וצמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ ארקתא וערקא נקרא צלשון מקרא עלוהה וכן צלשון ישמעאל עכ"ל לפנינו איתא מאי יועזר פותנק :

אות **ערקא** צ' סנהדרין דף ע"ד: מאי מלוא קלה אמר רצה צר ילחק אמר רצ אפילו לשינוי ערקתא דמסאנא. פירוש ישראל קושרין שחורה משום דמיאצלי על ירושלים כדאמרין צצצא קמא דף כ"ט. מאי עמא סיימת מאסני אוכמי אמר דמאצלא אירושלם ובצרו הגוים לשויה לצנה עכ"ל. ועיין תשובת הרשב"א סימן תי"ט מה שהקשה על פירוש הערוך מסוגיא דתענית דף ק"ז. מ"ט לית לך חוטי ודמית מסאני אוכמי אמר כי היכי דלא לידעי דיהודה אלא ע"ס ועיין תוספות צ"ק דף כ"ט: ד"ה דהוה ותום' סנהדרין דף ע"ד: ד"ה אפילו :

אות **ערקמא** יומא דף ע"ח. מגלה דף כ"ח: ריש לקיש הוה אציל צאורחא מעא ערקומא דמיא אתא ההוא צצרא ארכציה אכתפי' עכ"ל. פירוש רש"י שלולית של מים המכונסין ע"כ. אצל ציומא וצקידושין לא פי' כלום וכן צמגילה דף ט"ו. לא פירוש רש"י כלום :

אות **עש** צ' פסחים דף קי"ז. עשה שצתך חול ואל תלטרך לצריות. פירוש עשה שצתך צמאכל ומשתה ומלצושי' כמו ימי' החול ולא תלטרך לצריות עכ"ל. וכן איתא סוגיא זו צצצת דף קי"ח.

אות **עשק** א' צצא מליעא דף קי"א. אמר אציי לא שכרתיך מעולם זהו עשק יש לך צידי ואיני נותן לך זהו גזל רצא אמר היינו גזל להכי אפקי' רחמנא צתרי לשני לעצור עליו צצני לאוויין עכ"ל לפנינו איתא נתתיו לך זה גזל וכך לדיך להיות וגרסת רצינו לע"ג ולדיכין אנו להגיה :

ערב-ערם

הכמים תתן לו את דמי' וכו' עכ"ל, לפנינו איתא שתתני לי אלטליתי ואזדה
אילטליתו :

אות **ערב** ד' עבודה זרה דף כ"ז. יצמות דף ע"א. ערצי מהול וגזעוני מהול
עכ"ל ל"ל וגזעוני עין לעיל ערך גזן :

אות **ערן** שצת דף פ'. כי תניא ההיא צעירניות. פירוש צנות כפר שאינן רגילים
ללכת לשוק שאין שוק ללכת צו ויש אומרים צנות כפר שאינן
לנועות עכ"ל. וז"ל רש"י צנות כפרים אינן לריכות לניעות כל כך שאין שחוק
וקלות ראש מלוי שם ועמה מועטין ואינן מכסין פניהם וכוחלות שתי עיניהן :

אות **ערם** ג' יומא דף מ"ז. אמרו עליו על ר' ישמעאל צן קמחית שהי'
חופן ארצות קצין צמלא חפניו ואומר כל הנשים זדו וזרד
אימא עלה לבג איכא דאמרי צערסן וכדדצה צר יונתן דאמר דצה צר יונתן
אמר דצי יחיאל ערסן יפה לחולה ואיכא דאמרי צשכצת זדעוכו'. הא דדצה
צ"ר יונתן צנדרי' דף מ"א ערסן יפה לחולה לרפאותו מאי ערסן אמר ר' יונתן
חושלא דשערי עתיקתא דצ יוסף אמר סמידא דשערי עתיקתא דריש נפיה אמר
אצוי וצעייץ ציטולא כי צשרא דתורא. פירוש מפני שהיו צניה של קמחית צעלי
כח שגדלם צערסן שמאמץ כח החולים וכל שכן הצריאים ויש אומרים צשכצת
זרע כמו שהיתה עושה צת שצע אם שלמה כמפורש צערך צר צעני וכדכתיב
ותזרני חיל למלחמה וכתיב ותאזרני חיל למלחמה אמר דוד וכו' זירתני וזרזתני.
זריתני כדכתיב הנה הוא זורה את גורן השעורים וזרזתני אימלתני כל העולם
כולו כולרין מצרור של טפה ואני מן הצרור שצצרור עכ"ל. ז"ל רש"י ציומא דף מ"ז.
איכא דאמרי האי זורד צערסן קאמר ויפה הוא לחולה וסתם נשים מעוזרות חולו'
נינהו ואוכלי זריד וערסן שהן מיני מאכל חיטין כדאמרינן צמס' צרכות (דף י"ז)
חילקא חיטי דמתצרי צאסותא לתרי תרי טרגום לתלת תלת זריד לארצע ארצע
ערסן לחמש חמש והכי קאמר כל הנשים תקנו להם זריד וערסן להצרות אותן
מעוזרים וכו' אזכה ואגמר' לדצרי דש"י על צור יין חדא צמ"ס דמין זה מיתצרי לצ'
צ' ומין זה לב' ג' אינה צצרכות ולא צסום דוכתא כי אם צמועד קטן דף י"ג :
[ורש"י צעלמו צצרכות מציא הך דמועד קטן ושם לא נזכר כי אם חילקא וטרגים
וטיסני לארצע ארצע אצל זריד לא נזכר וגם ערסן לא נזכר כלל וגם לא נזכר שום
מין דמיתצד לה' ה' שם צמ"ק. תו צמ"ס דש"י דזריד הוא יפה לחולה הלל על זה
לא מיייתי ה"ס ראייה עלה שזריד הוא יפה לחולה כמו דאיייתי ראייה על ערסן
שיפה הוא דאמר דצה צר יונתן אמר רצ יחיאל ערסן יפה הוא לחולה. ועוד
דהא אהך דערסן יפה לחולה קאמר ה"ס צנדריס דף מ"א : מאי ערסן
ומפרש ר' יונתן חושלא דשערי ופירוש רש"י קלופות פשיטא לסצרת רצ יוסף
דאמר סמידא דשערי עתיקתא מצואר להדיא דערסן אינו צגדר המינים
דמיתצרי וגם מצואר להדיא דערסן הוא משעורים ואיך אמר רש"י דערסן
מיתצד לה' ה' וגם אמר שהוא מאכל חיטין וחם ושלום לומר דלרש"י אישתמיטתי'
גמרא ערוכה. . עיין מה שכתצתי לעיל ערך זרד :

אות **ערם** צצא צתרל דף מ"ו: צעריסי צתי אצות. פי' ערים ידוע לאותה משפחה
ומנהיגם להשלים הכל צידו והוא הנותן לצעל השדה חלקו וכל מי
שהוא צענין זה ואפילו נתן חלק שאר העדיסין ולקח הוא חלקו של צעל
הצית אין לו חזקה אמרי הרמנא שווי' פירוש מורשה עכ"ל לפנינו איתא
צאריסי וכו' וכן צכל מקום איתא ארים צאל"ף :

עוד הא ליטנא צסוף הסוגיא שם גזי מצוי שדלפו צלחיין ע"ס. פירוש פתוח
לכרמלית שהיא דומה לו כתערצ צין הלחיין עם הכרמלית ונשתתף לו ונעשו
דשות אחת כמו מין שמלא את מינו והקילו להשתתף עמו ואסור לשמש צין
הלחיין עד שיעשה לחי שחולץ צינו לצינה ומפליגו ממנה וכו' פתוח לדשות
הרצים שאינה ממיינה אינה מתעצת עמה. וצכורות דף כ"ג. כ"ג. מלא מין
את מינו וניעור עכ"ל. צעידוצין וצכורות לא פירש"י על מלת וניעור. אכן
צעודה זרה דף ע"ג. האריך צזה הלשון ד"ה מלא מין את מינו וניעור וכו'
ולשון ניעור כאיש אשר יעור משנתו (זכרי' ד') כמו הניעור משנתו [אבות
פרק ג'] וכל היכא דתנן מלא מין את מינו וניעור היינו פירושה ויש מפרשים
וניעור נוער מתורתו וכדצק צחצירו וכתחזק וא"כ נוער מיציעא לי' עכ"ל רש"י:

אות **ער** יו"ד צא קמא דף קי"ט. ת"ר אין לוקחין מן הגרדי לא עירין וכו'
עכ"ל. וצמוסא (א"ב פירוש צלשון יוני למד עיין ערך ארא) עכ"ל.
לפנינו איתא אירין:

אות **ער** י"ג תרגום ואת הפרס ואת העזניה ועד ועזיא עכ"ל המוסא. וכן
איתא צמתורגמן ער לאפוקי ממה שראיתי צקלת חומטין כדפס ועד:

אות **ערב** א' ראש השנה דף י"ו: אמר דצי ילחק וכו' למה תוקעין צר"ה
וכו' אללא למה תוקעין ומדיעין כשהן יושצין ותוקעין ומדיעין
כשהן עומדין כדי לערצ צהשטן. פירוש כמו שמלינו שיש מלאך מליץ פודה
כך יש מלאך משטין ומכונין ישראל ואומדין צכל לצס שאס יעמוד משטין
עליהם לדקדק צמלות ומאחר שרואה המשטין שמחצצין המלות מיוסצ ומעומד
כאילו מתעכצ מלהסטין עכ"ל. וז"ל רש"י כדי לערצ צלא ישטין כשישמע
ישראל מחצצין את המלות מסתתמין דצדיו עכ"ל:

שם צאות הכ"ל פירוש אחר כתוצ צירושלמי צלע מות לכלח וכתיצ והי' ציום
ההוא יתקע צסופר גדול וגו' וכי שמע שטן קל שופרא צימנא חדא צהיל
ולא צהיל וכד תניין לי' אמר ודאי ההוא שופר דיתקע צסופר הגדול מטא
צימנא למיתצלע ומרתיע ומתצלצלולית לי' פנאי למיעצד קטיגוריא עכ"ל. ז"ל תוס'
ד"ה כדי לערצ צירש צערוך דכתיצ צירושלמי צלע המות לכלח וכתיצ והי'
ציום ההוא יתקע צסופר גדול כד שמע קל שיפודא וכו':

עוד שם צאות הכ"ל ומכאן אנו למידין דצעינן ל צעמידה כמו ל' צישיצה והני
דמחמרי ועצדי ל' כדיתצי ול' צלחש ול' על הסדר כנגד מלה פועיות
דפעיא אימי' דסיסרא ואלו י אינון כסגומדין כל התפלה קל תקועיא דיחידאי
מתצעי למיהוי י' תשר"ת תש"ת תר"ת והן ק' עכ"ל. הציאו תוס' צר"ה דף
ל"ג: צד"ה שיעור תרועה

עוד שם צאות הכ"ל צינה דף י"ג. מר סצד עידוצ הולאה לשצת עידוצ הולאה
לי"ט. פירש י"ט לדצרים שאינן לורך אוכל כשצת מה שצת אין מוליחין
מרשות לרשות צלא עידוצ כך ציום טוצ עכ"ל. ע"ס פירש"י ותוס':

אות **ערב** צ' כל מקום ששנה רצן שמעון צן גמליאל צמסנתינו הלכה כמותו
חון מערצ ולידון ודאי אחרונה ערצ. צא צתרא דף קע"ג: המלוה
את חצירו על ידי ערצ וכו' רשצ"ג אומר צן כך וצין כך לא יפרע מן הערצ.
לידן. גיטין פרק מי שחצו דף ע"ד. אמר רשצ"ג מעשה צלידן צאחד שאמר
לאשתו הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי איסטלית ואצדה איסטליתו ואמרו

כן דמר עוקצא שלח ציד פיקח וצרי' דמר עוקצא כד הוי חזי מעשה דקמזלפי
לי' יין ישן לא נתן לו כלום וחזר אל אציו צלרוד כספו להסיצו אל אציו
וא"ל לא לריך אמנם מר עוקצא הסיצ לצנו מפנק כולי האי עייפינהו [ופירש"י
כפלינהו וכן לפי התרגום שהציא רצינו וכן גלימא עיף קמיעף שפירושו הדבר
צעלמו כפולה] דהיינו לאותן ת' זווי שהחזיר לו הניח עוד ת' זווי וזהו
עייפינהו וסדרינהו ניהלי' והשתא שפיר הי' מותר לקצלן דאפילו אלק נותנין
לו כאחת [ולא אכחד כי מלאתי צילקוט פרשת וישב תוך דמו קמ"ה העתיק
מר עוקצא וכו' דהוה רגיל וכו' לשדורי לי' מאה זווי וכו' ולגידסת הילקוט
ליכא להקשות מידוי] :

שם צאות הכ"ל חולין דף כ"א : גלימא עיף מיעף עכ"ל. לפנינו איתא עוף
ומעופף ופירש"י כפולה הטלית וכו' [וקלת יש לדקדק דלא נקט גלימא
כמו דאמר בגמרא :

אות **עפר** א' שצת דף כ'. עפר לצונתא שרי. פירש עפרורית של לצונה
תרגום לצונה זכה לצונתא דכיתה ורגילין להטיל עפר זה צאהלא
לרחוץ ידיים מזהמות ואהילא גופי' כדאמרינן צתינוקות צנדה דף ס"ו: דרש
רצא אשה לא תחוף לא צנתר ולא צאהל וכו' עכ"ל. לפנינו איתא צחול ורש"י
לא פירש כלום :

אות **עצב** א' שצת דף קמ"ז. אין מעלצין את הקטן. פירוש מיישצין איצרו
של קטן ומיישצ צידו חוליות של שדרה אחת על חצרתה וזה
עיוצ מלסון עלצון עכ"ל. וז"ל רש"י אין מעלצין לסון ידיך עלצוני (איוצ
י') וכו' :

אות **עקל** א' שצת דף קמ"ד. מוחל היולא מעקל צית הצד טמא. פירוש
עקל שם הכפיפה שעולדין זה הזיתים והיא עשו' כמין קופה
ואינה כולה גדולה אלא מסודגה כמעשה מלודה ושצכא ואחר שעולדין הזיתים
ונשאר הגפת שהן הגדעונים של זיתים מכניסין אותן צאותו עקל ונסחט מן
הגפת כל שמן שנשאר צו ונותנין על העקל ממל שהיא מפרכתא ועוד מפורש
צערך לולצ עכ"ל. ורש"י כתב פירש זה צסס רצ האיי צע"ז דף ע"ה ד"ה גורגי :

אות **עקם** א' צרכות דף כ"ח: ובמידוי דאי לאו עקוסא דאקדצא דמוניח צנדה
דיכור. פירוש כדאין הדצרים שעוקץ עקדצ מכוכצי כימה שהן
ממונין צלנה עש הוא זכצ טלה עירוצין דף ק': הא דאית לי' עיקסא. פירוש
יש למנעל לסופו עוקץ חד ושוצר את העשצים עכ"ל. לפנינו איתא עוקלא
(וכ"כ צמוסף אההיא דהציא רצינו הא דעירוצין) :

אות **עקץ** צ' סנהדרין דף מ"א. כגון שעקץ תאנה צצצת דעלה קא מיקטיל
פירוש עקר עכ"ל. וז"ל רש"י ד"ה שעקץ. דקץ וחתכה מעוקלה.
ועי' היטיצ רש"י צ"ק ע'. ד"ה עקוץ כך תאנה וכו' וז"ע :

אות **ער** א' עירוצין דף ח'. רצ ור' חייא ור' יוחנן אמרי מותר להשתמש תחת
הקורה וכו' שם דף ט'. אמר אציי מסתצדא מילתא דר' יוחנן תחת
הקורה אצל צין לחיין אסור ורצא אמר צין לחיין כמי מותר אמר אציי מכא
אמינא לה דאמר רצ חמא צר גוריא אמר רצ תוך הפתח וכו' אע"פ שאין צו
ד' על ד' נריך לחי אחר להתירו ורצא התם דפתוח לכרמלית אצל לר"ה מאי
שרי יליצא צארעא וגירורא צשמי שמיא אין מלא מין את מינו וניעור וכן איתא

נשך ותרצית כ"ג ותצלעי כ"ד ואותי שכחת צספר אחד כתוב תרתי הוויז והא
 כ"ד הוויז. ס"א תרתי הוא דעצוד כ"ד שציקא אמר לי' הכי אמר ר' יוחנן כל
 אחת ואחת שקולה כשתים שנאמר כי שתיים דעות וגומר וצתדה שמעתא
 אחריתי כי עצרו וגומר ותו לא וגומר זאת אגדה היא ויש שאומרים צפידושא
 דהכי כ"ד דקאמר לאו דווקא האי מכינא אלא לרעות נפשי' קא מיכוין ודקאמר
 כ"ד וצלסון הצאי וגומא כדכתיב מהכות כסיל מאה כי שצע יפול לדיק וקם
 כי שצע תועצות צלצו ולמך שצעים ושצעה וכיולא צהם ואי אמרת היכי כ"ד
 אמרי רבילי דצנן צמאי דנפיש למימר כ"ד כי ההיא דצ"מ פרק הפועלים דף
 פ"ד. אמר לי' דין כצר לקישא דאי הוה צר לקישא הוה מקשי לי' כ"ד קושיי
 ומפריקנא לי' כ"ד פידוקי וממילא דווחא שמעתא וכן אמרי צסוף המדיר
 צכתוצות דף ע"ז: כ"ד מוכי שחין היו צירושלים. כל אלו פירושים מן ד
 האיי גאון. ומכין של יחזקאל הוא העיקר צענינו שכן מלינו מפורש צויקרא
 דצה אל תונו פרשת מות וחיים ר' יודן צסם ר' יוחנן כ"ד חטאות סדר
 יחזקאל ומכולן לא חתם אלא על הגזל עכ"ל. וז"ל רש"י צתענית שם עשרים
 (וארצע ול"ל) ותרתי שציקא להו צתמי' צפרשת התשפוט כ"ד עצירות שעצרו
 ליטנא אחרנא על כ"ד ספרים :

עוד שם צאות הכ"ל כלים פרק א' עשר קדושות הן ארץ ישראל מקודשת מכל
 הארלות שאלו את דצ האיי עשר קדושות ששנינו צדיש כלים כשתחשוב
 אותן יצוא י"א והשיצ כך ארץ ישראל אינה חשובה מן הקדושות לפי שצסאר
 הקדושות יש צהן כצוד למקום שמונעין ממנו מקלת טומאה או שמונעין מקלת
 צני אדם להיכנס אליו ואין צסתם ארץ ישראל קדושה זו והצאת ציכורים
 ועומר וצתי הלחם ולחם הפנים אינן צקדושות הללו וי' קדושות צארץ ישראל
 הן וסדר אחד הן כל אחת כתורתה עכ"ל. הרצ מצרענורה כתצ כן צסם
 הגאונים ואית דמפרשי דתנא קמא דחשיצ עשר קדושות דצי יומי היא וכו' ע"ס
 ע"ס וכ"כ הר"ס :

אות **עוף** א' סוטה דף מ"ה. עפו עמדיו לתוך שדה חצירו. פידוש כמו
 ויעף אלי שהפריחם הרוח ונתלו צאילן עכ"ל. לפנינו איתא שלפו :

אות **עף** ג' כתוצות דף ס"ז: אמר מפיק כולי האי עייפינהו ניהליה וסדר
 לי' עכ"ל. צגמרא כך איתא מד עוקצא הוה עניא צשצצותי' דהוה
 רגיל לשדורי לי' ארצע מאה זוזי וכו' יומא חד שדרינהו ניהלי' ציד צרי'
 אתא אמר לי' לא לריך א"ל מאי חזית א"ל חצאי דקא מצלפי לי' יין ישן אמר
 מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהלי' וז"ל המהרש"א צד"ה ד' מאה זוזי
 וכו' ואע"ג דצסני מאות זוז לא מיקרי שוצ עני ואסור לקצל לדקה מ"מ ד'
 מאה זוזי צפעם אחת שרי לעני לקצל כדתנן צמתני' דפאה [אפילו אלק נותנין
 לו כאחת הרי זה יטול] ומיהו כי עייפינהו ושדרינהו ניהלי' צו ציום קשה
 האיך קצל הכפל והלא כצר קצל ד' מאות זוז ונעשה עשיר ודוהק לומר שכצר
 הוליא צו ציום יותר מצ' מאות זוז עד שלא נשאר לו צ' מאות זוז עכ"ל.
 והנה עוד יש לדקדק למה אמר עייפינהו ושדרינהו הכי הוה לי' למימר הדר
 שדר לי' עוד ד' מאות זוז ותו כי חזא דקא מצלפי לי' יין ישן ועלה צדעתו
 שאין לריך [כמו שהגיד אה"כ לאציו] מה דאה לדצר זה שנתן לו ד' מאות
 זוז ששלח לו אציו כזאת לפי שהוא סצור שהוא עני אצל לפי מה דחזי השליח
 דקמצלפי לי' והחזיק להאי בצרא דקמצלפי לי' לעשיר ואסור לקצל לדקה וא"כ
 למה הפסיד מעות אציו שלא על מנת כן שלח לו. ולכך נראה וודאי דהאמת

תרגום לולאות ענוזין וכמו עניזה צקסירה ותנא שאמר ענוה צו"ו אפשר
שהוא צמקום צי"ת וי"א לפי ענותו של צעל השדה מן וענותך תדצינו פירוש
לפי גודל השדה ולפי רוצ העניים שדהו מרוצה ועניים מועטין כותן לפי
שדהו מועטת ועניים מרוזין כותן לפי עניים עכ"ל. עיין מה שכתנתי
צסייעתא דשמיא צגליון המסניות :

אות ענקוקלות עדלה סוף פרק א' ענקוקלות והחדלנים והזגין וכו' אסורים
צעדלה וכו'. פירוש ענקוקלות הדכים שצדאשי הגפנים
כמו שפירוש דצ אחא משצחא צשאלתות ובי נינהו קנוקנתא כדאמר קנוקנות
גפנים עכ"ל. כמו שפירוש דצ אחא משצחא צשאלתות דיש פרשת וישלח סימן
כ"ד שאלתא וכו' לא אסרה תורה קנוקנית שצו [חולין דף ל"ז.] וכו' כי היכי
דאמרינן קנוקנות גפנים עכ"ל. (אמר המעתיק עיין צפירוש הרמב"ם והר"ם
צמסניות שצגמרא וצפירוש הרצ מצרטורה לפירוש המשנה שצמסניות וכולם
פירשו שהן ענזים שלקו קודם גמר צשולן ונפלאתי על הגאון מהר"י צערלין
שלא הערה זהם ומפירושם כלום וגם צמסניות לא הערה מפירוש הערוך כלל
והמה דחוקים מאוד לפענ"ד כי דצינו הערוך לא הזכיר זהם לקותה כלל רק
דכים שצדאשי הגפנים ולע"ק):

אות עשר (דצינו כתצ כאן ערך עשר כאילו היא כתוצה צסמ"ך צאשר שהיא
נקראת צשמאלי אצל עשר צשי"ן הימני כתצ דצינו צמקומר הדאוי)
צרכות דף כ"א: עשרה דצרים נאמרו צכום של צדכה וכו' הדחה מצפנים
ושטיפה מצחון צחי כדצ אשי דאמר על הארץ. וצצרכת על הארץ מוצגין עליו
מים מפני כי הוא יין חי דקיימא לן צצרכת הארץ כותנין עליו מים אם הוא חי
דהא אמרינן צצרכת דף כ': מודים חכמים לרצי אליעזר צכום של צרכת המזון
שאין מצדכין עליו עד שיתן לתוכו מים עכ"ל. לפנינו איתא אמר דצ ששת
וצצרכת הארץ ועיין תוס' צפסחים דף ק"ח: ד"ה שתאן וכו' כתצו זה צסם הערוך:
שם צאות הכ"ל מקצלו צשתי ידיו ואוחזו צימינו ורצי יוחנן אפילו לסייע
צשמאלו עכ"ל. לפנינו איתא אמר דצי יוחנן דאשונים שאלו שמתא מבו
שת ייע לימין אמר דצ אשי הואיל ודאשונים שאלו ולא איפשיטא להו אכן
נעציד לחומרא:

עור שם צאות הכ"ל תענית דף ה'. (כי שתיס רעות עשה עמי) עשרין ותרתין
שציקא להו. פירוש הלל הם מפורשים מהדין קרא ולקמי' כ"ד ואמאי
חסיצ צ' ושציק כ"צ ואלו הן א' אותי עזצו צ' לחלוצ להם ג' עוצך את ה' אלקיך
ד' רעתך ה' ומסוצותיך ו' ולא פחדתי ז' ולא אעצור ח' לועה ט' זונה י'
נהפכת י"א נכתם עוונך י"ב לא נטמאתי י"ג דרכך צביא י"ד כי אהצתי זרים
ט"ו ואחריהם אלק י"ו הוצישו י"ז מלכיהם י"ח שריהם י"ט כהניהם כ' נציאהם
כ"א אומרים אצי אתה כ"ב ולאצן את ילדתי כ"ג כי פנו אלי עורף כ"ד כי
מספר עריך היו אלקיך יהודה ואמרינן כמי דהני דאמרן הכא כ"ד רעות
דכתיצי צענין התשפוט ודמי דהני הוא צוודאי ואלו הן א' עיר שופכת דם צ'
ועשתה גלולים ג' טמאת השם ד' רצת המהומה ה' איש לצדועו היו צך למען
שפך דם ו' ז' אצ ואם הקלו צך ח' לגד עשו צעסק ט' יתום י' ואלמנה י"א
את קדשי צזית י"ב ואת שצתותי חללת י"ג אנשי רכיל י"ד אל ההרים אכלו צך
ט"ו זמה עשו צתוכך י"ו עדות אצגלו צך י"ז טמאת הנדה ענו צך י"ח ואיש את
אשת רעהו י"ט ואיש את כלתו כ' ואיש את אהותו כ"א שוהד לקחו צך כ"ב

זה כלשון פרסי קורין לעצדות ושימוש עימלאה מיסודו של רצי משה הדרשן
למדתי כן :

אות **ען** א' סנהדרין דף כ"ו: ואמר רב נחמן בהשוד כשר לעדות אומר לי' רב ששת
עני מרי ארבעים זכתפי' וכשר וזמנחות דף פ"א. איהך דקיימא תודה
היא הא לחמה והא תיהוי תמורה אומר ליה רב נחמן עני מרי ארבעים
זכתפיה וכשר. פירוש עניי אדוני הוא חייב מלקות. אף על גב דלא ידעיה
אי צעל וודאי נקיטינן מלקין על לא טובה השמועה עכ"ל. הך אע"ג וכו' קאי
אדלעיל היינו צסנהדרין וכן כתבו רש"י ותוס' שם ע"ש :

אות **ען** ז' שבת ל"ב. על עינוי הדין פירוש הדיונין שמענין את הדין לאחר
שיודעין הדין מאחרין אותו. עיוות הדין הדיונין שמעוותין את
הדין. קלקול הדין צעלי הדין שמקלקלין את הדין עכ"ל. וז"ל רש"י עינוי
הדין שמאחרין הדיונין לדנו ולל לשם שמים אלא לאחר שהוצרך הדין
משהין אותו. עיוות הדין. שמעוותין אותו מזידין : קלקול הדין שלא היו
מתונים צדין לעיין זו כל לרכן ונתקלקל מאליו :

אות **ען** וי"ו יצמות דף מ"ד. ארבעה אחין נשואין ד' נשים ומתו אם רולה
הגדול שצאחין ליצם את כלן הרשות צידו גמרא אימא ארבעה מאחין
הרשות צידו ושצקינן ליה והתניא ודצרו אליו מלמד שמשיאין לו עלה הוגנת
וכו' לא לריכא ראפשר לי' אי הכי אפילו טוצא נמי עלה טוצה קמשמע לן ד'
אין טפי לא כי היכי דנימטינהו עונה צחדש. פירוש דצינו חננאל ז"ל אדם
הראשון צערצ שצת שימש תחלה. זכתוצות דף ס"ז עונה של תלמידי חכמים
אימת מערצ שצת לערצ שצת. אשר פרוי יתן צעתו זה המשמש מטתו מערצ
שצת לערצ שצת. וגם על זה פירוש שצו נצדא אדם הראשון וקשיא הא דתנן
צסוף פרק אע"פ ואוכלת עמו מערצ שצת לע"ס ומפרש רצי יוסי צרצי חנינא
(לפינו איתא רצ אשי) אומר תשמים עכ"ל. לא איתצדד מה קא קשיא לי' אמנם
דע שטעות נפל ול"ל מלילי שצת כי כך נשנית המשנה שם דף ס"ד: ואוכלת
עמו מלילי שצת ללילי שצת מאי אוכלת רצ נחמן אומר אוכלת ממנו רצ אשי אומר
תשמים תנן אוכלת עמו לילי שצת צשלמא וכו' והנה לפירוש ד"ח שקצעו זמן
צע"ס על סמך שאדם הראשון שימש תחלה וצצו נצדא [כדאיתא צסנהדרין דף
ל"ח: שמינית עלו למטה שנים וכו'] ומשום דנקט צע"ס ל"ל לר"ח דע"ס ממנו
קאמר ולפיכך כתצ דצינו הערוך וקשיא הא דתנן צסוף פרק אע"פ זכתוצות
ואוכלת עמו מלילי שצת ללילי שצת ומפרש רצ אשי תשמים הרי דמוכח דחיוצ
עונה דנקיט צכל מקום היינו צליל שצת דוקא וכן פירוש רש"י דף ס"ז צזה"ל
מערצ שצת וכו' שהוא ליל תענוג וצציתה והנחת הגוף עכ"ל. עי' קונטרס :

אות **עבג** ז' צצא קמא דף פ' וצלצד שלא ישהא את הענוגה שצהן שלשים יום.
פירוש אחרונה כמו הלהן תעגנה כלומר תתאחרנה עכ"ל. לפינו
איתא הענוגה וז"ל רש"י הענוגה מאוחדת כמו הלהן תעגנה (רות א')
תאחרנה מלהנשא: וגירסת דצינו ל"ע שמציא דאיה מן תעגנה על ענג
ולולא דמסתפינא הייתי אומר דערך זה לריך להיות לעיל צערך עגן וטעות
נפל צספרים :

אות **ענוה** פאה פרק א' אע"פ שאמרו אין פותחין לפאה משמים הכל לפי
גודל השדה ולפי רוצ העניים ולפי הענוה. פירוש קמה כדפרשינן
לעיל צענז. פירוש אחר קשירת הדצד צלשון הקודש קרוי עניצה

הראה לנו ענין לופה ורואה לפון עניין לפנת פענח כלומר היכן עמון עלן
צנערה יש מי שאומר אשה שמה שנשא אשה כהנת מזרע אהרן והיא אחרונה
עירנית מצנות הכפרים כדגדסינן צצילה דף ל"ז . אלפסין חירניות מאי
חירניות אמר רב יהודה עירניות מאי עירניות אמר רבי לעי חקלייתא .
אחרונה היא אשתו אחרונה שכבר נשא אחרת ויש אומרים שמש ששנה מסכתא
מתורת כהנים כגון שחיתת קדשים וכיוצא בהן. עירנית כלומר משנה חילונה .
אחרונה שגדסה צאחרית ימיו עכ"ל : ורש"י פירוש עירנית צעלת חן וחריפה
כאלם עד :

אות עלת שצת דף קי"ט . אשכח ציה מרגניתא זצנה צי"צ עליתא דדינרי
עכ"ל . לפנינו איתא צתליסר וע"ס צרש"י וז"ל תריסר עליתא
דינרי עליות מלאות דינרי זהב וגומא צעלמא הוא כלומר הון עתק מאוד וכו' .
ורצינו פי' עילתדינרי פירוש כלי קטן כמו אנטל :

אות עמר א' כתוצות דף כ"ח . מעמד ומושצ היה לפלוני צמקום הזה עכ"ל .
לפנינו איתא מעמד ומספר ועיין פירוש רש"י מקום היה לו כאן
להספיד מתיו כשמוליכין לצית הקצרות שלו לעשות שם מעמדות ומושצות
שהיו עושין שצעה למת :

שם צאות הכ"ל יצמות דף ק"ו . ישיצתה זו היא עמידתה פירוש ישיצתה צלא
יצום זו היא עמידתה וכן תתקיים יפה אמר לה והא ידעה כלום יודעת
זו כלום שאינו מתכווין לשם יצום עכ"ל . לפנינו איתא אמר לה ידעתי לי'
אמרה ליה אין ממונא הוא דחזי לה וכו' וע"ס פירוש רש"י וכאן דצרי דצינו
לדיך תיהון קלת :

עוד שם צאות הכ"ל צרכות דף כ"ח : כר ישראל עמוד הימיני . פירוש שמי
עמודים היו צמקדש ועליהם כל הצנין עכ"ל . וז"ל רש"י שני עמודים
העמיד שלמה צאולם שם הימיני יכין ושם השמאלי צועז (מלכים א' ז') והימיני
לעולם חסוצ :

אות עמץ סנהדרין דף ק"י . כל דחמי לה דהוא שלחה ערטיל עמין עינוי
ואזיל פירוש כמו עולם עינוי עכ"ל . לפנינו איתא נוסחא אחרת
והתחלתו דף ק"ט : און צן פלת אשתו הלילתו וכו' איתצה על צצא וסתרת'
למזיה כל דאתא חזייה הדר וכו' :

אות עמר א' שצת דף כ' . עמרניתא דציני ציני . פירוש לשון אמר שיש צין
קליפה וצין האילן דף כעין אמר צארז שמו לכש עמרניתא דערצא שמו פתילת
האידן עכ"ל . לפנינו איתא צעמרניתא דאית ציה :

שם צאות הכ"ל חגיגה דף ע"ו : שאל נימוס הגרדי את רבי מאיר כל עמר'
דנהית ליורה סליקי פירוש כל אותו הלמד שנותנין ליורה גדולה ללצוע
עולה צכולה הלצע יפה אמר ליה כל דהוה נקי על גב אמו סליק דלא הוה
נקי אגב אמו לא סליק כלומר כל אותן הלמד שהוה נקי ואינו מלוכלך צטיט
קולט הלצע יפה כך רצי עקיזא צתחילה היה יפה עלה צסלום וירד צסלום
אחר שמתחלה לא הי' הגון לא ירד צסלום עכ"ל . עיין שם צפי' רש"י ותוספות :

אות עמר ג' סנהדרין דף פ"ה : הגונצ נפש מישראל אינו חייצ עד שיכניסנו
צדשותו וישתמש צו שנאמר והתעמר צו ומכרו . פירוש ענין
שמוש עכ"ל . ז"ל רש"י פרשת תלז כ"א פסוק י"ד לא תתעמר צה לא תשמש

עד (ס') [ל"ל ס"א] לתקופת תשרי וכן אנו נוהגים שכל מנהגינו אחר צני צל עכ"ל רש"י [ולפי הג"ה שלי דל"ל ס"א לתקופת תשרי לא זכיתי להצין מה שסיים רש"י וכן אנו נוהגים וכו'] וכי יהיה המנהג נגד פסק הלכה מרצ פפא] דם מפירות דצינו נראה שגידסא היה לו דצ אמר יום ס' כלפני ס' ושמאל אמר יום ס' כללחד ס' ולכך אי אפשר לו כפירות רש"י אלל מפרש דשמאל שהיה יושב צנהדרעא וצעו מיא אמר יום ס' כללחד ס' ורצ ישיצתו צסורא לא צעו מיא ואמר יום ס' כלפני ס' וזה שסיים דצינו והלכך יום ס' כללחד ס' קאי אדשמאל דעסיק ציה מתחלה או אולי לדיך תיקון ול"ל והלכך יום ס' כלפני ס' וקאי שפיר צמה דמסיים. ועל פי גידסת ופירות דצינו יצואר מה שיש לדקדק לכאורה דאמר הש"ס ת"ש דצ אמר וכו' ושמאל וכו' ומה פעל צזה דאכתי לא נפשוט הספק שאל [ואין לומר דפשיט דהלכה לגבי שמאל זה אינו חדל דכשם דהלכה כרצ צאיסורי כן הלכה כשמאל צדינא, והכא אינו לא איסורא ולא דינא ותו דהוה ליה להש"ס שרולה לפשוט האיזעי' להציא דק דעת מי שהלכה כמותו] ועוד מאי צעי ר"כ צ"י צהך סימנא הלל פלוגתא דרצ ושמאל נשנית לאין מספר ולא אתנח צה סימנא ולמה דוקא הכא נותן צהן סימן ותו צהא דאמר דצ פפא הלכתא יום ס' כללחד ס' כאילו חידש דצד חדתא ולא אמר הלכה כרצ [לגידסת רש"י] אמנס דצינו האיר עינינו צתורתו דתכלית הפשיטות הוא מר"כ צ"י דאמר וסימנך כו' כלומר דרצ ושמאל לא פליגי אלל דמר כי אתרי' ומר כי אתרי' דהיינו צמקומו של רצ היא סורא דלא צעו מיא נהגו שלא להזכיר ציום ס' והוי כלפני ס' אלל צמקומו של שמאל נהדרעא דהיא עלאה וצעו מיא היו מקדמין צמים להזכיר ציום ס' והוי יום ס' כללחד ס' והשתא שפיר נפשטה האיזעיא דתלוי צצל צמנהג המקומות [ועין צהר"ש צסוגיא זו וצתשוצתו שהציא הצ"י סי' קי"ז שתמה למה אנו נוהגים וכו' ומסכים למנהג פרוצינאל וכו'] אכן רצ פפא לא ס"ל כך וחסק הלכתא יום ס' כללחד ס' וכל המקומות שצל שוין ולכך הוכרח לומר כל הפסק דיום ס' כללחד ס' לאפוקי אף מדשמאל [לגידסת דצינו] ג"כ [דגם שמאל מודה למנהג רצ צסורא דלא צעו מיא דיום ס' כלפני ס'] ורצ פפא חולק וכדאי דצינו לסמוך:

אות על צ' שצת דף ק"ט. אמר שמאל עלין אין צהן משום רפואה פידוש עליו ידק ללנן צהם העין אין צהן משום רפואה ושדי עכ"ל. וז"ל [רש"י] עלין. כך שם העשצ: אין צהן משום רפואה צאכילתו להאיר העינים דלא מסו: **אות עלם** צרכות דף י"ז. עולמך תראה צחיך. פידוש מעין אותן העוצות שעתיד הקדוש צרוך הוא לשלם לך לעולם הצא תראה כשאתה צחיים עכ"ל. וז"ל רש"י עולמך תראה צחיך. כל לדרך תמלא.

אות עלם מנחות דף ס"ו: וצכורות דף כ"ז: כנף דננים נעלסה נושא עולה ונתחטא עכ"ל. ע"ש וצפירות רש"י:

אות עלף חולין דף ג': אלל לא שחט לפנינו צ' וג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלף (פי' רש"י לשון עייפות וחלישות הלצ שאינו יכול לראות מכת חרצ אפי' צצהמה לשון ותתעלפנה הצתולות) שצת דף ט': לא יכנס סמוך למנחה למרחץ להזיע שמא יתעלף פידוש לשון עייפות כמו על ראש יונה ויתעלף עכ"ל. לפנינו איתא יתעלפה פי' רש"י פשמי"ס צלע"ז:

אות עלץ עירוצין דף נ"ג: אמרי לי' לרצי אצהו הלפינו היכן רצי אלעאי לפון אמר להן עלץ צנער' אהרונית אחרונית עירנית והנעידתו. פי' הלפינו

צ"ס רצינו חננאל צ"ל ועוכלא אחד מחמשה צדוצע הקצ כלומר אחד מחמשה
צלוג היינו צילה וחומש צילה שהלוג ו' צילים ע"כ וע"ס. ודצרי רצינו הערוך
צזה לריכין תיקון והגה"ה:

אות עבן סנהדרין דף מ"ד: וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו עבן שעיכן
עוונותיהם של ישראל. כעכנא שמסצצת ומעקמת שהיו כל ישראל
צכלל החטא עכ"ל. צמוסף (א"ב פירוש צלשון יוני נחש ואפעה אך לי נדחה
כאן צלשון יוני ורומי מין חיה אשר שמה קיפור ולפעמים מסצצת עלמה
ככידור ויורה קוליה לחוץ כמו חלים עכ"ל. ואולי שלזה כיוון רש"י צסנהדרין
דף מ"ד. שכתב צזה"ל עיכן גילגל עליהם פקידות עוונותיהם כעכנא זו
שמתגלגלת צהיקף עגול:

אות עכר צ' צצא צתרא דף ס"ז: לא מכר את העכירין ולא את הגלגל. פי'
צתשוצות עכירין צנו"ן תנן והן כצשי שכוצשין את הזתים צצית
הצד והיא קורה. פירוש אחד עכירין הן העגילין דתנן צכלים פרק י"ג משנה
ח' הכירים ופירוש כצשי והן גלגלי חצנים נקוצות צאמלע וטוחמין וכוצשין צהן
הזתים עכ"ל. לפנינו איתא העצירין חצל צמסנה צצמסניות העכירין וצ"ל תוס'
י"ט העכירים הכי נרסינן וכן גרסת הרי"ף צכ"ף עכ"ל.

אות עכשיו משנת חצות פרק קמא ואם לא עכשיו אימתי פירוש עתה
עכ"ל. צתשצו שורש עכשיו כתב צזה"ל ויש כותצין עכשיו ציו"ד
ואינו לריק עכ"ל. וכתצתי על לידו וצכל המקומות שלפנינו נדפס עכשיו
מלא יו"ד לצד ראה זה מלאתי צצרכות דף ס"ג: וצסנהדרין דף ל"א. נדפס
[צ"ס שלפני דפוס פ"פ דמיין] עכשיו צלא יו"ד

אות על ח' יצמות דף ד': ואי כתב צחמנא לא יעלה הוה חמינא כל העלמה
קא חסור צחמנא (ואפילו מוכרי כסות) פירוש שנושאין
הכלאים צדיהן להראותן קמשמע לן לא תלצש. שם דף פ"א. חני שונה עגול
צעגולין עולה פירוש מעלה אחד ממאה והשאר מותרין ולולי שהתדומה צזמן
הזה דרצנן לא היה התנא שונה עולה חלא מדמע הכל עכ"ל. ע"ס פי' רש"י
שמוסיף צה דצרים כיון שהוא דאורייתא לא היה עגול צעגולין צטל כיון
דצד חסוצ הוא וצאלף לא צטיל

שם צאות הכ"ל כתוצות דף ק' איכא דניחא ליה צאשה דסקלא על יד על יד
עכ"ל. לפנינו ליתא חלא צדים פרק שום היתומים צערכין דף כ"א: איתא.

עוד שם צאות הכ"ל תענית דף יו"ד. וסימניך עילאי צעו מיא תתאי לא צעו
מיא. פירוש שמואל צנהדרעא ורצ צסורא ותרוייהו על פרצ שמואל
ונהדרעא הם עלאי צעו מיא ורצ וסוראי תתאי לא צעו מיא דכיון שהם
תחתים נקוים המים אליהן ומתקיימים חללם והלכך יום ששים כלאחר ששים
עכ"ל. צגמרא שלפנינו איצעי' להו יום ששים כלפני ששים או כל אחר ששים
ת"ס רצ אמר יום ס' כלאחר ס' ושמואל אמר יום ס' כלפני ס' אמר ר"נ צ"י
וסימנך עלאי צעו מיא תתאי לא צעו מיא אמר רצ פפא הלכתא יום ס' כלאחר ס'
וצ"ל רש"י כלפני ס' ולא מדכרינן. כלאחר ס' ומדכרינן. עלאי צעו מיא העומדין
צהרים לריכין יותר מים מפני שהגשמים מתגלגלין ויורדין למטה. תתאי לא
צמו מיא. שמתכנסין כל מימי ההרים לצקעה ה"כ רצ שהיה מארץ ישראל וכו'
וארץ ישראל גצוה מכל הארצות וצצל צגולה מתוך שאינן לריכין לגשמים אין שואלין

לי זכולה הש"ם הלכתא כמר זר רז אשי זר ממילך שזועה. וחורא תניא זסועה
 דף מ"ט: איזו היא עטרוות כלות עיר של זהא אזל עושה הוא כיפה של מלח
 פירוש לא אמרן אלא לכלות אזל לשאר נשים לא דהא אמרינן זכדריס דף כ'.
 ר"ע עזר לזכיתו עיר: של זהא עכ"ל. ועיין תוס' גיטין דף ז'. ד"ה עטרוות:

אות **עמר** ג' זצא מליעא דף ל"ט: וזצא זתרדא דף כ"ט: הכי מילי דלא עזיד
 עיטרדא אזל עזיד עיטרדא קלא אית לה. פירוש עטרדא שטרדא.
 (וכן פירוש הרש"ם זצ"צ עיטרדא שטר חלוקא וזצ"מ לפנינו כתוב עטרדא ופי'
 רש"י ג"כ שטר חלוקה דק הצמות לא סרו (מלכים ז' י"ז) מתרגמינן לא
 עטרו) ולא הפליגו מהם עכ"ל. ועיין קונטרס:

אות **עמר** ז' נדריס דף ל"ז: עיטור סופדים פירוש לשון עטירה הוא תרגום
 לא סרו (מלכים א' פסוק מ"ד) לא עטרו עכ"ל. עיין מה
 שכתתי זסמוך זסס רש"י זצצא מליעא דף ל"ט:

אות **עמש** נדה דף ס"ג. אלו הן הווסתות מפהקת ומעטסת מלמטה.
 כגון זה דגרסינן זצדכות פרק הרוואה דף ס"ז. וזצקעה כל זמן
 שמתעטש ואין חזירו' שומעו עכ"ל. לפנינו ליתא מלת מלמטה ונדאח דהערוך
 הוסיף זה כדי לפרש הכוונה של מתעטשת דהיינו עיטוש מלמטה. אמנם
 לא ידעתי מי הכריחו לכך דוודאי גם צעיטוש למעלה מיקרי וסתות דגופא
 ול"ע ועמ"ס לקמן זס"ד. ואפשר לומר דגרסת הערוך זמסנה היה כך ומעטסת
 מלמטה. והא דדויקא המסנה ליתנו מלמטה ולא קני סתמא. יש לומר לפי
 מה שאמר שמואל זס דף ס"ג: לוסתות אחת [פירוש רש"י לוסתות דגופא
 כגון הכי דמתניתין משקצעתן פעם אחת הוי וסת] למה שלא מנו חכמים
 שלשה ע"ס והסתא אי הוה תני סתמא ומעטסת אזי הויין תדווייהו דהיינו
 עיטוש למעלה ולמטה זכלל מה שמנו חכמים לכך הוכרח למיתני ומעטסת
 מלמטה וא"כ עיטוש מלמעלה הוא זכלל מה שלא מנו חכמים [והא דשאל
 שמואל לאתויי מאי ולא ניחא ליה דאתי לאתויי עיטוש מלמעלה אפשר משום
 דהרי אמרו למה שלא מנו ולא אמרו למה שלא מנהו על כרחיך דאתי לאתויי
 יותר מאחת ויש עוד דרכים אחרים זיסוצו של זה ואין כאן מקום להאריך]
 והוי יודע צטור יורה דעה' ע"ס' קפ"ט סעיף ל"ט וכתב יש הוצעת וסת וכו'
 וכן אס מתעטשת דרך מטה וכתב הש"ך ס"ק כ"ג מתעטשת דרך מטה
 ומדברי הרמ"ם זפירוש המסנה למעטש היינו מלעלה וכ"כ התוספות
 אשטני"ד והיינו מלמעלה כמ"ס [הערוך] צערך [עטש] עטישותיו תהל אור
 מחוטמו וזפיו אשטורדינט"ר ע"כ. ונדאח דלענין דינא שניהם אחת עכ"ל
 הש"ך. ולפי מה שכתתי אפשר דגם הטור היתה גרסתו כהערוך ולכך
 כתב מלמטה משום שיגרת לשון המסנה. אמנם מה שנסתייע הש"ך מהערוך
 קלת קשה שלא הערה הש"ך דעת הערוך גופי' דס"ל דהך נדה מיירי צעיטוש
 מלמטה. וכן מה שהציא הש"ך מהרמ"ם לא אחזרר לייכי ז"ל הר"מ זפירוש
 המסנה מפהקת פיהוק: ומעטסת עיטוש עכ"ל:

אות **עכבר** א' זצא מליעא דף פ"ד: לא שצקו זני עכבריא. צויקרא דזה
 צפרסת זאת תהיה על להביא עכבריא והוה מכרז מאן צעי
 למיזצן סמא דחיי פירוש שכונה עכ"ל. ורש"י פי' עכבריא זס מקום:

אות **עכל** א' זצא זתרדא דף ל'. מפרש כמה עוכלא אחד מחמשה זרועה הקצ
 והקצ חמשה זילים והוא זילה וחומש זילה עכ"ל. וכ"כ הרש"ם

שלא להראותן לרה כמו שראו אנשי אותה ספינה פירוש אחר לעזרה מתרועעין שיצא להן עזרה עכ"ל . ודש"י פירוש לעזרה לועקין לצני אדם שיצאו לעזרם ולא לנעקה תפלה שאין אנו צעוקים כל כך שתועיל תפלתנו ללעוק עליהן צעצת ועיין לקמן ערך תרע"א :

אות **עזר** א' דמאי פרק א' עוזרדים . כלאים פרק א' הפרישים והעוזרדים . שצת דף קמ"ד . סוחטין צפגעין וצעוזרדין פי' דש"י קורמ"ש צלע"ז צרכות דף מ' : עוזרדין טו"לשי פירות אילן וצלשון ערצי גונרי ואדומין הן וי"א אלזערוד וצלע"ז שורצ"א וי"א אלציסרי עכ"ל . וז"ל דש"י טולשי קולמס"י :

ועוד שם צאות הכ"ל שצת דף ל"ח . צלום מלומקות כעוזרדין עכ"ל . פירוש דש"י שבעשו דקות כעוזרדין קורמ"ש צלע"ז :

אות **עזר** צ' עירוצין דף ל"ד : כאן צעוזרדין כאן כשאין עוזרדין . פי' מתניתא צקנים עוזרדין שהן חזקים והן מין אילן ואם יצא להשתמש בהן כיון שהן חזקים ואין יכול לנעותן וליטול העירוד שעל ראשו בזירה שמא יקטום כי קאמינה צקנים שאין עוזרדין דקים שהן כמין ירק ונחין להרכיזם ולנעותן ולא אתי לקטמן דהני לאו מין אילן הוא ולא גזרי צהו דצנן עכ"ל . וז"ל דש"י . עוזרדין שהוקשו כצר הרי הן כאילן וכי שדינן כשאין עוזרדין צעוד הקנים רכין דהוו כירק וצירק לא הזכירו חכמים שצות עכ"ל :

אות **עזרה** עזרת הכהנים יש מפרשים צשציל כן נקראת עזרה מן עזרה צלרות כלומר ששם מתפללין לאל ושומעין ועוזרין עכ"ל . והתי"ט צפרק צ' דמדות כתצ צסס ירושלמי שמשם עזרה צאה לעולם שנאמר ישלח עזרך מקודש . וצמוסף (א"ב לשון פסוק העזרה התחתונה) עכ"ל .

אות **עז** צצצת דף כ"ה : וצצצא צתרא דף י"ז . ארצעה מתו צעוטיו של נחש פירוש קולמסו שנכתצ צו המות כמו עט סופר . פירוש אחר צעלתו כמו עטה ועעס עכ"ל (דניאל צ') פירוש הזה כתצ דש"י ז"ל .

אות **עטף** צ' אצות פרק צ' על דעטפת עטפוך כצר פירשנו צערך טף עכ"ל . עיין לעיל ערך טף ד' גרים אטפת אטפוך (וכן הוא צגמרא שלפנינו) :

אות **עטף** ג' מועד קטן דף כ"ח : עטוף וכסו טורי דצר דצרי וצר דמי הוה . פירוש כאדם האומר להרים התעטפו והתכסו צמלצושים הנאים כי זה האיש הצא להקצר אלליכם צן לבדולים הוא ויש אומרים לצני אדם אמר התעטפו והתכסו צמלצושיכם הנאים ועמדו על ההרים וכסו אותם צשעת קצורתו כי צן גדולים ורמים הוא . פירוש אחר טורי הם השדים עכ"ל . ודש"י פירוש עיטוף חושך :

אות **עמר** א' סוטה דף מ"ט . צפלומום של אספיאנום גזרו על עטדות של חתנים אמר רצ לא שנו אלא של מלח ושל גפרית . פירוש דצינו גרסם ז"ל מזהב היתה אותה העטרה ורחלו אותה צמלח וגפרית שתהא יפה אצל של וורד ושל הדם מותר פי' שהעטרה עלמה של וורד ושל הדם . וד"ח ז"ל פירוש צין מלח וצין גפרית וצין וורד וצין הדם וצין קנים וצין חילת אסור והני מילי דגצרי אצל דנשי שרי חדא דצהדיא אמרו דצותינו שצת דף כ"ט : הלכתא כלילא שרי ותו צו דגרסינן צגיטין דף ז' דצינא אשכחי' למר צר רצ אשי דגדיל כלילא לצרתיה וכו' עד דומיא דכהן גדול צגצרי אצל צנשי שרי וקיימא

דאמר ר' חייא אהניא ליה ללותיה דרזי דלא לשוויי' ממזרח דהוה מלוי וכו' דתפלת דזי הוה מעזות פנים שלא ילא עליו שם ממזרות וכן פירוש דש"י אצל לפידוש הערוך אין התחזרות ללותיה דרזי לחסד ממזרות. אולם גם הערוך לפידוש זה כתבון דהאי וודאי גם פסול ממזרות הוא בכלל עזי פנים כדמשמע בקידושין דף ע' : והיה קשה לו על פירוש דש"י. כפל המאמר ומעזות פנים אחר שכבר זקש שלא יתגדו צו הרי זכללו שלא יולאו עליו שום לעז אצל לפי' הערוך אתי שפיר דהן הנה שני ענינים נפרדים שלא יקטינהו שום מיי אדם זשום מין קטטה ושגם הוא לא יקניע לאדם אחר. וזה לשון המהרש"א בחידושי אגדות ההוא דאתא לקמי' דר' חייא וכו' צעין יעקב גרם צההוא עוצל נמי דזי וכן משמע קלת מדאמר ר' חייא אהניא ליה ללותיה דרזי דלא לישוויי' ממזרח ויש לקיים כאן גרסת כל הספרים ולקמן גרם דלא לשווייה צני ממזרח ר"ל דסמוך אמאי דאמרו צצא מליעא דף פ"ה : גדולים מעשי חייא ודו"ק עכ"ל. והנה צס"ס שלפנינו דאיתא לקמי' דר' חייא וכו' וגם תיצת (צני) שמוהו צין שני חלאי עגולה להורות שאינו מן הגרסא לכאורה טעו לפי דרזי מהרש"א הכ"ל. איצרא גם לגרסת המהרש"א דגרם צני עדיין קשה למה לא אמר דזי חייא אהניא ליה ללותיה מיד צעוצל דראשונה ויותר תמוה דעל דזי אמר אהניא לי' ללותיה ועל עצמו שנעשה לו ג"כ כזה לא תלה צשום דצד והעיקר חסד שגדולים מעשיו וצפרט דר' חייא יתלה צזכות עצמו ועל דזי צזכות דזי לא יתלה וודאי פליאה כזו עלומה להכי נראה דהגרסא דאתא לקמיה דרזי חייא כמו שכתובה בכל הספרים היא עיקר רק דהצדל דזה דאתא לקמי' דר' חייא החליף פניו לומר אמך אשתי ואתה [צני] ועשאו לו צעצמו לממזר אמנם הכ דקמיה דרזי דאמר אשתך אשתי לא החליף פניו דרזי עצמו והניח לו צחזקת כשרות על זה הטיב אשר דצד ר' חייא על דזי דאהניא לי' ללותיה דלא לשוויי' ממזרח ר"ל דתפלתו של דזי הועילה לו דלא היה מלי האי בצדא להחליף פניו צפסולו של דצו עצמו כמו שהחליף האי בצדא צד' חייא לפוסלו לו לעצמו. ולפ"ז יפה עשה ויישר כחו על שלא גרם תיצת צני צס"ס שלפנינו :

אות עזב נדרים דף כ"ז. אי לא חמת צה מילין דעזיזה. פירוש דצד זמה עכ"ל. ז"ל דש"י מילין דעזיזה דצדים שיפין להניחן כלומר דצד זמה עכ"ל. ואפשר דעיקר כוונת הערוך ג"כ כך הוא :

אות עזק א' מנחות דף פ"ה. הלך צסדה ומלאו יושצ ועוזק תחת הזיתים. פירוש חופר משליך האצנים עכ"ל. עיין תוספות הוכיחו כפירוש הערוך :

שם צאות הכ"ל ראש השנה דף כ"ג : וצית יעזק היתה נקראת איצעי להו צית יעזק תנן לשנא מעליא דכתיב ויעזקהו ויסקלהו וכו' אהלות פרק י"ח אף העוזק צית הפרס טהור פירוש משליך האצנים ויש מפרשים שעשה לו גדר מן האצנים מן ויעזקהו ויסקלהו ומפרש ויעזקהו הסציצ וגדר כטצעת תרגום טצעת עיזקא עכ"ל. וז"ל דש"י שחופר סציצ הזית כעין טצעת כמו עזקתא :

אות עזר תענית דף י"ד. תנאי היא דתנן צפרק סדר תענית אלו דף י"ט. על אלו מתדיעון צצצת וכו' דזי יוסי אומר לעזרה ולא ללעקה. פירוש לעזרה כל אחד מתפלל לפני עצמו אצל אין עושין כינופיא פירוש אחר ללעקה אין אומרים עניני כל הליצור ציחד צקול. פירוש אחר לעזרה מתפללין לפני הקדוש צרוך הוא כדי לעזרן ולהליץ אצל אין מתפללין להקדוש צרוך הוא

ערן-עז

דזערך רזינקא וזערך רסן הראה הערוך לעיין מקומם שזר פירוש צערך עדי
אמנם ממלת כיוצא ולא זכר שום ערך צערך :

אות **ערן** ז' חולין דף קל"ג . ולפרס ידי' אכסא ליה עידני' . פירוש לא היו
מניחין אותו לעמוד מפני שהיה לומדס עכ"ל . ועיין לעיל ערך אנס
פירש הערוך צענין אחר ול"ע .

אות **ערש** א' שצת דף ס' . צעדשה הלך אחר שלשלתיו . פי' צלע"ז אישתדר"א
וצסוף תוספתא עירוצין אין ממלאין צעדשה שצת עכ"ל . צמוסף
(א"ב צנוסחאות כתוב צעדסה) וז"ל דש"י צעדסה אישתריו"א צלע"ז והן מאזנים
גדולות לסקול למד ושעוה ונחשה והן של עץ :

אות **ערש** ד' צצדאשית דצה פרשה ס"צ ונזיד עדשים מה עדשה זו עשוי'
כגלגל כך העולם עשו כגלגל עדשה זו אין לה פה אף אצל אין לו פה
אסור לדבר עכ"ל כן הוא ג"כ צגמרא דילן צצצא צתרא דף ט"ז : ולדיד עיון קלת :

אות **עדי** א' כל נאות יעקב תרגום ית כל עידית דצית יעקב נאות אלקים
תרגום עדית אלהים עכ"ל . צש"ע חושן משפט סימן ק"א סעיף
ה' כתב צהנ"ה עידית פירוש המשוך שצקרקע שראוי לקצוע עליו דירה
תרגום נאות יעקב עידית דצית יעקב עכ"ל :

אות **עוים** חולין דף ס' : והעקרונים והעוים מתימן צאו ולמה נקרא שמו
עוים שעיוו את מקומם דבר אחר שעיוו לאלוהות הרצה דבר אחר
שכל הרואה אותן אוחזתו עוית עכ"ל . לפנינו כתוב שאיו לאלוהות וכו' :

שם צאות הנ"ל ביטין דף ע' . ת"ר המשמע מטתו מעומד אוחזתו עוית
עכ"ל פירוש דש"י קרנפ"א צלע"ז וכן כתב דש"י עוד צחולין דף ס' :
עוית קרנפ"א :

אות **עויק** ביטין דף ע"ח . דעויק ליה צחדליה (ושלקתי) (ל"ל ושקלתי) פי'
שעקר מתניו ומללה ליתן לה הגט והיא שולפתו ממתניו דכיון
דמדעתי' הוא ונתן קדינא ציה צפירוש דצינו חננאל כתוב דאדיק לי' חדליה
ופירוש כגון שהיה הגט דצוק צמתניו צחוזק ולמלס מתניו ונתחלחלו כאלו הוא
נותנו לה לפיכך הרי זה גט עכ"ל . צמוסף (א"ב דעדיק כתוב צנוסחאות דידן)
עכ"ל . ויין לקמן צערך סלף צ' איתא דעייק :

אות **עז** א' צצא קמא דף כ"ג : הנהו עיזי דשוקא פירוש העומדים לטציחה
עכ"ל . וע"ס פי' דש"י :

אות **עז** ג' שצת דף ל' : שתלילני מעזי פנים ומעזות פנים פירוש עזי פנים
שלא יקניטני אדם שיש צו עצות פנים ומעזות פנים שלא יהא צי
עזות פנים עכ"ל . צצדכות דף ט"ז : דצי צתר ללותיה אמר הכי יהי רלון
מלפניך ה' או"א שתלילני מעזי פנים ומעזות פנים מאדם דע וכו' פירוש דש"י
מעזי פנים . שלא יתגדו צי . ומעזות פנים שלא יוליאו עלי לעז ממזרות
ע"כ . וצגמרא דשצת ל' : ההוא דאתא לקמיה דרצי חייא אמר ליה אמך אשתי
ואתה צני אמר ליה רלונך שתשתה וכו' אמר ר' חייא אהני ליה ללותיה לרצי
דלא לשווי' (צני) ממזרא דרצי כי הוה מללי אמר יהי רלון מלפניך ה' אלוקינו
שתלילני היום מעזי פנים ומעזות פנים פירוש דש"י מעזי פנים שלא יציקוני
ומעזות פנים . שלא ילא עלי סס ממזרות דהוא עז פנים ע"כ לכאורה תמה

פסולות דמשעה שהעיד עדות זו נפסל. וצמנהדרין דף כ"ז ז"ל רש"י עד זומם.
העיד צניסן והוזם צתשרי על עדות זו לפרע כל עדות שהעיד מניסן
ואילך פסולין שהרי משהעיד עדות זו הוא דשע אלל דרצינו חננאל השמיענו
חידוש נאה דאף דקיימא לן כאציי למפרע הוא נפסל אפילו הכי כל כמה
דאפשר להפוך צזכות תלינן דכשרים היו צאותה שעה ולא אמרינן הוכיח סופו
על תחלתו אלל אמרינן שצאותו היום שהעידו (לפני צ"ד) נכתב הזיוף (אלל
שהקדימו הזמן לכתבו על תשל"ז) ונעשו דשעים אלל עד אופו הזמן מוקמינן
להו צחזקת כשרות:

אות **עד** ד' פסחים דף כ"ג: עדל תהא. פי' חדל כדגרסינן בגיטין פ' השולח
דף מ"ה. עדי גוצדין ונהדרעי גוצדין כלומר אלל אנשים ואלל
אנשים וכו' עכ"ל. וז"ל רש"י עדל תהא. זאת תהיה וכו':

אות **עד** ה' חולין דף ק"ו: אמר רצ עד כאן לחולין עד כאן לתרומה. פירוש
היה מראה רצ לתלמידיו עד הפרק לחולין והן האלצעות זולתי הכף
עד כאן לתרומה הכף של יד והאלצעות מקום הזרוע המחובר צכף היד עכ"ל.
ע"ש צרש"י ותוס' מה שהקשו על פירוש זה שכתבו צסס ה"ר רצי אצרהם:

שם צאות הכ"ל צרכות דף י"ג: עד על לצנך צעמידה. פירוש צירושלמי
לריך לקצל מלכות מעומד כילד היה מהלך צדרך והגיע זמן קריאת שמע לא
יקרא כשהוא מהלך אלל יעמוד ויכוון לצו כהוגן ויקצל עליו עול מלכות
ואח"כ יחזור לדרך אלל האומר שאם היו יושב יעמוד טעות הוא צידו
עכ"ל. ירושלמי זה הציאו תוס' וסיימו צסס התנחומא יעמוד ויקרא וכשיגיע
לואהצת ילך לדרכו:

אות **עדי** מנחות דף ס"ט: כדעדי טייעל נחתל דוסנין קצ חיטי צתלתל
פרס ס"א רוצינקא וחיטי (עיינן לקמן צערך רוצינקא וצערך רסן)
צפירוש מגנלל כתיב דוסינרל חיטי (רוס כיצא) פי' טפח גוצה על הארץ צערך
ג' פרסאות שס אלס עכ"ל הכך שני תיצות רוס כיצא שסמו צין שני חללי עיגולים
הוספה הן משום דהכי איתל צגמרל שלפנינו לפיכך הוסיף הרצ המוסף
כדרכו. אמנם צגרסת הערוך עלמו ליתל אלל הכך שכתב הכא וכן צשאר
דפוסו הערוך [צלתו מוסף הערוך וצלתו מראה מקומות] לא נזכרו כלל רוס
כיצא צענין דהכא אלל איתל צזה"ל צמנחות פרק רצי ישמעאל וכו' כד עדי
טייעל נחתל ליה דוסנין קצ חיטי צתלתל פרסי ס"א רוצינקא וחיטי צפירוש
מגנלל כתוב דוסינכא חיטי פירוש טפח גוצה על הארץ צארך ג' פרסאות עד
כאן העתקתי כל זה למען תדע כי גם סיומל דהכא שס אלס הם הוספה
מהמוסף וכונתו עדי הוא שס אלס אלל הערוך עלמו לא כתבו ודע דצסוגיל
שלפנינו צמנחות דף ס"ט: כדעדי טייעל נחתל ליה רוס כיצא חיטי צתלתל
פרסי וז"ל רש"י ד"ה רוס כיצא צתלתל פרסי. שהיה אורך קרקעו ג' פרסאות
רוס כיצא שני טפח צזקיפת גודל עכ"ל וכתצתי צתיקוני כלי שרת דתיצת טפח
לריך להיות טפחים לדסמין לי תיצת שני וצכן מהרלוי להיות שני טפחים
צזקיפת גודל ורליתי צללן קדשים שמוחק תיצת שני וכתב דל"ל רוס כיצא טפח
וכו' כל"ל וכן הוא צערך עכ"ל. ואולם לא ידעתי אנה מלל צערך כך וכאשר
צדרתי והעתקתי לעיל דלל פירוש טפח גוצה אלל לפי נסחאות שלו אלל על ענין
כיצא לא כתב כלום ותדע שהרי מ"ש רש"י צזקיפת גודל ודאי לא נזכר צערך
וצעל כרחיק דהיה מקוצל ציד רש"י פירושו של כיצא דהכי הוא וא"כ מנ"ל לללן
קדשים למחוק תיצת שני עדיפא לקיים את הכתוב שני טפחים. ודע עוד

תפילין זראש וכו' הקשו עליו ע"ש וזשם רצינו אליהו פירשו שימשמש זשל יד
תחלה ואחר כך זשל ראש :

אות **עג** א' תענית דף י"ט. עג עוגה ועמד צתוכה . פירוש השים הקפה
זארץ עכ"ל . עיין פירוש רש"י זרות אקרא הלהן תעבנה וכו'
(וז"ל רש"י שם תעבנה לשון איסור כלל לשון עג עוגה וכו') :

אות **עגל** א' קידושין דף ח'. עגול זה זחמש סלעים לפדיון זני זנו פדוי
עכ"ל לפנינו איתא עגל וכן זתוספתא פרק ו' זזכורות איתא עגל :

אות **עגל** ח' שוחט הוא לתוך עוגל של מים. ספר אחר לתוך אונן וכזר
פירשנו זערך אגן עכ"ל. חולין דף מ"א. ועיין לעיל ערך אגן ז' :

אות **עגל** ט' פסחים דף ז"ד : עגלה זלפון ועקדז זדרוס עכ"ל. לפנינו איתא
מעולם לא מלינו עגלה זדרוס ועקדז זלפון אצל המכוון היא
(זאפכא מלינו עגלה זלפון ועקדז זדרוס) :

אות **עגל** י"א סנהדרין דף כ"ז. אי לאו בזירה שיה היה אמינא שריפת נשמה
וגוף קיים לאו שריפה היא כלל ואי משום דרז נחמן (ואהצת לרעך
כמוך זרור לו מיתה יפה) היה אמינא לפיש ליה חזילי זמורות כי היכי דלישרף
לעגל. פירוש הוא עגל הוא הייא הוא מהרה כי דנכת רשעים מקדוץ תרגום
ארום זזעת רשיעא שליא זעגל עכ"ל. זלעגל קאתית זרכות י"ח : וכן אנו
מתפללין זעגלא וזמן קריז :

אות **עגן** זזא זתרד דף ע"ב. מכר את הנם ואת העוגין תני חייא אלו
העגינין שלה וכן הוא אומר הלהן תעבנה : פירוש הן הזדזלים
הגדולים שקושרין אותן זחזלים ומשליכין אותם אל הים להעמיד הספינה וסגרו
על מסגר תרגום ויעגנון על עגנא וזצתי כלאים הזזאו תרגום וזצתי יסורין
עגנהוין ולאשר זחשך הגלו תרגום ולדעגינין עכ"ל. וז"ל הרשז"ם עיגונא .
אנקד"ש של זרז"ל ומשליכין זמים להעמיד הספינה זמקום אחד עכ"ל . וזרות
א' פסוק יו"ד כתז רש"י זזה הלשון תעבנה לשון איסור כמו עג עוגה ועמד
צתוכה ויש פותרין לשון עיגון ולא יתכן שזם כן היה לו לינקוד הנו"ן או
ליכתוז שני נוני"ן עכ"ל . ולריך עיון גדול מה שכתז ויש פותרין לשון עיגון
הלא פירוש זה הוא דתני רזי חייא וכן הוא אומר הלהן תעבנה ומעתה יותר
תמוה איך כתז רש"י זלא יתכן . ואולי דודאי לריך אנו לומר דזספרים שהיה
לפני זעלי הש"ס ולפני רזי חייא היה הנו"ן נקד [ועיין מה שכתצתי לעיל
זערך מזה] אמנם לפי המסורות שלנו דפליג כתז רש"י [ויש פותרין זלשון
עיגון גם כפי מה שכתוז לפנינו] זלא יתכן שז"כ הי' לו לינקד הנו"ן [גם הגימל
היה לו לנקד לפי זה זסגו"ל ולא זליר"י שהיה תנועה ולא יתכן אחריו דגש חזק
כנודע] ועדיין ז"ע :

אות **עד** ג' זזא קמא דף ע"ז וסנהדרין דף כ"ז. עד זומם אצי אומר למפרע הוא
נפסל. פי' ראוזן שהוליא שער על שמעון זניסן זשנת תשל"ח שלוח ממנו
כן וכן ממון וזמן השער זא' זניסן שנת תשל"ז ועדים הכתוזים זשטר לוי ויהודה
וזאו זניסן שנת תשל"ח וקיימו חתימתן וזאו עדים זאלול שנת תשל"ח והזימום
נפסלין למפרע משעה שהעידו זז"ד ולא מזמן כתיצת השטר (שאי אפשר) (ז"ל
שאפשר) שזו זיום שהעידו נכתז הזיוף וקודם כשרין היו. זה פי' ר"ח ז"ל עכ"ל. לא
היה לריך להאריך זפירוש הזה והיה מלי לפרש כפירוש רש"י זז"ק זזה"ל למפרע
הוא נפסל העיד זניסן והוזמם עלו עדות זו זאייך כל עדות שהעיד זנתיים

עצדי'. פירוש נוחא להו לצעלים שלא ישז העצד צעל ויסיוח עלמו מן המלאכה ולא ישז לעשות כצחלה והעקר מן עת לסתור עכ"ל : צצח קמא פי' רש"י דלא נסתרי. שלא ילמד דרכי הצעלה. וצצח מליעא פי' רש"י דלא נסתרי עצדי' שלא ירגיל להיות צעל נסתרי התי"ו משמשת צדדך המתפעלים וכו' וז"ל התוס' פירוש צערוך לשון סתירה וקלקול הנה רש"י שפירש שלא ירגיל וכו' והוי העיקר כמו סורו [רע דקידושין דף פ"ג. שפירוש רש"י שם מנהגו] ולכך מסיים רש"י התי"ו משמשת צדדך המתפעל ולמנוע דוחק זה כתבו התוס' לשון סתירה והוי גם התי"ו מן העיקר. אכן צמה שכתב הערוך והעיקר מן עת לסתור צמותי ככל תנ"ך ולא מלאתי. ודע דלסתור או סתירה וסיתר שיהיה פרושו צלשון הריסה ונתינה איכנו צלשון הקודש כי אם צלשון ארמי נמלא פעם אחת צעורא ה' פסוק י"ג וציתא דנא סתהר :

נשלם אות הס"ך נתחיל אות העי"ן

ע

אות **עבר** צ' שצת דף ל"ד. עצד מאי דעצד כל היכא דהוה קמיט טהריה. פירוש הציא סדינין ושראן צמים כמעשה דמסכת נדה שפירשנו צערוך סדן. ספר אחר כאן רילץ צן עצאי תורמוסי תרומה אזיל איהו ועצד הכי נמי אייתי תורמוסין רילץ. פירוש הציא תורמוסין ונעץ צכל מקום שהיה שם קצר היה רפה והיה יודד וצמקום שלא היה שם קצר הי' חזק והיה יודע שלא הי' שם קצר עכ"ל. לפנינו איתא כאן קילץ צן זכאי תורמוסי תרומה ופי' רש"י ע"ש שהציא ראיה שרצן יוחנן צן זכאי היה כהן [ועיין מה שכתבתי שם על הגליון] והנה ממה דאמר כאן קילץ צן זכאי תורמוסי תרומה הוכיח רש"י לפרש דהי' ר"י צן זכאי כהן. אמנם ממה דאמר רצן יוחנן צן זכאי צסקלים דף ז. אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעלמן הוכיחו התוס' צמנחות דף כ"א : ד"ה שהכהנים וכו' דר"י צן זכאי לאו כהן היה ע"ש ואם כן קשה סוגיא דהכא צצת דאם צן זכאי זר היה תרומה מאי צעי גבי' אולם לנוסחת רצינו דגרס צן עצאי אתי שפיר. וצעינן הפירוש שכתב רצינו עיין פירוש רש"י ותוס' שפירשו כל אחד באופן אחר ולא הזכירו כלום מפירושו :

אות **עבט** א' צצח קמא דף קט"ו. זיל (שדי) עציתך. פירוש אמר ליה רצ הונא להביא שגבצ לו תן הדמים ופדה המשכון שלך מכלל דסצד עשו צו תקנת השוקאמן לעצוט עצוטו עכ"ל. שדי ז"ל שרי פירוש רש"י התר משכונך כלומר פדה משכונך שצידו :

אות **עבר** צ' יומא דף ל"ב : עצורי דרעא אטוטפתא אסיר פירוש להעציר תפילין של יד קודם תפילין של ראש אסור למה כיכשיצא להוליאן יעלה צידו של ראש ואסור להניחן קודם תפילין של יד כמפורש צמנחות דף ל"ו. תנא כשהוא מניח מניח של יד ואחר כך של ראש וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואח"כ של יד ומפרש שם מאי טעמא והיה לטוטפות צין עיניך כל זמן שצין עיניך יהיו שמים הלכך חולץ תחלה של ראש כמלותה ומניח צכים של תפילין למטה ואח"כ חולץ של ראש ומניח צכים למעלה וכשיצא ללבוש לוקח תפלה של זרוע שהיא למעלה ומניחה לאלתר ואינו עוצר על המלות ואח"כ נוטל הטוטפות שהיא למטה צכים ומקיים כל זמן שצין עיניך יהיו שמים עכ"ל. כל הפירוש הזה הציאו התוס' דאומר ד"ת צצס רצ האי גאון ועל פירוש רש"י להניח

שם צמועד קטן דף י': רצא שרא לסרוקי סוסיא פירוש להסריק את הסוס
צמסרק של צרזל עכ"ל. צערך אקדפטא גרם רצ וכן איתא צהרא"ש וכן
לריך להיות להמעין צגמרא :

אות סרק ד' חגיגה דף י"ו: תניא נמי הכי ילא מנחם וילאו עמו שמונים
זוגות תלמידים לוצסי סיריקין. פירוש של זהב קידושין דף ל"א.
פעם אחת היה לוצס סיריקין של זהב. פירוש גם זה מלצוס מלוויר של זהב
עכ"ל. צקידושין פירוש רש"י לצוס שקורין ליכדי"ר. וצחגיגה דף ט"ז: פי' רש"י
לצוס צגדי מלכות :

אות סתו תרומות פרק י"א דצס תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות וכו'
פירוש עכצים שמניחין צגפנים עד הסתיו ומסקה היולא מהן
הוי חומץ עכ"ל. כן הוא צמסנה אלל צצרכות איתא ספוניות ופי' רש"י סופי
עכצים שאינן מתצטלות עולמית ועושין מהן חומץ

אות סתם סנהדרין דף פ"ו. סתם מתניתין דצי מאיר סתם תוספתא דצי
נחמי' סתם ספרא דצי יהודא סתם ספרי דצי שמעון וכולהו
אליצא דרצי עקיזא. צמגילה דף צ'. זו דצרי ד' עקיזא סתומתאה שס דף כ"ז.
זו דצרי דצי מנחם צר יוסי סתומתאה פירוש פלוני סתימתאה זו המשנה
אף על פי שהיא סתם משנה אינה לרצי מאיר אלל כדקיימא לן סתם משנה
רצי מאיר אלל לרצי עקיזא או לרצי מנחם צר יוסי היא זו סמסנה
והיא שנויה סתם ולא כל דצרי החכמים הללו סתומין הן אלל המשניות
שהזכירם צלצד עכ"ל. ז"ל רש"י זו דצרי ד' עקיזא. הכי גמיר לה ד' יוחנן
מרצי דמתניתין ד' עקיזא אמרה: סתומתאה הרצה סתם משנה סתם דצי
שהן דצרי ד"ע ויש מפרשים סתימתאה כל הסתומין תלמידיו היו כדאמר
צסנהדרין (דף פ"ו). סתם משנה רצי מאיר סתם תוספתא דצי נחמיה
סתם סיפרא דצי יהודא וכולהו סתימתאי אליצא דר"ע אך קשה צעיני לפרש
כן שמלינו צכמה מקומות צסס ד' מנחם צר יוסי סתימתאה לקמן צפרק צכי
העיר ד' אליעזר צר יוסי סתומתאה [הנה ד' מנחם צר יוסי סתימתאה מלאתי
לקמן צמגלה צפרק צכי העיר דף ק"ו. וז"ל רש"י צהדיא צתוספתא פ"צ דמגלה
דהוא אמרה. אלל ד' אליעזר צ"ר יוסי סתימתאה לא מלאתי עדיין וגם רש"י
לא הראה את מקומו וגם רצינו לא הזכירו. אולם ד"א צר שמעון סתומתאה
מלאתי צחולין דף כ"ט: וצמה סכת צרש"י אך קשה צעיני וכו' איכא למידק
נימא איהו לנפשיה דהא גם ללשון ראשון שפי' רש"י צעלמו קשה דהא לא מלינו
ססתם דצי הרצה משניות אליצא דר"א צר יוסי ואליצא דר' מנחם צר יוסי אלל
רק צמקומות מיעוטי דמיעוטא ואיך קראם סתימתאה איצרא למאי דאסצרה
לן רצינו פירוש פלוני סתימתאה זו המשנה וכו' ולא כל דצרי חכמים הללו
סתומין הן וכו' אתי הכל שפיר. וכן צצכורות דף כ"א: זו דצרי דצי יוסי צר
יהודה סתימתאה ואמרי לה זו דצרי דצי אליעזר צר שמעון סתימתאה וכו' רש"י
שס לא פי' כלום מכתוצות דף ק"א: תני תנא קמי' דרצ נחמן זינדה וכו' זו דצרי
רצי מנחם סתימתאה אלל חכמים אומרים וכו' וז"ל רש"י זו דצרי ד' מנחם
הא סתמא דתניא תנא קמיה דרצי נחמן ד' מנחם אמרה דסתימתא הוא והרצה
משמעו נשנו סתם צמסנה וצצרייתא. אמנם לפירוש רצינו גם שס צכתוצות
פירושו כמו צמגלה :

אות סתר צצא קמא דף ל"ז. וצצא מליעא דף ס"ה. ניחא ליה דלא ניסתרי

שם גפיים הם אזניים ויש אומרים לולאות עכ"ל. כתז הר"ש וגפיים פירוש
בערוך אזנים וי"א לולאות ולקמן צתוספתא משמע צהדיא דגפיים הם
אזני הכלים :

אות **סרד** ד' יומא דף פ"ה. לוי הסרד. פירוש גאון יש אומרים שהיה
עושה צגדי סרד לפיכך נקרא סרד או שהיה עושה כלי סרד כגון
המלודות עכ"ל. לפנינו איתא הסרד וכתז דש"י לא פירש לי מהו. אמנם
לגרסת דצינו ופירושו של הגאון מפורש היטיב :

אות **סרך** א' שצת דף כ"ג. וצלצל שלא יקשור לו מסרכו. פירוש צלע"ז
פיטור"ל ויש מפרשים חגורו עכ"ל. לפנינו איתא מסריכין פי' דש"י
פיטור"ל אל דמחזי כמי שדולה להטעינה משא :

אות **סרם** א' זצין פרק ז' סרים אדם וסרים חמה. פירוש סרים אדם
חתוך צידי אדם סרים חמה פירוש שנסתרים על ידי קדחת עכ"ל.
לכאורה תמוה דע"י קדחת היינו חולי שמקדיח את הגוף ומחממו ומעצירו
[עייין דש"י פרשת צחקתי כ"ו פסק ט"ז וא"כ היה לו שעת הכושר והרי להדיא
תנן צמסנה דיצמות דף ע"ט : דסרים חמה לא חולץ וכו' מפני שלא היה לו
שעת הכושר. ואולם ראיתי צולחן ערוך אצן העזר דיש סימן קע"צ צזה
הלשון סרים חמה (פירוש שנסתרים ע"י קדחת ערוך) וכתז על זה צצאר הגולה
אות ק"צ צזה הלשון פירוש דש"י צמעי אמו וכדמפרש שם צגמרא דיש דף פ'.
דהואי ע"י שנתחממה אמו צחוס התנור וחוס הלהדים ושתתה משקה חזקה
עכ"ל ואם כן זה שכתז דצינו שנסתרים ע"י קדחת אין המוצן על הסרים צעלמו
אלא על אמו שילדתו צקדחת מחמת חוס התנור וכו'. והעיקר חסר צדצרי
דצינו או צהעתקה או צשגבת הדפוס :

שם אות הכ"ל סנהדרין דף ל"ג : והיו סריסים צהיכל מלך צצל דצ אמר
סריסים ממש ורצי יוחנן אמר שנסתרים עצודה זרה צימיהם פירוש
ידעו הכל שאין זה ממש עכ"ל. לפנינו איתא ד' חנינא אמר שנסתרים וכו' :

אות **סראפים** עצודה זרה דף מ"ג. רצי יהודה מוסקיף אף דמות מניקה
וסראפים. אמרו הכותצים כי המלדיים לאחד ממלכיהם
אשר שמו סרפים עשו לאליל ואנחנו רואים עד היום לורת מניקה הנכצדת
אשר חסוצוהו (לאלוה) עכ"ל המוסף. צרש"י והתוספות שם פירושו סראפים
איוסף ע"ש :

אות **סרק** א' תענית דף כ"א. סרקינהו לספעי ומלנהו עפרא עכ"ל. לפנינו
איתא ושקלינהו :

אות **סרק** צ' קידושין דף פ"צ. ת"ר כל שעסקו עם הנשים סרו דע כגון
הלוצין והסדוקין והנקורת והרוכלין והגרדיים והספרים וכו'.
פירוש לרוצין היינו נפחים שעושין מלאכת זהב וכסף דשכיחי נשים גזייהו
ללוד תכשיטיהן. סדוקין ססודקין פשתן דשכיחו נשים גזייהו לסדוק פשתן
והנקורות שמנקרין צרחיים דאצו לטחון והגרדים דשכיחי נשים גזייהו לארוב
צגדיהן והספרים לגלח צניהן עכ"ל. לפנינו איתא הלודפים והסדוקין פי'
דש"י הלודפין לודפי זהב העושין לנשים שידים נזמים וטצעות : הסדוקין סורק
צגדים לנשים : הנקורות מנקרי ריחיים של יד שהנשים טוחנות צהן וכו' :

המסתעף על ידי ריצוי ע"ש וצד"י ד"ה עושר מיעוטו יפה ודונו קשה שמצטלו מתלמוד תורה ומגזיה לצד עכ"ל. ועל פי יוסד דצדי אמת תשכיל צמה שרמו דצינו וכתב צזה הלשון ואמר דצי שלשה דוצן דע וכו' הכוונה צזה לא כמו דאיתא שלשה דוצן קשה וכו' אלא לדיך להיות דוצן דע וכו' לתרולי סוגיא דהכא שפירושו כן ואיכנו מעכשיו דומיא מגמרא דגיטין:

אות סרג א' מגלה דף י"ז. קראה סירוגין ומתנמנמ ילא סירוסין לא ילא פי' סירוגין פסקי פסקי כגון שקרא ומסיק ציני וציני וחוזר ומתחיל מקום שפסק. סירוסין לא פירוש צתלמודינו אצל צירושלמי סירוסין קטועין סירוגין חדא חדא פירוש אחר זולתי אחד כגון שקורא פסוק ומניח פסוק וקורא פסוק ג' וחוזר וקורא פסוק שני שהניח עכ"ל. וז"ל סירוסין למפרע כמו סרם את המקרא ודרשהו:

אות סרג ג' צרכות דף כ"ז. לא קשיא הא דמסורג הא דלא מסורג. פירוש שיש עליו הכסף עכ"ל. זה לשון דש"י דמסרג שיש לו אוכף על גבו יפה עכ"ל:

אות סרד א' כלים פרק ח' סרידה שהיא נתונה על פי התנור שוקעת לתוכו ואין לה גפיים. פירוש עריצה שהיא לתשמיש הנחתום כדכתיב ואת צגדי השרד מתרגמינן וית לצושי שמושא פירוש אחר תרגום ועשית לו מכצר ותעציד ליה סרדתא. שוקעת לתוכו אם תהיה הסרידה לתוך התנור מלשון אשתקעו כאצרא עכ"ל. וז"ל הרצ מצרענורא משנה ג' פרק ח' כלים סרידה כמין עריצה קטנה שהנחתום משתמש ללוש זה ואין לה צית קיצול ורמז"ס אומר שהוא לוח של חרס נקוצה עשוי כעין סצכה מעשה רשת מתרגמינן עוצד סרדתא. וז"ל התום י"ט כמין עריצה וכו' מלשון את צגדי השרד. ודאיתי צלשון הרמז"ס צפירוש המשנה כתב סרידה סצכה. תרגום מעשה רשת נחושת עוצד סרדתא דנחשא. וז"ל הר"ש סרידה מלשון את צגדי השרד וכו' וצערון פירוש דסרידה כמין עריצה שהיא לשתמיש הנחתום ללוש זה וגפיים פירוש צערון וכו': צמסנה צ' פרק ט"ו כלים כתב הרצ מצרענורה סרוד היא סרידה דתנן לעיל צכמה דוכתי והיא עריצה קטנה שהנחתום משתמש צה כדמתרגמינן את צגדי השרד ית לצושי שימושא וכו' וז"ל התי"ט סרוד של נחתום כתב הרצ היא סרידה וכ"כ הר"ש מיהו להרמז"ס סרידה דהכא לא זו היא סרידה דלעיל דאיהו מפרש צסרידה שהיא לוח נקוצ מלשון מעשה רשת דמתרגמינן עוצד סרדתא כמו שכתב הרצ צשמו צמסנה ג' פרק ח' דלעיל ואלו הכא מפרש שהיא כלי שמתמסין צה צעת הלישה לרחון את הידים ויטחו ממנה פני זהו ממה שילטרך אליהן ותרגום צגדי סרד לצושי שימושא ע"כ. ועיין עוד משנה ו' פרק ה' דאהלות צפירוש הרצ והתום י"ט וכן משנה ז' פרק ט' כלים וצמסנה צ' פרק י"ז דאהלות ז"ל הרצ סרידה כמין סצכא של חרס תרגום מעשה רשת עוצד סרדתא. והנה צכל החומשין שלפנינו תרגום אונקלוס מעשה רשת עוצד מַצְרָתָא ולכן צהחלט טעות נפל צדפום צפירוש הרמז"ס וצפירוש הר"צ והתום יוס טוז ול"ל תרגום ועשית לו מכצר ותעציד ליה סרדא [שמות י"ז פסוק ד' וכן הוא ל"ח פסוק ד' ועוד שם ל"ט פסוק ל"ט תרגום מכצר סרדא] וכן האמת כמו שכתב ג"כ דצינו [ועיין צמיני תרגומא שחציתי צסייעתא דשמיא:

א' י"ז] ומתרגמינן ואת אחיך תסער לשלם ולהך לשנא גרמינן אל תיקרי יסעדנו אללא יסעדנו עכ"ל. ואין ספק משום דהיה קשה לפירוש הראשון מה חידש ומה הוסיף ד' ענן על מקרא מלא ה' יסעדנו וד' ענן נמי אמר שסועד לכך הביא דש"י הפירוש של דצינו יעקב דד' ענן אשמועינן שהשכינה סועד דהיינו מנקה את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי אל תיקרי יסעדנו אללא יסעדנו ולהכי שפיר אמר ר' אליעזר המקום ידכרינך לשלם מפני שהשכינה שם דד' כלשון תרגום. והנה עתה מצואר כי הפירוש של דצינו הערוך כפירוש של דצינו יעקב אללא שהחילוק ציניהם קלת צגידסא שדצינו יעקב גורם סועד ודצינו הערוך גרם סר צהצלעת העי"ן. עיין קונטרס סימן ל"ד:

שם צאות ה"ל פירוש סר סער צהצלעת העי"ן תרגום פוקד מסער וכן דרך לשון ארמי להצליע ח' וע' כגון שודא דדיינו שהוא שוחד וכו' עכ"ל. צ"י ח"ת סימן י"צ וצירושלמי אל תיקרי שודא דדיינו אללא שוחדא דדיינו:

אות סר ג' סנהדרין דף ל"ז: ת"ר ששה נסים נעשו צאותו היום לף הכצטן ונימוק סורו ונפרץ הכצטן. פירוש ד' שר שלום שלהציות שהיו סדות נמוקו ודועכו. ספר אחר הומדק סירו יש מפרשים דצות וגבוהות של אש ושל הציות כעין סדות של אדם נימוקו ודועכו. פירוש לף הכצטן שהיה משוקע צארץ ועלה למעלה שידאוהו כל האומות נפרץ הכצטן שפירוש הכיסוי מן הקרקע וגלטנן ולפי הספר הומדק סירו שנימק הסיר עכ"ל. צגמרא שלפנינו איתא והומק סורו ועיין דש"י שם שהאריך צזה צחילוף גרסאות:

אות סר ד' קידושין דף פ"ז. כל שעסקו עם הנשים סורו דע. פירוש ענין שאור כלומר חמולו דע כדאמרינן חזר לסורו עכ"ל. וז"ל דש"י סורו דע. מנהגו דעקרתו דעה לישתדל עמו סיהא סר אליו וצא לציתו עכ"ל. וצבוריות דף י"ג. פירוש דש"י מפני שסורו דע. שילך לצס דע הוא יותד מדאי סורם שר שלהם כדאמר צצצא מליעא דף נ"ט: צגר שסורו דע דהיינו ילך הרע ששר שלו דע הוא עכ"ל וצ"צ מ לא פי' דש"י כלום:

אות סר ז' צצא מליעא דף ל"ג: אשכחיה ואמר ליה גנצא סריא צדוכתא פלן שדינן וכך וכך גצרא איכא צהדן. פירוש אשכחיה דועה לגנצ ואמר ליה גנצ דשע צדוכתא פלן כך וכך גצרי וכו' עכ"ל. וז"ל דש"י מוסרח ויצאש מתרגמינן וסרי וצתסוצת הגאונים דאיתי סריא פושע:

אות סרב צרכות דף ל"ד. צמסנה העוצר לפני התיצה יעמוד אחר תחתיו ולא יהא סרצן צאותה שעה. פירוש ממאן ולא ילריך שיפלידו צו חצירו מאור. תרגום וימאן וסריצ ואמר דצי שלשה רוצן דע ומיעוטן יפה השאור והמלח והסירוצ עכ"ל. שם (צצרכות) ת"ר ג' רוצן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן שאור ומלח וסרצנות ודע דציטיין דף ע'. איתא שמונה רוצן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן דרך וכו' ול"ע דלא קחשיז התם הנך שלשה דתנא הכא ותו דהבא (תנא) וחשיז שלשה והא איכא עוצא דקחשיז צגיטיין. אמנם לפי גרסת שלשה רוצן דע אפשר לומר דהנך שלשה דתניא הבא צצרכות רוצן דע דהיינו שנתקלקלו עד שמגיעין לגדר הרע צריצוי השאור וצריצוי המלח וכן הסרצנות שהמסילו הש"ס לעיל צסמוך אס מסרצ יותד מדאי דומה לתצטיל שהקדיחתו מלח. אצל שמונה אלה דקחשיז צגיטיין רוצן קשה אצל לסוג הרע אין לכנותם כי הדצר צעלמו איננו דע דק שהוא קשה למילתא אחריתא

אות **סק ג'** יצמות דף ק"ו: אמר אזיי האי מאן דמקרי גט חלילה לא לקרי לדידה לא לחודי' ואזה יצמי לחודי' וכו' ולא ליקרי לדידי' ולא לחודי' וחפתי לקחתה לחודי' אלא לדידה לא אזה יצמי (צצת אחת) ולדידי' לא חפתי לקחתה (צצת אחת) ורצא אמר אסוקי מילתא היא ולית לן זה עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב אפסוקי מילתא וכו') וכן איתא הנוסחא צסוכה דף ל"ט. כנוסחת דצינו אסוקי מילתא והניח דצינו המוקדם צסוכה וכתב המאוחר ציצמות לאפוקי מנוסחאות שלפנינו שכתוב אפסוקי מילתא לכך העתיקו דצינו להורות הדרך הנכון דל"ל אסוקי מילתא גם ציצמות [כמו דאיתא צסוכה] וכן צתום' דסוכה דף ל"ח: ד"ה אמר רצאוכו' דצסוף מלות חלילה דף ק"ו: אמר אזיי וכו' (אמר רצא וכו') ד"ל רצא אמר אסוקי מילתא וכו' וכן כתבתי צכליון הש"ס שלי דל"ל [ע"פ עדות הערוך ותום' צסוכה] אסוקי מילתא וכו'.

אות **סקב** קידושין דף פ"א. אמר אזיי (לפנינו איתא חצין) סקצא דשתא דיגלא. פירוש חצורה של כל השנה רגל כלומר כיון שאוכלין ושותין וצטילין ממלאכתן מתייחדין וצאין לידי עצירה עכ"ל. ורש"י ותום' מפר' צענין אחר דיעווע של כל ימות השנה רגל ליחוד ולעצירה שיש קצולות אנשים ונשים לשמוע הדרשה ונושאים ונותנים זה עם זה כן לשון רש"י. ולשון תו' ונותנים עין זה על זה. צתמים דעים להראצ"ד סי' קע"ד כתב שמעתי מפי זקי כי סקצא ענין קלקול וכו' ואני דאיתי כי סקצא הוא ענין עליה מלשון התרגום עלילות דצרים תסקופי מילין ואם זה צצ"ת וזה צפ"א אין צכך כלום וכו' ואומרים צן פקוע צמקום צן פקוע וכו' וידלה לומר סקצא דשתא דיגלה עלילה של כל השנה רגל כלומר האדם עלול וקרצ להמשך אחר תאוות לצו צימי הרגל וכו':

שם צאות הנ"ל סנהדרין צחלק דף פ"ח: צענין משיח ויתיב צין סקצי דרומי. פירוש צעלי חצורות עכ"ל. ע"ש דאיתא לפנינו צענין אחר:

אות **סקווסתן** יומא דף י'. סקווסתן גווייתא וסקווסתן צרייתא עכ"ל. לפנינו איתא סקיסתן גווייתא וסקיסתן צרייתא:

אות **סהל ג'** צצא מליעא דף פ"ד. ניצי כסא דכספא מצי סיקלי פירוש מצית האומן עכ"ל. לפנינו איתא מצי סלקא. וז"ל רש"י מצי סילקי כשיואל מצית האומן שהוא להוצא ממדאה להצ האש צי סילקי צעלותו מן האש:

אות **סקורטיא** כלים פרק י"ו תיק טצלא וסקורטיא. וצפרק כ"ז שם עור סקורטיא ועור קטצליא פירוש סקורטיא עור שלוצסין אותו העצדנין צשעת מלאכתן וכו' עכ"ל: ז"ל התי"ט משנה ח' פרק ט"ז דכלים תיק טצלא וסקורטיא צערוך מפרש כמו סקורטיא דלעיל משנה ד' וכתב צעל כף נחת וז"ל ואי אפשר לפרש כן לפי שהתיק נעשה לצל יפסד או יתלכלך הכלי החשוב שצתוכו ולא שייך תיק לדצר מאוס וכו' ואני מציא סעד לפירושו ע"ש:

אות **סר** צ' שצת דף י"צ: מניין שהקצ"ה סר את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי קרי ציה יסעדנו פי' וכו' עכ"ל. לפנינו איתא שאני חולה שכינה עמו דאמר דצ ענן אמר דצ מניין שהשכינה סועד את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי וז"ל סועד סומך צתשות כחו משום דצינו יעקצ סועד תרגומו של פוקד כלומר מצקד כמו ואת אחיך תפקוד לשלום [שמואל

הנציאים רצי יהודה רצי אילעי אומר כל הנציאים ראו מתוך אספקלריות
מראה ובמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי צא לשחת העיר
ולראות כמראה אשר ראיתי על נהר כזר ואראה ומשה רצינו ראה מתוך
ספקלריא אחת שנאמר במראה ולא צחידות. רצנן אמרי כל הנציאים מתוך
ספקלריא מלובלכת חדא היא דכתיב וציד הנציאים אדמה ומשה רצינו ראה מתוך
ספקלריא מלובלכת שנאמר ותמונת ה' יציט הרי רצי יהודה צר אילעי ורצנן
כולין שוין שראה משה רצינו שלא כראיית כל הנציאים הנה צין למאן דגרים
תנאי היא והוא רצי יהודה צר אילעי ורצנן וצין למאן דגרים צלל תנאי נתצדר
פירוש שמועה זו מכ"מ אין שם דצר מצורר ראית דמות ידועה שהרי יחזקאל
שפירוש שצמרכזה ולא הזכיר אלא רוח גדולה וענן גדול ואש מתקלחת ומתוכה
כעין החשמל מתוך האש אצל דצרי הכל ההוד והכבוד הגדול הוא השכינה לא
ניתנה רשות להסתכל צו לכל צריה וכל שהוא חכם מצין מדעתו אצל לפרש
יותר מזה ההוד השכינה לא ניתנה רשות עכ"ל. צגמרא איתא ידענא ציה דלא
מקבל מנאי מאי דאיתא ליה ואי איתא ליה לישוויה מציד וז"ל תו' ד"ה לשווי'
מציד פירוש רצינו חננאל שראה להשיצו דצמשה כתיב וידאו את אלקי ישראל
עכ"ל. וצמיני תרגימא שחצדתי צס"ד כתצתי דצרים של טעם תמלא שמות
פרשה ד"ד פסוק יו"ד :

אות **ספר** צ' עבודה זרה דף ט'. וסימן תנא תוספאה ספרא צלירא. פירוש
מנהג הכותצ מקרא לכתוצ צחיסור משה צלא ו' לאמר צלא ו' אצל
התנא מנהגו לכתוצ התיצה מלא צלא היסוד עכ"ל. ז"ל רש"י תנא תוספאה
קורא מקרא שלם צתוספאה אותיות לשנא אחרנא קרי תוספאה וזה כראה
עיקר דלענין קריאה דקרא לא שייך תנא כלל אלא קרא. ולפירוש רצינו שפיר
גרים תנא תוספאה.

אות **ספרק** שצת דף ק"כ. מעופרת ושני ספרקין ויש שגורסים סוצריקון
והן צלשון יון המכנסים והגאון פירוש כלים שמלצשין צהן
הידים עד האליל ויש צהן צתי אלצעות עכ"ל. ועיין עוד לעיל ערך סוודק פירש
רצינו לגרסת סוצריקין עדילדין :

אות **ספת** שצת דף קכ"ד: ולא יספות ממנה שצר לכסות צה את הכלי
פירוש לא יספות לא יחתוך כדתנן סופת צאדמה פירוש אחר לא
יחצר שני שצרים לכסות עכ"ל. וז"ל רש"י לא יוספות יתקן (להתיר) ז"ל
להסיר צליטותיו ועקליו צצצת דעציד לה כלי והוי מכה צפטיש וז"ל הרצ
אלפסי פרק כל הכלים [דף כ"ג. דפוס זולצנאך] פירוש לא יספות לא יחתוך
כדתנן צאצטיח עכ"ל. ולכאורה זה שסיים כדתנן צאצטיח משולל ההצנה.
אולם צדור ראיתי כי כוונת הרצ אלפס להציא דוגמא דספות יש לפרש על
דרך חיתוך ממשה דמעשרות פרק שני משנה ו' דתנן התם צאצטיח שאצור
לי סופת ואוכל [ואע"ג דהר"ש גרס שם כופף ואוכל וכן צפירוש הר"אש
דשם מ"מ הרמז"ס והרצ מצרענורה גרסי כדאיתי לפנינו צמשה שצמשינות]
וז"ל הרצ ד"ה ואצטיח סופת ואוכל גרסינן כלומר חותך חתיכות דקות ואוכל
עכ"ל. ומעתה כוונת הרצ אלפס כדתנן כלומר דמלת סופת תנן צאצטיח
ופירושו חותך ואוכל. והנה רצינו הערוך שכתב כדתנן סופת צאדמה ואני
לפי שעה לא ידעתי מקומו גם המדשים לא רשם שום מסכת ופרק ודף וצנן
צדרך אולי אני אומר דלריך להיות גם צצצרי רצינו כמו שכתב הרצ אלפס
כדתנן סופת צאצטיח. וצחפזי נא יערצ שיח :

אהא דאין כל צריה סופנה פירוש אין קוצרה צעפר [עיינ צערך ספן הסמוך למעלה] ואפשר דהתום' הציאו דצרי דצינו הערוך רק לדוגמא ולראי' דספין היינו חשיבות אצל צזה לא סצירא להו כוותיה דהערוך ופירוש דס"י דאין כל צריה סופנה יהיה הפירוש קצורה מטוס דקשיא ממה נפשך אם צעלה קיים והוא עודנו צחיים מחויב צעלה לקוצרה ואם צעלה מת כצר טרם שתמות היא הלא אז כולי עלמא מחויבים לקצרה כמו שאר מתי מלוא [וקושיא זו לפירוש דצינו ודס"י לדרך יסוצ] והוי יודע דמה שכתבו התום' צמועד קטן והעתיקו הגמרא דכתובות למחר הוא והיא מתה אף שלפנינו צס"ס דכתובות איתא למחר היא מתה לכאורה הנוסחא אמיתית כמו שגרסו תוס' לפי מה דקיימא לן דהלכה כר' יהודה דאמר דכתובות דף מ"ו : אפילו עני שציראל לא יפחות משני חליין ומקוננות להספד וכן פסק צאצן העזר סימן פ"ט אם כן צהא דהמדיר את אשתו שלא תלך לצית האצל שיוליא ויתן כתובה מפרס דס"ס תנא למחר היא מתה ואין כל צריה סופנה 'ואיכא דאמרי אין כל צריה סופנה קשה ללשנא קמא אמאי יוליא ויתן כתובה הלא צעלה מחויב לשבור חליין ומקוננות להספידה . אצל לפי הגרסא תנא למחר הוא והיא מתה אתי שפיר :

אות **ספן** ד' צצא קמא דף נ"ג : יכול להעצירו ע"י ספין . נדה דף ס"ג . ספון מעצר ליה ס"א לפון פי' צלע"ז ספוני וצל' ישמעאל לצאין עכ"ל . צמוסף (א"ב פירוש צלשון יוני ורומי צורית) עכ"ל ע"ס :

אות **ספק** א' צילה דף ל' . ודף ל"ו . אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין . פירוש מספקין סיפוק בדכתיב ויחר אף צלק אל צלעם ויספוק את כפיו שצא מחמתו טיפוח לרצונו ירושלמי צמטילין דיקוד עוקר רגלו אחת ומניח אחת קיפון שתי רגליו כאחד עכ"ל . ודס"י פירוש טיפוח מטפח ידיו זו לזו מספקין כף על ירך וע"ל צערך טפח ד' :

אות **ספקלר** יצמות דף מ"ט : כל הנציאים נסתכלו צספקלריא שאינה מאירה משה דצינו נסתכל צספקלריא המאירה פירוש כיון דאמר לי' משה רצך אמר כי לא יראני האדם וחי ואתה אמרת ואראה את ה' חילוף דצרי אמר ידענא ציה דלא מקצל . הוה צעי למימר ליה והלא אותן העומדין עם משה נאמר צהן ויראו את אלקי ישראל וגומר וכתיב כי לא יראני האדם וחי וכתיב כי לא ראיתם כל תמונה אלא כצודו דאו גם כצודו ראיתי אני ויש כצוד למעלה מכצוד והכצוד שהוא ההוד הגדול הקרוצ לשכינה לא דאהו אדם ועליו נאמר כי יראני האדם וחי ומקלת ממנו צקש משה דצינו שנאמר הראני נא את כצודך והשיצ לו כי יראני האדם וחי וזהו שאמרו צשמועה זו מכל מקום קשי קראי אהדרי ופרוש צענין זה הפירוש ואמרו תנאי היא . ויש ספרים שאין כתוב צהן תנאי היא אלא מכל מקום קשי קראי אהדרי כדתינא כל הנציאים נסתכלו צספקלריא שאינה מאירה ומשה דצינו נסתכל צספקלריא המאירה . פירוש כי לא יראני האדם וחי על הוד שכינה נאמר שהוא הוד צוהק ואין כל צריה יכולה להסתכל צו וכל המסתכל וכל הנציאים דאו כצודו מתוך ספקלריא שאינה מאירה כאור כחוש וכדמה להם שראהו מראה וזהו כאדם זקן שאורו כחוש ודואה הנמוך כאלו גצוה והאחד כשנים וכיולא צהן ואינו כך וזהו שאמר הכתוב וציד הנציאים אדמה כלומר מראה שרואין דמיון ולא עיקר ומשה דצינו נסתכל כצוד והוד השכינה צספקלריא המאירה מאחורי הוד השכינה וציקש יותר מראה מן ההוד ולא נתן לו . וכענין הזה מפורש צריש ויקרא דצה מה צין משה דצינו לכל

צפניו ולענין ספיח אמר צפני אכול אע"ג שצא מכח אחר עכ"ל עיין בקונטרס
סימן י"ח:

שם מאי ר' שמעון דתנן ר' שמעון אומר כל הספיחין אסורין חוץ מספיחי
כרוז שאין כיוולא צו צירקות שדה וכו' וצמחנה שצועות פ"ט ר"ס אומר כל
הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוז שאין כיוולא צו צירקות שדה מכלל שאסור
מפני שאין כיוולא צהם עכ"ל. ועיין מה שכתבו תוספות צפסחים דף נ"א. ד"ה
כל הספיחים לישצ סתירה זו:

עוד שם ותו גרסינן דצי שמעון צן יוחי הוה עצר צשמיעתא חמא חד מלקט
צציעית אמר לי' אסור א"ל ספיחי אינון ולית את דשרי א"ל ולאו חצירי
חולקים עלי' קרי עליה ופורץ גדר' ישכנו נחש ואע"ג דאיכא לשנוי כי הספיחים
הללו שהיה מלקט ספיחי כרוז הוו וכו' עכ"ל. צתום' הכ"ל ד"ה אני ראיתי
וכו' הציאו צסם ירושלמי ר' שמעון חמא להאי גבדא מלקט ספיחי כרוז
צציעית א"ל מאי האי א"ל ולאו את הוא דשרית א"ל ולאו חצירי פליגו עליה
קרי עלי' פורץ וכו' :

אות **ספח** צצא מליעא דף ע"ג: מוהדקיייהו דהני צספטא דמלכא מנח. פי'
ספטא קמטרא צלשון משנה וצלשון ישמעאל ספט עכ"ל. וצמוסף
(א"ב צנוסחאות כתוב צטפסא דמלכא. פירוש ארגז) עכ"ל. אמת דצצ"מ
דף ע"ג: איתא צטיפסא דמלכא וכו' צדס ראיא לנוסחת דצינו הערוך
מתענית דף כ"א. וצסנהדרן דף ק"ט. שקלי' לסיפטא ונזכר שם איזה פעמים
מלת סיפטא:

אות **ספל** צצא צתרא דף קס"ו: כתוב צו ספל מלמעלה וקפל מלמטה.
פירוש שמות של כלים פירוש אחר ספל סאה ופלגא קפל קצ
ופלגא פירוש אחר קפל דצר המקופל וכפול כמו מקטורן שהוא מכוסה מן
הצגד מצחוץ או שאר צגד קפול עכ"ל. עיין דצצ"ס ותום' צסם ר"ח ספל
סאה ופלגא וכו' :

שם צאות הכ"ל צרכות דף מ"ד. ספלי טרית פירוש ספלים מלאים טרית והוא
המליח שאוכלין אחר שאכלו צפירות גינוסר הדצה למדק האכילה צצמעיו
אי נמי דניברדיה לליצא עכ"ל. וז"ל דצ"י ספלים מלאים חתיכות דג חתוך:

אות **ספן** צ' כתובות דף ע"ג. המדיר את אשתו שלא תלך לצית האצל יוליא
ויתן כתובה אמאי ומשני למהר היא מתה ואין כל צדיה סופנה
איכא דאמרי ואין כל צדיה סופנה פירוש אין קוצרה צעפר עכ"ל. וכן פירוש
דצ"י צזה"ל סופנה קוצרה כסם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה:

אות **ספן** ג' מועד קטן דף כ"ח. מאן ספין מאן חשיצ מאן דקיע. פירוש כיון
שנמסר אדם ציד מלאך המות אין שם חשיצות צילמדו קח את
המטה ולא ספן הקדוש צרוך הוא ללרכן שאינן ולא כלום שנאמר כל הגוים
כאין נגדו וצהן עם לצדד ישכון אתון אמרין דלית אומא ספינא כלום שנאמר
כל הגוים כאין נגדו וצדיש ואתחנן התחיל מצקש על עלמו ולא נספן וצכי
תאמר צלצצך אמר הקדוש צרוך הוא לישראל אין הגוים ספונים לפני כלום
שאין להם לא צרית עכ"ל. הציאו תום' שם צזה"ל ספין חשיצ למחר הוא
והיא מתה ואין כל צדיה ספונה [וכתצתי שם דכך ל"ל ספין חשוצ למחר היא
מתה (צכתובות דף ע"ג) ואין כל צדיה סופנה] פירוש חשוצה וצמדדש ילמדנו
אין הגוים ספונים כלום שנאמר כל הגוים כאין נגדו וכן פי' צערוך והציא
עדיון ראיות אחרות עכ"ל ודצדיהם קלת לריכין עיון דהא הערוך גופא פירוש

משולם דרבי קלומוס ז"ל ויהיו עניים בני ציתך שיהיו בני ציתך עושין מלאכתך ולא אחד מאי ניהו כדאמרינן צא מליעא דף ס': ההוא עניא סצא דאזל לזעיה לרישיה ולדקניי' צאוכמא אתא לקמיה דרצ אמר ליה זצנן אמר ליה ויהיו עניים בני ציתך (עיינן פי' רש"י טוץ לי לפרנס עניי ישראל) אזל קמי' דרצ פפא צר שמואל זצני' וכו' הכל לפי ואית דאמר הכל לפון מלמד שכל מעשיהם של בני אדם לפונין הם אלל הקדוש צרוך הוא כדכתיב הלל הוא כמום עמדי חתום צאולדותי והרשות נתונה מלמד שניתנה רשות לבני אדם לטוץ ולרע ועוד כתיב וצחרת צחיים אין אומרים לאדם צחור אלל דצדד שיש לו רשות לצחור אלמא הרשות צידו. צטוץ העולם נידון מלמד שהקדוש צרוך הוא מפרנס וזן עולמו צטוץ אלל לא לפי מעשיהן מניין אנו למידין מצדייתו של עולם עד שניתנה התורה כדאמרינן (פסחים דף קי"ח.) הניכ"ו חסדו צהודו צתהלים כנגד מי כנגד כ"ו דורות מאדם עד שניתנה התורה שלא היה להם מעשים טובים וזן אותם צחסדו הוא היה אומר הכל נתון צערצון מלמד שהאדם על ידי ערצ משגולל שנאמר כי מלאכיו ילוח לך לשמך צכל דרכיך וכתיב והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים צו ללמדך ששני מלאכים מהלכים עמו ציום ושני מלאכים אחרים מהלכים עמו צלילה אותן שמהלכים עמו ציום כותצין צלילה מה שהוא עושה ציום ואותן שמהלכין עמו צלילה כותצים ציום מה שהוא עושה צלילה וצאין ומעידין לפני הקצ"ה עכ"ל. עיינן חגיגה דף ט"ז. וצתענית דף י"א :

אות **סער** ג' צרכות דף כ"ד. אמר ליה רצ מדי לרצ פפא שער יולל לו צצגדו מהו קרי עליה שער שער. פידוש השיער שיער הוא ולא צשר כשצשרה מכוסה ושערה יולל מתוך צגדה. כיולל צו חולין דף י"ט : קרי עלי' גוי גוי (לפנינו איתא ככרי ככרי) עכ"ל. וז"ל רש"י צצרכות דף כ"ד. שער שער כלומר מה צכרו :

אות **סך** ד' צצא צתרא דף ה' : שאני הת ס דכל ספא וספא זמניה. פידוש כל דצך ונדצך זמנים הוא עכ"ל. לפנינו איתא שפא וספא וצדף ו'. שם איתא שפה וספה :

אות **ספג** שצת דף קמ"ה. לסופגם צמלח לא הוכשר. פידוש לסופגם לשואצם וכן סופג את הארצעים שואצ את הארצעים ויש מפרש סופג כמו סופק כמו ויספוק את כפיו ג' וק' מתחלפין עכ"ל. לפנינו צס"ס שצת דף קמ"ה. איתא לסופתן צמלח. ופי' רש"י לסופתן צמלח. שמתוך שהם קשים [ר"ל הזתים] אין המלח נדצק צהן ומפלעת לרככה מצחון לא הוכשר. דלל מיכווין למסקה דידהו דילעקר עכ"ל :

אות **ספח** פסחים דף כ"א. רצה צר צר חנה אלל דאייתרא וכו' אמר רצצ"ח לצרי' אתה לא תאכל לא צפני ולא שלל צפני אני שראיתי את רצי יוחנן שאכל כרי הוא לסמוך עליו צפניו ושלל צפיו אתה לא ראית אותו לא תאכל לא צפני ולא שלל צפני. ופליגא דידדה אדידי' דאמר רצצ"ח סח לי רצי יוחנן צן אלעזר ראיתי את ר' שמעון צן יוסי צן לקוניא שנטל ספיחי כרוץ ואכל ונטל ונתן לי ואמר אני שראיתי את ר' שמעון צן יוחאי שאכל ספיחי כרוץ צצציעית כדאי הוא לסמוך עליו צפניו ושלל צפניו אתה צפני אכול ושלל צפני לא תאכל. פידוש ופליגא דידהא דלענין אייתרא אמר לא תאכל צין צפני וצין שלל צפני מכלל שהצא ממקום אחר שיראה מי שעשה מעשה אע"פ שהוא עושה כמותו אחרים אין סומכין עליו צפניו וכל סכן שלל

שם סוף אות הכ"ל חולין דף כ': סניא דיצי. פירוש שונאין אותו הזאצין ולא יוכלו למיכל מיניה פירוש אחר סניא לשון מסננת דיצי לשון זיזה עכ"ל. עיין פירוש דש"י:

אות סן ג' זרכות דף ס"ד. הוריות דף י"ד. סיני ועוקר הרים איזה מהן קודם. פירוש סיני צידו גמר התלמוד זהלכה למשה מסיני קידושין דף כ': דרשינה דז נחמן דר ולחק להנהו קדאי כי סיני. פירוש זהלכה למשה מסיני עכ"ל. עיין קונטרס סימן ס"ח:

אות סנוארתא שצת דף ס"ז. ולא צקסדא גמרא אמר סנוארתא פירוש כוצע של צדל עכ"ל. וז"ל דש"י כוצע עוד תחת כוצע המתכות:

אות סנדל זכורות (פרק ה' ונכתב צלדו דף מ') אני חפשתי שם וצכל הפרק ולא מלאתי ול"ל פרק ח' דף מ"ו. כריתות דף ז': נדה דף כ"ד: המפלת סנדל או שליא. פירוש חתיכה של צשר כלורת סנדל עכ"ל. ועיין לקמן צערך רצם:

אות סנדלכין סנהדרין דף כ"ט: ואחד משגרו לדרום להציא לו סנדלכין טושים. פירוש מדגליות. דאמות וגזיש תרבוס סנדלכין וצירולין עכ"ל. לפנינו איתא סנדלצונים ופירוש דש"י סנדלצונים שם אצן טוץ:

אות סנדיקום הציא מילה זו צעל הילקוט צמזמור דצה ה' את ירצי אני עושה סנדיקום צשעת מילה ופריעה. (פי' צל' יוני ורומיי פטרון ופרקליט עכ"ל המוסיף) וכן קוראים עד היום למי שיושצ ומחזיק את התינוק שיהא נימול וכ"כ הרמ"א צי"ד סימן דס"ה ונוהגין להדר אחר מלוה זו להיות סנדק לתפוס התינוק למוהלו ויפה כח הסנדק וכו' מהתשצי ערך סנדק נעלם הילקוט הזה עיין שם ומה שכתצתי שם על הגליון:

אות סנף תענית דף כ"ה. ויש אומרים סניפין עשאום. פי' פלימו אמר כל כך נתארכו עד שהותידו אמה מכאן ואמה מכאן ויש אומרים כל כך נתארכו שחתכו ועשו מן החתיכות סניפין צין הקורות העליונות להקורות התחתונות פירוש אחר שהיו הקורות מסונפין זה עם זה ונתחצרו עכ"ל: וכך נוטה פירוש דש"י:

שם סוף אות הכ"ל צצא צתדא דף ד': סניפי דיכן לצד. מוליא ראשי הקנים ודפנא שהוא הקנים העומדים לחיזוק המחילה לחון. פירוש אחר דלכי גדיל לכוניא ליכוון דליהוו דישייהו דהוליא כייפי לצד לאותו לך של חצירו עכ"ל. לפנינו איתא ירכי ועיין צדש"י איתא הב"ה ירכי וכו' ור"ח פירוש מוליא ראשי הקנים ודפנא וכו' ע"ס:

אות ססגון שצת דף כ"ח. היינו דמתרגמין ססגונא שסם צגוונים הרצה (לפנינו איתא ששס ופי' דש"י ששמה צפיו צגוונים) פי' שמלוויר צגוונים הרצה ודומה לו הא דגרסינן ציצמות דף ס"ד: דצ אחא צד הונא אהדתי' ססגוניתא פירוש שכלטייר צצרו גוונים מן החולי פירוש אחר ססגונא שמה משה דצינו שהיו לה גוונים הרצה עכ"ל. שלפנינו ציצמות איתא אהדתי' סוסכינתא פי' דש"י חולי מעולר השתן:

אות סער א' אצות פרק ג' והכל מתוקן לסעודה אלו משניות פירוש דצי

(לפנינו מכיז) ועד הנהר ועד אמונים שתי חלות עכ"ל. עיין מ"ס לעיל
ערך טר ג' :

אות **סמחר** צא מליעא דף ק"ז : התם נמי אי לאו זיקא הוה עצדי ליה
סמחרי וחיי. צא צתרא דף ע"ד : הכך עשזים סמחרי הוה
עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצ עצדי לה סס וחיי ורש"י צפידוש הכך
עשזים סמחרי הוה מציא רחיה מההיא דהמקצל א"כ גרם סמחר ותרבוס את
תמדוקיה ית סמחר דצותהא) עכ"ל. מה שכתב החכם המוסף צסס רש"י ז"ל
רש"ס ודע דהרש"ס כתב עוד רחיה מחולין דף כ"ד. ולפנינו צחולין אינו :

אות **סן** מועד קטן דף י"ז. ההוא לורצא מרצנן דהוי סנו שומעני' פידוש
השותה צד' מיני זמר דעצד כרצי אלעי דתניא רצי אילעי הזקן אומר
אס רואה שילדו מתגצר עליו פידוש מצקס לשתות צמיני זמר-ולשמוח צסמחה
המדגילה לידי עצידה כגון זה ילך למקום שאין מכירין אותו וילצס שחורים
ויתכסה שחורים ויעשה מה שלצו חפץ לא התיר אלא אכילה ושתיה צמיני זמר
וכיוצא בהן. אצל דצר עצידה שיש צה דין אדם או דין שמים ואפילו חייצין
לאוין או חייצי עשה וכל שכן למעלה שאיסורין איסור עולם חס ושלום שהתיר
רצי אילעי ואפילו צסתר אלא כגון הדרך שפירשנו הוא שאמר לעשות ואפילו
דצרים הללו לא התירן אלא כמשיא ענה לעשות כך כדי להצטיח את ילדו
להשלים תאוותו וכיון שיראה את עלמו לצוש שחורים ועטוף שחורים משתצר
ילדו ונמנע ואינו עושה וזה לורצא מרצנן עשה כרצי אילעאי ולצס שחורים
ונתעטף שחורים ואחר זה כולו חזר לשתות צמיני זמר כמו שהיה עושה ולכך
סמתיה רצ יהודה. פי' ד' מיני זמר כנור ונצל ותוף וחליל עכ"ל. ז"ל רש"י מה
שלצו חפץ. עצידה והואיל ואין מכירין אותו שס ליכא חילול השם. ואמר לן רצי
משום רצ האי גאון ויעשה מה שלצו חפץ רונה לומר דוודאי כיון שלצס שחורים
וכו' אני ערצ צדצר שאינו חפץ מכאן ואילך צעצידה ע"כ. וז"ל תוס' אס רואה
אדם וכו' וכתב רצינו חננאל חס ושלום לא הותר לו לעשות עצידות אלא ע"י
כך יכנע לצו וצפרק קמא דקידושין פירשתי. וצקידושין דף מ'. ז"ל רש"י ילצס
שחורים שלא יראה עלמו צכצודו אולי ירך לצצו צכך וגם אס יחטא אין אדם
נותן לצ לפי שאינו חשו צעיניהם לכן ילצס שחורים עכ"ל [ודצרי רש"י צמה
סמסיים לכן ילצס שחורים לדיכין עיון קלת דהא כצר נתן טעם שלא יראה
עלמו צכצודו וכו'. ותו מאי צעי רש"י צזה הא עלה קאי. ומהנראה דצלתי
ספק מה דקאמר ילצס שחורים ויתכסה שחורים הם עניינים נפרדים רלוני
לומר דגם מלצושיו שהוא לצוש צהן צציתו צסכצו וצקומו יהיו שחורים שלא
יראה עלמו צכצודו לולי ירך לצצו צכך] עוד יהיה זהיר דגם צמה סיכסה צו
והיינו כשיואל לשוק צין הצדיות [וכן צכל המקומות צצס"ס לשון מתכסה קאי
אצגד העליון סמכסה צו ואחת מהנה צנדרים דף מ"ט : כד נפיק לשוקה
מיכסיא ציה וכד נפיק רצי יהודה לללויה הוה מיכסי ומללי וכד מכסי ציה
וכו'] ועל זה הוא הטעם שאס יחטא אין אדם נותן לצ לפי שאינו חשו
צעיניהם לכן יתכסה שחורים [וצמ"ק וצחגיגה איתא יתעטף שחורים] דהיינו
גם צגד עליון שלצס כשיואל לשוק יהיו שחורים [ול"ל צרש"י לכן יתכסה
שחורים ויתצאר צזה דצרי רש"י על כהן]. וז"ל תוס' ויעשה מה שלצו חפץ
פידוש ר"ח ח"ו שהותר לו לעשות ולעצוד עצידה אלא כך אמר רצי אילעאי
יגיעות דרכים והאכנסאות ולציסת שחורים משצרים יצר הרע ומונעים האדם
מן העצידה עכ"ל. עיין קונטרס סימן י"ח :

ואי קפיד אמשחתא כגון שהוא לריך עץ שעצה פחות מטפח והוא ממעטו כדי להתכוון ללורכו חייב גם משום מחתך פירוש אחר דסלית סילתי שמצקע עלים ואי קפיד אמשחתא שיהיו כלל החתיכות צמדה אחת צפידוש הראשון השווהו לסלת חמין. וצפידוש השני השווהו להאי דגדסינן צ"ק דף קי"ג: רצינא זצין דיקלא לסולתי וכו' עכ"ל. כפידוש השני כן פירוש רש"י:

שם צאות הכ"ל צילה דף י"ט: השתא סלותי מסלתינן צחולו של מועד נדרים ונדבות מיצעיא. פירוש סלותי מסלתינן מחתכינן חתיכות העלים ור"ח ז"ל פירוש כלומר עושה אדם מלאכה כגון סלין וכיוצא זה. ואני אומר שאסור לעשות מלאכה צחולו של מועד אצל לצקע עלים ללורך אכילה שרי. פירוש צתשות ואפכינן סילתי תחיכות עלים וצארן משך קורין להו סילתינן עכ"ל. עיין קונטרס סימן י"ז:

אות סלתא צ' צרכות דף ו'. ליתי סילתא דסוכרתא אוכמתא. שצת דף קל"ד. ליתי לסילתא דאימי'. פירוש שליח עכ"ל. לפנינו צצרכות איתא שלייתא:

אות סמר פסחים דף ע"ד: צסמידה דמיפרד. פירוש ר"ח ז"ל מלשון פירודין ואנו שונין דאיפרד מלשון ויפרדו עכ"ל. ופירוש של סמידא כתצ רש"י סולת וכן צביטין דף כ"ו.

אות סמך א' שצת דף ס"ו. צמשנה הקיטע יולא צקצ שלו וכו' סמוכות שלו טמאין מדרס ויולאין צהן צשצת ונכנסין צהן לעזרה כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יולאין צהן צשצת ואין נכנסין צהן צעזרה פי' סמוכות של קצ טמאין מדרס שהוא כמנעל שהולכין עליו כך הולך על זה ויולאין צהן צשצת דאין יכול להלוך אלא צהן ולא הוי כמשוי ונכנסין צהן לעזרה דאינו מנעל כסא וסמוכות שלו פירוש מי שנקטעו שתי רגליו עושין לו כעין כסא שמהלך עליו ועושין לו סמוכות שמגינים על השוקים שלא יגרר לארץ והכי נמי טמאין מדרס לפי שסמוך עליהן ואין יולאין צהן צשצת לפי שיכול להלך צלא אותן סמוכין ואין נכנסין צהן לעזרה דהואיל ומגינים על הרגל כמנעל הרי הן כמנעל ואסור ליכנס צהן לעזרה ועכ"ל. וז"ל רש"י ואין יולאין צהן צשצת. רצותינו אומרים מפני שאין לריך לו כל כך ולא נהירא לי טעמא ואיכא למימר דאידי דתלי ולא מנחו אארעא זימנין דמשתלפי עכ"ל:

שם צילה דף כ"א. חולין דף קנ"ד: אני היום סמכוני צאשיות. פירוש אותו היום סמכוהו צישיצה והושיצוהו צראש עכ"ל. וז"ל רש"י צצילה אני היום סמכוני צאשיות יום עוז הוא ודרשתי לרצים וחליתי מטורח הדרשה וקורא אני עלי סמכוני צאשיות הציאו לי סעודה ואסעוד. וצחולין כתצ רש"י צזה הלשון. סמכוני צאשיות כלומר לריכני חיזוק לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום צרצים דשצת הרגל היתה עכ"ל:

אות סממית סנהדרין דף ק"ג: אמון העלה סממית ע"ג המזבח. יש מפרשים דטייכלא כלומר ציטל העצודה והיה חרצ ועלו עליו שממיות ויש מפרשים לולירטא ולטאה תרגום סממיתא עכ"ל. לפנינו איתא שממית:

אות סמנים גיטין דף ח'. כל ששופע ויורד מטורי סמנים ולפנים ארץ ישראל. פירוש הם טורי אמונים כדתנן צפ"ד דחלה מגזיז

סל-סלת

אות סל א' סנהדרין דף פ"ז: זמרי צן סלוא על שהסליא עונות משפחתו.
פירוש שהגציה כמו לא תסולה זכתם אופיר עכ"ל. וזרש"י פירוש
שני פירושים ע"ש:

אות סל ד' סנהדרין דף פ"ד: רז פפא לא שציה ליה לצריה למסקל ליה
סילוא (פי' קוץ) עכ"ל. לפנינו איתא רז לא שציק וכו':

שם יומא דף ל"ה: רשעים דומה להם כסלויים (פי' רש"י קוליס צלשון ארמי
יצמות דף ע"ה: דאמרי אינשי מחיי' צחצרתה ולא צסילתא עכ"ל פי'
רש"י קוץ. אכן צנדה דף ס"ו: פירוש רש"י צד"ה סילתא צקעת עצה כמו
צחצרתה ולא צסילתא:

אות סלמנדרא חגיגה דף כ"ז. ומה סלמנדרא שתולדת האש היא הסוך
מדמה אין האור שולטת צו תלמידי חכמים שכל גופן אש
אחת כמה וכמה וכו'. סנהדרין דף ס"ב אף חזקיהו מלך יהודה ציקס
אציו להעצירו צאש אלא שסיכתו אמו סלמנדרא. חולין דף קכ"ז. ת"ר הלז
זה הלז למינהו להציא ערוך וצן הנפילים וסלמנדרא וכו' עד יש לך צריות
סגילות צאור וגדילות צאור. תרגום ירושלמי החלד והעכצר ית כרכושתא
רית סלמנדרא. פירוש כשמצערין אש שצע שנים צמקום אחד נצרת מתוכו
דמות עכצר ונקראת סלמנדרא עכ"ל. ז"ל תוס' צחגיגה ד"ה סלמנדרא החלד
והעכצר תרגום יונתן כרכושתא וסלמנדרא ערוך עכ"ל. וכצד מוכח כמה פעמים
דלתרגום יונתן קראו הערוך תרגום ירושלמי עיין ערך אשן. והוי יודע צתרגום
יונתן שלפנינו אין הנוסחא כך אלא על החולד והעכצר מתרגם כרכושתא ועכצרא
אמנם על התנשמת דכתיב צשרלים (ויקרא י"א פסוק למ"ד) מתרגם סלמנדרא
ודע דמלת כרכושתא דאיתא צתרגום יונתן הכ"ל ל"ל כרכושתא
שהעתיקו הערוך והתוס' וכן איתא מגילה דף י"ד:

אות סלעם א' יומא דף ע"ז: מעיין היולא מצית קודש הקדשים צתחלה
דומה כמינקרני סלעם. פי' חבצ עכ"ל. לפנינו איתא חבצים:

אות סלקנדיית עצודה זרה דף ל"ה: ומלח סלקנדיית גמרא מאי מלח
סלקנדיית מלח שכל סלוקתי דומי אוכלין זה. צפירוש רצינו
גרשם כתיב כל שליכי דומי. פירוש כל מה שסולקין צדומי אוכלין צאותו מלח
עכ"ל. לפנינו איתא סלקונדרי ופירוש רש"י סלקונדרי נחתומין שצדומי:

אות סלקוסתא ספרים אחרים חליקוסתא כדאמרינן צכילד מצרכין דף מ"ז
צצרכות. שורין טיט עצה וקוצעין האגודה צטיט כדי שלא תיצט
וכשרולה להריח זה צצצת אס נעלה ושלפה ונעלה צערצ שצת האי כמוכח
צכלי או צגומא ואי לא נעשית כמחוצרת צטיט ואסור לעוקרה עכ"ל. צצרכות
לא כמלא שום דצר ולדעתי כך לריד להיות סליקותא ס"א חליקוסתא צצצת
פרק צמה טומנין דף כ': פירוש אגודה של נדקום כדאמרינן צכילד מצרכין דף
מ"ג: [והיינו מה דאיתא התם צצרכות לענין צרכת הריח נדקום דגנוניתא מצרכין
צורא עלי צצמנים] שורין טיט עצה וכו' [חוזר אדלעיל לפדש צמה דאמר
צצצת דף כ': דלה ושלפה והדר דלה שריא ואי לא אסור וכן פירוש רש"י
סליקותא עשצ שהוא נאה למראה ולהריח וממלאין כד עפר לח ותוחצין אותו
לתוכו ונותנו לפני שרים וכו' ע"ש] ועיין לעיל צערך חליקוסתא:

אות סלת א' שצת דף ע"ד: האי מאן דסלית סילתא חייצ משום טוחן. פי'
אלו עלי דקלים שהן עומדין שיכי שיכי כעין נימין וכשמפרק
הנימין הללו יולא מציניהן כמין קמח דק לפיכך המנפלים חייצ משום טוחן

דשאל יגציהנו הרוח ואתי לאתווי ארצע אמות זרעות הרצים . יש לומר על פי סדרת ספר התדומה שאי דרכם של בני אדם לילך בגלוי הראש הציאו צית יוסף צסוף סימן ש"א ולכוונה זו דקדוק צעל הערוך פי' סיינו כוצע וכו' זרעיהן וכו' ולא כתב על ראשיהן אלא דכוונתו זרעיהן ממש שאין להם שום דבר אחר המכסה את הראש אלא רק סייני צלצד ולכך אין לחוש דאתי לאתווי ארצע אמות וזה קרוצ אל האמת :

אות **סך** ה' סוכה דף מ"ה : שאל תאמר אצד סדרן וצטל סבויין וכו' דאה פניך לא פללתי תרגום ירושלמי סביית למחמי . לישועתך קויתי ה' סביית הצט דרך ים ויעל ויצט וסליק וסכא . צריש ויקרא דזה אצי סוכו זה היה אצי של כל הנציאים שסוכין צרוח הקודש צערציא לווחין לנציא סביא עכ"ל . ז"ל סיכויים תוחלתם ומצטם כדמתרגמינן הצט נא השמימה (צראשית ט"ו) אסתכי כעץ לשמיא :

אות **סך** ט' צסוף גמרא דצילה (ומלויין צלדו דף ל"ו) לא לריכא דנקט צסיכי . פירוש תפיש ציתדות עכ"ל . אולי לריך להיות צסוף גמרא דסנהדרין דף קי"ג . ואע"ג דשם איתא דתלי צסיצטא כתצתי על הגליון דל"ל צסיכתא וכך איתא צעדכין דף ז' : ע"ש .

אות **סך** יו"ד יצמות דף פ' : רצ נהמן סיכו דדיקנה הוי ליה עכ"ל . צמוסף (א"ב פירוש יתדות הזקן כלומר שהיה לו שיער צזקן אס כן טעם שני הערכים אחד הוא) עכ"ל . לקוח מפירוש דש"י שכתב סיכו דיקנא יתדות הזקן כלומר צכמה מקומות הוה ליה שער צזקנו עכ"ל :

אות **סכ"ן** א' שצת דף קכ"ג : אמר אצי צרצא דאישכפי וסבינא דאשכצתא וחלינא דנגרי כיתד של מחרטה דמו . וצצ"מ דף קט"ז . ההוא גצרא דחצל סבינא דאשכצתא מחרתיה פירוש סכין המיוחדת לשחיטה והיא החלפה . ספרים אחרי' סבינה דאשכפתא . פי' סכין של אשכף שמקלע צה העורות ומסתצדא דהיא החלפה דאמרינן כיון דמיפגמא ואין הפגימה פוסלת אלא צשחיטה ועוד (דסכין של אשכף שמקלע צה העורות) היא נקראת צרצא עכ"ל . וז"ל דש"י סבינא דאשכפתא . של צית המצחיים שמקצלים צה צשר . אמנם דצינו הצריע שהוא סכין שסוחטין צו ונקרא חליף או החלפה ממה דמסיים צסוגיא אמר לך צצא כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי ואין הפגימה פוסלת אלא צסכין של שחיטה . ועוד הכלי שמקלע צה העורות היא נקראת צרצא וכן וודאי הכלי שמקלצין צו צשר :

אות **סכ"ן** צרכות דף י' אמר רצי ערפון וכו' העיתי לקרות וכו' וסיכנתי צעלמי וכו' צצא צתרא דף קמ"ז רצ שצת אמר רצ שמעון שזורי היא דתנן גיטין דף ס"ה : רצי שמעון שזורי אומר אף המסוכן צצר פירשנו צערך חזר פירוש מסוכן חולה הקרוצ למיתה כדתנן צחולין דף ל"ז . השוחט את המסוכנת רצן גמליאל אומר עד שתפרצם ציד וצרגל עכ"ל . עיין קונטרס סימן ס"ו :

אות **סכר** א' שצת דף ס"ז . ושצעה עפרי מן שצעה סוכרי . פירוש קצרים ס"א סוכרי צצא פירוש מקום שהליר סוצצ ויש צו עפר . פירוש אחר נקצ שנוקוצין צכותל מקום שמנעול של דלת נכנס לתוכו ושמו של אותו נקצ סיכרא וקא שקיל עפרא מו' נקצים של ז' מנעולים של ז' דלתות עכ"ל לפיכך איתא סיכרי . ופירוש דש"י חור האסקופה שהדלת סוצצ צו ועיין תוס' מנחות דף ס"ד : ד"ה אסיכרא וע"ש היטיב :

ותיב סוכר וקא שקיל עפרא מו' נקצים של ז' מנעולים של ז' דלתות עכ"ל

הוא כהלל ואסור עכ"ל. אהל דמסני הש"ס אלל לא קשיא הא דמיהדק וכו' על זה כתב דצינו הערוך דהפירוש של מיהדק היינו שאינו נכפך. וכ"כ התוס' צזה הלשון פירש דצינו חננאל הא דמיהדק שאינו נכפף דאז נראה כעין אהל דלא מיהדק שהוא נכפוף ואז אין נראה כעין אהל עכ"ל. אלל דש"י פירש אלל וכו' דאינו אסור משום אהל אלל משום שלל יגציהנו הרוח מדאשו ואתי לאתויי ארבע אמות הילכך מיהדק דראשו שפיר שרי לא מיהדק אסור:

עוד שם אפיק דגלימי' טפח שנתעטף צטליתו והוליא מדאשו על פניו טפח עכ"ל. אהל דאמר סימני שרי ומקשה דתני' אסור ומסני לא קשיא הא דאית ציה טפח הא דלית ציה טפח מקשה אלל מעתה שרצינ דגלימי' טפח הכי נמי דמחייב וכו' היה גרסת הערוך אלל מעתה אפיק דגלימי' טפח וכו' וכן הוא דר"ף ודרס"י שם כתב צזה"ל אפיק דגלימא טפח הניח טילחו על ראשו כדרך שמתעטף זה והרחיקה להלן מדאשו טפח עכ"ל. וכן גרסת הרא"ש אלל מעתה אפיק דגלימא טפח הכי נמי דאסור [ולדעתי צמה שגרם הכי נמי דאסור הוא נוסחה אמיתית ולא כמו שכתוב לפנינו הכי נמי דמחייב וכן איתא דהרי"ף וצהרצ המגיד וצצית יוסף סימן ש"א דמחייב דמאי חיוצא שייך כיון דוודאי מדאורייתא כיון דלא הוי אהל קצע שרי רק משום אהל עראי. אסוריהו חכמים וכן משמע מכל הפוסקים וגם צסינא לא אמרו פטור וחייב אלל שרי ואסור נשנית ועל כן מהנראה נוסחא היסדה הכי נמי דאסורה] וכך איתא צהרצ המגיד פרק כ"צ הלכה ל"א: והוי יודע דהר"ן כתב פירוש דש"י וגם פירושו של ד"ח [שזכרתי צאות קטן א' שהוא הפירוש שכתב הערוך] וכתב על פירוש ד"ח דלא נהירא דא"כ לא הוה ליה להש"ס לומר אלל והכי הוה ל' למימר לא קשיא הא דמיהדק והא דלא מיהדק עכ"כ והרא"ש כתב ודצינו תם לא גרם אלל והכי גרם לא קשיא הא דמיהדק והא דלא מיהדק כלומר הא דפרכת מאפיק גלימא טפח לא קשיא דגלימא לא מיהדק אלל נכפף למטה ולא הוי אהל אלל סיינא מיהדק שהוא קשה וצולט חוץ לראשו טפח והוי אהל ואסור וכן פירוש ד"ח ז"ל עכ"ל. מעתה אין מקום לקושית הר"ן. אמנם גם לפי הגירסא שהיה לפני הר"ן אלל לא קשיא וכו' נוכל לקיים פירוש ד"ח. דמתחילה מסני הש"ס דהך דסייני שרי היינו דוקא פחות מעפח אלל אסור היכא דאית ציה טפח [וצהרצ המגיד הא דתניא אסור] ועל זה מקשה דאי צשיעור טפח תליא מילתא א"כ אפיק דגלימא טפח יהיה אסור ומסיק הש"ס אלל כלומר לעולם דאית טפח נמי שרי ודצ שסת דשרי סייני אפילו דאית ציה טפח נמי התיר והא דתניא אסור לא קשיא הא דמיהדק ד"ל דנרייתא דאוסר היינו שהוא קשה ואינו נכפף למטה והוי אהל והא דרצ שיטא מתיר דלא מיהדק ונכפף למטה ואינו אהל. וניחא להו לר"ח והערוך לפרש כך דהש"ס מחלק צין סייני שהוא דך ונכפף וצין סייני שהוא קשה [וצה פשוט דוודאי נמלאו סייני שהם דכים וסייני שהם קשים כמו שנראה עדיין צכוצעים וכמו שחלק הש"ס צתחלה צין סייני דאית ציה טפח וצין סייני דלית ציה טפח הרי דחלוקים צכמותם כך וודאי חלוקים צאיכותם ד"ל יש מהן קשים ויש מהם דכים] ונאדו מפירוש דש"י שפירש דהא דקאמר הש"ס אלל וכו' הכוונה דלאו מטעם אהל נגעו צה וכו' ומותר משום אהל וטעמא צעי איסור אהל להיכן אזיל וכצד עמד על חקירה זו הרצ צעל ע"ז צא"ח סימן שט"ו סעיף קטן ז' והטעם שכתב הט"ז דחיקא להו ומשום כך פירשו דאיסור אהל צמקומו עומד. ומה שהתירו צלית צה טפח ולא חששו לחששא דרס"י

נגד פירוש הרש"ם והערוך ורש"י שפירש ג"כ צ"מ במקומו סיטון חנווני גדול ומוכר פירות הרצה וכו' ול"ע דלרש"י והערוך והרש"ם קושית תוס' במקומה עומדת וז"ל התוס' י"ט פ"צ משנה ד' דמאי הסיטונות כתב הרש"ם פ"ה צ"צ סיטון היטין צלשון יון ומשום שקונה הרצה היטין ציחד קורא לו סיטון והוסיף הר"ן [ול"ל הכימוקי יוסף ועל] ועל זה נקרא כל תגר גדול צין מלח וצין מיצט סיטון שהוא שם יוני למוכר סחורות הרצה אלל התוס' צ"מ דף ת"ח. כתבו דלל מיקרי סיטון אלל למוכר צלח ונ"ל דאיה לדריהם מדתנן הבא הסיטונות ומוכר תצואה דש"מ דסיטונות לאו מוכרי תצואה הן שהוא ציצט וכו' ולשון הר"ם הסיטונות דרכן לקנות פירות מרוצין ומוכרין לחנוונים וגם זה הפירוש דוחק דל"כ תרתי ציצט למה לי וכו' ע"ס:

אות סיני צצא מליעא דף קי"ז. אמר וסטיני אמר רבי שמעון צן לקיט. לא נהירא לי גרסא זו עיין ערך קר עכ"ל. אכן רש"י גרים לה ופירש וסטיני שם חכם תלמידו של ריש לקיט:

אות סמר א' צילמדנו פרשת ואלה המשפטים תנו דצנן לא תשנא את אחיך צלצנך יכול לא תסערנו ולא תקללנו תלמוד לומר צלצנך. פירוש הבאה ציד על הלחי עכ"ל. כן איתא גם צ"ס דילן צערכין דף ט"ז: ת"ר לא תשנא וכו' יכול לא יכנו (פירוש רש"י על דבר תוכחה ולא יסערנו) (פירוש רש"י כל אחר יד) ולא יקללנו ת"ל צלצנך עכ"ל ול"ע:

אות סמר צ' שצת דף קל"ד. אמר אציי האי חלוק דינוקא נהפכינהו לסיטריה אצראי. פירוש שפת חתיכה של צגד עכ"ל. לפנינו איתא לפנייה לסיטריה לעילאי. וז"ל רש"י לפנייה לסטרי' לעילאי לאימרא שצפת פיה יהפך ויקפל למעלה שלא תהא סמוכה לצגדו מפני שראש מקום חתך הצגד שם שהוא ויולאין ממנו בדדין וכו' ע"ס וכל הרוואה יצחין שלגרסת הערוך הפירוש מרובה יותר:

אות סמרנליא עצודה זרה דף ח'. קלנדא וסטרנליא פירושו צידושלמי שנאה עמונה שונא נוקם נוטר היך מה דאת אמר וישטום עשו וכו' עכ"ל. לפנינו איתא וסטרנורא:

אות סייבא נדה דף כ'. עולא אמר כלצושא סייצא ס"א סיוהא. פירוש כל אותו מקום שהוא כחרת עכ"ל. לפנינו איתא סיוהא:

אות סייט יומא דף כ"ז: חזא רב נחמן סיוטא צחלמיה (פירוש רש"י מלאכי פחד מצהילים אותו) צצא קמא דף ל"ז: מהו דתימא האי שופר קמא סיוטא צעלמא הוא דנקיט לי'. פירוש פחד עכ"ל. וז"ל רש"י סיוטא ציעותא שנצעת מקול השופר:

אות סייין שצת דף קי"ט. צצנינהו לכולהו ניכסיה וצנן צהו מרגיניתא אותצ' צסינא עכ"ל. רש"י כתב פירוש כוצע צסם רצינו ילחק צר יהודא ושרצינו הלוי גרם צסדיני' והפירוש הראשון נראה לרש"י עיקר:

שם שצת דף קל"ח: רב שצת צריה דרצ אידי סיינא שרי והתניא אסור (לפנינו והאיתמר אסור) לא קשיא הא אית צה טפח הא דלית צה טפח. פירוש סיינא כוצע שמשימין צני אדם על ראשיהן יולא כמין פסל מן הראש כשיעור טפח הן חסר הן יתיר ומאהיל על הפנים שלא יכס השמש ומסיק אלל קשיא הא דמיכדק והא דלל מהדק. וכשהוא מהדק ציותר ואינו נכפף צצגד חשו

זה אלל זה יש צו סימנים שמכירים צו הצקיאים כמה דברים ואמרו ממר
אזרהם גאוו שהיה צמנת אלף ק"מ לשטרות שהיה מכיר צמיחת דקלים עכ"ל .
וכתב דש"י שיחת דקלים . לא ידענא מה הוא . וצא צתרא דף קל"ד כתב
הרש"ס שצני אדם רגילין לדבר על הדקלים כדכתיב וידבר על העלים
(מלכים א' ד) :

אום סחף א' שנת דף ס"ו : סחופי כסא אטיצורא שפיר דמי . פירוש מי
שצלט טיזורו חוץ למעיו או ניקצ מניחין כוס קטן על טזורו כדי
שלא יצלוט ויתצקע ומניחין אותו עד שיתרפא . פי' אחר כופין כי הכוס
על טיזורו למי שחם צמעיו עכ"ל . ציצמות דף מ"ז . תנו דצנן גר שצא
להתגייר וכו' אתה יודע וכו' סחופים וכו' ז"ל דש"י ד"ה ומסוחפין שפלים
וכפויין כמו סחופי כסא (שנת דף ס"ו) כפיית הכלי עכ"ל :

אות סמ א' חולין דף קכ"ד . שני חלאי זתים שהן תחוצין צקיסם והסיטון
צא צתרא דף ט' : הסיט נצלה יוכיח דמטמא צגדים ואין מטמא
אדם זצים פרק ה' המסיט את הזצ או שהזצ מסיטו והנושא תרגום ירושלמי
דייסיט . פירוש הסיט כדאמר ריש לקיש נדה דף מ"ג . קנה צקותטו של זצ
ונגע צו הזצ עכ"ל . ז"ל והסיט צו את הזצ :

אות סמ ז' שנת דף ק"ו . הלוצע והטוה כמלא רוחצ הסט כפול גמרא דצ
יוסף מחוי כפוף דצ חייא צר אחי מחוי פשוט וכצד פירשנו צערך
כף פי' אחר סיט פשוט שני חלקים של זרת סיט כפוף ארצע אלצעות צנוול
והוא אוליינא שית צזוטדתי עכ"ל . עיין צקונטרום סימן י"א :

אות סמ"ו שנת דף קמ"צ : שיכחו דיסקיא מלאה מעות צסטיו עכ"ל . לפנינו
שכחו דיסקיא מלאה מעות צסרטיא :

אות סמכת שנת דף פ' : פסחים דף מ"ג . מגילה דף י"ג . מועד קטן דף
ט' : מנחות פ"ו : מאי שמן המור דצי הונא אמר סמכת . פי'
מירא דכיא עכ"ל . צצצת איתא דצ הונא צר חייא אמר סמכת דצי ידמיה צר
אצא אמר שמן זית שלא הציא שליט . צפסחים איתא דצ הונא צר אצא אמר
סמכת [לא אתפרש דש"י] ר' ירמי' צר אצא אמר שמן זית וכו' . מועד קטן דף
ט' : דצ הונא צר חייא אמר סמכת [וע"ס צתום] דצי ירמי' צר אחי וכו' .
מגילה דף י"ג . דצי חייא צר אצא אמר סמכת דצ הונא אמר שמן וכו' מנחות
דף פ"ו . דצ הונא צר חייא אמר סמכתא [סמכתא שקודין צלש"א דש"י]
דצי ירמי' צר אצא אמר שמן זית וכו' :

אות סמן דמאי פרק צ' משנה ד' כגון הסיטונות ומוכרי תצואה שס פרק ה'
משנה ו' הלוקח מן הסיטון צא צתרא דף פ"ח הסיטון מקנח
מדותיו אחת לשלשים יום . כלים פרק י"צ שלשלת של סיטונות צא מליעא דף
מ"ח . נתנה לסיטון מעל פירוש סיטונות מוכרי קטניות . פירוש אחר צעלי
חנויות פירוש אחר המוכר חטים וכך צלשון יון סיטון . כפירוש הזה האחרון
כן כתב הרש"ס צצ"צ דף פ"ח . צזה"ל הסיטון הוא חניני גדול שקונה הרצה
ציחד ומוכר לחנוונים קטנים : סיטון . חיטין צלשון יון ומשום שקונה הרצה
חיטין ציחד קורא לו סיטון עכ"ל . אמנם תום צצ"מ דף מ"ח . ד"ה נתנה
לסיטון מעל כתצו וא"ת ולוקמא צסיטון ככדי וי"ל דסיטון הוא מוכר דצד לח
יין ושמן וכו' משמע מדצריהם דלא מקרי סיטון אלא כשהוא מוכר דצד לח

אות **סדן ג'** חולין דף ט"ז. הא צסדנא דמיא הא צסדנא דפחדא עכ"ל.
לפנינו איתא צסדנא.

אות **סדן ד'** פסחים דף קי"ג. תמדי צהילוזך לצי סודנא דהוטי פירוש צכליך
תמדיס רוצ וסיס אופן צכליס שעוסינ צהס שכר כלומר עשה מהן
שכר עכ"ל. לפנינו איתא צחלוזך :

שם שם מאי סדנא סודנא וגמילות חסדים. פירוש סוד נאה כלומר דיוח יפה
ויכול ליתן מהם לעניים לשתות. פירוש אחר סועדנא עזר יעשה
לצעליו להתעשר עכ"ל. לפנינו איתא מאי סודנא סוד נאה פי' דס"י למה נקרא
שם השכר סודנא סוד נאה עלה עוצה שהרי מתעשרין ממנה וגמילות חסדים
יכול לעשות לתת מתנה לעניים לעשות דקה וחסד :

אות **סדן ה'** צרכות דף מ"ד: אמר ליה אצוי לרצ פפא סודני אמן תצרינן ליה
צחמרא וצצסרא. מנחות דף ע"א. א"ל סודני צסדה כתצ נדה דף
י"ג: א"ל סודני לא מיגביא צאפי. פירוש ירא שמים כדכתב סוד ה' ליראיו
עכ"ל. לפנינו איתא א"ל רצא לר"פ סודני ופירוש דס"י סודני צעל שכר
תמדיס ורצ פפא מוכר שכר היה כדאמר צאיזהו נשך (דף ס"ה.) טרשא דרצ
פפא שכראי לא פסיד ואמר רצ פפא אי לאו דרמאי שיכרא לא איעתרי והוא
הנקרא סודני כדאמרינן (פסחים דף קי"ג.) תמדיס צחלוזך לצי סודני דהוט
ודע [צצגמרא שלפני איתא סודני וכן צדס"י סודני אצל הוא צטעות וכתצתי
על הגליון סודני וכן הגהתי צדס"י]. צמנחות דף ע"א. ז"ל דס"י סודני
תלמיד חכם על שם סוד ה' ליראיו ליסנא אחרינא רצ פפא רמי שיכרא כדאמר
צפסחים (דף קי"ג.) אי לאו דרמאי שיכרא לא איעתרי וסודנא מיקרי כדאמר
התם תמדיס צחלוזך לצי סודני דהוט [ודע דצפירוש דס"י שלפנינו איתא
סודני תלמידי חכמים וטעות הוא ול"ל חכם] צנדה דף י"ג כתצ דס"י סודני
תלמיד חכם על שם סוד ה' ליראיו ואח"כ צד"ה לא צעיא צדיקה כתצ דס"י
ליסנא אחרינא מהו למיעצד וכו' אמר ליה סודני רצ פפא מטיל שכר (הוא
ול"ל) הוה כדאמר צאיזהו נשך דף ס"ה. שכראי לא פסיד ומטיל שכר מיקרי
סודני כדאמר צערצי פסחים (דף קי"ג.) תמדי צחלוזך לצי סודני דהוט עכ"ל.
וכתצתי צתקוני כלי שרת דרצרי דס"י הללו צנדה תמוהיס צמקלת דלא כתצ
ג"כ לראיה דרצ פפא מטיל שכר הוה מהא דפסחים דף קי"ג. אמר רצ פפא אי
לאו דרמאי שיכרא לא איעתרי והיינו אותה סוביא שהציא דס"י צסיפא דמילתא
לראיה דמטיל שכר נקרא סודני. ולמה כתצ לראיה מן המאוחר כדאמר צאיזהו
נשך וכתצתי מזה ג"כ צקונטרס שטרי המאוחרין :

אות **סדר ז'** שצת דף מ"ח. חזיי' דפרים דסתודר עכ"ל פירוש דס"י סודר
של ראש :

אות **סוור** צילה דף ל"א. אין מצקעין עלים מן הסוור של קורות. פירוש
מוכרי העלים והקורות מתקנין אותן אחד על אחד סדורים שלא
יתעקמו. ספר אחר לצר של קורות. פירוש קורות לצורות זו על זו עכ"ל
וצמוסף (א"ב צנוסחאות כתצ סוואר) עכ"ל. וז"ל דס"י סוואר של קורות.
המושכצות לארץ של צנין :

אות **סח** א' סוכה דף כ"ח. שיחת דקלים. פירוש צתשוצת יום שאין צו
נשיצת רוח צמקום שצני אדם צקיאיס פורסין סדן צין הדקלים ואין
מתנענע ועומדין צין שני דקלים הקרוצים זה לזה ורואין איך ינועו הדיותיה

לוי אמר סגילי עכ"ל (ז"ל רש"י סיגלי עיקרי עשזים והוא ממניו עשזים
ואמהות של אותן עשזים קרי סגל) :

אות **סגן** סנהדרין דף ק"ו. מסגני ושלטיי אייזן לבגדי נגרי. פירוש זונה
שהיתה לסגנים ולצסוף לנגדים כך צלעם צתחלה נציא ולצסוף
קוסם נגדים חדשים. וי"א נגדים מושכי הספינה עכ"ל. וז"ל רש"י אייזן לבגד
(נגד) וז"ל נגדי זינתה למושכי חצל ספינה לשנא אחרינא נגרי חדשים :

אות **סגף** תענית דף כ"ז : אינן היחיד רשאי לסגף עלמו עכ"ל. וצמוסף
(א"ב לענות נפש תרגום לסגפא נפש) עכ"ל. וכן פי' רש"י תענית
שם וכן צא מליעא דף ל"ג : סגפה וכו' :

אות **סוד** א' כתובות דף קי"א מפני מה נקרא סוד העיצור מפני שז"ד אינן
מגלין אותו אלא למזומנין לעיין צדצד עכ"ל. עיין שם צדש"י ותוס'
ד"ה שלא יגלו סוד העיצור :

אות **סד** ג' שבת דף קכ"ד : רצ מרי הוה ליה הנהו ציסדותא צשמשא עכ"ל.
לפנינו איתא סדיותא פי' רש"י כדים של לצד שקורין פלטיד"א :

שם אות **הכ"ל** צרכות דף נ"ו. פטר חמור דקאי אאיסדן עכ"ל. פירוש כסת שתחת
מלאשותיו כן פירוש רצינו צערך אסד. לפנינו איתא צד חמור
דקאי וכו' :

אות **סדה** צרכות דף כ"ח : היה יש צספינה או צסדה פירוש משיצין
עלים שתי ועד על המים עד שיעשו מגדל ויעלו עליו צעלי
המלחמה. וי"א כשיש להם עלים גדולים ולא יחזיקום הספינות יאסרו אותם
חצילות גדולות וישימו גם עליהם ויוליכום צרוח עד המחוז כמו דוצר ורפסד.
ירושלמי היא אסדה היא אכסדיא היא רפסודות ונציאם לך רפסודות עד ים
יפו וכו' עכ"ל. לפנינו איתא צאסדא. וז"ל צאסדא כמו ותשם צסד רגלי צית
הסדר שקורין ליפ"ש צלע"ז לשון אחר עלים הקשורים זה עם זה הרצה יחד
וצלשון מקרא קורא אותה רפסודות וצלע"ז רדי"ל וצלשון אשכנז ולו"ם
ומשיטין צנהר להוליכן ממקום למקום ויכולין להלך עליהן כמו צספינה.
וצת"י פ"ד משנה ו' צצרכות כתצ והיה נראה לי לגרום צדי"ש צאסדא וכו' ע"ש
וחידוש גדול שלא הערה מדצרי וגרסת רצינו הערוך כלום. ודע דמ"ש התוס'
י"ט שם פירוש אחר וכו' אף לפי פירוש הראשון וכו' לדיך תיקון והגהה :

אות **סדום** צא צתרא דף י"ז : תרתי ארעתי אחד ניגרא אמר רצ יוסף כגון
זה כופין על מדת סדום והלכתא כרצ יוסף צסדום קנין ומחלה
סדום הא דאמדין קנין צא צתרא דף קי"ד. עד מתי חוזר רצה אמר כל זמן
שיושצין רצ יוסף אמר כל זמן שעסוקין צאותו ענין מחלה שם דף קמ"ג.
ההוא דאמר לצצתיהו נכסי לך ולצניך אמר רצ יוסף קנתה מחלה עכ"ל לפנינו
צצ"ז דף קי"ד : ודף קמ"ג. איתא והלכתא כתצ יוסף צסדה ענין ומחלה. ודע
צצפרישה ח"מ סימן קע"ד כתצ צצדפוס תוגרמא מלא והלכתא כרצ יוסף צסדום
ופירושו כתצ ג"כ צעל הערוך צערך סדום וז"ל סדום צפרק השותפין תרתי
ארעתא אחד ניגרא אמר רצ יוסף כגון זה כופין על מדת סדום והלכתא כרצ
יוסף צסדום קנין ומחלה פירוש סדום הא דאמדין וכו' ועיין עוד שם מה
שהקשה על רצינו הערוך :

אות **סדן** א' צא קמא דף י"ז : התם סדנא דארעא חד הוא הכא מפסקא
עכ"ל. מלת הכא מפסקא ליתא לפנינו :

אות **סבר** ד' פסחים דף קי"ז. האי מאן דמסוצר ולא משי ידי' פירוש המקור
 דם ולא נטל ידי' מפחד ז' ימים. עצודה זדה דף כ"ט. חלא לסיצורי
 פירוש חומץ יפה להקזת דם ומוניני לתעניתא ומי דגים קטנים מלוחים
 ליושז צתעניתאם טוצל זהם פתו יפה לו יצמות דף ע"ז. האי יומא דעיצא
 ויומא דשותא לא מהלינן ציה ולא מסוצרינן ציה והאדינא דדשו (לפנינו דדשו)
 זה דצים שומר פתאים ה'. נדרים דף נ"ד: מעילה דף כ': סצר ואכיל ליפרי
 פרח לצי' כליפרא עכ"ל. (צמוסף א"ב מלות אלו צנוסחאות כתוצות צאות
 כ"ף ולא צאות צי"ת עכ"ל. אמנם צעודה זדה דף כ"ט. איתא צאות צית:

אות **סבר** ה' שצת דף קי"א. כתוצות דף ו'. זכורות דף כ"ה. והאמר רצ שימי
 צר חייל משמי' דרצ האי מסוצרייא דנזייתא אסור להדוקי' ציומא
 טצא. פירוש הגאון שצת נזייתא כד של יין או של שער ומסוצרייא הוא הנקצ
 שעשוי להוליא צו יין צומן שהיין יולא משם אם צא להדקו ולסותמו ואמר
 למנוע שפיכת יין אנו מתכוון וצא לסתום הפתח קאמר רצ דצהא מודה רצי
 שמעון וכן פירוש דצינו חננאל וכו'. וצכתוצות דף ו'. פי' מגופת החצית העשוי'
 ממטלית או ממון וכיוצא צו אמר רצ' אסור לאמץ סתימתו דלתי לידי סחיטה
 והבא אע"פ שאינו מתכוין לסחיטה אלא למיגף פי' החצית צלצד כיון שסחט
 אסור דלא כרצי שמעון. ולדצרי שניהן האי נקצ למעלה מן הכד הוא. ועל
 כן אסרו חכמים להדוקי' אלא לשומרו דפה למאן דאסר משום סתימת הפתח
 גבון שמהדקו כדאם כמחצר למאן דאסר משום סחיטה ניחא ליה שיצוצ היין
 צתוך הכד הלכך אסור אצל צנקצ מן הכד כמו שיש לחציות שלנו לא אסרו
 להדוקי' ציומא טצא ליאצד היין ואפילו אם יסחוט כיון שילך לאיצור לא ניחא
 לי' וצערך פסיק מפורש לענין דצר שאין מתכוון צגמרא (שצת דף ק"ג.)
 דעציד צארעא דלאו דידי' דכיון דלא מעי ליה הנאה שרי עכ"ל. לפנינו איתא
 מסוכריא צכ"ף וצדין פסיק רישי' דלא ניחא ליה ולא מעי לי' הנאה ממנו שהתיר
 דצינו לכתחלה. עיין מה שכתצו על זה תום' שצת דף ק"ג. ומ"ש הר"א ש
 שם ותום' כתוצות דף ו'. ותום' ציומא דף לד: סוף ד"ה הכי מילי ודע
 דצתום' כתוצות דף ו'. וציומא דף ל"ד: תמלא דצרי דצינו הערוך ופירושו צציאור
 וכתצו תום' על זה צכתוצות ועיקר דאיתו מפרק כל התדיר דף ז"א: אילצא
 דצרי שמעון מזלפין יין וכו' ודאיות הערוך אינן דאיות דההיא דמתיר ד"ש
 לזלף יין וכו'. אכן לפנינו ליתא דאיה זו מפרק כל התדיר דצצרי דצינו לא
 הבא ולא לקמן צערך פסק. שוצ מלאתי שגם הר"א ש צפרק הצונה שצת סימן
 א' כתצ דהערוך מציא דאיה צפרק כל התדיר ומזלפין יין וכו' וצכן לריך אנו
 לומר דצהערוך שהיה לפני התום' והר"א ש היתה כתוצה דאיה זו. אצל דע
 דמתום' שצת דף ק"ג. ד"ה לא לריכא וכן צתום' יומא דף ל"ד: ד"ה הכי מילי
 וכו' צסוף דצריהם יראה דאי' זו מפ' כל התדיר ליתא צערך כלל ע"ש. וע"ע
 צהר"א ש פרק שמנה שרלים סימן ט' שכתצ דהא דהאמר הערוך דר"ש לא אמר
 פסיק רישי' אלא היכא דניחא ליה היינו דוקא לענין שצת דצעינן מלאכת
 מחשבת אצל צשאר איסורים לא צעינן דניחא ליה מדפריך הש"ס צפרק כל
 התדיר דף ז"א: גצי המתנדצ יין וכו'. ועיין צצרכת הצצח וצללן קדשים צצצחים
 מה שכתצו דצרי הר"א ש אלו:

אות **סגל** א' צרכות דף מ"ג. סיגילי מצרכין עליהו צורא עשצי צשמים (פירוש
 רש"י עשצ שקורין ויול"ש צלע"ז) שצת דף כ': תילתא סגילי (פי'
 רש"י עשצ שקורין ויאו"ל ויש צו שלשה עליון) ס נהדרין דף ז"ט: מאי דודאים

סבל-סבן

רצי יהודה הסצר וז"ל רש"י על שם חורפי' קרו לי' הכי וז"ל תום' ר' יהודה
הסצר רצינו חננאל גדים הסצך פידוש גדיל לסצכה כעין מלנפת וכוצע כמו
הסוצכים מעשה השצכה (מלכים א' ז') אי נמי על שם עידו דצספר יהושע
(ט"ו) כמו כן כתיב מדין וסצכה ע"כ:

אות סבלונות צצא צתדא דף קמ"ו. השולח סבלונות לצית חמיו במדא מהו
שישלש צסבלונות. פידוש אס שלח סבלונות צמאה מנה ואכל
צצית חמיו צחלי דינר מי אמדינן אלו אכל צדינר זכה צצית חמיו צכל הסבלונות
השתא דאכל צחלי דינר יזכו צחלי הסבלונות והוא הדין צשליש וצדציע עכ"ל
גירסא זו ליתא לפנינו אצל הרשצ"ס כתב שמאל צפידוש ר"ח גירסא זו ותום'
שם שלייו מהו שתשלשו וכו' ולא כתבו שרצינו חננאל פידוש כך קלת לריך עיין.

אות סבן גיטין דף כ"ט. שיגר לו צן נכס לרצי סוצני וחומם סוצני סלסלה ומלמלא
וכו' לפנינו איתא (צוניים צן צוניים) אמר הגאון הכי לשכא דגמרא
(צעירו צין דף פ"ה:) צן נכס איקלע לקמיה דרצי ואמר דהאי לשון אחרת הוא
ולאו לשון חכמים הוא (לפנינו איתא צוניים צן צוניים וצעין יעקב איתא
צוניים צן צוניים). ופידוש סוצני צגד דק מאוד שמקפלין אותו ומכניסין
אותו צקליפת אגוז וחומם סוצני צגד שמקפלין אותו ומכניסין אותו צחלי קליפת
אגוז ודומה כי סוצני שם האגוז צלשון זה וחומם חלי צלשון זה וכן סלסלה שמו
של פיסתקא והוא צלשון ערצי פיסתקא וכן שיגר לו קליפת אגוז שיש צה צגד
וחלי קליפת אגוז שיש צה צגד ופיסתקא שיש צה צגד ומלמלא הוא מלשון
מלתחה שסם נמלל יהא קטן ואס נמתחיהם גדול. ורצינו חננאל פידש סוצני
הוא לשון יון כגון סצוניתא שמתעטף צה כשיולא מצית המדחן כל אדם לפי
כבודו וזה שאמר סלסלה ומלמלא כי אמגוזא ופלגן אמגוזא כי פיסתקא ופלגן
פיסתקא יתכן שיהו צגדים דקים נתונים צקליפת אגוז הצאים מהינדיא שהן
גדולים מאוד. ורצינו גרשום פי' לשכא דגמ' שיגר לו צוניים צן צוניים לרצי סוצני
וחומם סלסלה ומלמלא פידוש סדינים דקים הרצה לצורך מלצושים וקורדין הכא
לשמות אותן סדיני' סצני כל כך דק שמקופל הוא שיעור אגוז ממלצוש ששמו חומם
הי' דק ממנו שקיפולו אינו אלא חלי אגוז סלסלה ומלמלא היו כמו כן תכשיטים
דקים שקיפול סלסלה כשיעור פיסתקא גדעני פידי שקורדין גלנד"ס ומלמלא
מחזיק קיפולו חלי פיסתקא דצר הנמלל ונמתח שהיו מפשתן עוצ ודק וכשטווה
אותו נמתח החוט כמו מאליו עכ"ל. וז"ל רש"י סיצני וחומם סלסלה ומלמלא
ארצעה מינים של צגדי פשתן דק ועוצ. כי אמגוזא ופלגא אמגוזא. עלית
גדולה למדתו וכשהוא מקפלה לא היתה יותר מאגוז וחלי: פיסתקא גלכ"ס
שאוכלין חזירים עכ"ל:

שם צאות הכ"ל שצת דף קמ"ז: סצניתא אמר רצי יוחנן לריך להשור שני
ראשיה למטה. פידוש סדין שמתעטפין צה לריך לקשור שני ראשיה
למטה שמה תפול ואתי לאתוייה. למטה מכתפים לריך להתעטף לקשור דאי
לא מיחזי כמשאוי וצלע"ז סנדני עכ"ל. לפנינו איתא סוכניתא. וז"ל רש"י
סוכניתא. סודר גדול שתלוי לו צין כתיפיו וראשו עטוף צו לריך לקשור שני
ראשיה זה צזה שלא תפול מראשו וז"ל תוספות לריך לקשור וכו' צגיטין (דף
כ"ט) מפרש דסוכניתא הוא צגד דק דאמדינן סוכני וחומר כי אמגוזא ופלגי אמגוזא
ומשום הכי לריך לקשר שני ראשיה למטה שלא יפריחנו מעליו הרוח ואתי
לאתויי או משום דנראה כעין משוי לפי שהוא דק מאוד ואינו נראה מלצוש
אלא אס כן נראה קשור. עיין קונטרס סימן ט"ז:

ס

אות סא א' עבודה זרה דף כ"ט: הסיאו לדזר אחר. עירוצין דף פ"ו. שכזר הסיאה זלזו. פירוש הסיעה כמו העתיקה עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב הסיע) עכ"ל. ז"ל תום' מסיאו לשון מסיא עלה ואית דגרסו הסיאו (צשי"ן ימנית) כמו הנחש הסיאני ע"כ ונעלם ממני מ"ט שזקו ולא כתבו ג"כ גירסת הערוך. גם התו' י"ט הציא לשון התום' ולא הערה כלום מדזרי הערוך ודע דצמטנה שצגמרא וצמטניות איתא הסיאו. ואמנם ידוע כי כמו שהאל"ף והעי"ן מתחלפים כמו כן השי"ן והסמ"ך מתחלפים צהרצה מקומות. והעדות של החכם המוסף שלפנינו כתוב הסיע. לפנינו לא מלאתי:

אות סב ז' פסחים דף קט"ו: כדכן צסיז וצלען אף ידי מלה כמי לא ילא וכו'. פירוש כאותה ששנינו צריש עוקלין שורש לכוך גדול מלטרף והסיז שלו אינו מלטרף. פירוש יש ללגון כמו חוטיין צדאשו שהוא נטוע צארץ ושמו סיז. כדאמר צתוספתא צסיז וצשער טהור עכ"ל. עיין קונטרס:

אות סב ג' עבודה זרה דף ע': ההיא מסוציתא שם דף ע"א. אמר רב להנהו סצואתא (צגמ' סצויותא) כי צצניתו חמר פירוש מוכר יין. וכן מסוציתא עכ"ל. וז"ל רש"י מסוציתא מוכרת יין צחנות כמו זולל וסוצא סצאך מהול צמים:

אות סב ד' צרכות דף ת"צ. ישצו כל אחד ואחד מצרך לעלמו הסצו אחד מצרך לכולם. פירוש היו יושצין כגון שכל אחד ואחד יושצ לעלמו הסצו ישצו סציות הפת. פירוש אחד היו יושצין לעסק אחד ונצדמן להם לאכול כל אחד מצרך לעלמו אצל הסיצו כלומר ישצו לאכול ולא לעסק אחד א' מצרך לכולם עכ"ל. ז"ל הר"א"ש היו יושצין וכו' הלכך מתניתין איירי צין צצרכה ראשונה [צין צצרכת המזון] וצין צצרכה אחרונה וצשלשה אחד מצרך לכלם אם הסיצו על המטות וכו' ורצינו חננאל פירש היו יושצין לעסק אחד ונצדמן להם לאכול כל אחד מצרך לעלמו אצל הסצו לאכול ולא לעסק אחד אחד מצרך לכלם ויש מפרשים היו יושצין זה כאן וזה כאן שלא כסדר האכילה הסיצו שישצו סציות השולחן כמו וישצו לאכול לחם ואסתחרו למיכל לחמא. ופירוש רש"י [שכתצ צזה הלשון היו יושצין. צלא הסצה מטות שמוטיין על לדיהן השמאלית ואוכלין ושותין צהסיצה. כל אחד ואחד מצרך לעלמו דאין קצע סעודה צלא הסיצה] עיקר דלכולהו קסה מתלמידי דרצ עכ"ל. עיין קונטרס סי' ט"ו.

אות סיבטא סנהדרין דף קי"ז. דתלי צסיצטא. פירוש ציתד כמו צסיכתא ואולי צנוסחאות של צעל הערוך היה כתוב סיכתא ולכן לא הציאו עכ"ל הרצ המוסף. אמת שכך איתא צגמרא וגם צרש"י איתא צסיצטא ופירוש יתד. אמנם צערכין דף ז': דמייתא הש"ס סוגיא זו איתא צסיכתא ונכדין דזרי אמת שגם צסנהדרין לדיך להיות צסיכתא שהוא תרגום של ויתד תהי' לך [תלא כ"ג] עיין לקמן צערך סך.

אות סבכא שבת דף פ"ט: כדי ללצוע צהן צגר קטן כסכצה עכ"ל. לפנינו איתא פי סככה:

שם צסוף האות הנ"ל עירוצין דף ע"ז: אמר רצי יהודה הסצך. פירוש גדיל סצכות השציסים והשהדונים תרגום שציסיא וסיצכיא עכ"ל. לפנינו איתא

עכ"ל. צפסחים איתא פשוט נצלתא פי' רש"י הפשט עורה וצא צתרא איתא
נעוץ נצלתא וכו' ופירש רש"י נעוץ הפשט וז"ל תום' נעוץ נצלתא גרסינן
צערך והוי כמו פשוט כי הויא דחלק לא תינעט גילדנא מאוני' פירוש דג שמו
גילדנא לא תתחיל לפושטו מאזנו ואע"ג דהתם נעוץ והכא נעוץ דוץ פעמים
מתחלפין האותיות צענין זה כמו אין עטין את התנור צאליה (פסחים דף ל').
דהוה כמו אין עטין כמו וטח את הצית ומתרגם צירושלמי ושוטין ית ציתא
עכ"ל. הנה כפי מה דאיתא לפיכך צערך לא תינעוט גילדנא אין לורך לכל
הדוחק שאותיות מתחלפין. אכן וודאי צערך שלפני התום' היה כתוצא לא
תינעוט וכו'. ואפילו הכי כתצו הערך צערך נשט מפני שהאותיות מתחלפין.
ועיין מה שכתצתי לעיל צערך גילדנא. והוי יודע צתרגום ירושלמי שלפנינו
וכן צמתורגמן איתא ויעושוין ית ציתא. וע"כ גם צתרגום ירושלמי היה נוסחת
וישוטין לפני התום':

אות נשתק יומא דף מ"ד: תנא צכל יום לא היה לה נשתק והיום היה לה
נשתק. פירוש כסוי דאמדינן צפרשה שזה צצראשית דזה לעתיד
לצא הקצ"ה מעדטלו מנושתקו עכ"ל. כסוי דהיינו נרתק עיין לעיל צערכו.
ולפנינו איתא נישאשתיק וז"ל רש"י נאשתיק טבעת צראשיה שמקסקס ומשמיע
קול משום נשמע קולו וגומר. וז"ל תום' וצירושלמי גרסינן נרתק שלא יכזה
ונראה לריצ"א כעין נרתק של עור היה עשוי סביב ידה של מחתה לאחור זה
שלא יכזה וכו'. ודאיתי צתוספות ישנים כתוצא צזה"ל נשתק פי' רש"י כמין
טבעת וריצ"א פירש כמו נרתק וכן פירוש דצינו חננאל והציא ראייה מצראשית
דזה פרשה וי"ו שחמה יש לה נשתק שנאמר לשמש שם אוהל זהם ואמדינן כמי
הקצ"ה מעדטל החמה מנשתקה וצירושלמי פריך והלא חולץ ומשני ע"י
מסמדים היה נקצע הנרתק לצת הידים:

אות נתן א' שצת דף כ"ו: והיינו נתן דלוליתא. פירוש על שם מלאך דהוי
נלוין דנור. דפשיט ידיה וקצליה צתסוצה. פירוש אחר למה קורין
אותו נתן דלוליתא שהיה לו חלוק של שיער של עזים ששודטין את צשרו שיהא
לו כפרה שהיה צעל תסוצה עכ"ל. כפירוש הראשון כך פירש רש"י וסיים
לישנא אחרונא על שאחור המלאך צלילית ראשו. ותום' כתצו אומר ר"ת דאמר
צמדרש שהיה נר דלוק על ראשו עכ"ל:

אות נתר א' עצודה זרה דף ל"ג: מאי כלי נתר אמר רבי יוסי צר אצין כלי
מחפורת של לריף. אמר רב שר שלום יש חכמים ששמעו מפי
הראשונים יורות של אצנים שנפסלים מההר שאין להם טהרה עד שנכנסין
לכצטן ויש חכמים ששמעו כלים הצאים מן הזרניך. ופירוש מחפורת כמו למלח
נתנו תרגומו למחפורין דמלחא יהון. פירוש אחר כלים המדוצקים צמגציא
והוא כמו אצנים ושורין אותם צמים ונימוח וצלע"ז אלו"ו. וי"א כלי עשוי
מן מגציא עלמה ויש מפרשים נתר צלשון ישמעאל אנטרו"ך והוא כמו אצן
מתלחח צמים חמין ורוחלין צו צמרחן ראשן צארן מערצ. ירושלמי שצת פרק
ט' נתר ניטדין וכו' עכ"ל. ועיין פירוש הרמב"ם דיש פרק שני דכלים שדוחה
פירוש אלו"ם צטתי ידים אצל הר"ש והרצ כתצו פירוש אלו"ם:

נשלם אות הנו"ן ונתחיל אות הסמך

שאין צו עפלא וואו קולט מקום הכתב ומתראה. ועוד פירש מעצדין עליו
מי רמונים ואם כתב עליו צמי מילין מראה צו כתב צמיא דנרא ואי פליט
כגון דיו אמדינן כתב הוה צי' וכי פליט מנא לן דבע הוה דלמא עניינא אחרינא
הוה צי' והוא הוה דפליט ופרקינן שמואל צמי חיישינן קאמר. פירוש ואם הי'
אסורה לו עכ"ל. (ורש"י פירש עוד דאם מת חוללת ולא מתייצמת) (מלשון זה
שמעמע דכך היה הגירסא לפני הר"ח דלמא עניינא אחרינא הוה צי' ומשמע
מגירסא זו דלאו כתב ממע פליט אלא כמו כתב מחוץ ואין ידוע מה היה
כתוב צו. אצל לפנינו איתא בגמרא וכי פליט מאי הוה השתא הוא דפליט
משמע שכתב הגט ממע הוא פליט להדיא ואפילו הכי אינו גט משום דצעת
נתינה ליבא כתב וכן פירוש רש"י השתא הוא דפליט. וכשהיו צלועות לא הוי
כתב חיישינן קאמר שמה לא נצלעו יפה וכו') :

אות נרגל סנהדרין דף ס"ג: עשו את נרגול ומאי ניהו תרגולא דרא עכ"ל.
לפנינו איתא תרגול :

אות נרמק יצמות דף ק"ז: דצ יהודא נפיק צה' זווי נרמקי לשוקא. פירוש
מנעלים ועורותיהן דכיס והן כמו מוקי עכ"ל. צמוסף (א"ב
צנוסחאות כתוב מוקי) עכ"ל. ופירוש רש"י קלסונ"ס קשים הם וכן צלשון
ערצי קורין למנעלים אלמון.

אות נרקם דרכות דף מ"ג: האי נרקם דגינתא צורא עלי צממים דדצרא
צורא עשצי צממים. פירוש חצלת השרון חני חצלת השרון תרגום
ואנא מתילא לנרקם דעוצ דמן גינתא דעדן עכ"ל. רש"י פי' כך צסם צה"ג :

אות נריתא חולין נ"ח: עיקרא דנוריתא עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות
אינו כתוב כך אך פירשו צלשון יוני שם כללי לגידים) עכ"ל. לפנינו דף
נ"ח: מאי תיעה אמר דצ יהודה עיקרא דמדינתא. ואולי הי' גירסת רצינו עיקרא
דנוריתא וקלת ראיה לזה שלא מלאתי דצר מדדינתא צסום ערד. והנה תוס'
ד"ה מ עיקרא דמדינתא כתבו פי' הקונטרס תור"א צלע"ז וצפרק כל שעה (דף
ל"ט.) פירש אמרופי"ל צלע"ז עכ"ל. אכן הרואה שם צפסחים איתא דרש"י
מורדייתא אמירפווי"ל צלע"ז וצלתו ספק. שחילוק גדול צין עיקרא דמדינתא
וצין מורדייתא. וע"כ היה לתוס' גירסא אחרת דהיינו גם צפסחים היה לפנייהם
כמו הכא צחולין ועל כן שפיר תמהו על שינוי הפירושים של רש"י :

אות נשא צצא צתרא דף י"ז: ההוא בצרא דצצן ארעא אמילרא דצי נשא:
פירוש סמוך לשדה של חמיו ולא היה לחמיו צנים כי אם צנות
עכ"ל. ז"ל תוס' שם אית דגרם צתר הכי אמר אחוותא אם כן צי נשי' היינו
חמיו ולא היה לחמיו צנים כי אם צנות ואית דגרם אמר אחי ואם כן צי
נשא היינו אציו עכ"ל. והשתא ע"כ דגם הערוך גרם אחוותא. והתימא
שלא הציאו התוס'. ועיין צצילה דף כ"ט: הא דידן צרתי דרמי צר חמא וכו'
ואי לאו דחזיית מצי נשא וכו' וכן צחולין דף ק"י ואי לאו דשמיע ליה מצי נשא
וכו' מוכח דצי נשא היינו חמיו :

אות נשט פסחים דף קי"ג. וצצא צתרא דף ק"י. נטוש נצלתא צשוקא וסקיל
אגרא. סנהדרין דף ק': לא תנשקט גילדנא מאוניה כצר פירשנו
צערך גילדן עכ"ל. צמוסף (א"ב צעל הערוך צערך גילדנא גרם לא תשלח
גילדנא וצנסחאות כתוב לא תנטוש וצמסכת פסחים כתוב צנוסחאות פשוט
נצלתא. וצמסכת צתרא נטוש נצלתא. ועיין מה שכתבו שם צעלי התוספות)

קיימים ואכשר עכ"ל. לפנינו איתא ההוא לנא דאינקורי וכו' וז"ל רש"י
דאינקורי עופות שנסתצרו בגליהם למטה או למעלה מאדרכוזה ואין
העלם יולא לחוץ וצתסוצת הבאונים מלאתי עוף שחור הוא ושל מים הוא
וצמלחו חצוצורות לצנות ועל שם כך נקרא אינקורי שהוא מנומר עכ"ל. ועיין
ברש"י צצצ דף ק"י: ד"ה מוניני דנקירי מין עופות קטנים:

אות נר א' שאלה נר של זכוכית מעילין צו מים (יין) ושמך וכיון שכלה השמן
צצצ מגיע אל אלל המים ונכזה שאלתם צו גדם כיצוי או לא. תשובה
דבר זה היתר גמור הוא שאין גדם כיצוי אלא כמו ששנינו צצצ (דף מ"ו):
נותנין כלי תחת הנר לקבל ניולות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכזה ובי
דקתני שם (דף ק"כ.) ר' יוסי אומר צכלי חדשים מלאים מים והן מתצקעין
ומכצין את הדליקה אצל נרות של זכוכית מותר להדליק בהן ופניסין שמן
ואין לערער בהן ואין לחוש כלום וכך אנו נוהגין צצתי כנסיות וצצתי מדרשות
וצצית דצינו שצצצ וצצתי יסיונות עכ"ל. מלת יין צצתחלת השאלה נראה
דטעות הוא נפל צדפוס. וז"ל תוס' צצצ דף מ"ז: ד"ה מפני שמקדצ וכו'
ומה שדגילים לתת מים צצוכית שקורין לאתפ"א ונותנין עליה שמן אין זה
קרוי קידוצ כיצוי כיון דאין מתכוון לכיצוי כלל אלא להבציה את השמן לא
שייך למיגזר מידי שמא יעשה צצצ ושדי אפילו לרצי יוסי וכו"ש לרצנן דאם לא
כן אפילו צלא מים אסור שהניולית נופלות צשמך עכ"ל:

שם צאות הנ"ל ערוכין דף י': נר ישראל ששכינה שרוי' צישראל כך היה עכ"ל.
לפנינו איתא נר ישראל כך היה ופירש"י נר ישראל אתה מאיר עיני חבמים
וכן צצצות דף כ"ח: וצמנחות דף פ"ח: איתא גם כן נר ישראל לא פירש
רש"י כלום:

אות נר צ' נדרים דף ס"ז: עצדא דנורא אנא. פירש צאותו מקום שעוצדין
לאש וכל העוצדין אין נותנין מים יכול לומר אף הוא עצדו של אש אני. ורש"י
פי' נורא שם עצודה זרה ורשאי לומר עצד של ע"ז פלונית אני ואיני רוצה ליתן
מס. וז"ל הר"ן שרי ליה לנורצא מרצנן למימר עצדא דנורא אנא עצד לאש
שהוא בהן לעוצדי האש וכו' אפילו לנורצא מרצנן שרי ליה למימר הכי דהן
סצורים לע"ז והוא לצו לשמים כדכתיב ה' אלקיך אש אוכלה הוא. ולכאורה
מוכח כפירוש הערוך והר"ן דלפירוש רש"י קשה דהא לשיטתו צכל מיני ע"ז שרי
לי' למימר עצדא דע"ז פלונית אנא. וא"כ למה נקט הש"ס עצדא דנורא
סתמא הוה למימר שרי לי' למימר עצדא דע"ז אנא. וצפרט לפי מה דקיי"ל
דאסור להזכיר ע"ז צשמה [סנהדרין דף ס"ג: דכתיב ושם אלקים אחרים לא
חזכירו] איך נקטו הש"ס צלשונם השם מע"ז וציותר היכי שרו לנורצא מרצנן
לעצור על הללו דושם אלקים אחרים וגו'. אמנם לפירוש הערוך והר"ן כיחא
למאוד ומשום דלצו לשמים כדכתיב אש אוכלה הוא הותר לו צהך דנורא צמקום
שעוצדין לאש. וצחידושי צס"ד כתצתי קושיא עלומה לפירוש הר"ש שם וגם
הלכתא דצתא:

אות נר ד' גיעין דף י"ט: אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך
הרי זו מגורשת חיישינן שמא צמי מילין שהוא מי עפלים כתצו וכו'
עד דצדקינן לה צמיא דנרא. והיא מי קליפת דימון כן פי' ר"ה. (הציאו תוס'
שם). אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא. מגיהין את הכתצ צעפץ.
ירושלמי בצרא דצעי מכתצ כתצ מסטורדיקין לחצריה (עיין לעיל ערך מסטורדין
שהוא פירוש דבר סתר) כתצ ליה צמי מילין והדין דמקצל לי' שפיך עליה דיו

את הלדיק ולהודיע כוונת רצינו . וצפרט שעינו כל משכיל יציט כי אין צזה
חס ושלום שום דופי ומקלת התנגדות' אל האומות שאנחנו יושבים בשלום
תחת כל כלם ופחדו פחד חנם המדפיסים מפני שלא הסתכלו במאמר האמיתי
ודע כי צו הנוסחא איתא בעין יעקב באחד בשנת ת"ט לא אמר ר' יוחנן
מפני האומות ר' שמואל צר נחמני אומר מפני שהוא שלישי ליורה אי כימא
מפני נשמה יתירה דאמר ר"ש צן לקים נשמה יתירה וכו' וז"ל פי' ר"ן' חצי
מפני האומות שעושין אותו יום חגם וכי חזו דמתענים ציום חגם אתו לידי
סכנה כך פי' רש"י ז"ל . וצחידושין הקשה עליו דהא וודאי צימי דוד ושלמה
תקנו אותו מעמדות ואז וודאי ידי ישראל היתה תקיפה על אומות העולם
ומה סכנה איכא התם דלא היו מתעניין אלא הכי גדסינן מפני הנוצרים
כלומר מפני הנצרים שהוא ג' ליורה והא דר"ש צר נחמני פירוש לדברי רבי
יוחנן ע"כ . ומהרש"א פירוש שאנשי משמר לא היו עושין מלאכה ציום תעניתם
ויאמרו האומות שאנשי משמר מחזיקים אותו ג"כ כיום טוב שלא לעשות צו
מלאכה . והנה מלשון חידושין שהקשה אפירוש רש"י דהא וודאי צימי דוד וכו'
ואז וודאי ידי ישראל תקיפה וכו' משמע דאי היתה ידי או"ה תקיפה לא הוה
קשיא להו וא"כ גם עכשיו לא מקשי מידי ומי הגיד להם לחידושין דצר זה
דלא צאמת צימי דוד ושלמה היו מתעניין גם באחד בשנת . אמנם הכי
צרייתא דתניא [כי צמתניתין מוחקו התי"ט] דק ד' תעניות ואחד בשנת לא
היו מתעניין מדצר צומן צית שני שהיו נכנעים לפרסויים ואח"כ לדומיים והיתה
יד האומות תקיפה ואמת יורה דרכו שרצינו שהציא מאמר זה צערך כלד מודיע
גדסתו מפני הנוצרים פי' מפני שי"ט שלהם הוא או כפירוש רש"י או כמהרש"א
ואודיע פליאה שלא דאו החידושין וגם המהרש"א צמסכת סופרים פרק י"ז הלכה
ה' מפני הנכרים שלא יאמרו על כי אנו שמחין צדאשון הם מתענים צו אצל
אמרו חכמים צומן המעמדות לא היו חוששין לאיצת הנכרים אלא משום
דכתיב וינפש ווי על נפש ע"כ :

אות **נקד** צ' שנת דף ק"י : כיתי מוניני דנקידי פירוש צערך מוניני עכ"ל . צערך
מוניני גורם מוניני דנקידי ופירוש רצינו שם שאין צליל שום ארצה
כלומר מנוקדים ע"ש ול"ע :

אות **נקד** שנת דף כ"א : נקה צחוטם . כלים פרק כ"ג אצל אכופ של נקה
עמא צמגלת איכה אית קומינן חדא נקה והיא סמיא . ס"א גמלא .
לגמל ג' שמות צלשון ערצי כשנולד קודין לו אלקעו"ט כשגדל קודין לזכר צכיר
ולנקצה צכרה כשראוי למשאוי קודין לזכר גמל ולנקצה נאקה ופירוש נאקה
חיורתא גמלא חיורא צחורה עכ"ל . הציאו התי"ט שנת ריש פרק ה' :

אות **נקר** א' צרכות דף כ' . והנקרנין תופסין אותו על כך . פירוש המדקדק
שלא צדצר לורך וצלשון ערצי קודין אותו אלמנקאר כגון תרנגול
המנקר צאשפה עכ"ל . וצמוסף (א"ב נקדנין כתוב צנוסחאות דידן ופי' רש"י
דווקנין) עכ"ל . וכן צתוספתא איתא נקדנין . ומלת דווקנין מלאתי ג"כ ציצמות
דף ת"ג . דמסיימו זה דווקנין צו אדברי וכו' :

אות **נקר** צ' שנת דף קל"ד : שמע מינה האי ניקרא מסי . פירוש כתותין והן
סמדטוטין עכ"ל . לפנינו הכי כתיבין שייך לאות נקר א' :

שם צאות הכ"ל חולין דף כ"ז . ההוא נא דאינקורי . פירוש חתוכים רגלים
צדקי' צלומות הגידים מקום שהגידים לומתים ומלא הגידים שלימים

מתנופפין והולכין וצאין אמר להו רצא תניפא איתנופפי הפוכי צסחודה יתר
הנאה ממך ויש שזנין אי צמנפה תתנופפי וכו' עכ"ל. לפנינו איתא רצ:
אות **נפס** יצמות דף קי"ח: כתוצות דף ע"ה. דנפסא גצרא תקריי' צסיפי
צצא ותיתי צקלסא גצרא טלפחי לקידרא לא צעיא. פירוש שומרי
ירקות כגון נפוס וכדו צלומר אפילו צעלים שלהן מצוין. יותר כצוד יש להן
מליש צצלמנות. ור"ח פירש קולסא צדי תרדין וצדי כדו צמהן יולאין עליהן
ונקראי נפוס קולסי כדו וקולסי תרדין אפילו צעלה של אשה קולסא היה
ממתק את הקדרה ולא היתה לריכה למתק אותה צעדשים כל אלה להראות כי
אפילו איש פחות אשה דולה צו. נפסא כגון נפיא שמנפין צה את התצואה וכל
דצד ארוך ורחב ויש לו ליין ופרחין קורין אותו נפיסא וכאשר שנינו הלנון והנפוס
והוא שמרוצן עליו וכן הוא אומר אפי' נפוסה צעלה של אשה היתה יכולה לתלות
על פתחה כאלמתרא ומועיל לה יותר מליש צדד. פי' אחר לדצד מאוס קורין
צלסון יון נפס וקולסא כעין לעג וקלס כלומ' מי שצעלה מאוס וכצוה מאוד עכ"ל.
וצמוסף (א"ב פי' צלסון דומיי מין לפת ודומה לו צפרח וזרע ואינו כלאים צלפת
ודומה ללנון צעלים ושרש והוא כלאים עם הלנון כי צכלאים הולכין אחד
הזרע ונראה לי פירוש דנפסא גצרא שהאצד שלו עצ כלפת וקלר ואינו ככנס
צאותו מקום ונשאר כמו תקרא צסף הצית דקלסא גצרא שהאצד שלו דק וארוך
כמו קולס שהוא צד הירקות ועשצים אומרת האשה שאינה מצקשת דף ומכסה
לקדרה כי אם דצד שיכנס צה וטלפחא הוא דף ונסר של גת והאמרות כן מצוות
תחת צעליהם וצנסחאות כתוצ דנפלא ופי' דש"י מנפץ למד) עכ"ל. ועיין צשתי
מקומות צפירושי דש"י ותוס':

אות **נפש** צ' צצא צתרא דף קכ"א. וצנדרים דף ע"ח. רצ אסי צד נתן קשיא ליה
הא מתניתא איתא לקמי' דרצ ששת לנהדרעא נפיס הוה אתי צתרי'
למחוזא. פירוש לא מלאו צציתו אלא מלא הצית דיקם וכתב:חש לומד לא מלאציו
צציתו ואמ' מלא היה צציתו הלך למחוזא ומלאו ושאלו עכ"ל. לפנינו ליתא
כך אלא כך איתא לנהדרעא ולא אשכחי':

אות **נפש** ג' עירוצין דף כ"ג. גשרים ונפשות. שקלים דף ג' צונין לו נפש
על קצרו. פירוש צנין כעין שצונין על הקצר וצלסון מקרא שמו
ליון. ירושלמי תניא אין עושין נפשות ללדיקים דצריהם הם זכרון עכ"ל הציאו
תוס' פירוש זה צסס הערוך ד"ה וגשרים:

אות **נץ** ד' חולין דף מ"ג. דרוסת הנץ צלע"ז אשטור"י עכ"ל. וז"ל תוס' דרוסת
הנץ גרסינן צתוספתא וצערך וכן יסד הפייט צסליחות וכו'. ודע
מה שכתב דצינו צלע"ז אשטור"י. אכן דש"י פירש הנץ אשפרוי"ר וכ"כ הרצ
מצדטורה הנץ אשפוי"ר צלע"ז. ועל מה דאיתא צמשנה ודרוסת הגם פי'
דש"י אסטוי"ר וצהרצ מצדטורה איתא הגם אשטור"ר וז"ל הרצ"י צי"ד סימן
כ"ז ומ"ש דצינו וכו' ופי' דש"י הנץ אשצרוי"ר דרוסת הגם אסטור וכו' וכצד
הארכת צס"ד לעיל צערך גז א':

אות **נצר** צ' תענית דף כ"ז: צראסון לא היו מתענין. פירוש יוס טוצ שלהם
הוא עכ"ל. לפנינו צגמרא צצצת מאי טעמא לא [פירוש למה
לא היו אנשי מעמד מתענין צראסון צצצת] ר' שמואל צד נחמני אמר מפכי
שהוא שלישי ליורה וריש לקיש אמר מפכי נשמה יתירה שניטלה ממנו דאמר
ריש לקיש נשמה יתירה וכו'. לפי גרסא זו אין מוצן לפירוש שכתב דצינו ולריך
אני להודיע דהמדפיסים השמיטו העיקר מיראה. אמנם חפץ אני להלדיק

מפורסמים כל אחד צמעה שלו. לפי פירוש דצינו הערוך שז' אין הכרח להדוחק הגדול שכתב דש"י כעדי כמו כהדוי כמו עדא.

אות נמק עירוצין דף י"ד: מאי טעמא קא הדר צי' משום דרצי יוסי נמוקו עמו. גיטין דף ס"ז. רצי יוסי נמוקו עמו. פירוש כל תורתו סדורה צפיו כלומר כל תורתו צדורה גמרא מסודרת צידו עכ"ל. וצמוסף (א"ב פירוש נימוקין צלשון יוני חכמת הדיונים) עכ"ל. וז"ל דש"י נימוקו עמו פירוש עמו לתת טעם לכל דבריו שהיה מיישב את דבריו עכ"ל. וצעירוצין דף כ"א. ז"ל דש"י נימוקו עמו טעמו צמסכתא גיטין שמונה שצחן של חכמים ואמר רצי יוסי נימוקו עמו ניס קו דבר ישר צקו המשקולת:

אות ננג עצודה זרה דף ד'. אצקש צנינוי שלהם. פירוש צספר זכיותם ואיכא דאמר צספר הזכרונות עכ"ל וצמוסף (א"ב פירוש נוקי"א צלשון רומיי שמועות וזכרונות) עכ"ל. וז"ל דש"י צספר זכרון מעשיהם:

אות נע צ' סוכה דף ל"ז: והיכן היו מנענעין פירוש נינענוע זה זולתי מוליק ומציא מעלה ומוריד ששנינו צמנחות צענין שתי הלחם וכצ"ש עלות (דף ס"א). דאמר דזה התם וכן ללול צ אלמא לריך לנענע צהולכה וזה צאה שלשה פעמים זולתי מוליק ומציא מעלה ומוריד ועיקר דבר זה מתלמוד ארץ ישראל דגרסינן התם דצ חייא צר אשי אמר דצ המשכים ללאת לדרך נוטל לול צ ומנענע שופר ותוקע וכשמגיע זמן קריאת שמע קורא ומתפלל תניא לריך נענע ג' פעמים על כל דבר ודבר צעי רצי זירא הכין חד והכין חד או הכין והכין חד פירוש כצ' אמר לריך לנענע ג' פעמים צעי רצי זירא ההולכה תחשצ פעם אחת וההצאה פעם אחרת או ההלכה וההצאה פעם אחת נחשצים ולריך להוליק ולהציא ג' פעמים לכל אחד ואחד. תמן תנינן צנדה דף ס"צ. שצעה סמנין מעצידין על הכתם ולריך לכסכס ג' פעמים על כל אחת ואחת ר' זעירא צעי הכין חד והכין חד או הכין והכין חד ולא איפשוט וכיון דלא איפשוט עצדינן לחומרא שלשה פעמים על כל אחד ואחד עכ"ל. כל דברים האלו עד וכיון דלא אפשוט וכו' על כל אחד ואחד כתצו התום צמנחות דף ס"צ. ד"ה כדי וכו' צסס דצינו הערוך צקלת סינויים ע"ש וכן כתצו התום צסמו צסוכה דף מ"ז: ד"ה כדי:

שם צרכות דף כ"ח: רצי נחוניא אומר כיון שנענע ראשו שז' אינו לריך ס"א כיון שהרכין פי' כיון שהרכין ראשו ומתדאה ככורע דיו והלכתא כוותיה מיהו מאן דטרח וכרע טוצא טפי עדיף דהא דצ חסדא כרע כהיזרא שהוא דק וככפף הרצה וכי זקיף כחיויא שזוקף הראש תחלה עכ"ל. לפנינו צצרכות דף י"ז: איתא דצ שסת ועיין לעיל צערך חזר צ:

אות נעו עצודה זרה דף ע"ד דרש דצא נעוה ארתחו. והשיקו היקצים תירוש וילהר תרגום ויטפון נעוויא עכ"ל. וכן צתרגום אונקלוס צפרשת ויחי פסוק י"צ אקרא חכלילי עינים מייץ יטופון נעוהי צחמר ועיין צפירוש דש"י סס. ודע דרש"י (צסמואל א'. ד' פסוק למ"ד) וכן צעצודה זרה דף ע"ד: כתצ כמו יטופון נעוהי צחמר וצלתי ספק כיון אל התרגום אונקלוס שכתצתי כי צפסוק לא מנאחי. וקלת לריך עיון שלא זכרו דצינו לתרגום אונקלוס:

אות נף יצמות דף ס"ג. אי צמנפה תתנפפי הפוכי צעסקא טצ מינך. פירוש חזא לשיצולים דהוו קא ניפפי כלומר היה הרוח מנשצת צשיצולים והי

אות נמש א' סנהדרין דף ל"ה. צענין סנהדרין אמר לו הקצ"ה לגזריאל
גזריאל כלום מגלך נטושה אמר לפניו רצונו של עולם כצר נטושה
ועומדת מששת ימי צראשית שנאמר מפני חרצות כדור מפני חרצ
נטושה עכ"ל. עיקר תשובה של השאלה מגלך נטושה והשיב גזריאל כצר
נטושה וכו' שנאמר וכו' אלל צגמרא שלפנינו ליתא אלל שנאמר מפני חרצות
כדור. והעיקר חסר מן הספר ויפה גירסת רצינו.

אות נכס יצמות דף ל"ח. צענין שומרת יצם שמתה. וכן צא צתרא קנ"ח:
לענין נפל הצית עליו ועל אשתו נחלקו צית שמאי וצית הלל צית
שמאי אומרים יחלוקו וכו' וצית הלל אומרים נכסים צחזקתן וכתובה צחזקת
יורשי הצעל נכסים היולאין והיולאין עמה (שהן נכסי מלוג) צחזקת יורשי
האשה ואמרינן צגמרא הא דאמרי צ"ה נכסים צחזקתן צחזקת מי נחלקו רצי
יוחנן וריש לקיש וכו' עכ"ל. לפנינו צצא צתרא דף קנ"ח. איתא ר' אלעזר:

אות נב א' זכחים דף מ"ה: ומי רצי שמעון צדצר סדרכו להיאכל עכ"ל. וע"ש
רש"י ד"ה ה"ג נומא ר"ל וכו' ועיין עוד תוס' מנחות דף ק"ט: ד"ה
צתחלה מה שכתבו צסס רצינו קלונימוס.

אות נב צ' קידושין דף ע"ג. כי הוה קא מנמנס רצי. פירוש כי שכיז להיפטר
מן העולם עכ"ל לפנינו איתא כי הוא ניחא דרצי:

אות נב ד' עצודה זרה דף י': מי שעשתה לו נמי צרגליו יקטענה ויחיה
עכ"ל. לפנינו איתא מי שעלה לו נימא צרגלו. ורש"י מליין צזה
הלשון מי שיש לו נימא צרגליו צצר מת ומלעדו עכ"ל. וצקידושין דף ל': ואם
אתה מעצירה הרי היא מעלה נומי. פי' רש"י נומי למחים ולפי' רש"י לדיך
אני לומר דנימא נומי שני עניינים הם:

אות נמיה צא צתרא דף כ"ג. כדי שלא תקפוץ הנמיה. חולין דף כ"ג:
דרוסת נמיה וחתול צגדיים ושאלים. צצראשית רצה פרשה מ"ו
חמסה פניה נמיה. פירוש חיה קטנה כגון חתול וכיולא צו עכ"ל. צהגהת
ש"ע חושן המשפט סימן קנ"ה סעיף ט"ז כתב צזה"ל והר"ן פרק אלו טרפות
כתב מרטינה צלע"ז עכ"ל. אולם צהר"ן לא מלאתי. וצרש"י צחולין דף כ"ג.
נמיה חיה היא ויש אומרים שהיא מרטרין"א צלע"ז:

אות נמס צ' מגלה דף י"ג: מרדכי מוכתר צנימוסו הוה כעדי. פירוש
מלויין צדתי כל התורה היה כעדי שהיה ידוע צדורו וזהיר צמלות
ורצה צר רצ הונא עדיף מיניה צענוותנות דהא אמר רצא ג' מילי צעלי מן
שמאי חכמתי' דרצ הונא וכו' ועותריה דרצ חסדא יהצי ליה ענוותנותיה דרצה
צר רצ הונא לא יהצי ליה עכ"ל. ורצה צר רצ הונא וכו' לדיך מוצן. ונראה
עפ"י שינוי גרסאות צצגמרא מגלה דף י"ג ע"ש גם צעין יעקב וצפירוש רש"י שם
שכתב צזה הלשון מרדכי מוכתר צנימוסו שמות כאים נימוס שם צלשון יוני צעד
לא גרסינן והכי גרסינן אמר רצה צצ"ח אמר ר' יהושע צן לוי אציו מצנימין וכו'
ואית דגרסי כעדי רצצ"ח שהוא מוכתר צנימוסו שהיו קורין אותו צר צר משום
יקדות כעדי כמו כהדי כמו עדא אמרה הדא אמרה וכו' והנה צדור דגירסת
הערך היה אמר רצ נחמן מרדכי מוכתר צנימוסו הוה כעדי ורצה צר רצ
הונא ורצצ"ח משמי' דריצ"ל אמר אציו מצנימין וכו' [וכן הגרסא צע"י מתחלה
רצה צר רצ הונא ואח"כ רצצ"ח] ולכך פירוש רצינו כעדי שהיה ידוע צדורו
וזהיר צמלות ורצה צר רצ הונא עדיף מיניה צענוותנות וכו' ומטעם זה
קאמר רצ נחמן מוכתר צנימוסו כעדי ורצה צר רצ הונא שהיו שניהם

אות נוולא צצא מליעא דף ס"ז. אמר ליה את ונוולה אחי. פירוש אתה והקונה צעלת המעות שאני שלוחה קדיצות אחיה בניכס אס תצוא המעות תחזירנה לך עכ"ל. וז"ל דש"י נוולא צלשון ארמי צין צזכר צין צנקיזה כשרולה לומר אתם והוא או אתה והיא וכך ראיתי צתסוצת הגאונים ואני אומר שזה שמה עכ"ל:

אות נוולא שצת (דף יח) אזל אצימי ניותאה והרגו נוותי אחר. פירוש שם מקום כדכתיב ניות צדמה וצזה הענין נווטי שצדאש זה הפרק עכ"ל. צגמרא דילן לא מלאתי. ומה ששמו צלדו דף י"ח לליון צכלל דצעי' דריסה וחקירה וגם שם ליתא. לצד דאה זה מלאתי צצצת דף קכ"א: פעם אחת נפל אחת (פי' נחש או עקרב) צצית המדרש ועמד ניותי אחד והרגו וכו' וז"ל דש"י ניותי על שם מקומו וישראל הי':

אות נזה סנהדרין דף מ"א: מכזיותי דמר לא אמדינן ציה ולא חדא. פירוש מגרעתו עכ"ל. וז"ל דש"י אס היית דולה להתרים ולהקשות וכו' נזיהות לשון המדבר צקושי וצחזקה לשון נזהא דאריא (פסחים דף קי"צ) עכ"ל. וקלת ל"ע דצפסחים שם פי' דש"י נזהא לחש. ואולי מטעם זה כתב שם הרש"ם על פי' דש"י ונראה צעיני שאינו לחש אלא גערה שגוער צו וכו':

אות נזייתא פסחים דף כ'. וסימניך נזייתא. פירות כשעושין שחר צתחלה מציאין כלי שעושין השחר ואח"כ השעורים שהן אוכלין ואח"כ המים שהן משקין. פסחים קי"ג. תמרים צהילוך לצו נזייתא דהיט (לפנינו) איתא תמרים צחלוצח לצו סודנא דהיט סוכה דף כ': חזו לנזייתא. פי' כיסוי קנקנים של יין. צצצא קמא דף ל"ה. על ופתקיה ולנזייתא ושתי שיכרא ואיתסי. פירוש פתח הקנקן. נזייתא כד וחצית וקנקן אחד הם עכ"ל. וז"ל דש"י צסוכה דף כ': לנזייתא. של גיגית שעושין צהם שחר: וצמועד קטן דף י"צ: כתב דצינו חנכאל לנזייתא כמו נזייתא דשיכרא (סוכה דף כ') וכו' משמע דגרים צסוכה לנזייתא דשיכרא. ועדיין דצרי דש"י לריכין ציאור. אצל לפירוש דצינו לעיל צסמוך אחי שפיר:

אות נחש א' עירוצין דף כ"ט: תנו דצקן לא יאכל אדם צלל מפני נחש שצו פירש דצ שדירא גאון זכרוננו לצרכה שמענו שזה הנחש הוא הקנה כגון המקל שיטנו צאמלע הצלל כשיגדל ויטה ליצם והוא הגצעול שלו ויש לאותו קנה ראש כראשו של נחש וחם הוא מאוד מפני שממנו יולא הזרע וכל זרע חם הוא כך שמענו שזה הוא הנחש שלא יאכלנו ואף לא יאכל את הצלל ששייר צארץ להוליא ממנו זרע ועמוד צו הנחש הזה מפני שיולא מתורת מאכל ונהיה כמין סם אצל שאר צללים שלא נשתהו צקרקע להוליא מהן זרע או שנשתהו אלא שלא נתקשו והגיעו לזאת חין נמנעין מהם עכ"ל. וז"ל תוס' מפני נחש שצו. פי' צקונטרם אדם של שרף צללוד"ת פירש העמוד שצתוכו שמתעגל כמין גצעול ומתקצץ צו זרע הצלל אותו העמוד נקרא נחש של צלל:

אות נחשורבן תרגום איש יודע ליד גצר נחשירכן יש בודסים נחשדכן צאות דל"ת וחולקים לשתי תיצות נח שדכן וכן דעת המתורגמן ופירוש אדם שקט עכ"ל. צצ"ק דף ל"צ: צתום ד"ה דשרכי כתבו התוספות צסם הערוך נח שידכן לשון שקט ותשקוט הארץ תרגומו ושידכת ארעא ע"ש ועיין גם כן מה שכתתי לקמן צעדך שך שם הוכחתי דס"ל לתוס' לגירסת הערוך גרם צתרגום נחשדכן צדלי"ת [וכדעת המתורגמן] ע"ש היטיב:

אות נחלת יצמות דף ק"ג: סנדל של נחת של עצודת אלילים לא תחלוץ. פירוש דצד שינוח ולא יצו ממקומו עכ"ל. ועיין מה שכתב לקמן צעדך סנדל פירוש על סנדל של נחת כלומר שהעצודה זרה נחה עליו עכ"ל שם.

נקצות צא' זכרות ומכניסין זה צזה וכוטלין שיער נקוסטר שקיל טופרי זלשון ארמי
 ופירוש ניטל ליפרנים כן שמו זלשון ארמי ולשון ישמעאל קודין אלמקן ואלמקראן
 וגם לחייטים יש נגיסטר אצל תער ומספרנים משונים מעט זה מזה ויש שינוי
 צין לשון תורה וצין לשון חכמים כי תער של תורה זלשון חכמים מספרים וכן
 מתרגמינן אותו והוא אלמים שעשוי לגילוח ולהשתהה ואשר אינו משחית
 לגמרי קרא זלשון חכמים תער. עכ"ל. הציאות' ד"ה. וזגנוסטר אסור
 פירש צערוך שהוא כלי המתקן ליטול לפרנים וכך שמו ומלשון וזגנוסטר
 אסור משמע שהיה מתיר צין צתער וצין צמספרים ולא דוקא צסינים וכו'
 עכ"ל ונדחה צעליל דטעות הדפוס ד"ה של תוס' ול"ל וזגנוסטר וע"ז כתבו
 תוס' שפיר פירש צערוך שהוא וכו' ודע דרש"י ד"ה גינוסטר פירש מספרים :

שם וקשיא לפירש הגאון הא דגרסינן צנזיר פרק שני נזירים דף כ"ח : אמר רב
 מיקל אדם כל גופו צתער מיתצי המעציר צית השחי הרי זה לוקה הא
 צתער הא צמספרים הא רב נמי צתער קאמר כעין תער עכ"ל. עדיין מה
 שכתב הרמז"ן צספר תורת האדם דף ס"ג עמוד ג' תשובה על קושיא זו :

אות נגר ג' פסחים דף ק"ח. כי תניא הריא צטוליא דנגרי עכ"ל. פי' רש"י
 תלמידו של נגר המלמד אותנות :

אות נגר ד' שצת דף קכ"ז : אוצא טמא היכי אסקי' לשמואל צנגידא. עכ"ל.
 לפנינו איתא צנגידא עכ"ל. לפיכך איתא צנגידא ופי' רש"י כן
 קורא למכשפות אוצ זלשון ארמי :

שם ביטין דף כ"ו : אסקי' לצלעם צנגידא אסקי' לטיטום צנגידא פירוש צכישוף
 עכ"ל לפנינו איתא צנגידא פי' רש"י אוצ :

אות נגר ה' פסחים דף קי"ג. לא תשוור נגרא. צ"מ דף ק"ז : ארצע גרמידי.
 דאניקרא דצי ניגרי. צצא צתרא דף י"ז : תרי ארעתא ארתרי נגדין
 פירוש נחל כדכתיב פרץ נחל מעם גר נהרא נהר נוצע ממעין עכ"ל. לפנינו
 צצא מליעא דף ק"ז : איתא ארצע אמות דאניגדא וכו'.

אות נד פסחים דף כ' : וצכל מקום שיש כדינווד לעצירה פי' אפילו דומה לדומה
 לעצירה עכ"ל. לפנינו איתא נידנווד עצירה ופי' רש"י רמז עצירה :

אות נדור ד' שצת דף קכ"ו. נהיר וחכים פירש זכרן וחכם. צצא צתרא דף קכ"ו.
 נהירנא כד הווי קיימין ארצע סאין צסלע עכ"ל. צתענית דף י"ט :

אמר ר' יוחנן נהירנא כד הווי קיימו ד' סאין צסלע וכו' וז"ל רש"י נהירנא אניזוכר
 עכ"ל. ואמנם לפירש על סדר המלה לא דק דהא נהיר פירוש זכרן לא הוא
 קילור ממלת אנא ולזה כיוונו התוס' שם וכתב נהירא זוכר אני עכ"ל צאו לפירש
 על סדר המלה. ודע דהכא צצצת כתובו לפנינו צגמרא חכים ונהיר ופי' רש"י
 נהיר ציותן ולכאורה קלת קשה דהא צסמוך צמילתה דרצי חנינא איתמר ציותן
 האי מאן דצחמה וכו' ואמר נמי האי מאן דצכוכצ יהא גצר נהיר וחכים. אצל
 לפירוש דצינו הערוך אתי שפיר :

אות נהר בלאי סנהדרין דף י"ז. נהרצלאי מתנו רמי צר צרופי. עכ"ל.
 לפנינו איתא רמי צר צרצי :

אות נו ערכין דף י"ג : אחד שהעריך את נוה צצישראל ואת הכעור צצישאל
 עיין לעיל צערוך כאור :

אות נוול צ' צצא צתרא דף י"ג : וחדא נוולא ציסתדקי עכ"ל לפנינו איתא
 וחדא ידעה פילכא וכוולא. וז"ל רש"י לטוות ולארוב ל"א תכשיטי
 ספסלים שקודין טפי"ר.

שם שצת דף ל: לפורת כרמים ומשתכחא דקלא ע"ל רש"י דקלא דחד
נצארא. דקל צחור שלא נכרך עדיין אלא צסיף אחד שגדול סציותיו וכורכו
עכ"ל. עירוצין דף נח: נאי נצוילא אמר דצי יעקב דיקלא דחד נצרא יש מפרשים
דקל שאין לו אלא ענף אחד עכ"ל. ז"ל רש"י נצרא שגדל ומתגלגל סציו דקל
כעין וויגי"ל של גפנים עכ"ל. צחולין דף נ"א. נצרא חיישינן פירש ר"ח ז"ל
עיקר הדקל עכ"ל. ורש"י פירש נצרא סציו הגדל סציו דקלים ומייצגין אותו ונחלק
לרצועות ומפסילין ממנו חצלים וכל זמן שלא נעשה רצועות הוא קשה עכ"ל:
אות **נגאן** צא קמא דף ס"א. אצל מי גשמים לא מפסקי הנהו נגאני דארעא
מיקרו עכ"ל. לפנינו צאגני פי' רש"י כמו צאגנות (שמות כ"ד):

אות **נגד** א' צא צתרא דף י': שאלו את שלמה איזהו צן העולם הצא אמר
להם כל שכנגד זקניו כצוד כי הא דר' יהושע צן לוי חלש ואינביד.
פירוש נראה כאלו פדחה נשמתו וחזרה ואמר לאציו ראיתי עליונים למטה
ותחתונים למעלה צעלי העושר והשדרה שהיו עליונים צעולם הזה מושפלים
למטה והשפלים ראיתי שם עליונים עליהם אמר לו אציו מה שראית הוא הצדור
כי שם העיקר עכ"ל. לפנינו איתא חלש אינביד אמר לי' אצוה מאי חזית א"ל
עולם הפוך ראיתי עליונים למטה וכו'. וצפסחים דף נ'. איתא חלש ואיתנביד
כי הדר א"ל אצוה וכו' וכו' פירש"י איתנביד גוע ופדחה דוחו.

שם והגאונים פירשו כי קצלה צידם עולם הפוך ראיתי שמואל ראה דהוה
יתיב קמי' דרצ יהודה תלמידו משום דמיחה צו ואמר לו לוטם אצו מנעקת
כמפורש צצת צפרק צהמה דף נ"ה. עכ"ל. כך כתבו התוס' צצ' צצס דצינו
חננאל דאמרו הגאונים:

אות **נגד** צ' פסחים דף נ"ז. אמתיה אמר לי' ניגדיניה מר נגודי אמר דעדיפא
מינה עצדי לי' כלומר השמתא עדיפא מן המלקות דצמערצא מימנו
אנגדא דצי רצ ולא מימנו אשמתא. פירוש מתקצלין אצל הרצ ואין מלקין אותו
עד שיסכימו צהבאמו ולא מימנו אשמתא למה שלא תהי' השמתא אלא על
דצ החמור וצדצ החמור אין חולקין כצוד לרצ לפיכך השמתא עדיפא איכא
נגדי' וכו' אמר לי' דעצא לי' עצדי לי' המלקות קלה היא מן השמתא עכ"ל.
ורש"י ממנין אנגדא דצי רצ תלמיד שסרח היו ממנין להלקותו ולא לכדותו משום
דשמתא חמורה וחוששין כצוד התורה עכ"ל ולפי' רש"י יש לדקדק קלת כיול
נמלא שמתא לרצ צי רצ אחרי שלא היו ממנין עליו אצל לפירוש הערוך ניחא.

אות **נגד** פסחים דף צ'. רצ הונא נגהי פירשו כינוי הוא כמו שקורין לסומא
סגי נהור והעיקר גה ולא יגה שציו אשו עכ"ל. צריש גמרא כו' וליינו
צלו דף צ'. לכאורה אין זה המכוון דהא צתחלת הסוגיא הפירוש של נגהי
הוא משיאור השחר והוא יום צאמת ולכך נ"ל דכוונת הערוך על דף ג'. והוא
המסקנא דלכ"ע אור אורתא וא"כ נגהי דקאמר הוא כינוי והיינו צאתרי' דרצ
הונא שהיו קורין ללילה נגהי היה על דרך סגי נהור:

אות **נגמשר** מועד קטן דף י"ח. אמר רצ וצנגוסטרי אסור. פירש גאון
מלקט ורהיטני מספרים זוג ומגוסטר מלקט ידוע היא ולורתו
התיבת צדל אורכה כארצע או חמש אלצעות ורחצה כחלי אלצע וראשה חד
מניחין אותה על נימת השיער והגודל מלך אחד ומורטין רהיטני לוליפתא צלשון
ארמי וצלשון ישמעאל מנקאים שני שוקים יש לה פעמים שעשויה כלי אחד
מחוצר מעיקרו ופעמים נעשית של פרקים שמפרקין ומהצדין אותה זוג שעשו
לכסימת שיער ונקרא צלשון ישמעאל אל גלם והוא שני שוקים של פרקים צאחד

איתא רוח קלרית זאה עליו מאי ניהו תנא רוח צן נפלים זאם עליו . וז"ל רש"י
נאלא רוח שטות ע"י שד שמו צן נפלים נוי"טון זלע"ז עכ"ל . ודאיתי צפידוס
הרמז"ס צזה הלשון ורוח קלרית מקרה מחמת מדה השחורה שגזרה עליו
המדה השחורה כל כך עד שנפסדו פעולות הגוף וכוחותיו עכ"ל . וכ"כ הרצ
מצרענורה שדוחו קלרה מחמת מדה השחורה הגוזרת עליו לפדקים ונשאר
זלא הרגשה עכ"ל . ולכאורה ז"ע שלא פירשו כדאיתא צגמרא רוח צן נפלים
וכפידוס רש"י . אכן זלאו הכי יש לדקדק דקאמר מאי ניהו תנא רוח צן נפלים
וכו' ואין זה מדרכי הש"ס אלא הכי הוה לי' לומר רוח קלרית זאה עליו תנה
רוח צן נפלים וכו' כי כך דרך הש"ס זכל המקומות [וכן הכא צסוגיא זו המאושצן
וצעל גזר תנא משוצן צצילים וכו'] לכך נראה צעליל דחסר לפנינו וכך נריך
להיות מאי ניהו נאלא [כמו שגורם דצינו ופירשו רוח שטות] והיינו מדה
שחורה כפידוס הרמז"ס והרצ . וצזה תצין ג"כ מה שליין רש"י נאלא וז"ל נאלו
על זה פיר"שי רוח שטות [והיינו כפידוס דצינו מלשון נאלו שדי לווען] ואח"כ
מתחיל הדבור צן נפלים זהו ע"י שד נוי"טון . ומאן דמתרגם פירש"י זו צלתי
הגה"ה כהלכה מה' ישא צרכה . [ועיין רש"י סנהדרין דף כ"ט ד"ה יארוך נאלא
תנין שיטה] :

אות נאמן שצת דף ק"ד . נאמן כפוף נאמן פשוט . פידוש תלמיד עניו וטאניו
עניו עכ"ל . ורש"י פידוש אדם כשר נריך להיות כפוף ועניו וסופו
להיות פשוט וזקוף לעולם הצא :

אות נב א' עידוצין דף ע"ט . וכן אתה אומר צניצ של תצן . פידוש תצן
מעוצה כמו חצילות שצין שני תחומי שצת דין ניצ זה ודין מתצן שצין
שני חלרות אחד הוא עכ"ל . לפנינו איתא צבוצ של תצן וז"ל תוס' פירש צקונטרים
צבוצ צור ולא שייך צור גצי תצן ויש מפרשים מלשון קש וגצא עכ"ל :

אות ג ג' עצודה זרה דף מ"ח : אמר רצי יוסי אף לא ירקות צימות הגשמים
מפני שהנציי' נושרת עלי' והוות להון זצל עכ"ל . צמסנה ח' פרק
ג' דעצודה זרה איתא מפני שהנמיי' וכו' אצל צמסנה שצבת איתא מפני שהנציי'
וז"ל רש"י שהנציי' עליו נושרין צימות הגשמים וצמעילה סוף צמסנה ח' סוף
פרק ג' איתא ולא צנוי' אצל צמסנה שצגמרא דף י"ד . איתא ולא צנציי' וז"ל
ונציי' היינו עלין שלהן ודע דהתי"ט הרצה לדצר צשינוי הנוסחאות ועיין שם
כי האריך . ולא אזדמני' לצעל הערוך כי צנוסחתו וצפידוסו יש צהן לרוך :

אות גבל ג' פסחים דף קי"א : שרא דעניותא נצל שמה . פידוש מי שמנצל ומזלזל
הפת ומשליכוה פידודין לארץ ונדרסין צרגלי צני אדם משתדר
עליו שר של עניות ומי שמנקר אותם וילניעם משתדרת עליו שר של מזונות
עכ"ל . צגמרא איתא איסרה . ופי' רש"י מלאך הממונה :

אות גבר צ' שצת דף ל' : כלי מילת נצרא צר קורא . פידוש דקל צראש ענף
שלו יש צו חריות סציציו צין חריות לחריות יש לו סציצ כמו צגד
עצה ודומה לארג וקרוצ לשתי וערצ ועושין מהן מוסדות לשורים למעלה מהן
כל נצרא שקרצ ללצו של דקל מתעלה יותר מחצירו עד שמגיע לקורא כדאמרין
(צרכות דף ל"ו) . קורא רצ יהודה אומר צורא פרי האדמה . ונצרא הוא קליפתו
של קורא וכריך עליו והעליונים שצהם רכים כקורא משום הכי קרו לי' צר קורא
ודומיא דילי' כלי מילת זה פידוש צתשוצות עכ"ל . כ"ל רש"י נצרא צר קורא סיב
כמין לצוש מלויך תגדל סציצות הקור של דקל כשהוא דך קור ענף האילן כשהוא
דך יולא צכל שנה קודם שיתקשה קרי קור עכ"ל :

אות מת ז' יצמות דף כ"ה: שכבת זרע דאשת איש פרט למשמש מת וכו'. פירוש גיד צלל קושי נקרא מת וכן מפורש צצועות דף י"ח. נועץ לפרכיו צקרקע עד שימות הגיד עכ"ל. עיין לעיל ערך וטו: שם צאות הכ"ל כתוצות דף ל"ז: לפי שמלינו למומתקן צידי שמים שנותנין ממון ומתכפר להן שנאמר וגם צעליו יומת אם כופר יושת עליו יכול אף צידי אדם כן ת"ל כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה און לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה. פירוש דרך עליו' לא נתנה שגגתה לכפרה שפטור מבלות דלא סגי לי' מיתות קלות היכא דהרגו דרך ירידה דנתנה שגגתה לכפרה וחייב גלות וגלות מכפרת עליו עכ"ל. עיין קונטרס סימן נ"ח:

אות מתה יצמות דף מ"ג. התקינה לנר או למיתוח טעמא. יש ספרים שכתב זהן מיתה ויש מתוח ויש מיתוי ויש מיתון והעיקר מן וימתחם כחולל לשצת (ישעי' מ"ו) וכך מנהג האורגים יש להם עץ ארוך צרוחצ היריעה וצראשם שני מחטין שצודים ונועלים צרוחצ היריעה מכאן ומכאן כדי למושכה ולמותחה ומכלי אורגים הוא ע"כ. ורש"י פירוש למתוח. לפרוס צגדים או חוט זו מזו:

אות מתחל כתוצות דף ע"ז. כליל מלכא ומתחלי דערלה סומקא עכ"ל. לפנינו איתא דדיקלא ופי' שומר שיש להם לתמרים צקטנות כעין שיש לאגוזים קטנים:

אות מת'י צרכות דף ז'. מת'י קורין את שמע צערצין. פירש'ר' מלליח הא"ל אף אינו עיקר והוא כמו מת'י אצא ואראה פני חלקים (תהלים מ"ז) מת'י אעשה גם אנכי לציתי (צדאשית ל') ויש שסונין מאמת'י וא"ל תוספת כמו א' דאזרוע זרוע ותרגום מת'י אימת'י והסונה מאמת'י אינו משווא שהוא כמו ובאמתים על פני הארץ צמדצר י"ז עכ"ל. צדפוסין אחדים נוסחת הערוך צזה"ל ממתי קורין את שמע צערצין פירש רצי מלליח הראשון אינו עיקר והוא כמו מת'י וכו'. ויש ליתן טעם למה לא פתח התנה מת'י קורין וכו' כלישנא דקרא ואולי תוספת המ"ס כנגד ארבעים יום שעמד משה צהר לקבל התורה והא"ל א' נגד עשרת הדצרות שפתח צאנכי כנודע. ודע צסמיכות חכמים ריש מסכת צרכות כתב צסס ספר שדה יהושע פירוש על דצרי הגאון שכתב מ"ס ראשונה אינה עיקר וכו' ע"ס:

אות מתכלתא שצת דף ע"ז: מתכלתא אימת'י תכליתא דא. פירוש מאחר שתכלה הליפתן מה אוכל פירוש אחר סולם. פירוש אחר שפירוש רצ הא' כיסוד כלי מעוה וכן מנהג צני אדם כשמתחילין לעשות מלאכה לומר מת'י תכלה זו המלאכה עכ"ל. לפנינו איתא מת'י תכלה דא פי' רש"י לכשיכלה מה נאכל ונדאח לי מת'י תכלה דא לפי שאינו כלה עד זמן ארוך שאינו נאכל אלא מעט מעט עכ"ל:

אות מתן ה' צצא מליעא דף מ"ט. האומר לחצירו מתנה אני נותן לך ואפילו מתנה מועטת אם חזר צו און לו עליו אלא תרעומות עכ"ל. עיין שם היעוי:

נשלם אות המ"ם נתחיל אות הנו"ן

אות נאלא א' צכורות דף מ"ד: קלרית צאה עליו גמרא מאי ניהו נאלא. פירוש רוח שטות מערך ידוע נואלו שרי לווען עכ"ל. לפנינו

כימין ממה דמקנח לנקות את עלמו מכל דבר דע שיהיה ראוי לעצור ולצדך
להצורא יתצדך והוא צחרם שהוא חדוד ואפילו הכי שרי ולא חיישינן למסקנת
להשרת כימין ותדע דלפי מאי דסליק אדעתין דף פ': דעמא דרבי יוחנן דאמר
דאסור לקנח צחרם צצצת דטעם משום השרת כימין קשה דא"כ הוה לי' למיסר
כמי קינוח צלרור אלא וודאי דרק צחרם שייך האי טעמא וכמשמעות דש"י שם
השרת כימין שמשיר את השיער מפני שהוא חדוד. ועוד דרצ המנוחא דאמר
דף פ"ג. ימשמש צלרור צאותו מקום ולא התנה שיהיה כלל אחר יד לריך אני
לומר דלא מיירי רצ המנוחא צתקנה זו רק צחול דאי צצצת אסורה וודאי משום
פסיק רישי' וזה דחוק גדול וכילד יעשה צחול ישמיע וכילד יעשה צצצת לא השמיע
ומה גם סתמא נקיט ומשמע צין צחול וצין צצצת [והאמורא לריך לפרש דצרו
עין צתום' צצצות דף כ"ו: ד"ה אלא] ודחיקא טפי אם נאמר דצא ורצ
המנוחא פליגי אי הוה פסיק רישי' או לאו כמיהו צזה עין צתום' צצצת דף ל"ה.
ד"ה המכד] ותו יש לדקדק דצא דאמר אסור למשמש צלרור צצצת ורצ המנוחא
הוסיף צאותו מקום הרי זה מקלד וזה מאריך וזה וודאי לא לחנם. ויותר קשה
למאי דסליק אדעת' דמר זוטרא לא היה מצין סיומא דצא כדרך שהוא ממשמש
צחול [וצלמא למסקנא כלל אחר יד שפיר מסיים כדרך שהוא וכו'] מכל הלין
קושיות ודקדוקים הוה אמינא צמה דכתבו תום' צלשונם דהכא צמשמש צלרור
[ולא כתבו צלרור] עולה כוונתם צמשמש צלרור כפידוש ד"ח והערוך לתקן הצלרור
צעלמו להחליקו והוי פסיק רישא צהחלט וכדאמרן משום כתישה או טחינה
ולכך מסקנת צא דדוקא כלל אחר יד שרי משא"כ רצ המנוחא דמיירי צהולדך
ליפנות ולמשמש צאותו מקום שרי לגמרי וצזה יצוארו צס"ד כל הגמגומים על
נכון וצאה לי שם ישכון. ודע דרצ אלפס צ"ל לא הזכיר דינא דצא דאסור למשמש
צלרור ולכאורה פליאה הוא ואולי יש לומר דס"ל להרי"ף צהא דצא כפידוש
דש"י צ"ל [וס"ל לרי"ף דצלרור גופי' להחליקו אסור משום כתישה או טחינה]
ודלא כד"ח והערוך ולכך דחיה הרי"ף צהא דצא מקמי מימרא דרצ המנוחא
דאמר צהולדך ליפנות דימשמש צלרור [והציאו הרי"ף צהלכות] מוכח דרצ המנוחא
חולק אצא או מטעם דלא חייש צלרור להשרת כימין או מטעם דלא הוי פסיק
רישי' וכמצואר למעלה. ודע עוד דגם צהרמצ"ס לא מלאתי מימרא זו דצא
ולריך אני לומר דס"ל להרמצ"ס כשיטת הרי"ף צצו וכדאמרן:
שם צאות הכ"ל צצת דף קמ"ז. סכין ומשתמשין צצני מעים עכ"ל. לפנינו
איתא ממשמשין

אות **משניתא** עירוצין דף ק'. דמו צמשוניתא הכך דסלקין לעילאי אסירן
עכ"ל. (לפנינו איתא דדמו צמשוניתא) פירוש שאם ילאו מן
האילן שרשין הרצה שהן מושלכין על הארץ כגשר זו על זו מה שעולה למעלה
מג' הוא כאילן ואסור למטה מג' מותר יש גורסין דמו צד' ויש גורסין דמו
צרי"ש עכ"ל. וז"ל דש"י דדמו כי משוניתא כסן סלע כהר זה שמשופע לצדדין כך
יוצאין שרשים קטנים מתוך הגדולים לצדדין וכפופין לארץ מכאן ומכאן והגדולים
הולכים ומגזיהן צאלכסון יותר משלש כזה:
אות **משק** כתובות דף ע"ה. זיעה גבי כהנים אפשר לעצורי' צמקוה דחמרא
ומורה ומוסקן עכ"ל. לפנינו איתא צקיוהא דחמרא. פירש"י צין
קבה. והכך שתי תיבות ומורה ומוסקן ליתא לפנינו:
אות **משקר** עצודה זרה דף כ"ח: ואי לא לייתי משקרי חלוצני נחות. פירוש
לפרדעין שהן נסדקין ולפרדע יולא מהן עכ"ל. לפנינו איתא
חלוצני משקרי: ע"ה [צדקא צדקא]

קי"ט : אל המנוחה ואל הנחלה וכו' תנא דצי ר' ישמעאל זו וזו שילה ור' שמעון
 צן יוחאי אומר זו וזו ירושלים וכו' עד תנא דצי ר' ישמעאל דצי ר' שמעון צי
 יוחאי זו וזו ירושלים ומשכוה גברי לגזרא עכ"ל. ציומא נ"ט. וצזצחים דף
 קי"ט : כתבו תוס' דנראה להם כגדסת הערוך גברי לגזרא ע"ס :

שם שזועות דף י"ג : צזצחים דף ו' : קדצנות ליצור סכין משכתן למה שהן .
 פירוש מה שהן אס תמידין ואס מוספין סכין מושכתן להיות כן עדס
 ימשכו לסכין אין לומר איזה תמיד ואיזה מוסף אלא תלויין ועומדין צתנאי לצ
 צית דין סכן מתנה עליהן לצ צית דין אף על פי שאמרו עליהן שהן תמידין אס
 ירלו להקדיצן לשום צח אחר דשאין לפי שצומן שמשך זה הסכין של תמיד
 הרי הוא תמיד וצומן שמשך זה לסכין של מוסף הרי הוא מוסף וזה סיוע לרצי
 יוחנן שאס לא הולדכו להם נפדין תמימין שלא משכתן סכין לעולם עכ"ל. כל
 דצרי הערוך העתיקו התוספות שזועות וצזצחים :

אות **משמדיג** יומא דף ע"ז. והצו לי' עשרין וחד מלכי ופרותא דמשמדיג
 עכ"ל. צנוסח הגמרא שלפנינו ליתא. אמנם צנוסחא שצעין
 יעקב איתא :

אות **משמש** שצת דף פ"א. אסור למשמש צלרוד צצצת. פירוש משמוש להחליק
 מקום חידודו שלא ישרט צשרו שנמלא צא לידי כתיסה או לידי
 עחינה עכ"ל. וז"ל הרא"ש אסור למשמש צלרוד צצצת כדרך שהוא ממשמש
 צחול מתקין לה מר זוטרא ליסתכן אלא כלאחר יד. פי' רש"י הולך ליפנות
 ואינו יכול אסור למשמש משום השרת נימין כלאחר יד אוחז צצתי אלצעות.
 ורצינו חננאל פירוש אסור למשמש צלרוד כדי להחליקו שלא ישרט צשרו ומשום
 כתיסה עכ"ל. וכ"כ הטור שני פירושים אלו צסס רש"י ור"ח וצצ"י צא"ח סי'
 שי"צ וצסולחן ערוך לא הזכיר המחצר וגם רמ"א הכ דינא דאפילו להחליק
 הצלרוד מותר כלאחר יד ולא חיישינן לכתיסה או לעחינה ול"ע אמנם מלאתי
 צמין אצרהס שהזכירו צס"ק ז' ולכאורה דאי' גדולה יש לפירוש הערוך ור"ח
 וקלת לריך עיון לפירוש רש"י שפירש צזה הלשון הנלך לפנות אמרינן לקמן
 צפרקין דמשמש צלרוד צנקצ והוא נפתח וקס"ד דקאמר וצצצת אסור למשמש
 כלל כדרך שמשמש צחול ליסתכן. דאמר מר עמוד החוזר וכו' ע"ס והנה למאי
 דאמרינן לקמן דף פ"ג. הנלך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמר רצ חסדא יעמוד
 וישצ ויעמוד וישצ ד"צ חנן מנהרדעא אמר יסתלק ללדין רצ המנונא אמר
 ימשמש צלרוד צאותו מקום ורצנן אמרי יסיח דעתו וכו' מדצרים אחרים אמר
 רצ ירמי' לדידי חזי לו ההוא עייעא דקס ויתיצ וקס ויתיצ עד דשפיך בקדרה
 ע"ס. הרי כמה וכמה תקנות יש ומשמע דלא פליגי הנך אמוראי אהדדי אלא
 דכל אחד הוסיף צתיקון זה ור' ירמי' העיד ממעשה רצ וא"כ מאי אתקפתי'
 דמר זוטרא ליסתכן דהא איפשר לו לעשו' כרצ חסדא או כשארי אמוראי ולכך קאמר
 רצא דצצצת אסור צתקנה דלמשמש כי אס צשאר אופנים אצל לפירוש הערוך
 ור"ח שפיר קאמר מר זוטרא ליסתכן דהיינו צאס שאינו מחליקו ישרט צשרו.
 וז"ל תוס' אסור למשמש צלרוד פי' צקונטרים הנלך ליפנות ואינו יכול אסור
 משום השרת נימין וא"ת והא רצא צדצד שאינו מתכוון סצד כר"ס וכו' וי"ל
 דהכא צמשמוש לרור הוי פסיק רישי' עכ"ל. והנה עיקר כוונתם לכאורה
 כמו שכתב צהגהת הרא"ש וז"ל וחשיצ פסיק רישי' אצל קנוח צעלמא אפילו
 צחדס לא הוי פסיק רישי' ושרי ע"ס וכן פירש המהרש"א כוונת התוס'. ולולא
 דצדיו של הגאון מהרש"א ז"ל שלכאורה הוא דחוק מאוד שהמשמוש שהוא רק
 צאותו מקום [כדאיתא דף פ"ג] וגם הוא ע"י לרור יהיה חסס יותר להשרת

אות **משה** בקידושין דף ל"ח. תנו רבנן צז' צאדר מת משה וכו' עכ"ל.
לפנינו איתא ת"א אידך צז' צאדר וכו' ונחזיק טובה לרבינו דגדים
תנו רבנן צז' צאדר וכו' כי היא יותר נכונה על פי הסוגיא דשם וצזה תצין מה
שחידש רבינו להציא דוקא הכך דקידושין:

עוד שם צאות הכ"ל עצודה זרה דף ל"ח: האי משחה שליקא דארמאי שרי
למאי ניחוש לה אי משום ציטולי גוים נאכל כמות שהוא חי ואי משום
גיעולי גוים כותן טעם לפגם מותר אי משום תערוכות מיסר אסירי עכ"ל ל"ל
מיסרח קרי. פירוש מצאית ומסריח ונפסד:

אות **משך** יומא דף כ"ט. זצחים דף כ"ג. תנא דצי ר' ישמעאל דצי ר' שמעון
 בן יוחאי זה וזה יסוד דרומי ומשכור גברי לבגדא. וזצחים דף

संस्कृत-भाषायां शब्दाणां अर्थान्तरात् इत्येवमपि तद्वैयर्थ्यात्

הערוך שכתב לקמן בסמוך צזה הלשון כמו מלשון המתחיל צמלוא אומרים לו מרוק וכו' אמנם לא הראה מקומו איה :

אות **מרקא** א' ממאי הוי דאפילו אימי' צטיהרא וסתיא חמרא מרקא. פירוש מזוג צמים. פירוש אחר השוקט אל שמדיו כדכתיב ולא הורק מכלי אל מכלי. פ' א' יין המורק וללול עכ"ל. וז"ל רש"י שברא מרקא שבר מזוג. פירוש אחר שבר חזק :

אות **מרקא** צ' צא מליעא דף מ"ז : קונין צמוריקא (לפנינו איתא צמרוקה) פירוש גרעינה של תמרה שמחליקין זה תפר הנייד עכ"ל. וז"ל רש"י מרוקא כלי העשוי מגללי צקר. וז"ל תוס' מרוקא פירוש גרעיני תמרה שמחליקין בהן את הקלף :

אות **מרקולים** סנהדרין דף ס' הזורק אצן למרקולים זו היא עצודתו וצצא מליעא דף כ"ה : ואילו חייב להכריז מלא מעות וכו' כאצני צית קולים חייב להכריז. פירוש צית ע"א שמה מרקולים עצודתו רגימת אצנים ועיקרה צמסכת עצודה זרה דף כ'. אילו הן אצני צית מרקולים אחת מיכן ואחת מיכן ואחת על גביהן ע"כ. וז"ל כרש"י צמסכת ד"ה מרקולים מלדדין וכו' וקורין אותה מרקולים ועוזדין אותה צזריקת אצנים. מיהו תוס' צצ"מ דף כ"ה: ד"ה כאצני צית קולים כתצו צזה"ל מכאן אומר ר"ת דאין שם ע"ז מרקולים אלא קולים כדאמר הבא והא דקרי לי' צעלמא מרקולים היינו חילוף קילום שהן קורין אותו קילום לשון שצח וחכמי' החליפו לגנאי לשון לעג וקלם (תהלים ע"ט) ומר הוא חילוף כמו מר דשחוטא צחולין דף ל"ד. עכ"ל. וכן כתצו צמסכת דדין וז"ל צע"ז דף כ'. ד"ה אצני צית קולים הקשה ר"ת היאך מזכירין שמה כיון שאינה כתוצה צתורה דצפרק ארצע מיתות (דף ס"ג) משמע דעצר אוסם אלקים אחרים לא תזכירו ואומר ר"ת דקילום לשון שצח שמה וחכמים כינו אותה קולים לשון לעג וקלם וזה מרקולים חילוף קילום לשון מר דשחוטא עכ"ל. וז"ל הרצ מצרענורה פ"ו משנה ז' צזה"ל הזורק אצן למרקולים שעוזדין אותה צזריקת אצנים והמסלק אצן מלפניו נמי חייב מרקולים חילוף השצח מר ל שון חילוף הוא כמו צמר דכנתא. צמר דשחוטא קילום שצח עכ"ל. ועל פי' זה יש לדקדק טוצא חדא דעל פי דקדוק הלשון לא נמלא שום חילוף והעיקר והשורש קלם לו שני פנים שצח או צזיון כמצואר לפנינו צקונקדנסיום וצפסוק והוא צמלכים יתקלם [חצקוק א' פסוק י'] פי' רש"י מתלולץ זהם וכל לשון קלם לשון דצור הכדצרים צו יש לטוצ ויש לרע עכ"ל. ורד"ק פירשו לשון שצח. וכן [ציחזקאל ט"ז פסוק ל"א] לקלם אתנן ז"ל רש"י לדצר ולהתהלל אתנן יפה שנותנין לה וכן כל לשון קלם לשון דצור ורד"ק פירש לשון צזיון הרי מצואר להדיא דמלת קלם פירשו לפי הענין. ואם היה קצלה ציד ר"ת לחלק צין קילום וצין קולים נקבל ממנו אצל עדיין קשה דהוי לחכמים להזכיר מר קילום והיה מכוון חילוף קילום פירוש חילוף השצח ועולה זכרונה לגנאי. אמנם בכל מקום נזכר מרקולים והנה קולים שפירשו גנאי וצלרוף מר יהיה הפירוש חילוף הגנאי ותו קשה דהי' סגי בכך אם הזכירו אותה הע"ז צסם קולים לצדו ולמה זה הוסיפו על שמו [ואדרבא יש מכשול חלילה דמלת מר כמעט בכל המקומות אדנות וכבוד]. אמנם לפי פירוש רש"י והערוך דס"ה ע"ז צעלמא היה מרקולים שפיר גרסינן בכל המקומות היכי דתני העוצד למרקולים דחייב משום עצודה זרה דהסצרא ודיעה יסדה נותנת דהיכי אמרינן דעוצד על וסם אלקים אחרים לא תזכירו היינו צאופי המזכיר צאותה צרייתא צמסכת דדין דף ס"ג : שלא יאמר שמור לי צלד ע"ז פלונית הרי שמזכיר שמה לסימן וקלת לחשיצות נוטה ועל כל פנים אינו מצזה

סהקשו עליו דל"כ מאי קאמר צתר הכי מאי מרזצ כיסו צצלייתא הלל אינו עשו
כעין כיסא עכ"ל. ועיין לעיל ערך בסכס :

אות **מרזבני** מגלה דף ו' : ותלת מאה ושתין ושתא מרזצני איכא צדומי .
פירוש אדונים עכ"ל. לפנינו איתא בבבל וז"ל רש"י מרזצני
דוכסים :

אות **מרזמא** חולין דף ס"ג. שיקטנאי (לפנינו איתא שקוטנא) אריכא שקי
וסומקי שריין וסימן מרזמא. פירוש לשון פרסי הוא שכל דצר
שהוא ארוך ואדום נקרא מרזמא ואם שוקי' נכסין נקראין קיזי ואית דאמר גולי
עכ"ל. ורש"י פירש מרזמאי שם עוף שהיה מוחזק להם צטהור ושוקיו ארוכין
וגופו אדום :

אות **מרש** צ' חולין דף ל"ג : דצא ממרטט לי' כלומר מחטט אחריו וחותכו
יפה עכ"ל. לפנינו איתא דצה וכן גירסת הר"א ש ולהכי פסקו
כאציי דאמר כותי' דרצאסי מסתצדא. אמנם הר"ן גורם דצא :

אות **מריא** ב' גיטין דף ס"א : מוריא ואמרה צר צי רצ ליכול חמימא ואנא
איכול קרירא. פירוש מורה הוראה לעלמה כאלו לזכות מתכוונת
ואומרת אחליפנו לחצר החמה שלי צלוונת שלו כדי שיאכל הוא העוז עכ"ל.
וכן פי' רש"י צגיטין שם וצחולין דף ו' : ותוס' הקשה על פי' רש"י דמוריא
משמע שמורה היחד לעכצ משלו. ולכן פירשו צסם רצי מנחם דצתמיהה
קאמרה ע"ש :

אות **מרכנתא** צכורות דף כ"ט : ההוא טצחא דהוה חסיד לצוני תרצא
דאטמא צמר כנתא. פירוש מחכמי מגללא היה מוכר חלצ של
ירך והיה אומר שהוא טהור של הדורא דכנתא טהור כמו דכי ואמר לו רצי
משמי' דרצי ילחק האורליני ז"ל דהוא אמר דאקשתא ואיתרא דאמרינן צחולין
(דף כ'). צחלצ של קיצה הוה אלצל הדורא דכנתא כולי' טהור ולדצריהם מדכנתא
צדלי"ת עכ"ל. וצמוסף (א"ב צנוסחאות כתוצות שתי תיצות מר כנתא כלומר
תמורת דכנתא.) עכ"ל. זהו גרסת ופירוש של רצינו תם שכתצו התוס' שם
צצכורות שם דף ל'. ד"ה תרצא. (וכן משמע לשון רש"י שם צצכורות וצחולין
דף ל"ד. גצי צמר דשחוטה) :

אות **מרן** צ' צצא מליעא דף פ"ד : שדרינהו רצנן לצני מרוון ואסקוה עכ"ל.
לפנינו איתא לצני צירי :

אות **מרום** חולין דף ס' : אמר ריש לקיש הרצה מקראות יש שראוין לישרף
כספרי מרום (לפנינו ליתא). פירוש ספרי הכופרים צצוראם
ומפורש צצצת פרק כל כתצי דף קט"ז. פ"א מין היה ושמו מרום. פ"א ספרים
החילונים של חכמת יונית שמם צלשונם המירום עכ"ל. לפנינו צצצת איתא
ספרי מינים :

אות **מורסן** חלה פרק צ' הן ושאוין וסוצן ומורסנן. פירוש פסולת דק של
קמח נקרא סוצין ופסולת הגם מורסן עכ"ל עיין מה שכתצתי
צקונטרים סימן ז' :

אות **מרק** א' יומא דף ל"ג : חולין דף כ"ט : קדלו ומירק אחד שחיטה על ידו
למה לי למרק מלוא למרק. פירוש מלוא להשלים צשחיטה מיעוט
סימנים שגשארו שלא ישאר כלום עכ"ל. ז"ל תוס' צחולין דף כ"ט. ד"ה ומירק אחד
שחיטה וכו' מירק לשון גמר כדאמרינן צמדרש מי שהתחיל צמלוא אומרים לו
מדוק עכ"ל. ודע כי עד שעה זו לא מלאתי דצר צהמדרש דצה והנה גם רצינו

פירש הערוך מלקות לאוריתא הוא על חייזי לאויזן צאומד וכו' ולמה קורין אותו מכת מרדת מפני שמרד דצדי תורה וצדי סופרים עכ"ל. נראה מדצדיו דמכת מרדות הוא עד שתלא נפשו אף הדמ"צ"ס ז"ל כתב צפרק ששי מהל' חמץ ומלה אסרו חכמים לאכול מלה צערצ פסח וכו' ומי שאכל מלה צערצ פסח מכין אותו עד שתלה נפשו ולפי דצדיהם יש צזה חומר דצדי סופרים מצדצדי תורה אצל ר"מ הלוי כתב שמכין אותו צאומד ולהקל ממלקות של תורה ונדאין דצדיו ומיהו וודאי מכת מרדות שהיא על עצירה נמשכה מכין אותו עד שתלא נפשו או עד שיקצל עליו דצדי חכמים אצל כל שאינו אלא כדי לענשו על מה שעשה נדאין הדצדים שמכין אותו כפי אומד צ"ד ולהקל ממלקות של תורה ומכל מקום אין מדקדקין צמכות מרדות צרלועה של מלקות האמורה צמכות (דף כ"ג) עכ"ל הר"ן. ודאיתי צתסוצת הריצ"ס סימן ל' שנשאל על מ"ש הערוך צפידוש מכת מרדות וכו' איך אפשר שיחמירו וילקו העוצר על דצדי חכמים עד שתלא נפשו והעוצר על דצדי תורה צאיסוד כדת מכין אותו צאומד נמלא שיותר יענוש על דצד קל מדצד חמור וכו' תסוצה שמלקות של תורה היא על צסרו ממש והשליש מן המכות על לצו והדלועה מעור עגל כפולה לשנים ושנים לארצעה ושתי דלועות של חמור עולות ויורדות צו ורוחצ הדלועה טפח והמכה מכה צכל כוחו ולפי שקרוצ שימות המוכה מחמת המכות החזקות ההם לדיך אומד מתחלה שהצ"ד יראו צאומד הדעת אם יכול המוכה לסצול המכות מצלי סכנת מיתה ואם יראו שאין יכול לסצול יפחתו לו מן המכות וכו' אצל מכות מרדות אינו צדרך זה אלא שמכין אותו צדרך תוכחת מוסר ואף אם יכול לסצול יותר אין מכין אותו אלא לפי חומר הדצד שעצר צו והתוס' אמרו שאף צמכת מרדות הן כמספר של תורה אלא שאינו חזקים כמותן וזה לפי שאמרו דצ"ל צקידושין (דף כ"ח). הקורא לחצירו ממזר סופג את הארצעים וזה אינו אלא מלקות מדצצנן ואמרו צו סופג את הארצעים ואין צסום עוצר על דצדי חכמים מכין אותו עד שתלא נפשו אלא צמלות עשה של תורה שיש לה זמן לקיימו וצ"ד מתדין צו והוא מעיז וכו' וזה משום דכל שעתא צקום עשה קאי ואי עצר זמן מלה לא מלקינן לי' כלל למי שעצר על מ"ע וצעל הערוך ז"ל צסוכה ולולצ הוא שהזכיר מכין אותו עד שתלא נפשו וצעוצר על דצדי חכמים הזכיר צלא אומד וצלא מספר ולא אמר עד שתלא נפשו עכ"ל הריצ"ס. ודע דתוס' צקידושין דף כ"ח. כתצו הטעם יפה דצצציל מדה כנגד שקרא לחצירו ממזר ואומד שחצירו עצר צלאו לפיכך סופג ארצעים כדין עוצר צלאו :

אות מרד"א צצ"מ דף פ"ז. לריכה וי"ו כי מורדיא דלצרות. פידוש לצרות שם הנהר והוא אגס כלומר לריכה ו' כמו המשוע של מלחים שמנהיגים הדוגית צנהר הנקרא לצרות עכ"ל. גם צמגלה דף ט"ז: וי"ו דויצתא לריכה למימתה צזקיפא כי מורדיא דלצרות ולא פירש דש"י כלום אמנם צצ"מ דף פ"ז. פי' דש"י. גם על דצינו יש לדקדק קלת שלא כתב פידושו צהקודס על הנאמר צמגלה ואולי לא היה גרסתם שם כך :

אות מרזב א' שצת דף קמ"ז. אסור לעשות מרצצ צצצת. פידוש כשיעטוף אדם טליתו ויקצל (כ"ל של"ל ויקפל) שני קלותיה כמין כרך קפול ויניחנה על כתף השמאלית ויחזור ויקפל שאר הטלית המשלשל צלדו הימין ויניחנה צכתיפו הימין נמלאת טליתו מקופלות מהנה ומהנה ומופשלת על כתיפו וחלל כנגד השדרה ונדאה כמין מרצצ וכזה הוא קשר כישי צצלייתא שהיו קושרין שתי כריכות וקורין אותו כישא וכסכוסי מאני עכ"ל. הביאו תוס' צצצת וע"ש מה

שם צאות הכ"ל חולין דף ס"ז : מראה דציטרא אסירין דכוורי שריין . פירוש
תולעים שהתליעו הצטר או הדגים שרו עכ"ל . לפנינו איתא תולעים
דרנא דציטרא אסירי דכוורי שריין . פי' דש"י דרני תולעים הנמלאים צין עוד
לצטר כשמפטיטין הבהמה וצלע"ז גרזילוי"ש [ודע דתולעים הנדפס בגמרא
לכאורה טעות הדפוס וגם אדלעיל מניה לא קאי להמעייין דש"י ד"ה מינס
נייס וכו'] איצרא צרי"ף והרא"ש איתא מורנא דצטרא כגירסת דצינו אכן מה
שכתב דצינו תולעים שהתליעו הצטר או הדגים שרו לא זכיתי להצין דהא
מצטרא אסירי טעמא מפרש צסוגיא צגמרא מטוס דבהמה צשחיתה הוא דמיסתריא
הלכך התולעים שגדלו צבהמה עד שלא נשחטה צאו מן אצר מן החי ושחיתה
הבהמה לא מהניא להכך תולעים שיש להם חיות לעלמן . אצל דגים צאסיפה
צעלמא סגי הלכך התולעים צהיתירא קא גצלו עיין דש"י ותוס' . [הן אמת
צטר ודומה שהתליע אפילו צצטר צהמה אחר שחיתה שריין כמצואר צהרא"ש
וצכל הפוסקים וצסולחן ערוך יורה דעה סימן פ"ד סעיף ט"ז . אצל מה שכתב
פירוש וכו' לריך עיון מה ענינו לכאן דאיתמר דציטרא אסירי] :

אות **מרב"י** קידושין דף ל"א : והאמר אציי אמרה לי אם ההוא מרצייתא
הואי עכ"ל : לפנינו איתא ההיא מרצינתיה הואי :
שם צאות הכ"ל מינקת דצקה תרגום ירושלמי מרצייתא דרצקה עכ"ל . צתרגום
ירושלמי שלפנינו איתא מרצייתא :

אות **מרג** צ' תמורה דף י"ח . תשא וצאת שמה אפילו ממוריגייהו . פירוש
אמר לך תשא וצאת להכי אתא דכיון דהגיע הדגל אי אתה דשאי
לעכצ מלהציא קדשיך וכדריך מיד אלא תעול אותם אפילו מן מוריגייהו כלומר
שאפי' נכנסו מעלמן על הגורן ועל התצואה ועל המוריגים ודשים תקח אותם
משם ותציאם לצית הצחירה וכו' עכ"ל . צהא שפירש דצינו שאפילו נכנסו מעלמן
כיון לתרץ קושית תוספות צתמורה דף י"ח . ד"ה אפילו וכו' וז"ל ליטנא אחרינא
אפילו ממוריגייהו כלומר אפי' הן דשין את התצואה צמוריגה ולא נהירא שהרי
אסור הוא צעצודה וכו' ע"ש לכך כתב הערוך שאפילו נכנסו מעלמן וכו' :

אות **מרד** א' שבת דף מ' : לוקה מכת מרדות דרצנן . פירוש מלקות דאורייתא
הוא על חייצי לאוין צאומד וצהתדאה וצענין מכה משולשת
כדכתיב ארצעים יכנו ואמרו חכמים מנין הסמוך לארצעים אצל מי שעוצר
על מלות עשה שאמר לו עשה סוכה עשה לולב ואינו עושה (כתובות דף פ"ו .)
(חולין דף קל"ג :) מכין אותו עד שתלא נשמתו צלי אומד ולא מכה משולשת .
וכן מי שעוצר על דצרי חכמים מכין אותו צלא מספר וצלא מנין וצלא אומד
ולמה קורין אותו מכת מרדות שמרד דצצרי תורה וצצצרי סופרים עכ"ל .
(צמוסף א"ב תרגום וצנגעי צני אדם וצמרדות צני אנשא . פירוש מוסד תרגום ואני
איסר ואנא ארדה) עכ"ל המוסף . וכן לשון התוספתא סוף פרק ג' דמכות
מכת תורה ארצעים חסר אחת אומדין אותו אם יש לו ללקות לוקה ואם לאו
אינו לוקה מכת מרדות אינו כן אלא עד שיקצל עליו או עד שתלא נפשו . וכן
כתב דש"י צחולין דף קמ"א : ד"ה מכת מרדות . רידוי צתוכחות שלא ירגיל
ואין לה קלצה אלא עד שיקצל עליו עכ"ל . וז"ל המגן אצרהם סימן תל"ו סעיף
קטן צ' מלקין אותו פירוש מכת מרדות כתב מהרא"י צציאורי דש"י סוף פרשת
תלא שהוא י"ג מכות ע"ש וצהרמז"ס לא משמע כן עכ"ל . וחידוש שלא זכרו
התוספתא הנזכרת וגם מה שכתב הערוך . וז"ל הר"ן צפרק נערה שנתפתתא
צסוגיא דמוליה שם דע [צאלפסי דף פ' .] אהא דקאמר מכות מרדות דרצנן

פשוט עלמות ואם הם הגבות משוות זו לזו יכול למימד הכי אצל אם יש ציניהם מעקה אפילו בצורה עשרה טפחים לא יכול למימד הכי אלא נתפס עליו כגנז עכ"ל. ועיין מהרש"א זצ"ל שכתב מפירוש הערוך נראה דהוה גדים זהנך צדייתות זהיפוך:

אות **מק** ג' יצמות דף ק"ז: צמוק וצממיכת הדגלים. פירוש אלמוק צלשון ישמעאל ועץ למטה וצלע"ז פייכולי עכ"ל. וז"ל רש"י צמוק קיללו"ן של לצד קשה ומגין:

אות **מקפה** חולין דף י"ד: שצרי עריצה ללוק לתוכן מקפה. פירוש מרק של פולין והוא גדים עכ"ל. וצטצת דף קכ"ד: איתא ג"כ צמסנה: אות **מקר** א' צרכות דף כ"ו. חזאי מוחאי דאדים ונטל מוקרי' עכ"ל לפנינו איתא צענין אחר:

אות **מקורזלות** שצת דף מ"ג. צאצנים מקורזלות דחזיין לצית הכסא. פירוש מתוקנות ואין צהן חידודין פירוש שראשיהן חד. פירוש אחר צאצנים רכות עכ"ל. ז"ל רש"י מקורזלות ראשן חד וראויות לכך וז"ל תוס' צפסחים דף מ"ז: צאצנים מקורזלות פירוש רכות שהן ראויות לזה מיהו לא חזי לכיסוי עד שיכתוש וגצי צית הכסא נמי לפי שהן רכות ראויות יותר לקינוח מכשהן קשין ולא כמו שפירש התם הקונטרס צפרק כירה (דף מ"ג). מקורזלות חדות דהכא לא אתי שפיר ורש"י מוחקו כאן מן הספרים עכ"ל. [והנה דצינו שפירש צלשון ראשון שראשיהן חד והיינו כפי' רש"י ע"כ דגם הוא לא היה גרם צפסחים דף מ"ז: מקורזלות אלא כגירסת רש"י צאצנים דלא חזו לכיסוי הדם] וצסוכה דף ל"ז: כחצו התוס' להשיג על פי' רש"י וכתצו צסס ר"ת צאצנים מקורזלות היינו רכות דחזו להדישה ולזריעה. ודע דצצצת דף פ"א. ז"ל רש"י מקורזלות ציקוע שיהיו ראויות לקינוח:

אות **מקשה** שצת דף ל': מקשה של חזיר אחת. פירוש נימין הקשות צלואר החזיר שצין כתפיו שהן קשות ומשונות מכל שערו שצהן צופרי הרלעינין עכ"ל. וז"ל רש"י נימין קשין שצצדדה של חזיר:

אות **מר** צ' צפסחים דף כ"ה: אמר לי מרי דוראי. פירוש שלטון של כפר שלי עכ"ל. ורש"י פירש מושל עירי:

שם צאות הכ"ל (שצת דף כ"ז). אמר אצוי כל מילי דמר עציד כרצ. פירוש מר דצה צר נחמני דציה. שצת דף ל"ז: ורצ נחמן צר ילחק מרי דעוצדא הוה (חולין דף ק"י). ורצ ילחק נפחא מרי דעוצדא הוה וכו' עכ"ל. צצצת דף ל"ז: פירש רש"י מרי דעוצדא. מדקדק צמעסיו. וצחולין דף ק"י. פי' רש"י מדקדק צמעסיו. זהיר צמעסיו טוצא. עוד צצילה דף כ"ט: ורמי צר חמא מרא דעוצדא הוה. ופי' רש"י מדקדק צמעסיו:

אות **מר** ד' סנהדרין דף כ"ה: מפריחי יונים אלו שממדין את היונים. פירוש לשון מורה כלומר מלמדין אותן לפרוח להקדים ליונים אחרים עכ"ל. וז"ל שממרים את היונים מרגיזים אותם זה על זה להלחם:

אות **מר** יו"ד חולין דף ל"ד. טרפה הואי ויהצה ניהלי' צמר דשחוטה. וצצכורות דף למ"ד. ההוא טצחא דהוה חשיך לצוני תרצא דאטמא צמר דכנתא. פירוש צתמורת וחלוק עכ"ל. וז"ל תוס' תרצא דאטמא צמר דכנתא. פירוש מר צחילוק דכנתא כמו צמר דשחוטה:

אות **מראנה** חולין דף מ"ט. פליגי צה אצא יוסי צן דוסאי ורצנן. פירוש מראנה תולעת של צהמה שמתלאת חיה צמעיה עכ"ל. לפנינו איתא מורנא. פיר' רש"י תולעת היולאת מן הריאה ונקצה:

לחיים וחזקים עכ"ל. וז"ל רש"י צצילה דף כ"ד: דגים המפולמים. לחיים
ח"מי צלע"ז:

אות מפלצת עצודה זרה דף מ"ד. מאי מפלצתה אמר רב יהודה מפליא
ליננות תני רב יוסף כמין זכרות עשתה לו והיתה נבעלת
לו בכל יום עכ"ל. לפנינו איתא דהוה מפליא ליננותא כדתני רב יוסף כמין זכרות
וכו' וז"ל תוס' מפליא ליננות פי' צקונטרי' ליננות מופלא. וצצראשי' דצה סוף פרש'
תולדות יצחק מה אתה מפליא צי' כלומר למה אתה מלעיג עלי וכן פירש צערוך
עכ"ל. תוס' אולי היה כך כתוב צערוך שלפני התוס'. או אפשר דכווננו דמפני שלא
גדס הערוך כדתני רב יוסף וכו' אלא גדים תני רב יוסף וכו' ואי כפרש"י מוכרח
לגדוס כדתני רב יוסף וכו' שצא לראי' על ליננות מופלא אלא וודאי הפירוש
כמו צצראשית דצה:

אות מפים א' שצת דף ג'. (ודף ק"ז:) המפים מורסא צצצת אס לעשות לה' פה
וכו'. פסחים דף ק"ז. צלילה לערוה אמר מוסרן ומפיים. פירוש
מסיר הדעת כמו המסית שצא צדצרים דכים והוא מתוק ומפתה צני אדם לשתותו
ואח"כ מלערו מלסון המפים מורסא עכ"ל. (צמוסף מפיים כתוב עכ"ל.) ועיין
פירוש רש"י ופירוש רש"צ"ס דלענין קידוש אמרהו:

אות מפים צ' שצת דף ל"ג. שמואל חש צי' אמר רש"ע מי מפיים. שם דף
כ"ד. אצל מי מפיים שזו ליצט וזו לחלצ עכ"ל. וצמוסף (א"ב לשון
פיים שהוא גורל עכ"ל) עיין ערך פס' צ' צסס ר"ח לא משמע הכי:

אות מפת חולין דף ק"ג: אמר לי' מופת הדור כלומר אדם חשוב עכ"ל.
ורש"י פירש גדול הדור כמו כי אנשי מופת המה (זכרי' ג'):

אות מין כתובות דף ס': צני מליני עיני. פירוש קטני עינים עכ"ל. ורש"י
פירש עינים פורחים ונעים תמיד:

אות מצביתא סוכה דף כ"ט. וקא מצלצל מלוציתא. פירשתי צערוך קרם
א'. לפנינו איתא וקא מייצא ליצותא פי' רש"י קסמין וכו':

אות מצה ג' כלים פרק ט' מגופת החצית שניקצה שיעורה מלא מולא שניי'
של שיפון. פירוש קשר שני של קנה שהוא דק ואינו עצה כדאשון.

פירוש אחר הקש שעל גצי שיפון שדומה לירק וצתלמוד מוזא כדגרסינן צקידושיין
דף כ"ז: מוזא דירקא והוא פסולת של ירק ועיקר הדצר פירושו וכל חסדו כלין
הסדה כמולא דחקלא עכ"ל. עיין מה שכתצתי לעיל צערוך מוזא:

אות מצוי חולין דף כ"ג. הוא מלוי ואינהו קא מקרקרן עכ"ל. לפנינו איתא
קא מעוואי פי' רש"י נוהם:

אות מצליף יומא דף ט"ו. ודף י"ג: וצצחים דף ל"ח. אחת למעלה ושצע
למטה כמלליף מאי כמלליף מחוי רב יהודה כמיגדנא. פירוש

המכה שמרים ידו ואינו מכה עד שיורד. ירושלמי כמלליף כמטצריד. פירוש
שמטה ידו עד טיצורו עכ"ל. כתצו התוס' ציומא דצרים אלו צסס דצינו. וצצחים

כתצו התוס' דצרי דצינו צסמו גם מה שפירש על הירושלמי. ורש"י כתצ לשון
כמלליף לא נודע לי. ודע דצירושלמי שלפנינו איתא מהו כמלליף כמטוורד.

וז"ל צעל קרצן העדה כמטוורד כמין חצל צפתיל התלוי צמקל כגון הרלועה
שמכין צה צית דין ועיין צערוך ערך מרעקא עכ"ל. ופליאה על הגאון המפרש

שלא ראה מה שכתצ הערוך כאן וצתוס צצצחים להדיא וגם מערך מרעקא אין
שום ראי' לכאן ועיין לקמן צערוך נגד צ':

אות מצר צ' צצא צתרא דף ו'. וצצ"ז דף ע': אימלורי קא ממלירנא (וע"ס
צרש"י צצ"צ משמע דלא גרסי') פירוש כדכתיב ויצורר הנער והוא

מעילה עכ"ל. וה"ה שקדוש גופו שלא לפדות עוד וכ"כ רש"י אלא דרצינו לא חס להזכיר כלם :

אות **מעל** ג' סנהדרין דף כ"ו: אמר עולה מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה. פירוש מחשבה שאדם מחשב לכל דבר מועלת לצטל תורתו אפילו אם מקשה כל זה אני שונה היום שנאמר מפר מחשבות עדומים עכ"ל. ע"ש פי' רש"י ותוס' צשני דרכים ופירושים :

אות **מעון** צא צתרא דף קס"ו. וזכריות דף ח'. אמר רבן שמעון בן גמליאל המעון הזה לא אלין הלילה. פירוש נשבע שזוהי צמקדש עכ"ל. וז"ל הרש"ש צצא צתרא דף קס"ו. המעון הזה. צצית המקדש נשבע. ורש"י זכריות דף ח'. כתב המעון הזה שזוהי. וכן זכריות דף ק"ז: כתב רש"י צזה הלשון המעון הזה שזוהי היא. אמנם זכריות דף כ"ה. לא פירש רש"י כלום. וראיתי צתוס' י"ט זכריות פרק ז' משנה ט' כתב צזה"ל המעון הזה פירש הרב שזוהי ור"ל המקדש וכך כתב הערוך וצספר יוחסין אות ז' כתב רב למח גאון פירש צעצור שראה החורצן נשבע המעון הזה מלשון מעון אהה וכו' ואין זה אמת כי צצא צן צוטא צסוף כריתות נשבע כן וכן רבן גמליאל צתחלת כריתות (נ"ל שטעות נפל צספר יוחסין ור"ל רבן שמעון צן גמליאל) וזה מנהג צישראל עד כאן וכן מלינו לר' יוחנן שנשבע היכלה צפרק עשרה יוחסין דף ע"א. ונראה לי שאין זו שזוהי לפי האמת כלל וכמ"ש רש"י צי"ד סימן רל"ז לענין נשבע צסולחן המקדש או צשאר כלי הקודש שאינה שזוהי והכא נמי דכוותי' ואף ר' זכרי' וכו' ואף שפירש הר"ב שזוהי ר"ל צדרך שזוהי אצל לא שהיא שזוהי עכ"ל. ומלאתי עוד צחידושי אגדות למהרש"א צכתוצות הכ"ל כתב צזה הלשון דף כ"ז צמתני' המעון הזה וכו' צערוך פירש נשבע שזוהי צמקדש עכ"ל. ועוד נ"ל שנשבע צשמים כדאיתא צחגיגה פרק אין דורסין צשצעה רקיעים רקיע החמישי נקרא מעון שצו כתות של מלאכי השרת אומרות שירה צלילה וכו' ע"ש עכ"ל המהרש"א. ולכאורה הא דלא פירש רצינו וגם רב למח גאון וכן הרש"ש ושאר גדולים כפירוש המהרש"א משום דקשיא להו דאם כימא צשמים נשבע למה צחד לו דוקא ליצבע צרקיע החמישי ולא נשבע צוילון שהיא הראשונה ולא צערצות שהיא השציעי [עיין חגיגה דף י"ז:] ותו הניחא לר"ל דאמר שצעה רקיעין הן אצל לרצ יהודא [שהוא אמורא] דאמר שם שני רקיעין הן מאי איכא למימרא. ועוד דמלת הזה אין לו מוצן לפירוש המהרש"א. אצל לפירוש הערוך ורש"ש אתי שפיר דרצן גמליאל וצצא צן צוטא אמרו זה על המקדש שהיה קיים לפנייהם אצל ר' זכריה שאמר משעה שנכנסו נכרים להיכל ועד שילאו ונחרצ אז צית המקדש לכך ציאר רב למח גאון צעצור שראה החורצן נשבע המעון הזה :

אות **מפגיע** שצת דף ע"ז: אימת מפגיע על ארי. פירוש חיה קטנה שהיא מהלכת צין רגלי הארי ולועקת צקול גדול וכשומע הארי את קולה מתפחד עכ"ל. וז"ל מפגיע חיה קטנה וקולה גדול ושומע וירא שתהא צריה גדולה וצורח :

אות **מפוחא** תענית דף י"ז. למפוחא דמלי זיקא. פירוש נוד מלא רוח. וז"ל רש"י למפוחה הוא המפוח שנופחין המפחין את האור המתמלא צרוח אף זה נתמלא רוח שלא אכל צחנם :

אות **מפלם** צינה דף כ"ד: נכרי שהציא דורון לישראל אפי' דגים המפולמים חגיגה דף י"ז. צוהו אלו אצנים המפולמות המסוקעות צתהום. צצחים דף כ"ד. מציא חלקי אצנים מפולמות גדולות והטנות. פירוש צריאים

והא דתנן צסיפא מה שמשייר יניחנו צלנעא לא אהדר אתוך המועד ולאחר המועד שהוא תוך הפסח ולאחר הפסח אלא סליקא לי' פלוגתא דר' יהודה וחכמים והדרא לה מיתרא לסתם מתניתין דאור י"ד וקתני מה שמשייר אחר שצדק צאור י"ד יניחנו צלנעא. ודבר זה (דתוך המועד ואחר המועד) אפשר כגון שהיה צמדינת הים וחזר צתוך המועד או לאחר המועד. ירושלמי שעת הציעור שעה ה' עכ"ל. וכן פירשו התוס' דתוך המועד היינו מתחלת שצע עד סוף הפסח ולאחר המועד יצדוק כדי שלא יתערב לו חמץ של איסור צשל היתר ויאכלנו. ויש לדקדק דלמא נקטו דהחשש משום תערובות ומשום איסור אכילה מוטב היה להם לחוש משום חמץ שעצר עליו הפסח ואסור צהנאה וכמו שכתב הרמב"ם פרק ג' מהל' חמץ הלכה ג' לא צדק וכו' יצדוק אחר הרגל כדי שיצער מה שימלא מחמץ שעצר עליו הפסח משום שהוא אסור צהנייה וגם הטור צסימן תל"ה כתב צזה הלשון יצדוק לאחר הפסח כדי שלא יכשל צחמץ שעצר עליו הפסח שהוא אסור צהנאה ע"כ. וכן לשון הערוך לפנינו ולמה הפליגו התוס' דוקא צדרך התערובות וצאיסור אכילה דוקא ול"ע:

מעזב צצא מליעא דף קי"ז. התחתון נותן את התקרה והעליון נותן את המעזיבה. גמרא מאי מעזיבה רצי יוסי צר חנינא אמר קנים וסנאין וטינא (וסטיני כתוב) אמר ריש לקיש לוחאי ולא פליגי מר כי אתרי' ומר כי אתרי'. מנהגם לשום על הקורות קנים וקוליס וחרסית ולרורות ושמו מליטה צלשון ארמית מן ועמנתם צמלט צמלצן ושמו מעזיבה מן ויעצו את ירושלמי וצאתרי' דמר משימין לוחות על הקורות ונקראין מעזיבה עכ"ל. לפנינו איתא מאי תקרא ר"י צר חנינא אמר קנים וסנאים. וסטיני אמר רצי שמעון צן לקיש לווחים ולא פליגי מר כי אתרי' ומר כי אתרי' וז"ל רש"י קנים וסנאים מעשה תקרה כעין מחללות שקורין קליד"ס. וסטיני אמר ר"ל. שם חכם תלמידו של ריש לקיש. לווחין. פלנק"ס צלע"ז מנסדין של ארז עכ"ל. וז"ל הר"ן צסוכה דף רל"ז. מחלוקות צנסרים שיש צהן ארצעה שרוב תקרות הצית עשוין מהן וכו' כך פי' רש"י צ"ל והקשו עליו היכי אמרי' שרוב תקרות הצית עשויות מנסרים שיש צהן ארצעה והא אמרי' צפרק הצית והעלי' מאי תקרה ר"י צ"ח אמר קנים וסנאין ויסטינו אמר ריש לקיש לווחין ולא פליגי מר כי אתרי' ומר כי אתרי' אלמא אין רוב תקרות מנסרים שיש צהן ד' אלא אף מקנים ואין זו קושיא אללי שהנוהגים צקנים מחצדין וקוסדין אותן עד שעושין מהן לוח מחוצר יותר על ארצעה עכ"ל. הנה לפי הגירסא שלפנינו מאי תקרה דחיק הר"ן טוצא צנפטיה כדי לפרוק ולתרווי סוגיא. אצל לפי גירסת הערוך מאי מעזיבה אין מקום לקושיא כלל. ומסתבר מהשאלה מאי מעזיבה ואי הגירסא מאי תקרה קלת קשה אטו אכתי לא ידע דהתקרה היא צנסרים [אחר כתבי מלאתי צערוך ערך קר יו"ד פירוש אחר ע"ס וצמוסף ערוך שהסכים לגירסת מאי מעזיבה ע"ס] ועיין עוד צערוך סן ד':

אות מעל צ' יצמות דף ק"ד: שני דצדים המתירין מעלין זה צלא זה. פירוש חלילה ודקיקה שני דצדים המתירין את היצמה מעלין זה צלא זה שאם דקקה ולא חללה נפסלה מן האחין עכ"ל. לפנינו איתא אין מעלין וכו' אמנם רצינו כתב כך אליצא דרצי דס"ל הבי דמעלין וכו' ע"ס:

שם צאות הנ"ל פסחים דף י"ג: שני דצדים המתירין מעלין זה צלא זה. פירוש שחיטה וזריקה שמתירין חלצים למזבח והצטר לאכילה מעלין זה צלא זה כלומר מקדש האחד צלא חצירו והנהנה ממנו נהנה מן ההקדש שחייב קרצן

אחרים וכתב עוד צסם הגאון מוהר"ר ליווא דנקרא מסור לפי שאף על פי שלשעתו הוא הפועל ומוסר אחרים אבל קראוהו מסור להורות כי צא יצא יומנו ולא יאחר והרי הוא נמסר. וכן צסם ארום ורכוז עיין שם מלתא צטעמא:

אות מסת צ' חגיגה דף ח'. מאי משמע דהאי מסת ליטנא דהולין אמר רב משרשיא דאמר קרא וישם המלך אחרש מס עב"ל. לפנינו מלות אלו אמר רב משרשיא ליתא אלא סתמא דגמרא קאמר לה:

אות מסותא צצא מליעא דף מ"א. אמר רבי יוחנן האי מאן דמתרגם לי חזית אליצא דחד תנא מוצילנא מאניה צתרי' לצי מסותא. מסותא מסחותא ח' מוצלעת והוא המרחץ עב"ל. כהאי ליטנא אמר ר' יוחנן גם כן צעירוצין דף כ"ז: מאן דמתרגם לי צצקר אליצא דצן צב צמוצלינא וכו'.

אות מסתק צילה דף כ"ז: כי תניא הריא צמוסתק. פירוש קליעות מהודקין צתוך החצית. פירוש אחר חצית דעושה דהוי כמו שנסצרה מערצ י"ט עב"ל. עיין פירוש רש"י ותוספות:

אות מע צ' תעניות דף י': י"א. המהלך צדרך אל יאכל יותר משני רעצון מאי טעמא הבא תרגימו משום מעיינא וכו'. פירוש אם יאכל הרצה יתצד ממעיו ואינו יכול להלך. פירוש אחר אם יאכל הרצה יקחהו שלסול ויצא להתאחר מן השיירא (וצמוסף א"ב נקרא חולי השלסול מעיין צלסון חז"ל וזה אמרם צרדס אין מזכירין ואין מצקריין אותו מאי טעמא מפני שהוא כמעין הנוצע עיין ערך צרדס) עב"ל. עי' רש"י כתב שני פירושים א' שלא יתחללו מעיו צרוצ אכילתו וי"ת שיהיו מעיו שופכין זה לזה כמעין ותום' כתבו משום שהצני מעיין הוה קשה להו:

אות מעבר חולין דף ל"ה. רצ צדק צמעצרא. פירוש היה מנחם אם ימלא צספת הנהר מעצרתא כגון צולית ודוגית שהן ספינות קטנות שעוצרין צהם צני אדם צנהר ונקראות מעצרות אם יעצירוהו מיד ואין צריך להמתין ידע שמלליח עב"ל. לפנינו איתא צמצרא. וז"ל רש"י צדק צמצרא. אם מצומנת לו אזיל ואם צקושי מצאה לא אזיל:

שם צאות הכ"ל מנחות דף ל"ה. אמר אבוי האי מעצרתא דתפילי הלכה למשה מסיני. פירוש מעצרתא דתפילין היא תיתורא וכן גסריא נקראין מעצרתא ונקראין תיתורא וצתפילין הוא מקום שמתניסין צו הרצועה ונקרא מעצרתא דתפילין עב"ל. ע"ס צתום' ד"ה מעצרתא שהציאו דצדים אלו וכתבו פירוש כגון צצרי הערוך אמנם דע כי יש שם חסרון מצפנים צהעתקת צצרי הערוך ושמי' חסרון צהצנת ולידע כוונת התום' ולכך כתצתי על הגליון הנוסחא היסדה כמו שהיא לפנינו כאן:

אות מער פסחים דף יו"ד: צמצנה צצני יהודה אומר צודקין אור צרצעה עשר וצארצעה עשר שחריצוצשעת הציעור וחכמים אומרים לא צדק צאור י"ד יצדוק ציום י"ד לא צדק ציום י"ד יצדוק צתוך המועד לא צדק צתוך יצדוק לאחר המועד ומה שמשיר יניחנו צלנעה כדי שלא יהא צריך צדיקה אחריו. פירוש רצני יהודה סצר אם לא צדק צאור י"ד יצדוק צשחרית ואם לא צדק צשחרית יצדוק צשעת הציעור אצל מבאן ואילך לא יצדוק ורצנן סצרי אם לא צדק צי"ד יצדוק צתוך המועד וישצית מפני שהוא אסור צהנאה ואם לא צדק צתוך המועד יצדוק לאחר המועד שחמץ שעצר עליו הפסח אסור צהנאה וצבא פליגי דרצני יהודה סצר לאחר הציעור לא יצדוק גזרינן דלמא אתי למיכל מני' ורצנן סצרי לא גזרינן הוא עלמו מחזר עליו לשורפו לא מיכל קאכיל מיני'

אות **מנוני** שצת דף ק"י: מוניני דהמלי פירוש ליר של ארצה (וכן פי' דש"י ליר של חגבים) מוניני דנקירי. פירוש שאין זליר שום ארצה כלומר מנוקרים עכ"ל. ודש"י פירש מין עופות קטנים וכן פי' דש"י צחולין דף כ"ז. גזי לנא דאינקורי. אצל דצרי הערוך לפמ"ש לקמן צערך נקד מוניני נקידו לריכין עיון קלת:

אות **משתפא** צא מליעא דף כ"ג. כריכות צרעות הרצים הרי אלו שלו משום דמנשתפא. פירוש מתגלגלין ועקרו מן נשפת צרוך כלומר הרוח מנשצת צהן ומתגלגלין עכ"ל. ועל דרך חילוף כצט כצט שמלה שלמה כן יאמר מן נשפת מנשתפא:

אות **מסא** צכורות דף כ"ז. ואי ליכא כהן קטן שקלא לי' צריש מסא ושדיא לי' צתנורא. פירוש מסא היינו מדדה שרודה את הפת מן התנור עכ"ל. וכן פירשו תוס' דלא כדש"י ע"ש:

אות **מסבלין** צא צתרא דף פ"ו. צמסוצלי דתומי פירוש מחרוזות של שומין שאין נותנין צכלי עכ"ל. לפנינו איתא צמתאכלי דתומי ופירש הרשב"ם חצילות שומים:

אות **מסחתא** שצועות דף מ"ז. איתורי יהצת לי ואתית (יהצית) אמסחתא וקצילת זוזי עכ"ל. לפנינו איתא ואתיצת אמסחתא:

אות **מסכסכת** חולין דף י"ז: מסוכסכת מלד אחד (צמוסף א"ב מלשון וסכסכתי מלדים לשון צלצול וכן הפגימה שהיא מלד אחד מקלקלת הנוגע זה כי מלד האחר אינו מרגשה) עכ"ל. וכן כתב דש"י להדיא:

אות **מסכתא** תעניות דף יו"ד תלמיד כל ששאלין אותו דצר הלכה צכל מקום ואומרה ואפילו צמסכת כלה. וצקידושין דף מ"ט: על מנת שאני תלמיד אין אומרים כשמעון צן עזאי וכשמעון צן זומא אלא כל ששאלין אותו דצר הלכה צכ"מ ואומרה ואפי' צמס' כלה. (וצצצת דף קי"ד. אמר דצי יוהנן איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הליצור כל ששאלין אותו דצר הלכה צכ"מ ואומרה ואפילו צמסכת כלה). פירוש מסכת שמועה מלשון הסכת ושמע כי דצרי תורה שצעל פה היו מקוצלין משמועה אל שמועה וזה ענין שמעתא. עירוצין דף י"ג. דוד גלי מסכתא שאול לא גלי מסכתא. (פירוש אומר שמועות ומורה הוראות) עכ"ל המוסף. וצחקדמת התי"ט על המשניות כתב מסכת נראה צעיני שהיא מלשון מסכה יינה כי כן כל מסכתא מזוגה ומעורצה צדינים שונים וכו' אצל צספר חסידים סימן תתקכ"ט מלאתי תורה שצע"פ וכו' לכך נקראת מסכת לשון אריגה וכו' ע"ש כי האריך:

אות **מסיפם** עירוצין דף ע"ז. אמר דצ נחמן מחלוקת צמסיפם וכו'. צא צתרא דף צ': מאי לאו כותל לא צמסיפם צעלמא. עצודה זרה דף ע': חלר שחלקו צמסיפם טהורותיו טמאין. פירוש הגאון מסיפם כותל חלול שיש צו חלוניות חלוניות עכ"ל. (הציאו התו' צ"צ דף צ': צד"ה הוה אמינא צמסיפם צעלמא. ודש"י פירש מהילה נמוכה של חתיכת עלים (והתום) הכ"ל הקשו עליו צסוף הדיצור ועוד דהא צמתניתין קתני גויל וגזית ע"ש):

אות **מסר** צ' צא קמא דף ה'. וצכריתות דף צ': למעוטי מפגל ומסור. פירוש המוסר חצירו לבגים ונענש ממון על ידו או מסר ממון חצירו לבגים אם יש עדים חייב לשלם עכ"ל. עיין קונטרס סימן ס"ח. צצ"ק איתא למעטי מוסרי ומפגל. וצכריתות איתא מסור ומפגל ועמ"ש התוי"ט צמשנה ג' פרק יו"ד דנדדים טעם נכון דנקרא מסור וצדין היה לקראו מוסר שהוא מוסר

אחם וכו'. פירוש ממלא שם עיר ומסתדרא איקרי דצית עלי ממלאי על שם
ממלא עכ"ל. עיין לעיל ערך מל זי"ן שפירש דצינו צענין ואופן אחרת.
אות **ממשי** שצת דף קכ"ז: גשיי' חזיי' דאית צי' ממשא עכ"ל. לפנינו איתא
גשיי' חזיי' דאית צי' מששא:

אות **מן** וי"ו ראש השנה דף י"ז. אלל המינים והמסודות. גיטין דף מ"ה:
ספר תורה שכתבו מין פירוש עוצד אלילים עכ"ל. עיין צעצודה זרה
דף כ"ו: דפליגי רז אחא ורצינא צזה ופסקו הרמז"ס וסמ"ג וטור וש"ע חשן
המשפט סימן רס"ו וסימן תכ"ה דאוכל נצילות להכעים הוי מין לכל דבר:
שם צמוסף צאות הכ"ל (א"ב נראה לי שטעם מלה זו שהנוטים מן הדת היו
קוראים לעלמם מאמינים וח"ל קטעו המלה וקראום מינים כי יש ציניהם
מינים ממנים סונים) עכ"ל. אמנם התשצי כתב צזה"ל מין קראו רז"ל למי שאין
לו דת מין. וכתב הרמז"ס ז"ל כי השם הזה אינו נופל רק על לדוקי וצייתו'. ותמי'
אני כי ממלא צספרי היוונים שהיה אדם אחד שהי' שמו מאני ולא הי' צעל
הדת ועל שמו נקראים כל הנמשכים אחריו מינים וכו'. וגם הלמח דוד כתב
כן על שמו וכל מעשה מאני ותלמידיו הלא המה כתוצים צלמח דוד שנת פ"ה
לאלף החמישי:

אות **מן** ט' תוספתא דמעשר שני פרק ד' הניח מאתים ומלא מנה מנה מונח
ומנה מוטל דצרי דצי וכו' עכ"ל. וצצילה דף יו"ד: מייתי הש"ס להך
צרייתא. (גם צפסחים דף יו"ד צסוגיא דתשע חנויות מייתי לה הש"ס הניח עשר
ומלא תשע והיינו סיפא הניח מאתים ומלא מנה מנה מונח ומנה מוטל דצרי
דצי וחכ"א הכל חולין):

אות **מן** י"א צילמדנו אמר דוד לפני הקדוש צרוך הוא יש צ עולמך צסוה העניים
והעשירים אמר לו הקדוש צרוך הוא אם כן חסד ואמת מן ינלדוהו.
פירוש אחר צערך יש צ עכ"ל. לעיל צערך יש צ מייתי סוגיא דעירוצין דף פ"ו.
כדדריש רזה צר מרי אימתי יש צ עולם לפני חלקים צזמן שחסד ואמת מן ינלדוהו
כלומר צזמן שנותנים לדקה וגומלים חסד העולם מתישצ והואיל וכך יש להם
כצוד לפני הקצ"ה אנו מכצדין אותן. פירוש אחר לולי חסד ואמת שהן עושין
לא הי' עשרם כלור לפיכך ראוי לכצדן עכ"ל. וז"ל רש"י אימתי יש צ עולם. צזמן
שים עשירים שנותנין לדקה וגומלין חסד ומזמנים מזונות לעניים והם ינלדוהו.
מן. מזונות:

אות **מנהרותא** נדרים דף ל"ח: עצדיו ושפחותיו למנהרותא עצידן. פירוש
לצורך עצדות עשוין ולא להתפטם ולאו הנאה היא לו עכ"ל.
לפנינו איתא למנהרותא ופי' רש"י לצורך עצודה עשוין. ובדסת הר"ן למנהרותא
כלומר לנקר הצית. וזהו רש"י איתא צזה הלשון למנהרותא כלומר למראית
העין. וצכן נראה לכאורה דטעות נפל והחליפו חי"ת תחת הה"א ולריך להיות
גם לפירוש הרש"י למנהרותא ואז שייך שפיר לפרש למראית העין:

אות **מנה** תמורה דף י"ד. מנחתם ונסכיהם צלילה ואף למחר אמר רז פפא
נזדמנו לו נסכים הצאין צפני עלמן מקדישן ומקריצן צלילה דצי
יהושע צן לוי אמר מניין לנסכים הצאין מן הזבח שאין קריצין אלא ציום תלמוד
לומר לנסכיכם ולשלמיכם מקיש נסכים לשלמים וכו' עכ"ל. הך מלתא אמר רז
פפא נזדמנו לו עד צלילה ליתא לפנינו צגמרא:

אות **מנממי** הוא דתן ואצירם קרואי העדה תרגום מנממי כנשתא עכ"ל.
וצמוסף (א"ב פירוש צלשון יוני פרנסים) עכ"ל. צכל
התרגומים שלפנינו לא מלאהי:

סנאמר ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיק ורצנן חולקין עליו
 וסצירא להו דלא נפטרו. ויש להקשות טוצא דהא ר"ח צן גמליאל וודאי מיתורא
 דאחיר דמיותר לגמרי דהוי סגי לומר ונקלה לעיניך דריש דלהבי כתיב אחיך
 להורות דחייבי כדיתות שלקו וכו' וא"כ לרצנן דפליגי עלי' אחיך למה לי [ואין
 לומר דלריכא להא דאיתא צסנהדרין דף יו"ד. דלריכא אומדנא דכי מחית אגצא
 דחיי מחית אך כל זה אינו אלא לר' ישמעאל דס"ל מלקות צעשרים ושלשה מסום
 דמלקות צמקום מיתה עומדת משא"כ לרצנן דפליגי צמסנה וס"ל דמלקות
 צשלשה ע"כ דלא ס"ל מלקות צמקום מיתה עומדת א"כ צלאו הכי ידעינן דצעי
 אומדנא ע"ס היטיב] אלא וודאי דהנך רצנן סצירא להו צזה כר' יהודא צמסנה
 דלא דריש להך דצמספר ארצעים. אמנס מפקו דלהבי כתיב אחיך יתירא לרמוז
 על ל"ט מלקות איצרא אכתי יש לומר דרצנן דפליגי אר"ח צ"ג ס"ל כר' ישמעאל
 דמלקות צמקום מיתה עומדת אכן עדיין שפיר קאמרי לשיטת אציי דאמר דר'
 ישמעאל אתיא דמלקות צכ"ג מגזירה סוה דרשע רשע ולא ס"ל דמלקות צמקום
 מיתה עומדת א"כ אחיך יתירא הוא אלא דאחי להורות על ל"ט מלקות וצזה כצין
 מה דאמר רצ יוסף לקמן צמכות דף כ"ג: אהא דאמר רצ הלכה כר"ח צן גמליאל
 מאן סליק לעילא ואחי ואמר א"ל אציי וכו' הכי נמי קראי קא דרשינן דוודאי
 גם רצ יוסף ידע דר"ח צ"ג קרא קדריש דהא כך אמר צהדיא ונקלה אחיך אלא
 דרצ יוסף ס"ל כתירון דרצא מלקות צמקום מיתה עומדת [וגם חכמים דס"ל
 דמכות צשלשה מודו לזה אלא מטעם דכתיב ושפטו שנים ואין צית דין שקול
 מוסיפין עליהן עוד אחד ס"ל דמכות צשלשה ע"ס] וא"כ לריך אחיך להורות
 דצעינן אומדנא והסתא דליכא יתירא דקרא וודאי דהלכה כחכמים כדין יחיד
 ורצים ולכך רמוז יוסף צאמרו מאן סליק לעילא דצממים יכולין לפסוק כיחיד
 משא"כ לדידן אחר שכבר ניתנה התורה אחרי רצים להטות כדאיתא להדיא צצצא
 מליעא דף כ"ט: אמנס אציי לשיטתי' דאתיא מג"ש דרשע רשע ולא ס"ל הך
 סצרא דמלקות צמקום מיתה עומדת דמה"ת לחדש סצרא כזו [דלהבי הוכרח
 לומר טעמא דג"ז] וא"כ קרא דאחיך יתורא כפי מה דקיי"ל כרצים צמסנה דמלקות
 ל"ט מדכתיב צמספר ארצעים [ולא כר' יהודה] וע"כ דקרא דייקי כר"ח צ"ג
 ולהבי שפיר הלכה כוותי':

אות מם פסחים דף קי"ג: וכי ימיו צחייהן דרצנן קדישי ארעא עכ"ל. לפנינו
 איתא ומומתייהו הכי צחייהן רצנן קדישא דצארעא דישראל:

אות ממרה א' וצ' שצת דף ס'. צמסנה ולא צקמיע צזמן שאינו מן המומחה
 צכורות דף כ"ח: כל המומחה לצית דין פטור מלשלם. פירוש
 מומחה צקי ומדקדק. עירוצין דף כ"ח: אין מודדין אלא מן המומחה וכו'
 פירוש מקום מיושר מלשון 'ומחה על כתף ים כנרת עכ"ל. צמוסף (א"ב זה
 פירוש הציא התוספות צסם רצינו חננאל ורש"י גרים אלא מומחה ופירש צקי
 ולא נהירא דאס כן היה לומר אין מודד אלא מומחה) עכ"ל. ורש"י וצרטנורה
 ודמ"צ ס' פירשו צקי. והתוס' י"ט הכיח דצרי רצינו ר' חננאל צתימא מהירושלמי
 אמתניתין דאמר ההדיוט שריצה אין שומעין לו. וראיתי צחשני צערך מומחה
 כתב על צעל הערוך צזה הלשון ואני לא ידעתי לכוון דמיונו זה וכו' ע"ס
 צמחילה מכבודו לא עיין היטיב וצמה שהקשה החכם המוסף על פירוש רש"י
 צאדתי צסייעתא דשמיא צחצורי יש סדר למסנה:

אות ממלא צצראשית רצה פרשה כ"ט רצי מאיר אזל לממלא ראה אותן
 כולן שהודי הראש אמר להן מאיזה משפחה אתם שמה מעלי

אות מלזמה זרכות דף נ"ג: כדי שיכיר צין מלזמה של טזריה למלזמה של ליפורי. פירוש מטצע וכו' עכ"ל. ורש"י פירש מלזמה. משקל:

אות מלח א' קידושין דף ס"ו. אצותינו היו אוכלין מלוחים צומן שהיו עסוקים בצנין צית המקדש אף אנו נאכל מלוחים והעלו מלוחים וכו'. פירוש ינאי המלך הי' מצני חשמונאי וכשחזר מן המדבר הביא עמו ירקות ושמן מלוחים והן חרולין כדמתרגמינן ממסק חרול ומכרה מלח משמע חרול ומחפרין דמלח אמר לחכמים אצותינו כשעשו המשכן היו צמדצר אוכלין מלוחים ועושין המשכן פירוש מלוח כדכתיב הקוטפים מלוח עלי שיח עכ"ל. ורש"י שם כתב שצלשון ארמי שמן קקו"לי:

אות מלמס צצא קמא דף ס"ז. ללעות הצית אלו המלטוסין והעוצין אלו המדישות. פירוש המלטוסין הנדצך של עץ שמניחין על הקיר הניח עליו ראשי הקורות המדישות אלו הקורות שמימין על המלטוסין וכו' עכ"ל. לפנינו איתא המלטטין. וז"ל רש"י המלטטים. המלטה כדאמרינן בהשותפין (דף ו'). שנותנין נסרים סציו פתחי חלונות ופותחין וצמקום חורי קיצוע החלונות ולעיל צערך המלטאה פירש דצינו ג' פירושים שונים ע"ש:

אות מלך צצרייתא דשנו חכמים צשלשים מעלות המלכות. פירוש מפורשת צמשנה דסנהדרין דף י"ח. א' לא דן. צ' ולא דנין אותו. ג' לא מעיד. ד' ולא מעידין אותו. ה' לא חולץ. ו' ולא חולצין לאשתו. ז' לא מייצם ח' ולא מייצמין אשתו. ט' ולא נושאין אלמנתו וכו' עכ"ל. אהא דאיתא צצרייתא צפרק שנו חכמים גדולה תורה מן הבהונה ומן המלכות שהמלכות צשלשים מעלות וכו' צא דצינו לפרש פרטן לידע כל אותן שלשים מעלות הנהוגין צמלך וראיתי צפירוש מדרש שמואל נדפס מלך אחר רש"י צזה הלשון שהמלכות צשלשים מעלות אותן שכתוצין צשמואל כשצקשו ישראל מלך ואמר להם דעו כי כך וכך משפט המלך וכשתחקור הם שלשים דצדים עם אותן ששנויות צסנהדרין מלך לא דן ולא דנין אותו עכ"ל:

אות מלען עוקלין פרק א' משנה ג' חולין דף קי"ט: מלעין של שצלים מיטמאין ומטמאין ומלטרפין. ס"א מלאין פירש הוא שיער השיצולת שהיא זקן השיצולת כמו והלחיים דמתרגמינן ולועא לפיכך יש ששונין מלעין והוא כמו שיער עצה דומה לססא כדאמרינן (חולין דף י"ז): סכינא חריפא דמיא לססא כסירה וכו' הביאו התי"ט שם צמשנה דעוקלין דצרי הערוך:

אות מלפפון סנהדר' דף ק"י. צגמרא עדת קרח כי מלפפנא עכ"ל. לפנינו איתא ומיטלל לבו ככפותא [וז"ל רש"י ככפותא דעי כמו צטולא דכפותא דאמרן לעיל (דל"ח:)] בגלל זה אתם חשוזי' צעיניו] עינא יהיז צמזייכו ע"ש וכל הדואה גירסת דצינו יכירויצין הבוונה צמה דהתחילה אשת [קרח] ועוד דגייז לבו למזייכו וסיומא עינא יהיז צמזייכו. עיין:

אות מלקות סמכו דצנן שהן ל"ט הבאות דכתיב ונקלה אחיך לעיניך אחיך צגימטריא הכי הו' עכ"ל. צמשנה דמכות דף כ"ז. כמה מלקין אותו ארצעים חסר אחת שנאמר צמספר ארצעים מניין שהוא סמוך לארצעים וצגמ' שם מאי טעמא איכתיב וכו' ועפ"ז דצרי צעל הערוך לריך עיון גדול דקאמר סמכו דצנן וכו' אחיך צגימטריא הכי הו'. ומהנראה דמייצצ צזה קושיא חזהה צמה דמסיק הש"ס לקמן דף כ"ג: חלוקין עליו חציריו על דצי חנינא צן גמליאל דס"ל לרצי חנינא צן גמליאל כל חייצי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתן

וכוונת פירוש זה עיין בתוס' שם ד"ה זהו הרי הוא כשויו מה שכתבו שם
דצינו חננאל :

שם אות ה"ל דצ אשי אמר ממלא זהו ממלא זהו הנלקט מן הארץ
ממלאו הנקרא כלסון ישמעאל אלתצר עכ"ל. לפנינו איתא ממלא וז"ל
דש"י ממלא. דק דק של זהו שקורין פלא"ל. וז"ל תוס' ממלא זהו הניטל מן הארץ
ממלאו ודצינו דלא מיייתי סוגיא זו צורך ממל מוכח דגרסתו הי' במללא.
פירוש זהו ממלא וכן לריך להגיה :

אות מל י"ד קידושין דף כ"א : אמר רבי אלעזר יודן דרבי הי' דורש כשהן דולעין
אין דולעין אלא צמילת. פירוש הדרך שצאון אותו שלמטה עכ"ל. לפנינו
איתא צמלתא וע"ס פי' דש"י מיהו צצורות דף ל"ז : איתא צמילת צלתי סיומא
האלף :

אות מלבז יומא דף ל"ז. מולצו המלך עשה כל ידות הכלים של זהו. פירוש
מולצו המלך צלע"ז מונצז תנא צגמרא עכ"ל. צמוסף (א"ב שמו
מונצז הי' וכן כתוב צספר יוסיפון לרומיים והוא הי' מלך הדיוצ) עכ"ל המוסף.
וכן איתא לפנינו ציומא וצצא צתרא דף י"א. מעשה צמונצו המלך :

אות מלגא כתובות דף פ"ה. ההיא איתתא דאפקידו גצה מלוגא דשטרי אתו
יורשים וקתצעו לה אמרה להו מחיים תפיסנא להו. וצצא צתרא
דף קנ"א. אימי' דרצ עמרם חסידא הוה לה מלוגא דשטרי אמרה ליהו לעמרם
צרי. צמוסף (א"ב פירוש כלסון יון סק של עוד) עכ"ל. צכתוצות פי' דש"י
מלוגא דשטרי. תיק מלא שטרות. וצצ"צ פירש רש"ס כרך של שטרות אי נמי
נרתק מלא שטרות :

אות מלגז שבת דף קכ"ג : את הרחת ואת המלגז וצספרא צפרשת חטאת
הלז של יחיד שנים אוחזין צמלגז ולוגזין. פירש כלי עשוי כשיני
מסדק לטלטל תצן עכ"ל. וצמוסף (א"ב עיין ערך לבז פירוש מזלג צחילוף
אותיות על דרך כצש כצצ שמלה שלמה) עכ"ל. הכ סוגיא דספרא איתא נמי צצצ
דף ל"ג : ופי' דש"י מלגז פור"קא צת ג' שיניים ומהפכין זה תצואה וכו' וכ"כ
דש"י שצת קכ"ג : שם (אך צדף קכ"ג ז"ל דש"י מלגז כמין עתד שקורין פורקא
ולו ג' שיניים ומהפכין צו קס צגורן. גם צמסנה שצגמרא דף קכ"ג : איתא כי
האי ליסנא את הרחת ואת המלגז כמו שהציא דצינו הערוך ובחוצ על הכליון
צצידו פירוש מזלג. אך צמסנה שצמסניות איתא להדיא את הרחת ואת המזלג) :

אות מלגמה שזיעית פרק ח' כלל גדול אמרו שזיעית כל המיוחד למאכל
אדם אין עושין ממנו מלוגמא וכו' סוכה דף מ'. צצא קמא
דף ק"צ. ומוליא חני את המלוגמא שאינו שוה צכל אדם. פירוש מלוגמא דפואה
עכ"ל. וצמוסף (א"ב פירוש כלסון יוני ורומיי דטיה ומזור) עכ"ל. לשון הרצ
מצרטורה צריש פרק ח' דשזיעית מלוגמא תחצושת ודטיה ופירש מלוגמא מלא
לוגמיו שדרך אדם ללעוס מלא לוגמיו חטים או תאינים ונותן על מכתו ע"כ.
וכן פירש צמסנה פרק כ"ח דכלים מלוגמא תחצושת עשוי' מקמח ותאינים וכיוצא צהן
שאדם לועס ונותי ע"ג המכה ופי' מלוגמא מלא לוגמיו ע"כ. ודש"י כ' צצצ"ק
מלוגמא אלנפ"שטר. וצסוכה כתצדש"י מלוגמא דפואה [ועיין מ"ס צס"ד צערך
אספלנית. וע"מ כאן החכם המוסף שפירשו צלסון יוני וכו'] מכל הלין נרא' דדוקא
כגון דטיי' ותחצושת אסור אצל דרך אכילה אע"ג שמתכוון לרפואה הואיל והוא דרך
אכילה נהנה ממנו ושדי גצי שזיעית. והארכתי קלת לפי שראיתי צספר שצט מוסר
פרק ו' כתצ הצעל הגה"ה מלוגמא הוא איזה דצר שאוכלין לרפואה :

לכדו ולא מילה שלא צומנה ומה אם מילה שלא צומנה אינה דוחה יום טוב כל שכן עשה של נותר שלא ידחה יום טוב שאפילו צטלו לגמרי אינו ענוש כדת עכ"ל. מלת אינה נדחה דטעות הוא והפירוש הכי הוא ומה אוכל נפש שאינה רק אלא צאזהרת שמחה דהיינו מקרא ושמחתם לכם אפ"ה דוחה י"ט כדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לכדו יעשה לכם מילה שחייב כדת אם לא ימול מכ"ס שידחה את יו"ט לכך ת"ל לכדו וכו' ופי' כזה כתבו תוס' פסחים דף פ"ד. צ"ס רצינו חננאל ד"ה ולא וכו' ע"ס. ודע דרש"י ז"ל פירש קל וחומר מה לדעת שדוחה עצורה ועצורה דוחה שצת מילה שלא צומנה דוחה וכו' שצת שנדחית מפני עצורה אינו דין שתהא מילה שלא צומנה דוחה אותה לכך נאמר לכדו. והתוס' מקשים על דש"י וכתבו דהר"י פורת לא גרים דאחיה צקל וחומר וצ"ס ר"י כתבו דאחיה צקל וחומר מנדריס ונדצות וס"ל לרצא נדריס ונדצות קריצין צי"ט ע"ס ותמו' הוא שלא העירו ממה שכתב הערוך כלום. והנה כי כן יצורך יחולו לו צרכות על דאש הערוך. שעל פיו ילאתי ידי חוצת שאלה גדולה שהייתי מתקשה צו לדעת דש"י וגם לתוס' יש לשאול למה דוקא כשהותרה אוכל נפש דמזה התורה לנו דמילה שלא צומנה לא ידחה. מועצ' הי' שלא לרמוז לנו הכ דחון לצמנו חון למקומו. והי' הדרך הנכון גבי קרא דמתיר מילה שצצת יהיה סם דמו דשלא צומנה לא הותרה. אצל לפירוש הערוך ניחא למאוד דהא מכח שהותרה אוכל נפש הוה אמינא דמכל שכן שהותרה מילה צי"ט גם שהוא שלא צומנה לכך הוכרח לכתוב תצדא על גצו לכדו להורות ולא מילה שלא צומנה ומה דלפירוש דש"י ותוס' ג"כ אפשר לומר דגילה דחמנא דמילה צומנה דוחה שצצת לידע דכ"ס צי"ט וגילה לן דשלא צומנה אינה דוחה צי"ט לידע כ"ס שצצת. אמנם דחיקא עוצא דכצד כל המלכות האסורות שצצת עיקרן נאמרו שצצת ואפילו הכי גם צי"ט אסורות ממה דקיימא לן אין צין יום טוב לשצצת וכו' [ועיין תוס' צצצת דף קי"ז ד"ה והתני'] וז"ל תוס' צפסחים דף כ"ז. ורצינו חננאל פירש קל וחומר ומה אוכל נפש שלא נכרתו עלי' שלש עשרה צדיות דוחה י"ט וכו'. ויש להשיב מה לאוכל נפש שכן מלוא עוצרת שלמחר לא יהיה מלוא עלי' עכ"ל. וכן ראיתי קושיא זו צתוספות ישנים שהדפיסו צחילופי גרסאות צדאס מסכת שצצת ולדעתי ליישצ קושיא זו כיון הערוך צהאריך לשונו צאמרו ומה אוכל נפש שהוא צאזהרת שמחה וכו' העיקר כוונתו דהטעם שהתירה התורה אוכל נפש מטעם שמחת י"ט הוא ואפ"ה התיר דחמנא לשחוט ושאר מלכות אף שהי' יכול לשחוט מערצ י"ט אלא היכא דאיכא לך מלוא הותרה והודחה שציתת י"ט וקל וחומר לגבי מילה אף שהיא שלא צומנה מכל מקום איכא לך מלוא גדולה כדת ונכרתו עליה י"ג צדיות ה"א דכ"ס שידחה:

אות מל צי"ן צצא מליעא דף ק"ט. אמר רצ פפא משום דאיתת ממולאי אמריתו מילי ממולייתא. פירש גאון זה נאמר על אדם גדול מפני שהוא גדול מדצד גדולות פירוש אחד משום שאתם צאים מצית עלי שכן חתוכי שנים תאמרו דצרים חתוכים שאין להם ראש ואין להם טעם עכ"ל. כלשון הזה איתא גם ציצמות דף ע"ה: כתוצות דף פ"ה. עירוצין דף כ"ה: צצא צתרא דף קל"ז: ודף קכ"א. (ולפנינו ציצמות וצכתוצות וצעירוצין איתא רצ פפי. וצצצא צתרא צצני המקומות איתא אמר לי' רצ הונא צרי' דרצ יהושע) ועיין לקמן מה שפירש רצינו על זה צערך ממלא:

אות מל יו"ד כתוצות דף ס"ז. הבא צמאי עסיקינן צדהצא פריכא. פירוש זה שצור כיון שאינו פוחת ככלים חסוצ עכ"ל. עיקרן של דצרים אלו

צעצודה זרה דף כ"ו: וזהוריות דף י"א. הי' גרסתו כך. ולפנינו איתא צעי למיטעם טעמא דאיסורא. וזהוריות איתא דאמר אטעום טעמא דאיסורא:

אות **מטרפלין** מגילה דף ו'. עקרון תעקר זו קיסרי צת אדום שהיא היתה מטרפולין של מלכים וכו' פירוש אס של עיירות אס צלע"ז מטר"י פו"ל צלסון יון עיר עכ"ל (צמוסף א"ב צלסון יון מטרפולין שרתי צמדי:ות עכ"ל) וז"ל רש"י מטרפולין לשון יון אימא של מלכות מטרד אס פולין לשון שדרה כדאמר מר עד שצאו דיופלי העיר [תענית דף י"ח] שני שרים עכ"ל:

אות **מטרקא** יומא דף כ"ג. מטרקא קטילא דטייעי דפסיק דישי'. פירוש פקיע מדוורתא והיא מטרקא והיא חצל מפתיל תלוי צמקל כגון הרלועה שמכין זה צית דין ופירשנו צעדך דר"ל עכ"ל. מלת קטילא ליתא לפנינו וז"ל רש"י מטרקא דטייעי. דלועות ישמעאלים העשויות שוט לסוסים: שם צאות הכ"ל יומא דף ע"ז. ודלמא יחף מסוסיא ומטרקא עכ"ל. לפנינו איתא מרטקא. פי' רש"י שוט הסוסים:

אות **משרתא** כתובות דף ק"י. הפוכי משרתא למה לי פירוש משרתא הן שליפין של שק שנושאין זהם תצואה וכל מיני קטניות על גבי שוורים זה מחזיק עשרה סאין וזה מחזיק עשרה סאין למה לנו להפך משאוי של זה לזה ומשאוי של זה לזה יעמוד כל אחד צמשא עכ"ל. וראיתי בפירוש הרמב"ן על פסוק ויפתח האחד את שקו [מקץ מ"צ פסוק כ"ז] כתב מתרחתא: אות **מכחל** צצא קמא דף קי"ז. הווי דלו לי צמכחל דכספא עכ"ל. לפנינו איתא צמכחלתא:

אות **מכין** א' שצת דף מ"ז. וצכלים פרק י"ח פרק השידה מוכני שלה צומן שהיא נשמטת וכו' פירוש גלגל היא כגון גלגל של עגלה (זהו כפירש"י דף מ"ד:) אי כמי גלגל של צור שתולין אותו על פיו ומעלין צו דלי כדכתיב ונרון הגלגל אל הצור (זהו כפירוש הראש"ד הציאו התום י"ט) ויש אומרים מוכני מלשון ואת כנו עכ"ל. ר"ת הקשה על פי רש"י דאין דרך להניח מעות על האופן ולכך פירש דמוכני היינו כן של שידה מלשון את הביור ואת כנו עיין תוספות דף מ"ד: ד"ה ואין מלכת:

אות **מל** ד' שצת דף כ"ט. לענין טומאה וכן צכלים פרק כ"ח שלש שאמרו חוץ מן המלל. פירוש מלל מה שמשייר האורג צראש הצגד וצסוף הצגד שיעור שתי אלצעות והוא ענף של צגד וכיון ששתי לצדו הוא ואין צו עד צ אינו מלטרף ושמו מלל. וצלסון רצנן שמו כרכשתא והוא כרוספדין צלסון יון וצלע"ז ליר"י עכ"ל. הציאו הר"ש ותמה עליו ורש"י פירש צענין אחר והרצ מצדטורה הציא שני הפירושים ע"ש גם הר"ש מסיק צפרק כ"ז דכלים משנה ה' דדרך תופרי צגדים למלול מן הצגדים וכופלן מעט סציצ התפירה והיינו כמו שפירש רש"י:

אות **מל** ה' סנהדרין דף ס"ו. לא תקלל חרש צמיללין שצעמך הכתוב מדצד פירוש שפלים והדיוטות עכ"ל. לפנינו איתא צאומללין ופי' רש"י צאומללים שפלים כמו היהודים האומללים (נחמי' ד'):

אות **מל** וי"ו שצת דף כ"ד: לצדו ולא מילה שלא צומנה דאיתא צקל וחומר. פירוש ומה אוכל נפש שאף על פי שהוא צאזהרת שמחה (אינה) דוחה יום טוב מילה שאף על פי שלא צומנה היא מלוא שנכרתו עלי' שלש עשרה צריתות וחייב עליה כרת אס לא ימול אינו דין שידחה יום טוב. תלמוד לומר

שפין את הסדקים צמעגילה צלל מחלליים אצל על המחלליים אסור עכ"ל. עיין לעיל צורך מחלץ :

אות **מחצלת** סוכה דף י"ט. מחללת קנים גדולה. וצכתוצות דף ס"ד : ונותן לה מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן מחללת. אהליות

פרק ח' סדין ומפץ ומחללת עכ"ל. עיין קונטרס סימן מ"ח :
אות **מחק** מגילה דף י"ט. בנייר מחקא והוא חיפא עכ"ל. פי' רש"י מין עשנים עשוי על ידי דצק :

שם צאות הכ"ל שצת דף קי"ג : תניא רבי אליעזר אומר זו ציוס גדשו סאה. פירוש זו ציוס שהוסיפו את רבי אלעזר צן עזריה צדאש גדשו סאה כלומר מדת סאה ששה קצים והיא מחוקה והוסיפו מדצדיהם דצותינו כמה דצדים כגון הגדישה שהיא יתירה על העיקר והדצדים שהוסיפו מהן להיתר ומהן לאיסור והכל להיות העיקר שמור ומוזהר והוא כגון זה ששנינו נותן כיסו לנכרי התיירו לו לתתו לנכרי שלא יציאם צעמנו ויחלל שצת זה וכיוצא זו להיתר ולאסור. כל גזירות שגזרו מקלת מן המותר לעשות גדל לנשאר שהוא אסור מן התורה. ורבי יהושע אומר זו ציוס מחקו סאה. פירוש העמידו כל דצר על עיקרו לא פחתו ולא הוסיפו אלא התיירו העיקר המותר מן התורה ואסרו העיקר שהוא אסור מן התורה שאלו צאו להוסיף חששו פן יפסידו גם דצדי תורה שהן העיקר שיצא אדם להרהר ולומר כשם שזה אינו מן התורה אלא מדצצן כך צולתי זה יש מן המלות האחרות מדצצן כמותן וצאו לגדור ונמלאו פודלין. ירושלמי צריש שצת רבי אליעזר אומר זו ציוס גדשו סאה לחצית שמליאה אגוזים כל מה שאתה נותן צהן שומשמין מחזקת פירוש הוסיפו גזירות לגדור גזירות רבי יהושע אומר זו ציוס מחקו סאה לא הוסיפו ולא גרעו אלא התיירו המותר ואסרו האסור לחצית מליאה שמן אם יתן לתוכה מים מקיאה השמן עכ"ל. עיין פירוש רש"י ותוספות :

אות **מחרש** צצא מליעא דף קי"ג : אלא מחרשה למאי חזיא אמר רבה צרי' דצצא מחרשה דכספא. פירוש כמין מסדק היא ומחכך צה צצרו צמרחן עכ"ל. פשטא דהשמועה פירוש דמחרשה היינו הבלי שהוא חורש צה וכן משמעות כל הפוסקים שכתבו מחזיר את המחרשה לעשות זו מלאכתו ומימי הייתי תמה אהא דאוקמה הש"ס צמחרשה דכספא אטו צשופטני עסקינן וצרר שאינו מלוי הוא שיעשה אדם מה שצורך לו לחרוש זו מן הכסף ומי שמע ודאה תחת הצדל יציא כסף. ותו קושית הדצ המגיד צפרק ג' מהלכות מלוה ולוה דין ה' צזה הלשון ואת המחרשה ציוס והקשו המפורשים ז"ל והלא כלי שעושין זו אוכל נפש הוא ואין ממעכנין אותו ותיירלו כשמעכן צלילה שאין זמן מלאכת המחרשה ולא אסרה תורה אלא שלא למעכנו צשעה שהוא ראוי לעשות מלאכה וכן אמרו צירושלמי וכו' וגם הנימוקי יוסף כתצ דמיירי שעצר ומעכן אי נמי שמעכנס שלא צשעת מלאכה. ועיין עוד צצעל המאור וצהרמצ"ן שהפילגו והאריכו צייסוצ קושיא זו. איצדא כפי שפירש דצינו הערוך אתי הכל שפיר. וכן כתצו התוס' דף קי"ג. ד"ה ואת המחרשה וכו' ועוד נדאה לר"ת וכו' דמוקי צגמרא צמחרשה דכספא ואין דרך לחרוש צצל כסף אלא נדאה דהיינו אגדתא שמנרדין זו צני אדם צצית המרחן כדאמר צצצת דף קמ"ז : עצדא לי' אימי' אגדתא דכספא וכו' [ודע לפנינו צצצת איתא מגדתא דכספא] ועיין מה שכתצ מהרש"א צסס הפוסקים :

אות **משמט** איסורי קא מטמטס. פירוש לא עציד לוותורי נפשי' טעם עצירות צעי למיטעם עכ"ל. לא ידעתי את מקומו. ואולי

רש"י מוהרקייהו דהני חותמן: וצ"מ פי' רש"י מוהרקייהו חותם עצודות שלהן. וז"ל תוספות צעירות מוהרקי כתיבה וחותמת כמו מוהרקייה דהני וכו' ואצדגני שלוחין. ורצונו חנכאל פירש מוהרקי ואצדגני כמו צנין עכ"ל. והרש"ש צעירותין כתבו צסס הערוך. ודע דמה שכתב רצונו הכא צסס רצונו כסיס אכן לעיל צערך אצדוגני כתב זו צסס רצ האזי גאון ע"ס:

אות **מזא** קידושין דף כ"ז: ההיא גנאה דסקיל מוזא דירקא מוזא דשמכי. פירש ראשי צללים שהיו צשותפות צלא חלוקה וקידש צהן ואמרו אינה מקודשת עכ"ל. ופי' רש"י מוזא דשמכי. מלא יד של צללים. ודע דמוזא דירקא עדיין לא מלאתי איה מקומו לפנינו ורצונו הציאו עוד פעם אחת לקמן צערך מלה ג':

אות **מזבלי** סוכה דף כ'. מאזי חוללות מזבלי. פירוש עושין כמין ידיעות ואח"כ תופדין אותן ועושין מהן כפיפות וכסויין עכ"ל. וז"ל רש"י מזבלי צו"לם ועשו לרועה להניחן תחת ראשו ולשכב:

אות **מח** ג' מגילה דף כ"ה. ומחינא לי' צאצרתא (לפנינו איתא צאצרתא) שם דף י"ט: ומחו לה אמוחא. פי' גמרא שמכה שמועה זו על קדקדה כלומר מפני שלא תקדע הידיעה ולא משום קדושה עכ"ל. וצמוסף (א"ב לשון מקדא זה נהרות ימחאו כף ועיין גרסת הגמרא כי היא אחרת) עכ"ל. כפי מה שעשיתי גיון דהך דמחינא לי' צאצרתא היינו צמגילה דף כ"ה. וצצרכות דף ל"ד. [ופי' רש"י מרזפתא מרטי"ל צלע"ז ותשם את המקצת תרגום מרזפתא (סופטים ד') וצצרכות ז"ל רש"י מרזפתא קורנא וכו'] ושם צשני מקומות הללו וודאי דאי אפשר לפרש צסום אופן כי אם דמחינן להאי גצרא על שלא כוין דעתי צשעה שאמר שמע. וצתר הכי מייתי רצונו מימרא ומחו לה אמוחא והוא צמגילה י"ט: דאמר רצי חייא צר אצא אמר ר' יוחנן סיור התפר הלכה למשה מסיני ומחו לה אמוחא ולא אמרו אלא כדי שלא יקדע על זה כתב רצונו פירוש שמכה שמועה זו על קדקדה וכן פי' רש"י ע"ס. וצזה אתי דצרי רצונו שפיר:

אות **מח** ז' שצת דף ל"ז: כל דאית צי' מוחא מלעמק ויפה לו עכ"ל. לפנינו איתא מיחא ופי' רש"י קמח:

שם צאות הכ"ל צרכות דף ל"ז: האזי ריהטא דחקלאי דמפשי צה מוחא צורא מיני מזונות. פירוש קמחא עכ"ל. לפנינו איתא קמחא:

עוד שם צסוף האות פסחים דף מ': למימח צחסים עכ"ל. צמוסף (א"ב צנוסחאות כתוב למימח קימחא צחסים) עכ"ל. לפנינו איתא קדירה בחסים פי' רש"י צחסים קמחא דאצסונא:

אות **מחליץ** מועד קטן דף י"א. אצל לא צמחלליים. פירוש צלע"ז קנו"לה עכ"ל. ועיין לקמן צערך מחצל:

אות **מחפז** שצת דף כ"ה. יצמות דף ע"ג. מה לתרומה שכך מחפז. מחתה חומש. אינן לה פדיון ואסורה לזרים עכ"ל. לפנינו שצצת וציצמות איתא כך להדיא מיתה חומש וכו'. ואפשר דלא היה צגירסת הערוך כך להדיא וכתב מה שחידש:

אות **מחצל** מועד קטן דף כ"ה: אשתעו כל ללמניא והוו למחלליא. פירוש נמחו כל הפדלוסין והוו חלקים צמחלליים עכ"ל. לפנינו איתא למחלליא וז"ל והוו למחללה כמו שהחלקה צמעגל וצמחלליים שצה טחין הכותל עכ"ל. וכן כתבו תוספות צפסחים דף ק"ד.

שם צאות הכ"ל מכות דף ט': עד שישמע מחללו מידו. ס"א מחללו כמו מחללים שלמעלה דמשקין וי"מ מחלליים אגפיים של מעגילה וכך מפרש

אות מדעית חגיגה דף כ"ה: מן המודעית ולפנים נאמנין על כלי חרס.
פסחים דף ל"ג: איזו היא דרך רחוקה מן המודעית ולחון.
במדרש אמר עולא מן המודעית לירושלים ט"ו מילין הוי. פירוש שם מקום
עכ"ל. לפנינו חגיגה ופסחים איתא מן המודיעים (וכן איתא בקידושין דף
ס"ו. גזי ינאי המלך אמו נשצית צמודיעים):

אות מדר א' עירוצין דף ק"א. וצילה דף ל"ג. אמר רב יהודה האי מדורתא
מלמעלה למטה שרי. פירוש דרך צנין אסור בגון שנתן עליהם צארן
ואחרים על גבן. אצל אס אחז עץ למעלה ונתן אחד תחתיו ועוד אחד תחתיו
עד שמגיע צקרקע למטה כיון שאינו דרך צנין מותר. וכן אס מצקש לללות
צילים כענין הזה הוא עושה אחז העליונה ונותן אחדים תחתיה וכן פוריא
אחז הקרשים ומניח הרגלים וכן חציתא כדים של יין שמשימין שורות שורות
אחז העליונה ומניח אחרת תחתיה עכ"ל. ז"ל רש"י צעירוצין וכן ציעתא לסדר
צילים על גחלים על כלי צדל או על גזי שני עליהם שמקיפין לדיך לאחז צילים
צידו על האור וחצירו יתן העלים תחתיהן וכתבו התוס' ואין נראה לר"י דרך
צנין צכך שהרי כל המחילות וכו' ונראה לר"י לפרש שמסדר עליהם או צילים
ומניח צילה על גביהן וכו' ע"כ. ולא ידעתי מה חידש ר"י צזה הלל זה הדבר
כתב רש"י ג"כ או על גזי שני עליהם וכו' ורק מה שנראה לר"י לדחות דברי רש"י
הראשונות הו"ל לתוס' לכתבו ולא משום מה שהוסיף או צילים כדאי להאריך
דמ"ש עליהם או צילים ול"ע קלת. וצילה כתב רש"י צזה הלשון וכן ציעתא.
צילים גסות הניתנות ע"פי כלי חלול כעין ערפי"ל או על האסכלא אין משיצין
את הכלי תחלה [דוק ותשכח ששינה צכמה צפידושו כאן נגד הפירוש שכתב
צעירוצין] וכתבו תוס' תימא דאמר צצצת דף ל"ו: מחזירים קדידה על גזי כירה
וכו' וי"ל דכל הנך אינן אסורין אלא היכא שמתקן האהל והמחילות אצל אס
עשה האהל צלל מחילות שרי והתם גזי כירה המחילות היו עשויות מתחלה
וכן פירש רצינו חננאל גזי צילים שיש צילים מכאן וצילים מכאן ואחת על גביהן
והאור תחת אורן וכו' ועיין היטיב:

אות מדזה א' נדה דף ד'. וכן מעלית המהובא פירש רצינו חננאל שחרכה
האש ונשארה בגון קורי עכזים. ויש מפרשים צגד צלה עכ"ל.
כפירוש ר"ח כתבו הרמז"ם והרצ צפרק ט' משנה ט' דטהרות וכפירוש יש
מפרשים כתב רש"י צנדה דף ד'. ודף כ"ו:

אות מהט שצת דף ל'. לינורא קטנה של נחושת למאי חזיא אמר אציי שמוהטין
זה את הפתילות עכ"ל. לפנינו איתא שמחטטין. וז"ל רש"י שמוחטטין
ומנקצין ראשיהן לעדווי חושכין:

שם צאות הנ"ל צילה דף כ"ז: מוהטין הפתילה מאי מוהטין עדווי חושכא.
פירוש המתעצה צקלה הפתילה כמין גחלת ומעכצ האורה מותר לחותכה
עכ"ל. לפנינו איתא מוחטטין:

אות מהרק עירוצין דף ס"ז. צריאה צמוהדקי ואצריגני. פירש רצינו חננאל
בגון צנין ורצינו גרשם ז"ל פירש כלי הצית. ורצינו נסים פירש
אצריגני שלוחים מוהדקי כתיבה וחתימה כדאמרינן צסוף איזהו נסך צצצא
מליעא דף ע"ג: מוהדקיייהו דהני צספטא דמלכא מונח והוא הכתב שיש צו כרגא
שעל כל אחד ואחד. ויש צפרק החולץ ציצמות דף מ"ו. מוהדקיייהו דהני צספטא
דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיז כרגא ליסתעצד למאן דיהיז כרגא
כלומר כאלו מכורין הן ולריכין גט חירות עכ"ל. צעירוצין פי' רש"י צריאה
צמוהדקי ואצריגני. למלאות החור ספסלים וקתדראות אס ירלה וציצמות פי'

אמנוסתא היא הנודעה כלסון ישמעאל זמזמה שהמגשין צשעת סעודתן
 שותקין ואין מוליחין דצר צפיהם אלא מוליחין קול שאינו מחותך צנעימות
 והנעימות כלצן. פירוש אחר מלסון כלסון יון מכסף גידופי כופר צעיקר ראטין
 מגושא פירשתי צערך דען עכ"ל. פירוש של דצ האי וגם פירש אחר מגוש וכו'
 לא עלה דהך מילתא דהלומד דצר אחר מן המגוש וכו' קאי דהא מסיק הש"ס
 דע"כ הך דמגוש דאיתמר דהלומד ממנו חייז מיתה הוא גדופי צהכרח ע"ס.
 ולריך אני לומר דשני הפירושים קאי אאמנוסתא דפליגי דצ ושמאל צשצת :

אות **מד** א' צא מליעא דף ל"ג. ת"ר העוסקין מדה שאינו מדה. פי' העוסק
 צמקרא לצד מדה שאינה מדה שהרי לא נתעסק צפתרון המלות
 צמסנה מדה שנוטלין ממנה שכל. פירוש המתעסק צפתרון המסנה שיש צה
 הדצה מן המלות שהן קצלה והן תלויות צמשניות החילונות וכשהוא מתעסק
 צמסנה לריך לעיין צאותן הצרייתות כולן ופתרוני החכמים יש לו צזה שכל
 מלוא אצל המתעסק צתלמוד ומורה ומצאד המלות כתקנן ומגיד הלכה למעש'
 אין לך מדה גדולה מזו כי צתלמוד פתרון התורה והמסנה והמלות שהן צקצלה
 הלכה למשה מסיני עכ"ל. לפנינו איתא מדה ואינה מדה ופירש"י מדה היא
 קלת ואינה מדה שהמסנה וגמרא יפים ממנה מפני שתלוין צגירסא ומסתכחין
 שצימיהם לא היתה הגמרא צכתצ וגם לא היה ניתן ליכתצ אלא לפי שנתמעטו
 הלצצות התחילו דורותינו לכתצו עכ"ל :

שם צאות הכ"ל סנהדרין דף ל"ח. אין משיח צן דוד צא עד שיהיו כל המדות שוות.
 פירוש מדוצ אמת כל צני אדם מוכרין צמדה שזה עכ"ל. לא מלאתי אלא
 כך איתא ושמאל אחר עד שיהיו כל השערים כולן שקולין וע"ס צפי' רש"י ואולי
 גרסת דצינו היה כך כמו שכתצ :

אות **מד** צ' צא צתרא דף ע"ד : ונחית צד אמודאי לאיתויי. פירוש אדם
 שיודע לשוט צמים עכ"ל. (לפנינו איתא צד אמודאי) עיין קונטרס
 סימן י"ד :

אות **מד** ג' צרכות דף כ"ח. מאן דלצים מדא ילצם מדא פירוש מלך שלוצם
 הכתר מזה צן מזה פירוש כהן צן כהן עכ"ל. (וצמוסף א"ב אולי
 מדא הוא כהן שהיה לצום מדו צד והענין כפול עכ"ל) וז"ל רש"י דלצים מדא
 הרגיל ללצום המעיל ילצום כלומר הרגיל צנשיאות יהיה נשיא :

אות **מד** שצת דף פ"א. ואם לאו צהכרע מדוכה קטנה של צשמים. פירוש
 ראשו של צוכנא שדכין צו והוא מקום שמעצירין צתוך המדוכה
 לשחוק צו. וצירושלמי מקום דגל מדוכה קטנה של צשם עכ"ל. רש"י פירש
 צאופן אחר וז"ל תום' נראה לר"ת כגרסת דצינו חננאל כהכרע מדוכה קטנה
 והכרע פירוש דגל כמו כרעי המטה וכן מפרש צירושלמי כמו דגל מדוכה קטנה
 של צשמים וכו' ע"ס :

אות **מדן** א' שצת דף ל"ג : חזי ההוא סצא דהוה נקיט תדין מדני אסא עכ"ל.
 לפנינו איתא מדאני פירש"י חצילות של הדסים מדאני כמו מעדנות
 כימה (איוצ ל"ח) :

שם סוכה דף י"ג : הני לריפי דאורצני כיון שהותרו ראשי מדנין שלהן כשרים.
 פירוש מדן ע' מוצלע והוא מעדן כדכתיצ (איוצ ל"ח) התקשר מעדנות
 כימה ואלו הקשרים אינן עשויין להטלטל צהן עכ"ל. לפנינו איתא מעדנים
 ופירש רש"י קשר כמו התקשר מעדנות כימה וכו'. ומעתה נראה דיס
 לגרום צשצת דף ל"ג : [דהוצא לעיל צסמוך] תרי מעדני אסא וכן יש לגרום
 צרש"י שם :

אות **מגד** ז' פסחים דף כ"ו : וצצא מליעא דף ל'. לא ישטחנה לא על גזי
מטה ולא על גזי מגוד ללורכו. פירוש דצר שמזמן לשטוח עליו
כלי כזיסה פירוש אחר גודל ממס עכ"ל. וז"ל תוס' מגוד פירש ר"ח כמו
נגוד לי' גלימא (ערוצין דף ס"ד) עכ"ל. וכתבתי על הגליון דמה שלינו עירוצין
טעות ול"ל זכורות דף מ"ד :

אות **מגדל** א' חגיגה דף ט"ו : וצסנהדין דף ק"ו : תלת מאה צעיי צעו
דואג ואחיתופל צמגדל הפורה צאיר. פירוש משנה ידועה היא
צפרק ד' צאהלות מגדל שהיא עומד צאיר ופי' תיצה ארוכה כמגדל תלוי'
צחצלים. פירוש אחר ראשו של למ"ד כלומר עליון של למ"ד גזרה מכל האותיות
עכ"ל. פירושים האלו כתבם רש"י צסס מ"ד ועל הפירוש הראשון כתב שכן
(דכן) נראה לרצי :

אות **מגל** ג' מגילה דף ה'. אמר רב מגילה צזמנה קורין אותה אפילו ציחיד
כלומר צי"ד. שלא צזמנה שמקדימין ליום הבניסה אין קורין אותה
אלא צעסרה. פירוש רצינו חננאל הלכתה כרצ דהא רצי יוחנן אמר לקמן צפ'
הקורא הקורא צמגלה הכתובה צין הכתובים לא ילא לא אמרו אלא צלצור מכלל
דס"ל שקורין אותה ציחיד ואף על גב דחש לה רב להא דרצ אסי קיימא לן הלכת'
כרצ עכ"ל. וכן כתבו התוספות שם :

שם צאות הנ"ל רב למח גאון כתב צסליח ליצור הקורא את המגלה שקורא וכורך
כספר תורה לא חזי לנא עכ"ל. ז"ל הטור צאורה חיים סימן תד"ל כתב רב
האי ז"ל מנהג דחזי לן מאן דקרי לה למגלה פושט וקורא כאגרת אצל כספר
תורה לא חזי לן וכו' ע"ש וצצית יוסף וצמגן אצדהם וצעוריזה :

אות **מגמג** מגילה דף ל"א : מגמגם וקרא צאדורי עכ"ל. פירש צמוסף צלשון
ישמעאל מי שאינו מצטא המלה צפעס אחד אלא הוא עמוס
צלשונו ואולי נאמר כן מאות גמא יונית כיהעלבים חוזרים ואומרים אות גית"ל
פעם אחר פעם עכ"ל. וז"ל רש"י מגמגם קרא אותן צמדולה וצקושי. וכן
פי' רש"י צצרכות דף כ"ג : מגמגם צמדולה :

עוד שם עיין ערך גמגוס עכ"ל. לא מלאתי ערך גמגוס ולעיל כתב המוסף
צעלמו גמגם עיין ערך מגמגם :

אות **מגסתא** צצא קמא דף קי"ד. לא אמרן אלא צדינא דמגוסתא. צצא מליעא
דף ל' : אטו דינא דמגוסתא. פירוש דין של אומות העולם
של הדיוטות שדינן צגסות כדאמרינן צגמדא (צצא קמא דף קי"ד. נטלו מוכסין
לא שני אלא צליסטים גוים דדייני צגיתי פירוש כותים שדינן צשמא וצשוחד
וצאונם וצגאורה ולא מייאש אצל צליסטים ישדאל כיון דכי מיייתי לי' לצית דין
אומר צית דין מי יימר דהאי ליסטים הוא ומי יאמר שזה חמורך איאוש מייאש
דאמר מי יימר דמחייצי לי' צי דינא וכיון דמייאש מותר ליקח מלסטים גוים
עכ"ל. וע"ש צרש"י :

אות **מגפיים** שבת דף ס'. אמר רב רב רב חנה פוזמקי. פירש רב שר שלום
מסאנא דליצדא דנמטא דעמדא או דעיזי עכ"ל. לפנינו איתא
רצה צצ"ח אסר פוזמקי :

שם צאותו האות כלים פרק י"א הכידון והניקון והמגפיים. פירוש כולן מנעלים
של נחושת או של צרזל שנותנין אנשי המלחמה לפני שוקיהן שבידו לא יחפו
כדכתיב ומלחת נחשת על רגליו ומתדגמינן וטרקלילין עכ"ל. צספר חסידים סוף
סימן ס"ד פירש מגפיים ספירני צלע"ז :

אות **מגוש** שבת דף ע"ה. הלומר דצר מן המגוש חייב מיתה פירש רב האי

ידו כתיב אמנם צספרי' שלפנינו ידיו כתיב (תהלים ל"ה) מלא יו"ד ולריך אני
לומר דהש"ס חולק כמ"ס תוס' שצת דף כ"ה : עוד ציומא דף ל"ח : חסידיו
עוצא אמר דצ נחמן צר ילחק חסידו כתיב ולפנינו חסידו וקרינן חסידיו.
עוד צעצודה זרה דף כ"ד : ויעלהו זכר משמע אמר רנצ"י ויעלה כתיב ולפנינו
ויעלה כתיב וקרינן ויעלהו ועין מה שכתוב לקמן צערך עגן . ועל פי דצרי
תוס' צצצת דף כ"ה : ושאר ראות שכתצתי יש ליישצ פי' רש"י צצצות דף ד' .
וצסנהדרין דף ט"ז . צניהו צן יהוידע זה סנהדרין וכו' וכן הוא לומר וצניהו
צן יהוידע על הצדתי ועל הפלתי וכתצו התוס' וקשה לגרסתו דאין זה פסוק
לכך גרים ד"ת יהוידע צן צניהו [כי פסוק זה הוא כד צצרי הימים] וא"ת
היכי פשיט יהוידע צן צניהו מצניהו צן יהוידע ויש לומר דמסתמא ממלא
מקום אצותיו הוה ע"ס צצצות וצסנהדרין . והנה כדי ללא לשווי' לרש"י כעושה
צקרא חס ושלום יש לומר דגם רש"י היה יודע דצפסוק שלפנינו כתיב יהוידע
צן צניהו . אכן ס"ל לרש"י דנוסחת הש"ס צפסוק זה חולק אספחים שלנו .
ועדיפא לי' לרש"י לומר דהש"ס חולק ממה שיגרום ויהיה מגיהה דל"ל יהוידע
צן צניהו משום דאז קשה פליאה עלומה דהיכי פשיט יהוידע מצניהו ומנ"ל
להש"ס דממלא מקום אציו היה וגם אם נימא דהיה לו להש"ס צקצלה דממלא
מקום אציו היה יהיה עכ"פ העיקר חסד מן הספר . ולהאי טעמא הניח רש"י
הגירסא כמו שמלא לפניו צניהו צן יהוידע ולומר דנוסחת הש"ס כך היא צפסוק
כמו שמצואר למעלה כצד שזהו צנמלא דהש"ס חולק :

אות מבגאי א' צצראשית דצה פרשת וישמעו אל חמור שכם נסיצ ומצגאי
קטע . וצמכות פרק אלו הן הגולין דף י"א . התם אמרי שכם
נסיצ ומצגאי גזר כלומר צצציל שכם צציקס לישא דינה העיר כולה נמולים .
מצגאי מלשון צגא כלומר עוצדי אדמה כמשל כן זה הדצד כלומר זה הרג וכהן
גדול מתחייצ עכ"ל . וצאות שאחר זה אות מבגאי צ' עירוצין דף ס"ד :
מצגאי קח גלוסקין מאילעי וכו' שם אדם . וז"ל רש"י צמכות דף י"א . שכם
נסיצ ומצגאי גזר . שכם צן חמור נשא את דינה וההנאה שלו ושאר צני העיר
שלא נהנו מלו עלמן ונלטערו . מצגאי שם האיש מצני העיר עכ"ל . הנה לפי'
רש"י קשה למה נקט דוקא מצגאי ולא כל אגשי העיר . אמנם לפירוש הערוך
ניחא ומהאי טעמא לא רצה הערוך לפרש הבא מצגאי שם האיש כמו שמפרש
צסמוך גצי מצגאי הנזכר צעירוצין . וניחא נמי דאין אנו לדיכין לדוחק שכתצו
התוס' צעירוצין דף ס"ד : ד"ה שציון דצן גמליאל צרוח הקודש אע"פ שהיה
שם זה רגיל צאומות כדאמרינן צמכות (דף י"א) . שכם נסיצ ומצגאי גזר מכל
מקום חסיצ לי' כוונה צרוח הקודש ע"כ . אצל לפירוש הערוך לא היה שם זה
רגיל צאומות ושפיר מוכח שציון דצן גמליאל צרוח הקודש :

אות מגג צ' ערצי פסחים דף ק"ז . לוי שדר לי' לרצי שיכרא צד תליסר מגגי .
ס"א מנכאי . פירוש צתצוצות צמקומות כך עושין שכר יש להן שלשה
גיגיות ציום אחד נותנין צאחת תמדים וכשות ומים ולמחר נותנין תמדים וכשות
צגיגית אחרת ומטילין אותן המים שהטילו ציום ראשון עליהם ונותנין על
הראשונה מים אחרים יום שלישי נותנין תמדים וכשות צגיגית שלשה ומטילין
אותן מים שהטילו שני פעמים צגיגית ג' וצד י"ג מגגי שכר שמוטל י"ג פעמים
מגיגית לגיגית . פירוש אחר שכר מסוכן צי"ג מסכנות (וצמוסף א"ב מגגי כתוצ
עכ"ל) כן כתוצ לפנינו מגגי ופי' דשצ"ס שהוא מלשון אשר מנן לריך צידיך
ומתרגמינן מסר וכו' :

כתוב את כל אשר אלוה צלל וי"ו. צראשית כ"ה פסוק ו' כתב רש"י הפילגשם
חסד כתיב שלל היה וכו'. אלל צספר תורה שלפנינו הפילגשים מלל דלמל
וכן הוא צמסרה. צראשית מ"ה פסוק י"ד נראה להדיא מפי' המזרחי שהיה
כתוב צס"ת שלו וצנימן צכה על לווארו צלי"ו ד אחר הרי"ט וכתב עליו המהרש"א
צחידושי אגדות צמגילה דף ט"ז: צזה הלשון אלל צכל הספרי תורות וצחומשין
כתיב לווארו. ויקרא י"ח פסוק כ"ג ואת זכר ראיתי צתיקונים ישנים נדפס צלדו
נוסחא אהדינא את זכר. צראשית י"ד פסוק י"ד וירק את חניכיו ז"ל רש"י חנכו
כתיב (ס"א קרי) זה אליעזר וכו' הנה כפי הגירסא הראשונה נראה להדיא
שצס"ת של רש"י היה כתוב חנכו (ולגס לגירסא השניי' ע"כ שלל היה מנוקד
כך) וכן צדצרים א' פסוק י"ג כתב רש"י ואשמם צראשיכם. ואשמם הסר יו"ד
וכו' אמנם צכל ספרי תורות שלפנינו ואשימם מלל יו"ד. ועל הדרך הזה
נלך צסוגיא דסנהדרין דף ק"ג אמר רצי יוחנן משום רצי שמעון צן יוחאי מאי
דכתיב וישמע אליו ויחתר לו ויעתר לו מצעי' לי' מלמד וכו' הרואה תמה
יקרא דצכתוב שלפנינו כתוב ויעתר לוועל כרחין לדיך אני לומר כדעת התוס'
הכ"ל דהש"ס שלנו חולק על הספרים שלנו. ועוד צתלמוד ירושלמי הציאו
התוס' כתובות דף ז': צמקהלת חסד כתיב. אלל צכל ספרי תהלים וגם
צקונקראנליוס איתא תהלים סימן ס"ח צמקהלות מלל וי"ו. וצצרכת הזבח
צערכין דף ל"ג. צרש"י ד"ה קליר קלין דנו"ן וכו' כתב צשם התי"ט על התרגום
צמשלי צפסוק לך אל נמלה עלל וכו' אשר אין לה קלין ומתרגם דלית לה חלדא
דגרסת התרגום היה צקרא אשר אין לה קליר ונהי דהרצ צעל צדכת הזבח
מייסצ התרגום דרי"ט ונו"ן מתחלפין כדעת רש"י שם מ"מ צעיקר הסצרא
דנוכל לומר שינוי נוסחאות מודה להרצ תוס' י"ט. ומעתה לא נפלאת ולא
דחוקה היא מה שמלינו צשצת דף כ"ח: וצעצודה זרה דף ה'. וצחולין דף ס'.
מקרינ תרתי משמע אמר רצ נחמן צר ילחק מקרן כתיב. ציומא דף ע"ה:
מחוספס עוצא משמע אמר רצ נחמן צר ילחק מחספס כתיב. צמגילה דף ט"ו:
ורוצ צניו וכו' אמר דנצ"י ורצ כתיב. וכן לדיך אני לומר צצצא צתרא דף ט'.
צודקין למזונות הלל פדוש לרעצ לחמך צש"ין כתיב וכו' אמנם לפנינו צכל
התקונים פרס כתיב צסמ"ך: וצשצת דף כ"ה אשר ישכצון ומשני ישכצן כתיב.
וציצמות דף ס"ה: וכצסוה תרתי משמע אמר ר"כ צ"י וכצסה כתיב. דאפשר
לומר צכל המקומות האלו היה לפני השואל כנוסחא שהציא ור"כ צ"י וסתמא
דהש"ס דהנוסחא אמיתית היא כך ולא כנוסחא שהיא לפני השואל. ואמנם
עוד יש לומר דהשואל והמתרן פליגי צה דהמקסן ס"ל יש אס למקרא ולכך
שואל כפי המנוקד שלפנינו והמתרן השיצ לו דלל אזלינן צתדי' אלל אחר המסורו'
אמנם דחיקא מילתא עוצא לומר דאיפלגו צמה שכמה וכמה תנאים איפלגו
צה כדאיתא צסנהדרין דף ד'. סוגיא ארוכה. ועוד וכי הניקוד ילרף לחצצון
צשלמא אי אמרינן שהיה לפני השואל צמגילה דף ט"ו: כתוב ורוצ צניו שפיר
מקשה ורוצ צגימטריא מאתן וארציסר הוו וכן אס היה כתוב צספר של השואל
צ'ומא דף ע"ה: מחוספס מלל צוי"ו שפיר מקשה מחוספס עוצא הוו ולמה
אמר ר' יוחנן דהוא צגימטריא דמ"ח. אלל אי אמרינן דגס לפני המקסן היה
הנוסחא כלפנינו מחספס חסר וגס ורצ חסר מה עלה על דעתו להקשות הלל
עיני כל רואה מחספס חסר שהגימטריא שלו דמ"ח וכן ורצ חסר הגימטריא
שלו ד"ח וכי צשציל שהוא מנוקד צשורק וצחילס עולה הגימטריא יותר צמספר
ששה אלל וודאי כדאמרן שהנוסחא צפני המקסן היה כתוב מלל צוי"ו. ודע
צכתובות דף ה'. השיצ צצלי אחר ור' חייא שמו ויצסת ידיו ילרו [ומשני הש"ס]

עכ"ל. וז"ל רש"י פירוש לתיתה שורן צמים מעט ולותשן צמכתשת להסיר מורסנו כדי שתהא סולתן נקיי' ע"כ. וצמכהדרין דף ה': כתב רש"י ד"ה מותר ללותשן לשדות מעט צמים ולכותשן צמכתשת ולא חיישינן לחימוץ הואיל וכותשן מיד ע"כ. וחידוש קלת דצפסחים זכל הסוגיא דף ל"ו. וכן צדף מ'. לא נזכר לנריך לכתשן מיד אלא הואיל וחטין קטין אינן מחמיצין משמע התם ולריך ציבור. ולשון הרמב"ם פירוש לתיתה שזוללין החיטים צמים:

נשלם אות הלמ"ד ונתחיל אות המ"ם.

מ

אות מאה א' מנחות דף מ"ג: חייב אדם לצדק זכל יום מאה צרכות שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך אל תקרי מה אלא מאה עכ"ל. צדף"י פירוש כך וז"ל קרי צי' מאה ועין לעיל צדף אספרמק. שם צאות הכ"ל ויש אומרים שכל הפסוק הזה עולה למנין מאה אותיות. עכ"ל. תוס' שם צסס ר"ת דהוי שואל מלא צוי"ו ואז הם מאה אותיות דוק ותשכח ע"ש עוד כתבו תוס' דיש מפרשים דמה עולה צא"ת צ"ש מאה וכ"כ הסמ"ג עטין י"ט וצתיקון דצינו יעקב כתוב שואל מלא אמנס זכל ספרי תורה שלפנינו וזכל החומשי' שאל חסר כתיב ודע דמה שמורגל צפי דצים וכן שלמי' עד שג"כ שלחו ידם והדפיסו זנוסח מעמדות לשצת אל תיקרי מה אלא מאה לאו קושטא ענתה צס כי לדעת ר"ת וגם לרש"י ולפי פירוש הים מפרשים שהציאו התוס' הך אל תיקרי מה אלא מאה לא היה ולא נצדא ואיננו נזכר צגמרא. וצמה שכתצתי למעלה דצספר תורה של ר"ת היה כתוב שואל מלא צוי"ו אף דצספר תורה שלפנינו הוא חסר אל תתמה על זה וצצציל כך אעתיק מה שכתצתי על הלוח צדאש החומש שלי צזה הלשון: יהיו לאחדים דצדים אחדים. המצואדים להצא אולי נפקא מיני' טוצא. צאס נמלא צספר תורה כנוסחא שהיה לפני אחד מהגדולי' אם לריך להוליא אחרת אחרי דצצר קיימא לן דלא כוותי' וכל ספרי תורה נכתצין שלא כאותה נוסחא או כימא דזה הוי כשעת הדחק לחוש לכצודו של אותו הגדול ואין לריכין להוליא אחרת. ועל כן רשמתי למשמרת. כתבו התוס' צסצת דף כ"ה: הש"ס שלנו חולק על ספרים שלנו שכתוב צהס מעצירים וכן מלינו צירושלמי צשמסון והוא שפט את ישראל ארצעים שנה וכו' וזכל הספרים שלנו כתוב עשרים שנה. עוד כתבו התוס' צנדה דף ל"ג. ד"ה והנשא כתיב ויקרא ט"ו פסוק יו"ד חסר וי"ו תימא דצמסורת הוא מלא מיהו מלינו שהמסורת חולק על הש"ס צמסכת שצת (דף כ"ה:) גצי צני עלי מעצירם כתוב וצמקראות שלנו כתיב מעצירים מלא עכ"ל. עוד צסנהדרין דף ד': לטעפת לטעפת לטוטפות הרי כאן ארצע. וכתב רש"י צפרשת שמע וצפרשת כי יציאך כתיב חסר אצל צפרשת והיה אם שמוע כתיב מלא. אמנס תוס' צמנחות דף ל"ד: כתבו דצפרשת והיה אם שמוע כתיב חסר ע"ש. אכן לפנינו רק צפרשת שמע חסר. עוד כתבו התוס' צערכין דף ל"ז. ד"ה אשר לוא חומה פירש"י לוא כתיב משמע לו ומשמע לא וכו' ואינו כן צחומשים מדויקים (ויקרא כ"ה פסוק למ"ד) כתיב צוי"ו ולא קרינן צאל"ף עכ"ל והנה אנכי הרואה צחומשין וצתקונים מדויקים היטיב כתיב לא צאל"ף והקרי צוי"ו וכן איתא צמסורה ט"ו צכתוב לא וקרי לו וכן איתא צמס' סופרים ואולי נפל טעות צדפוס צתוס' ולריך להיות צתוס' ואינו כן צחומשין מדיוקות כתיב צאל"ף ולו קרינן צוי"ו. צדף"י צפרשת צרומה צפסוק כ"צ ואת כל אשר אלוה אותך הרי וי"ו וכה תפתר וכו' וכתבו כל המפרשים דצס"ת של רש"י היה כתוב ואת אמנס זכל ספרי תורות שלפנינו

אות לפת כלאים פרק א' שצט דף כ': הטומאן לפת ולכון תחת הגפן אם היו מקלת עליו מגולין אינו חושש משום כלאים ולא משום שציעית

אות לקן שצת דף י"ג. שדי להו ללקונא דמיא וכו' מלא הספל מים תרבוש
לקונא עכ"ל. לפנינו איתא לקנא דמיא פירש"י ספל:

אות לשלשת זנחים ד' ל"ד. ועור זר כיצום הוא והתנן (שזת ד' קמ"ז :)
היתה עליו לשלשת מקנחה צסמרטוט היתה של עור כותנין
עלי' מים עד שתכלה אלמא לאו זר כיצום הוא. פירוש לשלשת לואת תרכנולין
עכ"ל. הציאו תוס' צזנחים וצשצת שהוא עיקר מקומה לא כתבו שום פירוש :

לא אמר שיעור קצין ולא שיעור לובין אלא מלא הין מים כמו שהתורה משערת
זהין וחלי ההין ודצו היינו משה דצינו עליו השלום. פירוש אחר כמו שקבל
מדצו מתם עכ"ל. ז"ל דש"י שחייב אדם וכו' כלומר הין אינו לשון משנה אלא
לשון תורה אלא כך שמעה מפי שמעי' ואצטליון. ודצותי מפרשים צלשון משה
דצנו ולצי מגמגם שהרי צכמה מקומות לא הקפיד על כך עכ"ל. וצדרכות

דף מ"ז. אמר ר' יהודה ר' דר' שמואל בר' שילת משמי' דר' אין המסורין
רשין לאכול עד שיטעם הצולע יתיב ר' ספרא וקאמר לטעום איתמר למאי
נפקא מינה שחייב אדם לומר כלסון ר'ו לכאורה לר' יסוז דהא דחייב אדם
לומר כלסון ר'ו כזר שנוי להדיא במשנה פרק א' דעדיות משנה ג'. וא"כ מאי
קאמר למאי נפקא מיני' שחייב וכו' הלא גם לזה לא לר' ינן דכזר נודע מהמשנ'

הכ"ל. לכן מהנדרה דצמסנה ה"א דהפירוש הוא כלשון דצו משה דצנו וכמו
 שפירש"י צסם דצותיו וכפירוש דצנו הערוך אצל אכתי לא ידעינן שחייב לומר
 כלשון דצו שלומד ממנו [ושאני משה דרצ גוצרי' עצודה זרה דף ח'. והוא דצן
 של כל ישראל] והשתא אמר הש"ס שפיר שחייב לומר כלשון דצו בכל דצ ורצ
 שלומד ממנו חייב לומר כלסוכו. ולפ"ז יש לייסצ פירוש עיינן קובטרים סימן כ"ז:

שם צלות הכ"ל זכורות דף מ'. ושנטל רוצ המדצד של לשונו. פידוש היינו רוצ
הלשון שנפרד מן החיך התחתון שיכול לכפוף למעלה עכ"ל. ע"ש מה
שכתבתי על הגליון וצקידושין דף כ"ה:

אות לתת פסחים 77 ל"ו. אי הכי מילתא דמי כילתות פירוש לשון שריי

לפיכך חייצונו ללוטסה צלונן כדי להמעיט כח הנפיחה וחוזרת כמה שהיתה.
 עכ"ל. עיין קונטרסים סימן מ"ג :
אות למד א' סנהדרין דף י"ז : הלמידין לפני חכמים לוי מרזי עכ"ל. עיין
 קונטרסים סימן מ"ה :
אות למן עירוצין דף מ"א : פעם אחת לא נכנסו ללמן עד שחשיכה. למן
 הוא נמל הוא מחוז [וצמוסף א"ב פי' צלסון יוני הוא חוף הים
 ומוסף הספינות עכ"ל]. לפנינו איתא נמל :
אות לנד גיטין דף ע'. אמר שמיאל האי מאן דמחו לי' צלונכא דפרסאי.
 סנהדרין דף י"ד. וצעודה זרה ד"ח : לא זזו משם עד שנעלו צו
 שלש מאות לונכיות של צדל. צצא צתרא דף ע"ד. וצסנהדרין דף י. שקל
 גצא דעמרא ואמשייתיה צמיא וכרכתיה עלוי לינכא ס"א עלוי דומחא. פירוש
 לשון לע"ז לנל"א דומח [וצמוסף א"ב צנוסחאות שלנו כתוצ לולניאות והוא
 טעות ופירוש לונכי צלסון יוני דומח עכ"ל] כך איתא צע"ז ד"ח : לולניאות ופי'
 רש"י חניותות. אצל צסנהדרין דף י"ד. איתא לונביאות ופירש רש"י חניותות וצכן
 העעות דמוכח הוא. וצגיטין דף ע'. איתא צאלונכי דפרסאי ונדפס צגליון
 רש"י פירש דומח :
אות לעם א' נדה דף ס"ג. מי לעיסת גריסין של עוקת נפש. פי' כשילעום
 אדם גריסין יפה יפה ולא ישאר מהן כלום אלא הם צעוקת נפשו פי'
 כשילעום צהכנסת צית הצליעה שדומה לעוקת צית הצד ולעוקת המי' ומערה
 מים על אותן גריסין יפים להוליא הכתם עכ"ל. לפנינו איתא חלוקת נפש
 וכן גרם רצונו לעיל צערך חלק ג' וע"ס היטצ :
אות לף א' שבת דף ס"ו : לפופי ינוקא צצצתא שפיר דמי. פירוש תינוק מצן
 חדש ועד צן שנה אמו מרחלתו צחמין וסכתו צשמין ומולחתו צהדס
 יצט שחוק ומלפפתו צפסיקיא מכריסו ועד דגליו וזהו לפופי ינוקא שמהצדין
 איצדיו כמו ויחצר דתרגומו ולפיו עכ"ל. צכמה מקומות ומצואר היטיצ ציותר
 צצצת דף קכ"ט : דמיד כשנולד התינוק לריך לחמין ולשאר כל הדצדים הנזכרים
 כאן וע"כ נראה דעעות נפל צדפוס וכך ל"ל פירוש תינוק עד צן שנה [ועיין מה
 שכתצתי צערך אסוצי] :
 שם צאות הכ"ל ועיקר זו המימרא דרצי יוחנן עכ"ל. לכאורה אין מוצן מאי
 צעי צזה ואפשר משום דהכא צדף ס"ו : איתא דהאי מתני לה צרצה
 צר צר חנה דאמר רצצ"ח לפופי ינוקא צצצתא שפיר דמי וצאמת לקמן צצצת
 דף קמ"ז : איתא אמר רצצ"ח אמר ר' יוחנן לפופי וכו' אמנס דרך הש"ס לקלר
 צכך ולזה כיון הערוך צאמרו עיקר זו המימרא דר' יוחנן ר"ל דרצצ"ח אמר
 זה משום ר' יוחנן לקמן דף קמ"ז :
עוד שם צסוף האות הכ"ל צצא מליעא דף ק' : כדאמר רצ פפא צדלייפי הכא
 נמי צדלייפי פירוש מחוצדין כמו על שני קלותיו חוצר תרגום מלפף
 עכ"ל. וכן צצצועות דף מ"ג. איתא צדלייפי וע"ס צרש"י. אצל לפנינו צצצ"מ
 איתא צדילפי וצרש"י איתא צדילפי.
אות לפי שבת דף כ"א. מה טעם אין מדליקין לפי שאין מדליקין וצגיטין דף
 ס'. אמר לי' אין כותצין ומה טעם לפי שאין כותצין. פירוש צעא
 מיני' טעם ולא נתן לו אלא אמר לו כי אין כותצין כלומר קצלה היה לצני אדם
 לכתוצ הכי עכ"ל. וז"ל רש"י צצצת דף כ"א. לפי שאין מדליקין צעיניהו
 ובזדינן הא אטו הא עכ"ל. וצגיטין דף ס'. ז"ל רש"י לפי שאין כותצין ואפילו
 ל"ד מגילה מגילה ניתנה כיון דאידצק אידצק עכ"ל :
אות לפסן כלאים פרק א' החדל והלפסן. פירוש עשצ הוא ונקרא צלסון

זעלמא שהשד מתהפך לכמה גוונים כדאית' ציומא דף ע"ה. והכי מסתדר אף
 על גב דכתיב צספרים להפך וזילמדנו כדאמרינן צערך להט עכ"ל. צגמר
 כך איתא צלטיהם אלו מעשה שדים צלהטיהם אלו מעשה כשפים וכן הוא אומר
 ואת להט החרצ המתהפכת. ז"ל רש"י צלטיהם. כמו ותצא צלט צסתר. זה
 מעשה שדים. שנסתרים ולא נראים צכל מקום שנאמר צלטיהם הן החרטומים
 העושים צלחשיהם ע"י שדים. כשפים אינן נעשים ע"י שדים אלא מעלמן. להט החרצ
 המתהפכת וגומר מתהפכת מאילי' ודומה לכשפים שלא על ידי שדים היתה
 מתהפכת אלא מאליה וקרי לה להט עכ"ל [כך איתא צפי רש"י שצעינן יעקב
 וצפי' רש"י שצגמר איתא כך צמקלת נוסחות שונות] וז"ל המהרש"א צחידושי
 אגדות צלטיהם אלו מעשה שדים צלהטיהם אלו מעשה כשפים הכי גרים צפידוש
 רש"י צחומש וצהרמ"ץ וצהרמ"ס אצל צערוך הגירסא צהפך לטיהם אלו מעשה
 כשפים וכו'. והכתובים צפרשת וארא מוכיחים בגרסת רש"י דגבי צלהטיהם אומר
 ויקרא וגומר ולמכשפים וגבי צלטיהם לא הזכיר רק החרטומים ולא המכשפים
 ודו"ק. ולכאורה יש ליישב השגת מהרש"א על הערוך ואדרבה יש קלת רא' משם
 כי זה לשון הפסוק צפרשת וארא סימן ג' פסוק י"א ויקרא גם פרעה לחכמים
 ולמכשפים ויעשו גם הם חרטומי מלרים צלהטיהם כן ע"כ והיה די צאם יאמר
 הכתוב ויעשו צלהטיהם כן אחרי שכבר הזכיר ולמכשפים. אמנם לסדרת הערוך
 דמה דכתיב צלהטיהם היינו מעשה שדים ולכך אי לא כתב חרטומי מלרים הוה
 אמינא דמכשפים עשו זה על ידי מעשה כשפים לפיכך הולך לומר ויעשו גם
 הם חרטומי מלרים צלהטיהם כן דהיינו על ידי מעשה שדים אצל המכשפים
 אשר קרא לא עשו כלום וכאשר יתצאר לקמן צסמוך. עוד כתב המהרש"א
 [אהא דאמר צגמר אצלע אלקים היא מכאן שאין השד יכול לצרואות צרי' פחות
 מכשעורה דצ פפא אמר אפילו בגמלא לא מלי צרי אלא הא מכוף לי' והאי לא
 מכוף לי'] מכאן רא' לגרסת רש"י ולא לגרסת הערוך דה' גבי כנים צלטיהם
 כתיב וקאמר עלה שאין השד יכול וכו'. גם השגה זו אפשר לישב ממה שכתב
 המהרש"א עוד ויש לדקדק למאי דמסיק האי מכוף והאי לא מכוף משמע משום
 דהשד אינו עושה מעשה אצל ע"י כישוף היו יכולין לצרוא כנה וכו' א"כ מאי קאמר
 ולא יכלו להוליא כנים הלא יכלו להוליא כנים על ידי כשוף וכו' ויש לומר דאף
 על גב דעל ידי כישוף היו יכולין לעשות מעשה גמור מ"מ לאו צכל הדצרים
 היו יכולים לעשות דא"כ היו יכולין לצרוא עולם חדש ומשום הכי לא הוזכר
 צלהטיהם ומכשפים אלא צנס מטה ושוצ אח"כ לא הוזכר כישוף אלא צלטיהם
 והיינו מעשה שדים לגרסת רש"י לפי שלא היו יכולין לעשות כישוף צשאר הדצרי'
 אצל ע"י שד יכלו צכל הדצרים דמכנפי' עכ"ל נמלא למידין דצכשוף אינם יכולים
 לעשות צכל דצר וא"כ אין גוף התמי' מה שלא יכלו להוליא צלטיהם [היינו כישוף
 לגרסת הערוך] את הכנים דק התמי' היא למה לא הוליא הכנים צלהטיהם
 דהיינו מעשה שדים [כמו שעשו את התנין צנס מטה לגרסת הערוך] על זה
 אמר הש"ס מכאן שאין השד יכול לצרואות צרי' פחותה מכשעורה ודצ פפא אמר
 אפי' בגמלא לא מלי צרי והאי מכוף לי' והאי לא מכוף לי' ד"ל התנינים היו
 מכנפי לי' צמעשה שדים ותו לא קשה מידי לגרסת הערוך. עיין צקונטרס
 סימן י"ג:

אות למש א' פסחים דף מ"ח: תפח תלטוש צלונן. דצ האי גאון פירש תפח
 כמו צשר שתפח מלשון לצות צטן תרגומו לאפחא מיעינן כלומר
 אם נשתנה כמו שדרך הצלק לתפוח תלטוש צו לונן ופידוש תלדוק צו
 מים. פירוש אחר אם מתנפחת היא צתוך התנור מכה צידו כשהיא שרויה על
 העוגה לפי שהעוגה כשמתנפחת עולה למעלה מן המלה ולכלל חמץ לא צאה

היינו הגת עלמו והים שזו דורכין העננים והלולצין הן שתי קודות המתאימות
 שם שעומדין מכאן ומכאן לקודה הגדולה וזהן נועלין אותה הקודה הגדולה
 כל אלו מדיחן צמים והן טהורין צלל טצילה משום דהוו פשוטי כלי עץ הדפין
 והלולצין והעדשים והים אע"פ שהם כלי כיון דהוו מחוצר לקרקע לא לריך
 טצילה. והעקלים של נלדים היינו לאחר שמילאו כל הגת מן העננים או מן
 הזתים מפנין סציו ועושין שציל ליון שילך לצור ויפול לתוכו ולפי שלא יתפזרו
 העננים ויפלו אל השציל מציאין נלדים של דקל וכורכין סציו לעננים כמין סייג
 קטן כדי שלא יתפזרו ולהכי נקראין עקלים שעוקלין ועוקמין אותן וכורכין אותן
 סציו. כשעקל צית הצד כרוך עליה פי' הצד שנמדקה קשורה ומחודקת כמין אריגה
 צמורות שהן כגון חצלים לצלתי הפרד שצריה ואמר לן רצי דרצ האי גאון אמר
 מציאין כמין קופה גדולה נמוכה ונקוצ' ומשימין סציו והיינו עקלין של נלרי' ואח"כ
 משימין הדפין עליהן וטוענין הקודה ויש שעושין אותן עקלים של צלצון מן נלרי'
 של פשתן ארוך שקורין קנצ"ץ ואותן לריך לנגנן כדאמרי' צמסכת ע"ז דף ע"ה צאפר
 ומים ואפר לפי שהן צולעין היין אצל אס הן הנלדין של שיפה ושל גמי גם לריך
 ליטקן לפי שהן צולעין היין הדצה ואין מתצטל מהן היין לא על ידי הדחה ולא
 ע"י ניגוצ' עכ"ל. עמ"ס צערך טלפת:

אות לח' ז' שצת דף י"ח. צלחי וקוקרי. פירוש הללו לחי וקוקרי אינם כלים
 אלא חופרין צקרקע ונותנין זה חטים ונותנין על פי החפירה לוח נוטה
 על החפירה וסומך הלוח ההוא צקיסם דק נשען על החטים וכשיכנס העוף
 צחפירה וימשך החטה שהקיסם נשען עליו מיד נופל הקיסם והלוח אהדיו על
 שפת החפירה ונשאר העוף צחפירה וכיוצא בזה קוקרי עכ"ל. עיין צערך
 קקרי לקמן:

אות לחמניות צרכות דף מ"ז. לחמניות מערצין זהן ומצרכין עליהן המוליא
 לחם מן הארץ פירוש הן כגון פת הצאה צכיסנין עכ"ל. אהא
 דאמר רצ יהודה אמר שמואל דעל פת הצאה צכיסנין אין מצרכין המוליא מקשה
 הש"ס ממה דאמר ר"י אמר שמואל לחמניות מצרכין עליהן המוליא וכו' ע"ס
 לכן פירש הערוך דעל כורחך דלחמניות הן כגון פת הצאה צכיסנין. ודע דרש"י
 פירש לחמניות אוצליא"ש לשיטתו אזיל דלעיל דף מ"א: א: פת הצאה צכיסנין
 פירש"י פת שנילושה עם תצלין כעין אוצליא"ש שלו ויש שעושין וכו'. איצרא
 תום' כתצו ד"ה לחמניות דפי' רש"י אינו נראה אלא דהיינו נילו"ש וכו' על
 כרחך דפירוש אחר יש להן צפת הצאה צכיסנין ועיין לעיל צערך כסן:

אות לחש' ז' פסחים דף כ"ז. אחי לי מלחישתן. פירוש שהיו רכילין עכ"ל.
 ורש"י פירש לחישתן. יועלי דע:

שם צאות הכ"ל חגיגה דף י"ד. כצון לחש זה שמוסדין לו דצרי תורה שניתנו
 צלחש. פירוש שהתורה ניתנה צחשאי מפני השטן עכ"ל. כן איתא צסנהדרין
 דף ק"ז: ופירש"י מפני השטן שהי' מקטרג ואמר תסתפק מעליונים ולא ימסרו
 הלוחות ציד משה:

אות לחת' א' יצמות דף ק"ג. אמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעא
 לא ליחלון. פירוש דגליהן הפוכות גציהן למטה ותחתיהן למעלה
 ולא יכיל למידחסיה לכולי כרעיה אארעא עכ"ל. פירוש זה כתצו התום' צסם דצנו
 חננאל ד"ה מאן דמסגי וכו' וגאון אחד כתצ' כפירוש דש"י ע"ס:

אות לט' ג' סנהדרין דף ל"ז: לטיהם אלו מעשה כשפים להטיהם אלו מעשה
 שדים וכן הוא אומר ואת להט החרצ המתהפכת פירוש סימנא

אחר ומוסרו לו עכ"ל. ותוס' כתבו ד"ה רי"א אף מקצלי פתקין אדם ממונה למלך נשא פיתקין של מלך לידע מניי בצוריו וחיליו וכשלין אותן בכיסייהן התלוין באזריהן ואותן כיסין חוזרין פעמים לפניהן ופעמים לאחוריהן וכו' והא דמייתי בגמרא תנא שכן לצלרי מלכות עושין כן כלומר שחוזר וכו' ע"ס. וצפידוש המסניות להרמז"ס וכן הרצ מצרעורה כתבו דמקצלי פתקין הן הלוקחין הכתבי' והאגדות כלומר הרלים נותנין אלו הפתקין צעלים חלולין ותולין אותן צלואדיהן וכו' ע"ס. הנה לצלרי המפורשים כולם הך דתנא שכן לצלרי מלכות וכו' עולה צדוק גדול עד שרש"י כתב שלכו מגמגם. ותו מה נתינת טעם לצלר אל הרלים ותו דשם לצלר אינו סוצל כי אם פירושו של סופר [כמו שכתב צעל המוסף ז"ל] אמנם זכינו לפי פירוש הערוך דהך דתנא שכן לצלרי מלכות היינו שהצדיקתא מפרש היטיב הכוונה של מקצלי פתקין הן הנה סופרי המלך שתולין הפתקין צמתייהן ויתצאר הסוגיא היטיב:

אות לבן א' יומא דף ל"ט: (וצמדרש דזה פרשת ויקרא) ולמה נקרא שמו לצנון שמ"צין עונותיהם של ישראל הוא דכתיב אם יהיו הטאבים כשנים כשלג ילצינו דצ עוציומי אומר על שם שכל הלצות שמחין צו שנאמר יפה נוף משוש כל הארץ דצנן אמרי על שם והיו עיני ולצי שם כל הימים. וצריש ויקרא דזה כמו כן יעד הלצנון מה יעד מלצלצ וכו' עכ"ל. כן איתא צס"ס דילן יומא דף ל"ט:

אות לגמון צמוסף סנהדרין דף ל"א. אצ שכתב לבטון לבנו. פירוש צלשון דומי מחנת שביז מדע וצעל הערוך הציא זה הערך חוץ למקומו צערך גט ופרשו כהוגן עכ"ל. ועיין מ"ס לעיל על הגליון צערך גט:

אות לגין א' תרומות פרק ט' מאה לבנה של תרומה ואחת של חולין. שצת דף קל"ט: ציום טוב צלגין. עצודה זרה דף ס"צ. אצ"פ שהגיח לגינו עליה שברה מותר. צסוף כלים לגינין גדולים פירוש כדים גדולים עכ"ל. פירוש דצינו הציאו הד"ס כלומר שזרע שיעור מאה כדין של תרומה. אכן הרמז"ס והרצ פירשו לבנה לשון ערוגה ועיין תוס' י"ט שהאריך קלת על איזה לך נקראת ערוגה צסס לגינה ולא עלתה צידו:

אות לגש שצת דף כ': צמסנה צמה מדליקין וכו' ולא צלגש. פירוש קליפה של עץ ארז דצד דף כעין למד דף עכ"ל. לפנינו איתא צלגש:

אות להט א' צהגדת ילמדנו אמר דצי יוחנן צלטיהם מעשה שדים צלהטיהם מעשה כשפים לפי שאין השד יכול לעשות פחות מכשעודה עכ"ל. עיין לקמן ערך לט ג' ומה שאכתוב שם צסיעתא דשמיא:

אות לו צ' כתוצות דף ע"צ. דלוואי ילווניה פירוש מי שמלוה המת אחרים ילוו אותי עכ"ל. וכן איתא צמועד קטן דף כ"ח:

אות לו ג' נגעים פרק י"ד. וצפרה פרק י"א כל אצוצ שיש לו שם לווי פסול. פירוש שם לווי כדאמרינן צנדרים דף נ"ג. הנודר מן היוון מיתד ציין תפוחים ואמרינן צסיפא הנודר מן הידקות מותר צידקות שדה מפני שהוא שם לווי כלומר שאין זה סתם וכשאתה מוסיף תפוחים (אוטדה) הוא לווי וכך אצוצ סתם הוא כשר אצוצ דומי הוא שם לווי שכלוה דומי על אצוצ עכ"ל. וז"ל תוס' י"ט נדרים פרק ו' משנה ט' לווי פירש הרצ חצור כמו הפעם ילוה אישי אלי צראשית כ"ט פסוק ל"ד:

אות לולב צ' עצודה זרה דף ע"ה. נדה דף ס"ה. הדפין והלולצין והעדשים פירש דצינו גרשם ז"ל הדפין שמניחין על גצי העגלים. העדשים

שם צאות הכ"ל ערכין דף ע"ו: לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. פירוש כשהייתי
אומר דבר על שום אדם לא הולכתי לחזור ראשי לאחור ולראות שלא יהא
שם צעל הדבר שאפילו יהיה לא הייתי חושש שאני עשקר ואיני אומר צלשון
הרע עכ"ל. וצ"ל שם כתב פירוש זה וכתב עוד ליטל אחרונה ע"ס. ועיין
עוד צפי' דש"י צצצת דף קי"ח:

עוד שם צסוף האות לא הלך זרזיר אלל עורצ אלל שהוא מינו צצראשית דצה
פרשה ס"ו ויהי עשו עכ"ל. וכן צס"ס דילן איתא ג"כ צצא קמא
דף ז"צ: וצחולין דף ס"ה. ושם איתא דצי אליעזר אומר לא לחנם הלך זרזיר
אלל עורצ אלל מפני שהוא מינו:

אות לא"י שצת דף ס"ד. לא"י אפנויי מפני. וצכריתות דף י"ז: לא"י הכי
נמי מתדין דצוריה לא עמדתי צטומאתי אלל עצלתי. פירוש לא"י
לא צני. יי צלשון יון צן עכ"ל. לפנינו צצצת איתא לא"י. ופירש"י צאמת
וצכריתות דף י"ז: ע"ס דלפנינו ליתא. וצנידה דף ל"ז. איתא לא"י ופי' דש"י
לא"י צאמת. וכן צחגיגה דף ט'. צגמרא וצפירש"י:

אות לב ד' צכורות דף ה': אין לך כל אחד מישדאל שלא היו לו תשעים חמורי'
לוצים עכ"ל. ז"ל דש"י לוצים מעולים. ועיין מה שכתצתי לקמן
ערך לצדקם:

אות לצדקם שצת דף כ"א: צמסנה צמה צהמה יולאה ולא את הלצדקם
צפרומציא. גמרא חמרא לוצא צפגא דפרזלא ירושלמי אית
דתני כיצדקום מאן דאמר לצדקם על שם ולוצים וכוסים צמלעדיו ומאן דאמר
כיצדקום אצהנום מהו אצהנום חמר סלק. דצי יונה אמר דצי אושעיא צעי גרים
הצאים מליצוי מהו להמתין להן שלשה דורות אמר דצי יונה צן נדיה מה דאנן
חמן ההן פולא מלריי כד הוא דטיצ אינון לווחין לוציי כד הוא נגיז אינון לווחין
פול מלריי הדה אמרה גר מלוצי לריך להמתין שלשה דורות הוא לוצי הוא מלרים.
ועיירי' עשרה תרגום ירושלמי לצדקין עשרה עכ"ל. לפנינו צמסנה צמה צהמה
יולאה וכו' ולוצדקים צפרומציא וצגמרא אמר דצ הונא חמרא לוצא. וז"ל דש"י
חמור הצא ממדינת לוצ כמו הכוסים והלוצים (צצרי הימים צ' ע"ז). וז"ל תוס'
חמרא לוצא אומר דצינו תם דלוצא היינו מלרים דכתיב צגחוס ג' פוט ולוצים
[ז"ל ולוצ] היו צעזרתך ואמרינן צירושלמי גרים הצאים מלוצ מהו להמתין להם
שלשה דורות ומייתי עליה דהדה עלם מלראה דלווחין לי' לוצי. וצצכורות דף
ה': ז"ל תוס' תשעים חמרים לוצים על שם (פוטים ולוצין) [ז"ל פוט ולוצים]
היו צעזרתך לוצים וכושי' (צמלעדין) [ז"ל צמלעדיו] (דניאל י"א). חמרא לוצאה
ריש פרק צמה מלליקין דף כ"א: פירש צערוך חמור מלרי. צירושלמי גרם גרים
הצאים מפוט ולוצ מהו להמתין שלשה דורות:

אות לבלר שצת דף ז"צ: צאמת אמרו האשה החוגרת צסינר צין מלפניה
וצין מלאחריה חייצת שכן ראוי להיות חוזר דצי יהודה אומר אף
מקצלי פתקין תנא שכן לצלרי מלכות עושין כן. פירוש לצלרי מלכות מוגדין
צסינר ותולין פיתקין צמתניהן פעמים שצאין לפנים ופעמים שצאין לאחור ל ואין
איכפת להן עכ"ל. וצמוסף (א"ב תרגום צפסוק ויקראו סופרי המלך ואיתקריאו
לצלרין דמלכא) עכ"ל. צמסנה איתא דצי יהודה אומר אף מקצלי פיתקין פי'
דש"י של מלך למוסרם לרלים אף הם הייצים צהולאתם אפילו לא נתקיימה
מחשצתן כגון הוליאן על מנת ליתנן לרץ זה ונתנן לרץ זה כך לשון דצותי ולצי
מגמגם עכ"ל. וצגמרא דצי יהודה אומר אף מקצלי פתקין תנא שכן לצלרי מלכו'
עושין כן וז"ל דש"י צדעתו למסרם לזה ואינו מולאו ודבר המלך נחון ומלא

הפלאה שבערכין

ל

אות לא מגילה דף ג': גדול כבוד הצדיות שדוחה את לא תעשה שצתורה. פירוש כגון זקן שאין כבודו להכריג זהמה אם ראה זהמת חצירו כדחה אינו חייב להשיצה כמלא כבוד זקן דוחה לא תוכל להתעלם עכ"ל. וכפי' דש"י שצת דף פ"ו: וצמגילה דף ג': אכן צצצת דף ל"ד: וצעירוצין דף מ"א: פי' דש"י צלאו דלא תסור:

שם צאות הכ"ל. צשילתא דאלה תולדות נח (סוף סימן ד') מפורש צדים במדא דפרק איזהו נשך צצ"מ דף ס"א: לא תגנוז דכתב רחמנא למה לי. פירוש אחר שכתב לא תגזול גזילה היינו גניצה. לכדתניא לא תגנוז על מנת למיקט וכו' עכ"ל. לפנינו איתא לא תגנוזו (ויקרא י"ט) למה לי [וז"ל דש"י לילך מדצית ואונאה שהרי מחסרי ממון לא תגנוז דעשרת הדצרות לא קמצעי לי' דאזהרה לגנוז נפשות הוא כדאמרינן צסנהד' (דף פ"ו.)] לכדתניא לא תגנוז על מנת למיקט וכו'. הנה הטעות נגלה דהא אקשי לי' מלא תגנוזו ואהדר לי' מלא תגנוז אלא לריך להיות לכדתניא לא תגנוזו על מנת למיקט וכו' וגם צתוספתא איתא כך וכתצתי הגה"ה זו צגליון הש"ס שלי והמדפיסים טעו צתדתי שלינו שמות כ' והוא לא תגנוז הנאמר צעשרת הדצרות וזה אינו כמו שכתב דש"י ז"ל דאיתא לגנוז נפשות כדאיתא להדיא צסנהדרין דף פ"ו. ולכך גם כאן צערוך ולקמן צערך קט ל"ל לא תגנוזו וכו' לכדתניא לא תגנוזו על מנת למיקט:

ודע דש"י פירש לא תגנוזו למה לי לילך מדצית ואונאה ע"ס. אמנם פירוש הערוך משום דכתב לא תגזול גזילה היינו גניצה וכו' איכא למידק דשפיר אינערך לא תגנוזו דמלא תגזול ליכא למילף דכצד מסיק דקאי אכוצש שכר שכיר ומתך לא ידעינן דשכיר שאני משום דטרח כדמסיק הש"ס לקמן דף קי"א: הציאו תוס' כאן צסוגיא זו ד"ה לעצור עליו וכו' סוגיא זו. ותדע דמהאי טעמא לא אמר לאו צגזל למה לי לילף מכוצש שכר שכיר ודחיק אנפשי' לילף צמה הלך מדצית ואונאה ותו דלדצדיו לולא דכתב לא תגזול אינערך קרא דלא תגזול לבופי' ולא ידעינן אסור דעל מנת למיקט אם כן מאי פריך דצא לעיל לאו דכתב דהמנא צגזל למה לי הא אינערך כדי שנדע אסור דעל מנת למיקט צשלמא לפירש דש"י כיחא דמלא תגנוזו לצד דהוא מיותר דידעינן מדצית ואונאה כדע אסור דע"מ למיקט. וצחדושי כתצתי לפי מה דמסיק הש"ס לעיל צצ"מ דף ל"צ. אהא דמקשה למה לי למיכתב טעינה ופריקה ולמה לי למיכתב אצדה [פירש"י ליכתוב או הא או הא וליגמדי מיני' דהא כולהו אזהרת ממון ישראל הוא] לריכי וכו' ואי אשמועינן אצדה וכו' ע"ס. א"כ צלא דתייתי גזל מדצית ואונאה הוי מלי דצא להקשות לאו דכתב רחמנא צגזל למה לי דודאי שפיר ניילף מלאו דאצדה ואין לומר דגצי אצדה לא להי משום דהוי לאו שאין צו מעשה הלא גם גצי גזל אין צו מלקות מלך הניתק כמו שכתבו תוס' ד"ה אמרי הכי כמי וכו' מש"ס דחולין ע"ס. ואפשר לומר דרצא חדא מתדתי נקט דתייתי מדצית ואונאה וה"ה דהוה מלי למימר דתייתי מאצדה ולהכי מוקי לה צכוצש שכר שכיר:

הקדמה

הספר הזה הניח הגאון האדיר הנזכר אחריו ברכה בכתובים ולא יצא בחייו לאור עולם והי' טמון בגנזי החכמים והרבנים בק"ק ברעסלויא מקו' נשיאותו, ובשנת תקצ"א נגש תלמידו הכהן הרבני מוה' **רפאל וואלף** הכהן **גינסבערג** זצ"ל להקטיר ולהעלות הספר הזה על מזבח הדפוס אך לא זכה לעשות העולה כלה כליל כדין ודת התורה, ורק עד אות כ"ף, ועד בכלל הוציא לאור והשאר הי' טמון ומכוסה מעין כל רואה, וזה החלק, תחת משיבת נפש הי' לדאבון נפש כל מעין ודורש חכמה, כי הקישו מן החלק על הכלל כלו, ומי יתן הי' כל תאות איש ואיש ונזכה להנות מאור הגנוז האחרון, וכן הי' הדבר נעלם ומכוסה עד שנת תר"ו וקניתי את הכ"י מר' יהודה ליב גאטשטיין חתן המוציא לאור ח"ר הגז"ל.

בימים ההם אחר שקניתי הכ"י הנ"ל באו ימים אשר לא הי' בהם חפץ ורצון לקנות ספרים כי נעשו כל הארצות נהפכו העליונים למטה והתחתונים למעלה ונגש איש באחיו והי' כלי חמם מכורתיהם ושמתי ידי בצלחת ויראתי ליגש אל מזבח הדפוס פן תאכלני האש והנה כעת אחר עבור הזעם והארץ נחה שקטה מכל העברים שנסתו את מתני בכל מאמצי כחי להוציא הכ"י לאור עולם ולהביאו אל המנוחה אל

ידוע לכל איש מזין לשון עזרי ותלמודי חת התפלה הקלרה תפלת הבינונו הנדפסה בכל סדורי התפלה להתפללם זשעת הדחק והיא ערוכה בתלמוד זבלי זרכות דף כ"ט ע"א וזה נמלא זרכה אחת מעין י"ח קסה הזנה והיא "והתועים על דעתך ישפטו" רש"י ראש המפרשים הנקרא דרך מליצה פרטנד"תח לא ילח מתוך המזוכה ופירש וזיחר חיזו פירושים ואינם נכנסים לא זחזנו ולא זחזנו הקוראים עד שסיים ואמר כן הוא זה"ג.

והנה זהותי פה ווינא רזתא יע"א וישנתי חלל זעל שומר מסמרת פקודת צית הדפוס וסגיה עלה אחד מס' ברכי יוסף להרצ האדיר חיד"א זל"ה"ה (כעת ילח הספר היקר הזה על כל ד' חלקי ש"ע מסוכלל מצית הדפוס הנ"ל) ומלא צסי' (ק"י) שהרצ הנ"ל מעתיק נוסח הזינו מכ"י ר"י הראשון ושם כתוב "והתועים בדתך תשפטו" מיד להזו פניו והודיע לי חת אשר מלא, ועתה מי הוא העקש אשר לא יודה כי רק על ידי זה נוכל להסיב האמת ולקרצ חליו, וכל מה שזיחרו על הנוסחא המסוצסה הי' הצל ותוסו, ואף חס כחזיס גזהו לא יוכל לרדת לדעה מסוצסת, וכמו כן כל תורת רזינו ישעי' זערלזין אשר חנחנו דנין עליו, כי לפעמים זהגהותיו לש"ס זמלה אחת קורע לעיף החושך מסובי' שלמה ורק זחילוף שס פרטי אחד זאחד ד"מ רזח תחת רזח חו להפך, ומפרק קוסיות עלומות אשר עליהן עמדו החרולים והחריפים זשנותם חת טעמם טע"ס ה"מלך וטע"ס כעי"קר זיריעות חרוכות ולא העלו חרוכה זחריכת דזריהם והוא זהגהתו זתיו חת קורע זיריעותיהם ופוסלן ד"מ זתום' חולין תחת שכתוב בג"ה [ניד הנטה] ז"ל בה"ג [זהלכות גדולות], וכן קורא חזוני תקיש על השחר.

הקדמה

והנה זה האדם הגדול בענקים שם מגמת פניו גם לספר הערוך להשוות ולהעריך על פי ספר הערוך מדפוס קדמונים שבאו לידו (א) כל שינוי נוסחאות אשר נפלו ברבות הימים הן על ידי המעתיקים והן על ידי הדפוסים, הן בספרי הערוך בעצמו על ידי הדפוסים השונים דא מן דא, והן השינויים בצד עצמם בעצם וראשונה אשר נמצאים לפנינו בספרי הש"ס וירושלמי האגדות מדרשים פסקות ותוספות וכדומה, ועל כל אלה שם עין פקוחה ואף קוצה של יו"ד לא נעלם מעין הנשר הגדול הזה ואת הכל גם אשר מצא בהמפרשים השונים בהעתקתם בנוסח הלשון זה מן זה, אסף אל מקום אחד והיו לאחדים בידו בספרו אשר חבר וקראו בשם הפלאה שבערכין (3) כשמו כן הוא נפלא בהדרו ואין ערך אליו.

-
- (ח) הרצ המחצר הבחון ר"י צערלין נחז זהקדמתו ומספר לכל קורא ענין מלחכתו אשר עשה זהסוואות הנסחאות מכל הספרים והמפרשים שהיו לפניו וגם סופר ומונה ספרי הערוך שהיו לפניו וז"ל: אלו הן ספרי הערוך שנדפסו עד היום.
- (א) האחד ערוך זה אשר הגהתי ותיקנתי והוא נדפס שנת תט"ו צחמסטרדס.
- (ב) עוד שג"ע צלתי מוסף עם הגהות הצחור ר' שמואל הארקוולטי צצמיליאה.
- (ג) עוד תי"ג לפ"ק צלתי מוסף צוויזיאה.
- (ד) עוד אחד והוא הקדמון שצכלס נדפס רע"ז צלת צחוריה [ולא נזכר צשפתי ישנים מפני יוקר מליאותו לא צח לפניו] נדפס מצני שונלין צמדינת אעחליח, וניתן לי צמתנה מהרצני מהו' צנימין פצענקיל.
- (ה) עוד צח לידי ערוך נדפס צנת צמרצע, אצל השער חסר ומפני כן לא יכולתי למידע צחיה עיר שנדפס והוא צלתי מרחא מקומות וצלתי המוסף וצסוף הספר חתם צעל ההגה"ה ישעי' צן כמור"ר אלעזר פרנס ז"ל מצני הברחוני עכ"ל.
- והנה ידוע תדע קורא נעים כי קודם לכל אלה הדפוסים אשר חסר ר"י זל"ל ישנו עוד אחד צחותיות גדולות ומרועות והוא היותר שלם מכולסוהוא הקדמון צין ספרי הדפוס הקדמונים ונמלא רק צחסיפת ספרי השרים כמו צעיר פארמא וצכל ארץ אשכנז לא נמלא ממנו אף עלה אחת והוא ג"כ ציד החכם לולאטור.
- (3) להגיה ולישר הנוסחאות הן עפ"י מושכל ראשון והן על פי כתוצי יד מדויקים וגם על פי דפוסים ישנים קדמינים, הוא הדרך הנכון להגיע אל מחוז חסן האמת והוא הנקודה צמרכז העולם, כי מי שחפץ לישר העקים הנראה לעין על דרך הצחור והפירוש וסצרות והתדמיה, תחת שיקרצ אל הנקודה מתרחק ממנה הרחק והלחה ותחת לעלות מן הרפש יפיל צטיט וכל יגיעתו תעלה צתהו וצלא הועיל כאשר חנו רוחים צהוצה מפרשים האחרונים כי טחו עיח תפל על דצרים נסגצים ויתאכמו פניהם ככלי חרס מאוכס מחור והוא רק צאשר סצכו על עלמס ולא רצו לנגרע צקלה האות להעציר הנקודה חו העוקץ חו להסוות ולהתדמיות עם הנאמר צמקום אחר מענין לענין צחותו ענין, והנה לדוגמא אעציר על פני הקורא ענין נכצד אשר נתצאר ונתלצן שהי' עד עתה צחוטך ומעוטף צעלטה, ע"י עיון וחיסוס צכ"י ישנים וקדמונים וזה הוא:

הקדמת

המביא לבית הרפואה

עשות ספרים הרבה אין קץ, ואין קץ לדברי רוח חכמה ודעת, בכל יום ויום תרבנה סרעפות סעפי המדעות ותסתעפנה ענפי החכמות כדרשת חז"ל על פסוק דדיה ירווך, מדי עת ועת חדשים לבקרים לרבות אמונה ולהשיג האמת, לא כמו אלה בוזי חכמה אשר ירגנו תחת זקנם באהליהם ומשתמשים בסוף פסוק עשות ספרים הרבה בלהג בשר ללעג ולקלם, אלה הוכו בסנורים ומעולם לא נגעו בקצה מטה האמת, ועל כן רבתה עליהם מלאכת מחשבות החכמים ונבוני מדע בכל דור ודור ותהי להם לזרה, טחו עיניהם מראות מהשכיל לבותם, אל אלה לא אדבר עליהם לא אטף מלתי עבורם לא יגעתיו ואל סף ביתם לא אדרוך ברגלי, רק לך חכם מבין דעת ותהלוכות הזמן בכל חכמה ומדע, אליך שמתני עיני לקיים תן לחכם ויחכם עוד, אליך דורש קדמוניות אליך הונה בלשונות שונות פניתי, אליך אדבר ואתה תשמע ותבין וכל אהי' לך למשא. מי יצא ונכנס בהיכל המלך מאן מלכי רבנן תלמוד בבלי וירושלמי ואגדות ולא נהנה מזיו אור תורת ענק עמנו הרב הגדול רבינו נתן בר יחיאל מרומא זצ"ל בעל הערוך, כל המשרתים בהיכל הגדול והנורא הנזכר סגניא ופחותא והדברי מלכא, מהאשל הגדול פרשנד"תא רש"י רמב"ם בעלי תוס' רא"ש וכו' ועד אחרון האחרונים, מי לא סמך עליו כעל עמוד שיש אשר לא ימוט הן בהלכה והן בפירוש המלות לבאר על ידן ההלכות האמורות בלשונן.

ואם עד כה טייל ארוכות וקצרות בנן המלך אשר סביב ההיכל הנורא, מי לא מצא בין הערוגות מטעי תורה וחכמה מאה שערים מפרי עץ הדעת הגהות נפלאות ונחמדות אשר נטע התייר הגדול מוה' ישעי' בערלין זצ"ל בהגהותיו ועשה כל עקוב למישור והרכסים לבקעה ויישר בערבות התלמוד בבלי מסילה.

R. Jesaja Berlin, Dr. Sachs und anderer neuerer Forscher benutzt werden müssten.⁴⁾

Zwischen dem Drucke des ersten und dieses zweiten Theiles liegt ein Zeitraum von 28 Jahren, und die gelehrte Welt hat es nur dem Eifer des Herrn L. Rosenkranz zu danken, dass ihr der zweite Theil nicht ganz verloren ging. Es ist dies ein neuer Beweis, dass der wandernde jüdische Buchhandel um die Verbreitung von Quellenschriften sich mehr verdient macht als der privilegirte Verleger. — Wandernden Buchhändlern sind wir verpflichtet, dass wir mit geringem Kostenaufwande Parchi's „Kaftor wa-Ferach“, Israeli's „Jesod Olam“, Karo's „Abkat Rochel“ und Mal. Cohen's „Jad Meleachi“ benutzen können.

Möge es der jüdischen Literatur nie an reichen Gönnern fehlen, und möge jenes „Institut“ kräftigst unterstützt werden, das die Förderung alter Quellenwerke und wichtiger, wenn auch zunächst für einen kleinen Kreis bestimmter Forschungen zu den Zielpunkten seiner Entwicklung und Erweiterung zählt.

Wien, 18. Februar 1859.

Dr. Ad. Jellinek,

Prediger der israel. Cultus Gemeinde,

⁴ Ich merke hier zwei unzweifelhafte Verbesserungen nach meinem „Sefat Chachamim“ (Leipzig 1846) an. כַּרְמֵל baba kama 56 muss כַּרְמֵל (ser, Haupt, und geleh, Heerde, im Persischen), und רוֹנֵנֶר baba batra 122, muss רוֹנֵנֶר (rûs, persisch Tag) gelesen werden.

althebräischen wie der neuhebräischen Sprache, deren richtiges Verständniss dem Pilpul ganz gleichgültig war, dem Targum wie den fremdsprachlichen Elementen in der Halacha und Hagada ihre Forschung zuzuwenden, und Beide haben auch in der That sprachliche Werke hinterlassen.

Eines derselben ist der vorliegende 2. Theil des הפלאה oder des „Supplementes zu Natan ben Jechiel's Aruch,“ von R. Jesaja Berlin, dessen erster Theil, Breslau 1830 erschien.

Treu seiner, in den kritischen Noten zum babylonischen Talmud und den Scheeltot befolgten Methode, ist er auch hier bemüht, die verschiedenen Ausgaben des „Aruch,“ die gedruckten Talmud-, Midrasch- und Targumtexte, die Commentare Raschi's und Parallelstellen zu vergleichen, wobei es nicht an eingehenden Realien, sowohl auf dem Gebiete der Halacha wie der Hagada, fehlt. Sein Werk, das auch wichtige Conjecturen enthält, ist daher eine Bereicherung des Apparates für die Erforschung des sprachlichen Elementes — der soliden Grundlage für die Erkenntniss der Realien — in der Halacha und Hagada.

Dieser zweite Theil enthält aber noch einen besondern Werth durch die Zusätze meines gelehrten, unermüdlichen Freundes Prof. S. D. Luzzatto in Padua, der sowohl eine sehr alte Handschrift wie eine sehr alte Edition des „Aruch“ zu Rathe zog, und auf diese Weise wichtige Aufschlüsse lieferte. Es wäre überhaupt wünschenswerth, dass eine neue Ausgabe des „Aruch“ mit Zugrundlegung der Wiener- und Leydener Codices veranstaltet würde, wobei die Arbeiten von

*** *****

eigenthümlichen Sprachbildung zum Ausdrucke gebracht. Von einer Kritik des Talmudtextes, von der Herstellung richtiger Lesarten, von einer Vergleichung des jerusalemischen Talmuds mit dem babylonischen, der jüngern mit den ältern Quellen, der Parallelstellen und Gegensätze, von einem chronologischen und philologischen Bewusstsein war keine Spur zu finden. Den Weg, welchen die Koryphäen der Lublin - Ostraer Talmudschule, (Salomo Luria, Samuel Edeles,¹) Meïr Lublin und Ephraïm Lentschitz) im sechzehnten Jahrhundert eingeschlagen, hatte man als dem spielenden Witze zu wenig Raum bietend, längst verlassen.

Da erhoben sich in R. Elija Wilna und R. Jesaja Berlin zwei mächtige Reformatoren des Talmudstudiums fast gleichzeitig in Lithauen und in Deutschland.

Der Erstere revidirte den Text der Mischna, Tosifta, Mechilta, des Sifra und Sifre, des jerusalemischen und babylonischen Talmuds,²) übte eine kühne, scharf einschneidende Conjectural-Kritik, und schnitt dem Pilpul³) oft das ganze Terrain ab; der Letztere, mehr schüchtern und zumeist auf Parallelstellen basirend, versah den babylonischen Talmud und die Scheeltot mit kritischen Noten. Und so wurden Beide die Fahnen Träger des modernen, auf Kritik, Geschichte, Philologie und Quellenkunde ruhenden Talmudstudiums. Beide aber wurden durch die von ihnen beobachtete Methode genöthiget, der

¹ Vergl. dessen חידושי אנדרות zu baba mezia, Kap. 7. בני בבל אפשר שהיו מפלפלים דוגמת חילוקים שברור הזה אשר כל מי אשר יודע לכוין על צד היותר בפלפול של הבל הרי זה משובח. Auch R. Ephraïm Lentschitz spricht in עמודי שש, 38 d ed. Prag, von einem שקר פלפול.

² Vergl. in עליות אליהו (Wilna 1856, 8.) den Anhang קיר עליית קיר.

³ Vergl. i. d. a. Schrift S. 19. a: מביאים בכורי הפלפול ואין קוראים: בתורה ולא כונו לכם לרעת דבר אמת לאמתו.

Vorwort.

Das achtzehnte Jahrhundert, das Jahrhundert kritischer und reformatorischer Gänge durch die Gebiete menschlichen Wissens, Strebens und Könnens, das Zeitalter Josef's und Friedrich's, Lessing's und Mendelssohn's, klärte auch den Himmel des Talmuds auf durch zwei hell leuchtende Sterne, die an demselben glänzten: durch R. Elija Wilna (starb 1797) und R. Jesaja Berlin (st. 1799), den Verfasser vorliegenden Werkes.

Das Studium der Halacha, der ceremoniellen und rechtlichen Normen, war in seinem Kreislaufe zu jenem Punkte gelangt, wo der spaltende Scharfsinn Alles, der schlichte und einfache Sinn Nichts gilt. Wie die Aristotelische Philosophie zur theologischen Scholastik, so ward die Halacha zum Pilpul; wie jener eine eigenthümliche Methode und eine besondere Entwicklung der lateinischen Sprache das Hauptgepräge verliehen, so hatte dieser seine „blo - sot,“ „Nürnberger“ und „Regensburger,“ in einer

ביאור הערוך

A. hebr. 5904 12

נקרא בשם

הפלאה שב ערכין

מאת הרב הנאון

מוהר"ר ישעיהו ברלין זצו"קל

הוא ביאור והנהגות במקומות חסדומים בספר הערוך לר' נתן בר
יחיאל מרומא זצ"ל ואסיפת מלות שונות אשר לא הביאו הערוך והמוסף
ונוסחאות שונות מתלמוד בבלי וירושלמי ותוספות מאשר הביאו
הערוך וגם גדולי המפרשים ר"ח ה"ג ורש"י ובאו עליו

נוספות

דברים יקרים וחדשים מכ"י קדמונים מאת החכם הנודע בישראל מו"ה

שמואל דוד לוצאטו נר"ו

ומאת

הרב החרוץ ושנון הנגיד המפורסם מו"ה שמעון הורוויץ אשר
המציא ברוח שכלו ובבקיאתו דברים חדשים בענין זה בשם

חדושי מהרש"ה

הוציא כל אלה לאור

אריה ליב בן מהור"ר עזריאל ראזענקראניץ

איש פולאניא.

וויען

בוכדרוקערייא פאן אדאלבערט דעללא טאָרע

1859.

Additamenta

zu

Natan ben Jechiel's Lexikon „Aruch.“

Von

R. Jesaja Berlin.

Nach dem Autograf des Verfassers, nebst Zusätzen von
Prof. S. D. Luzatto und S. Hurwitz, und einem Vor-
worte von Dr. Ad. Jellinek.

Herausgegeben von

L. Rosenkranz.

Buchstabe ל — ת

Wien

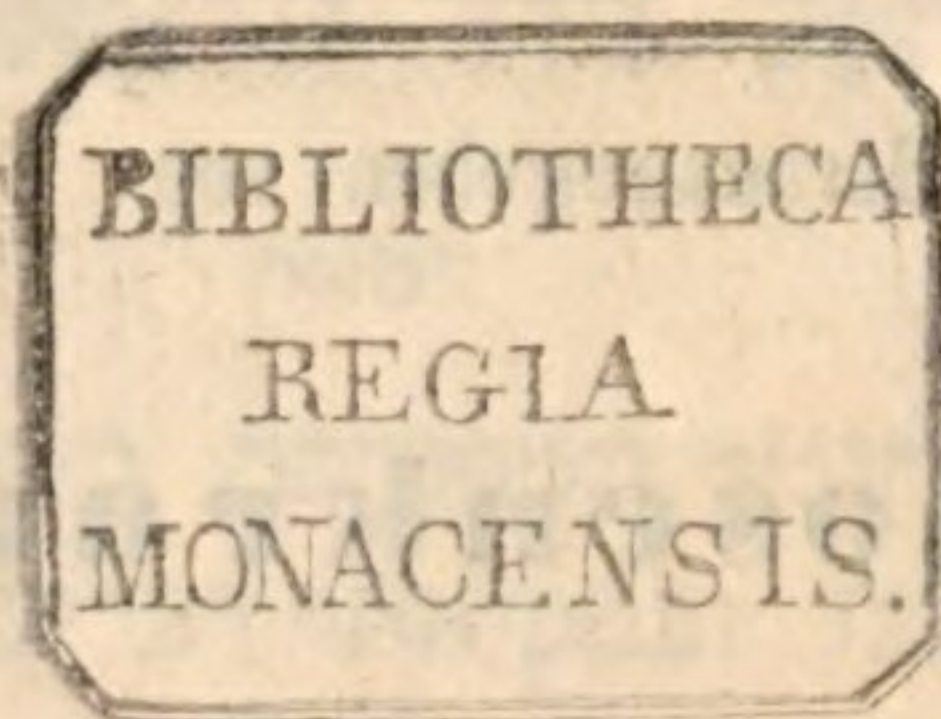
Buchdruckerei von Adalbert della Torre

1859.

70-Cg.

A. hebr. 5904

Berlin

Pił Berlin, Yesha'yahu,

Additamenta zu Natan ben Jechiel's Lexikon 'Aruch'. Von R. Jesaja Berlin
Nach dem Autograf des Verfassers, nebst Zusätzen von Prof. S. D. Luzatto
und S. Hurwiz, und einem Vorworte von Dr. Ad. Jellinek ... Buchstabe L-T =
Hafla'ah she-be-ʿArakhin : Be'ur ha-ʿArukh me-et ... R. Yesha'yahu Berlin

Wien 1859

A.hebr. 590 f-2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10239934-7